

بیره وه ریه کانم

فاروق مهلا مسته فا

به رگی یه که م

شوباتی ۲۰۱۷

بیرہوہرییہ کانم

فاروق مہلا مستہفا

بیره و هرییه کانم

فاروق مه لا مستهفا

چاپی یه کهم - ۲۰۱۷

له بلاوڪراوه ڪاني دهزگای دواپوڙ
بؤ رووناڪبیری و راگه یاندن
زنجیره ی کتیب (۱۴)

بیره وه ریه کانم

فاروق مه لا مستهفا

| کتیبی بیره وه ری

- دیزاینی ناوه وه: سیروان خلیل
- دیزاینی بهرگ: تیکوشهر خالد
- زنجیره ی کتیب: ۱۴
- تیراژ: ۵۰۰۰ دانه

| چاپی یه که م ۲۰۱۷

| چاپ: لوبنان

له بهر یوه به رایه تی گشتی کتیبخانه گشتیه کان ژماره (۱۱۲۲) ی سالی (۲۰۱۷) ی پی دراوه.

دەربارەى دەزگای دواپوژ بۆ رووناکبیریى و راگەیاندن

دەزگای دواپوژ بۆ رووناکبیریى و راگەیاندن که بە فەرمانى وەزارىی ژمارە (١٧٧٤٣) لە ٢٠١٥/٨/٢٤ مۆلەتى کارکردنى لە حکومەتى هەریمی کوردستان وەرگرتوو، پڕۆژەیهکی درێژخایەنى کارىگەرە، هەولێ دروستکردنى رای گشتى و بلاوکردنەوهى هوشیاریى و بەرزکردنەوهى ئاستى تیگەیشتنى دەستەجەمعى و بەهێزکردنى کەرتى تایبەت دەدات لەناو ژيانى گشتى کۆمەلدا.

دواپوژ وەک پڕۆژەیهکی گشتگیری رووناکبیریى، خزمەتکردنى بیرى پێشکەوتنخوازى مرقۇدۆستانەى کردوو، تە ئامانج لە رینگەى نوسین و وەرگیران و تووژینهوهى زانستیانەى بابەتە هزرى و فەلسەفییەکان و کارى راگەیاندى هاوچەرخواه.

خوینەری بەرپز سلاو ..

زۆر دەمیکە پرۆژەیی وەرگیران و چاپکردن و بلاوکردنەوهی کتیبە هەلبژاردەکان بە نرخیکی رەمزیی یەکیک بوو لە ئاواتە گەرەکانم بۆ دەستبەرکردنی سەرچاوهی رۆشنییری و فیکری و زانستی بۆ خوینەری کورد. خۆشبهختانە لە ماوهی یەک سال تەمەنی دەزگای دواپۆژدا زنجیرهیهک کتیبی دانسقه و بەنرخ خراونەتە بەر دەست ئیوهی بەرپز که درێژکراوهی ههولەکانی پیشوومانە لە سالانی نەوه دەکاندا و پرۆژهیهکی هیمن و درێژخایەن دەبیت بەو هیوایهی که بە هاوکاری هه موو لایهک بتوانین خزمهتیکی بچوکی کتیبخانهی کوردی بکهین بە باشترین کتیب و زۆرتین بهرهمی وەرگیردراوی زمانه زیندووهکانی جیهان.

فاروق مه لا مستهفا

دامه زرينهري دهزگای رووناکبيري دواپۆژ

۱۲ ی تشرینی دووهمی ۲۰۱۶

پیرست

۵	سەرئىچ
	لەبىرى پېشەكى
	فاروقى مەلا مستەفا: لە تىكۆشەرىكى شۆرشگىرى جەنگاۋەرەۋە
۷	بۆ سەرمايە دارىكى لىھاتوۋى نوپۇخۋازى خىرخۋاز
	ژياننامەى مروفىك كە ئامانجە پىرۆزەكانى لە ژياندا ديارى كرد و
۱۱	سەرکە وتوانەش شوپىنيان كە وت
	فاروقى مەلا مستەفا ۋە ك دياردەيەكى كۆمەلايەتى و ئابوورى
۱۸	نەك تەنھا كە سايەتییەك...
۲۲	تېبىنيیەك
	فاروقى مەلا مستەفا
۲۳	لە روانگەى ھەندىك لە ھاۋرىكانىيەۋە
	بەشى يەكەم
	قۇناغى منائى و ھەرزەكارى
۴۵	خىزانەكەمان
۵۰	مالى باۋكم
۵۲	سەرەتاي خویندن
۵۵	گواستەنەۋەم بۆ قوتابخانەى خالىديیە
۶۰	خزم و كەسوكار
۶۷	دەرودراوسى
۷۱	قۇناغى ناۋەندى
۷۷	شىخ مەمۇدى نەمەر .. ئەۋ دەنگ و رەنگەى ھەمىشە لە بەرچاۋ و لە گویمدايە

- ۸۰ ناوهندیی دور له سیاست
- ۸۲ هاوړپیانې ته من له بیر ناچنه وه
- ۸۷ کۆمه لیک بیره وهری کۆمه لایه تی
- ۹۳ شوړشی ۱۴ی ته موزی ۱۹۵۸
- ۹۵ نازادکردنی بهنده سیاسیه کان و هاتنه وه یان بو سلیمان

به شی دووهم

بوته ی خه بات

- ۹۹ قوناعی نویی به ره و خویندن له به غدا
- ۱۱۰ سه ره تای کوده تای شوبات
- ۱۱۲ پارتی دیموکراتی کوردستان و کوده تاجییه کانی ۸ی شوباتی ۱۹۶۳
- ۱۱۳ چاوخشانده وه یه ک
- ۱۱۵ یادی هاوړپیی قاره مان شه هید سه لاج محمه د جه میل
- ۱۱۷ گه رانه وهم بو کوردستان

به شی سنیهم

پانورامای به سه رهات و رووداوه کان

- ۱۲۳ رووداوه ناخوشه کان
- نیوان پارتی و شیوعی / تاوانی کانی ماسی
- ۱۲۴ شه هید کردنی ره و فی حاجی قادر
- ۱۲۵ گه رانه وهم بو به غدا
- ۱۳۱ راپه پینی ۳ی ته موزی ۱۹۶۳
- دوای سه رنه که وتنی راپه پین
- ۱۴۸ چیرۆکی شه منده فه ری مه رگ (قطار الموت)
- ۱۵۵ هیلی ئاب (۱۹۶۴)
- ۱۶۱ سه رکرده سه ره کییه کانی ئابی ۱۹۶۴ کی بوون؟
- ۱۶۵ ریڅخسته کانی تیمیک له کادیره کانی حیزب (فریق من کوادر الحزب)
- ۱۶۷ چه ند راستیه کی دیکه ی مملانیی ناو حیزب

- ۱۷۱ راپه پینی پاکسازی
- ۱۷۳ کۆنفرانسی (فریق من کوانر الحزب - تیمیک له کادیره کانی حیزب)
- ۱۷۴ سه ره تاکان
- به بۆنه ی یادکردنه وه ی راپه پینی ژۆنگاوه کانی خوارووی
- ۱۸۰ عێراق له مانگی ئایاری ۱۹۶۸دا
- ورده کاری دیکه له سه ره کوده تاکه ی
- ۱۸۵ ۱۸ی تشرینی ۱۹۶۳ و رووخانی به عس
- خۆم له ناو ئه و مملانی و بۆچووانه دا هه لۆیست و
- ۱۸۷ تیگه یشتنم له کویدا گیرسابووه

به شی چواره م

ژیانی ناوخوا ی حیزب

- ۱۹۳ ریکخستنه کانی حیزب له سوپای عێراقدا
- ۱۹۶ مملانی سه ره کردایه تی و کاریگه ریه کانی
- ۲۰۰ په ره سه ندنی رووداوه کان به ئاراسته یه کی جیاوازا
- ۲۰۲ که شوه وا سیاسیه که
- قوولبۆونه وه ی قه برانه ریفیژنیسته که و
- ۲۱۳ تیزبۆونه وه ی مملانی هزرییه که
- ۲۲۱ چه ند به سه ره ها تیکی ژیا نی سه ربازی
- ۲۲۶ من و وه رزش
- ۲۲۷ ژیا نی به غدا و هاو پیکانم

به شی پینجه م

له به غدا وه بۆ کوردستان .. به ره و پێشه مرگایه تی

- ۲۳۳ سلیمانی ... گه رانه وه م بۆ سلیمانی
- ۲۳۸ به ره و گوندی گه ره زیل
- ۲۴۴ قۆناغی ده رکردنی موسلیح مسته فا له حیزب
- ۲۴۸ به ره و ناوکیله کان

- ۲۵۰ بېرە وەرپپه كانى رېكخستنه وهى رېكخراوه كانى حيزب
- ۲۵۲ دەنگۆى گفنگۆى شۆپش و حكومه تى به عس
- ۲۵۳ نامه يه ك له كاك ئيدريس بارزانييه وه و وه لامي من بۆيان
- ۲۵۴ چاوپيگه وتنى مه لا مسته فا بارزاني
- ۲۵۷ رېككه وتنى ۱۱ ى ئازارى ۱۹۷۰
- ۲۵۸ ئيران و شاي ئيران

بەشى شەشەم

هەتا دەستپيگەردنە وهى شۆپش

- ۲۶۱ هەندىك له پيلانه كانى به عس
- ۲۶۱ پيلانى ۲۹ ى ئەيلولى ۱۹۷۱
- ۲۶۲ گەرانە وهى سەرکردە كانى بالى (م.س) ى پدك بۆ ناو شۆپش
- ۲۶۴ ديسانە وه ناو كئيله كان
- ۲۶۷ هەولدانىك بۆ كوشتنى من ۱۹۷۱/۱۲/۲۶
- ۲۶۸ مەشق له سەر چه كى جياواز
- ۲۷۶ سەرنجىكى سەرە پى.. له كاروانى بەردەوام
- ۲۷۷ چاپ و چاپخانه و يه كه م بينينى مام جه لال
- ۲۷۹ دەزگای چاپ و چاپخانه
- ۲۸۰ چاپ و چاپخانه ى نوئ
- ۲۸۲ كۆنفرانسە كانى ئەو سالانه ى حيزب
- ۲۸۳ ديمه نىكى له يادنه چووى ياداشتى چەند ساله ..
- ۲۸۹ سەفەرە كانم بۆ سوريا
- ۲۹۱ شام
- ۲۹۴ جارىكى تر بۆ سوريا و لوبنان - هاوینی ۱۹۷۳
- ۲۹۸ له سوريا وه بۆ ئەلبانيا

بەشى جەوتەم

سالانى شاخ

- ۳۰۵ چەند ويىستگە يەكى ھەمەرەنگ لە سالانى ژيانمدا لە ناوچەى بالەك
- ۳۰۶ شەپى سەرچيا
- ۳۰۸ كىتبخانەى ئازادى لە گەلە
- ۳۰۹ عەلى زەردەشتى: دياردە يەكى لە بىرنەچوو
- لە ۱۹۶۹ ۱۹۷۰ تا -
- ۳۱۲ زەردەشتى و كاك نورى ئەحمەد تەھا
- ۳۱۴ زەردەشتى و ماو تسيۇنگ
- ۳۱۴ زەردەشتى و عەزىز
- ۳۱۶ ديدارى ميديا و رۆژنامە نووسان
- ۳۱۸ چاوپىكە وتنىك لە گەل رۆژنامە نووسىكى سويدي
- ۳۲۳ بە رىگاۋە: ھەندىك دەمەتە قى لە گەل خۆم

بەشى ھەشتەم

دەربارەى ھەرەسى شۆرشى ئەيلول

- ۳۳۱ ھەرەسى شۆرشى ئەيلول لە سالى ۱۹۷۰دا
- ۳۳۴ خۆشباۋەرى بە گەت و پەيمانى ئىران
- ۳۳۵ بارى نيودەۋلەتتى ناوچەكە پىش رىككە وتنى ۶ ئازارى ۱۹۷۰
- ۳۳۸ شكستى ئازارى ۱۹۷۰
- ۳۳۹ بلابوونە ۋەى ھەۋالى رىككە وتنى ۶ ئازار
- ۳۴۰ ھەلۋىستى حيزبى شىوعىي عىراق - قيادەى مەركەزى
- ۳۴۲ كىشانە ۋەى ھىزەكانى ئىران
- ۳۴۲ بە يەكگە يىشتنە كان بۆ بەرھەلىستىكىردن
- ۳۴۴ پى راگە ياندنىكى چاۋە پرواننە كراۋ
- ۳۴۵ چاوپىكە وتنى بارزانى
- ۳۵۱ ھەلسەنگاندنى پەيوەندىي پارتى و قيادەى مەركەزى
- ۳۵۳ ھۆيەكانى شكستى ۱۹۷۰

- ۳۵۴ ھۆکارە ناوہ کییہ کان
 ۳۵۹ ھۆکارە دەرہ کییہ کان
 ۳۶۴ دوو ھۆکار کاتی دەستبەردار بوونە کە یان یە کلا کردەوہ

بەشی نۆیەم

قوناعی دوای ھەرەس

- ۳۶۹ دوای ھەرەس
 ۳۷۴ خانووە کە ی مائی باوکم
 ۳۸۷ ژنھێنان و قوناعیکی نوئی لە ژیانمدا
 ۳۹۰ راپەرینی ۱۹۹۱
 ۳۹۴ سەرئەنج و رەخنە دوای سەرکەوتنی راپەرین
 ۳۹۵ لە رێپەرەوی رۆژنامە نووسی و میدیاگەریدا
 ۴۰۴ ھەنگاویکی نوئی لە کاری راگە یانندن و رۆشنبیرییدا
 ۴۰۷ **بەنگەکان**
 ۴۲۱ **وینەکان**

پیشکشه شه به:

- یه که مین ماموستا و رابه رم.. باوکی خوشه ویستم، مه لا مسته فای سه فوهت
- هاوژین و هاوسه رم، په خشانای مسته فای موفتی
- جگه رگوشه کانم، زینو، زهریا، زرنگ و زنویر

پڙائين

له نووسينه وه و ئاماده كارويه كاني ته م بيره وه رييانه دا هاوړي رووناكبيرم
د. شيركو عه بدوللا و پاساري كوري هه لكه وتووي هاوكار و يارمه تيدهرم
بوون.. پر به دل سوپاسيان ته كه م.

سەرئۆج

له وکاتهوهی که فهیلهسوف و فهرماندهی سهربازی، زهینهفۆن، له کۆتایی سهدهی پینجهمی پیش زاین ئه و دیمه ن و رووداوانه ی له کتیبه کهیدا (ئانا باسیس) تۆمار کرد که له کاتی گه رانه وهی له شکره ده هه زار سه ربازییه که ی یۆناندا له خۆره لات بینینی و رووبه پروویان بووبووه وه، ئیتر ژیاننامه و گه شتنامه بوونه ته لقیکی گرنگی سه رچاوه کانی میژوو که خۆشبه ختانه خه ریکه لای ئیمه ش بره و پهیدا ده کات.

دیاره له ته مه نیکی دیاریکراودا (بیره وه رییه کان) ده بنه گه وره ترین و گرانبه هاترین سامانی ئه و مرۆقه، به تایبته ئه گه ر ئه و بیره وه رییه کان ته نها هه ر ژیانی تایبته تی نه بن و په یوه ندییان هه بیته به ژیانی گشتیی کۆمه له وه له بواره سیاسی و کۆمه لایه تییه کاندای.

خوینه ری هیژا ..

ئه وی راستی بیته ده میکه هاوپی یان و دۆستان داوای نووسینی بیره وه رییه کانم لی ده که ن و خۆیشم به ئه رککیکی گرنگی ده زانم نه که ته نیا له به ره وه ی یادگاریی به نرخ و خۆشه ویستن له ناخمدای، به لکو له به ره وه ش که ده کریت ئه و بیره وه رییه کان وه که به لگه نامه ی میژوویی سوودیان لی ببینریت به تایبته بو روونکردنه وه ی زیاتری دۆخی سیاسی و ژیانی ناوخۆی حیزبی شیوعیی عیراق و مملانی گهرم و به هیزه کانی ئه و سالانه ی که خۆم رۆلکی به رچاوم تیا یاندا هه بووه و له نزیکه وه ئاگاداری زۆر بابه ته و مه سه له م، هه م له سه ر ئاستی کوردستان و هه م له عیراقیشدا به گشتی.

ههروهها بیره وه ریبه هه مه پهنکه گه کانن سالانن ۱۹۶۸ - ۱۹۷۵ی ژیانن پېشمه رگایه تینن کوردستان و خه باتن نهینن و خوشاردنه وهی ئه و سالانه به شیکن گرنکن له ئه زموونن خووشن و شاره زابن ژیانم که هه مووی جیگای سه ره رزینن و شانازمین.

خالیکن دیکه ی پالنه رم بو نووسینن ئه م بیره وه ریبه یانه روونکردنه وهی چیرۆکه سه رکه و تووه کانن بواری بازرگانن خوومه که هیوادارم یارمه تیده ر و ری نیشانده ر بن بو نه وهی نوینن ولاته که م و ئه و په یامه یان له لا به رجه سته بکات که کۆلنه دان و پشوو درینن و به رنامه ی راست و دروست زامین سه رکه و تنن هه موو پرۆژه په که . له م بیره وه ریبه دا، ئه وه نده ی زهین یارمه تیدابم هه ولم داوه به سه رهات و رووداوه کان به و په رن ئه مانهت و راستگویییه وه بگپرمه وه و له ناوهینانن که س و لایه نه کانیشدا دروشمی هه میشه ییم ئه وه په که هه تا ده کرینت جهخت له خه سله ته جوان و باش و ئه رینیبه کان بکرینته وه .

خوینه رن ئازیز .. ئه مه ی به رده ستان به رگی په که می بیره وه ریبه کانمه و عه مر باقی بیت له ئاینده په کی نزیکه دا به رگی تریشی به دوا دا دیت.

هیوادارم ئه م کتیبه بتوانیت ئه و مه به ستانه به ده ست بهینیت که له پیناویاندا نوسراوه ..

فاروق مه لا مسته فا

له بری پیشه کی

فاروقی مه لا مسته فا

له تیځو شه ریځی شوږشگیږی جه نگا و ره وه

بو سه رمایه دار یځی لیها تووی نو یخوازی خیرخو از

حسین عارف

من ناسیاوی و هاوړییه تیم له گه ل کاک فاروقدا نه گه پیتته وه بو پتر له نیو سده،
و به دریځایی نه و ماوه یه په یوه ندیی هاوړییه تیمان له یه کتر دابرانسی تینه که وتوه،
به رده وام له یه کتره وه نزیك بووین و ناگامان له یه کتر بووه. فاروقی مه لا مسته فای
سه فوه تی حاجی مه لا ره سولی دلیځه، که سایه تییه کی سه رکه وتوه له ژیانیدا،
سه رکه وتووییه که شی دهره نجامی لیوه شاوه یی و به هره دارییه تی وه ک دوو سیفه تی
تایبه تی که سایه تی خوی که له گه لیاندا په روه رده بووه و نه شونمای کردووه و
پیگه یشتووه، که من میځووه که ی نه که م به دوو که رته وه: که رتی یه که می

تیکۆشەریکی شۆرپشگێری جەنگاوەرە لە پیناوی نەهیشتنی چەوسانەوێ مەرۆق
لەلایەن مەرۆقەو، دابینکردنی خۆشی و بەختیاری و ئاسوودەیی بۆ ھەر مەرۆقیك
کە دیتە ژیانەو ھەتا ئەوکاتەئێ لە ژیان دەرئەچیت، بە یەكسانی و بەبێ
جیاوازیکردن لە نیوانیاندا. لە کەرتی دووھمیدا بە ژیری و زانایی و دیسان بە
کۆششی جەنگاوەرانەئێ خۆدی خۆی، ئەبیتتە سەرمايەداریکی لێھاتووی
نوێخواری خێرخوان.

لە کەرتی یەكەمدا، ئەوھتا ھەردووگمان قوتایی ناوھندی و دواناوەندیین و
لەگەڵ قوتاییان ئەندام لە یەكییتی قوتاییانی سەر بە حیزبی شیوعیدا، ئەچین بۆ
سەیران بۆ (چەقلاو) ئێو بەر تانجەرۆ، لەوئێ کۆماریک بەپێی بیروباوەرەکەئێ
خۆمان دائەمەزینین و، بە درێژایی ئەو رۆژە ھەم سەیرانکارین و ھەم ھوکارانی
کۆماریکین لەو بابەتەئێ بە ئاوتییەوین.

ئەوھتا لە بەغدا قوتایی زانکۆین و، ھەردووگمان ئەندامی لیژنەئێ بالایی ھەموو
ریکخستنەکانی قوتابخانەکانی ناوھندی و دواناوەندی و زانکۆئێ بەغدا (مەھدی
ئەلحافز) ئێ پەرلەمانتار و ھەزیری پلاندانانی ھوکارانی سەدام و
بەعس ئەندامی لیژنەئێ لەگەڵماندا.

ئەوھتا من لە کۆلیجی ئەفسەرانئێ ئیختیاتم و، ئەو ئەندامیکێ مەکتەبی
سەربازی حیزبە و، دیت و ئاگادارم ئەکات کە خۆم و ھاوڕێکانم لە ئامادەباشیدا
بین، بۆ ئەگەری روودانی راپەرینیکی چەکداری، بەنیازی دەستگرتن بەسەر
دەسەلاتدا لە عێراق.

ئەوھتا بەھۆی لەیەكچوونی بیروباوەرمانەو، ھەردووگمان ھەك دوو کادری
چالاک، خۆمان لە ریزی حیزبی شیوعی (قیادەئێ مەرکەزئێ) دا ئەبینینەو.

ئەوھتا دواي دەستپێکردنەوئێ شۆرشی ئەیلول لە ئازاری ۱۹۷۴دا، لە دۆلی
بالەکایەتی ئێو ھەك سەرکردەئێکی (ق. م) و من ھەك ئەندامیکێ دەستەئێ بەرپۆرەبەری
یەكییتی نووسەران، یەكتر ئەبینینەو و ھاوڕێییەتیە دیرینەکەمان بەردەوامە.

ئەو تا كاتىك كە شۆرپى ئەيلول بەھۆى رىكەوتنەكەى ۶ى ئازارى جەزائىرەو شىكست ئەخوات، ئەو و حىزبەكەى و چەند كەس و لايەنىكىتر، بىرارى بەردەوامىدان بە شۆرپ ئەدەن، منىش بىرارى مانەو لەگەلدا لە چيا ئەدەم، بەلام ھەولەكە سەرنەگىت.

سەبارەت بە كەرتى دووھمىش، ھەر لەسەرەتاو رەنگدانەوھى كەرتى بەكەمى پىوھ دەرنەكەوئىت. ئەو كاتەى دەستبەردارى حىزبایەتى ئەبىت (حىزبایەتى نەك سىاسەت)، ئەو رىگای سەركەوتوویيەى لەم بوارەشدا گرتە بەر كە بواری ئابوورىكارى بوو. لەمىشياندا بە لىزانى و بەھرەمەندى و بە شارەزایى و زىرەكى خۆى بە سەرىك و كورد و تەنى بە رەنجى شانى خۆى بە سەرىكى تر، پلە بە پلە ھەوران ئەبىت و ئەگاتە ئەو لوتكەى ھىز و توانايەى كە لە بوارەكەدا ھەيەتى. ئەو سامانەكەى ناكاتە نەختىنە (كاش) و، لە قاسەى تۆكەمە و بانقەكاندا بىخەوئىت. ئەو ئەىخاتە قەبەلى پىرۆژەى خزمەتگوزارى سوودبەخشى مۆدېرنى ئەوتووھ، كە خەلكى شارەكەى بەتایبەتى و گەل و ولاتەكەى بەگشتى پىوئىستىيان پىيان ھەيە. پىرۆژەكانىش بەبەر چاوەوھن و لە ھەشاردا نىن. نمونەى ئەو پىرۆژانە كە ھەنگا و بە ھەنگا و روو لە گەشەكردن و فراوانبوون ئەكەن، پىرۆژەى مرىشك بەخىوكردن و دانانى قەسابخانەى ئۆتوماتىكى سەربىرنى مرىشك و سەيرانگای گەشتوگوزار و بازار و تەلارى جوان و، تا ئەگاتە سى شاكارەكەى: مۆبایلى ئاسىياسىل و شارى پزىشكى و ئوتىلە پىنج ئەستىرەبىە نمونەبىەكەى. ئەمانە و چەندانىتر كە ھەم شارەكەى ھەك دىاردەى شارستانى مۆدېرن پى ئەپازىنئىتەوھ و ھەم ھەلى كار بۆ ھەزاران كەس ئەپەخسىنئىت، كە ھەزاران خىزان بەخىو ئەكەن. بەم پىبە ئەكرىت بلىن شارى سلىمانى لە كات و ساتى خۆیدا بوو بە خاوەنى سەرمایەدار و ئابوورىناسىكى ھەك فاروقى مهلا مسته فا.

وھەكىتر فاروق سەرمایەدارىكى دەستكراوھ و خىرخوازە. ئەم، كەسان و كۆمەلانى خەلكى ھەزار و كەمدەرامەت و كۆمەلە و رىكخراو و لايەنە

خیرخوازه کانیش له سامانه که ی بیبهش ناکات. له خیزانی شه هیدانی حیزبه که ی پیشوو یه وه دهست پیئه کات که موچه یان بو ئه برپته وه و، ئینجا که سوکار و خزمانی هه ژاری خو ی و، ئینجا هاوړیکانی دوور و نزیک و قوتابییه هه ژاره کانی زانکو و کهسانی نه دیوو و نه ناسیاوی داخو ازانی یارمه تی و، دواچار که سوکاری شه هیدانی پیشمه رگه به گشتی، که ئه وه تا له کو بوونه وه یه کی ده وله مهن دانی خیرخوازی کوردستاندا که بو کو کردنه وه ی پیتاک بو یان سازکراوه و له ته له فزیو نه وه پیشانده ده ریٹ، ئه بینین یه کی ئه لیت په نجا ملیون له منه وه و ئه ویتر سه د ملیون و یه کیکی تر پینجسه د ملیون، به لام ئه وه تا ئه لیت: له منه وه (۳) ملیار دینار پیشکه شه.

به لئ فاروقی مه لا مسته فا چه نده تیکۆشه ریکی شوړشگپر و جه نگاهه ر بوو، هیندهش سه رمایه داریکی لیها تووی نو یخوازی خیرخوازه، مرۆقیکی سه غی ته بیعه تی ئه وتویه که سامانه که ی ئه خاته خزمه تی خو ی و خه لکه وه، نه ک به پیچه وانه وه. به م بو نه یه شه وه ئه مه ویت ئاماژه به حاله تیکی هاوشیوه بده م. له په نجاکان و شهسته کانی سه ده ی رابوردوودا، سه رمایه داریکی فرهنسای بوویوو ه ئه ندامی حیزی شیوعی فرهنسا و، ده زگا کانی راگه یانندن به ملیونه ره سووره که ناویان ئه برد. ئایا ئه شیت ئیمه ش فاروق به ملیونیره سووره که ی کوردستان ناوبه یین؟

ژياننامه‌ی مروفيك كه ناما نجه پيروزه‌كاني له ژياندا ديارى كرد و سه‌رکه و توانه‌ش شوينيان كه وت

فاروق مه‌لا مسته‌فا، ئەندازيار ماجيد عه‌لاوى

بیره‌وه‌رییه‌ك له نووسینی: ماجید عه‌لاوى

نامه‌وێت باسى فاروق وه‌ك تێكۆشه‌ریكى سیاسى بكه‌م كه‌ جێ په‌نجه‌ و رابوردوویه‌كى شه‌رافه‌تمه‌ندى له‌سه‌ر رێبازى حیزبه‌كه‌ى و ولاته‌كه‌ى به‌جێ هێشت. هه‌روه‌ها ناشمه‌وێت وه‌ك بزسمانیك باسى بكه‌م كه‌ له‌ سه‌رکه‌ و تندا گه‌یشه‌ كۆمه‌له‌ لوتكه‌یه‌ك خه‌لكى دیکه‌ پێیان نه‌گه‌یشه‌، چونکه‌ ئەمه‌ مه‌سه‌له‌یه‌كه‌ زۆر كه‌س دوور و نزیک بینویانه‌، به‌لام پێم خۆشه‌ ئاماژه‌ بۆ ئەوه‌ۆکاره‌ بنه‌رته‌تیانه‌ بكه‌م كه‌ ئەم سه‌رکه‌ و تنانه‌یان دروست كرد دوور له‌ لیكدانه‌وه‌ سواوه‌كانى كه‌ ئەلێن به‌خت و په‌یوه‌ندییه‌كان هۆکارن.

ئو هۆکارانهش بریتین له تیروانین و بههره‌ی نائاسایی له دیاریکردنی ئامانج و سووریوون له سهر شوینکه وتنی. مه به ستم له ئامانج ههر ئامانجیکی هه پره مه کی نییه، ئه وه سه ته ناسکه یه که له ناو رستیکی ئالۆزکاوی بژارده و ئاسۆکاندا ئامانجه ناوه ندییه که و ئاراسته بنه پره تییه که دیاری ده کات و له سیاسهت و بیرمه ندیدا پئی ده گو تریت دیاریکردنی ئامانجه ستراتیجییه که و ملکه چکردنی هه موو بژارده ته کتیکیه کان بو به دهینانی ..

ئهم بههره یه یه فاروق له چالاکیه سیاسیه کانیدا و له دنیای بازرگانیدا بهرجه سه ته بووه. لیره دا چه ند ئیستگه یه که به نمونه دههینمه وه.

ئیسنگه کان

ئیسنگه:

یه که مین دیدارم له گه لیدا سه ره تاکانی سالی ۱۹۶۷ بوو له گه ل (ئیبهرهیم عه لاوی) برامدا له نه خۆشخانه ی راهیبات له ژووریکدا که بئجگه له قه ره ویله یه که هیچی تری تیدا نه بوو. ئه و چوارمشقی له سهر قه ره ویله که دانیشتبوو پاش ئه وه ی نه شته رگه ریبه کی بۆکرا بوو. پاش گفتوگۆکردن له گه ل ئیبهرهیمدا له سهر چه ند مه سه له یه کی تایبهت به دۆخی گرگرتوی حیزب و ململانیکانی ناوی له و قوناغه هه ستیاره دا یه که مین تیگه یشتنم له فاروق ئه وه بوو که هه ستم کرد له بهرده م که سیکدام که بپوای به کرده وه هه یه و خاوه نی بپیاره، متمانه ی به خۆی زۆره و له بهرامبه ره که شیدا متمانه دروست ده کات، به روونی ئامانجه که دیاری ده کات بی ئه وه ی له ورده کاری وینه که دا نوقم ببیت.

ئیسنگه:

دوای ئه وه به ماوه یه کی که م و له هه مان سالدا چه ند کۆبوونه وه یه کی کۆمه لیک کادیری حیزب من و فاروقیان پیکه وه کۆکرده وه که دواتر ئه و کۆمه له یه پئی گوترا تیمی کادیر (فریق الکادر). گفتوگۆ و مشتومره کان گهرم بوون ده رباره ی قهیرانی ناوخوای حیزب و ململانیکان و چۆنیتی رزگارکردنی حیزب له ئاراسته

راستېره وه پاكټاوخوازه كه و له خوگرتنى خه باتى چه كدارى و پيوستتپه كانى خوئاماده كړدن بوى و پيگه ي ئه و خه باټه له سياسه تى حيزبدا. قسه كه رى يه كه مى هه موو كزبوونه وه يه كه هاوړئ نه جم بوو (ئيبراهيم عه لاوى) سه ركردى ئه م كومه له، راسته وخو دواى ئه و شه هيد خاليد ئه حمه د زه كى بوو، له روونكردنه وه و كوئمنټداندا به هوئى كه سايه تى خوئى و سه رمايه هزرييه كه ي و په يوه ندييه ناوخوئى و دهره كييه كانى به لايه نه جياجيا كانى ناكوكييه كانى ئه و سه رده مه ي حيزبه وه - كه دهرگاي گفټوگوش ده كرايه وه، هاوړئ صادق (ئهمين ئه لڅه يون) هه ولى دها تيمه كه رابكيشيت بو كارى چه كدارى (به و پييه ي كه كارى چه كدارى) يه و له دهره وه ي چوارچيوه سياسيه كانى كه ده يخاته دهره وه ي بناغه كانى سيستمه هزرييه كه ي حيزبمان و چالاكيان. گريمانه ي ئه وه ي ده كرد كه هه ر خوئى كه له پرووى تيورى و پراكتيكيه وه سه ركردايه تى ره هاى ئه و كاره بگريته ئه سټو به و پييه ي شاره زاي ژينگه ي هوږه كانه (ژونگاوه كان) كه خوئى تيايدا په روه رده بووه .. هاوړئ فاروق يه كه مين وه لامده روه وه به هيژى ئه و بوو له پړئى رسواكردنى بپروكه سه ركيشه كاننيه وه .. و (ئهمين) ي ده شوبه اند به (خوله پيزه) كه ريگرىكى به ناوبانگ بووه. فاروق پابه ندى ئامانجه بنه رپه تپيه كه بوو. له سه ر حيسابى ستراتيج نوقمى ته كټيك نه ده بوو، وه به راستى سيمبولى رووبه پروبوونه وه و دابران بوو له گه ل ئه مين خه يون و هيئله سه ركيشه نه هليستتپه كه ي.

ئيسټگه:

پاش ريككه وتنه كه ي جه زائير كه سه دام له گه ل شاي ئيراندا به سټى و ئه و هه ره سه ي كه به دوايدا هات، فاروق به وپييه ي كه به رپرسيارى مه يدانى قياده ي مه ركه زى بوو له وكاته دا ئه وپه رى هه ولى دا سه ركردايه تى شوږش رازى بكات كه له سه ر ئامانجه سه ره كييه كه ي خوئى رابگريټ و دريژه بدات به شوږش له ريئى پشت به سټن به توانا ناوخوييه كان بى ئه وه ي گره و له سه ر هوكارى دهره كى بكات. كاتيكيش له هه وله كه يدا شكستى هيئا، ئامانجه روون و ئاشكراكه له لاي

فاروق ته نها رزگار کردنی ئه و شتانه بوو که ده توانریت رزگار بکرین و ئه مانه ته که بپاریزریت و ته واوی به رپرسیار تیبیه که بگریته ئه ستو له بری هه موو هاوریکانی له گۆرپه پانه که دا ئه مه ش به سوود وه رگرتن له و بارودۆخه ی که هاتبووه پیشه وه و نه یده هیشته ده زگا ئه منیبه کان زۆر زیاده ره وی بکه ن له توندوتیژییدا. له مه دا فاروق له ئاست چاوه پوانیبه کاندای بوو وه ئه مانه ته که ی پاراست، بۆیه دوژمن پیش دۆست ریزی ده گرت.

ئیسنگه:

بارودۆخی ژبانی رۆژانه ی ئاسایی له ناوه پارستی هفتا کاندای به رجه سته بوونیکه دیکه ی رۆحیه تی دیاریکردنی ئامانج و سوور بوون له سه ر به دیهینانی ئه و ئامانجه ی ئاشکرا کرد ئه مجاره له سه ر ئاستی که سی و دوور له مه راقه گشتیبه که ی سیاست. ئه وه بوو من و هاوڕیم فوئاد ئه لئه میر له ده وره به ری سالی ۱۹۷۶ دا که سه ردانی سلیمانان کرد، فاروقمان بینی (فاروقی عاشق) له شه ریکی سه ختدایه بۆ به ده ستهینانی ئه و ئافره ته ی که خۆشی ده ویت، سه ره پای هه موو کۆسپ و ئه گه ره کان سه رکه وتنی به ده ست هینا له کاتی کدا که ئه و ته گه ره و ریگریانه هه موو که سیکی دیکه یان سارد ده کرده وه ئه گه ر وه کو فاروق سوور نه بوایه له سه ر خه بات و کۆلنه دان بۆ به دیهینانی ئامانجه دیاریکراوه که.

ئیسنگه:

فاروق له ژبانی رۆژانه و کاری پیشه ییدا درێژه ی داوه به هه مان رۆحیه ته که بریتیبه له روون و ئاشکرای ئامانجه سه ره کییه که و به دوا داچوونی. فاروق ئه و ئامانجه ئابوورییه گه ورانه ی ده بینی که ئیمه نه مانده بینی و هه ر ئه و پیداکری لی کردین و قه ناعه تی پیهینانین که بچینه کێرکی و هه رگرتنی مۆله تی یه کێک له سه ر پرینگا که ی مریشک که له ناوه پارستی سالانی هه شتا کاندای به شیوه یه کی سنووردار ئاشکرا کرا و ده ست و پیه ونده کانی رژیم له ریگه ی که سانی نزیکه ی ئه و رژیمه هه موویان ماشیبیه وه جگه له وه ی سلیمانی که دوور بوو له مه به سته کانی

ئەوان. فاروق ھىندە دورىين بوو كە بە دەستى بەتالەو دە دانوستانى كرد لەگەل
 لايەنى بەرپرسى ناو حكومت بو ئەو دەى ھەموو مۆلەتەكانى پىكەو ھەكو
 پاكىجىك دەست بكەوئىت و ئەگەر بەتايەتەدى دەستكەوتىكى زۆر گەورە دەبوو بە
 ھەموو پىوھرىك. ئەو دەى فاروقى دەجولاند لەم مەسەلەيەدا بەرچا و روونى ئەو بوو
 كە ئاسۆكانى ئەو ئامانجە ئابوورىيە گەورەيە دەبىنى و متمانەى ھەبوو بە
 ھەستى راستگۆى خۆى و بەو دەى كە دەتوانئىت سەر كەوتووانە مامەلە بكات لەگەل
 وردەكارىيەكانى دواتردا سەبارەت بە دابىنكردنى پارەى پىويست بو پىرۆژەكە.
 راستگۆيانە قسە بكەم دەبئىت بلىم ئىمە ھاوپى و ھاوبەشى ئەو ھىچمان متمانە و
 جورئەتى چوونە ناو سەركىشى وامان نەبوو. فاروق ھۆكارى بزوينەرى پىرۆژەى
 سەربىنگاى بازىان بوو لە سەرەتايەو ھەتا كۆتايى پىرۆژەكە كە بە ھەموو
 پىوھرىك سەر كەوتووترىن و باشترىن پىرۆژەى لەو جورە بوو. شانەشانى ئەمەش
 فاروق دەستىكرد بە داپشتنى پلانى پىويست بو فراوانكرنى ئەو پىرۆژەيە كە
 پاشاھاتەكانى سەركىشىيەكەى سەدام لە كوەيت وەستاندى. ئەمانەش ھەمويان
 لە بارودۆخىكدا بوون كە دەستگا ئەمنىيەكان رۆژانە بە ناشرىنترىن شىواز دوامان
 دەكەوتن و دەيانترساندىن.

ئىستگە:

فاروق لەو كەمايەتییە دەگمەنە بوو كە ژيانى خۆى خستە خراپترىن
 مەترسىيەو كاتىك كە لە كۆرەو گەورەكەدا سلىمانى بەجى نەھىشت لە دژە
 ھىرشەكەى ھىزە ھاربووەكانى رژىم كە كردیانە سەر پارىزگا راپەريوہەكانى دژى
 سەدام پاش ئەو دەى لە كوەيت دەركرا. فاروق بەرگەى ھەموو مەترسىيەكانى گرت
 لەكاتىكدا كە ژيان و مالەكەى وەكو دەلئىن لەسەر دەستى عىفرىتەكدا بوو، ئەمەش
 لە پىناو پاراستنى دارايیە ھاوبەشەكانى سەربىنگا كە ئەو متمانە پىكراو بوو وە
 لە شوپىنكى ئەمىندا كەل و پەلەكانى شار دەو و دوورا و دوور چاودىرى لى
 دەكردن و دەپياراستن ھەتا مەترسىيەكان لە ئارادا نەمان.

ئیسنگه:

یه کیك له دوورینی یه سه رنجراکیشه کانی فاروق زوو هه سترکردن بوو به ئاسۆکانی ئابووریه تازه که، ئابووری په یوه ندیبه کان له کاتیکدا که ئه وه له رووی ئه کادیمی و ئه زمونی چالاکیه ئابووریه کانی پیشوویه وه زور دوور بوو له م بواره. به لام به وهسته بلیمه تهی خوی توانی له ناوه راستی نه وه ده کانه وه یه کیك له پیکهینه ره کانی ئابووری تازهی دیجیتالی - کهرتی په یوه ندیکردن - ببینیت، ئه مه له کاتیکدا که عیراق نوقمی ئابلوقه یه کی کوشنده بوو بوو وه هیچ شتیک نهیده بهسته وه به شوپشی په یوه ندی کردن له جیهاندا! فاروق هه مو وه ول و توانایه کی ماددی و دانوستانییه کی خوی ته رخان کرد بو ئه م بواره و بنکه یه کی وردی دروست کرد - که هه رچه نده له کاتی خویدا زور گه وره نه بوو - که بتوانیت بیته گرنگترین شایسته کانی کیپرکیکردن کاتیک که عیراق دهستی کرد به وهی بچیته ناو ئابووری دیجیتاله وه پاش که وتنی رژیم له سالی ۲۰۰۳دا و سه رکه وتن له پاش سه رکه وتن به دهست بهینیت. فاروق به م تیروانینه مه حاله وه چوو ه شه په مه حاله که وه بو به دهسته هینانی مؤله تی کارکردن بو ئاسیاسیل که نرخه که ی گه یشته ۱,۲۵۰ ملیار دۆلار واته دوو هیندهی نرخه خه ملیتراوه که ی. وه له م بواره دا زه به لایکی ئابووری و دارایی وه کۆمپانیای (ئوراسکۆم) به وه موو ئه زموننه ناوچه یی و جیهانییه وه نهیتوانی به رده وام بیت له کیپرکیکه دا. فاروق له وکاته دا به شیکی بچوکی ئه و پاره یه شی نه بوو، به لام به چاوی خوی ئاسۆکانی چالاکیه که ی ده بینی و دهیزانی که پاش به دهسته هینانی مؤله ته که ئیتر هیچ گیروگرفتیک ی وای نایه ته ری که بو دابینکردنی پاره نه توانیت زال بیت به سه ریدا، چونکه وه کو ده لاین (ئه وه ی مریشکی هه بیت خه لک هیلکه ی به قه رز ده داتی) .. وه کردیشی.

ئه م هه موو به هره یه هاوشان بوو له گه ل کۆمه له خه سلّات و تایبه ته ندیبه کی گه وه ریدا که کاریکیان کرد ئه م سه رکه وتنه به ره و کاملبوون بچیت و به ئاراسته یه کی بنیادنهر رییکات و کار بکاته سه ر ریپه وی ژیان به رابردوو و

ٹائندہ یہ وہ .. سہ بارہت بہ رابردوو، فاروق سوور بوو لہ سہر ئہ وہی کہ لہ کاتی
 ہہ لگشان و سہرکہ و تنیدا ئاگای لہ ہاوری دوور و نزیکہ کان و خیزانہ کانیاں بیٹ و
 سہر سہختانہ ہہ ولید اوہ ژیانیاں دابین بکات وہ ک بہ شیک لہ خیزانہ گہ ورہ کہی
 خوی و وہ ک ئہ مہ کی ک بو قوربانیاہ کانیاں . سہ بارہت بہ ٹائندہ ش فاروق پید اگری
 کردووہ لہ سہر ئہ وہی سہرکہ و تنہ ئابووریہ کہی خوی ئاراستہ بکات بو
 دروست کردنی ئابووری شارہ کہی و نیش تیمانہ کہی . ئہ مہ ش لہ ری کومہ لہ
 پروژہ یہ کی گہ ورہی بہرہ مہینہ وہ کہ تیکر ای ہوارہ پیشہ سازی و ئہ اندازیاری و
 پەرہ ردہی و کومہ لایہ تیہ کان و ہوارہ کانی وزہ و ہاتوچویان گرتووہ تہ وہ و
 فاروقیان کردووہ بہ نمونہ ی بزسمانیکی دانہ براو لہ ئازار و بہرژہ وہندیہ کانی
 ولاتہ کہی، بہ پیچہ وانہ ی مہرامی زورینہ ی زوری پارہ دارہ کان لہ کو کردنہ وہ و
 کہ لہ کہ کردنی پارہ و سہرماہی گوزاری کردنیدا لہ ولاتان و بانکہ بیانیاہ کاندا .
 بہ ہیوای سہرکہ و تنی زیاتر لہ ری بازہ کانی بنیادنان و چہ سپاندنی ناوت لہ
 میژووی ولاتہ کہ تدا وہ ک تیکوشہ ریکی سیاسی لہ سہر دہمی لاویتی دا و
 بنیاتنہ ریکی درہ وشا وہ لہ سہر دہمی پیگہ یشتنتدا ... سلاویک لہ برا و برادہر و
 ہاوری خہ بات .

فاروقی مه لا مسته فا وهك دیاردهیه کی کومه لایه تی و نابووری نهك ته نها كه سایه تییهك ...

دکتور دیار عهبدولقادر ئهحمهد

ناساندنی کاک فاروق وهك سهرمایه دارنیک هم هه له یه و هم ناحه قییه بهرامبه ر بهم که سایه تییه. ئه و له سفره وه و به قه رز دهستی به کار کردوو نهك سهرمایه ی بۆ به جیمابیت و وه به رهینانی پی کردبیت. سهرمایه ش قهت لای ئه م ئامانج نه بووه به لکو وهك پیشکه وتنخواریک به بهرده وامی له هه ولی ئه وه دابوو که بیر و کار و پرۆژه ی نوی بهینیتته کوردستان و عیراقه وه. وهك بیروباوه پیره قهت له گه ل سهرمایه داری دا نه بووه و ناشبیت. ئه و وهك پراگماتیسیتیک هه رچی له پیناوی پیشکه وتن و خو شگوزهرانی کومه لگا و تاکدا بیت له گه لیدا بووه و خه باتی بۆ کردوو. باشترین ناساندن بۆ کاک فاروق به رای من که به داخه وه له زمانی کوردیدا چه مکیک نییه به و مانایه، به ئینگلیزی پی ئه لاین Game Changer، واته ئه و که سه ی به شداری یارییه که ئه کات و دواتر هه موو یاساکان و بنه ماکانی یارییه که ئه و گوریت و یاسا و بنه مای نوی دروست ئه کات به مه بهستی پیشخستنی یارییه که. ئه و

له سياسهت و چالاكی كۆمه لایه تی و له بزنیسشدا هه ر وای كردوووه . هاته ناو كاری ده واجنه وه، دواتر له سلیمانی یه كه مین و سه ركه وتووترین مه جزه ره ی ده واجنی دروستكرده سه ر ئاستی عیراق . هاته ناو په یوه ندی و ته له فؤناته وه به جانتایه کی VSAT هوه له ژیرزه مینی بیناكه ی عه لی نه مه لیدا و دواتر بۆ یه كه مین جار له میژووی عیراقدا گه وره ترین كۆمپانیای مۆبایلی دامه زرانده . دواتر چووه ناو پیشه سازیه وه و كارگه ی چیمه نتۆی تاسلۆجه ی سه رله نوێ دروستكرده وه و ٢ كارگه ی تری چیمه نتۆی دامه زرانده كه له باشترین كارگه كانی عیراقن ئیستا و چه نده ها كارگه ی تری پیشه سازیه ی له بواره جیاوازه كان دامه زرانده وه . دهستی دایه ئوتیل دروستكرده ، جوانترین و به رزترین ئوتیلی عیراقی دروستكرده له شاری سلیمانی و ناوی نا شاری جوان، كه هه لبه ت ئه و شاره جوانه لای ئه و هه ر سلیمانییه . له بواری خزمه تگوزاری پزیشكیدا گه وره ترین و پیشكه وتووترین نه خۆشخانه ی دروستكرده وه له عیراقدا و ئیستاش خه ریکه دامه زرانده ی زانكۆیه کی پزیشكیه كه هه موو بواره كانی فیركرده ی پزیشكی ئه گرته خو . ئه گه ر به لۆجیکه سه رمایه داری ئه م پرۆژانه هه لبه سه نگینین هه رگیز ناگه ی نه ئه و ئه نجامه ی كه ده بو له سلیمانی یاخود عیراق ئه م كارانه دابه زرانایه ، چونكه ئه گه ر له شوینی تر ئه نجام بداریه قازانجی چه نده ها جار زیاتر ئه بوو . بۆیه به رای من ئه و سه رمایه دار نییه به لكو پیشه وایه کی كۆمه لایه تی و سیاسیه کی پراگماتییه به پله ی یه كه م . پیشه وایه تی ئه و له بزنیسدا Business Leadership ته و او كه ری به رنامه یه کی پیشكه وتنخوازییه لای ئه و . سه ركه وتنی پلانه كانی خۆی له هه موو شتیک به گه وره تر ئه زانیت، ته نانه ت ئه گه ر پلانه كان زه ره ری داراییشی پیبگه یه نن . هه ر بۆیه له كاره كانی خۆیدا به به رده وامی هه ولیداوه دهستی سه ده ها گه نچ بگریت و به نمونه فیریان بكات چۆن توانا كانی خۆیان په ره پیبده ن و چۆن به رۆحیه تی تیم كار بكه ن بۆ ئه وه ی ببه نه رابه ری دواپۆژ هه ر یه كه له بواری خۆیدا . هه روه ها ئه و گرنگیدانه ی ئه و به ئافره تی ئه دات له بواری كاره كانیدا به ده گمه ن ئه ببینریت نه ك له عیراق به لكو له سه ر ئاستی ناوچه كه ش كه مه .

من له منالییه وه که مالمان له شاره بان بوو کاک فاروقم ناسیوه که ئەهات بۆ سهردانی ئیمه و مائی مامم. که ئەهات بۆ لامان به که سیکی تووره لئی تیگه یشتبووم و لئی ئەترسام. هه ندیک جار پیم ناخۆش بوو که هاتوو بۆ مالمان چونکه لئی ئەترسام! باوکم و مامم زۆریان ریز لئیه گرت و خۆشیان ئەویست و هه موو کات به فاروقی ئامۆزام لای ئیمه ناویان ئەبرد (له گهل باوکمدا ئامۆزان). ئەو شه وانیه ئەهات بۆ مالمان لای باوکم و مامم جه ژن بوو و دانیشتن ساز ئەکرا. کاک فاروق زۆری حه ز له دهنگی باوکم ئەکرد و باوکم گۆرانی بۆ ئەگوت. باوکم ئەیگوت مامه مسته فاش (مه لا مسته فای باوکی کاک فاروق) هه ر حه زی له دهنگی باوکم بووه و که بینویه تی پئی گوتوو "ئادهی قاله گیان مه قامیکم بۆ بلی". دایکم ئەیگوت کاتی خۆی که باوکم له سالی شهسته کان له زیندان بووه به هۆی شیوعیه ته وه، کاک فاروق ته له به بووه له به غدا به لام هه ر هاتوو و سهردانی کردوون و یارمه تی ماددی داوون. دیاره له ته له بایه تیش دا وه ک دواتر زانیم دوی ده وامی زانکو کاری کردوو.

له دوی هاتنه وه مان بۆ سلیمانی له سالی ۱۹۸۴ هوه کاک فاروقم له بۆنه خیزانییه کاندا و جه ژنه کان هه ندیک جار ئەبینی. به لام له کوتایی سالی ۱۹۹۶ هوه که جه لته ی دل لئیدا زۆر نزیک بوومه وه لئی به حوکمی ئەوه ی من خویندکاری کۆلیجی پزشکی بووم زوربه ی کات له مائی ئەوان بووم و له ژورره که ی خۆی شه و و رۆژ به دیارییه وه بووم. له سالی ۲۰۰۲ هوه به هۆی که ریمی برا گه وره م که له گهل ئەو کاری ئەکرد منیش ده ستم به کار کرد لای کاک فاروق. له و ساله وه به به رده وامی و له نزیکه وه له گهل کاک فاروق بووم و له زوربه ی سه فه ره کانی له گه لئیدا بووم. هه رچییه ک له دونیای بزنس فئیری بووم له وه وه وه رمگرتوو و کاریگه ریی ئەو له سه رم ژیا نی گوویم. هیچ کات به لاوازی نه مدیوه. قه ت نه چوو ته ژیر کاریگه ریی نه خۆشی و کیشه ی تره وه. که سیکی یه کجار به هیزه به جه سته و به که سایه تییه وه. ئەگه ر یه ک خالی لاواز له ودا شک ببه م بۆ خویی چیشته وه ک

كورد ئۇلئيت، خۇشەويستىيەتى بۇ سلىمانى. بە رادەيەك سلىمانى خۇش ئۇويىت
ئەگەر بىت و لە يەك ھەفتە زياتر لە دەرەوہى سلىمانى بىت نەخۇش ئەكەويىت و
تا نەيەتەوہ سلىمانى چاك نابىتەوہ !

كارىگەرىيى باوكم لەسەر ژيانم لە ھەموو شتىك گەورەتر بووہ . لە ژيانى خۇيدا
ھەموو شتىك ئۇ فىرى كردووم، بەلام نزيك لە كۆچى دوايى و لەسەر جيگەى
مەرگ يەك وەسىيەتى بۇ كردم و گوتى "ئاگات لە فاروق و مال و منالى بىت و
دايمە لە خزمەتيا بە".

تېيىنىيەك

چەند سالىك لەمەوبەر، بەبى ئاگادارىي ئىمە، برادەرىك ھەولېدابوو ژياننامەى ئىمە كۆ بکاتەوہ و بۆ ئەومەبەستەش چاوپىكەوتنى لەگەل ھەندى ھاوپى و كەسى خۆشەويستماندا ئەنجام دابوو، ھەندىك لەو ھاوپىيانە ئىستا كۆچى دواييان كرددوہ، بەلام ھەموو چاوپىكەوتنەكان بە تۆمارى دەنگى ماونەتەوہ. وەك خۆشەويستى و ھەفایەك بۆ ئەوان و بۆ ھاوپىيانى دىكەش لەم بىرەوہرىيانەدا ئەو دەقانە بلأوتەكەمەوہ.

فاروقى مهلا مستهفا
له روانگه‌ى هه‌ندىك له هاورىكانىيه‌وه

د. عيزه‌دين مستهفا ره‌سوڤ

- فاروق له سالى يه‌كه‌مدا كه چوه به‌غدا من سه‌فهرم كرد بو يه‌كىتى سوڤىت. من يه‌ك سال له به‌غدا له‌گه‌لى بووم له مالىك ژورنىكمان به‌كرى گرت. ئه‌و كاته‌ش هه‌تا حه‌زى له ئىشكردن بو. چوه وه‌زاره‌تى (ئىرشاد) له‌وى دامه‌زرا.
- كاتى كوده‌تاكه‌ى ۸ى شوباتى به‌عسىيه‌كان روويدا، ئه‌و له چوارى كۆلچ بوو. هاته‌وه بو كوردستان و له‌دوايشدا به‌ سالىك له كۆلچ وه‌رگىرايه‌وه و ته‌واوى كرد.
- به‌گشتى من په‌يوه‌ندىيم له‌گه‌لدا زۆر باش بووه. سوپاسى ئه‌وه‌ى ئه‌كه‌م كه زياد له پىويست رىزى گرتووم. زۆرىشى پى خوش بووه كه من ئىشم تىى بكه‌وئت و بۆم بكات. مه‌سه‌له‌يه‌كى كوردى هه‌يه ئه‌لئت (باوكم نابىته‌وه تا براهه‌كى ترم بو بىنئت).

• ئەگەر به کاری نووسینه وه خه ریکبووایه ئیستا ئەبوو به نووسه ریکی باش چونکه ماوه یه کیش له هه ندیک گۆقاری نهینیدا کاری کردووه . ئیستاش ئەگەر کاتی هه بیته ئە خوینتته وه .

• له منالیدا عه جول بوو . چونکه ئەو له زه تی له ژیا نی منالی دی ... من خۆم خسته ناو کاری سیاسیه وه . ئەو کاته ی له شه شی سه ره تایی بوو ، بوو به ئەندام له ناو یه کیتی قوتابیاندا .

• باوکم زۆر که سیکی فیکر کراوه بوو ، له مه لا کۆنه په رسته کان نه بوو . ئەو هانی ئەداین که هه موو شت بخویننه وه . له بیرمه باوکم کتیبیکی لینی نی دامی له ناو مزگه وتدا . هه ر ئەو هۆکاره ش بوو که ئیمه چووینه ناو ریزه کانی حیزبی شیوعی عیراقه وه .

شیرکو بیکهس

• یه کیك له و منالانه ی هاوپییم (فاروق) بوو ... هه موو له یه که ته مه ندا بووین مه گه ر یه که دووانیکمان نه بیته به سال و به دوو سال جیاوازی ته مه نمان هه بوو بیته ، دوا ی ته واو بوونی دهوامی قوتابخانه هه موو یه کمان ئەگرت و تا بانگی ئیواره خه ریکی یاری و شه ره شه قی خۆمان ئەبووین هه مووشمان عه زیی خه تخه تمان له بهر ئەکرد .

• بزێوییه که ی فاروق له راده به ده ر بوو . یارییه که هه بوو بۆ (شروب) شکاندنی سه ر سینی ، فاروق ئەوه نده ی ئەبرده وه منالی شروبفرۆشی لات و پوت ئەکرد .

- ههركاتيک بمانويستايه فاروق بيدهنگ بکهين ئەمانگوت ئەچين لای باوکت شکاتت لی ئەکهين، فاروق هه ر له باوکی ئەترسا و بهس.
- جووته پيلاوه مقهباکهی به منالیک فرۆشتهوه به دوو عانه، دوایی دوو فلسیشی دا به من. هه ر ئەو کاتهش فاروق ئەقلیکی بازرگانی و بازاری هه بوو. دوو هاوینیش که ترۆزی پی ئەگهیشت ترۆزیمان ئەکړی و لهسه سینییه که ئەمانفرۆشت ... هه تا دوو قاشمان ئەفرۆشت، خۆمان سی قاشمان ئەخوارد بهتاییه تی من.
- ئەنوهه لاپه پرهیهکی کۆن و زهردی روژنامهیهکی پی بوو، له لاپه پره که دا وینهی پیاویکی سمیل رهشی تیا بوو هه موو لهشی به فیشهک پيچرابوو. پیمان گوت ئەمه کئییه؟ گوتی ئەوه شیخ مه حموده زۆر ئازایه، هه زار ئینگلیزی کوشتوو! هه مومان سه رمان بهسه ر میزه که دا شوپ کردبووه وه. فاروق گوتی جاريکیان باوکم بۆی باس کردووین.
- به دريژایی ئەو ماوهیه و لهو چهند ساله دا هه موو روژیک له گه ل فاروق دا بۆ یاری و شه ره شه ق یه کمان ئەگرت. عه زییه کانی به رمان زوو زوو ئەدران و پيس ئەبوون، ئەم مه سروفه بۆ دایکم زۆر بوو، بۆ مالی فاروقیش. له یادمه چهند جاريکیش (گوايه) بۆ سه عی کردن ئەچوممه مالی فاروق، وابزانم یه که مجارم بوو که به هه شتی باوکی فاروق، مه لا مسته فام دی، دهستی به سه رمدا هیئا و گوتی فایه ق بيکهس وه ته نییه کی راست بوو، غه ل و غه شی نه بوو، توش بخوینه با وه کو باوکت ده رکه ویت.

فوناد قه رهداگی

- یه سالی دیاریکراو نییه که بلیم فاروقم له و ساله دا ناسیوه .. من هر چاوم کردووه ته وه فاروقم ناسیوه، به حوکمی ئه وهی که ئیمه وه کو بنه ماله تیکه له بووین و تیکه لیه که شمان له باپرمانه وه یه .
- جار جار ئه هاتن بۆلای کاریزی دایکی پاشا له سهرکاریز. له وی کۆلانه که ی مامی کاک فاروق، مه لانه جمه دین، زۆر ته سک بوو. په تیمان رایه له ئه کرد له ناوه راستی دیواره که دا ئه مبه ر و ئه وه برمان پی ئه گرت و تۆپتۆپینمان ئه کرد. به عزئی جاریش تۆپمان لا نه بوو به تۆپی په رۆ یاریمان ئه کرد.
- یادگارییم له گه له فاروقدا زۆر زۆره، به لام هه مووی یادگاریی سیاسییه ... زۆر جار که له گه لاله و چۆمانه وه به نه ینی ئه هاته وه بۆ سلیمانی شه وی وا هه بووه هه تا به یانی پیکه وه قسه و باس و راویژمان کردووه .
- دوا ی راپه رین پیی گوتین ئه گه ر ئیوه ئاماده بن پیکه وه گۆفاریک ده رئه که یین. من وه کو خۆم زۆرم پی خۆش بوو. ئیمکانیاتی مادی به کاک فاروق هه لئه سوورا، هه ر له به ر ئه وه ش خۆی خاوه ن ئیمتیازی گۆفاره که بوو.
- ئیمه دره گایه کی پۆلایینمان به روودا کرایه وه به تایبه تی ئه و سه رده مه سه رده می هه ره سی یه کیتی سوؤفیت بوو. ئه و هه ره سه کاریگه ریه کی زۆری له سه ر دنیا هه بوو. ئیمه وه کو کۆمه لیک مارکسی پیمان ناخۆش بوو که ئه م دونیا یه له پر هه لگه راپیه وه .
- فاروق پیاوویکی نیشتمانییه، پیاوویکه هه ز ئه کات خه زمه ت به شاره که ی بکات. پیاوویکه دل سوژه به رامبه ر هاوړیکانی. له رۆژی لیقه وماندا هاوړیکانی له بیر ناکات. من

خۆم يەككىم لەوانەى كە لە رۆژگارێكدا پيويستم پيى بووه .. دەستی لی بەر نەداوم .
• لە سەردەمى نەهامەتى و برسیتیدا كە ماوہیەك كوردستانی گرتەوہ، كاك
فاروق یارمەتى زۆر كەسى داوہ و یارمەتیەكەشى بەخشدانە بووہ .

حەمە رەشىد غەرىب

• بووین بە دوو بالی جیاوازهوہ . لا زۆرەكەى كە زوربەى ئەندامە بالاکانى لەخۆ
گرتبوو بوونە بالی قیادەى مەرکەزى . ئیمەیش لەگەڵ ئەو بالەدا بووین و زوربەى
حیزیمان لەگەڵ بوو . كاك فاروقى مەلا مستەفا لەو كاتەدا دەورێكى بالای هەبوو ...
ئەو ئەندامى سەرکردایەتى بوو، منیش ئەندامى لیژنەى ناوخۆى سلیمانى بووم .
• پیاویكى زۆر ئازا و جەریئە . حەزى لە گالتە و قسەى خۆش و نوكتەیه .
سیحریكى سەیری تێدایە بۆ خەلك راکیشان بەلای خۆیدا . لەكاتى كۆبوونەوہى
حیزبیشدا كاتیكمان دانابوو بۆ قسە خۆشەكانى ئەو . خۆیشى ریز و ئیحتیرامیكى
باشى هەبوو لەناو خەلك و لەناو حیزبیشدا .
• كەس نەزانیت من باش ئەزانم كە فاروقى مەلا مستەفا خانووەكەى مالى
باوكى چەند خۆش ئەویست .

• فاروقى مەلا مستەفا ئەوہى كە لە مەزەب و بیر و فیکریدا نەبیئت
لەخۆباییبوون و گۆرانه . هەر ئەو كورەى جارانه كە من دیومه ... چۆن دیوه هەتا
ئێستا هەر وەكو خۆى وایە و نەگۆراوہ و هەر پێشمەرگەكەى ناو دیى (ناوكێلەكان) ه .

- وهختی خوی که قاله شیت مابوو ئەم ئەچوو به دوایدا و به سه یاره کهی ئەیرد نانی بۆ ئەکپی و پارهی ئەدایه و جل و پیللو و ههتا ئەیشیبرد بۆ چه مام و ئەیشیهینایه وه بۆ ناوبازار. من وینهی ئەوم دیوه که له گه ل زوربهی شیته کاندای وینهی گرتوه.
- ئەوهی من بزانه مانگانه به لیست ناوی لایه که یارمهتی خه لک ئەدات.

محهمهد نوری توفیق

- هه ندیكجار كاك فاروق له گه ل مندا رهئی جیاوا زمان هه بوو. ئەو جیاوازیی بیروپایه مان نه بووه هوی دلئیشان و جیا بوونه وه مان. رۆژ به رۆژیش ههتا ئەهات په یوه ندییمان قول ئە بووه وه.
- له و سالانه دا که نووسینگه که مان له بینای عه لی نه مه لی بوو، خه لک زۆر رووی ئە کرده لامان.. پارهی ئە وه مان نه بوو (چا) بکپین و خزمه تی میوانه کانمان بکه ین. چونکه ئیمه یه که م نووسینگه بووین و خه لکیکی زۆریش هاتوچوی ئە کردین.. کاک فاروق که ئە وهی بینی رۆژیک به منی گوت: "ئه وه برا بۆ (چا) ناکپن؟" منیش گوتم: "وه للا نیمانه." گوتی: "من له مه ودوا چایچییه کم بۆ داناون باوک و کورپکن و له خزمه تی ئیوه دا ئە بن." ... ههتا ماوه یه کی زۆر (چای) نووسینگه ی کوردستانی نوی له سه ر گیرفانی کاک فاروق بوو. رۆژانه به قه د دوو چایخانه له نووسینگه (چا) ئە خورایه وه. بۆ میژوو باسی ئە که م.. ئە وهی که له سه ر چایخانه که بوو په یامنیری دهر به ندیخان بوو.

- ئەو ئەيگوت "مۇبايل ئەھيئەتە ئەم شارەوہ." لەكاتيکدا ئەو قسەيەي ئەکرد کە دەبابەکانی سەدام لە بانى مەقان بوون. ھەر رۆژيک سەدام ئارەزووی بکردايە ئەھاتە سلیمانی.
- لەدوای راپەرینیشەوہ بوو بە خاوەن ئیمتیازی گۆڤاری (دواپۆژ) و نۆريک لە بابەت و نووسینی خۆی تیدا ئەنووسی.
- کاک فاروق بە ئەکادیمی بوو بە بازرگان نە لەناو گۆماوی بازارەوہ ھاتبیت.
- ئەوئەندەى من بزانم خەلکيکی نۆر یارمەتی لە کاک فاروق وەرئەگرن.. تەنانەت یارمەتی نۆر خویندکاری داوہ بۆ تەواوکردنی خویندن.. نۆر کەسى لە نەخۆشى و دەرد رزگار کردووە و بۆ چارەسەر ناردوونی بۆ دەرەوہی کوردستان.
- خۆی پيئم ئەلئیت: "لەویەپى سەرقالی و مەشغەلە تا بىم کە ژمارەکەت لەسەر مۇبايلەکەم ئەبينم دلّم نايەت جوابت نەدەمەوہ."

وہستا محەمەدی بەنا
(حەمەى حەپسە)

- لە سالی ۱۹۷۲ەوہ مەرحەبامان ھەبوو. لە سالی ۱۹۶۲ەوہ ئەمدى کە ھاتوچۆی مالمان ئەکات و ئەھات بۆ لای شەھید (ئەکرەم)ى بىرام کە پيکەوہ لە ريکخستەکانى (ح.ش.ع) کاريان ئەکرد. مالمان لەسەر جادەى ئۆرزدى بوو کە ئیستا پيى ئەلئین جادەى گۆران، ئەو مالەى تياى ئەزايين خانوويەکی نۆر ناخۆش

بوو که به قور دروست کرابوو. له ژیرخانه که دا کاک فاروق و هاوړیکانی کۆبوونه و هیان تیا ئه کرد ... ئه وهی له بیرم مابیت که له و کۆبوونه وانه دا له گه لیان بوو مسته فا چا وره ش بوو.

• دواى چهند سالیك بووین به شهریک له گه ل کاک فاروق له سالی ۱۹۷۶ دا، بیست و چوار سال شهریک بووین له ناو کاری معاوه لاتدا ... بیست و چوار سال شهریکی بووم نه درؤم لی دی و نه خیانه ت.

• فاروقی مه لا مسته فا که سیکی موغامه ره چیه . گوئی به هیچ نادات و له هیچیش ناترسیت.

• روژیکیان هاوړیه کی خؤم برد بو لای که نه خوئی دلی هه بوو، بری شه ش هه زار دؤلاری دایه .

• خوشتین ته بیعه تی هه یه و حه زی له نوکته و قسه ی خو شه ... که سیکی قورسه و خاوه نی شه خسییه ت و ئه خلاقیکی به رزه .

• له بیرمه له ئیشیکدا که به نو هه زار و چوارسه د و په نجا دینار بو مان ده رچوو پاره که مان ته واوی نه کرد. کاک فاروق داواى سی هه زار دیناری سویسری له کاک مسته فای زاواى کرد ... ئه وهی که کاک فاروقی مه لا مسته فای برده ناو ئیشی گه وره وه نزیکتین و خو شه ویستتین هاوړی خوی بوو که له به غدا بوو، ناوی (ماجید عه لاوی) بوو که یارمه تی دا کارگه ی بلوک دابنیت.

• من قه ناعه تم وایه فاروقی مه لا مسته فا له (چاوی زیاتر شاری سلیمانى خوش ئه ویت.

.....

عومه ر حسين

- له دواى نسكو گه پايه وه وه كو گه نجىكى به نه زمون و پر توانا و هيژ و جدى له ئيشكرندا دهستى كرد به وهرگرتنى مقاوه لاتی بچوك بچوك وه كو چوار هه زارى و ده هه زارى. هه تا له گه لّ خو شه ويستترين و ئازيزترين هاوړپى خویدا (ماجيد عه لاوى) كه نه و به پريزه تواناى ماددى زور باش بوو برابى به پريز (د. ئيبراهيم عه لاوى) بوو يارمه تى كاك فاروقى دا بو دامه زراندى كارگه يه كى بلوك و كه ساره يه كى به رد.
- داواى لى كردم له ده واجينه كه بيم به ژميريار. دلّم نه هات قسه ي بشكىنم و پيكه وه ئيشمان كرد و هه تا واى لى هات نه و پرپژه يه بوو به يه كيك له پرپژه هه ره سه ركه وتوو ه كان له كوردستاندا. له ناو هه موو پرپژه كانى عيراقدا له هه موويان باشتو بوو. هه ر نه مه يش واى كرد كه دواى نه و ماوه زوره ي كه به دهستى كوومه لىكى تره وه بوو ريژ و ته قديران بو ناردين. چونكه به دهستى نه وانه وه فه شه لى هيئابوو. له ئيشكرن به رده وام بوو هه تا رابه رين.
- كاك فاروق چوو ه سه ر قائيدى فيرقه ي هه شت پيى گوتبوو تو مالى حكومه ت داگير كردوو، ئيمه هيشتا قيستى حكومه تمان له لايه. به رپرسى جه يشه كه ترسابوو، چونكه ده واجينه كه يان كاو ل كردبوو، هه رچى مريشك بوو هه موويان خواردبوو و نه شيكاكى ناويان شكاندبوو.
- من يه كيكم له وانه ي فه خر و شانازى به هاوړپيه تى و دو ستايه تى فاروقى مه لا مسته فاوه نه كه م. من به دريژايى ته مه نم شه هامت و پياوه تى كاك فاروقم قهت

له بیر ناچیتته وه. ئەگەر ئەو ریز و برایه تی و خۆشه ویستی و دلپاکییه ی ههردوو کمان نه بووایه که له بهرام بهر یه کتری هه مانه رهنگه ئیستا منیش وه کو ئەو خه لکه بچومایه و سه ره م بگرتایه بۆ مووچه ی خانه نشینی.

• کاک فاروق که سیکی زۆر ئازا و چاونه ترس و جه ریئه و بریاری قورس و سهخت ئەدات که له میژووی ژیانیدا هه رچییه کی گو تبهت جیه جیه کردووه و سه ریشکه وتووه. یه کیك له موجازه فه هه ره گه وره کانی هینانی موبایل بوو.

• کاک فاروق نه گۆراوه، له منالییه وه چۆن دیوه هه تا ئیستا هه رایه ...

من خۆم شاهیدی ئەوه م که به دهیان کهسی له دۆست و هاوڕی خۆی بۆ چاره سه رکردنی نه خۆشی نار دووه ته ده ره وه. خانووی بۆ زۆریک له دۆسته کانی کپیوه .. یارمه تی سه دان کهسی داوه که موسته حه ق بوون و باری ژیانیا ن خراپ بووه .. به سه دان که سیش که نه یانتوانیوه کرپی خانوو بدن ئەو کرپکه ی بۆ داو ن، یان خانوو که ی بۆ کرپون ... دهستی کراوه یه بۆ هه موو هه ژار و لیقه و ماویک ئەگه ره نه یشی ناسیت.

حه سه ن حه سین

• له سالی په نجا کانه وه له گه ل فاروقی مه لا مسته فا پیکه وه له ناوه ندی بووین و هاوړی بووین. له بیرمه کاتیك قوتابییه کان ژماره یان زۆر بوو له بهر خانه قاوه خانوو که ی (عومه ری سام ناغا) یان بۆ گرتین له سانه وی سلیمانیه وه چووینه ئەوی.

• رۆژئىكىيان سەئىد قەزاز و فايەق ھۆشيار ھاتن بۆ قوتابخانە كە مان ... كاك فاروق گوتى سەئىرى ئەم قوتابخانە يە بكەن بزنانن چيە و ئىمە چى تيا ئە كەين، ئەمە مالا نەك قوتابخانە، مامۆستامان نىيە، ئەو ھى كە ئىنگلىزىيمان پى ئەئىت ھەر ئەويشە كە وەرزشمان پى ئەئىت. فريامان بكەون وەرزمەن زۆر خراپە.

• ئىوارە يە كيان لاي نادى مۆزە فىنە وە سەئىر ئەكەم پىاويكى بچكۆلەى خىر پالتۆيەكى لە بەردايە و دەموچاوى خۆى ئەشارىتە وە. زۆرم لا سەئىر بوو ھەر دىقەتم ئەدا و ئەويش لە من خراپتر. لە يەك رەت بووين ... سەئىر ئەكەم فاروقە، بەويپەرى تامە زۆرۆيىيە وە باو ھشم پىا كرد و ئەملا و ئەولاي يە كترمان ماچ كرد و چووينە وە بۆ مالى خۆمان. گوتم دانىشە ئىستا كىت ئەويت ئەچم بۆت ئەھىنم ... كە مالى برام و فەرەج بابانم ھىنا و من ھەتا سەعات يەكى شەو لەگەلىان دانىشتم و چووم خەوتم. بەياني سەعات ھەوت كە ھەلسام سەئىر ئەكەم ئەوان سى قۆلى دانىشتوون و قسە ئەكەن. لەگەلىان بەرچايى بەيانىم خوارد و فاروقم ماچ كرد و پىمگوت: ئىشە لالا مۆفەق ئەبىت.

• من ئاگام لىيەتى مووچەى ھەزاران قوتابى ئەدات، موچەى بۆ مالا شەھىد و ئەنفالەكان بىرپوئەتە و رۆژانە يارمەتى ھەزاران كەس ئەدات و دەست نانئىت بە رووى كەسە وە. ئەمە بى لەو ھى بە ھەزاران ھەزار كرىكار و كادرى زىرەك لە بوارەكانى كۆمپىوتەر و زمانى بىگانە و دەرچووى زوربەى زانكۆكان لە لاي ئەو دامەزراون.

• فاروقى مه لا مسته فا خاوەنى ئەخلاقىكى بەرز و تۆكمە و پتە وە، قسەى لە روو، شەرم لە كەس ناكات، ئازا و چا و نەترس و دلپەرە و لەكاتى خۆيشىدا شىوعىيەكى دىر و توند بوو، ھاوړپپەرسىتىكى سەئىرە و ئامادە يە گيان و خويىنى خۆى بۆ ھاوړپىكانى بەخت بكات.

.....

نهوشیروان مستهفا

(له بیره وه ریبه کانیدا، کتیبی: له کهناری دانوبه وه بو خری ناوزهنگ)

- ئیبراهیم (عهلاوی) چووبوه سوریا و فاروق مهسئولی بنکه و پیشمه رگه و ریکهستنهکانی کوردستانیان بوو له (ناوکیلهکان) دانه نیشته.
- رۆژانی ئاشبه تال ئه مینیش له گه له سه رکردهکانی کۆمه له قسه ی کردبوو هاوکاری بکه ن بو مانه وه و بهرنگاری. پاشان بو یان ده رکهوت ئه م کاره یان پی ناکریت. ئه وانیش له گه له لیشاوی خه لکدا گه رابوونه وه بو عیراق. کاربه ده ستان، له وانه غانم عه بدولجه لیل، له گه له فاروق و هاوپیکانی قسه یان کردبوو که حیزبه که ی ئه وانیش له وه زارهت و به رده دا به شداری بکه ن.
- له گه له فوئاد (ی مه لا مه حمود) زۆری له گه له خه ریک بووین له قیه ننا بمینیته وه و نه چیته وه بهر چه قوی به عس، تا ئیمه ش ده ست پی ئه که ینه وه، ئه وسه پیکه وه ئه گه رپینه وه کوردستان. فاروق ملی نه دا و سوور بوو له سه ر گه رانه وه ی بو عیراق، بیانوه که شی ئه وه بوو که ئیلتیزامی هه یه و به لینی داوه به هاوپیکانی بگه رپیته وه لایان. ئه گه ر نه گه رپیته وه له وانه یه به عس ئازاریان بدات. فاروق نه یه زانی چاره نووسی چی ئه بیته و به عس چۆن ره فتاری له گه له ئه کات. له گه له ئه وه شدا گه رایه وه بو عیراق، بیگومان ئه مه هه لویتیککی جوامیرانه و ئازایانه بوو.

.....

جەلالى عومەرى سام ئاغا

• رۆژى ۱۹۶۱/۱۱/۶ خۆپىشانانىڭ بۇ ھاۋكارىيى مانگرتنى كرىكارانى جگەرەي بەغدا سازكرا، فاروق ھەر شەۋى پىش خۆپىشانانىگە گىرا، چونكە لە گرۋپى ھاۋكارىيى مانگرتوۋەكان بوو، ۋەك سەرپەرشتىارىڭ ئەناسرا.

• پاش تەۋاۋكردنى ماۋەى ئىحتىيات فاروق لە بەغدا ماىەۋە ۋ لە بانكى بازىرگانى دامەزرا ۋ منىش ھاتمەۋە سلىمانى بۇ سەر ۋەزىفەكەى خۆم، فاروقىش بەھۆى ئەۋەى فەرمانى دەستگىركردنى زۆرى بۇ دەرچوۋبوو لە بەغدا ھاتەۋە سلىمانى، فاروق لە سىياسەت ۋ مل لە چەقۇ سوۋىن بەردەۋام بوو، چەند جارىڭ بە غىابى حوكمى لەسەيدارەدانى بۇ دەرچوۋ، ئەۋ كاتانەى حوكمى لەسەيدارەدانى لەسەر بوو، بەشەۋىيان بە نىۋەروانى گەرمى ھاۋىن بە شىۋەيەكى بەردەۋام ھاموشۆى يەكترمان ئەكرد.

• سالى ۱۹۷۴ - ۱۹۷۵، واتە سالى ھەلگىرسانەۋەى شۆپش، دىسان من ۋ فاروق يەكمان گرتەۋە، ئەۋە يەككە بوو لە بەرپرسە ديارەكانى قىادەى مەركەزى، منىش لە رىزى شۆپشدا بووم، من لە خوار گوندى (زىنۆى شىخى) لەنۆۋان حاجى ھۆمەران ۋ بابەكراۋا، لە خانوۋىيەكدا بووم لەگەل د. كەمال مەزھەر ۋ خوالىخۆشبوو د. كەمال خەبات ۋ كاك فەرھاد عەۋنى ۋ سىروان عەبدوللا سەئىد كە بەرپۆۋەبەرى چاپخانەى شۆپش بوو. زۆربەى شەۋ فاروق ئەھاتە لام ۋ لەگەل مىۋانەكانمدا ئەكەۋتە قسە، زۆرچار بەھۆى بگىرە ۋ بەردەى سىياسىيەۋە دانىشتنەكانمان تىڭ ئەچوۋ، چونكە فاروق جىاۋازىيى بىروباۋەرى لەگەل شۆپشدا ھەبوو.

مستهفا صالح کهریم

- سالانی چه فتاکان به پراستی قیادهی فیعلی و عه مهلی قیادهی مه رکه زی کاک فاروق ئه یکرد که ئه وکاته باره گاکه یان له (گه لاله) بوو له (کێله کان).
- مه سه لهی مۆبایل له عێراقدا هه ر ناوی بیسترابوو. ئه و توانی کۆمپانیای ئاسیاسییل بهینیت که درێژترین ریگی بو خه لک کورت کرده وه.
- به هه زاران که سه هه ن که ده وله مه ندن، به لام که میان تیا به که وه کو ئه و یارمه تی قوتابیان بده ن بو ته واو کردنی خویندن. له هه ر شوینیک لیقه و ماویک هه بیته و ئه و ئه چیت به هانا به وه. ره نگه به بی موباله غه ئه گه ر بچیت سه یری سجیلی حساباتی کاک فاروق بکه یت سالانه هه ر له به صره وه هه تا کوردستان ئه وه ی که ده نگ و ناله ی بگاته لای کاک فاروق دریغی لی ناکات. به تایبه تیش له رووی یارمه تی قوتابیان وه ده وریکی بالای هه یه له یارمه تیداناندا.
- ئه و کاته ی که له وه زاره تی ئیرشاد ئیشی ئه کرد له گه ل چه ند براده ریکیدا گۆفاری (ئه لعیراق) یان ده ره ئه کرد که زمانحالی وه زاره ت بوو.
- له دواییشدا که له قیاده ی مه رکه زیدا بوو، به زیره کی و لیها تووی خۆی و نازیی خۆی توانی له دوای (عه زیز ئه لحاج) له گه ل ئیبراهیم عه لاوی و هاوړیکانیدا حیزبی شیوعی ریک بخره وه و چه ندین کۆنفرانسیان له مه نتیقه ی قه راغ و باله ک گرت.

.....

مستهفا چاورهش

- بنه ماله‌ی كاك فاروق هه م وهك خۆی و پيش خۆی، وهكو بنه ماله‌یه‌كی تيكۆشه‌ر و بنه ماله‌یه‌كی ناودار بوون له شاری سلیمانیدا.
- ئەو كاته هه موومان (ح.ش.ع) بووین. سه‌رده‌مانی من زیاتر ئەگه‌پیتته‌وه بۆ جیابوونه‌وه‌ی حیزبی شیوعیی له ۱۷ی ۱۹۶۷.
- ساڵی ۶۸ ... حیزب من و كۆمه‌لێك له هاوڕێكانمی راسپارد كه بچین بۆ به‌غدا، له‌وانه‌ش زوربه‌یان نه‌ماون، هه‌ر خۆم له‌ناویاندا زیندووم ... بۆ روژی دوایی گه‌یشتینه به‌غدا. ئیمه‌ چۆن حیزب بدۆزینه‌وه؟ ئەو كاته ئیمه‌ كاك فاروقمان ناسی هه‌روه‌كو پیشتر ئاگاداریان كردبووین كه ئەچنه به‌غدا ئەبیت په‌یوه‌ندی بکه‌ن به‌ فاروقی مه‌لا مسته‌فاوه‌ و نامه‌كه‌ش درا به‌ ئەو. ئەویش توانی په‌یوه‌ندی ئیمه‌ گری‌ بدات به‌ حیزب و رێكخستنه‌كانی به‌غداوه‌.
- جاریکی تر و به‌ نه‌ینی چه‌ندین جار له سلیمانی په‌كترمان دیه‌وه. وا رێكه‌وت باره‌گاكانمان گواسترایه‌وه بۆ مه‌نتیقه‌ی حاجی ئۆمه‌ران و دێی (كێله‌كان)، باره‌گای سه‌ره‌كییمان چوه‌ ئەوی و له‌وی بووین. دوا‌ی ئەوه‌ چووینه دێی (دارلسه‌لام) كه له پشته‌ی (كێله‌كان)ه‌وه‌ بوو. پاشان چووینه دێی (گوێزان).
- له‌ناو باره‌گاكاندا پێكه‌وه‌ بووین به‌تایبه‌ت له كێله‌كان و دارلسه‌لام، له یه‌ك ژوردا پێكه‌وه‌ ئەخه‌وتین. بۆ یادگاری باسی ئەكه‌م له ژووره‌كه‌ی من و كاك فاروقدا ماریکی تیا بوو ئەچووین بۆی بیکوژین خۆی ئەكرده‌وه به‌ناو كونه‌كه‌دا و دايمه سه‌ره‌تاتكیی له‌گه‌ل ئەكردین. نه‌مانتوانی بیکوژین.. هه‌ر له‌و ژووره‌ی ئیمه‌دا ئیبراهیم عه‌لاویشمان له‌گه‌لدا بوو.

- پیش ١١ی نازار کاک فاروق له ناو باره گاگان مایه وه و وه کو به پرسى حیزب له ناو کیله کان بوو.
- بریاریکی حیزب ده رچوو که ئه بیټ کاک فاروق بچیت بو سوریا، من چاوساغه که ی بووم ... هر یه که ی ده دیناریشمان پی بوو که حیزب دابووی پیمان.
- چهند جاریک له سهر من دائیره ی ئه منی سلیمانی بانگیانکرد. سهر له وه دا بوو کاک فاروقیان به وه تاوانبار کردبوو له ئه منی سلیمانی که گوايه مسته فا چاوپه ش شه ریکته.
- په یوه ندی من له گه ل کاک فاروق په یوه ندییه کی توندوتول و به هیزه و تیکه لئی خیزانیشمان هیه. له سهر ئه ساسی ئه و ئه خلاق و مه بده ئه ی که نه ماندوړاندووه .. یه کیکه له کوربه ههره به وه فا و دلسوژ و نازیزه کان له دلی مندا.
- کاک فاروق پیاویکی نازا و چاونه ترس بووه وه که هه موو کاته کانی تر له هه موو قوناغه کانی شوړشدا.

ئه حمه د میره

- ئه گهر مه لا مسته فاي سه فوه ت حافزی شیرازی و سه عدی به ئیمه ناسانديټ، ئه گهر دکتور عیزه دین ئه حمه دی خانی به ئیمه ناسانديټ، ئه وا کاک فاروقی مه لا مسته فاش موبایلی پی ناساندين که پیموایه پیداوېستترين ئامېری ته کنه لوجیايه .. کاک فاروقی مه لا مسته فا به ئاسیاسیل توانی ده رگای کوردستان به دیوی ده ره وه دا بکاته وه.

• نهگر په كيك بيه ویت له سهر گه شهی ئابووری له كوردستاندا توپژینه وه بكات به تايبه تی له دواي راپه رین، بيگومان ناتوانیت به بی له بهرچا وگرتنی كار و چالاكییه كانی كاك فاروقی مهلا مستهفا توپژینه وه بكات.. هه تا بو میژوونوسه كانیش هه ر وایه .. نووسینه وه ی میژووی ئابووری به بی فاروقی مهلا مستهفا میژوویه کی قه مووره .

ئازاد مستهفا

• من له بیرم نایه ت كهی كاك فاروقم ناسیوه، چونكه ئیمه هه ر به خیزانی جوړیک له تیکه لیمان هه یه له گه ل بنه ماله كه یاندا. له سلیمانیدا كومه لیک خیزان هه بوون كه له ناو سیاسه تدا کاریان كردبیت، مالی كاك فاروقیش په كیكیان بوو.

• له بیرمه كاتیک قه راغ گیرا كاك فاروقیش له قه راغ بوو. هیزه كه یان كشایه وه، كاك فاروق هاته ته ویله، به و ناو نیشانه ی كه قاچی له جی چوو بوو.

• له دواي نسكۆ، به و پییه ی كاك فاروق په كیکبووه له ئەندامه هه ره بالاكانی قیاده ی مه ركه زی، حكومه تی به عس زوری پی خوشبوو كه كه سیکی وه كو فاروقی مهلا مستهفا بكاته بهرپرسیکی بالا و دیار هه ر بو ئه وه ی بلین ئه وه تا به پاره كریمان. كاك فاروق ئه مه ی نه كرد. له ناو بازار دوكانیکی به كری گرت و خه ریکی قونتهراتی پینج هه زار دیناری و ده هه زار دیناری بوو.

• من له له ندهن بووم كاك فاروق هاتوه ته ئه وئ و هه موو هاوړیكانی له

قیادهی مه رکه زی بینیه و بهوپه پی شانازی شه وه له گه لیان دانیشته وه .
• دوی راپه رین که هاته وه کاک فاروقیش وه کو ئه و خه لکه که وتبووه بهر
لیشاوی تالانکردن و هه رچییه کی هه بوو له ده ستیدا.

حسین شیخ عوسمان نیرگسه جاری

• رۆژگار رۆیشت و من و فاروق له ریکخواه کانی پارتهی کۆمونیستی عیراقدایه یه که
گه یشتینه وه له سالانی شهسته کانی سه دهی بیستدا. کاک فاروقی مه لا مسته فا لپرسراوی
شانیه کی پیشه وهی ریکخواوی (کاوه) ی قوتابیان بوو ... به ئینسافه وه باسی ئه کهم،
کاک فاروقی مه لا مسته فا زۆر شتی فیر کردین له بواری فیکری و چالاکیی ریکخواه ییدا.
• له کاره ساتی کیمیا بارانی هه له بجه دا ژماره یه کی زۆر له قوتابیانی خه لکی هه له بجه
و ده و روبه ری بی باوان و ماله باوک مانه وه. زۆریان یان تیاچوو بوون به کیمیاوی یان
په رته وازهی ئیران بوون. به راستهی رۆژگار یکی یه کجار تاریک و پر نائومیدی بوو.
به تایبه تی بۆ ئه و قوتابیانی به شی ناوخوی که مابوونه وه بیلان و بانه، له کاتی کدا که
نزیک بوون له تاقیکردنه وه کانی سه ری سال و به که لۆری پۆلی سیی ناوه ندی و شه شی
ئاماده یی ... له و کاته جه رگ و دلته زینه دا دوو تروسکه و رۆشنا ییم شک ئه برد له
زه یندا، یه که میان کاک فاروقی مه لا مسته فا ی هاو پنی شیوعیم بوو ... که بارو دۆخه کهم
بۆ باس کرد زۆر مه ردا نه هاته پیشه وه و فه رمووی: حسین گیان هه موو سه ری مانگی ک
وه ره بۆ ئیره و لیستیک به ناوی قوتابییه کانه وه به ینه و ناوی چه ند فه راشیکیش
بنووسه با به شی که له خزمه تگوزارییه کان پیشکه ش به قوتابییه کان بکه م.

سلیمانی قهساب

- من هاتمه وه بۆ كوردستان، له (كاولان) بووین له لای (كونه مشكان) هوه. ئەو كاته من حسك بووم. وه زعمان زۆر خراپ بوو. هیچمان نه بوو. جوابمان بۆ نارد هه ندیک یارمه تی بۆ ناردین كه یارمه تی وا و له و كاته دا زۆر زه حمه ت بوو.
- من ئەزانم كه رۆژانه یارمه تی هه زاران كه س ئەدات به بی موقابیل. نه خۆش و قوتابی بۆ دهره وه ی ولات ئەنیریت.. من ره فیقی خۆم هه بووه پیشمه رگه ی كۆن بووه پتووستی به یارمه تی هه بووه، چی ویستوه و داوای چی لی كردوه هه مووی بۆ جیبه جی كردوه.

یاسین قادر بهرنجی

- ئەو وهك پیاویکی سیاسی و وهك رووناكبیر و كه سایه تییه کی كۆمه لایه تی، ده گمه ن و هه میشه چالاک بوو، ئەو كاتانه ی به نهینی له شاخه وه ده هاته شار، له ماله كه ی خۆیان و له چه ند مالتیکی خزمه نزیکه كانی و چه ند هاوړپیه کی خه باتی وهك سه ركرده یه کی هۆشیارو بویر كاره كانی ئەنجام ده دا.

- کاک فاروق لای هه رکه سیک له نزیکه وه ناسیییتی نمونه یه کی بهرزه بۆ دلسۆزی و دلپاکی و به خشندهیی.
- شانازم به کاک فاروقی خالّ و مامۆستا و هاوړپیی گه وره و خۆشه ویستم، ئه و پیاوهی له میژووی سلیمانی و کوردستاندا ناویکی گه وره و به نرخ و خۆشه ویسته.

بەشى يەكەم

قۇناغى منائى و ھەرزەكارى

خیزانه که مان

له رۆژی ٦ ته موزی ١٩٤١ و وهك باوكم نووسیویه تی له سه عات ١٠:٣٠ عه ره بیی پاشنیوه پۆ که ئه کاته سه عات ٦ ئیواره له گه ره کی ده رگه زیننی سلیمانی له دایک بووم. مه لا مسته فای باوكم کورپی حاجی مه لا ره سولنی دیلێزه یه که ئه ویش کورپی مه لا محمه دی مه لا شه ریفه. کاتی خۆی حاجی مه لا ره سول له دیلێزه وه هاتوو ته سلیمانی و مه لایه کی به ناوبانگ و واعیز و خه لیفه ی کاک ئه حمه دی شیخ بووه.

فاروق مه لا مسته فا، مه لا مسته فای سه فوهت،

کانی خان، ١٣/٣/١٩٥٨

باوكم له ره عنای دایکیه وه کچه زای شیخ عه زیزه و ئه ویش کورپی شیخ فه تاحه، شیخ فه تاح کورپی حه مه خانه و حه مه خان برای مه ولانا خالیدی نه قشبه ندی یه. گۆری شیخ عه زیز و شیخ فه تاح له خانه قای مه ولانا خالیدایه له سلیمانی.

باوكم کاریگه ریی نۆری هه بوو له سه رم، هه ر له فامکردنمه وه به هۆی جۆری په یوه ندی له گه لمدا به نه سیحه تی جوان و ریگا پیشاندانم به ره و خویندنه وه و گوینگرتن له خۆی و له وه کۆمه له خویندنه وار و پیاوه ئایینیانه ی به ده وری باوكمه وه

بوون ئه یویست به و په پیره وانه په روه رده م بکات و له ناو کۆر و کۆمه لئ زانستدا گویم به ئامۆژگاری و قسه ی جوان رابه ئینیت. ئه و پیاوه زانا و بهر په حمه، که هه موو ژیا نی به خویندن و نووسین و ری نیشان دانی راستی خه لکه وه برده سه ر، هینده ئازا و به ته گبیر بوو که رۆژانه شتی نوئی لیوه فیژ ئه بووم. له ئایینه که شیدا ئه مه نده کراوه بوو، که ئه وسا و ئیستاش په نجه ی پیشه روه یی بو رانه کیشن به وه ی باوه ری به دوعا و نوشته و جووری ته لاق و ته لاق چاککردنه وه ی دور له په پیره وه کانی ئایینی ئیسلام نه بوو. به و که می ده رامه ته وه سه غی و بهر چاوتیژ بوو، ئامۆژگاری ئه وه ی ئه کردین خه لکمان خو ش بوویت و له هه موو خزمه کانمانه وه دهستی پی ئه کرد.

دایکم جه میله سالج قادر، ژنیکی به کجار خاوه ن سۆز و خو شه ویستی زۆر بوو به رامبه رم. ئافره تیکی نه خوینده وار بوو، به لام به هو ی ژیا نی له گه ل باوکمدا له نه خوینده وار نه ئه چوو. باوکم زۆر به چاوی ریژ و خو شه ویستییه وه ته ماشای ئه کرد، ئه ویش ئه مه نده خه ریکی منیکی هاروهاج بوو به منالی، که هه رگیز بیرم ناچیت شه وانیکی زۆر ئه گه ر توژی ک له شم گه رم بووایه، تا به یانی به دیارمه وه ئیشکی ئه گرت و به خا ولی ته ر گه رمایی (تا) که ی ئه شکاندم.

دایکم خه لکی قه ره داغ بوو، تاقانه ی دایکی بوو، باوکی زوو کۆچی دوایی کردبوو. دوو خالی هه بوو سه عید و قادر که نه نکم پیکه وه وه ک خوشک و برا هه رسیکیانی گوش کردبوو. به کی ک له ئه رکه کانی دایکم جیاواز له ژنی گه ره ک ئه وه بوو، ئیمه مه ر و بزیمان هه بوو له گه ل رانی ماله ئاژه لداره کانی سه رکار یژ به پیوه ئه بران، به لام ئیواران دایکم خۆی ئه دیدوشین. له و ماله دا که خۆمی تیا له دایکبووم، مه شکه ی ئه ژه ند و شیره که ی ئه کردن به ماست و که ره و دۆ.

من که بچوو کترین منال بووم یا خود وه ک کورد ئه لیت، پاشه به ره بووم له گه ل سئ خوشک و برایه کدا له گه ل باوک و دایکماندا ئه ژیا نی. خوشکیکی گه وره شمان هه بوو له دایکمان، ئه وسا و تا ئیستاش له هه ره خو شه ویسته کانمان بوو.

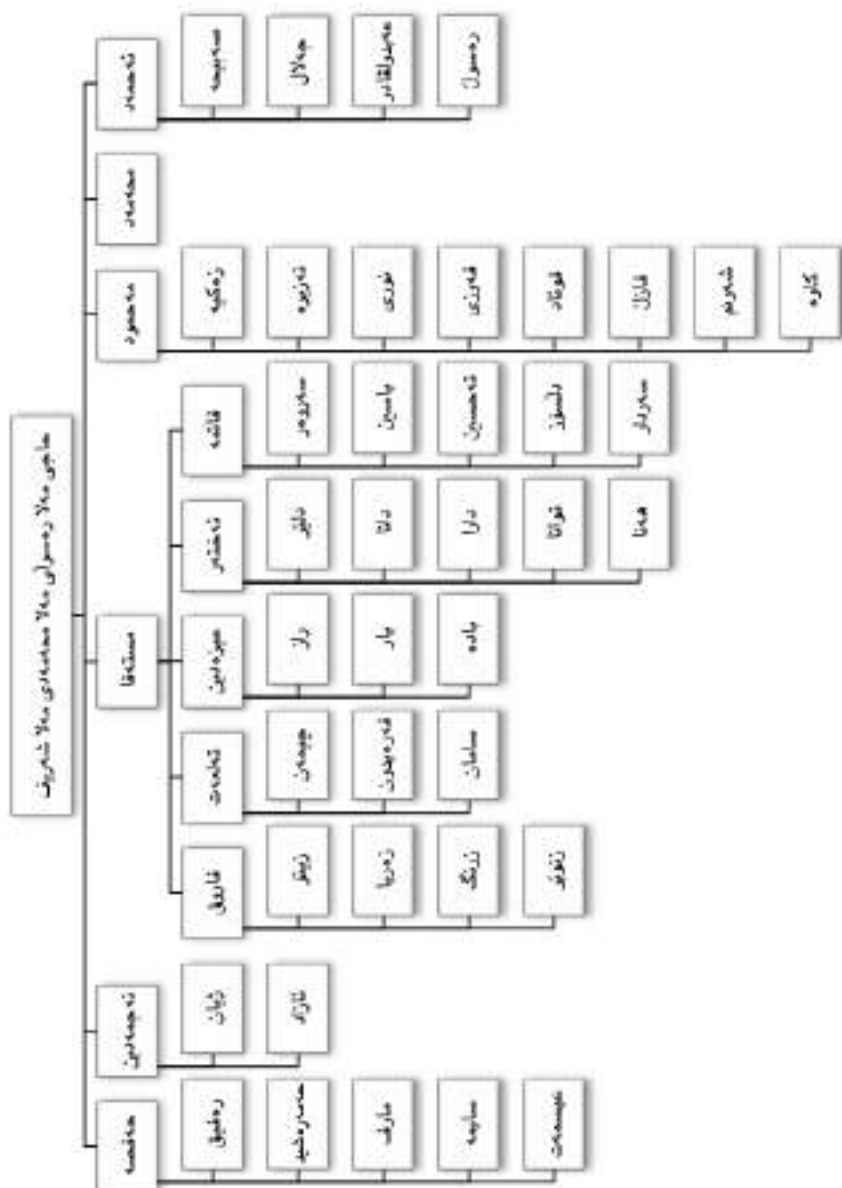
مريه م سالح (داده) (نه نكي فاروق مهلا
مستهفا له دايكه وه)، ۱۹۵۸

نابیت باسی دایکی دایکم، مریه م
سالح نه که م که پیمان نه گوت
(داده) و له منالیمه وه تا کۆچی
دواییه که ی بهرده وام نه مانبینی و
قسه خوشه کانی و پلاره کانی
که سی نه نه بوارد. نه نکم هه ریه که
ناویکی لی نابووین. داده له گهل
مالی خالمدا که برای بوو وه کو
دایک ره فتاری له گهل نه کرد، له و
ماله گه وره یه یاندا نه ژیا و روژانه ش
له گهل دایکمددا و ئیمه ش به دوایدا
سهردانی یه کتریمان نه کرد.

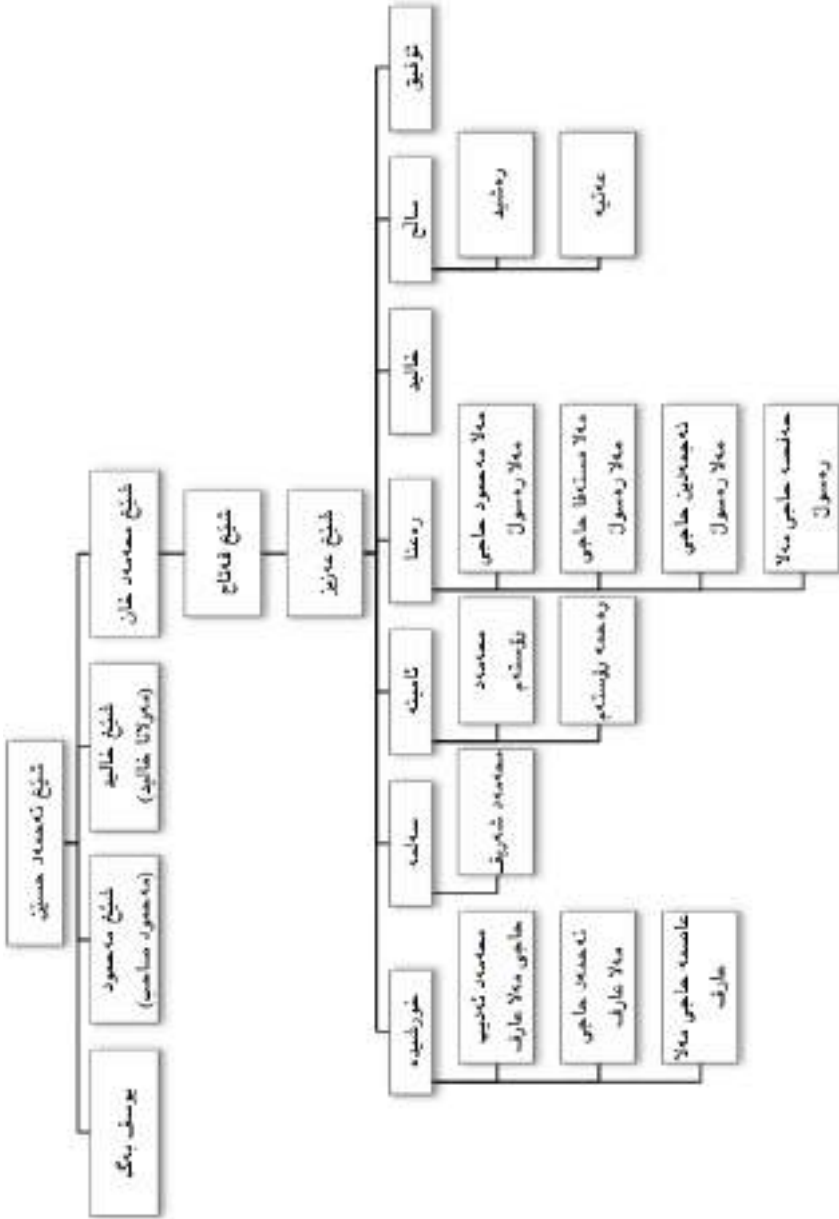
روژی ۱۹۶۳/۱۲/۹ کاتیك باوكم
کۆچی دوایی کرد، داده به داخی
باوكمه وه که زور خوشی نه ویست

نه خوش که وت و سه ری نایه وه. نه وکاته نه یانگوت داده ته مهنی له ۱۰۰ سال پتره
و تا دوا شه وی ژیانی هیچ دهرمانیکی به کار نه هینا بوو. خوی سوور و سپی و چاوی
کالی مه یله و شین بوو، یه کی کمانی ناو نابوو شینی، نه ویتتر بووره، یه کیکی تر
سه گه که، فلانه قهره ج، فیساره هه له هل.. تاد.

شه جهره ی بنه مائهی حاجی مه لا ره سوئی دیلیژه

په یوه نندیی خپزانه که مان به مه ولانا خالیدی نه قشبه نندیوه

مائی باوکه

من له خانوویه کی بچووی سی ژوو رییدا هاتمه دنیاوه، خانووه که نزیک مزگه وتی حاجی مه لا ره سولی دئیلژه بوو که دواتر بهر جاده کهوت و ئیستا به شیکی فولکه ی نالی یه. باوکه (مه لا مسته فای سه فوهت) دوی کۆچی حاجی مه لا ره سولی باپیرم له مزگه وته که یدا بوو بوو به ئیمام و موده پریس.

له و گه ره کی ده رگه زینه، پیش نه وه ی بخریمه قوتابخانه، له بیرم دی زوربه ی کات له گه ل هاورپیکاندا خه ریکی یاریکردن بووین. له و کاته وه ی بیرم دیت هه تا گه یشتینه قونای دواناوه ندیش هه موو رۆژیک له بهرده م دوکانه که ی (کاک که ریمی وه ستا بسته) دا کۆئه بووینه وه. کاک که ریم، که سیکی خوشه ویست و پیاویکی قسه خوش بوو، چیرۆک و به سه رهاتی ژبانی خۆی بو ئه گپراینه وه و باسی قونای سه ربازی خۆی و پاله وانبازی نه کرد. هه ندیکیشمانی وه ک شاگرد به کار نه هیئا.

ده رگه زینی جارن وه کو ئیستا نه بوو، جاده یه کی باریک بوو که له هه له بجه وه نه هات و نه گه یشته سه رکاریز و له ویشه وه به ره و خواره وه بو ئه سحابه سپی. بیگومان نه وکاته ئوتومبیل زور که م بوو، به و جاده یه دا، تاکه تاکه ئوتومبیل هاتووچۆی نه کرد. یه کی که له و شتانه ی منالی گه ره ک چیژمان لی ئه بینی، نه وه بوو کاتی که له هه ورامانه وه پیکاب نه هات و پر بوو له گوین به ره و بازاری سلیمانی نه رۆیشت، ئیمه ش دوی نه که وتین و خۆمان پیدا هه لئه واسی و چند گوینیکمان لی نه خسته خواره وه.

بو ناو شار و هاتووچۆی نه م گه ره ک و نه و گه ره ک، له جباتی تاکسی، که ره سه ی هاتووچۆ ته نیا عه ره بانه ی دوو نه سپی بوو. که سی که یان چند که سی که یان خیزانی که سوار نه بوون و سوار بوونیش به شیوه یه کی گشتی به ۵۰ فلس بوو. منالانیش خویان به دواکه یدا هه لئه واسی، عه ره بانچیبه که قامچیبه کی دریزی به ده سه وه بوو بو پیشه وه له نه سپه کانی نه دا تا خیرا ره و بکن و بو دواشه وه ی نه هاتووچۆ تا منالان دوربخاته وه له خۆ پیا هه لواسیندا.

له راسته وه: فاروق مهلا مستهفا، كه ريمى وهستا بسته، عهلى مهلا عهبدوللا،
دهرگه زين - فولكهى نالى - بهرامبهر دوكانى كه ريمى وهستا بسته، ۱۹۶۱

منالانى گه پهك كه بهر له قوناغى سه ره تايى و دواى ئه وهش زور پيكه وه ئه بووين و هاوړپي نزيك بوون، بريتي بوون له فاروقى شيخ محمه دى مه حوى، سه باحى برايمى سنگه، عهلى كاكه حه مه، نازادى حه مهى مهلا توفيق، عومهرى حاجى حسين و ئه نوهرى وهستا ئه حمه دى حاجى سه يفوللا، جه لالى سنگه، عهلى صالح ناغا، ئه وړه حماني حاجى برايم، نه وزادى جه لال ئه فهندي دواتریش ژماره دى هاوړپيكانمان زيادى ئه كرد و زوربه دى كات پيكه وه ئه بووين و وهك تاقميک وه ها بووين، هه لسان و دانيشتمان پيكه وه بوو.

له بيرمه كه منال بووين جاريكيان ئه نوهرى وهستا ئه حمه دى و عومهرى حاجى حسين بوو به شهريان و ئه نوهر خه نجه ريكي به دهسته وه بوو، ئيمهش ئه نوهرمان گرتبوو بۆ ئه وهى عومهر بريندار نه كات، كه چى عومهر ئه يگوت: بهرى بدن با خه نجه ريكي ته خته مان لى بدات!

سهره تاي خویندن

به رله وهی ته مهنی چوونه قوتابخانه م هه بیئت، وهک گوئیگر برام بۆ قوتابخانه ی (زه هرا) ی کچان و ماوه یه کی که م له وی بووم، ئه و ماوه یه ش بیره وهری زۆری تیدایه . ماوه یه کی که میش برامه قوتابخانه ی پینجوینییه کان که دوا ی بوومه له رزکه ی

فاروق مهلا مستهفا
سهره تاي چوونه قوتابخانه

پینجوین له سلیمانی بۆیان کرابوو وه و دواتر ناوی (عه بدولئیلاهی) لیئرا. ئه و رۆژه خوشه م له بیر ناچیتته وه که ئه و کاته ی ته مهنم گه یشته ته مهنی قوتابخانه، کاکم منی برد بۆلای (ره فیقی مه حمود ئه فهندی ره سام) ی براده ری، وینه یان گرتم و له قوتابخانه ی فهیسه لیه خرامه پۆلی یه ک. تا ئیستاش زوریه ی مامۆستایانی ئه و ساله و به رپۆه بهر و ژماره یه کی زۆر له قوتابیانی ئه و پۆله و پۆله کانی تری فهیسه لیه له بیره وه رییمدا ماونه ته وه و تا ئه مپۆش له گه ل زۆریاندا له نیوان ناسیاوی و براده ریئییی نزیکا ماوینه ته وه .

(فهیسه لیه) یه کی که له قوتابخانه سهره تاییه هه ره کۆنه کانی شاری سلیمانی^۱. من له سالی ۱۹۴۷دا چوممه فهیسه لیه، ئه و ساله مامۆستا (جهلال محهمه د سه یفوللا) به رپۆه بهری قوتابخانه که بوو. سالی پیشترا مامۆستا (فوائد ره شید به کر) به رپۆه بهر بوو، به لام ئه و ساله له پهروه ده ی سلیمانی (که مه عاریفیان پی ئه گوت) بوو بوو (موفه تیش).

^۱ ئه م قوتابخانه یه سهره تا له ۱۹۲۳/۱۰/۱دا به ناوی قوتابخانه ی (یه که م) وه وه دامه زرا و له سالی ۱۹۳۶ ناوه که ی گۆرپا بۆ فهیسه لیه، و به و ناوه وه مایه وه هه تا ۱۴ی ته موزی ۱۹۵۸.

به هۆی ئه و خزمایه تی و براده رایه تییه ی جه لال ئه فه ندیی به پڕۆ به ر له گه ل باوکم هه یبوو پیم ئه گوت (کاکه جه لال). به لام له به رام به ر بزۆی من و هه ندی براده ری

دیکه مدا سه د (کاکه جه لال) و (مامۆستا گیان) نه یئه خوارد. ئه و کاته ی زۆر توپه ئه بوو، لیدان و فه لاقه که ی هه ر ئه بوو ببیت، ئه م فه لاقه کردنه ش زیاتر من و ئه نوهری وه ستا ئه حمه دی حاجی سه یفوللای ئامۆزای ئه گرته وه، مه به سه ته که شی په روهر ده کردن و به ته نگه وه هاتنی جووتیک منالی هاروه اج بوو که خزمی خۆی بوون! رۆژیکیان کاکه جه لال زۆر له من و ئه نوهر توپه بوو، گوتی: ئه لئی بتانکه م به قوربانی یه ک فیشه ک. ئه نوهر گوتی: به و ده مانچه یه ی که په له پیتکه که ی شکاوه؟ تومه ز ئه نوهر ئه یزانی کاکه جه لال له ماله وه ده مانچه یه کی

له پراسته وه: ره فیه ق مه حمود (ره فیه قی ره سام)،
فاروق مه لا مسته فا، عیزه دین مسته فا ره سول،
مزگه وتی حاجی مه لا ره سول، ۱۹۴۷

په له پیتکه شکاوی هه یه !

که چومه پۆلی دوو، مامۆستا محمه د توفیق وانه ی عه ره بی پی ئه گوتین. محمه د ئه فه ندی له به ر ئه وه ی تاقانه ی دایکی بوو به ناوی دایکیه وه به (حه مه ی حه لاو) ناسرابوو. ئه و پیاویکی هیمن و خوینده وار بوو، له خویندنه وه ی عه ره بیی من زۆر رازیبوو، به لام هه رگیز نهره ی ۱۰ نه ئه یامی و هه ر ۹ ی بۆ دانه نام. دوا ی ده یان سال که ریکه وت کردینی به خزمی یه کتر، ئه و نهره یه بوو بووه مایه ی سوعه بت و گالته کردنمان.

مامۆستایه کی دیکه ش، عوسمان ئه فهندی، واته عوسمانی سه عیدی مه لا
 عه باس بوو که له پۆلی سینه مده وانه ی میژووی پی ئه گوتین و چه ندین یادگاری
 ئه ویشم هه یه. یه کیکی تریش مامۆستا حسین سالح ئاغا که پیاویکی رووخۆش بوو
 هه ر بۆ هاندان پیی ئه گوتم (کورپی گه ره ک)، یادیان به خیر. ئه میش پیاویکی چاک
 و دیار بوو له قوتابخانه که دا. داود ئه فهنده ییش هه بوو که مامۆستای وهرزیمان بوو،
 به بی تاقیکردنه وه له یاری کورسی کورسیدا بۆ (ئیسیتیران) قوتابخانه سه ره تاییه کان
 منی هه لبارد و ئه وه بوو ئه و ساله یله ی یه که مم بۆ قوتابخانه که مان به ده سه ته ینا.

وا باوه زۆر که س به ستایشی منالیی خویان ده ست به بیره وهری تو مارکردن
 ئه که ن، به لام من قوناغه که وه ک خوی ئه گیرمه وه، چونکه تام و چیژکی خوی هه یه.
 سالانی سه ره تاییه گه لیک بیره وهری خۆشی تیدا یه. (شیرکو بی که س) یه کیکی
 بوو له هاوپی خۆشه ویسته کانم. هه ر له پۆلی یه که می سه ره تاییه وه، وه ک خۆیشی
 له هه ندیک بیره وهرییدا ئه یگیرته وه، هاوپی و هاوگه ره ک بووین و له ترۆزی و
 محه له بی فرۆشته وه تا دواساتی ژیا نی ئه و شاعیره گه وره یه هه ر هاوپی بووین. له
 پشووی سالانه ی نیوان پۆلی سینه م و چواره مده که پیی ئه گوترا (ته عتیل)، من و
 بی که س چووینه حوجره که ی مامۆستا (نه جمه دین مه لا) که خانوویه کی دووقاتی
 زۆر کۆن بوو له به رده رکی سه را له کۆلانی ته نیشته کاک حه مه سه عیدی خه یات
 که ئیستا کتیبخانه ی سلیمانیه که ی کاک عومه ری ره حمه تییه. به یانییه ک زوو،
 به ر له هاتنی قوتابییه کان گوتم "شیرکو با به و عه مووده دا سه رکه وین، بابزانین
 مامۆستا چی ئه کات، ئه لئین ژنی هه یه و که س نازانیت." به عه مووده که دا
 هه لگه راین و که گه یشتینه ئاستی هه یوانه که ی سه ره وه، له گه ل ژنه که یدا ده رکه وت
 که ناوی (فاتیمه) بوو، تازه له خه و هه لسا بوون، که ئیمه ی بینی زۆر تو ره بوو لیمان
 و به جنیودان راوی ناینه کۆلان.

هه ر له حوجره که، مامۆستا نه جمه دین مه لا بۆ ئه وه ی قه ره بالگی له ده ستشۆر
 و ته نیا ته والیته که ی خواره وه که به بیست قالدیره ی زۆر کوو پیگه یشتینی،

دروست نەبىت، لەسەرەوھ پارچە مقەبايەكى بە پەتەك ھەلۋاسىبوو. ھەموومانى فېركردبوو ھەر كاتەك كە يەكەك بچىتە خوارەوھ بۆ سەرنائو ئەبىت دىوى (رۆيشت) ەكە دەربخات، كە ھاتىشەوھ ھەلېگىرپتەوھ بۆ دىوھكەى تىرى كە لىى نووسرابوو (ھات)، كە خۆى بە خەتى گەورە و جوان نووسىبوونى. رۆژىك قوتابىيەك چووھ خوارەوھ و دىوى (رۆيشت) ەكەى دەرخست، من و شىركۆ ھەلمانگىراپەوھ بۆ (ھات). يەكەكى تر رۆيشت و ھەمان كارمان كرد. ئىتر ھەر كە يەكە يەكە ئەچوونە خوارەوھ ھەمان شتمان دووبارە ئەكردەوھ، تا ئەو كاتەى لە خوارەوھ قەرەبالغى و دەنگە دەنگ دروست بوو. كاتەك مامۆستا زانى ئىمەين بە دەنگە گر و نىرەكەى نەپاندى بەسەرماندا و دەرىكردىن و جنىوى دنياى پىداين. ئىمەش بە دلخۆشىيەوھ گەراپنەوھ بۆ ناو منالان و بالە و فتبۆلئىن و راكردن و يارىيەكانى تر.

گواستنەوھم بۆ قوتابخانەى خالىدىيە

لە پۆلى پىنجەم بووين، رۆژىك ھەر لەگەل ئەوھى پىم خستە ناو دەرگای قوتابخانەوھ (ھەمە دىژى فەراش) پەلى گرتم و پىى گوتم "وەرە بەرپۆھ بەر بانگت ئەكات." كە چووھ بەردەمى جەلال ئەفەندى بەرپۆھ بەر، بىنم ھەرچەندە ھەول ئەدات ئارام و لەسەر خۆ بىت، بەلام چاوەكانى ئاگرىيان لى ئەبارىت. "دانىشە." منىش دانىشتم و پىلاو و گۆرەوييەكەم (كە پەنجە گەورەى قاچمى لىوھ ھاتبووھ دەرەوھ) داكەند، ئەوھش خۆئامادەكردن بوو بۆ فەلاقە. بەلام جەلال ئەفەندى زۆر لەسەر خۆ گوتى "لەپىيان بكەرەوھ." نووسراوئىكى داھە دەستم، تومەز نووسراوى گواستنەوھى بۆ قوتابخانەى خالىدىيە!

لەلایەكەوھ پىم خۆشبوو بچمە قوتابخانەيەكى تر، بەلام ھەندى شتى ناخۆشىش بە مېشكەدا ئەھاتن و ئەيان وروژاندم! گواستنەوھ ماناى ئەوھ بوو كە ئەبىت ھەموو ھاورپىيانى پىنج سالاكەى فەيسەلىيە، ئەنور و شىركۆ و ئىسماعىل و كامىلى حاجى سەعیدى ھەلۋاچى و ئەكرەمى حاجى ھەملانى ئامۆزايان بەجى

بهیلم و بچه ناو قوتابیانی قوتابخانه یه کی نوپوه که نایاناسم.. باشه بچه خالیدییه نالین بچی گوئزراوه ته وه بۆ ئیره؟! ئه ی به باوکم بلیم چی! هاوړپییانی فهیسه لیه و خو شه ویستی نیوانمان و یاریی ناو قوتابخانه به بهرچاومدا ئه هاتن و ئه چوون.

قوتابخانه ی خالیدییه له مالی خوالیخو شبوو غه نی شالیدا بوو له خوار بهرخانه قاوه به ره و شیوی قازی، خانوویه کی گه وره بوو. که گه یستمه خالیدییه چوومه ژووری (یونس ئه فه ندی) ی به پپوه بهر و پیی گوتم "تو کوری مه لا مسته فای خو مانیت؟" تو زیک ته سکینی به دلما هات و گوتم "به لی ئه فه ندی." پرسی "چونه گوئزراویته وه؟" وه لام دایه وه گوتم "باوکم ئه لیت هه موو سالیک له به که لوری شه شه کاندای خالیدییه یه که می قوتابخانه سه ره تاییه کانی سلیمانیه، منیش له پوی پینجه مدام و هه ره له ئیستاوه بۆ پوی شه شه م خو م ناماده ئه که م." قسه که می زور پیخو شبوو، به لام هه ره له دوی دوو روژ بانگی کردم گوتی "ئه مه تو له سه ره هاو هاجی نه قل کراویت؟ ده ی پیلاوه کانت داکه نه بۆ فه لاقه." گوتم "ئه فه ندی وانیه، کاکه جه لال خزمیشمانه به لام کوره که ی شه ری پی ئه فرو شتم و له یه کتریمان دا، بویه نه قلی کردووم. تو لیم بووه سته با دوو هه فته ده وام بکه م، ئه وسا بزانه زیره کم یان ته مه ل، ناقلم یان بی حه یام." فه رموی "قسه که ت جوانه، برپوره وه پوله که ی خوت." یونس ئه فه ندی په روه رده کاریکی ناو داربوو، یه که م تاقیکردنه وه ی مانگانه وا ریکه وت (جوگرافیا) بوو، که ماموستا شیخ محه مه د سه ید غه فوور پیی ئه گوتین، ۸۹م تیادا وه رگرت. مودیر ناردی به شوینمدا گوتی "راستت کرد ئافه رم."

یه که دوو روژ دوی ئه وه ده مه و عه سریک جه لال ئه فه ندی هات بۆ لای باوکم، چایه کم بۆ دانا، دهستی گرتم و گوتی "به باوکت گوتوه نه قلم کردوویت؟" باوکم گوتی "بۆ کوئ و له سه رچی؟" من نه مو پرابوو گواستنه وه که به باوکم بلیم. ئه فه ندی گوتی "ئه و روژه دوو جار له قوتابخانه و له پپی ماله وه له نه وزادی کورپی داوه و سه ره یشی شکاندووه، شه ویش به بهر د شووشه ی په نجه ره کانمانی به ساغی نه هیشتووه، بۆ ئه وه ی دلل له من نه ئیشیت، نار دوومه ته خالیدییه که باشتترین

قوتابخانه يه و خویشم یونس ئەفەندی ئاگادار ئەکەم کە کوپى جه نابته و خرمى
خۆمه، تاوهکو ئاگای لێی بیټ."

له سه ره تادا که گواسترامه وه بو قوتابخانه ی خالیدییه زۆر دلته نگ بووم به
دوورکه وتنه وهم له هاوپیگانم، به لام له خالیدییه له پۆلی شه شه مدا له گه ل هاوپی
تردا راهاتم. له وکاته دا و بهر له وهش له گه ره کدا له گه ل (سه ردارى غه نى شالى)
هاوپی بووین، تانیستاش هه ر هاوپییه کی زۆر خو شه ویستمه . هه روه ها له گه ل
(مه حمود که ریم) یشدا که کوپیکی زۆر باش و تیکو شه ر بوو، هاوپییه تیم په یدا
کرد و وه ک دواتر باسی ئەکەم، هه ر له پۆلی شه شه وه پیکه وه چووینه ریزی
یه کییتی قوتابیانه وه . له شوینی تردا باسی خوالیخو شبوو مه حمود که ریم ئەکەم
که چۆن له سالی ۱۹۶۲ دا شه هید بوو.

له خالیدییه زۆر گوپرام، له شه ره گه ره ک و بزوی دوورکه وتمه وه و له گه ل
مه حمود دا زوربه ی کاتمان پیکه وه به سه ر ئەبرد. براکانیشمان که کاک ئەحمه د
که ریم و کاک عیزه دینم بوون، هاوپی یه کتری و هاوپی بزوتنه وه ی سیاسى بوون.
له مامۆستاکانی خالیدییه که هه رگیز له بیرم ناچنه وه، یه کیکیان مامۆستا عه لی
شیخ ره شید بوو که لێپرسراوی حانووتیش بوو. هه ر رۆژه ی قوتابییه ک ئەکرایه
چاودیژی حانووت و خواردن و خواردنه وه ی وه ک سو ده و سیفۆن و (عه سیری)
پرته قال و سینییه پاقلاره ئەفرۆشرا، هه ر پاقلاره یه ک به عانه یه ک (چوار فلس) بوو.
هه ر له حانووته که قه له م و قه له مداده ر و لاستیکی خه تکوژانه وهش ئەفرۆشرا. رۆژیک
مامۆستا عه لی بانگی کردم و کردمى به چاودیژی حانووت. له کۆتایی وانه ی شه شه مدا
کاتی ک حسابی له گه ل کردم، له بیرم دئ بایی ۸۱۱ فلسم فرۆشتبوو. ده سستی گرتم و
بردمی بۆلای یونس ئەفەندی به رپۆه بهر، ئەویش پرسى "چی کردووه؟" وه لامی
دایه وه گوتی "هیچی نه کردووه. ئەمه یه که م جاره قوتابییه ک پاره که ی هاوتا بیټ
له گه ل فرۆشتنه کانیدا. هه تا دوا فلس ته واوه و سه ره پاقلاره کانیشی نه خواردووه!"
ئهو سه رده مه چاودیژی حانووت مافی خواردنی سه ره پاقلاره کانى پی درابوو.

له راسته وه: فاروق مه لا مسته فا، شه مالّ حه کیم ناغا، مامۆستا شیخ محمه د
سهید غه فور، که مال غه فور شالی، باخچه ی مه کته بی خالی دییه، ۱۹۵۳

مامۆستایه کی دیکه مان مسته فای حاجی قادری عه ره بانچی بوو که پیاویکی زۆر چاک بوو. مامۆستا مسته فا منی کرد به چاودییری یاریی توپی سه رمیز (تینس). ئیستا له گه لّ جیاوازی ته مه ندا مامۆستا مسته فا هاو پیمه و له م دوایانه دا بۆی گپرامه وه، گوئی "ئه و کاته یونس ئه فه ندی پیی گو تین (ئه م مناله له سه ر بزوی گواستراوه ته وه)، تۆش له و یارییه دا زۆر پیشکه وتوو بوویت، بۆیه کردمیت به چاودییر تاوه کو له پشووه کاندا سه رقالم بیت و زیانت له هاروها جیبه وه بگۆریت بۆ هیمنی و له سه رخۆیی".

له پۆلی شه شه مدا، به پیچه وانه ی سالانی پیشووتره وه، یه کیک بووم له و قوتابییه تاکوته رایانه ی ئه و ساله ده رچووین. ئه و ساله له وانه ی عه ره بیدا شه ش هوت که سه ده رچووین. ئه و کاته دارشتن (ئینشا) ی عه ره بییان پی له بهرئه کردین و له تاقیکردنه وه ی به که لۆریدا دارشتن ۴۰ نمره ی له سه ر بوو، ریزمان و ئیملا و ئه ده بیش ۶۰ نمره. ئیمه ۳۳ دارشتنمان هه بوو که هه ره موویم له بهر کردبوو، به لام ئه وانه ی له بهر کردبوون هیچیان له به که لۆریدا نه هاته وه له بهرئه وه که ممان له

دهورى يه كه مدا ده رچووين. من به هوى ئه و باره روژن بيرييهى له مالى ئيمه دا هه بوو، شتيك عه ره بى فير بوو بووم و توانبووم وه لام بده مه وه و نمره ي باشم هينا. قوناغى سه ره تايى ماوه يه كى خو شه بو منال. بيگومان ئيستا له رووى ژيان و په روه رده ييه وه خو شتره، چونكه ئه وسا زوربه ي خه لك ژيانى كى كه مده رامه تيان هه بوو. له سليمانى ئه و كاته چهند فه رمانگه يه كه هه بوون كه ناويان هه بوو، وه كو مه عاريف و (ئينحيسار)ى تووتن. كارگه و پيشه سازى له ولاندا پهيدا نه بوو بوون.

* * *

سليمانى ئه و سالانه بچوك بوو، له ماله وه به پى ئه چووين بو قوتابخانه. جلوبه رگى ئه و كاتانه زور ئاسايى بوو، زوربه ي خه لكه كه هه ژار بوون، ده وله مه ند زور كه م بوو. باوكى قوتابيه كان به زورى دوكاندار و به رگدروو و دارتاش و هه نديكى كه ميشيان ماموستا و فه رمانبه ر بوون، تاكه تاكه يه كيش وه كو خوالى خو شبوو غه نى شالى به لينده ر بوون. زوربه ي خه لك له نيوان هه ژار و مامناوه نديدا بوون. منالى ده وله مه نده كان جلوبه رگيان زور جياواز بوو له وهى قوتابيه كانى تر. كاتي ك له خالدييه بووين، قوتابخانه دوو ده وام بوو، له نيوان وانه ي دووهم بو سىيهم ماوه ي پشووه كه دريژتر بوو، تاييدا برىك خواردن، نان و تا عين يان هيلكه يان ئه دا به قوتابيه هه ژاره كان. خواردنه كان زور كه متر بوو له چاو ژماره ي قوتابيه كان و ده ستنيشان كردنى هه ژاره كانيش بوو بووه جيگاي ناربه زايى زوربه مان و ئه بووه مايه ي ناخوشى نيوان قوتابيان.

له قوناغى سه ره تاييدا له چهند نمايشى كى وه رزشيدا به شداربووم. هيشتا له فه يسه ليه بووم له كورسى كورسي دا به شداربووم. بو به شدارييكردن تاقبيان ئه كردينه وه. له بىرم دي ت داود ئه فه ندى گوتى "بى تاقى كردنه وه فاروق ئه بيت به هه لبري دراوى فه يسه ليه له كورسى كورسي دا." ئه وه بوو له ئه نجامدا يه كه م بووم. ئيمه و قوتابخانه ي گويزه بو يه كه مى مابووينه وه، و من و يادى به خير (جه مالى عه به ي نازى) كه قوتابى گويزه بوو هه ر دوو كمان پيكه وه گه يشتينه خالى كو تايى. جه مال ويستى له سه ر كورسييه كه دابنيشيت و من خيرا كورسييه كه م راكيشا و

دانیشتم. ئیتر بوو به مشتومری نیوان حه که مه کان که کاممان یه که مین و دواچار من کرامه یه کهم. ئەمەش بو من دەستکه وتیکی گه وه بوو چونکه قوتابییه وه رزشکاره کان دیار بوون و ریزیکی تایبه تیان هه بوو له ناو قوتابیان و له ناو خه لکی شاریشدا، چونکه سه دان کهس ئاماده ی به پیره چوونی نمایشه وه رزشییه کان ئەبوون.

خزم و که سوکار

من چوار مامم هه یه: مامه مه حمود و مامه مه لا ئەحمەد و مامه نه جمه دین و مامه محمه د. جگه له هاوپیکانی قوتابخانه م، بیره وه ریبه کی زۆری منالیم له گه ل خزمه کاندا هه یه. (مامه مه حمود) م پیاویکی زۆر قسه خو ش و شیعر له بهر بوو. له باوکم گه وره تر بوو، ئەبوو له جیاتی باوکم، ئەو جیگا که ی (حاجی مه لا ره سول) ی باپیرم بگریته وه، به لام ئەو ریگای بازرگانی و کاری نازادی گرتبووه بهر که به داخه وه تیایدا سه رنه که وت. له گه ل کوره کانیدا (نوری، فه وزی، فوئاد) و دواتر (فازیل) که له وان منالتر بوو، هاوپییه تییه کی زۆرمان هه بوو. من و فه وزی له پۆلیکدا بووین، فوئاد دوو سال دوا ی ئیمه بوو، فازیل چه ند سالیکی زیاتر له ویش له دوا ی ئیمه وه بوو. کاک نوری له ئیمه گه وره تر بوو. زوربه ی زۆری ته مه نی منالیمان له گه ل ئەم ئامۆزایانه دا له گه ره کیکدا بووین و پیکه وه گه وه بووین. ئەوان مالیان له دوو شوین بوو، له پیشدا له چوخمه که ی بهرخانه قاوه بو ی ئەچوویت، نزیکی مزگه وتی شیخ مارف، ئەو دیویان قوتابخانه ی (زه هرا) بوو، ته نیشتیان مالی کاک حه مه شه مه یی بوو - که ئەوانیش دوو کورپیان هه بوو و دۆستایه تی و دراوسیه تیمان له نیواندا بوو. له گه ل مناله کانی مامدا، هاموشوی زۆرمان هه بوو، به تایبه ت به هوی سه ردانه کانی شه وه وه بو مالی یه کتری به خیزانه وه زۆر پیکه وه ئەبووین و براده رییتی زۆرمان هه بوو. له پۆلی پینجه میشه وه که چوممه قوتابخانه ی خالیدییه، له گه ل ئەم ئامۆزایانه م زیاتر پیکه وه ئەبووین و هه ندی نیوه پوانیش ئەچوممه وه مالی ئەوان و پاش نانخواردن له که لاهه که ی نزیکیان له گه ل چه ند براده ریکیاندا یاریی باله مان ئەکرد.

لهراستهوه: د. عيزهدين، مهلا مستهفا سهفوهت، حاجي مهلا نهحمهد حاجي مهلا رهسول، فاروق مهلا مستهفا، قادري مهلا نهحمهد حاجي مهلا رهسول، خانهقين

خوشهويستيهكي زورمان لهنيواندا بوو، له ههموشيان زياتر و به دريژايي نهو سالانهي منالي تا دوا كوچي له سالي ١٩٨٠د، نه توانم بليم (فوناد)ي مامم نزيكترين هاوپيم بووه. مردني فوناد كاري زوري تيكردم و ههمو كاتيک ههر له يادمه، ههميشه له گهل يادي نهودا خووشي و ناخوشييه كاني ژيان و روژگاري سياسي تکر دنمانم دينه وه ياد.

به كوچي دوايي فوناد و شه هيدبووني (فازيلي مهلا مهحمود)ي ناموزام كه له گهل د. قاسملودا چوونه ريزي شه هيدانه وه، دوو هاوپيي زور خوشهويستم لي دووركه وتنه وه. فوناد چونكه لاويكي ديموكراتخواز و پيشكه وتنخواز بوو، هه تا دوا ساتي ژياني كه بووبوو له پيرسراوي ريکخستني يه کييتي نيشتمانيي كوردستان له نه مسا، ههر به و ساده ييه مايه وه. فوناد له بيركردنه وه ي سياسييدا پيشكه وتوو بوو، له ژياني كومه لايه تيشدا كه سيكي رووخوش و قسه خووش و راستگو بوو.

ناموزاكانم كه هاتنه ناو سياسي ته وه، له دواي سالي ١٩٥٨ چوونه نيو پارتي ديموكراتي كوردستانه وه، خه بات و ريبازي سياسي جياوا زمان كاري نه نه كرده سهر

دۆستایه تی و براده ریمان و تا ئه مپۆش له گه ل ئامۆزاکانی دیکه مدا که له ژیاندا ماون ئه و په یوه ندییه توندوتۆله مان هه ر بهرده وامه . نوری و فهوزی، له دواتردا و له سالانی تیکۆشانی سیاسیدا دواى ١٩٦٨ که رامکرد و خۆم شارده وه، دواى هاتنه سه ر حوکمی رژیمی به عس که له شوینی تردا لی ئه دویم، ماله کانی ئه وان دوان له و مالانه بوون که خۆم تیا یاندا ئه شارده وه . زیاتریش له مالى فهوزی ئه بووم و هه ندی کاتیش له مالى باوکیان دالده ئه درام و کاتم تیایدا ئه برده سه ر. حه شارگه یه کی دیکه شم مالى باجی سه بیجی ئامۆزام بوو که کچی مامه مه لا ئه حمه دم و خوشکیکی زۆر دلسۆز بوو بۆم و خۆشه ویستی من و باجی سه بیج له ناو بنه ماله که ماندا زۆر دیار و بهرچاو بوو .

مامه مه لا ئه حمه دم، که براگه وره ی مامه کانم بوو له خانه قین ئه ژیا و ئیمام و موده پریس و خه تیبی مزگه وتی گه وره ی خانه قین بوو . وا دیاره له سه رده می یه که می چوونیدا بۆ خانه قین بوو بووه موفتی خانه قین و هه تا وه فاتى له سالى ١٩٧٠ به مه رجه عی یه که می سوننه ی خانه قین ئه ژمیردرا . خانه قین به رده وام سوننه و شیعه ی تیدا بووه ، به لام مام و ئیمامی شیعه ی ئه و شاره ، واته حسینیه ی شیعه و مزگه وتی گه وره ی سوننه زۆر ریک و ته با بوون . ته نانه ت ئه و کاته ی مام کۆچی دواى کرد هه موو ناوداره ئاینیه کانی شیعه ش له گه ل ته رمه که یدا هاتن بۆ سلیمانی و له حسینیه ی خانه قینیش پرسه یان بۆ دانا .

مامه مه لا ئه حمه د دوو کوپ و یه ک کچی هه بوو، کوپیکیشی به منالی مردبوو که ناوی ره سول بوو . کاک قادر کوپه گه وره ی مامه مه لا ئه حمه د له منالیدا به ته قینه وه ی نارنجۆک یاخود فیشه کی گه وره ی نه ته قیوه ی بۆردومانی سلیمانی ئینگلیزه کان ده ستیکى قرتابوو . هه ر له و کاتی منالییه وه ریا و جه ربه زه بووه . به گه وره ییش یه کیک بوو له و خوینده واره گه ورانه ی به ده گمه ن هه لئه که ویت، که هه رچه نده مانگیکیش به منالی له قوتا بخانه دا نه یخویندیبت به لام دواى ببیتته خوینده واریکی گه وره ی بواره جیا جیاکانی وه ک فیزییا و فه لسه فه و ئابوری و ئه ده ب . کاک قادر شاعیر بوو، ده نگیشی زۆر خۆش بوو، به یه ک ده ست نه خشو و

نیگاری جوان و شتی وای ئه کرد جیگای سه رسورمان بوو. کاک جه لالیش هر کورپی مامه مهلا ئه حمه دم بوو، چه ند سالیك له کاک قادر بچووکتر بوو، ئه میش نموننه ی پیاوی دلپاک و دلسۆز و خۆشه ویست بوو له بنه ماله ی حاجی مهلا ره سولی دئیلیزه دا و له سالی ۲۰۰۶ دا کۆچی دوایی کرد.

هر دوو ئامۆزام کاک قادر و کاک جهلال له تیکۆشه رانی ئازای حیزبی شیوعیی عیراق بوون. هر دووکیان زیندانه کانی به غدا و حله و نوگره سه لمان، و کاک جهلال به پیشمه رگایه تی چپاکانی کوردستانیسی چه ند سالیك بینیبوو. کاک جهلال له سه رده می پیشمه رگایه تیدا له دئیلیزه بوو، بارودۆخی ئه و کاته وابوو که زوربه ی کات له باره گاکه یان نان و دۆیان هه بوو، کاک جهلال گوتیبوی: به نان و دۆ خواردن تیر نابین، به لکو هه تا ماندوو ئه بین ئه یخۆین. تاقه خوشکیان باجی سه بیح که خوشکی گهره ی هه موومان بوو، ئافره تیکی ئازا و نه فس به رز و خۆراگر بوو، (فریای کورپی به نه خۆشیه ک له ده ست دا و (هیوا)ی کورپیشی له بۆردومانی قه لادزیدا که ئه و کاته خویندکاری زانکۆی سلیمانی بوو شه هید بوو.

مامه که ی ترم، که ئه میش پیاویکی عه لمانی بوو مامه نه جمه دین، یاخود بلّیین (ن. ئاری)ی شاعیر بوو. ئه و ژمیاریار بوو له فه رمانگه ی کشتوکال، له نیوان سلیمانی و که رکوک و چه ند شارۆچکه یه کدا ژییانی فه رمانبه ریی برده سه ر. ئه و له هه شت منال ته نیا (ژیان) و (ئازاد)ی بۆ مابوو هه. ئازاد یه ک سال له من گهره تر بوو. سالانیکی دوووردیژ هاوړپیه تی به هیزمان هه بوو و خۆشه ویستم بوو، به لام به داخوه ئازاد به گه نجی کۆچی دوایی کرد. (ژیان)یش دواتر به جیی هیشتین. که ئه چووم بۆ که رکوک به خۆشه ویستی ئه وانه وه ماوه یه کی زۆر ئه مامه وه، به تایبه ت خۆشه ویستی باوکیان که پیاویکی رۆشنبیر و شاعیر بوو. دایکیشیان بۆ ئیمه وه کو ئامۆژن نه بوو، به لکو وه کو پووریك سۆز و خۆشه ویستی هه بوو بۆمان. ئیستاش که ئه چمه وه که رکوک ئه و گهره کانه دینه وه یادم که مالی ئه وانی تیا دا بوو. له به ری ئه مبه ر ئه و کاته (چایی)یان پیده گوت و (قۆریه) له و به ره وه بوو، سه رده میکیش

مالیان له (قه لآ) بوو. ئەوکاتانه له کهرکوک هه ندیک هاورپی تورکمانیشمان هه بوو که رۆژانی دوورودریژمان پیکه وه ئەبرده سه ر. مامیکی تریشم هه بووه به ناوی مامه محمه د، که به گه نجی کۆچی دوايي کردوه.

له هاورپیکانی دیکه م که به هۆی خزمایه تیه وه بووبونه هاورپیم، کورپه کانی کاکه رهزا (مه لا رهزا) و کاک ئەحمه دی برای بوون، که پورزازای باوكم بوون. ئیمه (کاکه رهزا) مان به مامی خۆمان ئەزانی و ئەم دوو برایه هه تا کۆچی دوايي باوكم و دواتریش هه تا له ژياندا بوون له نزیکتین که سه کانمان بوون. هه ندیک له کورپه کانی کاکه رهزا له ته مه نی منه وه نزیك بوون، تا ئیستا له گه ل حاجی فه تاحی کورپیدا هاورپییه تیمان هه یه. حاجی فه تاح، شیرکۆ و چه ند خوشک و برایه کی بچووکتی هه بوو، له چوارباخ به رامبه ر مالی فه قی ره شیدی قه شان ئەژیان. هه ر به هۆی نزیکی ئەوان و هاورپییه تی باوکمانه وه، من هاورپییه کی زۆرم له گه ل فاروق و فه ره دیدونی فه قی ره شید و دواتریش له گه ل فه می برایان دروست کردبوو. ئەوان هاورپی سه رده می ناوه ندی، دواناوه ندی و یاریی فته بۆلینم بوون. له دواناوه ندی تیپیکی تۆپی پئیان هه بوو ئەوه ندی له یادم مابیت ناوی تیپی ئاکۆ بوو، منیش به هۆی ئەو براده ر و خزمانه وه یه کیک بووم له ئەندامه کانی ئەو تیپه. کاک ئەحمه دی برای کاکه رهزا که له م سالانه ی دوايیدا کۆچی دوايي کرد هه تا بلئی پیاویکی باش و ده ست و دل کراوه بوو. هه موو جاریک که له به غدا ئەهه رامه وه، ده عه تی مالی کاک ئەحمه د وه ک جۆره به رنامه یه کی لی هاتبوو بۆم. کاک ئەحمه د چه ند کورپیکی هه بوو که گه ره که یان (محه مه د) بوو، به گه نجی تووشی نه خۆشی هات و کۆچی دوايي کرد. محمه د که له ته مه نی مندا بوو هه تا بلئی کورپیکی باش و خۆشه ویست بوو. (ئه کره م) له و منالتر بوو، به داخه وه ئەویش له م سالانه ی دوايیدا کۆچی دوايي کرد.

هه رگیز هه لسه که وتی ئەو خزم و هاورپیانه م له یاد ناچیتته وه، به تاییه ت قسه وباسی دانیشتنی شه وانه.

له خزمه كانی دیکه م، نه مجاره یان له دایکمه وه، مالی خالم (حاجی قادر سالخ) ی باوکی كاك عه لی و كاك به كر و (كه مال) ی جوانه مهرگ بوو. دیسانه وه ئیره ش بو من مالیکی كراوه بوو. خانووه كه ی نه وان له فولكه ی نالی بوو كه پیشتر خانووی حاجی مهلا ره سوئی باپیرم بوو، خالم لیی كریبوو. خانووه كه گه وره بوو، هه زار مه تریک نه بوو، باخیکی پر له میوه ی تیدا بوو. بیره كه یان وه ك کاریز لیکردبوو، و پییان نه گوت (قه سره كه). له هه وشه وه به قالدومه بوی نه چوویته خواره وه، جیی پالگه وتنی دوو كه سی تیا نه بووه و شوینیکی فینك بوو.

كوپه گه وره ی خالم كاك عه لی بوو كه له و سالانه ی پیشوودا له نه لمانیا كۆچی دوایی كرد. نه و به گه نجی وه رزشكار بوو. له بیرمه هه موو سالیك له راکردنی ١٥٠٠ مه تیدا له ئیستعرازا یه كه می سلیمانی نه بوو. دوا ی نه و (نه بوبه كر) بوو كه سالیك له من منالتر بوو، هاوړی بووین و له هه وشه كه ی مالی نه واندا فنبولیتی دوو كه س به دوو كه س نه كرا. له وان منالتر (كه مال) بوو كه گه نجی وه رزشكار بوو، و یاری له شجوانی نه كرد. كه مال گه نجی زور جوان بوو، له و ته مه نه دا شیوعییه کی نازا بوو. هه ر سی برا هه موویان شیوعی بوون.

له سالانی خوشاردنه وه دا خال و خالوژنم خزمه تی زوری منیان كرد. له په نجه ره ی ژووره كه یانه وه كوژان و شه قامه كان دیار بوون. خالوژنم ژنیکی زور باش و قسه خووش بوو، له گه ل رووخوشییه كه ی خالم هانیان نه دام له لایان بمینمه وه. خالم به سه رهاتی سه ریازی خوی بو نه گپرامه وه كه چو ن له پاش جهنگی جیهانی چوو ته (باكو) و گه پراوه ته وه. بیگومان حاجی قادر خالی دایكم بوو، به لام له گه ل دایكیشمدا شیریان خواردبوو.

له گه ل به کری خالوژامدا هه ر له زووه وه له قوتابیاندا پیکه وه کارمان نه كرد و ماله كه شیان وه ك باره گایه کی حیزی شیوعی وابوو، هه میشه كۆبوونه وه ی تیدا نه كرا و كه سانی هه لاتوو له وی خو یان نه شارده وه، نه وه ش زیاتر به هوی كاك عه لییه وه بوو، كه كوپه گه وره ی مال بوو.

مالی خالم و مامه مه حمود له یه که وه نزیك بوون. که مال هاوته مه نی فوناد بوو. له کولانی نیوان مالی خالم و مالی عه بدوللا بهگ و مزگه وته که ی باوکم و باپیرمدا، له خواریشه وه له کولانه که ی لای مالی (حه مه بهگه کویره)، له ویدا په تمان هه لئه خست و یاریی باله مان ئه کرد. هه ر خزمه کان پینج شه ش که س ئه بووین، شه شی تریش له هاوړپیکانمان به شدارییان ئه کردین. له وانه ی که له یادم ناچن، یه کیکیان (عه بدولی شیخ سالج) بوو که له ته مه نی که مالدا بوو، ئه ویش هاوړی و له یاریشدا له گه لمان بوو. شیخ عه ول هه تا وه فاتی کرد هه ر براده رم بوو.

له خزمه نزیکه کانمان که له به غدا جینشین بوون، یه کیکیان مالی کاک ئه دیب عارف بوو که کورپی پوری باوکمه. کاک ئه دیب ئه فسه ریکی کون بوو، و له شوپشی شیخ مه حمود دا به شداری کردبوو. ژنه که ی که ناوی به هی خان بوو له موسل ژیا بوو، هه تا بلیت ژنیکی خزم دوست و خزمه تگوزار بوو، له کاک ئه دیب زیاتر ویل و ماریفه تی به رامبه ر من ئه نواند. کاک ئه دیب دوو کوپ و دوو کچی هه بوو: حامید که ده رچووی کولجی حقوق بوو، د. رافید که دکتوریکی گه وره و ناودار بوو له به غدا، هه روه ها د. سه میره دکتوریکی پسیپو و خیزانی د. قوته یبه شیخ نوری بوو، دوا منالیان موبه جهل بوو که ده رچووی کولجی بازرگانی به غدا بوو. من یه که مجار که به غدام بینی ئه و ساله بوو که له پۆلی یه که می سه ره تای بووم و له گه ل باوکم و دایکم چوو بووینه به غدا و میوانی مالی کاک ئه دیب بووین.

له گه وره بیشمدا و تا ئیستاش له گه ل ئه وانه ی ماون و کوپ و کچه کانیشیان په یوه ندی خزمایه تیم به تینه. هه ر چوار کوپ و کچه کانی کاک ئه دیب شیوعی بوون و له که سایه تیبه گه وره و ناوداره کانی به غدا بوون.

دکتور رافید و دکتور قوته یبه و دکتوره سه میره خزمه تی زوری نه خوشیان ئه کرد به شیوه یه کی مرفانه دوور له پاره په رستی نه شته رگه ریبه کی زوری نه خوشیان ئه کرد و هه ندیکیشی من بوم ئه بردن به خوړایی. د. رافید و د. قوته یبه دکتوری ناودار بوون، و هونه رمه ندی ناسراوی ئه و سالانه ش بوون. هه ردووکیان له و شیوعیانه بوون که به

شه مه نده فه رى مهرگ (قطار الموت) له گه ل سهدان تىكۆشه رى دىكه دا دواى كوده تاي به عسى سالى ١٩٦٣ برانه زيندانى نوگره سه لمان و له وى چه ند سالىكيان برده سر.

دهرودراوسى

زه مانى ئيمه په يوه ندى دراوسيه تى په يوه ندى يه كى زور به هيز و به پيز بوو. له سه رده مى مناليدا، له گه ره كدا ئه مديومان مالى (مه جىد ئه فه ندى سه لىم ئاغا) بوو كه نزيكترين كه سىان بو ته مه نى من كاك نه ژاد بوو. كاك نه ژاد دوو سى سال له پيش منه وه بوو، گه نجىكى زور زيره ك بوو. دواى خویندى دواناوه ندى بو خویندىن چوو ه برىتانيا و له وى پروانامه ي له ئه ندازه ي نه وتدا وه رگرت. له كوره كانى مه جىد ئه فه ندى ئىستا ته نيا نه ژاد له ژياندا ماوه كه زور هاوپى بووین. ئه وسا دراوسى وه ك يه ك مال و ابوون و تىكه لى زورمان له گه لىاندا هه بوو، ته نيا ديوارىك له نىوانماندا بوو، كه ئه ویش په يژه ي پيوه بوو. مه جىد ئه فه ندى له خه جاوه خان ئه ختر و له ژنىكى دىكه ش مه لىحه خانى هه بوو. خه جاوه خانى دايكيان ژنىكى باش و قسه خو ش بوو. كوره كانى مه جىد ئه فه ندى كاك كه مال و كاك نورى بوو كه بوونه ئه فسه ر له سوپاى عىراقدا و له پياوه ناوداره نىشتمانپه روه ركه كان بوون. هه روه ها كامىل و پاشان د. جوامىر كه دواتر بووه سه رۆكى زانكۆى ته كنه لۆجى له به غدا، ئىنجا كاك زولال كه بووه فرۆكه وانى مه دهنى هاوپىيه تىمان هه بوو.

له گه ل مالى مه جىد ئه فه ندىدا بىره وه رىي خو شمان هه يه، ئه وان به گشتى، واته كوره كان شىوعى بوون، كاك جوامىر نزيكترين هاوپىي كاكم بوو، هه روه ها كاك زولال، به هوى نزيكى ماله وه زور يه كترىمان ئه بىنى، خه لكىكى رۆشنبىر و عه لمانى بوون. نه ژاديش هاوپىي رۆژانه م بوو.

له دىوى ئه وىديومانه وه مالى مه لا ره شىد بوو، كه يه ك كورپى هه بوو (كاك عه تا) و براده ر بووین، دواى بوو به فه رمانبه ر له په روه رده .

ژیانی نیو گه ره کی نه و کاتانه تامی خووشی خوئی هه بوو. با سه ره تا باسی ژنان بکه م، مالی شیخ که ریمی باسنه یی که کاک عومەر و عوسمان و عه بدوللا و به کرو جه لالی هه بوو، دایکیان (خاتوو گولئی) بوو که من شیریم خواردبوو، وه ک دایک سهیری خاتوو گولیم نه کرد و تا له ژیاندا بوو هه روا بوو. تا نه م ساته (عه به) براده رمه و سوعه تی زورمان هه یه. له م سالانه دا به شیخ عه بدوللام گوت: عه به، توو گوپی خاتوو گولئی دایکمان، من که رترم یان تو؟ گوتی: له ... دایکی پاره به م، تو پاره ت هه یه نه گینا نه قلی منت به هه یچ جوریک نییه! له گه ل شیخ عوسمانیش هه تا نه و کاته ی به نه خووشیه کی کتوپر کوچی دوایی کرد هه ر براده ر بووین. نه توانم بلیم نه وان ده وله مند بوون، مامه شیخ که ریم کوتالفرۆش بوو. خانووه که یانم ته واو له بهر چاوه، که نه چوووته ژوروه وه سه رته نووره که بوو. له بیرم ناچیت که خاتوو گولئی دایکمان کاتیک چیشتی تیته کرد، قاپ قاپ نه یدا به مناله کان و نه یگوت نه مه بو فلان و نه مه ش بو فلان و به و جوره، هه ر کوره ش ناویکی لینابوون به منیشه وه.

دیوی نه مدیویان مالی (حاجی مه حمود) بوو، واته مالی باوکی حه مه ره شید نه فه ندیی نه فسه ری پۆلیس. مالیکی خووشه ویست بوون، به تاییه ت (ئامنه خان)ی خیزانی معاون حه مه ره شید که له م سالانه ی دواییدا کوچی دوایی کرد. ئامنه خان ژنیکی زور جوان و قسه خووش بوو، له گه ل مالی ئیمه و خوشکه کانی مندا زور تیکه ل بوو. گه ره که کانی نه و سه رده مه و به تاییه ت گه ره کی ئیمه، خه لکه که ی زور تیکه ل بوون، بی مه وعید هه موو هاموشۆی به کترین نه کرد و نان و چایان پیکه وه نه خوارد. کاک حه مه ره شید نه فه ندی له وه زیفه دا تا پله ی موقه ده می پۆلیس رویشت. له کوره کانی نه وه ی بیرم ماوه له ده ره وه له ولاتی جیا جیا نه ژین، بریتین له جه مال ره شید که هه ر له منالییه وه هونه رمه ندیکی پیشکه وتوو بوو، هه روه ها خالد ره شید که هونه رمه ندیکی ده نگ خووشه، به داخه وه ته نیا له بونه کاندئا نه یانبینم. هه ر بو یادگاری، جاریکیان نه م کاک حه مه ره شیده بو ناو نووسینی جه مالی کورپی له

په يمانگای هونره جوانه کانی به غدا، له وې له که بابخانه يه ک بينيم و ده عوتم کردن. که گه رابووه بۆ سلیمانی، به ئامنه خانی گوتبوو: ئه زانیت فاروق له عیزه دین باشتره؟ مه به سستی کاک عیزه دینم بوو. گوتبووی چۆن؟ گوتبووی له که بابخانه که ئیمه ی بینووه و ده عوه تی کردووین. ئامنه خان گوتبووی ئاخر خو عیزه دین له وې نه بووه، چوزانیت؟ گوتبووی ئاخر ئه گه ر عیزه دین بووایه ده عوه تی نه ئه کردین.

به رامبه ر مالی ئیمه مالی (باجی مریه م) بوو که پئی ئه گوترا (مریه می حه سه نه لی) که یه ک کورپی تاقانه ی هه بوو، ئه ویش (مه ولود) ئه فه ندی بوو که فه رمانبه ر بوو له په روه رده . یه کیک له شته خو شه کانی ئه وه بوو که نووسراویان بۆ ئه برد ئه یدرانند. پئیان ئه گوت "مه ولود ئه فه ندی ئه وه نووسراوی ره سمیه بۆ ئه یدری؟" ئه ویش ئه یگوت "ئه گه ر موهیم بیټ ئه وا ته ئکید مولحه قی به دوا دا دیټ، تاقه تم نییه ئه و هه موو نووسراوه کۆبکه مه وه!"

کۆلانی به رامبه ریشمان، مالی (فاتمه ی نوری) و هه ردوو برا که ی کاک حه مه سه عید و کاکه حه مه ی لیبوو که له گه ل شه مسه خانی دایکیان پیکه وه ئه ژیان. ته نه یشتیان مالی (کاک حه مه باقی) بوو، که ژماره یه ک کورپی ریکوپیک ی هه بوو، کاک ئه حمه د و کاک مه حمود و له پاش ئه وان کاک حه مه ی حه مه باقی نووسه ر و شاعیری ناسراو، دوا ی ئه ویش عه بدول و نه جات. له گه ل ئه وانیشدا دۆستایه تیمان زۆره و یادی ئه و روژانه شتیکی تایبه تی و ده گمه نه . ئیستا په یوه ندییه کۆمه لایه تییه که وه ک ئه وسا نه ماوه . ئه ولاتر مالی حاجی فه ره جی پلاوخۆر بوو، حاجی فه ره ج خۆی و شه مسه خانی ژنی که شارژنیک بوو له گه ره کدا هه موو روژنیک ئه مبینن. له ولای ئه وانیشه وه مالی (سایبری کوڤخا سه عید) بوو.

باوکم پایه یه کی ئایینی و کۆمه لایه تی هه بوو، که سیکی زۆر دیار بوو، بۆیه خه لکی گه ره ک هه موو دۆستی بوون و هاموشۆی مالی ئیمه یان ئه کرد. ژن و پیاو یان هاموشۆیان ئه کرد، ئه وه ئامنه خانی ژنی حه مه ره شید ئه فه ندی، له ولاتر له علی خانی ژنی وه ستا حه سه ن، له و به ره وه باجی ئاسکه ی دایکی حه مه ی حه مه باقی،

ئینجا باجی شه مسه و فاطمه ی نوری، له ولاتریشه وه مالی (حه مه ره شیدی مه لاهلی) که دلشادی کورپی له ئیمه منالتر بوو، وه له سه ره ده میکی گه وره بوونماندا یه کیکه له براده ره نزیکه کانم و به بادینانیش ئه بیته هاو لنگم، یه عنی ئاوه لزاوا. ئه مانه هه موو ناسیاوی یه کتری بووین، تیکه ل بووین و له خو شسی و ناخو شیدا به شداری یه کتر بووین.

کۆلانی پشت ئیمه (ئه حه شه شوپی) بوو، که حسین و خالید و بورهان کورپی بوون و دو ستایه تی زۆرمان له نیاواندا هه بوو. له مسه ر بۆ ئه وسه ری گه ره ک هه موو یه کترمان ئه ناسی، خوار ئه وان مالی وه ستا محیدین (محه ی دگل) بوو که جه لالی کورپی له ته مه نی ئیمه دا بوو. سو عا د خان ژنی کاک قادری وه ستا محیدین خوا لیی خو شبیته له ژنه هه ره قسه خو شه کانی گه ره ک بوو. ئه ولاتر مالی (مامۆستا جه مال) بوو که کورپی مه جید ئه فهن دی سه لیم ئاغا بوو و (په خشان خان)ی ژنی خزمان بوو. خوار ئه وان مالی وه ستا (غه فووری سه عه ی چه مه) بوو، کاک عوسمان کورپی بوو که پیی ئه گو ترا عوسولی وه ستا غه فوور. ئه و له ته نیشت مالی دکتۆر جه مال و دکتۆر فونادی مه جید به گه وه بوو. به رامبه ر ئه وان مالی ئه حمه د فه می بوو، باوکی شه هید جه لال ئه حمه د فه می که ئه فسه ریکی شیوعی بوو له سالی ۱۹۶۳ شه هید کرا، کورپه کانی تریشیان کاک سه للاح و چالاک و لاوچاک بوون.

کاک عوسمانی وه ستا غه فوور نموونه ی سه رخو شسی ئه و سالانه بوو، ئیواران به سه رخو شسی ئه هاته وه و شه ری به مالی ئه حمه د فه می ئه فرو شت، ئه وانیش هه موو ئه فسه ری سوپا و پۆلیس و به توانا بوون، به لام به ناو بیژکردنی دراوسیکانه وه هه ر زوو شه ره که ئه برایه وه. له مالی مه جید به گ، کاک فوناد نموونه یه کی گه وره بوو بۆ ئیمه، پیاویکی شیوعی و خوینده وار و به شه خسیه ت بوو. کاک سامالیش که سیکی دیار بوو، شه مال هاوته مه نی من و له وان منالتر بوو، ئیستا دکتۆرای هه یه. له مدیوه وه مالی ره شید ئه فهن دی باوکی دکتۆر جه مال بوو که له ئیستادا یه کیکه له هۆله کانی نه خو شخانه که ی خو م به ناوی (دکتۆر جه مال ره شید) وه ناو ناوه، چونکه

له سه رده ميکدا نه و کاته ی سلیمانی دوو سی دکتوری تیدابوو خزمه تیکی زوری خه لکی سلیمانی نه کرد و به شه و روژ نه چوو نه خوشخانه و نه شته رگری نه کرد. کاک نامیق و کاک فیکری و کاک بهرقی که فرۆکه وانیکی ناسراو بوو کوری نه و خیزانه بوون. سه رووتر مالی کاک هسه ن و له علی خان و مالی عه به ده لاک بوو. له مالی وهستا هسه ندا مالی بیکه سی تیا بوو که شیرکۆ وه ک گوتم له و ته مه نه دا براده ریکی خوشه ویستم بوو، له به ریکی مالی کاک هسه ندا کرچی بوون. له ولاتر مالی وهستا قادری چایچی بوو. ئیمه ی براده رانی گه ره ک تا ئیستاش نوکته و قسه ی خوشی نه و سه رده مانه نه گیزی نه وه که چیژیکی تایبه تیان هه یه و هه رگیزیش ته واو نابن. نه مه وینه یه کی بچوکی نه و گه ره که بوو که من تیایدا له دایک بووم. له پاش گه رانه وه مان له شکستی ١٩٧٥، نه و خانووه پر له یادگارم فرۆشت چووینه خانووی کرئ، چونکه وه ک دواتر باسی نه که م، بو ژیان و ده ستکردن به ئیشوکاری تازه پیویستم به ده ستمایه هه بوو.

قوانعی ناوه ندی

له سالی ١٩٥٢ له پۆلی شه شه م ده رچووم و چوومه (سانه وی سلیمانی). نه و ساله هه ر سانه ویی سلیمانی هه بوو، که ناوه ندی و دواناوه ندی بوو. ماوه یه کی که م له وی له پۆلی یه که م ده واممان کرد، و ئینجا خویندنگه یه کی ناوه ندی له به رخانه قا کرایه وه. ناوه ندییه که له خانووی عومه ر نه فه ندی سام ئاغادا بوو. ژماره یه ک له قوتابییه کان له سه ر داوی خۆمان و هه ندیکیان له سه ر خواستی ناوه ندییه که گواستراینه وه بو نه م (ناوه ندی سلیمانی)یه. من هه زم له م ناوه ندییه کرد چونکه له مالی خۆمانه وه که له ده رگه زینی گه ره کی سه رکاریز بوو نزیکتر بوو. که چوومه ناوه ندی، به ره سمی چوومه نیو یه کیتی قوتابیانی عیراقه وه که به شیک بوو له حیزبی شیوعی عیراق، یان له سه ر ریزه وی نه و بوو، چونکه نه ده بیاتی یه کیتی قوتابیان و نه ده بیاتی حیزبی شیوعیمان پیکه وه و له یه ککاتدا پنده گه یشت.

ئهو کاته دوو بلاو کراوه ی سه ره کی هه بوون: روژنامه ی (القاعدة) ی حیزبی شیوعی به زمانی عه ره بی و (روژنامه ی ئازادی) ی لقی کوردستانی حیزب به زمانی کوردی. وه ک پئیشتر باس مکرد له پۆلی شه شه می سه ره تاییدا من و مه حمود که ریم^۱ په یوه ندییمان به یه کیتی قوتابیان وه هه بوو. یه که مجار (عه باسی مه لا قادری نانه وا) که هاو پئی خو شه ویستم بوو لیپرسراوی من بوو له پۆلی یه که می ناوه ندی. له و پۆله دا لیژنه یه ک هه بوو منیش کرامه ئه ندای ئه و لیژنه یه، من دوو شانهم له لایبوو: یه که میان له ماجیدی ئه حمه دی عه زیز ئاغا، واته دکتور ماجید که هاو پئی خو شه ویستمه سه ردار به هادین که ئیستا فه ریق روکنی خانه نشینه و هه ر هاو پئی خو شه ویستمه، و عیزه ت ره شید که سالی ۱۹۶۳ له سه ر نیشتمان په روه ریئی له سیداره درا پیکه اتبوو. شانسه که ی دیکه ش بریتی بوون له به کر محمه د ئه مین کویره کانی که به داخه وه زور به گه نجیئی له پئی به غدا له لافاو یکی لای شاری (دوون) وه له گه ل ژماره یه ک سه رنشینی دیکه ی پاسیکدا گیانیان له ده ستدا، هه روه ها عیزه ت عه بدولفه تاح و حه یده ری سدیق نه قاش دوو ئه ندای دیکه ی شانسه که بوون.

شه هید مه حمود که ریم، فاروق مه لا مسته فا، باخی گشتی سلیمانی

^۱ له سالی ۱۹۶۳ دا مه حمود که ئه فسه ری ئیحتیات بوو به ده ستی ئه فسه ریکی به عسی شه هید کرا.

سالانی ۱۹۵۳-۱۹۵۴ بزووتنه وهی نیشتمانی به شیوه یه کی گشتی له فراوانبوون و پهره سندنندا بوو. له پۆلی یه که می ناوهندی، دوو یان سی که س هه بوون که له ریکخستنی یه کیتی قوتابیاندا نه بن. له و براده رانه ی دیکه ی له ناوهندی و له پۆله کانی تردا چالاکیان هه بوو، کاک ئه نوهر عه بدولپرهمان گورون که ئیستا دکتوره له و کاتدا لپرسراومان بوو. سه رده میک من و شه هید تاهیری عه لی والی به گ و حه مه لای حاجی عه لی که بابچی لیژنه یه ک بووین و کاک ئه نوهر لپرسراومان بوو. ئه و سالانه گه لیک بیره وه ربی خویشیان تیدایه، به رده وامیش له مشتومری سیاسیدا بووین و رۆژانه ش له جمجولئی یه کیتی قوتابیاندا بووین.

ئه وانه ی زۆر دیاربوون، بیجگه له ئه نوهر عه بدولپرهمان و حسین عارف له ناوهندی سلیمانی، بریتی بوون له کاک عه لی حاجی قادر و ئه نوهری عیزهت نه جیب و که مال مستهفا قادر که دواتر بوو به حاکم. دواتریش کاتیک ئه وان له پۆلی سییه م ده رچوون، محهمه د فه تاح و فایه ق سالح جیگه یان گرتنه وه. سه روو ئه مانه هه موو کاک فه ره ج ئه حمه د بوو که له ناو قوتابیانی سلیمانیدا زۆر چالاک و زۆر خوشه ویست بوو.

کاتیک له پۆلی دووی ناوهندی بووم، فه رمانی گرتنی کاک حسین عارف ده رچوو که له لیژنه ی قوتابخانه دا بوو، ئه ویش رایکرد و خۆی شارده وه. رۆژیک ئه چووم بۆ خه سته خانه. کاتیک بمانویستایه له خویندنگه وه بۆ خه سته خانه بچین، له پشوو ی ده رسی دووه مدا بۆ ئه وه ی ته نیا یه ک ده رسمان له کیس بچیت، وه ره قه یه کیان بۆ ئه کردین و به پی ئه چووین بۆ مه لبه ندی ته ندروستی قوتابیان که پیمان ئه گوت خه سته خانه ی مه عاریف. منیش به شه قامی کاوه دا ئه رپویشتم، ته ماشام کرد له دوکانی ره وفی مه لا عه بدوللا که خزمیشمان بوو، پۆلیک پولیس و ئه منی لیبوو، به شوین کاک ره وفدا ئه گه پان. ئه منیکیان عه ره بیکی ناسراو بوو لای خه لک له سلیمانی. منیش ئیتر له جیاتی ئه وه ی بجمه ی لای دکتور له ئه سحابه سپیه وه به ره و قه زازه کان سه رکه وتم، مالی کاک ره وف له قه زازه کان بوو، چووم ئاگاداریان بکه م. حه سیبه خانی خوشکی کاک ره وف هاته ده ره وه، ئه وه م پی گوتن و

ته ماشام کرد کاک حسین عارف له وی خوی شار دووه ته وه، واته (مختفی) بوو، خیرا پیلاوه کان ی له پی کرد و گوتی "برۆ به په له عه لیبی خاتم بو بدۆزه ره وه." مه بهستی عه لی حاجی قادر بوو، گوتم "ئه وی ناو ییت با یه که مجار من بته م بو مالی خالم." ئه وه بوو بردم بو ئه وی و ئینجا چووم کاک عه لیشم بو دۆزییه وه.

کاک حسین ماوه یه ک له وی بوو، ئا له و کاتانه دا که سه یرانه ناو داره کان ی (چه قلاوه) ئه کرا که سه یرانی ئه ندامانی قوتابیان بوو، ههروه ها سه یران و کۆبوونه وه ی حیزبی شیوعی له وی دا ئه کرا، کاک حسین له و کاتانه دا به له بهر وتاری درێژی ئه دا، وتاره کان سیاسی بوون و به رسته و وشه ی جوان ئه یرازاندنه وه. هه موو وتاره کانیمان پی خوش بوو، چه په له پیزانمان ئه کرد. کاک حسین ته نانته له و ته مه نه بچوو که یدا که سایه تیه کی گه وره ی ناو قوتابیان و جولانه وه ی سیاسی بوو له شاری سلیمانی.

له پراسته وه (ئه وانه ی ناسراونه ته وه): عه بدولپه حمان حه کیم، حسین عارف، محمه د عه زیز، فاروق مه لا مسته فا، عوسمان ئاسنگه ر، فه ره ج ئه حمه د، جه مال خه میس، عه باس مه لا قادر، ئه نوهر عوسمان. سلیمانی - چه قلاوه ١٩٥٤

له سهردهمى ناوهنديى سليمانيدا سهيرانى زور ئهكران، سهيرانى سياسى، بو چه قلاوا لاي تانجه رو و ههروه ها بو موشيرئاوا. جاريكيان شه هيد روشدى ئه حمده بهگ^١ كه ئه وكاته خويندكارى زانكو بوو له بهغدا هاتبووه وه، قسهى بو خه لكه كه ئه كرد. من سهره تا نه مناسييه وه، دواتر زانيم ئه وه و ئيتر دوستايه تيمان به رده وام بوو. له وقوناغهى خويندندا به ياننامه كانمان به دهستخت ئه نووسييه وه، ئه وانهى ئيمه له (سانهوى سليمانى) بلائه كرانه وه و هه لئه واسران بو ئه وهى دهستوخه ته كانمان نه ناسريره وه و له لاي به رپوه به ريتى قوتابخانه و ئه من و پوليس ئاشكرا نه بين. من ئه نداميكى سه ره كى نووسينه وه كان بووم كه له مالى ئه نوهر عه بدولپه حمان گورون به رپوه ئه برا. باوكى ئه نوهر پياويكى زور چاك بوو، ريگه ي پيدا بوو ماله كه يان بو چالاكى حيزب به كار به نيئت. كارى نووسينه وه كه چه ندين سه عاتى ئه ويست، به ياننامه كانمان به قه له مى مور (قوي) ئه نووسى و چوار پينج كاربوئمان ئه خسته نيوان كاغه زه كان بوئه وهى ويئه زياترى لى بگرينه وه. كاتيك له پولى سى بووين، كاك ئه نوهر دهستگير كرا و له به نديخانهى سليمانى به نديكارا. حيزب له گه ل كه سوكاره كه يدا منيان نارده لاي و نامه يه كيان پيدا ناردم. هاوپرى ئه نوهر كه سيكى ئازا و خوڤراگر بوو. هه ندى هاوپرى ترى ئه و

^١ د. روشدى (توفيق روشدى ئه حمده بهگ) له دايكبووى سالى ١٩٢٧ له سليمانى، ئه وكاتهى هات بو سه ره پرشتيكردنى ئه م كزبوونه وهيه، قوتابى بوو له كوليچى ئاداب له بهغدا. له سه ره چالاكى شيوعيتى چه ند جاريك گرتن و راونانى حوكمى پاشايه تى به ركه وتبوو، و له به نديخانهى (كوت) به گولله ي ياساوله كانى به نديخانه بريندار كرابوو. دواى شوڤرشى ١٤ ته مور بو خويندن چوه موسكو و دكتوراى له فهلسه فه دا هينا و دواتر له زانكوكانى عيراق و ليبياا ماموستايى كردوه، دواچار له كوليزى په روره دهى زانكو عه دن وه كو ماموستا ده رسى گوتوه ته وه. روژى ١٩٧٩/٦/٢ له كرده وه يه كى تيروريسييدا له لايه ن خوڤنريره كانى باليوڤخانهى عيراق وه له عه دن شه هيد كرا. شه هيدبوونى دكتور روشدى وه كه هه واليكى گرنگ له روژنامه كانى يه مه نى ديموكراسى و لوبنان و روژنامه فهلسه تينييه كاندا دهنگى دايه وه و حكومه تى عه دنه يش تاوانباره كانى دهستگير كرد.

قوتابخانه یه م بریتی بوون له: محمه د فه تاح و فایه ق سآلح و عه بدولپر ه حمان
 چه کیم و حه سه ن حسین، که هه موویان ئه ندای چالاک یه کیتی قوتابیان بوون.
 بیره وه ریهی ئه و سالانه زۆرن، چونکه قۆناغیکی گرنگ بوون له ژیان مندا، هه
 له به شداریکردن له مانگرتن و خۆپیشاندانه کاندای دژی حکومت، تا ئه گات به
 خۆیندنه وهی کتیبی سیاسی.

له و سالانه دا له سلیمانی، بزوتنه وهی قوتابیان به شیکی گرنگ و دیاری جولانه وهی
 نیشتمانی بوو. به باشی له بیرمه له پۆلی یه که می ناوه ندیی سلیمانی که من له لیژنه ی
 پۆلدا بووم، زۆرینه ی پۆله که له ناو (یه کیتی قوتابیان عیراق) دا ریکخرابوون، ئه و ساله
 هیشتا (یه کیتی قوتابیان کوردستان) لاواز بوو، هه ر ئه و دوو ریکخسته شه له
 کوردستاندا هه بوون. هه روه ها هه ردوو حیزبی شیوعی عیراق و پارتی دیموکراتی
 کوردستان له گۆرپه پانه که دا بوون و په یوه ندیشیان زۆر باش بوو، ئه وه بوو له
 هه لبژاردنی ئه نجومه نی نوینه رانی عیراقدا شیوعی و پارتی هاوکار بوون و (به ره ی
 نیشتمانی) یان پیکه ینا بوو. که س نییه دروشمه کانی ئه و سه رده مه ی سه ر دیواره کانی
 سلیمانی فه رامۆش کردبیت که ئه نووسرا: هه لبژیرن ئیبراهیم ئه حمه د و مارف به رزنجی.
 جولانه وهی سیاسی نیشتمانی ئه و سالانه له هه لچوون و داچووندا بوو،
 ئه ویش به هۆی بوونی بریک ئازادی له هه ندیک کاتدا و داپلۆسین و گرتن و ده رکردن
 له قوتابخانه کاندای له کاته کانی دیکه دا.

هه ر ئه و سالانه (به کری خه یات) که ئه ندای حیزبی شیوعی بوو له خۆپیشاندانیکی
 سلیمانی به گولله ی پۆلیس شه هید کرا، ئه مه له کاتیکدا بوو که جولانه وهی سیاسی
 نه گه یشتبووه ئاستیکی ترسناک بۆ حکومت و خۆپیشاندانه کانیش بی چه ک و
 ئاشتیخوازانه بوون. هه روه ها مانگرتن له نئو ئه و به ندیخانانه دا به رپۆه ئه چوو که به رۆله
 نه به رده کانی کوردستان و عیراق پرکرا بوون و له وی ده ستریزیان ئه کرایه سه ر و
 زۆریان لی شه هید کرا. ئه م راستیه ئه خمه به ره چاوی هه ندیک له و نووسه ر و میژوونوسانه
 که به مه به سته جیاواز ستایشی سه رانی حکومتی پاشایه تی عیراق ئه که ن.

شیخ مه حمودی نه مر..

نه و دهنگ و رهنگهی هه میشه نه بهرچاو و نه گویمدایه

له ماوهی نیوان سالانی ۱۹۵۲ تاوه کو ۱۹۵۶، سالانه و هندی سال زیاتر له دوو جار له گه ل باوکمدا سهردانی شیخی نه مرمان نه کرد. من له پوله کانی ناوه ندییدا بووم. باوکم دوستی نزیکی شیخی مه حمود بوو، په یوه ندیشیان له باوک و باپیریانه وه دهستی پی کردبوو. حاجی مهلا ره سولی باپیرم خه لیفه ی یه که می کاک نه حمودی شیخی باپیری شیخی مه حمود بوو. نه وهش باس نه کرا که کاتیک شیخی مه حمود بووبوو به مه لیکه کوردستان، داوای له حاجی مهلا ره سول کردبوو بییت به وه زیری داد (عه دل)، به لام حاجی مهلا ره سول ره زامه ند نه بوو و نه یکرد. له میژوودا تو مار کراوه که بو یه که مجار له میژوودا حاجی مهلا ره سول ئالای داچه قیوی ئینگلیزی به سهر سهرای سلیمانیدا هه لکه ند و فری دایه سهر زهوی و ئالای کوردستانی له جیگایدا به رز کرده وه که ئالای حکومه تی کوردستان بوو به مه لیکه شیخی مه حمودی نه مر.

چهند جار له سلیمانیه وه له گه ل باوکمدا نه چووین بو داریکه لی، نه و گونده ی که وه ک پایته ختی شیخی مه حمود ته ماشا نه کرا. جارانیکی تریش له دیلیژه ی خو مانه وه به سواری نه چووین بو داریکه لی. ئیمه به خیزان هه موو سالی ک له هاویندا بو ماوه یه که نه چووینه وه دیلیژه. خو شترین کات له لای باوکم نه و سهر دانانه ی دیلیژه بوو.

زوربه ی نه و چهند جاره ی له دیلیژه وه نه چووین بو داریکه لی، کاکه شیخی ره فیقی شیخی عارفی خوشکه زای باوکم و مامه شیخی که ریمی دیلیژه که مامی کاکه ره فیکیش بوو له گه ل باوکمدا نه هاتن. نه و کاته خو اردن له سهر سینی نه هینرا نه ک سفره راخستن. ههر سینییه که بو سی که س دائه نرا. نه و چهند جاره شیخی و باوکم و من له سهر سینییه کی مسی سپیکراوه ی جوان که قاپ و که وچک و چه تالی زیوی جوانی له سهر نه بوو، پیکه وه نانمان نه خو ارد.

شیخ پیاویکی خۆبه زلزان نه بوو، زۆر ساده بوو، ههروهها وهك هه موو كه س ئه یزانی شیخ شاعیریش بوو، قسه خۆش و رووخۆش بوو. باوکیشم زانا و شاعیر بوو. به و سیفه تانه وه زۆر چه زیان به دانیشتنی به کتر ئه کرد، به رۆژ و به شه و باس باسی کورد و میژوو و شیعر و ئه دهب و زانسته ئایینییه کان بوو.

شیخی نه مر زۆری پێخۆش بوو قسه له گه له من بکات و گوئی له پرسیاره کانم بگریت. منیش منالێکی چه ز به زانین و پرسیار کردن بووم له هه موو شتیك كه زانیارییم نه بوو له سه ریان و بیرم لی ئه کردنه وه.

هه رگیز ئه وه هه لسه نگاندن و نه سیحه ته یم له بیر ناچیت گوتی: مه لا مسته فا.. فاروق ئاقله.. قهت درۆش ناکات. شیخ به وه ناسرابوو که له زانستی (فیراسهت) دا زۆر شاره زایه، که ئه مه شی به من گوت، له هه موو ژیاندا سوودم لی وه رگرت.

شمشیرێکی نیشاندام که چه ند ئایه تیکی قورئانی به ئاوی ئالتون له سه ر هه لکه نرابوو. له یادما نه ماوه که فه رمووی ئه مه سولتان سه لیم یا سلیمانی قانونی سه ردانی ئه م ناوچه ی کوردستانه ی ئیمه یان کردوو. من گوتم دیاره ده ستاوده ست که وتۆته ده ست جه نابت. به لام شیخ زۆر چه زی له قسه ی خۆش ئه کرد گوتی ئه مه ت نه زانی، مه علوم له م ناوه لیان درێوه!

به ردیکی گه وره ی نیشاندام که له خوار هه یوانه به رزه که ی میوانخانه که یدا دانرابوو، وینه ی مانگ و ئه ستیره ی له سه ر هه لکه نرا بوو، که هی چه رخیکی زۆر کۆن بوو. وهك باسی ئه کرد دیار بوو شیخی نه مر وهك شاعیر و رۆشنبیر، هه واداری که له پور و ئاساری کۆنیش بوو، ئه مه ش ئه وه ده رئه خات که شیخ مه حمود تیگه یشتنی له جیهان و له ژیان له راده ی پیاویکی گه وره و سه رکرده دا بوو.

من ئه وه کاته کامیراهی کی کۆداکم هه بوو که فیلمی هه شت وینه یی ئه گرت. چه زم ئه کرد ره سمیک له گه له ئه و پیاوه گه وره یه دا بگرم، بۆیه جارێکیان که چووین بۆ سه ردانی، کامیراکه م له گه له خۆم برد. لیم پرسی: ئه توانم ره سمیکت له گه له بگرم؟ گوتی ئه ی بۆ نا، به لام به مجۆره نا.. من رۆژیک له رۆژان مه لیکی کوردستان بووم،

شەروال و ستارخاننیه کی جوانترم ههیه له بهری ئەکەم. ئینجا مه سینە و له گەنیان هیئا و شیخ مه حمود دەستنوژی گرت و دواى نوێژکردن، به ستارخاننیه که وه چهند ره سمیکمان گرت. به داخه وه به هۆی شوینگۆرین و خوشاردنه وه و رووداوه کانی سالانی دواتر، ئەو وینانه ون بوون و له ناوچوون.

هه موو جاریکیش شیخی نه مر چهند پرسیاریکی له من ئەکرد، دیاره ئەیویست بزانیته وه ی نوێ چۆن بیر ئەکاته وه که من نموونه یه ک بم له و بۆچوونه ی. جاریکیان لێی پرسیم: فاروق هه والی عیزه دینی براتم پرسى گوتیان ئەویش له دێلێزه بوو که ئیوه هاتن، ئەوه بۆ نه هات بۆ لام؟.. به راستی نه مئه زانی چ وه لامیکی بده مه وه، توژیک وه ستام به لام ئەو یه کسه ره له سه ره قسه که ی خۆی رویشته و گوتی: ئەو شیوعیه یه، رهنگه من به دهره به گ بزانیته بۆیه نه هاتووه. گوتم: ئینجا خۆ ئەبیت شیوعیه کان تۆیان زۆر خوش بویت چونکه هه ردوولا دژی زولم و حوکمی پاشایه تی عیراق و ئینگلیزن! شیخی گه وره پیکه نی و گوتی تۆ زۆر ئاقلیت، ئەو قسه یه ی خۆتیا ن پێ بلێ.

که گه راپینه وه بۆ دێلێزه، بۆ کاکم (عیزه دین) م گێرپایه وه، زۆری پێ ناخۆش بوو، چونکه ئەویش شیخی گه وره ی زۆر خوش ئەویست. ئینجا جیی دلخۆشی ئەوه بوو که له کۆنگره ی دووه می حیزبی شیوعیه ی عیراق له سالێ ۱۹۵۶دا، شیخ مه حمود که هیشتا له ژیاندا بوو وه ک قاره مانى نه ته وه یی هه لسه نگینرا. هه ر بۆ میژووش، داریکه لیه شیخ مه حمود پشته و په نای شیوعی و راونه راوه نیشتمانپه روه ره کان بوو، وه خۆیشی زۆر دلێ به هونه رمه ندانی وه ک هه مه سالخ دیلان و هه مه ی به کر ئەکرایه وه و زوو زوو سه ردانیان ئەکرد، هه روه ها پیاوی وه ک مه حمود ئەحمه د که شیوعیه ی راونه راو بوو له حکومه ته وه هه میشه میوانی نزیکه شیخ بوو.

پاش ماوه یه ک شیخ مه حمود به نه خۆشی برا بۆ به غدا و له وی له ۹ تشرینی یه که می ۱۹۵۶دا ئەو دلێ پاک و گه وره یه ی له لیدان که وت و کۆچی دوا یی کرد. له کاتی هیئانه وه ی ته رمی شیخ مه حمودى نه مر دا جه ماوه ریکی زۆر له دهر وازه ی ئەوسای سلیمانی به پیری ئەو سه رکرده گه وره و میژوویه ی گه له که یانه وه چوون.

خۆپیشاندانیکی گه وره به پۆه چوو بۆ ئه وهی ده رگای به ندیخانه ی سلیمانی بشکیتریت و شیخ له تیفی نه مر ئازاد بکریت که وه ک به هۆی زیندانه وه نه یتوانیبوو له نه خۆشی و گیانسپاردن و کۆچی دوا یی باوکیدا ئاماده بیّت، به لکو ئاماده ی ناشتنی ئه و شیره گه وریه ببیّت که رۆژگارێک مه لیکی کوردستان بوو. ئه وه بوو په لامار و کوشتن به رامبه ر خۆپیشاندانه ره کان ئه نجامدرا. له وکاته دا من قوتابی ناوه ندیی بووم و به شداریی ئه و خۆپیشاندانه م کرد و (ئه خته ری ره شۆل) م به بهرگی کوردی و سه روبه ستیکی جوانه وه بینی که به ده ستریزی پۆلیسه کانی سلیمانی شه هید کرا و چه ند فیشه کیکیش بهر ئه و تهرمه نازداره ی تیگۆشه ری میژوویی کورد شیخ مه حمودی نه مر که وت.

ئه و رۆژه عومه ر عه لی که ئه فسه ریکی گه وریه سوپای عیراق و خاوه نی بیروپای تورانیی دژی کورد، کرابوو به موته سه پیفی سلیمانی و راسته وخۆ ئاگاداری ئه م رووداوه بوو.

شه و درهنگ باوکم هاته وه بۆ ماله وه، گوته شیخ مه حمودمان ناشت. له سه ر تاته شۆره که پیش کفنکردنی خوین له و جه سه ته جوان و پیروژه ی ئه هات. باوکم که ئه مه ی ئه گێرپایه وه، فرمیسک به بی راوه ستان به چاویدا ئه هاته خواره وه. ئه وانه ی بیرم ماون له خۆپیشاندانه که دا بوون، فه ره ج ئه حمه د و قادر و جه لالی میرزا که ریم و که مال سه لمان و ئه نوهر عوسمان بوون.

ناوه ندیی دوور له سیاست

له ناوه ندیی سلیمانی ژماره ی مامۆستامان که م بوو. مامۆستا عه زیز محمه د مامۆستایه کی دلسۆز بوو، خۆی له قوتابخانه یه کی سه ره تای مامۆستای وهرزش بوو، به لام له بهر بی مامۆستای ئیمه و به هۆی توانایه وه گواسترا بووه وه بۆ ناوه ندی. مامۆستا عه زیز ئه یردین بۆ فته بۆلین بۆ گۆره پانه که ی هۆمه رمه ندان. ئه و بیجگه له وهرزش، وانه کانی میژوو و جوگرافیا و ئینگلیزیشی پی ئه گوته ی. له ئینگلیزییدا

مامۆستا عزیز وشەکانی (either or) و (neither nor)ی زۆر بەکارئەھێنا و وای لێھاتبوو ئەبووھ پیکەنین. حەسەن حسیین چاودێریکی زۆر ھاروھاجی پۆلە کەمان بوو. کاتیک مامۆستا ئەھاتە پۆلەوھ بۆ ریزگرتن لێی ئەگوترا: "ھەلسن (قیام)". رۆژیک مامۆستا عزیز ھاتە ژوورەوھ، حەسەن گوتی: " (قیام) بۆ (either or) و (neither nor)", واتە (یان ئەم یان ئەو) و (نە ئەم و نە ئەو)! مامۆستا گوتی "ھەتیو تۆ زۆر لاساریت، چۆن بە مامۆستای خۆت وا ئەلییت".

لە پۆلی یە کەمدا رۆژیک پشکنەر (موفەتیش) ھات، عزیز ئەفەندی پێی گوتین ئەمرۆ بۆ وانە میژوو دەرسیکی ھەفتەکە ی پێشووتان پێ ئەلیمەوھ، چونکە باشترم لەبەرە، بەلام کەس قسە نەکات. ھەموو گوتمان بەلێ باشە ئوستاد – لە ناوھندیدا بە مامۆستامان نەئەگوت ئەفەندی، بەلکو ئەمانگوت ئوستاد. پشکنەر لەگەڵ بەرپۆھ بەردا کە خوالیخۆشبوو ئەحمەدی قازی بوو ھاتنە پۆلەوھ. عزیز ئەفەندی کەوتە گوتنەوھ ی وانەکە. لەناو ھەمووماندا حەسەن حسیین دەستی ھەلپری و گوتی "ئوستاد، ئەمە دەرسی ھەفتە ی پێشووھ." موفەتیشەکە پیکەنی و چووھ دەروھ. بەرپۆھ بەریش زۆری پیناخۆش بوو. عزیز ئەفەندی گوتی "ھە ی سەرسەری، پارامەوھ لیتان، من لە تۆ پارامەوھ چونکە ئەزانم چەندە بێ نامووسیت، وەرزش عزیز محەمەد، میژوو عزیز محەمەد، جوگرافیا ھەروا، ھەموو بە خۆرایی ئەلیمەوھ، تۆ لەبەرچاوی ئەم موفەتیشە بۆ وات کرد".

ئەوکاتانە پەیوھندی نیوان قوتابی و مامۆستا ریزیک زۆری تیا دا بوو، جاروبار نەبیٹ کە قوتابیھکی وەکو حەسەن چەتوونی ئەکرد، یاخود ھەندێ قوتابی بە قۆپیھوھ ئەگیران. بیجگە لە قوتابخانە لە کۆلاناندا یاریمان ئەکرد، ھەندێ جار لە کۆلانی پشت مزگەوتی خۆمان و ھەندێ جاری دیکەش ئەچووین بۆ سەر قەبران، لە لێژاییھ کەدا کە تا ئیستا بەشیکی ماوھ لەوئێ فبۆلئیمان ئەکرد. یاخود لەبەر مالی رەشید ئەفەندی و حاجی مەجید بەگی برابرا داری بالەمان ئەچەقاند و یارییمان ئەکرد. جاران وەك ئیستا جیگای تاییەت بۆ یاریکردن نەبوو.

سالانیکى پيش شوپشى ۱۴ى تەموزى ۱۹۵۸، که ریکخستنى نهینى هه بوو، به ته وای نه مئه زانى کى بهرپرسى به کهمه، چه ند جاریک نامه م نه نارد و پرسىارى زوريشم نه کرد. وه لامىکى سه یرم به ئیمزای (مه سئول) بۆ هاته وه تیايدا نووسرابوو "هاورپى تۆ زور پرسىار نه کههیت، له سه هر هه نگاوئیک، یان هه لوئىستیک نامه به کهمان بۆ نه نیریت، له کاتیکدا تۆ نه سه لکی سیریت نه قنچکی پيازیت". نامه که زور ناخوش بوو له لام، دواى شوپشى تەموز که ریکخستن ئاشکرا بوو کاک فه ره ج پىى گوتم "نه و نامه به یى نه و ساله، من بۆم نووسیبوویت، واتکردبوو نه مئه زانى چۆن وه لامت بده مه وه، نه و نامه به م نارد گوتم با زوویر بیّت و چه ند مانگیک ئیسراحت بکه م!"

کاک فه ره ج تا دواساتى ژيانى دیارترین که س بوو له تیکه لکردنى سیاسه ت و گالته و نوکته دا. گهر باسى نه و به دريژیى بکه ين، نه و نه توانم کتیبیکى له سه ر بنووسم، نه و پیاوه مه رد و ئازا و خاوه ن مئژوو، به کیکه له ناوداره کانى سلیمانى، به داخوه زوو به جیى هئشتین.

هاورپىيانى ته مه ن له بیر ناچنه وه

هاورپى هه لکه وتوو و قسه خووش و رووناکبیر. که سايه تى سياسى و کۆمه لایه تى.. کاکه فه ره ج: که به فه ره جى نه حمه د به گ ناو نه برا و له قوناغیکى تر دا خوئى کرد به فه ره ج بابان.

فه ره ج نه حمه دى برا و هاورپى له سه رده مى خویندى ناوه ندی و دواناوه نديدا له سه ره تاي هه رزه کاربیه وه په یوه ندی به حیزبى شیوعییه وه کرد و به کیک بوو له و گه نجانەى شارى سلیمانى که له هه موو کۆر و کۆمه لیکدا گولئى مه جلیس بوو. کاک فه ره ج وه که له چه ند شوینى دیکه ی نه م بیره وه ریبانه مدا باسى هاتوو و ده یّت، هاورپیه کى وه ها نزیک و خوشه ویست بوو، که سالانیکى زورى ته مه نى کاربیه کى زورى هه بوو له ژيانى سياسى و کۆمه لایه تى و روژان و شه وانى

هەلسۆكە وتماندا. رۇژىك تىنە ئەپەرى قسە يەكى خۇش يان تەعلیقكى پىرمانا
ياخود سوعبەتى فەرەج ئەحمەد لەسەر زمانمان نەبىت. ئەویكى گەورە منى بە
نزیكتىن و خۇشەویستىن ھاوپى خۇى ئەزانى و لە ھەموو كۆپ و كۆمەلە زۆرە
جیاوازه كانیدا ئەو ھەستە بەرزەى بەرامبەر
من دەرتەخست.

فەرەج ئەحمەد

یەكەمجار فەرەج ئەحمەدم وەك لىپرسراوى
حیزبیم ناسى، لە دواى ئەو وەك ھاوپى
سالانىكى زۆرى زانكۆى بەغدا، ئنجا من بووم بە
لىپرسراوى ئەو. لە دانىشتن و سەیرانى زۆرى
كەسانى جیاچیا لەگەل برادەرە زۆرەكانماندا
فەرەج وەك پىشوو رابەرى سیاسىیمان بوو،
لەم ماوانەدا رىكخەر و بەرپۆبەرى دانىشتنە
شەخسىیەكانمان بوو. لە شوینىكدا كە وەك
رۇشنبىرىكى بە توانا و بە ئەزمونى سیاسىی
دوور و درىژى خەبات قسەى ئەكرد و زال بوو

بەسەر باسە سیاسى و رۇشنبىرىیەكاندا لە دانىشتنەكانى خۆى و ھاوپىیانى ئەو
گروپەمان حسین عارف و شىركۆ بىكەس و رەوف بىگەرد و لەتیفى شىخ تەها و
ياسین خەلیل و ئەنوەر عوسمان و كامەرانى تاپۆ بوون.

لە دیویكى تری كۆبوونەو و دەعوەتەكانى ترمماندا لەگەل كامەرانى تاپۆ و
حەمەى بەكر و مستەفاى سەید مەجیدی بەرگدروو و جەمال شاداندا جیگای خۆى
ھەبوو. دانىشتنەكانمان لەگەل حسە دەبۆى خۇشەویست و ئارازى شىخ جەنگى و
ئەنوەر عوسمان و دلشاد رەشىد و وەستا محەمەدى حەپسە و سەمیل و كامیلی
حاجى سەعیدی حەلواچیشدا بە جۆرىكى تر پىر بوو لە سوعبەتى سلیمانىیانە و
نوكتەى پىر لە پەند و پىكەنین. ھەر كاك فەرەج لەناو ھەمووماندا زۆر دیار بوو.

سه‌رده‌میک له به‌غدا بووین فه‌ره‌ج ئه‌حمه‌د کادی‌ریکی پیشکه‌وتووی حیزبی شیوعی بوو. سالیکیان لیپرسراوی کریکارانی چیشخانه‌کانی به‌غدا بوو. هه‌موو ستافه‌کان کاک فه‌ره‌جیان ئه‌ناسی: ئه‌و کاته زاراهوی "قۆزیی دفن"ی داهینا. برنج و شله به ۱۱۰ فلس بوو، قۆزی به ۱۸۰ فلس، به ناوی برنج و شله‌وه خواردنیان بۆ فه‌ره‌ج ئه‌هینا به‌لام گوشتی قۆزییه‌که‌یان ئه‌کرد به ژیر برنجه‌که‌وه. ئه‌مه‌ی بۆ چه‌ند براده‌ریکیش بانگ ئه‌کرد هه‌تا دوا‌ی به‌هۆی زۆر وتنی ئه‌نوه‌ر عوسمانه‌وه، پی‌ی زانرا. کاک فه‌ره‌ج ناو و ناتۆره‌ی له زۆر براده‌ر ئه‌نا به ئه‌نوه‌ر عوسمانی ئه‌گوت: سه‌رسه‌ریی ته‌قه‌دومی.. واته سه‌رسه‌ریی پیشکه‌وتخواز. به‌یه‌کیکمانی ئه‌وت پاشا و به‌یه‌کیک پرۆفیسۆری فشه.

که نه‌خۆش ئه‌که‌وت یا مالیکی ئه‌گواسته‌وه براده‌رانی ئه‌کرد به‌چه‌ند به‌شیکه‌وه، ئه‌وه‌ی به ئه‌رکی سه‌رشان هه‌لسابیت یان ئه‌وه‌ی دره‌نگ بچوا‌یه ناوی جیامان هه‌بوو له‌لای، دابه‌شکرابووین به‌سه‌ر: عظماء و شرفاء و حقراء.

مه‌زنه‌کان ئه‌وانه بوون شتی باشیان بۆ ئه‌برد. (شرفاء) دوا‌ی ئه‌وان، و ئه‌وه‌ش که دره‌نگ بچوا‌یه و هه‌چی نه‌بردا‌یه له لیستی (حقراء) دا بوو. براده‌ریکمان زۆر دواکه‌وتبوو له لیپرسینه‌وه‌یدا، گوتی کاک فه‌ره‌ج مه‌علوم من له لیستی (حقراء) دام، گوتی حه‌ددت چیه‌! تو (أسفل السافلین)یت، هه‌چت نه‌هیناوه و شفته‌شت لی دزیوم. کاک فه‌ره‌ج زۆر حه‌زی له شفته ئه‌کرد.

مامۆستا جه‌مال عه‌زیزیش براده‌ریکی زۆر خۆشه‌ویستی کاک فه‌ره‌ج بوو. دوا‌ی راپه‌رین له سالی ۱۹۹۱ دا کاک جه‌مال یه‌کیک بوو له لیپرسراوه‌کانی ری‌کخستنی یه‌کیته‌ی نیشتمانی کوردستان و نزیکیش بوو له مام جه‌لاله‌وه. کاک فه‌ره‌جیش خاوه‌نی کتیب و کتیبخانه‌ی ده‌وله‌مه‌ندی خۆی بوو. جه‌مال پی‌ی گوت مام جه‌لال تازه هاتۆته‌وه و بی کتیب و کتیبخانه هه‌لناکات، بۆچی ئه‌م کتیبخانه‌یه‌ت نه‌فرۆشم به مام جه‌لال و پاره‌یه‌کی باشت بۆ وه‌رگرم؟ ئه‌میش گوتی باشه. کتیب نێردرا بۆ قه‌لاچوالان و حه‌وت هه‌زار دیناریکی ئه‌وساش که که‌م نه‌بوو مامۆستا

جه مال هيناي بۆكك فهرج. له خوښيدا پيى له عرز نهئكهوت كه مام جهلال پيى گوتبوو ماموستا جه مال ئه م ئيوارهيه ئه و كاك فهرجه و كاك فاروق و خوت دهعهوتن لام بفهرموون بۆقه لاجوالان. ماموستا جه مال سهري له وهلامى ماموستا فهرج سوپما: "جه مال گيان زور سوپاسى ئه كه م. . ئه م ئيوارهيه دهعهوتم لاي برادهريك ئه م سهگبابه ئه مهنده رهزيله دوو سالة ئه بهينم و ئه بهيم ئه مشهوى داناوه بۆ ئه م دهعهوته. بهخوا نايه م بۆقه لاجوالان ئه مه ئه خووم و جهنابى مام جهلال پياويكى نه جيب و خوارديه جاريكى ترهه ربؤمان ئه كاته وه." نههات و كاك جهمالى خسته روودامانيكى ناخوشه وه بهرامبه ر مام جهلال.

روژيک له مالى كه مال شالى دهعهوت بووين. كاك فهرج رووى كرده كاك نهوشيروان مستهفا و پيى گوت: كاك نهوشيروان خوت ئه زانيت من له سالى ۱۹۴۸ وه شيوعيم. گوتى راسته ماموستا فهرج. گوتى يهك جار گيراوم له ژياندا ئه ويش به هوى پارتىي ئيوه بوو كه توش و مام جهلاليش سالى ۱۹۶۲ پارتى بوون (به ريكهوت كاك فهرج به يادداشتيكي پارتيهيه وه بۆ سهروك وه زيرانى عيراقه وه گيرا) كه چى وا تو ههلبژاردنى ئه نجومهنى شارى سليمانيت راپه راندوو دهوى ئه م راپه رينه ئه بوو به منت بگووتايه خو نه شم ئه كرد، كه چى چوون بيست كهستان ههلبژاردوو، دوانزه يان لاديين و شه شيان ناويان قاده ر و شه شيان ناويان عومه ره. ئه مه راسته توخوا؟ كاك نه شيروان گوتى وه لالا كاك فهرج راست ئه كهى خوا عومه رى سه يد عه لى بگريت ئه و ناوه كانى داناوه.

ديسانه وه ئه ليم بۆكك فهرج ئه حمه د نووسينى كتيبيكى گوره پيوسته. كهس نه بوو سياسهت و كارى حيزبى و سوعهت و پيكه نين وهك كاك فهرج تيكل بكات: سالى ۱۹۶۴-۱۹۶۵ من لپرسراوى ريكخستنى قوتابيانى حيزب (حيزبى شيوعى عيراق) بووم له بهغدا.

كاك فهرجهيش چه ند ساليك له زيندانه كانى بهغدا و حله و نوگره سه لماندا له سه ر شيوعيتى حوكم درا بوو و تازه به ربوو بوو، ئه و له سالى ۱۹۶۲ له پولى

سییه می کۆلجی ئادابی زانکۆی به غدا بوو که گیرا. هه رچه نده سه ره تا له سه ر نامه یه کی سه رکردایه تی پارتی ده ستگیر کرا، به لام له زینداندا هیلرایه وه و دوا ی کوده تاکه ی ۱۹۶۳، به هۆی شیوعییه که ی چه ند سالیک هه پس کرا. دوا ی ئازادبوونی گه رایه وه و بوو به لیپرسراوی قوتابیانی شیوعی دواناوه ندییه کانی به غدا هه مووی. هه ر ئه و کاته من و حسین عارف له لیژنه ی قوتابیانی به غدادا بووین. هاوړپیی خوالیخو شبوومان عومه ر فه خری له کۆلجی ئاداب بوو، و له گه ل کاک فه ره ج براده ر بوون، عومه ر له ریکخستنی حیزب و یه کیتی قوتابیانی عیراقدا له کۆلجی ئاداب بوو. دیاره ئه وه ی له یاد نه بوو فه ره ج سالانیک ی زۆر هه ر له لاویتییه وه تا ئه و رۆژه شیوعییه کی ناسراو بووه و چه ند سالیک له سه ر سیاسه ت له زینداندا توندکرا بوو.

کاک فه ره ج بۆی گیراینه وه که عومه ر تازه ئه یه ویته له ریکخستنی قوتابیانداندا وه ک لایه نگر بیخاته کاره وه. گوتی زۆرم پیخۆشه، ئه مه چه ند رۆژیکه له یانه ی کۆلیج چا و چای هه لیبم بۆ ئه کړپیت به هیوا ی راکیشانم بۆ ناو ریکخستنی یه کیتی قوتابیان. دوا ی چه ند رۆژیک کاک فه ره ج به عومه ر ئه لیت با نانیک بخۆین له یانه که مان و دوا ی ئه وه چه ند دۆستیکم ئاماده کردوو ئه چین من وه ک تۆ لئی نازانم وه ره قسه یان بۆ بکه. عومه ر که براده ریک ی دلسۆز بوو بۆ بیروباوه ر و بۆ حیزب دلی خوش ئه بیته و دوا ی، وه ک کاک فه ره ج گوتی، سه ندویچیک و چای هه لیبیک به سه ریا ئه چنه پۆلیکی چۆل که ده رسی تیدا نییه. عومه ر ته ماشا ئه کات چوار پینج قوتابی کۆلجی خۆیان که به جه لالییه چالاکه کان ناویان هه بوو دانیشتون. ئه لئ: فه ره ج ئه مانه چین؟ ئه لئ: به سه ری تۆ قه ناعه تم پیکردوون بیته ریکخستنه وه، ئه ی خۆ شیوعیت بۆ راناکیشم. ئه ری براده رینه یه کیتی قوتابیان باشه یا نا هه موو ئه لئین باشه.

کاک عومه ر نامه یه کی نووسی بۆ حیزب که گه یشته ده ست من داوا ی کرد فه ره ج ئه حمه د خائینه و ئه لئین له حیزبدا یه ئه بی ده ری بکه ن ئه گینا من ئیستیقاله ئه که م.

يادت بەخىر فەرەج ئەحمەدى تىكۆشەر و كەسايەتتى ديار و قسەخۆش و بەوفا. رۆلەيك لە رۆلە لەبىرنەچووەكانى ئەو قوناغەى شارى سلىمانى و هەتا هەتايە بە نەمرى ئەمىنئەتەو و سلاو لە گيانى پاكى ھاوپرۆي فەرەج.

كۆمەلەك بىرەوهرىي كۆمەلەك

بەو مەبەستەى لاوانى ئىستامان سوودى لى وەرېگرن، بە باشى ئەزانم جارچار هەندى بىرەوهرىي بچوك و سادەش بخەمە بەرچاو كە رەنگە لای كەسانىك سوودبەخش بن.

لە ماوهى ۱۹۵۲-۱۹۵۸ (سەردەمى خویندى ناوهندى و دواناوهندى)، من لە دوو بەرى جياوازی بىروباوهردا ژيانم بەسەر ئەبرد: لە بەرىك كۆر و كۆمەلە باوكم كە پىر بوو لە ئەدەب و مېژوو و ئايىن و بەراوردکردنى ژۆر فيكرى جياوازی مەزەبەكانى ناو ئىسلام، لەوبەريشەو ژيانى قوتابخانە و سياسەت لەگەل ھاوپرېيانى شىوعى و خویندىنەوهرى مېژوو شۆرشەكان و سەرەتاي خویندىنەوهرى هەندىك نووسراوى ئابورى و فەلسەفىي ساكار.

باوكم حەزى ئەكرد نوێژ بکەين و بەرۆژوو بين، ئەو كاتانە تازە (موكەبەرە) لە مزگەوتى ئىمەو و پيش مزگەوتەكانى دىكەى سلىمانى داهااتبوو، ژۆر لام خۆشبوو كە جارچارە بە موکەبەرەكەدا بانگم ئەدا.

هەر لەو كاتانەدا، كاكم كە لە دارولموعلەمىنى عالى لەسەر سياسەت فەسل كرابوو، گەرپابووو وە بۆ سلىمانى و لە قوتابخانەى فەيسەلئىيە بووبوو بە مامۆستا. دواتر كە عومەر عەلى مۆتەسەرىفى ئەوكاتەى سلىمانى لەوى چاوى پىي كەوتبوو، گوتبووى ئەم كەسە لەسەر سياسەت فەسلكراو و نابى ليرە بىت. ئەو بوو گواستىيەو بۆ قەلادزى.

لە مالى ئىمەدا بەهوى باوكم و هەر وها رۆشنىبرىي كاكمەو، رەوشىكى رۆشنىبرىي هەبوو. باوكم باسى ئەدەب و ئايىن و كوردایەتى بۆ ئەكردم، چىژىكى

زۆرم له شیعره کانی و نووسین و وهرگێرانه کانی وهرئهگرت، ئه وهندهش قسه خوش و رووخۆش بوو چهزت ئه کرد هه میسه له گه لیدا بیت و گوپی لی بگریه.

سه ره تای کاری سیاسیم، یاخود رووکردنه ئه و کاره به ساده ییه که ی ئه و ته مه نه م بوو. له سالی ۱۹۵۲ هه که له پۆلی شهشی سه ره تایی بووم و له گه ل مه حمود که ریمدا له قوتابخانه ی خالیدییه له یه ک پۆلدا ئه مانخویند، براگه وره که ی مه حمود و کاکم هاوته مه ن بوون و په یوه ندی سیاسیان هه بوو، هه ردووکیشیان ریکه ستنی ناو حیزبی شیوعی کردبوونیه برادره. هه ر له و کاته وه من و مه حمودیش نزیک بووینه وه و بیرمان له باری سیاسی ئه و رۆژانه ئه کرده وه.

له سه ره تای سه رکه وتن به قالدیره کانی قوتابخانه که ماندا به لای دهستی راستدا تاقیکی تیدا بوو جیگای دوو که سی بو دانیشتن تیدا ئه بووه وه. زۆر جار له کاتی پشودا من و مه حمود پیکه وه له وی دانه نیشتهن. بیرم ناچیت مه حمود باسی خویندنی دوا ی قوناغی دوانا وهندی و زانکۆی ئه کرد و ئه یگوت تو بلای تا ئیمه له دوانا وهندی ده رئه چین ئه م حکومه ته برووخیت و پیکه وه بچین بو مؤسکو بو خویندن. منیش ئه مگوت ئه وه خه ونیکی خوشه، له و باوه رده دام بیته دی!

ئه و سالا ی له دوانا وهندی ده رچووین، مه حمود له (خویندنگای دارستانه کان) له ئه بوغریب وه رگرا و منیش له کۆلیجی بازرگانی و ئابووری و هه تا شه هید بوونیشی له سالی ۱۹۶۳ دا به دهستی ئه فسه ریکی به عس، نزیکترین هاوپی بووین و له سه ره مان ریگا بووین.

جگه له هۆکاری کاکم و هاوپیکانی، هۆیه کی دیکه ی ده ستپیکردنی کاری سیاسیم ئه وه بوو ئیمه له گه ل مالی مه جید ئه فهندی سه لیم ئاغادا دراوسی ئه مدو ئه ویدیو بووین که جوامیر و زولال و نه ژادی کورپیان هه موو شیوعی بوون. ئیمه ئه وهنده تیکه ل بووین که وه ک ئه لین، وه ک یه ک ماله وابووین، بۆیه گویم له وانیش ئه گرت و هه موویان که سی زیره ک و خاوه ن را و بوچوونی خویان بوون.

هه ر له پۆلی شهشی سه ره تاییه وه هه نگاوی یه که می په یوه ندییم به یه کیتی قوتابیانی عیراقه وه نا، که گه یشتمه پۆلی یه که می ناوهندی، عه باسی مه لا قادری نانه وا

که له ژياندايه، هاته لامهوه گوتی هاوړې، يه کيټي قوتابيان و حيزب منيان نارډووه بيمه ريکخه رت (پيمان نه گوت "مونه زيم").. چونکه توله سهره تاييه وه لايه نگريت. کاک عه باس من و دوو که سي تری کرد به شانويه که يه کيکيان فايه ق غه ريب و نه وي دیکه يان عه تاي مهلا ره شيد بوو. له و کاته وه من که و تمه ژيانکي نوې ريکخستنی سياسي وه. له ولاشه وه کاکم کاريگه ريبی هه بوو له سهرم و شانازيم پيوه نه کرد که خوینده وار و چالاک بوو له سياسي تدا. کاکم له ماله وه هه موو خوشکه کانمانی فيری نووسين و خویندنه وه کرد.

مرگه وتيش بو نيمه قوتابخانه يه کی به نرخ بوو. هه موو روژنيک دوی نويزی عه سر ژماره يه که روژنير و شاعر، به تاييه ت ژماره يه که له مهلاکان و دوستی دیکه ی باوکم نه هاتنه مرگه وت و له ميوانخانه که ی خویدا دائه نيشتن. هه رچنده من حزم نه کرد بچمه ناو هاوړيکاني خوم بو ياری کردن، به لام باوکم نامورگاری نه کردم له مرگه وت له گه ل نه وان دابنیشم تا سوود له و قسه و باسانه ی نه وان وه رگرم که زوربه ی باسی شيعر و نه دهب و باسی ئايینی و روژنبري بوون. زوربه ی بابه ته کان لای هه مووان نوې بوون.

له ژيانی مرگه وتدا ژووری فه قيه کانم له هه موو پي خوشتر بوو، هه موو مرگه وتيک فه قی نه بوو، ته نيا نه وانه هه يانبوو که ماموستا که جگه له وه ی ئيمام و پيشنويز، موده ريسيش بووايه. مرگه وتی نيمه يه کيک بوو له وانه ی به رده وام باوکم فه قی هه بوو، فه قی ناسراویشی تيا په روه رده کرابوو، بو نمونه ماموستا عه لادين سه جادی، مهلا نه حمه دی بانخيلائی، مهلا عه زيزی جوانپويی، ماموستا فاتح هه مه وه ندی، مهلا نوری عه بدوللا و مسته فا چاوجوان که نه مانه به شيکیان له (نه زهر) ده رچوو بوون و دواتر بوون به ماموستای سانه وی. پانزه - بيست فه قی له مرگه وت که کونه بوونه وه و شه وانه به موناقه شه و نوکته و کلاوکلاوينه وه کاتيان به سهر نه برد. به روژيش ياری دیکه يان هه بوو، وه کو سی باز و دايماسون و ياری تر که خوشييه کی زوری به نيمه نه به خشی.

باوکم چهزی نه کرد جیگای خۆی و باوکی و باپیری کوپر نه بیته وه و یه کیک له کوره کانی خۆی، یان کوپری براکانی ببن به مه لا. کاتیک کاکم له پۆلی سییه می ناوه ندی ده رچوو من له سه ره تایبی بووم. به چهزی باوکم و چهزی کاکیشم خۆی له کۆلیجی (شه ریه) له به غدا وه رگیرا و به جبه و میزه ره وه وینه ی خۆی بو ناردینه وه،

به لام سالی یه که می شه ریه ی ته واو نه کرد به شیوعیتی هاته وه سلیمانی و چوو ده وانا وه ندی. منیش نه و کاته وانه کانی (عوامل و بناء) م له مرگه وت خویند و که لگی زۆرم له وه ده ورو به ره و میژووی ئیسلام وه رگرت، به تاییه ت له (فتوحاتی ئیسلامی)، زۆر سه رسام بووم به خالیدی کوپری وه لید و به زاری نه زوهر (رووته ی پاله وان).

عیزه دین مسته فا ره سول
به جبه و میزه ره وه

هر له منالی و له پال سیاست و ژیانی ناو مرگه وتدا، ئاره زووی پوول کۆکردنه وه م هه بوو. چه زم له کۆکردنه وه ی پوولی پۆسته نه کرد که پوولبازییان پی نه گوت. له سلیمانی ژماره ی پوول کۆکه ره وه کان که م بوون، من یه کیکیان بووم، نه وانی تر بریتی

بوون له وه ستا جه لال، کاک مه جید سوؤی، که مال عه بدوللا و عومه ر عه لی نه مین (ژنبرای شیخه ی چه لواچی). به لام له به غدا کۆمه له ی ئاره زوومه ندانی کۆکردنه وه ی پوول هه بوو (جمعیه هواة الطوابع). ئیمه ی پوول کۆکه ره وه له سلیمانی دوو جیگامان هه بوو، یه کیکیان لای کاک مه جید سوؤی، به ره حمه ت بیته که فه رمان به ری پۆسته ی سلیمانی بوو، نه وه ی تر دوکانی وه ستا جه لالی دارتاش بوو، که دواجیگای دوکانه که ی له کاننيسکان بوو. له و شوینانه گۆرینه وه و کپین و فرۆشتنی پوول نه کرا و تیرو پشک نه کرا بو براوه کان، نه مه ش فیلیک بوو بو نه وه ی خاوه ن پووله کان هانبدرین پووله کانیان بفرۆشن. تا ئیستاش هه ندیک له پووله کانی نه و کاته م له لا ماون.

بهراستی سهردهمی خویندنی سهرهتایی و ناوهندی سهردهمی خوشی ژیانمان بوو، چونکه بهردهوام لهگهله برادهرهکانمان له کولان خهریکی یاریکردن بووین. نهوانه لهو سهردهمهدا زور برادهربووین: نهوهری وهستا نهحمه، شیرکو فایهق بیکهس، جهلالی سنگر، نهوزادی جهلال نهفهندي، فاروق و سهباح و نهوپرحمانی حاجی برابم و عهلی سالج ئاغا. دواتر جیابوونهوه روویدا و شهپمان بوو، بهلام ناشتبوونهوهشی تیدا بوو.

یهکیکی تر له بیرهوهرییهکانی منالییم نهوه بوو که جاریکیان گوتیان کاک سالجی کوری مهلا عهبدوالی دراوسییمان، که براکشی هاوپیمان بوو، ژن نههینیت. ئیمه نهماننهزانی ژنهینان و زاویهتی چونه و قسهی زور لهسهر نهکرا. یهکیک نهیگوت نویتز نهکن، یهکیک نهیگوت زوران نهگرن. وابزانم نهوکاته له چواری سهرهتایی بووین. مالی کاک سالج پهنجهرهیهکیان لهسهر دیواره قوپرهکهی کولان ههبوو. نهوشهوهی گوتیان کاک سالج نهبیته زاوا، من سهباحی سنگر و فاروقی مهحوی و پینج شهش منالی دیکهی گهپهکم بانگکرد و گوتم وهرن پشتم بو دابنن و له شووشهی پهنجهرهکهوه سهیری ژوورهوهم کرد. مالی مهلا عهبدوالا کارهبایان نهبوو چرا ههلهکراوو، سهیرم کرد کاک سالج نویتز نهکات، دواي نویتزهکه ههندي جولانهوهی کرد، هاوارم لی کرد "کاک سالج نهکهی!" نهویش هاته دهرهوه و به کولاناندا راویناین، دواتریش لای باوکم شکاتی لی کردم. لهو سالانهی دوايیدا بووبووینهوه به دوست و ههموو جار یادی بهخیر بیته نهیگوت "تو نهوشهوهت له من تیکدا".

یاری کولانانی ناو شاری سلیمانی ههر لهوکاتهدا، قهلا قهلا و ههجو ههجو و به رویش فتهولین بوو. له گهپهکی ئیمهش وهک پیشتر باسکرد کاک کهریمی وهستا بسته قسهی خوشی بو نهکردین، کاک کهریم چیرۆکی زوری بو نهگپراپینهوه بهتابیهتی لهبارهی نازایی و پالهوانیتیهکانی خوی. ئیمه به قسه خوشهکانیهوه مهشغول نهبووین و منالانیش به دزییهوه ناخونهکیان له میوهکانی بهردهمی

دوکانه که ی ئەدا. له ولاتره وه دوکانی کاک مسته فای کۆیی لی بوو که سهردانی ئەویشمان ئەکرد. ئەو سالانه له شاردای سینه مای سه لآحه دین و سینه مای گوێژه ی هاوینه تازه دامه زرابوون، پاشان سینه مای سیروان و سینه ما رهشید کرانه وه. میرزا برایی سنگه ر که هاوړپیی باوکم و باوکی هاوړپیکانم بوو، خاوه نی سینه مای رهشید بوو و به هۆی سه باح و جه لال و جه مالی کوړپیه وه، سینه ما بو من به خۆپایی بوو، ههفته ی جارێک دوو جار ئەچووین بو سینه ما، ئیستاش هه ندی له فیلمه کانی ئەو سالانه م له بیرماوه.

تیپیکی دیکه ی یاریمان هه بوو، فتنبۆلینمان ئەبرده دهره وه ی گه ره ک، ئەم تیپه من و سه باحی سنگه ر له لایه ک، سه ردار و هۆشیاری غه نی شالی و نه وزادی حسین ئەفه ندی سالح ئاغاش که پورزایانه له لاکه ی دیکه بوون. هه ر له یاریی گه ره که دا و له سانه ویدا هاوړپییانم، که مالی هه مه که ریم و خوالیخۆشبوو سه لآحی هه مه که ریمی برای و فه وزی و فوئادی ئامۆزام تیپیکی تری گه ره کی سه رکاریز بووین.

شۆرشى ۱۴ى تەموزى ۱۹۵۸

سەر لە بەيانيى رۆژى ۱۴ى تەموزى ۱۹۵۸ لە خەو ھەلساين و لەگەل باوكم و دايكم و خوشكەكانم خەرىكى بەرچايى خواردن و نانى بەياني بووين. لە ھەيوانەكەى نىوان ژوورى نووستن و ژوورى نازووقەكەماندا نان و ماستەكەمان لە بەردەمدا بوو، دايكم خەرىكى دانانى پيالە چاكان بوو. باوكم راديۆكەى كردهوہ و بەتەماى گوڭگرتن بوو لە قورئانى بەيانيى ئىستگەى بەغدا. دەنگىكى بەرزى پەرھەماسەتى راديۆكە ئىمەى ھەژاند و سەرسامى كردين، دەنگەكە ھاوارى رووخانى فەرمانپەرھايى پاشايەتتى ئەكرد و بەياننامەى ژمارە (يەك)ى شۆرشى ئەخويندەوہ (پرۋانە دەقى بەياننامەكە لە كۆتايى ئەم كۆتیبەدا).

ئەو رۆژە رەشەبايەكى بەھيز بوو لە سلیمانى.

من زۆر بەپەلە خۆم گۆپى و رووم كرده بەردەركى سەرا. پيش ئەوہى بگەمە ئەوى، لە نزيك مزگەوتى دوودەرگا و ئەسحابەسپى خەلك كۆبووبوونەوہ و ھەموو بەم رووداوہ گەورەيە دلخۆش بوون. سەعاتىكى پىئە چوو چەپلە و دروشم بەرزكردنەوہى خەلك دەستى پيكرد و بوو بە نمايشى پشتيوانيكردن لە شۆرش، منيش لە پيشى پيشەوہ بووم ھاوارمان ئەكرد (بژى شۆرش و بمریت خائىنان).

لە يەكەم سەعاتەوہ ئەو رۆژە رۆلى حيزبى شيوعى عىراق و پارتى ديموكراتى كوردستان ديار و ئاشكرا بوو، و خۆپيشاندانەكان بە ھاوكارىيە ھەردوو لا بوو.

حكومەت لە سلیمانى جوولەى نەبوو.

ھەر لە پاشنىوہرۆى ۱۴ى تەموزەوہ، قەدەغەكردنى ھاتوچۆ بۆ ماوہيەكى كاتى لە ريگەى راديۆوہ بلاو كرايەوہ. لە سلیمانىش ئەوہ جيپەجى كرا، بەلام شيوعى و پارتى رايانگەياندا كە لە گەرھەكاندا بۆ پاراستنى ئاسايش، نيشتمانپەرۋەرەن پاسەوانى ئەكەن. لە گەرھەكى خۆمان من و برادەرئىكى دراوسيمان كە ناوى عوسمان ساپير بوو، ھەر يەكە بە دارىكەوہ وەك نيشانەى لىپرسىراوئىتى لە سەركارپزەوہ ھەتا گەراجى ئەسحابەسپى ئيشكمان ئەگرت.

سلیمانى (حامیه) یه کی تیدابوو عه قید نوری مه لا مارف فه رمانده ی بوو. کاک نوری له یه کهم ساته وه پشتیوانیى بۆ شوپش ئاشکرا کرد و له خوپیشانده کاندای وتاری خوینده وه. هه رگیز یه کهم هوتافی ئه و به یانییه م بیر ناچیتته وه که کاک عیزه ت ره شهید (ره شه کاو) به ده نگى به رز هاوارى ئه کرد: (بژی به ره ی نیشتمانیى.. بژی شوپش).

سالانىک بوو به ره ی نیشتمانی له عیراقدای له حیزبى شیوعى و حیزبى نیشتمانیى دیموکراتى و حیزبى ئیستیقلال و حیزبى به عس پیکهاتبوو، و له به ره به یانى شوپشه وه له به غدا سه دان هه زار که سیان بۆ پشتگیرى له شوپشى ۱۴ى ته موز رژانه شه قامه کانى پایته خته وه. له کوردستانیشدا له نیوان حیزبى شیوعى عیراق و پارتى دیموکراتى کوردستاندا په یمانى هاریکارى (میثاق التعاون) ئیمزا کرابوو.

ئیتیه موو رۆژیک خوپیشانده له به رده رکی سه را دوو وتاریبژى پارتى و شیوعى له سه ر بیناکه ی به رامبه ر سه را، که پیمان ئه گوت بیناکه ی نوری عه لى خوتبه یان ئه دا و هه ندیک جاریش له فولکه ی به رخانه قا له سه ر ئوتیل شه میترانه وه وتار ئه خویندرايه وه. که سه دیاره کانى ئه و رۆژه میژوو ییانه، له حیزبى شیوعى ئه حمه د غه فور، فه ره ج ئه حمه د، حسین عارف، هه ر سى برا غه فور و قادر و جه لالی میرزا که ریم، که مال سه لمان، و ئه نوهر عوسمان بوون. له پارتیشدا وتاریبژى ناودار و شاعیر کامه ران موکرى له هه مووان دیارتر بوو. وتاریبژى ئه و رۆژانه ی حیزبى شیوعى حه سه نى عه لى غالب بوو که به هۆى ئه وه ی له سلیمانى نه ژیا بوو، زۆرجار وتاره کانى به عه ره بى ئه دا و ئه وه ش هه له یه کی گه وره ی حیزب بوو که له و کاته دا خوتبه به عه ره بى بدرییت له سلیمانى.

ئازادکردنى بەندە سىياسىيەكان و ھاتتە ھەيان بۇ سەلئەمەنى

لە مانگى ئابى ۱۹۵۸ بىلەنگۈ بەناوشاردا ئەگەرپا و داۋاي لە نىشتەمانپەرورەران ئەكرد بچن بەپىر تىكۆشەرە زىندانىكراۋەكانە ھە كە بەپىرپارى شۆرش ئازاد كرابوون و بىرپار بوو لە بەغداۋە بگەنە كەركوك. منىش يەككە بووم لە ۋە سەدان كەسەى بەرە ۋە كەركوك كەوتىنە رى. لە تەككەيەى تالەبانى كۆبوونە ۋە كرا بۇ بەخىرەئىنانە ۋەى ئە ۋ تىكۆشەرەنەى سەلئەمەنى و حىزبى شىۋەى كە لە بەھادىن نورى و ەبەدوللا گۆران و نائىب ەبەدوللا و ەومەرى مامە شىخە پىكھاتبوون. كۆبوونە ۋە كە بەھۆى موكەرەم تالەبانى كە يەككە بوو لە سەر كەردەكانى حىزبى شىۋەى لە ۋە تەككەيە بەسترا. لە ۋى مامۇستا گۆران ەلەبەستە بەناۋابانگەكەى خۆى بەناۋانىشانى (بەت بەتەوان) خۆىندە ۋە كە لەپاشدا بە جوانترىن ەلەبەست دانرا لەسەر شۆرشى ۱۴ى تەموز و مامۇستا گۆران لە بەيانى رۆزى ۱۴ى تەموزدا لە بەندىخانە ئە ۋە ەلەبەستە مېژۋىيەى دانابوو. ەروەھا كاك بەھادىن و نائىب ەبەدوللاش ۋەتارىان خۆىندە ۋە.

داۋى شۆرشى ۱۴ى تەموزى ۱۹۵۸، زوربەى كۆبوونە ۋەى فراۋانى قوتابىيان و حىزب لە مالى حاجى قادرى خالەم، باۋكى ئەندازىار بەكر قادر ئەكرا. خانۋەكەيان گەرەبوو. خالەم پىاۋىكى باش بوو، ئازادىيشى بە كۆرەكانى دابوو. داىكىشىيان ژنىكى زۆر باش بوو، ميواندارى ئە ۋ ژمارە زۆرەى قوتابىيانى ئەكرد.

لە ناۋەندىدا زۆر جار مانگرتن ئەكرا و دەرس ئەخۆىنرا، بۇ نمونە لە بۇنەكانى راپەرپىنەكانى كانونى ۱۹۴۸ و ۱۹۵۲ ئە ۋ يادانە بە مانگرتن يادىيان ئەكرايە ۋە. مامۇستا ئەحمەدى قازى رۆژىك منى بانگكرد و گوتى "تۆ بەم ئىتىھادى تەنەكەيە ۋە ئەم دنيايەت تىكداۋە." مەبەستى لە (ئىتىھادى تەنەكە)، ئىتىھادى تەلەبە (يەككىتى قوتابىيان) بوو. پاشان گوتى "تۆ منالىكى بچكۆلەيت، بەقەد زەرەزىرەيەكەيت، تۆ بۇ ۋائەكەيت؟" منىش گوتم "ئۇستاد، ئىمە ھاورپىكانمان لە بەغدا كۆژاۋن، لەسەر نىشتەمانپەرورەرى و بۇ بەدەئىنانى خۆىندى

باش زۆریان بهند کراون، ئەمەى ئیمەش گوزارشته له پشتگیری ئهوان." لێرسینهوه کهى ئەحمەد ئەفەندى هەر ئهوهنده بوو.

باش شوپشى ١٤ى تەموز ئەحمەد ئەفەندى بوو بە بهرپۆه بهرى دواناوه ندى سلیمانى. ههلبژاردنى یه کیتى قوتابیان به ئاشکرا و به رسمى ئەنجام درا، دیارترین قوتابى چالاک له پۆلى پینجهکان بریتى بووین له فههمى فهروج، سهلاح عەلى ئایشه خان، شههابى رهمزى مهلا مارف و من، دهورمان ههبوو له قوتابخانه کهدا. من سه رهپه رشتیاری لیسته کهى خۆمان بووم، له پۆلى یه که وه تا پۆلى پینج. کاتیک دهنگهکان له ناو سندووقهکاندا جیا کرانه وه، له پۆلى سییه کان که (به کر قادر) و (قادر سألج) پالیئوراوى ئیمه بوون، دهنگیک بۆ (سألج قادر) نووسرابوو. مامۆستا شیوعى و پارتييه کان له سه ره یه کلار دنه وهى ئەم دهنگه ریک نه که وتن و مامۆستا پارتييه کان داوايان کرد ته له فۆن بکریت بۆ حاکم. منیش به ئەحمەد ئەفەندیم گوت "باشه ئوستا ئەم ئیتیحادى ته نه که یه ئەم هه موو به زم و ره زمه ی ئه ویت؟" دیاره قسه که ی کاتى ناوه ندى خۆیم بیرخسته وه. من ئەمەم به پیکه نینه وه پى گوت، ئه ویش وه لأمى دایه وه "ناماقوولى مه که، به لى ئەیه ویت و زیاتریش".

له ماوه ی خویندى سانه ویدا یه کیتى قوتابیانى عیراق و یه کیتى قوتابیانى کوردستان هه بوون، له سالانى ١٩٥٨ - ١٩٥٩ له زوربه ی قوتابخانه کاندا پالیئوراوانى ئیمه ده رچوون، ئەوکاته حیزبى شیوعى حیزبى زۆر به توانا و به هیژ بوو، پارتى تازه زیاتر گه شه ی ئە کرد، پارتى و شیوعى له دواى ١٩٥٤ وه به هوى په یمانى هاریکارى (میثاق التعاون) وه په یوه ندىیان باش بوو، به لام له سالانى دوایدا مملانى وایکرد له هه ندى شوین به یه کدا بدهن و گرژى که وته نىوانیه وه.

بەشى دووهم

بۆتەى خەبات

قوئاغى نوئى بهرهو خوئندن له بهغدا

سهردهمى ئيمه، خوئندنى سانهوى پينچ سال بوو. له سالى ۱۹۵۹دا، كاتيک له پولى پينجهم دهرجوم، له كۆليژى بازرگاني و ئابوورى له زانكۆى بهغدا وهرگيرام. چهند قوتابيهكى ديكهى سلیمانى لهوى وهرگيران، كه بریتىبووين له من و سهردار مستهفا مهزههر و ئه نوهرى حاجى ئەمینی میسرى و جهلال عومهرى سام ئاغا و شهمال كهریم و ئەمین عارف.

كه چوومه بهغدا بههيو بووم كاكم هاوكاریم بكات، بهلام ههر ئه و ساله لهگهله چهند كهسيكى تر دا رۆيشتن بو يهكيتى سؤقت بو خوئندن كه يهكهم دهسته بوون به زهماله بو خوئندنى زمان و ميژوو و ئهدهبياتى كوردى بچنه دهرهوهى ولات. ئه و كاته كاكم له ئامادهبیهكى بهغدا مامؤستا بوو. ژيانى قوتابى له بهغدا مانگانه ۱۵-۲۰ دیناریكى ئهويست، باوكم مووچهكهى ۴۰ دینار بوو، بهلام گوتى "هەرچۆنك بێت ئه بېت بخوئنت. من له دهمى خوئى ئهگيرمه وه بو تو"، ئيتر ههولى كاركردم دا. ئه وه بوو له ئيستگهى كوردى بهغدا وه زيفه يه كيان هه بوو به پلهى وهرگير (موتهرجيم). چووم و تاقىكردنه وه يان كردم و دهرچووم. ئه وانهى تاقىكردنه وه يان كردم بو وهرگيرانى عهره بى - كوردى ههروه ها كوردى - عهره بى، بریتى بوون له كاك ئه حمهد حاميد و خوالیخۆشبوو كاك ته حسين بهروارى. گوتيشيان به ههقى خۆت و به ئاستىكى باش دهرچوويت.

به يانيان له وهزارهتى ئيرشاد (كه دواتر بوو به وهزارهتى راگه يانندن) دهوامم ئه كرد. عهسرانىش ئه چوومه كۆليژى بازرگاني بو خوئندن، ئه وسا چهند كۆليژىك هه بوون ههر دوو دهوامى به يانيان و پاش نيوه پوانيان هه بوو، بهلام تاقىكردنه وه كانيان پيكه وه ئه كرا، زوربهى كاتيش قوتابيانى پاشنيوه پوانيان يهكهم ئه بوون. ئه و كاته له گهله چهند براده ريكددا خانويه كمان گرتبوو. كاتيک له پولى يهكهم بووم، خانووه كه مان كاكم و حه مه كه ريم فه تحوللا و شيركو عه زيز و ره وف عارف پيكه وه گرتبوومان. خانووه كه له گه ره كى وه زيريه بوو كه زور نزيك

بوو له کۆلجی بازرگانیه وه. هر به که مان خواردنی بۆ خۆی دروست ئه کرد، کۆششمان ئه کرد و چوونه دهره وه شمان هه بوو. خویندن و کارکردن و کاری سیاسی و دووری له که سوکار له و ته مه نه دا ژيانی قورس کردبووین.

پاش ماوه یه کاک جه لال ره شید که هاوپی کاکم بوو هاته ماله که له گه لمان، کاک جه لال ئه فسه ری پۆلیس بوو. هه تا بلای پیایوی چاک و خاوهن هه ل سوکه وتی برایانه و برا گه وه بوو.

که له وه زاره تی ئرشاد دامه زرام که و تمه ناو دنیا یه کی نوێ و ناو کۆمه لیک خه لکی گه وه ره و میژوویی هه مو عیراقه وه. نووسه ر و بیرمه ندی هه ره گه وه ره (هادی ئه له له وی) لی بوو، یه که م که س ئه و لیم نزیك بووه وه و گرنگی پیدام، برایه کی باش و مامۆستایه کی بی وینه بوو بۆ من. زۆر شت له وه وه فیژیووم - هر بۆ میژووش، چه ند سالیك دواتر من ئه وم بۆ ئه ندامیتی حیزی شیوعی پالوت. هادی ئه له له وی نووسه ر و لیکۆله ریکی قوول و روشنبیریکی گه وه بوو، پیایویکی قسه خۆشیش بوو. هه ره ها جه میل ئه لجهوریم ناسی که نووسه ریکی دیاربوو و هیشتا له ژیاندا یه. نوری ئه لپراوی شیوه کاریکی گه وه ره و عه بدولحه مید ئه له له وه چی پسپۆری که له پوور و روشنبیری مه زنیشم ناسی. که سیکی دیکه ش کاریکاتی ریستیك بوو به ناوی غازی و به رپرسی هه مو به شه کانیش دکتۆر ئه کره م فازیل بوو که به رپوه به ری گشتی روشنبیری بوو له وه زاره ت.

هه رچه نده له سلیمانی خویندنمان به زمانی عه ره بی بوو، به لام له بهر ئه وه ی به زمانی کوردی وانه کان ئه گوترانه وه، که م قوتابی ئه یتوانی به عه ره بی قسه بکات. له و ته مه نی گه نجی تییه دا من به هۆی باوکه وه عه ره بییه کی باشم ئه زانی. یه که م کارم وه رگی پانی بابه تی عه ره بیی بلاوکراوه بوو بۆ زمانی کوردی، ئه و براده رانه م که له دهره وه کاره کانی منیان ئه خوینده وه زۆر له وه رگی پان و دارشتن و ری نووسه کوردییه که م رازی بوون.

وه ک گوتم له وی زۆر شت فیژیووم. گۆفاری (العراق جدید) دهر ئه چوو، به زمانی عه ره بی و کوردی و ئینگلیزی و فرهنسی و ئه لمانی و تورکی و فارسی.

ئەوانەى بەرپىرسى زمانەكانى ئەو گۆقارە بوون ھەموو ژوورى جىاجىيان ھەبوو، بەلام نزيك بە يەكتەر بوون لە نھۆمىكدە. من لە (عيراقى نوئى) واتە گۆقارە كوردىزمانەكە كارم ئەكرد. سەردەمىك كوردىبەكە كاك شەوكەت غەفور بابان و من بووين، و ھەتا ئەو كاتەى لەسەر سىياسەت گواسترايەو ھە بۆ وەزارەتى پەرورەدە، كاك شەوكەت بەرپىرسى من بوو و كارەكانمان پىكەو ھە رايى ئەكرد. زمانى نووسىن و قسەكردنم باش بوو، بۆيە جگە لە وەرگىرانی بابەتە ھەرەبىيەكان، جارجارىش رىپۆرتاژم لە گۆقارەكەدا بلۆدەكردەو ھە كە بەشيكيان لەبارەى سلىمانىيەو ھە بوو.

بۆ من ئەو ماو ھە بۆ فېرېوونى زمان، ھزر، سىياسەت و بوارى دىكەش زۆر گرنگ بوو. لەوئى پىاوى ھەك (ئەحمەد سووسە)م ناسى، كە پىكەو ھە بۆ بىنىنى شوئىنەوارەكانى سامەرا چووئىنە ئەو شارە، د. سووسە زانايەكى گەرەيە لە مېژووى عىراقدا و بە زانايەكى ناسراوى بوارى ئاودىرئىش دائەنرئىت. ھەرەو ھە د. مستهفا جوادم ناسى و سەفەرئىكم لەگەل كەرد. مامۆستا جەلال ئەلحەنەفيم ناسى و پىكەو ھە بە مزگەوتەكانى بەغدادا ئەگەرپاين و ئەو لەسەر مېژووئىانى ئەنووسى.

سئ سال لە وەزارەتى ئىرشاد كارم كەرد و ھاوكات لە كۆلئىجىش ئەمخوئىند، ھەتا گەيشتمە پۆلى چوارەم. لە زانكۆ چالاكىم زۆر بوو. چەند جارئىك لەئىوان ئىمە و بەرەى بەعسى و قەومىيەكاندا شەرپ رووى ئەدا و من چەند جارئىك گىرام. لە كۆلئىجى بازرگانى ژمارەيەك برادەرى خۆشەوئىستم بۆ پەيدا بوو كە تا ئىستاش ھاورپىيەتيم ماو ھە لەگەلئاندا. ھەرچەندە ھاورپىكانى زانكۆم ھەموو لە كوردستان نىن و بەشيكيان لە شوئىنى جىاوازى ئەم جىھانە ئەژئىن، بەلام ھاورپىيەتيمان ھەر ماو ھە ژمارەيەكى زۆريان ھەك ئەوسا خاوەنى فىكرى خۆيان.

يەكەمجار كە چوومە خوئىندى بەغدا، گواستەنەو ھە حىزىبىيەكەم گەيشتەبوو ھە بەغدا، چاوپىكەوتنىكان بۆ دانام و چاوم بە (زوهىر ئەلتائى) ناوئىك كەوت كە ھەرى گرتم. لەپاش ئەو (موسلىم عوئىنە)م ناسى كە لاوئىكى تىكۆشەر و خوئىندەوار و شاعىر و براى شەھىدى قارەمان (حەسەن عوئىنە) بوو. لەبەر ئەو ھەى عەبدولكەرىم

قاسم بهره و داوه گه رابووه و دهستکرا بوو به لیدانی حیزبی شیوعی و جولانه وهی پیشکه وتنخوازی عیراق به گشتی، ئه و ماوه یه خویشاندانی زور روویده دا. به و ماوه یه ئه گوترا ماوهی (انتکاسه) و اتا پاشه کشه یا خود هه ره س.

له یه کیك له خویشاندانه کاندا من و یه کیك له برادره کانم که (شاکیر عیسا موسا) بوو، و که دواتر من بوومه لپیرسراوی، له ته نیشتم منه وه بریندار بوو که وت، هه ره له ویدا (مونیب ئه لیسکوتی) بریندار بوو، دواي په نجا سال له شوینیک چاوم پیی که وته وه بوو بوو به به رپوه بهری بانک. ئه کره م ئه لروییعی له برادره کاننی کولجی بازرگانی، هادی ئه لسوهیل، نه بیل یوسف یه کیك له برادره هه ره خوشه ویسته کانم بوو، که ئیستا له ئه مریکا ئه ژی و سالی ۲۰۱۱ له گه ل چهند برادره یکی تردا دهعه وتم کردن هاتن بۆ سلیمانی.

له کورده کاندا نزیکتین که سم سهردار مستهفا مه زههر و جه لالی عومه ری سام ناغا بوون، که کاتمان پیکه وه ئه برده سه ر. سهردار له حیزبدا بوو، جه لالیش دۆستیکی نزیکی حیزب بوو، له هه موو بۆنه کاندا له گه لماندا بوو.

هاورپیکانی دیکه م مونزر توبیا، نزار قستق و کورپه نازاکه شمان جواد حه یده ر هه روه ها زوهیر ئه لتائی و وائیل ئه لتائی. جواد وه رزشکار و کورپیکی قۆز بوو، شه رکه ریکی زور نازاش بوو، وه ک پاله وانی فیلم، به شه ره مست به ره نگاری چهند که سیك ئه بووه وه و سه ریش ئه که وت. نزیکتین هاورپیکانی دیکه ی ئه و سه رده مه م نه بیل یوسف، سامی عه نته ر، ئیبراهیم ئیسماعیل، جواد مه هدی، و مه هدی قاسم بوون که له ئه ندامه شیوعییه نازاکانی کولجی بوون.

یه کیك له و جارانه ی دهستگیر کراین له ۱۹۶۱/۱۱/۶ دا بوو، له میانه ی مانگرتنی کریکارانی جگه ره دا. ئه و کاته من له پۆلی دووه می کولجی بووم و چوو بووین بۆ هاوکاری کریکاره مانگرتووه کان. شه و تا به یانی دهوریان گرتین و ژماره یه کی زۆرمان دهستگیر کراین و له (سریه الخیاله) ی نیوان وه زیریبه و ئه عزه میبه خراینه به ندیخانه وه. نۆسه د که سیك ئه بووین. شتیکی سه یربوو، ۷۶ که سمان له ژووریکدا

بووین به شه‌ره‌شەق جیگامان ئەبووه‌وه و به‌باشی نه‌مانئه‌توانی پال بکه‌وین.
ماوه‌یه‌ک ریگه به بینین نه‌درا، له‌پر ریگه‌یان دا و له‌په‌نجه‌ره‌ی چه‌پسخانه‌که‌وه باوکم
بینی له‌ریزدا راوه‌ستا بوو. ژۆر خه‌فه‌تم خوارد که به‌گیرانی منی زانیبوو و هاتبوو بمبینیت.

له‌راسته‌وه: غه‌فور عه‌زیز، عه‌لی ئەحمەد چه‌مامچی، فه‌همی فه‌ره‌ج، فاروق مه‌لا مسته‌فا،
سه‌رداری مسته‌فا مه‌زه‌هر، نه‌ناسراوه‌ته‌وه، جه‌لالی ساماغا. نه‌ورۆز له‌زه‌غه‌فرانیه، ۱۹۶۰/۳/۲۰

یه‌کێک له‌زیندانییه‌کانی ناو ژووره‌که‌مان ناوی (فازیل) بوو، فازیل یه‌ک ده‌ستی
هه‌بوو، چایچی بوو له‌گه‌ره‌کی مه‌هدییه. که‌دائه‌نیشتین قسه‌ی خۆشی ئەکرد،
ئهیگوت "من هاوپی عه‌بدولکه‌ریم قاسم." که‌ده‌ستی پی ئەکرد ئاماژه‌مان بو
یه‌کتر ئەکرد و ئەمانگوت "فازیل ده‌ستی کرده‌وه به‌فشه." ماوه‌یه‌کی پی نه‌چوو،
له‌پر لیپرسراوی به‌ندیخانه‌که‌که‌ناوی موقه‌ده‌م عه‌بدولپه‌زاق بوو هات و گوتی
"فازیل کییه؟"، به‌بی ئەوه‌ی له‌جیگه‌ی خۆی هه‌لسیت گوتی "منم." ئەویش پیی

گوت "هه لسه نوینه کانت بیچهره وه و وهره له گه لمان بۆ دهره وه. " گوتی "جاری هیچ که سیک نوین و شتی پی نییه و ئیمه هه مو له سه ر ئه و حه سیرانه نووستوین. " هه ر نه جولاً، ئیتر موقه ده م عه بدولر ه زاق و چه ند یا وه ریکی به زۆر هه لیا نساند، ئه میش ئه یگوت "نارۆم و به ته نیا ناچه م دهره وه. " هه مو سه رمان سووپما ! لپرسراوی به ندیخانه که گوتی "بی ئه قل تۆ نازانی کئی داوای کردوویت؟" ئه وه بوو قسه که ی فازیل راست دهرچوو. له ناو دهرگا که دا هاواری کرد "به زۆر ئه مبه ن، ئه گینا به جیتان ناهیلیم. " هه روه ها گوتی "وه عدی پیاو بیته ئه مشه و بچم بۆ لای زه عیم."

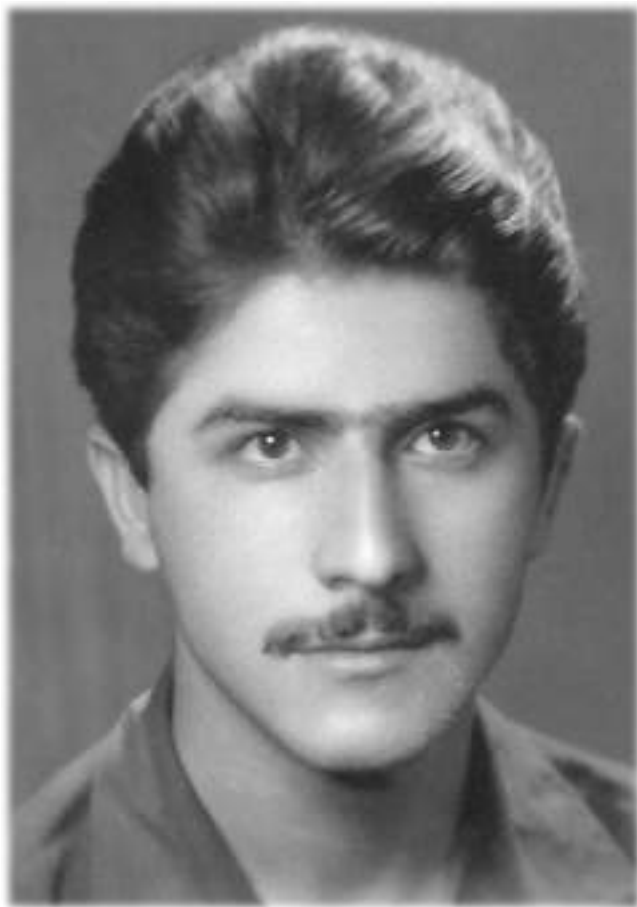
ریکه وتیکی سه یربوو. دوا ی دوو رۆژ فازیل هات بۆ لمان بۆ سه ردان (مواجهه)، بردیانه دهره وه. فازیل گوتی "هه ر که به ربووم شه و چومه لای عه بدولکه ریم قاسم، یان ئه مرۆ یان سبه ینی به ر ئه بن. " هه ندی ئه یانگوت "وه فشه کانی تری وایه ". به لام من رام وابوو که راست ئه کات. بۆ سبه ینی ئه و هه مو خه لکه یان به ره لاکرد، له به ر خاتری فازیل، ئه وه ش ئه گه ریته وه بۆ گه وره یی عه بدولکه ریم قاسم.

چه ند جاریکی تر له ماوه ی خویندندا له کۆلیژی بازرگانی ده ستگیراوم، جاریکیان له سه ر شه ری ناو کۆلیژ، که له نیوان شیوعی و قه ومیه کاندایا روویده دا. یه کیک له و شته سه یرانه ی له ژیاندا دیومه شه ر له نیوان دوو به ره دا بوو. ده یان که س به رامبه ر ده یان که س وه ستا بووین. سوپا هات، به سه رۆکایه تی یاریده ده ری سه رۆک ئه رکانی سوپا که ناوی (زه عیم شه ریف) بوو. من ئه و کاته ی له وه زاره تی ئیرشاد بووم و به شی ره قیبی چاپکراوه کان (رقابة المطبوعات) یشمان هه بوو. که ئه و هات ئه فسه ریکیان گوتی یه کیک له مبه ر و یه کیک له و به ر با بیته پیشه وه، براده رانی ئیمه منیان هه لبارد، ئی ته ماشام کرد و گوتم باشه سبه ینی زه عیم شه ریف چۆن ئه هیلیت من له ره قابه بمینم، هه رچه نده پیاویکی باش بوو. لاشم عه یب بوو نه چم، ئه گه ر نه چووما یه ئه یانگوت ئه ترسیت! چومه پیشه وه،

کاتیک زه عیم شهریف منی بینی گوتی "بۆ جه نابت نوینه ری شیوعیه کانیت؟"، گوتم "به لئی". یه کیکیش له ویه ر هات و قسه کرا. ریکی خستین که ئه و شه ره بپریته وه و له پێشدا به شیک بچینه دهره وه به لام با سه رباز له گه لیان بچیته دهره وه تا له دهره وه شه ر روونه دات.

بۆ سبه ینی چوومه وه وه زاره ت، له وی خوالیخۆشبوو (لوتفی ئه لخورى) سکرته رى ده سته ی ره قابه بوو، پیاویکی زۆرباش بوو، به سه ر هاته که م بۆ گێرپایه وه، گوتی "زه عیم شهریف پیاویکی باشه .. به شکم به لابر دن، یان ده ست له کارکیشانه وه واژت لى بهینیت، چونکه ئه و نایه لیت تو لیره بمینیت." نامۆزگاری کردم گوتی "با که سی تر تى نه که ویت، خۆت بچۆ بیبینه. خه لکی تى بکه ون ئه ویش ناچار ئه بیته توند بیته له گه لته." ئه و سه رۆکی ره قابه بوو له وکاته دا، من و کاکه زیز خانه قا ره قیبی چاپکراوی کوردی بووین. به فه راشه که ی زه عیم شهریفم گوت که ناوی هه سه ن بوو، "ئه گه ر هات پیم بلئی." دوا ی که میکی تر هه سه ن هات و گوتی "ئه وه هاتوو ه و له ژوو ره که ی خۆیه تی و کاسه یه ک ماست و سه مونیکم له هه یده رخانه بۆ هیناوه و خه ریکی خواردنه." چووم و له ده رگای ژوو ره که یم دا، به لام وه لامی نه دایه وه. فه راشه که ی گوتی "له وییه." به هیواشی چوومه ژوو ره وه، بینیم سه رى لار بووه ته وه و شه پقه که ی که وتوو ته خواره وه، هه روه ها که وچکه که ی ده ستیشی که وتبووه خواره وه.

گه رامه وه فه راشه که یم بانگ کرد و گوتم "وه ره، له وه ئه چیت بوورایته وه." ئه و گوتی هه یچ قسه مه که با تووشی گه روگرفت نه بین، چوومه وه لای لوتفی ئه لخورى و گوتی "چی بوو؟"، گوتم "به خوا لام وا بیته کاره که چاره سه ر بوو، یان بوورا وه ته وه یان مردوو ه." پاش ماوه یه ک بوو به ده نگه ده نگ، چه ند که سیک زه عیمیان برد بۆ خه سته خانه، ئه وه بوو به داخه وه کۆچی دوا یی کردبوو. له و سالانه ی کۆلیژی بازرگانی من چوار پینچ جار ده ستگیر کرام، و هه ر جاره چه ند رۆژیک تا دوو هه فته له زیندان ئه مامه وه.

فاروق مهلا مستهفا

قوناغی زانکو

هەر له سه ره تاي چوونه به غداوه، چوومه رۆژنامهى (ئازادى)ى حيزب و وهك ئىستا پيى ئه لىن خۆبه خشانه كه وتمه كار كردن تاييدا، سه ره تاي كاره كانم هه له پيى (ته صيخ)ى وتارى وتارنووسه كان بوو. كاتيك رۆژنامه كه م ئه برد بۆ چاپخانه و نوسخه ي يه كه مى چاپ ئه كرا ئه كه وتمه هه له بپيكردى.

رۆژنامهى ئازادى، هه فتانه بوو، وهك زمانحالى لقى كوردستانى حيزبى شيوعى عىراق به زمانى كوردى دهر ئه چوو. له هه مان باره گاي رۆژنامهى (ئيتيحاد ئه لشه عب)دا بوو كه باره گاي سه ركردايه تى حيزبىش بوو، كه وتبووه سه ره شقامى كيفاح - (فه زوه ت عه ره ب - فضوه عرب). به و هۆيه وه ژماره يه كى زۆرم له سه ركرده كانى حيزب ناسى وهك هاوړپييان: سه لام عادل، عه زيز محه مه د، به هادين نورى، عه بدولجه بار وه هبى (ئه بو سه عيد) و عامير عه بدوللا. هه روه ها ده يان كاديرى ترى رۆشنبيري و حيزبىم له وى ئه بينى بۆ نمونه حسيّن جواد گومهر و ماجيد ئه لعامل و روشدى ئه لعامل. هاوړپى ئيبراهيم عه لاويم له وى ناسى كه ئه و كاته نووسه رى سه ره كى گۆفارى (Iraq Review) بوو كه به زمانى ئينگليزى دهر ئه چوو.

به پۆه به ران و نووسه رانى (ئازادى) برىتى بوون له شه هيد نافع يونس كه ئه ندامى سه ركردايه تى و خاوه ن ئيمتيازى رۆژنامه كه بوو. نووسه ره كانيش عيزه دين مسته فا ره سول و محه مه دى مه لا كه ريم بوون و پاش ماويه ك محه مه د كه ريم فه تحوللاش هاته ريزى ئه وان. مامۆستا گۆران پاش ساليك له و سه ره تاي چوونه ي من هاته رۆژنامهى (ئازادى) و بيگومان هه موو وهك براگه و ره و مامۆستاي خۆيان لىيان ئه پوانى.

كه وايبت، هه ر له رۆژانى يه كه مى چوونه به غداوه من قوتابيه كى ئاساي نه بووم كه ته نيا خه ريكي ده وام و كۆشش كردنى وانه كان بم، به لكو كاته كانم دابه ش بوو بوون به سه ر: خويندن و كار كردن له وه زاره ت و سه ره راي ئه وه ش چالاكيه كى زۆرى سياسى.

په يامم بۆ نه وه ي نوئى ئه وه يه پييان ئه لىم با چاو له هه ول و هيلاكى ئه و سالانه ي من بكه ن. به يانيان سه عات شه ش له خه و هه لئه ستام به پاسيک و هه ندى جار به دوو ئيستگه ي پاس ئه چوومه سه ر كار و ئه بوو پيش سه عات هه شتى به يانى

بگه مه دهوامی وه زاره تی ئیرشاد که وه ک فەرمان بهر کارم لی ئه کرد. هه تا سه عات دووی پاشنیوه پۆ دهوامم ئه کرد. ئه بوو پیش سه عات چواری پاشنیوه پۆ و پیش لیدانی زهنگی به کهم بگه مه کۆلیج و له فهیه کی خیراشم له یانه ی کۆلیج خوار دبیت.

سه عات ٧ ئیواره دهوامی کۆلیج ته و او ئه بوو، ئینجا به ره و بینین و کۆبوونه وه ی حیزب ئه چووم. شه و درهنگیش ئه گه پامه وه بو ژوره کهم یا هه ندی کات ئه و خانووه ی له گه ل چه ند براده ری کدا به کریمان ئه گرت و لانی کهم شه وانه ١-٢ سه عات کۆشمان ئه کرد. خۆم جله کانی خۆم ئه شت و ئوتووم ئه کردن. مانگی جاریکیش بهرگه لی فه کهم که له هه موو کاریک ناخۆشتر بوو له لام له لی فه که ئه کرده وه و ئه مشت و دواتر له لی فه کهم ئه گرت هه. هه مووشیم ئه کرد و هه موو سه له کانیش ده رئه چووم و ناو به ناویش له سه ر چالاکی سیاسی، شه ر و گرتنیشم تووش ئه بوو.

ئه و سه لانه تا کوده تای ٨ شوباتی ١٩٦٣ که له پۆلی چواره می کۆلیج بووم، سه لانیکی پر له هه لبه ز و دابه زی فیکری بوو له ناو حیزبی شیوعی و هه موو جولانه وه ی سیاسی عیراق و کوردستاندا.

حکومه تی عه بدولکه ریم قاسم ریازیکی شلوقی به رامبه ر به حیزبه سیاسییه کانی عیراق هه بوو. له گه ل هه موو ئه و ده سته و تانه ی گه لی عیراقدا که شۆرشی ١٤ ی ته موزی ١٩٥٨ به ده سستی هینابوو، تاکره وی و ریازی دیکتاتۆری ئالۆزییه کی گه وه ی له ژیا نی سیاسی عیراقدا دروست کرد بوو.

هه لبژاردنی ری کخراوه کان و جوتیاران و نه قابه کانی کریکاران و مامۆستایان و قوتابیان بوو بووه زۆرانبازییه کی حیزبه کانی عیراق و پیکدا دانیکی زۆر رووی ئه دا حکومه تیش به زۆری لایه نی به ره ی به عس و نه ته وه ییه کانی عه ره بی ئه گرت. دوابه دوای هه ولی تیرۆرکردن و بریندارکردنی عه بدولکه ریم قاسم له ناوچه ی (رهئس ئه لقه ریه) له ٧ ی تشرینی به که می ١٩٥٩ له لایه ن حیزبی به عسه وه که سه دام حسین به کی ک بوو له هیرشبه ره کان، وه رچه رخانیکه گه وره له سیاسی هه تی عه بدولکه ریم قاسمدا روویدا، سیاسی ته که هه تا کوده تای ١٩٦٣ دریزه ی کیشا.

له مانگی کانوونی دووهم، مانگرتنی قوتابیانی زانکۆی بهغدا به سه رکردایه تیی به عسییه کان و به شداری نه ته وه بییه عه ره به کان و ئیخوان موسلمین دهستی پیکرد. ئه و مانگرتنه سه ره تایه ک بوو بۆ شله قانی باری سیاسی نه ک ته نیا له زانکۆ به لکو له سه رانسه ری بهغدا و به شیک بوو له پلانی به عسییه کان بۆ کوده تای ۱۴ی رهمه زان (۸ی شوباتی ۱۹۶۳).

هه ره له گه ل گۆپانی ریپره وی عه بدولکه ریم قاسم به ره و ته سک کردنه وه ی په یوه ندیی خۆی به حیزبی شیوعیی عیراقه وه، سیاسه تی توند به رامبه ر حیزبی شیوعی په یپه و کرا و به گواستنه وه و ده رکردنی شیوعی و دیموکراتخو ازانی نزیکیان له سوپا و تیکرایی ناوه نده گرنگه کانی حکومه ت دهستی پی کرد وه ک وه زاره تی به رگری و ناوخت و ئیرشاد، هه روه ها به داخستنی رۆژنامه و ریگریکردن له زوربه ی چالاکییه جه ماوه رییه کانیان. ئه مه ش وایکرد داموده زگا حکومییه کان پر بهن له ده سه لاتداران و هه واداران به عسی و نه ته وه یی و کۆنه په رستان.

سه ره تای کوده تای شوبات

کاتیک مانگرتنی بهر هی به عس و نه ته وه بییه کان له زانکۆی به غدا له کانوونی دووه می ۱۹۶۳ دا دهستیپیکرد، داموده زگاگانی حکومت له جیاتی دژایه تیکردن و گرتنه بهری هه لۆیستی یاسایی بهرامبهریان، ئه یانپاراستن و هانیان ئه دان بۆ بهرده وامبوون. هه بۆ میژووش قوتابییه کورده کانی سه ر به پارتی دیموکراتی کوردستانیش له کۆلچه کانی زانکۆی به غدا ده وامیان نه کرد و له گه ل مانگرتنه که دا بوون.

سه ر له به یانی ۸ ی شوبات، کوده تاجییه کان دهستیان کرد به بۆردومانی وه زاره تی بهرگری. هه رچه نده هه زاران که س له گه رپه که جیا جیا کانی به غدا خۆپیشانسانی گه وره یان کرد و داوایانکرد عه بدولکه ریم قاسم چه کیان بداتی هه تا بتوانن بهرگری له خۆی و حکومته ته که ی بکه ن، به لام چه کی پی نه دان و خۆی و هاوپی نزیکه کانی له وه زاره تی بهرگریدا ماوه یه که بهرگریان له خۆیان کرد. دواچار دهستگیرکران و بۆ ئیستگه ی رادیۆی به غدا بران و له وی زۆر نامه ردا نه به بی هیچ گویدانه یاسا و دابونه ریتی سیاسی و کۆمه لایه تی و بی هیچ داد و دادگاییه که له گه ل فازیله مه هداوی و ته ها شیخ ئه حمه د و وه سفی تاهیر به ده م هوتافی مه ردا نه یانه وه به (هه ر بژی گه لی عیراق) و (بژی حیزی شیوعی عیراق) شه هید کران.

به رووخانی حکومتی عه بدولکه ریم قاسم و سه رکه وتنی کوده تای ره شی ۸ ی شوبات (۱۴ ره مه زان) ی ۱۹۶۳ قۆناغیکی تازه له عیرا قدا هاته کایه وه که سیما سه ره کییه کانی پاشگه زبوونه وه له زوربه ی کاره گه وره نیشتمانی و نه ته وه بییه کانی حکومتی ۱۴ ی ته موز بوو. راگه یه نراوی ژماره ۱۳ ی کوده تاجییه کان بۆ (له ناو بردنی شیوعییه کان) درنده یی و دژایه تیی نامرۆقانه ی به عسییه کانی خسته روو، که له و کاته دا هه زاره ها شیوعی و دیموکرات و نیشتمانیه روه رانیان خلتانی خوین کرد. هه زاره ها که سیان خسته زیندانه وه و سه دانیان له ژیر لیدان و ئه شکه نجه دا له (قه سرولنیهایه) کوشت و جووری تازه ی ئه شکه نجه یان داهینا هه ر له پرینه وه ی ده ست و قاچ به مشار و چاوه لکۆلینه وه هه تا فیدانی تیکۆشه ران به زیندووپی بۆ ناو حه وزی تیزاب.

پارتی دیموکراتی کوردستان که له پیش روودانی کوده تاکه وه له گهل به عسدا له گفتوگۆدا بوون، له و رۆژه ره شه دا که وتنه پشتگیری کردنیان و خۆیان خسته هه له یه کی میژووویه وه. پشتگیری به بروسکه ی سالح یوسفی که نه ندامی مه کته بی سیاسی پارتی دیموکراتی کوردستان بوو ئاشکرا کرا که نه لیت:

لقد تلاحمت الثورتان^۱ ..

ئه وه له لویسته ی پارتی دیموکراتی کوردستان به یه کی که له هه لویسته هه ره خراپه کانی پارتی نه ژمیرد ریت که بوونه هاوکاری به عسییه کان له رووخاندنی حوکمی نیشتمانی عه بدولکه ریم قاسم و به شداریی کردنیان له حکومه تی به عسدا. به لام نه م دۆستایه تییه چونکه له سه ر بناغه یه کی پته و دروست نه بوو بوو، دهره نجامی به باشی تینه گیشتنی پارتی بوو له به عس و به ره ی به عس، بویه به عسییه کان به گورجی روی راستی خۆیان دهرخت و پاش ماوه یه کی که م ده ستیان کرد به هیرشکردنه سه ر نه ندام و لایه نگرانی پارتی له به غدا و نه و په یوه ندییه به هه لگیرساندنه وه ی شه ر کۆتایی هات و له ۹ ی حوزه یرانی ۱۹۶۳دا هیرشی فراوانی سوپا و حه ره س قهومی بست به بستی کوردستانی گرت ه وه.

له ناو شاره کانیشدا خه لکیکی زۆر به دهستی چه په لی دۆرتمانی گه له که مان گیانیان له ده ستدا و بو ترساندنی کورد به گشتی و شیوعی و پارتی به تایبه تی،

^۱ له به ره به یانی رۆژی ۸ ی شوبات کوده تاکه روویدا و رژی می عه بدولکه ریم قاسم له کار خرا، له هه مان ئیواره دا سالح یوسفی به هاوپییه تی فوئاد عارف و نه ندازیار شه و که ت عه قراوی چوونه باره گای ئیستگه ی رادیوی عیراق که له هه مان کاتدا باره گای نه نجومه نی نیشتمانی سه ر کردایه تی کوده تاکه بوو، بروسکه یه کیان راده ست کرد که له لایه ن پارتی دیموکراتی کوردستانه وه ره وانه کرابوو وه نه لیت: "لقد تلاحمت الثورتان، الثورة الكردية والثورة القومية العربية .. وقد تهاوت قوى الظلام والشعبوية تحت ضربات الثورة" و سالح یوسفی پیی راگه یاندن که مهلا مستهفا بارزانی فه رمانی کردوو به وه ستاندنی هه موو کرده وه سه ربازییه کان دژی سوپای عیراق له هه موو به ره کانی شه ر له کوردستانی عیرا قدا.

پۆلیک تیکۆشه ری ناوداری کهرکوکیان له بهندیخانهکانی بهغداوه گه پانده وه کهرکوک و له وی له قه ناره یان دان. ئەم کاره له لایه ک بۆ تۆقاندنی ئەو دوو لایه نه بوو، له لایه کی تره وه بۆ رازیکردنی کۆنه په رست و توند په وهکانی کهرکوک بوو که له گه ل به ره ی به عس و نه ته وه ییه عه ره به شو قی ئی ییه کاندای بۆ ته عریبکردنی کهرکوک هاوکار و پیلانگێر بوون. پۆلیک له و شه هیدانه رۆله قاره مانهکانی کهرکوک، شیخ مارف بهرزنجی و شیخ حسین بهرزنجی و جه بار پیروز خان و فاتیح مه لا داود جه باری بوون که له رۆژی ۱۹۶۳/۶/۲۳ له سیداره دران.

شالاهه دپندهکانی سوپای عیراق و هاوکارهکانیان له سوپای به عسی سوریا شه وه، زۆر ئازایانه له لایه ن پێشمه رگه قاره مانهکانی کوردستانه وه به ره له سستی کرا و سه دان داستانی نه به زییان به رامبه ر دوژمنانی گه ل تۆمار کرد.

پارتی دیموکراتی کوردستان و کوده تاجیبیهکانی ۱۹۶۳ شوپاتی

کاک مه سعود بارزانی له به شی یه که می بهرگی سییه م له کتیبی (بارزانی و بزوتنه وه ی رزگار یخوازی کورد - شوپشی ئه یلول) له لاپه ریه ۱۰۳ دا ئه لیت:

"پیش ده سترکردن به کۆدیتاکه به ۴ رۆژ، سالح یوسفی نێردرا بۆ ئه وه ی له گه ل عه لی سالح سه عدی رازگری گشتی سه رکردایه تی قوتری به غدا کۆبیتته وه. له و کۆبوونه وه یه دا سه عدی بۆ نوینه ری ئیمه ی دووپات کرده وه که وا هه ر له گه ل سه رکه وتنی کۆدیتاکه دا جار ی ئۆتۆنۆمی بۆ گه لی کورد ده دریت.

له رۆژی یه که می کۆدیتاکه دا گۆتیار ی رادیوی به غدا داوا ی له عه مید فوئاد عارف و سالح یوسفی کرد به په له برۆن بۆ ئیستگه ی رادیۆ بۆ دابینکردنی په یوه ندییکردن له نیوان سه رکردایه تی پارتی و به غدا، به لام ئەو راگه یاندنه درێژه ژماره (۱) هکه ی به ناو ئەنجومه نی سه رکردایه تی شوپش که ده رچوو هیه چ باسیکی مافهکانی گه لی کوردی نه له نیزیك و نه له دووره وه تیدا نه بوو."

له راستیدا وه ک له زۆر سه رچاوه دا باس له هه لۆیستی پارتی کراوه به رامبه ر

كوده تاى ۸ى شوبات و ههولدان بو هاوكاريبيكردينك كه شوپرشى كورد بگه يه نيٽ به هه نديك ئامانجيان ليكدانه وه يه كي سه ريپيى بي بنه ما بووه له تيگه يشتن له حيزبى به عس، هه ر بوئه نه و بروسكه يه ي سالف يوسفى له يه كه م روژى كوده تا خويئاوييه كه دا داى به حكومه تى نوپى به عس و به ناوى (لقد تلاحمت الثورتان..) ناسرا، بووه مايه ي ناره زايى هاوولا تيان له عيراقدا كه تيايدا خو شباوه ريبه كي يه كجار په له به دوژمنيكي سه رسه خت نه كه ن. من چهند جار له م سالانه ي پيش نه خو شيبه كه ي نيسي تاي مام جه لال خوم له مام جه لالم بيستوه كه نه ليت ئيمه عه بدولكه ريم قاسمان رووخاند به لام حسابى وردى به ديله كه يمان نه كردبوو، نه وه بوو به عس هاته سه ر حوكم.

چاوخشان دنه وه يه ك

له ئيستادا كاريكي يه كجار پيوسته چاو به بارى حيزبى شيوعى و سياسه تى به رامبه ر حكومه تى قاسمدا بخشيني رته وه.

حيزبى شيوعى عيراق يه كي ك بوو له حيزبه ناو داره كانى نه وساي جيهان و پيش شوپرشى ۱۴ى ته موزى ۱۹۵۸ روليكي گه وره ي هه بوو له جولانه وه ي نيشتماني عيراقدا. له سالى ۱۹۳۴دا هاوپرى يوسف سه لمان (فهه د) دامه زرينه ر و سكرتيري بوو. له سه ر بنه رپه تيكي چينايه تى و به تيگه يشتن له بارى سياسى عيراق و مه سه له ي كورده وه دامه زرابوو كه يه كي ك له دروشمه كانى بريتي بوو له (قووا تنظيم الحركة الوطنية قووا تنظيم حزبكم) واته: ري كخستنى جولانه وه ي نيشتماني به هي ز بكن، جولانه وه ي حيزبه كه تان به هي ز بكن. له به رنامه ي حيزبدا مافى گه لي كورد به روونى و ئاشكرا دياريكرابوو، نه وه بوو له روژنامه ي (كفاح الشعب) ي زمانحالي حيزبدا دان به وه دا نرابوو كه كورد مافى جيا بوونه وه ي له عيراق هه يه.

نه و باوه رپه پته وه ي فهه د و حازم و صارم هه يان بوو به شيوعيتى وه ك روژى رووناك به شيوه يه ك هاته پيش چاو كه هه رگيز له وه وپيش له وجوره قاره مانيتيه نه بينرابوو.

پیشتر فه‌د و زه‌کی به‌سیم (حازم) و حسین شیبیی (صارم) حوکمی زیندانیان به‌سه‌ردا درابوو. له‌گه‌لّ په‌ره‌سه‌ندن و پیشکه‌وتنی توانا و فراوانبوونی جه‌ماوه‌ری حیزب له‌ عێراق، حکومه‌تی (نوری سه‌عید) جارێکی دیکه به‌شیۆه‌یه‌کی نایاسایی دادگاهی کردنه‌وه و سزای مردنیان به‌سه‌ردا سه‌پینرا و له‌ به‌ره‌به‌یانی رۆژی ۱۴ شوباتی ۱۹۴۹ به‌ده‌م هوتافی شیرانه‌یانه‌وه ملیان کرا به‌ پته‌ی سیداره‌دا:

فه‌د هاواری کرد: شیوعیّتی له‌ مردن به‌هیژتره و له‌ داری قه‌ناره‌ش به‌رزتره.
زه‌کی به‌سیم (حازم) هاواری کرد: به‌ شیوعیّتی ژيام، به‌ شیوعیّتی شیمردم، ئه‌گه‌ر بۆم رێک بکه‌ویّت جارێکی دیکه زیندوو ببه‌وه هه‌ر شیوعی ئه‌بم.
حسین شیبیی (صارم) گوتی: مایه‌ی شانازییمه له‌ شوینیکدا له‌ سیداره ئه‌دریم که خه‌لک خۆپیشاندانی تیدا کردوو دژی رژیمی کۆنه‌په‌رستی.

خنکاندن ئه‌و سێ سه‌رکرده‌یه به‌و قاره‌مانیّتییه بی وینه‌یه تین و گوژمی زیاتری به‌خشی به‌ شیوعییه‌کان و نیشتمانپه‌روه‌ران و خواست و هه‌ولی گۆپینی فه‌رمانپه‌وایی پاشایه‌تی سه‌ر به‌ ئیمپریالیزم و به‌ره‌ی دیموکراسیخوازی و نیشتمانپه‌روه‌ری، چه‌ندین ئه‌وه‌نده‌ی پیش ئه‌و تاوانه‌ی به‌رامبه‌ر فه‌د و هه‌ردوو ئه‌ندامی مه‌کته‌بی سیاسییه‌که‌ی حیزبی شیوعی کرا، گه‌وره‌تر و پته‌وتر بوو.

من لی‌ره‌دا ئه‌مه‌ویّت بلّیم حیزبی شیوعی به‌و جوّره دامه‌زرا و به‌ره‌له‌ستیکه‌ری سه‌ره‌کی بوو دژ به‌ حکومه‌ته یه‌ک له‌دوای یه‌که‌کانی عێراقی پاشایه‌تی و توانیبووی سه‌رکرده‌یه‌تی راپه‌رینه‌کانی به‌غدا و عێراق بکات له‌ ۱۹۴۸ و ۱۹۵۲دا و لایه‌نی سه‌ره‌کی بوو له‌ دامه‌زراندنی (به‌ره‌ی نیشتمانی) عێراقدا و هاوکات له‌ هاوپه‌یماننیّتی حیزبی شیوعی و پارتی دیموکراتی کوردستاندا نزیکترین حیزب بوو له‌ کۆمه‌له‌ی ئه‌فسه‌ره ئازاده‌کانی عێراق به‌ سه‌رۆکایه‌تی زه‌عیم عه‌بدولکه‌ریم قاسم له‌ پیش شوێش و هه‌ر ئه‌م حیزبه واده‌ی ده‌ستپیکردنی شوێشی ۱۴ ته‌موزی ئه‌زانی و لایه‌نگری هه‌ره‌ گه‌وره‌ی شوێشه‌که بوو له‌ عێراقدا.

ئەوہ بوو دواى سەرکەوتنى كودەتاکەى ۸ى شوبات ھەرچى بۆنىكى شىوعى لىبھاتايە يان دۆستيان بووايە تووشى گرتن و زىندان کرا. لە عىراقدا دەيان ھەزار کەس خزانە زىندانەکانەوہ.

لە چەند شوپىنىكى بەغدا و بەتايبەتى لە گەرەكى كازمىيە و بابولشىخ بەرگرييەكى زۆر لە شوپىشى ۱۴ى تەموز کرا و بەرگرييەكە تا دوو رۆژ بەردەوام بوو. سوپا بە ھەلەيەكى گەرە ھىزى زۆر لەناو وەزارەتى بەرگريدا لە دەورى عەبدولکەريم قاسم کۆکردەوہ. جگە لەمانە، بەلای منەوہ گرنگرتين بەرگرييکردن لە شوپىشەكە ئەوہى سەربازگەى سەعد بوو لە بەعقوبە كە مولازم ئەوہل سەلاح محەمەد جەميل سەرکردايەتى کرد. سەلاح يەكێك بوو لە ھاوړى خوشەويست و نزيكەکانم.

يادی ھاوړی قارەمان شەھید سەلاح محەمەد جەميل

ويئەيەكى بەرز لە قوربانيدان:

كاتێك كودەتای ۸ى شوباتى ۱۹۶۳ لە بەغدا روويدا و يەكەم بەياننامەيان لە ئىستگەى بەغداوہ بلاوکردەوہ، سەلاح محەمەد جەميل بە رووتبەى مولازم ئەوہل ئەفسەر بوو لە مەعسكەر سەعد لە بەعقوبە كە نزيكترين شار بوو لە بەغداوہ.

سەلاح كە خاوەنى بيروباوہرى پتەوى خۆى بوو و ئەندام بوو لە حيزبى شىوعى عىراقدا بەبى راوہستان و دوودلى لەگەل ھاوړپيكانيدا دەستيان گرت بەسەر سەربازگەكەياندا كە يەكێك بوو لە مەلبەندە سوپاييە گرنگەكانى سوپاي عىراق و لە بەيەكدادانىكدا لەگەل بەعسييەكانى ناو سەربازگەى سەعد سى ئەفسەرى گەرەى سەر بە كودەتاجييەكان كوژران، سەلاح و مولازم محەمەد باباجان بە تەواوہتى بەسەر لايەنگرانى ۸ى شوباتدا سەرکەوتن.

ليژەدا نامەويت بگەومە ليكۆلينيەوہ لە ھۆكار و ئەنجامەكان، تەنھا يادکردنەوہى ئەم پالەوانەم مەبەستە وەك وەفادارييەك بۆ خۆبەختكەران لە پيناو نيشتيمان و گەلەكەياندا.

فاروق مهلا مستهفا، شهید سه لآح محمدد جه میل، ۱۹۶۲

پاش سه رکه وتنی کوده تا و دواى ئه وه سه رکرده کانی شوپشى ۱۴ ته موز که عه بدولکه ریم قاسم و فازیل مه دواى و ته ها شیخ ئه حمده بون به بی دادگاییکردن شه هید کران، سه لآح و چند هاورپییه کی له ناوچه ی بوهرزی دیاله ده ستگیرکران و برانه به غدا. چند ئه فسه ریک که له شوینانی دیکه دا زیندانی کرابوون بویان گپرامه وه که سه لآح وه ک شیر نه رهی ئه هات به رامبه ر ئه و جه لادانه ی ئه شکه نجه یان ئه دان. بو چاوشکاندنی خه لک نیوه ئاشکرا سه لآح و هاورپیکانیان دایه دادگایه کی سوپا و وینه که یان له ناو قه فه سی دادگادا له رۆژنامه کاندایا کرده وه که ده ست و پیمان کۆت و زنجیر کرابوو به لام له وینه که دا دیاربوو سه لآحی جوانه مرگ به و جوانییه ی خویه وه سه ربه رز و دهم به پیکه نین وه ک پاله وانیکى مەردی نه ترس له ئه شکه نجه و له مردن ئه دره وشایه وه. وه لامی سه رۆکی دادگای دابووه وه که: من کوردم و رۆله ی گه له که مم و ئه ندامی حیزبی شیوعیم و ئیوه سه رشوور و ناپاکن به رامبه ر گه لی عیراق. ئه مه به رامبه ر قسه ی ئه و جه لاده که گوتبووی (تۆ "هه جین"یت) مه به سستی له وه بووه باوک و دایکی به کیکیان کورده و ئه ویدیکه عه ره به.

هەر كە حوكمى خنكاندنېان درا كە ماوهى پانزە دەقىقەى پېچوو، سەلاخ رووى كرده محەمەد باباجان و پىي گوت: تۆ پالئوراويت بۆ ئەندامىتى حيزب بە بۆنەى ئەم فەرمانەى حوكمى دىكتاتورەكانەوه شەرەفى ئەندامىتت ئەدەمى.

هەزار سلاو لە گيانى پاكىت سەلاخ گيان. ھاوپى منالى و هەتا شەھىدبوونت.

سلاو لە گيانى پاكى ھەردوو خوالئوخوئشبوو فەرەيدون عارف نەجىب و بەھزاد جەمىل سائىب كە دوو ئەفسەرى فرۆكەوانى ناسراوى سوپاى عىراق بوون و ھەردوو كيان بە شىكى ئەم مەرگە ساتەيان بۆ گىراومەتەوه لە كاتى خۆيدا و ھەردوو كيان لە ھاوپى خوئشەويست و نزىكەكانى من بوون لە ژياناندا و ئەوانىش چەند سالىك حوكم دران و لە بەندىخانەكانى عىراقدا زۆر مەردانە بە شىكى زۆر لە گەنجىتيان بەسەر برد.

گەرانەوھەم بۆ كوردستان

دوو رۆژ دواى كودەتاكە، واتە لە ۱۰/۲/۱۹۶۳دا، ژمارەيەك لە و قوتابيانە و ھەندى فەرمانبەريش كە دەستگىر نەكرابووین لە بەغدا بەرەو شارەكانى كوردستان گەراينەوھە. من لە دوا قۇناغى زانكۆ لە كۆلئىجى بازىرگانی و ئابورى بووم و يەكئىك بووم لەو كەسانەى ھەر ئەو يەكەم رۆژەى لە سلیمانى پەيوەندىم بە حىزبەوھە كرد ھىوام وابوو لە سوپاوە بزوتنەوھەيەكى گەورە رووبدات بۆ رووخاندنى حكومەتى بەعس، بەلام چاوەروانى درىژەى كيشا.

لە قوتابيانى زانكۆ، ھاوپىيان حسين عارف، لەتيف شىخ تەھا، حەمە سدىق مەحمود، فوناد شمقار، كەمال كەرىم و تەھا خەلىل گەراينەوھە سلیمانى و پاش ماوھەيەكيش ھاوپى عەلى مەحمود گەراينەوھە كە لە حىزىدا لە ھەموومان پيشكەوتووتر بوو. دواى گەرانەوھەمان بۆ سلیمانى، سەرەتا من خرامە لىژنەى قوتابيانى سلیمانىيەوھە. ئەوھەندەى پى نەچوو ھاوپى شىخ قادىرى شىخ رەزای قادر كەرەمى كە لىپرسراوم بوو گەياندىمىيە ھاوپى سەبرى يوسف.

ئای ژیان و تیگوشان و یادی سهبری یوسف!

هاورپئ سهبری مامۆستایه کی قوتابخانه ی سه ره تایی بوو، و ئه ندامی لیژنه ی محلی سلیمانی بوو. هاورپئ سهبری مه سیحیه کی موسل بوو، که م که س له سلیمانی وه ک شیوعی ئه یاناسی. هر که بینیم هه ستم به وه کرد که پیاویکی ئازا و چاونه ترس و خاوه ن هه لۆیستی مه ردانه ی شیوعیه .

کاتیگ بینیم، پیی گوتم: "هاورپئ تۆمان هه لبراردووه بو لیژنه یه کی تایه تی دهره وه ی ریخستنی شار، به لام په یوه ندییت به شاریشه وه ئه بییت." ئه مه م به لاهه چاوه روانکراو بوو، چونکه ئه و کاته ی هاورپئ شیخ قادر پیی گوتم هاورپیه کی سه روو من ئه تبینیت، زانیم کاریکی نویم پی ئه سپردریت.

هاورپئ سهبری گوتی "ئیمه له م رۆژه سه ختانه دا ئه ژین، حکومه تی عیراق سیاسه تی له ناوبردنه ی گرتووه ته بهر و به کرده وه ش زۆر به توندی ئه و کاره جیبه جئ ئه کات، له کوردستانیشدا لایه نیکی پارته ی دیموکراتی کوردستانیش له باتی هاوکاری و هه ره وه ز له گه لماندا توندوتیژییمان به رامبه ر ئه نوینن و هه ره شه ی لیدان و داپلۆسینمان لیته که ن." به داخه وه ئه و قسانه ی هاورپئ سهبری هه موو راست بوون.

براده رانی ئیمه ئه وه ی له ناو شاره کاندانا ناسرابوون به ره و لادی و شاخ کۆچیان کرد و له چه ند شوینیکدا باره گایان دانا. یه کیک له و شوینانه گوندی که لکه سماق بوو که شوینی کاکه حه مه ی مام ره زای حه قه، جینشینیی مامه ره زای سه رۆکی حه قه بوو. کاکه حه مه خزمه تی زۆری ئه و سه دان راکردووه ی کرد که له که لکه سماق نیشته جئ بووبوون و خۆیان ئاماده ئه کرد بو دامه زراندنی هیژیکیی پیشمه رگه به مه به سستی به ره نگاربوونه وه ی هیژه کانی حکومه تی به عس. باره گاکانی دیکه ی حیزب له گونده کانی ئاوه گرد و داربه سه ر بوون.

ئه و هه لۆیسته ی مامه ره زاییه کان هه یانبوو یاخود به رامبه ر به شیوعیه هه لاتووه کانی شاره کانی کوردستان و عیراق گرتیان به ره له یاد ناچنه وه و پیاوته ی و جوامیرییان ئه بییت به رز و به نرخ راگیریت. چۆن وه ها نابن له کاتیگدا ئه زانن مامه

رهزای سه رۆکی حه قه په ندىكى گه وره ی به جیهیشتوووه و گوتوویه تی: "ئه گهر له دنیا دا دوانزه شیوعی بمیئیتیه وه و له و دوانزه یه ش یانزه یان بکوژزیئ ئه و تاکه که سه که ماوه ته وه شیوعیئیی زیندوو ئه کاته وه!" ئه وه چ باوه ریکی پته و و جوانه لای ئه و که له پیاوه .

مه لا مستهفا بارزانی هه لویستی تاییه تی خۆی به رامبه ر براده رانی ئیمه هه بوو، به هه موو شیوه یه ک سیاسه تی پاراستن و دالده دان و هاوکارییانی گرت ه به ر. ئه مانه بوون به سه ره تای دامه زراندى هیزی پيشمه رگه ی حیزبى شیوعى له كوردستاندا.

من تا ئه و کاته له ناو شار مابوو مه وه و له دوو جوړ ریکخستندا کارم ئه کرد: یه کیکیان لیژنه ی شارى سلیمانی حیزب بوو که له من و عوسمانی که ریم چاوشین و عارف ماری دارتاش پیکه اتبوو، و ماوه یه کی زۆر خدر شه و که تی ئه ندامی لیژنه ی محالی سلیمانی لیپرسراومان بوو. دووهمیشیان لیژنه ی به رگری میلی بوو که هاوړی سه بری یوسف به پپوه به ری بوو و من به شیکی زۆری ئه و ریکخستنه م له لا بوو. له ریکخستنی ناوشاردا من لیپرسراوی جیهان سدیق شاوه یس و ته ها خه لیل بووم که زۆر براده ر بوون و زۆر کات به هۆی حه مه سدیقه وه له مالى خوالیخوشبوو کاکه ره شه ی موختار خویان ئه شارده وه .

کاکه ره شه پیاویکی چاک و قسه خۆش بوو، چاکه ی به سه ر که سانیکدا هه بوو که فه رمانی گرتنیان بو ده رئه چوو. زۆرجار پيش پشکنینی مالان بو ده ستگیرکردنی داواکراوان جوابی بو ئه ناردن. شانبه شانى ئه وه هه موو چیرۆک و به سه رها تانه ی ئه یگیرانه وه و زوربه یانی بو خۆشى و پیکه نین دروست کردبوو، ئه بیئ ئه و پیاوه مان له یاد بیئ و قسه کانیمان بیر نه چیت.

دواى ئه وه ی هاوړی جیهان و هاوړی ته ها نیردرانه ده ره وه، له بنکه ی که لکه سماق جیگیر بوون. ئه و کاته هه ردوکیان گه نچ و دلته ر بوون و سیاسه ت لى تیکدا بوون خه یالیکیان لای حیزب و چه ند قاتی ئه وه شیان لای ده ستگیرانه کانیان بوو. رۆژیک دوو نامه یان به ته ته ریکی حیزبدا ناردبوو بو ناوشار هه ریه که بو ده ستگیرانه که ی خۆی، به لام ئه م نامه ناردنه گرفتیکى گه وره ی لى که وته وه . تومزه ته ها به جیهانی گوتوووه

هاورپۆ تۆ قه له مت له من به هیژتره نامه یه کی جوانم بۆ بنووسه بۆ خۆشه ویسته کهم به و خهت و ئیملا و ئینشا جوانه ی خۆت، کاک جیهانیش به گوئی کردبوو و به دلی خۆی نامه یه کی بۆ ده ستگیرانه که ی خۆی و یه کیککی تری بۆ ئه وه ی ته ها نووسیوو، ئیتر تینه گه یشتیم ته ته ره که ی حیزب به ئه نقهست نامه کانێ گۆرپیوو هی ته های دابوو به خۆشه ویسته که ی جیهان و هی ئه ویشی دابوو به وه ی ته ها، یان هه ر به پراستی لیی تیکچوو بوو. ئیشه که ئالۆسکا: به په له هه ردووکیان هاتنه وه ناو شار و له مالی کاکه ره شه ی موختاره وه ناردیان به شوین مندا. خۆشه ویسته که ی جیهان کردبووی به هه لالا و زویر بوونیککی توند، ئه ببینیت خهت و قسه هی جیهانه به لام بۆ کچیککی تر نووسراوه!

جیهانی ره حمه تی که لاویکی زۆر خوینده وار و ئازا بوو به سه ر ته ها خه لیلدا ئه ینه پاند: "هه ی تۆ ژیانته له من تیکدا.. که نازانیت نامه یه ک بنووسیت بۆ دلداری ئه که یته؟" به منیشی ئه گوت: "بۆیه هاتومه ته وه ناو شار تۆ لیپرسراوی هه ردووکیانیت ئه بیته ته ها له حیزب ده ربکریته .. ئه مه خیانه ته له من و له حیزب کردوو یه تی." یادیان به خیر هه ردووکیان تیکۆشه ر و دلپاک بوون به هه زار پارانه وه ی ته ها و تکای من دواچار هاورپۆ جیهان لیی خۆش بوو و ملی ریگیان رووه و بنکه که ی خۆیان گرته وه به ر. داخی گرانم هیچیان نه بوون به خاوه نی ئه و ده ستگیرانانه یان! هه زار سلالو له گیانی پاکی هه ردووکیان.

ئو چه ند مانگه له سلیمانی به خۆشاردنه وه و کاری حیزبه وه خه ریک بووم، بیر و هۆشم له به غدا و لای ئه وه بوو بزانه له هاورپۆکانی زانکۆم کێ ده ستگیر کراوه و کێ کوژراوه و کێ هه له اتوووه.

له هاوینی ئه و ساله، خۆم داوام له لقی کوردستانی حیزب کرد که بچمه وه بۆ به غدا، ئه وانیش پییان خۆش بوو، ناو نیشانیکیان دامی که به لکو بتوانن سه رکردایه تی لقی کوردستان و مه رکه زی حیزب له به غدا به یه ک بگه یه ننه وه. له راستیدا ژماره یه ک له ئه ندامانی مه کته بی سیاسی حیزب و لیژنه ی مه رکه زی و له سه روو هه موویانه وه هاورپۆ عه زیز محمه د له کوردستان بوون.

به شی سیه م

پانورامای به سهرهات و رووداوهکان

رووداوه ناخوشه كان

نيوان پارتى و شيوعى / تاوانى كانى ماسى

له شويىنى تردا ئاماژەم بۆ توندوتىژى ھەندى لايەنى مەكتەبى سىياسى پارتى کرد دژ بە حيزبى شيوعى، بيانووه که شيان ئەوه بوو که گوايه ئەمان نەتە وه يىن و دژى بىروبۆچوونى شيوعىن. له سالى ۱۹۶۲ و لەو کاتەدا که حکومەتى بە عس که وتە کوشتن و برينى درندانەى شيوعى و لايەنگرەکانيان، ئەم لايەنەى پارتى که وتە سىياسەتى راوانان و توقاندننىکى بەربلاو و تەنگ پيھەلچيننىکى زۆر تا گەيشتە ئەوهى بەبى روودانى ھىچ رووداو ياخود پيکدادانىک ئەندامىکى حيزبى شيوعىيان له سلیمانى تيرۆر کرد.

ھاوړى عوسمان سەيوانى که خۆم له نزیکە وه دۆستايەتيم له گەلیدا ھەبوو، يەکیک بوو له برادرە چالاکەکانمان. ناوبراو بى ئەوهى ھىچ کردە وه يەکی بەرامبەر ھىچ لايەنىک جيبەجى کردبىت بوو قوربانى ئەو سىياسەتە توندەى بەرامبەر شيوعىيەکان پيادە ئەکرا. لەمە زياتر رووداوى دلته زىنى گەرە رووداوى كانى ماسى بوو که پارتى ديموکراتى کوردستان ئيدانەيان کرد و دايان بەسەر کارتيک دا، بەلام ھىچ کاردانە وه يەکی حيزبى يا دادگايیەکیان بەرامبەر ئەو تاوانە گەرەيه نەکرد. ئەمە لەکاتیکدا بوو که ھەموو تاوانبارەکان يەک بە يەکیان ناسراو بوون و بە ئاشکرا خۆيان بەو تاوانە وه ھەلئە کيشا. يەکیک له شەھیدەکانى كانى ماسى ئەو پرەحمانى سالى خەل بوو که تیکۆشەرىکى نەبەردى شارى سلیمانى و کەسايەتییەکی ناسراوى ناو کۆمەلانى خەلک بوو، درندانە کوشتيان و ئاگریان نا بە لاشەکەيه وه.

ئەمە چاولیکردننىکى رپرەوى بە عسىيەکانى بەغداى ۸ شوبات بوو. کارتيک که بزوتنە وه يەکی نەتە وه يى بچوک بوو، ژمارەيهکی ديارى سەرکردەکانيان کەسانى کۆنە شيوعى بوون، ئەوانە بوون که يان ئيعتيرافيان کردبوو ياخود پاکانەيان بلاوکردبوو وه و بەرەللا کرابوون.

من ليرەدا که باسى کارتيک و کردە وه کانيان ئەکەم، بۆ پەند وەرگرتنە لەو رووداوانە. تا ئیستا که کارتيک گۆرا بە پاسۆک و پاسۆکيش چووہ ناو پارتى

دیموکراتی کوردستانه وه، هیشتا زوربهی کۆنه سه رکرده کانی کاژیک بۆ خۆپاککرده وه له و تاوانه گه وره یه ی کانی ماسی له راگه یانندن و ته له فزیۆنه کاندایه ئه لێن ئه و تاوانه به بی ئاگا و فه رمانی ئه وان بووه به لام خه لکی سه ر به وان کاره که یان ئه نجامدا بوو.

بۆ وه لامی ئه و قسانه به ده رفه تی ئه زانم لێیان بپرسین ئه ی بۆچی ئه و کاته به یاننامه یه کتان ده رنه کرد ئه و تاوانه و پاله وانه کانی! ریسوا بکه ن.

ئه زموونی هه موو لایه ک ده ریخست که ریگای (تیرۆر) کردنی تیکۆشه رانی حیزبه کان، هه موو حیزبه کان له ناو خۆیاندا، ریگایه کی زۆر چه وت بوو و ئه نجامه کانی به باشی نه گه رایه وه بۆ ئه وانه ی به و ریگایه دا رویشتن، چ تا که سه بووبن یاخود حیزب.

ئه و لێپرسراوانه ی کاژیک که له ژیاندا ماون، پێویسته دان به و هه له میژوو یه دا بنێن که به ناوی ئه وانه وه کرا. پێویسته داوای لێبوردن له حیزبی شیوعی و که سوکاری ئه و شه هیده سه ره رزانه بکه ن و شانازی به بوون و سه رکرا یه تی ئه و بزووتنه وه بچوکه وه نه که ن که هه یج رۆلێکی ئیجابییان له میژووی بزووتنه وه ی گه لی کورددا نه بوو.

شه هید کردنی ره وفی حاجی قادر

لێره دا جیی خۆیه تی چه ند سالی ئیک بچه پێشه وه و باسی سالی ۱۹۶۷ بکه م که کادری پێشکه وتووی حیزب و تیکۆشه ری ناسراو ره وفی حاجی قادر له سلیمانی شه هید کرا. زۆر که سه لای و ابوو لایه نی مه کته بی سیاسی پارتی (جه لالی ئه وسا) ئه و کاره یان کردووه. ئه وه بوو مام جه لال به په له له پێی منه وه حیزبی شیوعی ناگا دارکرد که نه ک ئه وان له م کاره به رپرسیار نین، به لکو هه قی ئه و شه هیده گه وره یه له تاوانباره کان ئه سینینه وه. راستیشی کرد ئه وان به رپرسیار نه بوون، به لکو کاک ره وفی تیکۆشه ر به ده سته تا قمیکی تاوانباری سه ر به ده زگا

شهید رهوفی حاجی قادر

ئەمنییەکانی حکومەت تیرۆر کرابوو.
 بیجگە لەو هی کاک رهوف تیکۆشه ریکی
 ئازا و کۆلنە دەری دەیان سال بوو، بۆ منیش
 کارەساتییکی جەرگەر بوو، پیش شهید
 بوونی لە منەوه نزیک بوو، و لە بەغدا میوانی
 من بوو، وەک باس کردوو لە شوینیکی تردا،
 چونەوهی بۆ سلیمانی بۆ ئەو بوو
 بگەریتەوه بۆ بەغدا و لەگەڵ هاوڕێ ئیبراهیم
 عەلاوی و منددا دابنیشیت بۆ را و تەکبیری
 تازەهی ئەو کاتە ناو حیزب.

گەرانەوهم بۆ بەغدا

"ئەگەر دەستگیر کرایت سەری خۆت و من شوێر مەگە. پیاویکی ئازا بە."
 لە مانگی ئابی ۱۹۶۳دا گەرامەوه بۆ بەغدا.. ئەو شارەهی که خوشم ئەوێت و
 زیاتر لە چوار سال تیایدا ژیا بووم. بەغدا قەشەنگ که دەیان هاوڕێ و سەدان
 هەقالی حیزبم تیدا ئەبینی و لەگەڵیاندا ئەژیام و لە کەشوهه وایه کی زانکویی پر لە
 بیرەوه ریبه کانی بۆنەهی خویندکاران و ئاههنگه جۆراوجۆره کانمان و مملانیکانمان
 لەگەڵ هیزه سیاسییه کانی دیکه دا و ههروهها بیره وه ریبه کانی تهوقیفخانه کان له
 گرتووخانهی (سەرای) و (زیندانی خەیاڵه) و ناوهندی پۆلیس و ئەمنی (وه زیرییه)
 و (عیوازییه). ئەم وێنانە هەموویان وەکو فیلمی سینەما بە مێشکدا ئەهاتن.
 ئەو هەتا وا من بە شینوازیکی دیکه ئەگەریمه وه بۆ بەغدا.

بە نەینێ دور لە چاوی خەلک گەرامەوه چونکه دەزگاکانی بەعس بە شوینمدا
 ئەگەران وەک یه کێک له و ئەندامه چالاکانهی که له دەستی خویناویی ئەوان رزگاری
 بووه، خویناوی به خوینی هاوڕیکانم که کهوتنه چنگیان. که بیرم له هه موو ئەمانه

ئە کردەو وە سێتە که ی باوکە مەزن و مېهرە بانە که م لە گویمدا ئە زرنگایە وە کاتیک که لە سلیمانی مالتاواویم لی کرد و بەرەو بەغدا رویشتم، ئەو پێی گوتم: "ئە زانم تۆ بو ئەو وە ناگەر پێتە وە بەغدا که خویندن تەواو بکەیت، بە لکو بو ئەرکە حیزبیه کانت ئە گەر پێتە وە. من پێگری ئە وەت لی ناکەم بە لام ئە گەر دەستگیر کرایت سەری خۆت و من شوپ مە که. پیاویکی ئازا بە".

من که ئەم قسانە ئە که م ئازار دلەم ئە گوشیت وە ک حەسرەتیک بو ئەو رۆژە شکۆدارانە ی خە باتکردن بو دروستکردنە وە ی پە یوہندی و بنیادنانە وە ی ریکخواوە حیزبیه کان لە بارودۆخیکدا که لە هەموو هەنگاوێک و لە هەموو پێچیکدا مردن و دەستگیرکردن هەر پەشە ی لی ئە کردین. ئەوانە رۆژگارێکن که هەتا ئە مرەم هەمیشە بە یادیانە وە ئە ژیم و شانازییان پێو ئە که م.

هەر که لە بەغدا جیگیر بوم رووم کردە مائی یە کیک لە هاو پیکانم بو ئە وە ی لە وێو پە یوہندیە کانم دەستپیکە م. ئەو رۆژگارە رۆژگارێکی زۆر قورس بوون لە سەردەمی حەرەس قەومیدا که بیجگە لە کوشتن و خوینپشتنی هەموو ئۆپۆزیسیۆنیک هیچی دیکە ی ئە ئە زانی و هیچ پرنسپیکێکی نە بوو. ترس خەسلەتیکێکی زۆر ئاشکرا بوو بە هەموو ئەو کەسانەدا که ئە مبینین و ئە یانزانی من بە خۆشاردوبیە وە هاتووم و بەدوای هاو پێی خۆشاردووە کان و لانە نە پێنیه کانیاندا ئە گەر پێم، ئەو لانا نە ی که دەستی رەش نە یگە یشتبوونی.

یە که مین هەولم سەری نە گرت. هەر چەندە ئەو ناوونیشانە م دۆزیە وە که پێم درابوو، بە لام خاوەن ماله که لە وێ نە ما بوو، گواستبوویە وە بو شوینیکێکی نادیار، دوایی تێگە یشتم خاوەن ماله که هاو پێی خزەیر عەباس بوو. زۆر گەر پام بەدوای هاو پێیاندا و لە گە لیشیدا هەولێ دۆزینە وە ی ئە ندامە پچراوہ دەستگیر نە کراوہ کان ئە دا بە تاییەت ئەوانە ی سەر بە ریکخستنی حیزب لە زانکۆی بەغدا بوون. پاش هەول و سەرکێشیه کی زۆر و لە ئاکامی گەراندما بەدوای ناوہندی حیزبدا پاش زەبرە توندە کان هەندیک هاو پێم بینی.

رهنگه ئیستا هه ندىك كه س بايه خى ئه وشته نه زانیت كه من له و روژانه دا به دايدا ئه گه پام، به لام من پيم وابوو مه سه له ناوه ندىيه كه له ژياندا ئه وه يه بگه مه پاشماوه ی ناوه نده سه ركردايه تيه كه ی حيزب له به غداد. ئه وى راستى بىت من گه يشتمه ئه نجامگيريه كه ی گرنه ئه ویش ئه وه بوو كه پاشماوه ی ناوه نده كه هاوپرئ كازم سه فار (كاظم الصفار) بوو كه چه ند ژماره يه كه ی روژنامه ی حيزبى به ئاميرئىكى ئاساىى چاپ و بلاوكردبووه وه . (كازم سه فار بووه ئه ندامى ليزنه ی مه ركه زى حيزب و دواچار بووه ئه ندامى مه كته بى سياسىى قىاده ی مه ركه زى و كه سى دووه م تىايدا.) له ناوه نده وه نامه يه كم به ده سته ئينا بو ناوه ندى حيزب له كوردستان كه هاوپرئ عه زىز محه مه د سه روكى بوو. ئه و نامه يه بووه مايه ی خو شحالىى هاوپرئ عه زىز محه مه د و نامه يه كه ی پيدا ناردمه وه و پييان گوتم ئه گه ر مه ترسىت له سه ر بوو ده سته گير بكرئيت، نامه كه بخوئنه ره وه و بيدرئينه . هاوپرئ عه زىز تىگه يشتبوو كه نووسه رى نامه كه هاوپرئ كازم سه فاره، بوئيه له وه لامدا نووسىبووى "رفيقى العزىز اخ الشهىد بل اخ الشهداء" واته: هاوپرئ خو شه وىستم براى شه هىد به لكو براى شه هىدان، به وه ی براكه ی كازم كه شه هىد بوو له سالى ۱۹۵۶دا وه ك قاره مانئىكى شىوعىى ملى كرابوو به په تى قه ناره دا.

* * *

له وه وه ولدانه دا، يه كه م په يوه ندى گرنه كى من به حيزبه وه، په يوه ندى كردنم بوو به هاوپرئ (ئىبراهىم عه لاوى) يه وه . له ئىستگه يه كه ی پاسدا يه كترمان بىنى و نه رىت وابوو كه لىپرسراوه كه يان هاوپرئى په يوه ندىيه كه چه ند پرسىارىكى دژبه يه ك بكات و ئه وىدكه ش وه لامى سه ر و ناموى بداته وه هه تا په يوه ندىيه كه دروست بىت و متمانه به يه كترى بكه ن. كاتىك هاوپرئ ئىبراهىم عه لاوىم له گه ره كى كه راده له ئىستگه ی پاسه كه دا بىنى له جىاتى پرسىار گوتم هاوپرئ پىوىست به پرسىار و وه لام ناكات چونكه من ئه تناسم.. تو هاوپرئ ئىبراهىم عه لاوىت. وه ك پيشتر باس م كرد، له باره گاكه ی حيزب له جاده ی كىفاح له (فضوة عرب) ئه وم ناسىبوو.

هاورپئ ئیبراهیم عه لاوی بوو به لئپرسراوم و دهستم کرد به کارکردن له گه لئیدا بۆ دروستکردنه وه ی ریکخراوی قوتابیان و شانبه شانی ئه وه ش ئه گه پام به شوین هاورپئ دابراوه کانی دیکه دا له ریکخستنه کانیان پاش زه بره گه وره که ی شوباتی ۱۹۶۳.

له ئاکامی بارودۆخی کاری نهینیی ئه و سه رده مه دا، که ته نانه ت دواتریش نه متوانی به لگه نامه کان گل بده مه وه و رووداو و میژوووه کان لای خۆم هه لبگرم، له به ره وه پشت به زهین و بیره وه ری ئه به ستم و ئه وانسه ی بیرم ئه که ونه وه تۆماریان بکه م به رله وه ی ده رفته ته که له ده ست بچیت.

له ۱۸ی تشرینی دووه می ۱۹۶۳دا که من ئه وکاته له به غدا خۆم شار دبووه وه و کاری حیزیم ئه کرد، کوده تاکه ی عه بدولسه لام عارف به سه ر به عسیه کاندا روویدا و من به رپیکه وت له گه په کی (به تاوین) له به غدا به کۆلانی کدا ره ت ئه بووم که گویم له هاواریک بوو ئه یگوت: "حازم جواد شیل ایدک شعب العراق ما یریدک" واته حازم جواد ده ست هه لگره گه لی عیراق تۆی ناویت. حازم جواد ئه وکاته سه کرتیری حیزبی به عس بوو. رۆژیکه ی به کجار خۆش بوو که حه ره س قه ومییه کان جل و به رگیان فری ئه دا و به فانیله و ده رپیوه رایان ئه کرد. ئه و چه ند رۆژه له شوقه یه کی براده رانی خۆماندا بووم که ه ی هاورپییان له تیفی شیخ ته ها و فوئاد شمقار و حه مه سدیق و سه باح مه جید قه دوری بوو.

رۆژانه یا رۆژه نا رۆژیک هاورپئ ئیبراهیم ئه بینی. دهستم کرد به گه پان به دوای هاورپئ دابراوه کان له حیزب. له ماوه یه کی که مدا توانیم دهیان هاورپئ بدۆزمه وه و سه ره تا لیژنه ی زانکۆی به غدامان پیک هینا و به ره به ره ریکخستنه کانی کۆلیجه کانیش پیکهاتن.

من که له کوده تای ۸ی شوبات وازم له خویندن هینا و چوو بوومه وه بۆ کوردستان له پۆلی چواری کۆلیجی بازرگانی وئابووریدا بووم، کاتیک به عس رووخا چووومه وه بۆ دهوام کردن. ژماره یه کی دیار له هاورپیانی کۆلیجی بازرگانی هاتنه وه ناو ریکخستنه وه. به باوه رپیکه پته و و ئازایانه له ناو قوتابیان به غدا جموجۆلیکی گورج و گۆلمان هه بوو، ئه و رۆژه خۆشانه ی که چه ند که سیکی تازه مان

ئەھيئاپەۋە ناۋ حىزبەۋە ھەستمان بە سەرکەۋتن ئەكرد و دلمان زور خۆشبوۋ بە دوارپۇژىكى نۆى بۇ گەلەكەمان. ھەرگىز ئەۋ ھاورپپىانەى كۆلىجى خۇمان نەبىل يوسف و سامى سەلىم ەنتەر و حسىن فەتھوللا و ئىبراھىم ئىسماعىل و جواد مەھدى و مەھدى قاسم و جەمىل ەدىسى و سەباح مەجىد قەدورى و دەيان ھاورپپى دىكە كە دەلىى ئەمپۇيە و لە بىرم ناچن. ئەم برادەرانە ھەندىكىان دەرچوۋوبون و ھەندىكىان لە كۆلىجدا مابون و بەرەو رىكخستن ھاتنەۋە ناۋ كۆرى تىكۆشانەۋە.

لىژنەى قوتابيان دامەزرا. سەرەتا من و ھاورپپى حسىن عارف و سەباح گۆرگىس بوۋىن. پاش ماۋەيەك ھاورپپى مەھدى حافزىش بە نەپنى گەراپەۋە و ھاتە لىژنەكەۋە. پاش ئەۋىش ماجىد ەبدولرەزا ھات كە حسىن جواد گومەر ھىئاپە ناۋ لىژنەكەۋە. لە لايەكەۋە خەرىكى رىكخستنەۋەى لىژنە و شانەكانى حىزب بوۋىن، لە ھەمان كاتدا موناقەشەى زورى فىكرى و ھەلسەنگاندنى ھىلى گشتى حىزبان ئەكرد كە ئايا ئەم كارەساتەى كودەتاي ۸ى شوبات بۆچى روى دا؟ سىياسەتى يەمىنى و تەۋفىقى! سەرکردايەتى حىزب و نەبوۋنى رىبازى سەربەخۆى حىزب كە سالانى پىشوو بوۋوبىنە پاشكۆ (توتوتى)ى حىزبى شىۋەى سۆڧىت. بۆچى حىزب بەۋ ھەموو ھىز و تواناۋە نەبوۋىست دەسەلات بگىتتە دەست؟

جىاكردەنەۋەى دوو ھىلى يەمىنى و چەپ لە ناۋ حىزىدا بە ئاشكرا پەيدا بوۋ، بە خىرايى پەرەى ئەسەند. وا بە ھەموو تواناۋەكەۋە ھەۋلى بەھىزكردەنەۋەى حىزب ئەدەين بەلام ئەگەر سىياسەتى حىزب و رىرەۋى شۆرپشگىرانەى لەگەلدا نەبىت ماناى ئەۋەيە ئاسنى سارد ئەكوتىن و بە دەستى خۇمان كارەساتىكى دىكە بۆ حىزب و گەلەكەمان دروست ئەكەين.

دواى ئەم ھەموو قوربانىدانە و شەھىد بوۋنى سەدان ھاورپپى كە ئىمە بە تەماى رىبازىكى شۆرپشگىرانەى تازە بوۋىن لە سەرکردايەتى حىزبەۋە و بەۋ ئازايەتى و باۋەرە پتەۋەۋە كە ھەمانبوۋ بۆ ھەلساندەنەۋەى حىزب، لە دەرەۋەى ۋلاتەۋە

به یاننامه‌ی رووره‌شی ئابی ۱۹۶۴ ده‌رچوو، که داوای نزیکبونه‌وه ئه‌کات له حکومه‌تی عه‌بدولسه‌لام عارف و ئاماده‌ش بوون حیزبی شیوعی له (ئیتیحادی ئیشتیراکیی عه‌ره‌بی) دا بتویننه‌وه. ئه‌م ریکخستنه‌ی هه‌ندیک له نه‌ته‌وه‌چییه عه‌ره‌به‌کان دایانمه‌زاندبوو خۆی له خۆیدا ریکخراویکی ئیفلیجی بی سهرویه‌ر بوو. سه‌رکرده‌ی مینییه‌کانی حیزمان بی لیکدانه‌وه و به‌بی گه‌رانه‌وه بو‌را و هه‌لوئستی قاعیده‌ی حیزب و له کاتی‌کدا هیشتا هه‌زاره‌ها شیوعی و دۆسته‌کانمان له زیندانه‌کانی حکومه‌تدا به کۆت و زنجیره‌وه ئه‌یاننا‌لاند، حکومه‌تیک که به‌شیکی گرنگی حکومه‌تی ۸ی شوباته و به‌رپرسه له شه‌هیدکردنی سه‌دان یاخود هه‌زاران ئه‌ندام و لایه‌نگرمان ئه‌م داوایه‌یان ئه‌کرد. به‌بی ئه‌وه‌ی ئه‌م ریکخراوه نه‌ته‌وه‌ییه پووچه‌ داوا له حیزبی شیوعی بکات بو‌ به‌ره‌یه‌کی نیشتمانی یاخود په‌یمانیک دوو قۆلی، ته‌نیا به ئیشاره‌تیک سوؤقیت ئه‌م هه‌لوئسته خراپه‌یان وه‌رگرت که دژی هه‌موو به‌رژه‌وه‌ندی و په‌یره‌وه‌کانی حیزب بوو.

راپه رینی ۳ ته موزی ۱۹۶۳

پاش ئه و شالآوه دپنده فاشستیانه ی حهره س قهومی و سوپا و هه موو هیزه کانی به عس له ۸ ی شویاتی ۱۹۶۳ بۆ سه ر هاوړپیان و به کوشتن و به له سیداره دان و له پارچه پارچه کردنی له ش و سه ری ئه و سه دان یا هه زاران شه هیدانه ی حیزب و ده رچوونی به یاننامه ی ژماره ۱۳ ی داموده زگای به عس بۆ له ناو بردنی شیوعیه کان له هه رکات و شوینیک به دی بکرین، به شیوه یه که گه وره ترین ژماره ی سه رکرده کانی حیزبیش به ر ئه م شالآوی له ناو بردنه به کومه له که وتن، کومه له قاره مانیک ی ئه ندام و لایه نگرانی حیزبی شیوعی له هه لمه تیک ی سه ربه رزی شوړشگیا نه ی وه ها که که مجار میژوو له و بارودوخه دا دیبیتی، له به ره به یانی روژی ۳ ته موزی ۱۹۶۳ دا هه ولی روخواندی ئه و رژیمه یان دا.

له کاتیکدا که به عسییه کان به وه یان زانی، ئه وه ی زانرا و ده ستیان پپی گه یشت له ئه ندام و لایه نگر و ریڅخسته کانی حیزب له نیوان له ناو بردن و زیندانی کردندا بالی ره شیان به سه ر گشت شاره کانی عیرا قدا، به تایبه تی به غدا، کیشا.

به قاره مانیتی و نه به زی و باوه رپوون به بیرو باوه ری پولایینیانه وه، ته نیا له پاش چوار مانگ و ۲۳ روژ ده ستیان دایه چه ک و زوربه ی زوری گرنه گترین سه ربازگه ی عیراقیان کونترۆل کرد که (سه ربازگه ی ره شید) بوو، که ئه گه ر هه ندیک په له و هو ی تری بچووک نه بوایه ئه و راپه رینه ئه بووه شوړشیک ی فراوان و هه موو عیراق له تاوان و تاوانباره فاشسته کان پاک ئه کرایه وه و نه ک هه ر میژووی عیراق ئه گورا، به لکو سه رده میکی نوی له ناوچه که شدا به رپا ئه بوو.

سه رکرده ی ئه م راپه رینه شه هیدی گه وره عه ریف حه سه ن سه ریع بوو له گه ل کومه لیک سه ربازی له خو بو ردووی گیان به خش که بیجگه له هیزه که ی خو یان په یوه ندیان له گه ل چه ند که سان و ریڅخراوه نه گیراوه کانداهه بوو به سه رکر دایه تیی هاوړی ئیبراهیم محه مه د عه لی که پیش راپه رینه که به ماوه یه کی که م له به غدا ده ستگیر کرا و له ژیر ئه شکه نه چه یه کی دپندانه دا گیانی پاک ی به گه له که ی به خشی.

ئىبراهيم محمەد عەلى ھاوپرېيەكى نزيك و خۆشەويستى من بوو، كە من لە وەزارەتى (ئىرشاد) كارم ئەكرد و مانگانە گۆقارى عىراقى نويمان دەرئەكرد، ئەو لە چاپخانەى رابىتە (الرابطة) كارى ئەكرد. بۆ چەند سالىك ھاوپرېيە تيمان زۆر بە تىن بوو، و زۆر جار لە گەل ئەو و شەمران ياسرى شىوعى رۆشنپىر و شاعىرى مىللى ناودار كۆئەبووینەو و باس باسى حىزب و دواپوژى رووناك بوو لە گەل رەخنەى زۆر و رۆژانە مان بۆ سىياسەتى ناشۆرپشگىپى حىزب. ھاوپرې محمەد عەلى ئەندامى ليژنەى كرێكارى هەموو حىزب بوو.

من ئەو رۆژانى راپەرىنە دەست بە عس و خويىرپىژەكانى نەكە وتبووم و لە چەند شوپندا باسى ئەو رۆژانەم كردوو كە لە سلىمانى كە وتبوومە ناو رىكخستنى ليژنەى شارى سلىمانىيەو. هەوالى ئەو راپەرىنەم بىست و خۆزگەم ئەخواست لەو رىكخستنە سەربەرزەدا بوومايە.

سەرچاوى بەلگەى تەواو لە هىچ شوپنىك بلاو نەكرايەو و بىجگە لە ليكۆلینەو و پچر پچر نەبىت، هەندىكيان لە زمانى ئەو ھاوپرېيانەى لە ئەنجامى سەرنەكەوتنى راپەرىنەكە دەستگىر نەكران و هەندىكيشيان لەو ھاوپرېيانەى لە بەنديخانەى ژمارە ۱ى مەعەسكەر رەشىد لە سەرەتای كودەتای ۸ى شوباتەو و گىرابوون و دواى سەرنەكەوتنى راپەرىنەكە بە (شەمەندەفەرى مەرگ) بە پلاننىك بۆ لەناوبردى بەكۆمەلئان خرانە شەمەندەفەرىكى بارهەلگى كون و كە لە بەرگىراو بۆ ئەو و لە رىگا ئەو ۵۰۰ - ۶۰۰ رۆلە دلسۆزانەى گەلەكەمان و حىزيمان لەو گەرمای ھاوینەدا گيان لە دەست بەدەن.

ئەوانەى لە گەل پالەوانى يەكەمى راپەرىنەكەدا گىران، ژمارەيەك سەرباز بوون بە روتبەى بچووك و دران بە دادگاىەكى عەسكەرى و سەرجهمیان حوكمى خنكاندنیان بە سەردا درا. حەسەن سەرىع لە قەفەسى دادگاىەدا بە سەر تاوانبارەكاندا نەپراندى: "تەنيا من ليپرسراوى ئەم بزووتنەو هەيەم و من بە فەرمانى عەسكەرى فەرمانم بەم برادەرەوانە داوہ كە لەم كارە دوا نەكەون و من و تەنيا من ليپرسراوم."

سٚیه م له راسته وه: حه سه ن سه ریع، له قه فه سی داد گادا

ئهم قاره مانانه به ته واوه تی وته میژووییه که ی مارکسیان بو ئه گونجیت که وه سفی قاره مانه کانی کومونه ی پارسی کرد پاش سه رنه که وتنیان که: پیاوانیک بوون سه ریان له هه ور ئه دا.

باشترین وه سفی دور و دریزی ئهم بزوتنه وه یه له باسکردنی (تالیب شیب) ئه ندامی سه رکردایه تیی حیزی به عسی ئه و ساله و وه زیری دهره وه ی حکومه تی به عسی کوده تای ۸ شوبات ئه خوینینه وه که رۆله کانی راهپینه که خوی و حازم جواد که سکرتری حیزی به عس بوو، هاوکات وه زیری ناوخوی حکومه ته که یان بوو، چۆن شوپشگیپان ده ستگیریان کردبوون:

کلاوه سه ربازییه چه کداره که

بزوتنه وه ی حه سه ن سه ریع (حسن السریع)

نووسینی: تالیب شیب

ناوبه ناو زانیارییمان له سه رکردایه تیی حهره س قهومی و ده زگای ئه مننه وه بو ئه ههات دهراره ی ریکخراویکی سه ربازیی شیوعی که ژماره یه ک سه رباز و پله داری تیدایه، جگه له ژماره یه کی که می شانه ی مه دهنی شیوعی که ده ستیان کردوه ته وه به چالاکی له هه ندیک له گه په که کانی به غدا و هه ندیک پارێزگا کانی ناوچه جیا جیا که نی ولاتدا،

زانباریه کان نه یانگوت که سهرکردایه تیی هر هس قهومی توانیویه تی هه ندیک لهو شانانه بدۆزیتته وه و نه ندامه کانیان ده ستگیربکات.

هه چه نده سهرکردایه تیی هر هس قهومی بایه خی دابوو به مه سه له که، به لام سهرکردایه تیی قوتری حیزب مه سه له که ی به جدی وه رنه گرت (۱) چونکه حیزبی به عس دهستی گرتبوو به سهر هه موو چه که کانی سوپای عیراقدا له به غدا و ده وروره ری. هه روه ها سهرکردایه تی هه ر چوار که تیه که به ده ست نه فسه رانی به عسییه وه بوون، پاش پاککردنه وه ی هیزه کانی له وانیه که گو مان له دل سو زیان هه بیت بۆ حیزب، یه که کانی هیژی پیادهش به ده ست نه فسه رانی به عسی و دۆسته کانه وه بوون.

به زامنکردنی سوپا که گرنگترین که ره سه ته کانی ده سه لاته، شتیکی سروشتی بوو که هه ست به ترس نه که یین، به لکو له که شوه وه ایه کدا نه ژیا یین که وامان نه زانی سه لامه ته پیش نه وه ی که غافلگیر بکریین به بزوتنه وه که ی هه سه ن سه ریح.

من بهش به حالی خۆم له ریی په یوه ندیه که ی ته له فۆنییه وه به یاخیبونه که ی ناو سه ربا زگی ره شیدم زانی که گه یشته نووسینگه ی حازم جواد که به جلی سه ربا زییه وه هات بۆ مالی تیمه و هه والی یاخیبونه سه ربا زییه که ی پی گه یاندم. له مالی تیمه وه چه ند ته له فۆنیکی کرد بۆ وه زارته ی بهرگری و کۆشکی کۆماری و بییان راگه یاندم که مه سه له کان که وتونه ته ژیر کۆنترۆله وه. به لام تورهبی و بیزاری به ناشکرا له روخساریدا ده رکهوت که زانی عه بدولسه لام عارف خۆی که تیه ی چواره می ده بابه کان سهرکردایه تی نه کات که له دوای ۱۴ ره مه زان ناوی لیترا بوو که تیه ی ده بابه کانی کۆشکی کۆماری و خۆی سواری یه که مین ده بابه بووه و سهرکردایه تی ده سه تیه ک ده بابه ی کردوو به ره و سه ربا زگی ره شید.

پیموایه هه لسه که وتی عه بدولسه لام و پیشره ویکردنی پرۆسه که هۆکار بوون بۆ پیداگری حازم جواد که ده سه ته جی برۆین بۆ سه ربا زگی که بۆ نه وه ی مه سه له که به چاوی خۆمان ببینین و له وی بین کاتی ک بریاری سه ربا زی نه دریت که رهنگه ترسناک بن و به مهش ده رفهت بۆ عه بدولسه لام عارف نه هیلینه وه که وه کو رزگار که ره و پاریزه ری حوکی به عس ده ربکه ویت.

به لّام به داخه وه هه زوو بۆمان ده ركهوت ئەم بېروبوچونه ژیرانه نییه. باشتەر وابوو
 بۆئینه باره گاکانی سه ركردایه تی له وه زاره تی بهرگری یاخود كۆشکی كۆماری.
 من و خۆی و به هاء شبیبی برام سواری ئوتومبیله كهی بووین كه حامید جوادى برای
 حازم جواد لیی ئەخوری، كه ئەفسهه بوو له هیژی ناسمانی و لیپرسراوی حیزبیش بوو.
 ئیمه تهنه ده مانچه كانی خۆمان و یهك كلاًشینكو فمان پسی بوو. كاتیك كه چووینه
 سه ربازگه ی رهشید بۆ سه روبه ربیه کی ته واومان بینى. ئەو ده بابانه ی كه عه بدولسه لام
 عارف رابه رایه تی ئەكردن بهر له ئیمه به ماوه یه کی كه م هاتبوونه سه ربازگه كه وه. شه ر
 گه رم بوو، تۆپىكى زۆریش به چری ئەته قینرا. چەند یه كه یه کی هه رهس جههورى ئەبینران
 كه به ناویاندا كۆمه لێك سه رباز و كۆمه لێكیتر به جلوبه رگی هه رهس قه ومییه وه له
 جموولدا بوون. هه موو ئەم هیژانه زۆر بۆ سه روبه رانه تێكه لى یه ك بووبوون.
 هیچ نیشانه یه ك نه بوو كه به لگه بیّت بۆ هه بوونی سه ركردایه تیه ك یاخود رێكخستنی
 ناوه ندیی، بگه كهس نه یئەزانی ئەوه ی له ته نیشتییه وه یه تی كییه و سه ر به چ لایه نێكه.
 ئیمه پیشتەر ئەمانزانی كه هه رهس قه ومی به ره لایه، به لّام ئەوه ی ئیمه بینیمان له بی
 سه روبه ربیه کی ناما قوولی چاوه روان نه كراودا مه سه له كه ی بۆ سه لماندین. (۲)
 ئیمه به ناو قه ره بالعییه ك له سه رباز و هه رهس قه ومیدا تیپه ر بووین و تا قمیك
 ئوتومبیله كه مانیان راوه ستاند كه جلوبه رگه كانیان وهك جلوبه رگی هه رهس قه ومی بوو.
 داواى هه وییان لی كردین ئیمه ش هه وێكافمان دانى و به توندی سه رزه نشتمان كردن
 له سه ر هه لسوكه ت و نه بوونی گوپرایه لیی سه ربازی كه هیچ نیشانه یه کی رێكخستن و
 سیستمی سه ربازی تیدا نییه. به خه یالی خۆمان ئەمانه لاوانی هه رهس قه ومین، به لّام
 كتوپر تهنه گه كانیان ئاراسته ی سنگمان كران و داویان لی كردین له ئوتومبیله كه
 دابه زین. هه ر لهو چركه ساته هه ستیاره دا حامید جواد كه جلی سه ربازی له به ردا بوو
 دابه زى بوو له ئوتومبیله كه و توانی خۆی بدزیته وه. نازانم له بهر ریزی جله
 سه ربازییه كه ی رێگه یاندا بروات كه ئەویش وهكو ئەمان سه ربازه، یان له بهر ئەوه ی كه
 هه موو خه یالیان له سه ر ئیمه چر بووبه وه كه ئیچیرێکی به نرخ بووین (وه زیری ده ره وه و

وهزیری ناوخز)، چواردهوری ئوتومیبیله کهیان دا و فهرمانیان پی کردین دابه زین پاش
 ئه وهی چهند گولله یه کیان ته قاند به لام ههر بۆ ترساندن بوو.

ئهوان ۸ کهس بوون ئیمه یان دایه پیش که ۳ کهس بووین- من و حازم و بههه - بۆ
 لای دیواریک له نزیک دهروازهی سهربازگهی رهشید. دلنیا بووین که ئه کوژرین. من
 ئیستا ناتوانم ههستی خۆمت بۆ دهبرم چونکه ههستم به هیچ نهته کرد، نه به ترس و نه
 به هیچ شتیکی تر، مهسه له که هه مووی له چهند چرکه یه کدا کۆتایی هات.
 غافلگیریه که خۆی کاتی بۆ نه هیشتینه وه بترسین یان ههست به هیچی تر بکهین. ته نیا
 ئه وه له میشکماندا چه سپا که ئه کوژرین. رووبه رووی دیواره که وه ستاین و سهربازه کان
 له پشتمانه وه وهستان و پیشتر له لایه ن عه ریفیکه وه که که سیکی ئاشوری بوو به ناوی
 صهباح لیلیه فهرمانیان پی کرابوو تفهنگه کانیا ن بهیننه سه ر پی. هه موومان له و
 باوه رده دا بووین که پاش ماوه یه کی زۆر کورت فهرمانی ته قه کردنیا ن پی ئه دریت. ئا له و
 که شوه وا بی سه روه به ر و شیواوه دا هه موو داخ له دل و که سیکی سه رچل به بی هیچ
 لیپرسینه وه یه که ئه تانیت به په له پیتکه یه که له ناومان ببات.

کتوپر دهنگیکی سهربازی بهر زمان بیست که فهرمانی کرد به سهربازه کان بوهستن،
 ئه وانیش ئاورپاندا یه وه و بینیا ن چوارده وریان دراوه به فه سیلیکی ته واوی حه رهس
 جهه وری به سه رکرا یه تی ۲ ته فسه ر که بریتیبوون له حامید دلیمی که ئه ماناسی و
 له گه لیدا حامید جواد هه بوو (ئه و شو فیره ی که دابه زی)، به م جو ره زیاتر له ۴۰ تفهنگ
 ئاراسته ی سنگیا ن کرا.

له به ختی باشی ئیمه و به ختی خرابی ئه وانیه دیلیان کردبووین ئه وه بوو که ئه وان
 که سانیکی ساده بوون و نه یانته زانی که دلیمی و سهربازه کانی ناتوانن ته قه بکه ن چونکه
 ئه گه ر ته قه یان بکرا یه ئیمه ش ئه کوژراین. ههروه ها، ئه و ۸ سهربازه ناسنامه کانی ئیمه یان
 خویندبووه وه و ئه یانزانی پۆستی بالامان هه یه که چی نه یان کردین به که رهسته ی مامه له کردن
 له گه لیاندا، که ئه مه زۆر یارمه تی ئه دان و بواری بۆ ئه ره خساندن داوای یارمه تی بکه ن
 یاخود هه لپین و تی که لی ئه وه هه موو سهربازه بین که له ناو سهربازگه که و ده ره وه ی

سهربازگه که دا په رشوبلاو بو بوونه وه. پېده چیت گه مارو دانیان له لایه نه ژماره یه که سهربازوه که له ژماره ی نه وان زیاتره سه ری لی ټیکدابن و غافلگیری کردبن، بویه چه که کانیا ن فریدا و ته سلیم بوون، ده سته جی حامید دلیمی فرمانی ئیعدا مکردنی هر ۸ سهربازوه که ی ده رکرد. (۳)

دوایی زانیمان که مونزیر وهنداوی سه رکرده ی گشتی هر هس قهومی و جیگره که ی (نه جات نه لصفای) و چند که سیکی دیکه پیش ئیمه گه یشتوونه ته سهربازگه که و دیل کراون و ئیستا گراون. له م کاته دا دلنیا بووین به شیوه یه کی به لگه نه ویست که هر هس قهومی ناتوانیت هیچ نه رکیتی راسته قینه و کرده وه یه کی سهربازی جیه جی بکات، به به لگه ی نه وه ی له پیش هموو که س سه رکردایه تیبه که ی خو ی به دیل گراوه و خو ی خستوته گپژاویکی وه هاره که ناتوانیت دوژمن له دژست و سهرباز له هر هس قهومی و له شوړشگری یاخی جیا بکه یته وه. هه ستمان کرد جیاوازیه کی زور هه یه له نیوان ره فتاری هیزی نیزامی و هیزی غهیره نیزامی نه ویش به به راورد کردنی ره فتاری سهربازوه کانی حامید دلیمی له گه ل نه و دهیان هر هس قهومی به دا که هپچیان نه کرد زیاتر له وه ی قوره که بیان خه ستر کرده وه.

حامید جواد پپی راگه یان دین که پاش نه وه ی له ئوتومبیله که خو ی دزیوه ته وه رویشته وه به دوا ی یارمه تیدا گه راوه بو رزگار کردنمان و حامید دلیمی بینیه له گه ل سربیه که دا و باسی ئیمه ی بو گپژاوه ته وه که به دیل گراوین و رهنکه ده سته جی بکوژرین، نه ویش زور به خیرایی له گه ل فه سیله یه که دا هاتوه پاش پشکنینی شوینه که رزگاری کردین. بارودوخی سهربازگه که هه تا چرکه ساتی رزگار کردنمان ناجیگر بوو. باش و خراب ټیکه ل بو بوون و شه رکه که له گه رمیدا بوو و که س نه یته توانی به دلنیا ییه وه دژست له دوژمن جیا بکاته وه و که س نه یته زانی کو نترولی دوخه که به ده ست کیوه یه. ههروه ها نه و شمان زانی که له ناو یاخی بووه کاند ا هیچ نه فسه ریکیان له گه لدا نییه، به لکو هه موویان سهرباز و پله دار و نه دما می مه ده نیی حیزین و له پله ی یه که مدا مه به ستیانه زیندانی ژماره (یه که) دا گیر بکه ن بو رزگار کردنی نه فسه ره کان، به لام سربیه ی پاریزه ری نه و زیندانه به ره له ئستیبه کی چاوه روا نکراویان کرد. (۴)

ههروه‌ها زانیمان که سهرکرده‌ی یاخیبوونه که پله‌داریکه به ناوی هه‌سه‌ن سهریج و توانیویه‌تی هه‌لیت و له ده‌وربه‌ری کاتژمیڤ ۷ی به‌یانیدا هیژه‌کانی حکومه‌ت توانیویانه یاخیبوونه که ئابلوقه بده‌ن و ئیستا سهرگره‌می وردوخاشکردن و خامۆشکردن. ئه‌وه‌ش هاته‌دی و زوربه‌ی یاخیبوان ده‌ستگیران.

یاخیبوونه که چهند کاتژمیڤیکی خایاند، ئیمه له ده‌وربه‌ری کاتژمیڤ ۶ی به‌یانی چوینه سهربازگه که و به دیل گیراین، شه‌ره که له ده‌وربه‌ری کاتژمیڤ ۸ ی هه‌مان به‌یانیدا ته‌واو بوو، بیرمه من ئه‌و رۆژه واده‌ی دیداریکم هه‌بوو له‌گه‌ل شاندیکه پهرله‌مانی بریتانی که سهردانی عیراقیان کردبوو. دیداره که کاتژمیڤ ۸ ی به‌یانی ئه‌و رۆژه بوو له باره‌گای وه‌زاره‌تی ده‌روه. به په‌له خۆم گه‌پانده وه‌زاره‌ت و کۆبوونه‌وه که ئه‌نجامدرا و ههر له کاتی کۆبوونه‌وه که دا له میوانه‌کانم پرسى ئایا هه‌یچ شتیکیان بیستوه ده‌باره‌ی دۆخی ئاسایشی ولات و گۆییان له هه‌یچ ته‌قه‌یه‌ک بووه؟ وه‌لامیان دایه‌وه که گۆییان له هه‌یچ شتیکی نه‌بووه و دۆخه که له‌لایان باشه پیمراگه‌یاندن پاش که‌میکی دیکه له رادیۆه گۆییان لی‌ ئه‌ییت که یاخیبوونیکی ساده له یه‌کیک له سهربازگه‌کاندا روویداوه و به ئاسانی و به خیرایی کۆنترۆل‌کراوه.

* * *

(۱) ئه‌حمه‌د عه‌زاوی (ئه‌ندامی سهرکردایه‌تی گشتییی هه‌ره‌س قه‌ومی) سالی ۱۹۷۱ له دیمه‌شق پیتی گوتین کاتیکی که سهرکردایه‌تی هه‌ره‌س قه‌ومی زانیاری ده‌ستکه‌وت له‌سه‌ر هه‌ندیکی شانه‌ی (ریک‌خراوه تازه‌که)ی حیزبی شیوعی له به‌غدا و هه‌ندیکی شاردای وه‌ک ئه‌لین کیچ که‌وته که‌ولتی و هه‌موو تواناکانی خۆی خسته‌کار بو دۆزینه‌وه و ده‌ستگیرکردیان. عه‌زاوی ئه‌مه‌ی له‌و بابته‌دا باس کرد که په‌یوه‌ست بوو به‌و گیروگرفت و ئه‌و خه‌وزرانه‌ی که تووشی رژیمی به‌غداد بوو بوون له ناکامی چالاکییه نه‌ینییه‌کانی هیژه ئۆیۆزسیۆنه‌کانی عیراق.

(۲) به‌ره‌به‌یانی رۆژی ۳ی ته‌موزی ۱۹۶۳ که هیشتا دنیا تاریک بوو، عه‌ریف هه‌سه‌ن سهریج و کۆمه‌لیک سهرباز و پله‌داری قوتابخانه‌ی پیشه‌یی سهربازی و هه‌ندیکی

که سی مه دهنی به جلی سه ربازییه وه له گه ل ژماره یهك سه ربازی یه که سه ربازییه کانی دیکه به ره و که تیبیه ی ههنده سه به ری که وتن له ناو سه ربازگه ی ره شید دا. ههندیکیان جلوبه رگ و پله ی سه ربازییان پژییبوو. پاش ئه وه ی که به ئه ندازه یه کی گونجاو له پاسه وانی ده روازه ی که تیبیه که نزیکه بووه وه، به جولئه یه کی خیرا و زیره کانه کلاوه سه ربازییه که ی به زر کرده وه و زۆر به متمانه وه و به دهنگیکی زولال داوای لی کردن چه که کانیان فری بدن، له مه شدا سوودی له تاریکی شه و سام و شکوی شه و خه لکانه وه رگرت که له گه لیدا بوون، که پاسه وانه کان وایانزانی ئه ویش و هاوړپکانیشی هه موویان چه کیان پییه و نه خشه یه کی ناماده کراوی پیش وهخت جیبه جی ئه کهن و ئه وه ی که ئه نجامی ئه دهن زۆر گرنگه و به شیکه له چالاکیه کی فراوان بویه پاسه وانه ساویلکه کان چه که کانیان فریدا.

ئه مه سه ره تای ده ستیپکردنی بزووتنه وه که ی هه سه ن سه ربیع بو که توانی که تیبیه ی ههنده سه و پاش ئه به شیککی زۆری سه ربازگه که داگیر بکات که گه وه ره ترین هیزی به غدای تیدا بو به فرۆکه و تانک و زریپۆش و به شی ئه ندازیاری و چه کی پیاده وه .. تاد. ههروه ها توانییان ژماره یهك ئه فسه ره لایه نگری حکومت ده ستگیر بکه ن و چه ند فرۆکه یهك ناماده بکه ن تا ئه فسه ره فرۆکه وانه کان ده گهن پاش ده رکردنیان له زیندانی ژماره (یهك) که له هه مان سه ربازگه دا بوون و نزیکه ی ۵۰۰ ئه فسه ره شیوعی و لایه نگری قاسمی تیدا بو، بو ئه وه ی دابه شبکرین به سه ره یه که کانی ئه و سه ربازگه یه دا و سه ربازگه کانی تاجی و ئه بو غریب و محویل و ههندیك یه که ی سه ره خۆ له به غدا، جگه له بانگکردنی ژماره یه کیان بۆ به شداریکردن له سه رکرده تیکردن و به ریپوه بردنی بزووتنه وه که دا. له راستیدا بزووتنه وه که کۆمه لیک سه ربازی به سه ره هه موو یه که کاندایه دابه شکرده بو که پییان راگه یه ندرا کاتژمیتری سفری ده ستیپکردنی بزووتنه وه که ئه و کاته یه که ئه فسه ره نازادکراوه که بیان ئه گاته ئه و یه که یه. بزووتنه وه که ههروه ها په یوه ندی کردبوو به شیوعیه کانی به غدا و ههندیك پارێزگا و ههروه ها به ریخراوی فوراتی ناوه راستیشه وه که زۆر زیانی پینه گه یشتبوو چونکه ئه و ریخراوه به

سهر کردایه تیبی ئەندامی مه کته بی سیاسی، باقر ئیبراهیم موسهوی و به یارمه تی ئەندامی یه ده کی لیژنه ی ناوهندی سالح ئەهرازقی چوو بوونه گونده کانی ئەو ناوچه یه له گه ل ژماره یه کادری پیشکته وتوی دیکه دا. ههروه ها بزوتنه وه که په یوهندی کردبوو به شاری ناصریه و به کۆمه لێک لایه نگر ی زۆره وه که دانیشتوی گه ره که میلییه کانی به غداد بوون و هاوئا هه نگیی له گه لدا کردبوون بو ئەوه ی له گه ل ده ستپیک ی بزوتنه وه که دا ئەوانیش بکه ونه جو له له سه ربازگه کانی خۆیاندا. تامانجی ئەم په یوه ندیبه فراوانه ئەوه بوو بزوتنه وه که سه رکه وتن به ده ستبه یینیت له ریگه ی کاری جۆراوجۆری

زۆره وه که نیشانه ی به ره فراوانبوونی بزوتنه وه که بوون و بو ئەوه ی کاردانه وه کانی حکومه ت په رشوبلاو بکاته وه و وره ی دوودله کان لاواز بکات، ئەمه ماوه یه کی باش بو شو ر شکی ره کان دابین ئەکات که خه لکیکی زۆری لایه نگر په یوهندی پیوه بکه ن، ههروه ها ده رفه تیش بو ئەفسه ره شیوعی و قاسمییه ئازاد کراوه کانی زیندانی ژماره (یهک) ئەره خسیینیت شوینی خۆیان بگرن و به هاوکاری سه ربازه کان کۆنترۆلی یه که کانیا ن بکه ن. هه سه ن سه ریع و هاو رپیکانی هیوای زۆریان هه بوو که سه ربازه کانی سوپا به ده نگیانه وه بچن چونکه زوره بیان له ناوه نده

هه سه ن سه ریع

کۆمه لایه تییه چه وساو ه کانه وه هاتوون و هاوسۆز بوون له گه ل قاسمدا که چه ندین پرۆژه ی له بهرژه وهندی ئەواندا دروست کرد. ئەمانه زوره بیان به ئاشکرا په شیمانیا ن ده ره بپری که له رۆژی ۸ ی شوپاتدا نه یان تانویه بهرگری له قاسم بکه ن، وا ئیستا له م هه وله تازه یه دا ده رفه تی تۆله سه ندنه وه بیان بو ره خساوه. لیکۆلینه وه کان و زانیارییه دزه کردوو ه کان لیته و

لهوی دهریده خهن که حهسهن سه ریع و هاوړیکانی بیریان له ههستیارتیرین ورده کاری کردوه ته وه و نه خشه یه کی نازایانه یان ناماده کردبوو که ته گهر چند رووداویکی ساده نه بوونایه سه رکه وتنیان به دهسته هیئا، له وانه ترسنوکیی سه رکرده ی تهو تاقه تانکه ی که به شداری کردبوو له هیرشه که دا بو سه ر شوینی زیندانیکردنی تهفسه ره کان، هه روه ها دریتزه کیشانی پرۆسه ی گرتنی زیندانه که وای کرد حکومت کاتیکی باشی به دهسته وه بیت. به مهش شوړشگیره کان غافلگیری و دهستیپشخه رییان له کیسچوو. بزوتنه وه که یان له ناو سه ربازگه که دا نابلوقه درا به هوی چاوه روانکردنی یه کلایی کردنه وه ی شه رپه که ی زیندان و چاوه روانیی هه لدانی فرۆکه بوړدومانکه ره کان و به کارهیئانی تانکه کان و جوړه کانی دیکه ی چهک. دیاره زانیاری و ورده کاری زور دهرباره ی تهو بزوتنه وه یه فوتاون به هوی کومه لیک هۆکاره وه له وانه له سیداره دانی که سایه تیبه گرنکه کانی و راوانان و بیسه روشوینکردنی هاوکاره کانی له سالانی دواتردا بویه به وردی نازانین ناستی هاواناهنگی چون بووه له نیوان سه ربازه کانی تهو بزوتنه وه یه و تهفسه ره گیراوه کانی زیندانی ژماره (یهک) و ثایا تهفسه ره کان رازیوون هاوکاری بزوتنه وه که بکه ن.

(۳) سه ره تای بزوتنه وه که ی حهسهن سه ریع لهو هه وله تاکه که سیانه وه دهستی پیکرد بو دروستکردنه وه ریڅخستنه کان که شیوعیبه کان ته نجامیان دا پاش ته وه ی له ۸۱ شوباتدا زهبری گورچکبری وه هایان به رکه وت که رایه لئی ریڅخستنه کانی پچراند. به لام شاننه و ریڅخستنه حیزبیه کانی خواره وه ی حیزب له هه موو که رته کومه لایه تی و سه ربازیبه کان، زهبری وایان به رنه که وتبوو و هیشتا دهستی دهسه لات و دهزگاکانی دهسه لاتیان پی نه گه یشتبوو. له هه مانکاتیشدا کاره کانیان سږ بوو بوون و نه یانته توانی په یوه ندی بکه ن به ناوه ندی سه رکرده یه کانیانه وه به هوی سه ختی بارودوخ و کوژران و زیندانیکردن و هه لته اتنی لیپرسراوه راسته وخوکانی حیزب. بویه بی سه روبه ری و کاری تاکه که سی تا ته ندازه یه کی و ا سه ریه ه لدا که ته نانه ت یه کیک له شیوعیبه کان به یاننامه یه کی به دهستوخه تی خوی نووسی و به نهیئنی بلاوی کرده وه به ناوی (حیزبی شیوعی له ناو دووریبه کاند) - پی ته چیت کومه له که ی حهسهن سه رعییش یه کیک بوویت لهو ریڅخراوانه

به حوكمی نه وهی لیپرسراوانی زوربهی ریکخواه سهربازییه کانی حیزب له ناو کوژراوان و زیندانییکراواندا بوون و هندیکیشیان له پیش ١٤ ی ره مه زانی ١٩٦٣ وه له زینداندای بوون. بیرۆکهی بزوتنه وه که نه و کاته دروستبوو که ریکخواه کهی حه سه ن سه ریع له گه ل ریکخواویکی کریکاری له خوئی گه وره تر که ئیبراهیم محمه د عه لی سه ریه رشتی نه کرد و وره یه کی به رزی هه بوو و نه ندای لیژنه ی کریکاری بوو له به غداد که لیژنه یه کی گرنگه و راسته وخۆ په یوه ندی هه بوو به لیژنه ی ناوه ندی حیزی شیوعییه وه و به وه ناسراوه که نه م لیژنه یه پیش ٨ شوباتیش ره خنه ی هه بوو له سیاسه ته کانی حیزب. نه م لیژنه یه له ٣ لیژنه ی بچوک پیکهاتبوو که بریتین له لیژنه ی گه وره ی کریکاری و نه و کریکارانسه له خو ئه گریت که له بواره گه وره کانی وه کو نه وت و کاره بادا کار نه که ن، لیژنه ی مامناوه ندیش کریکارانای کارگه ناوه ندییه کان له خو ئه گریت وه ک رستن و چنن و خواردنه وه گازییه کان، لیژنه ی کریکاری بچوکیش کریکاره کانی چاپخانه و نانه واخانه و دامه زراوه بچوکه کان نه گریتنه وه. ئیبراهیم محمه د عه لی که کورد بوو نه ندای سه رکرده یه تی بالای نه م لیژنانه بوو، له هه مان کاتیشدا سه رۆکی لیژنه بچوکه که بوو. کاتیک که په یوه ندییان پچرا، نه م نه ندای ده سته ی ناگادار کرده وه له وه ی به سه ر حیزبدا هاتوو و پیشیناری کرد به رده وام بن له کار کردن و وای دابنن لیژنه که یان بریتیه له حیزب تا نه و کاته ده روویه ک نه گریتنه وه. جا له بهر نه وه ی که زۆر چست و چالاک بوو که وته ناگادار کرده وه ی لیژنه که ی خوئی و نه وانیه په یوه ندییان به لیژنه که وه هیه به و زانیارییه ی که له رادیۆکان و سه رچاوه کۆمه لایه تی و سیاسییه جیاوازه کانه وه نه بیستن هه مووشی له که شوه وایه کی نه ینی و وریادا به جۆریک که چالاکیه نه یی حیزی به پته وی به یلته وه. به م جۆره نه م خه ته که وته چالاکیه گه وره و په یوه ندی کرد به خویندکاران و سه ربازان و ژماره یه ک له دابراوان به لام به وریایی زۆره وه چونکه نه گه نه ینیه که یان ناشکرا ببوایه نه نجای خراپی لی نه که وته وه. پاشان له ناکامی گه وره بوونی ریکخسته نه که دا بریاریندا کاره کان دابه ش بکه ن، له و چوارچێوه یه دا سه ربازه کانیان خسته ریکخواویکی سه ربه خووه که نه بو سه لام (محمه د حه بیب) راسپێردرا سه ریه رشتی بکات و نه مپش به هوئی نه رکه تازه که یه وه حه سه ن سه رعی ناسی. سه ره رپای

سه قامگيربوني نيشوكاري تهو ليژنه يه ي باسمان كرد به لام سه ركردا يه تيبه كه ي همر ته گه را به شوين ريگايه كدا بو په يوه ندي كردن به ليژنه ي ناوه ندي حيزبه وه (جه مال حه يده ري) و (عه به لي). پنده چيت ته م گه رانه يان به دواي ناوه ندا تيراهيم محمه د عه لي خستيتته داوه وه، چونكه شيوعيه يه كي هاوكاري رژيم به بيانوي ته وه ي كه ته توانيت بيگه يه نيته سه ركردا يه تي حيزب به گرتيدا و برديانه (قه سرولنيهايه) كه ته شكه نجه درا و له ناكامي ته شكه نجه اندا گياني له ده ستدا بي ته وه ي يهك وشه بلت. شياوي باسه له و كاته دا شيوعيه روخواوه كان ياخود ته وانه ي كه پشتريش هاوكاري رژيميان كرد بوو بوونه مايه ي هره شه يه كي گوره چونكه به هممو به عدادا ته گه ران بو دوزينه وه و به گرتداني ته و شيوعيه يانه ي كه هيشتا نه گيرابون و خويان شارد بووه وه. دواي گرتني تيراهيم محمه د عه لي، ريكخستنه كه له لايه ن محمه د حه يبه وه به رپوه ته برا و ده سته جي بيري له وه ته كرده وه كه بزوتنه وه يه كي گوره تر و كاريگه تر ته نجام بدات، نهك ته نيا همر خه ريكي كو كرده وه و ريكخستني ته ندامه كان بيت. له مه شدا ته ندامه سه ربازيه كاني حيزب هاني زوريان دا، بويه پيوستيه كاني ناماده كرد و له گه ل حه سن سه ريح دا كه وته هاونا هه نكي كردن كه كه سايه تيبه كي به هيژ و پته و بو و ته ي تواني به رامبه ره كه ي قايل بكات له سه ر ته و شته ي كه ته يه وي. ته وه بوو نه خشه ي بزوتنه وه كه ي و سه ركردا يه تيبه كه ي ناماده كرا له ژير ناو نيشاني (ته نجومه ني شوپشگير). ته ندامه مه د نيبه كانيش كه وته چالاكي بو په يوه ندي كردن و ره خساندن كه شوهه وا و سازداني ته وانه ي كه تواناي چه كه لگرتنيان هه يه بو چونه ناو سه ربازگه ي ره شيده وه به يارمه تي ته و سه ربازانه ي ديكه كه به شدارييان ته كرد له جي به جي كردني نه خشه كه دا.

(٤) سه ركردا يه تيبه ي بزوتنه وه كه له و باوه رده ا بوو كه زيندانه كه به ناساني خوي ته دات به ده سته وه، به لام دواكه وتني ته و پرؤسه يه كاتيكي زوري بو تانكه كاني كوشكي كوماري ره خساند كه بگه نه ته و سه ربازگه يه و ناتوانين به دلنيايه وه بلين ته گه ر زيندانه كه زوو نازاد بكرايه بزوتنه وه كه چاره نووسيتي ديكي ته بوو يان نا چونكه ته نجامده راني بزوتنه وه كه كه سايتك بوون خويان ته و ريگه يه يان هه لبارد و زيندانه كه ش سه دان ته فسه ري پسپوري

چه که جزا و جوره کانی تیدا بوو که نه وه دهره تیگی نایاب بوو. شکسته پینانی بزوتنه وه که و نازادنه کردنی ته فسه ره کان وای کرد که سهر بازگه که و یه که سهر بازیه کانی دیکه نه یه نه ناو مه سه له که وه. ده سه لاتیس به هیچ شیوه یه که پیشبینی نه و رو داوه ی نه کرد بوو و هیچ نه خشه یه کی نااسایی ناماده نه کرد بوو بو رو یه پروویونه وه. خاله سهر نجرا کیتشه که له وه دایه که چون نه و سهر بازه گه نجانه ی که تیکرای ته مه نیان له ۲۵ سال تیه ری نه نه کرد و هیشتا له قوتانجه نه ی ژیاندا ته زمونی ته وایان وه رنه گرتبو له حیزیشدا هیچیان نه گه یشتبو نه ناستی لیژنه ی محلی که چی له نه خشه یه کدا به شدارییان کرد بو گرتنی ده سه لاتی سیاسی ته مه ش مه سه له یه کی زور نالوز و ترسناکه، چونکه نه ریت وایه کریکاران مان له کار بگرن و تینجا سهر بازه کان له یه که سهر بازیه کانی خویان هه لیبین. له بهر نه وه رو داوه که ره نگدانه وه ی نه و ناسته سیاسییه پیشکه و توه یه که قوتانجه حیزیه که ی حیزی شیوعی پی گه یشتبوو که حه سن سهر یع نمونه که ی بوو. نه گه نجانه له روانگی هه لویست و هه ستیگی نه گوره وه نه م کاره یان کرد که ده سه لاته یه که له وای یه که کانی عیراق ناحه ز و دوژمنی ناوات و نامانجی نه م سهر بازانه و که سوکاره کان یانن بویه وه ک دوژمن سهر یی ده ولته یان کرد وه. له بهرام به ریشدا پیچه وانه که ی نه بینین که کادره سهر بازیه کانی ۸ ی شوبات له نه نجامدانی کاره کان یاندا هه موویان ته فسه ر بوون هیچ سهر بازیکیان به شدار نه کرد له کوده تاکه یاندا چونکه ته ترسان که سهر بازه کان دژی نه و کوده تایه بن ته مه ش دهریته خات که بوشاییه که ی گه وره هه یه له نیوان سهر باز و به شیگی گه وره ی ته فسه راندا. مه سه له یه کی دیکه که مایه ی سهر نجه نه وه یه سهر بازه کان نه خشه یان کیشاوه بو به کاره یینانی سوپا وه ک نامرزی راسته قینه ی ده سه لات و ته مه ش نیشانه ی هه ستیگی پیشکه و توه سه باره ت به چوئیتی به رپوه بردنی ولات که په رله مانگی راسته قینه له نارادا نه بوو. لیکولینه وه کان دهریا نخست که نه م کاره ی ته مان ۱۰۰٪ کاری خویان بووه و هیچ ده ستوهردان و یارمه تیه کی دهره کی تیدا نه بووه بویه له بزوتنه وه که یاندا کورد و عه رب و ناشوری و موسلمان و مه سیحی هه بوون. له بهر نه وه رو داوه که ی ۳ ته موزی ۱۹۶۳ ته نیا هه ر ناگادار کردنه وه ی ده سه لات نه بوو، به لکو هؤشداریه کی گشتی بوو که پیویسته هه مووان بگه رینه وه بو گه ل و لیی دوور نه که ونه وه.

ئىنجا خوينەرى خۆشەويستى ئەم بىرەۋەرىيانە.. ئەبىنىت كە يەككە لە سەر كىردە گەرەكانى حىزبى بە عىس پاش رووخانى حكومەتە كە يان، چۆن باسى ئەو ترس و لەرزەى سەر كىردەكانى ئەو كودەتايە ئەكات و بەرامبەر ئەۋەش ئازايەتى و قارەمانىتى ئەو رۆلە نەبەزانەى پاش ئەو ھەموو كوشتن و بېرىنەى

شەھىد خالىد تەھمەد زەكى
(ھاۋىرئى زافر)

بە سەر حىزب و گەلە كە ياندا ھات چەند باۋەرى پتەۋىيان بە حىزبى خۆيان و گەلە كە يان ھەبوۋە. من لە لىكۆلىنەۋەى ئەم راپەرىنە مەزنىدا نىم، ئىستا، چونكە پىۋىستى بەۋە ھەيە چەند كە سىك ھەلسەنگاندىكى يەكگرتوۋى بۆ بكن ۋەك راپەرىنكى مېژوۋى پىشەنگ لە مېژوۋى سەر بەرزى حىزبى شىۋى عىراق، چونكە ۋ ھەرچەندە لە زۆر شوۋىن ۋ لای جىياۋە ئەو ھەۋلە دراۋە بەلام ۋەك لىكۆلىنەۋەيەكى دارپىژراۋى فراۋان ھەقى خۆى نە دراۋەتى. ئەو لاپەرە زىپىنانەى ئەو قارەمانانە بە خوينى گەشيان تۆماریان كىرد، بەشىكن لەو

مېژوۋى فەھد ۋ زەكى بەسىم ۋ حسىن شىبى رەنگىيان بۆ رشتن. فەھد لە سەر قەنارە كە گوتى: "شىۋىتى بەرزترە لە كۆلەكەكانى لە سىدارەدان ۋ بەھىزترە لە مردن." ھەرۋەھا ھاۋىرئىكانى بە ھەمان جۆرى نەبەزى بەرەۋ روۋى لە سىدارەدانىيان خۆپراگرانە گىيانىان بە گەلەكە يان بەخشى. راپەرىنەكەى ۳ى تەموزى ۱۹۶۳ بە سەر كىردايەتتى ھەسەن سەرىع ۋ ھاۋىرئىكانى رىگا خۆشكەر ۋ چىرايەك بوو بۆ راپەرىنەى زۆنگاۋەكانى خواروۋى عىراق بە سەر كىردەى خالىد ئەھمەد زەكى. ئەۋە يان بە يەكەم ھەۋلدىنى شۆرشگىرانەى پۆلىك لە شۆرشگىرانى حىزب بۆ

دهسه لات وهرگرتن ئەژمیردریټ، راپه پینی دووه میس به جوریکی دیکه به هه ولدانی دووه م ئەژمیردریټ. من که شه ره فی هاورییه تی (شهید ئیبراهیم محمه د علی) م هه بوو که رابه ریکی راسته قینه ی چینی کریکار بوو بۆ راپه پینی ۳ ته موز - شه ره فی هاورییه تی یه ک لیژنه و یه ک ئەنجومه نیشم هه بوو له گه ل شهید خالد ئەحمه د زه کی دا و به شدار بووم له خوئاماده کردندا بۆ راپه پینه که ی ۱۹۶۸. ئەگه ر لادانی سه رکردایه تی حیزب نه بوایه له دوا ی هیلی ئابی دوژمن به ریپازی شوپشگیی حیزب و ریگرتنیان له هه ولی ئەو راپه پینه ی له سالانی ۱۹۶۵ - ۱۹۶۶ که روو نه دات، منیش سه ره به رزی دیارم ئەبوو له جیبه جیکردنیدا به زیندویتی یان به شه هیدبوون له ریگای بیرو باوه ری مه ردانه ی دوژمن به فه رمانپه وای دیکتاتوری داپلۆسینه ری گه ل.

هه ندیک له ئاکامه کانی ئەو شه پۆلی توپه یی و روخی تو له سه ندنه وه یه ی که له دوا ی کوده تاکه ی ۸ی شوبات هاتنه ئاراوه، پاش بزوتنه وه که ی حه سه ن سه ریع، دروستبوونی بزوتنه وه ی (لیژنه ی شوپشگی - اللجنة الثورية) و بزوتنه وه ی (خه باتی چه کداری میلی - الکفاح الشعبي المسلح) له هۆپه کانی عیراق دروستبوون. زوربه ی لایه نگران و هه لسه وپاوانی ئەم بزوتنه وانه بریتی بوون له و کادیرانه ی حیزب که له گرتوو خانه کانی پاش ۱۸ی تشرینی دووه می سالی ۱۹۶۳ هاتبوونه ده ری و هه روه ها ئەوانه ش که رزگاریان بووبوو پاش ئەوه ی به چاوی خو یان مردنیان بینی و شاهیدی کوژرانی هاوپیکانیان بوون. ئەمه شه پۆلیکی ناره زایی توپه ی دروست کرد دژی سه رکردایه تی حیزب که زوربه ی ئەندامه کانی له ده ره وه ی ولات بوون.

دامه زینه رانی (لیژنه ی شوپشگی) بریتی بوون له کۆمه لیک ئەفسه ر و پله دار و ژماره یه کی زۆری خه لکی مه ده نی، له ناویاندا مولازمی یه که م فرۆکه وان عه بدولنه بی جه میل و مولازمی فرۆکه وان سه لاه عه زاوی و مولازم شاکیر عه زاوی و مولازم جواد قرتاس و نایب زابت که ریم عه زیز و عه ریف مو تعیب خه میس (لیپرسراوی سه ربازی ناوچه ی دیاله) و چه ند که سیکی دیکه.

پاش پیگه‌یشتنی ئەم ریکخراوه نهینییە و دواى ئەوهى ژماره‌یه‌کى زۆر خه‌لکى مه‌ده‌نى و سه‌ربازى په‌یوه‌ندیان پێوه کرد، سه‌رکرده‌یه‌تییه‌که‌ی هه‌والی بۆ ئەو ئەفسه‌ره‌ بالایانه‌ نارد که له‌لای شۆرشى کورد بووبوونه‌ په‌نابه‌ر و پێی راگه‌یاندن که له‌ توانادا هه‌یه‌ ده‌سه‌لات بگیریته‌ ده‌ست. له‌م چوارچێوه‌یه‌دا مۆتعیب ره‌وانه‌ کرا بۆ کوردستان و له‌ناو ئەفسه‌ره‌کاندا که مه‌لا مسته‌فای بارزانی ئەپیاراستن، ته‌نیا عه‌قید سه‌لیم فه‌خرى رازى بوو. شیاوی باسه‌ ئەرکى ریکخراوى لیژنه‌که‌ ته‌نیا هه‌ر رووخاندنى ده‌سه‌لاتى عه‌بدولسه‌لام عارف بوو.

سه‌لیم فه‌خرى به‌ نهینى و ناسنامه‌ی دروستکراوه‌وه له‌رێگه‌ی دیاله‌وه‌ چووه‌ به‌غدا و له‌وێ له‌گه‌ڵ سه‌رکرده‌یه‌تیی لیژنه‌ی شۆرشگێردا به‌یاننامه‌ی ژماره‌ (یه‌ک)یان نووسی و ناوی سه‌رکۆمار و ئەنجومه‌نى وه‌زیران و سه‌رکرده‌کانی سوپایان دیاری کرد. به‌لام به‌هۆی ناپاکیی که‌سێک یان چه‌ند که‌سێکه‌وه، مالى سه‌لیم فه‌خرى و ژماره‌یه‌کى زۆرى هه‌شارگه‌ نهینییه‌کان په‌لامار دران و ئەم هه‌ولە و ریکخراوه‌که‌ش شکستیان هێنا. شیاوی باسه‌ رای گشتیی نێوده‌ولته‌ی و فیستیقاله‌ نێوده‌ولته‌ی و ناوچه‌ییه‌کان نه‌یانهینیشته‌ به‌شداره‌ سه‌ربازیه‌کان له‌سێداره‌ بدرێن.

سه‌رکرده‌یه‌تییه‌ پێشنيارکراوه‌که‌:

- کامیل چادرجی یان ئیسماعیل سه‌فوه‌ت، سه‌رکۆمار
- مه‌لا مسته‌فای بارزانی، جیگه‌ری سه‌رکۆمار
- سه‌لیم فه‌خرى، سه‌رۆک وه‌زیران
- ئیبراهیم کوبه‌، وه‌زیری ئابووری
- محمه‌د حه‌دید، وه‌زیری دارایی
- عه‌بدولوه‌هاب مه‌حمود، وه‌زیری ده‌ره‌وه‌
- عه‌بدولوه‌هاب قه‌یسی، وه‌زیری داد
- جه‌لال تاله‌بانی، وه‌زیری نیشته‌جێکردن
- جه‌لال بالته‌، وه‌زیری ناوخۆ
- مسته‌فا عه‌لی، وه‌زیری ئەوقاف

- عهزیز شهریف، وهزیری کار
 - عهبدولفه تاح ئیبراهیم، وهزیری نهوت
 - رافید سوبجی ئه دیب، وهزیری پهروه ده
 - محهمه د مه هدی ئه لجه واهیری، وهزیری روشنیری و ئیرشاد
 - عهباس بهلداوی، وهزیری شاره وانیه کان
 - محهمه د سالح به حرلعلوم، وهزیری ده ولت
 - وهزیریکی تری ده ولت له پارتی دیموکراتی کوردستان
- قائید فیرقه کانیش بریتی بوون له: سه عید موتهر، عهبدولقادر مه حمود، ئه حمه د موحسین محهمه د علی، و عهبدوللا سه عید. ههروه ها بریار بوو عه قید روکن عه بدولپرهمان قازی بکریت به حاکی گشتی سهریازی.

دوای سهرنه که وتنی راپه رین

چیرۆکی شه مه نده فهری مهرگ (قطار الموت)

دوای ئه و کاره ساته دلته زینه ی سهرنه که وتنی راپه رینی ۳ ته موز که به سه رکرده یی هه سه ن سه ریع ئه نجام درا و پئویسته بۆ میژوو بنووسریت که شه هید ئیبراهیم محهمه د علی مه خموری و شه هید محهمه د حه بیب له نه خشه کیشه کانی ئه و راپه رینه دا بوون، پاش سه رکه وتنی حکومه تی به عس به سه ر ئه م بزووتنه وه یه دا و کوشتن و گرتنی قاره مانه کانی راپه رینه که، چیتروویدا؟ سه رباژگی ره شید (مه عه سکه ره شید) وه ک باسم کرد، ئه و سا له گرنگترین سه رباژگی سوپای عیپراق بوو، به هۆی ئه و به شه جیا جیا یانه ی هیزه کانی سوپا تاییدا، وه ک بنکه ی هیزه ئاسمانیه کان، هیزی ده باببه، هیزی پیاده ی سوپا، کۆلیجی عه سکه ری و کۆلیجی ئیحتیات، عه مباری گه وره ی چه ک و ته قه مه نی، چه ند که تیه ی توپ و ههروه ها نه خۆشخانه ی عه سکه ری. له دوای کوده تاکه ی ۸ ی شوباتی ۱۹۶۳ به ندیخانه یه کی گه وره ش به ناوی (به ندیخانه ی ژماره ۱) له م شوینه دا دروستکرا بۆ زوربه ی پیاوه

ناسراوه كانی حكومه تی عه بدولكه ریم قاسم و ئەفسه ره گه وره كانی سوپای عێراق كه زوربه یان له ئەندامان و دۆستانی حیزبی شیوعی عێراق بوون. یه كێك له پلانه كانی شۆرشگێرانی راپه پینه كه شكاندنی ئەم به ندیخانه یه و ئازادکردنی زیندانییه كانی ناوی بوو كه ژماره یه كی زۆریشیان ئەگه ر پلانه كه سه ركه وتایه به شدارییان ئەكرد له و راپه پینه دا، به تاییه تی ئەم ئەفسه رانه: فرۆكه وانه كان، ئەفسه ری ده بابه و زرپۆشی دیکه كه ژماره یه كیان له م كاره ئاگادار بوون پیش روودانی. له چه ند سه رچاوه یه كدا باسی ئەوه ئەكرا كه ئەو سه ربازهی فه رمانی ئەوه ی پیدرابوو به ده بابه كه ی هیرش بكاته سه ر به ندیخانه كه، ترسنۆك ده رچوو بوو یان وه ك هه ندێك گوتیان به جوړێك شله ژابوو نه یه توانیبوو ئەو فه رمانه كه گرنگترین ئەلقه ی كاره شۆرشگێرییه كه بوو به جی به یئنییت و ئەوه بووه هۆی سه ره كیی سه رنه كه وتنی راپه پینه كه. ئیتر میژوو هه ندێك روودای تیدا یه كه به ئازایه تی یان به ترسنۆکی تاكه كه سیك ئەنجامیكي ئەمدیو یا ئەودییو میژوویه كی جیا دروست ئەكات. ئەگه ر سه رباز (خه له ف شه لئاغ) ئازا بووایه و ترسنۆکی به رچاوی ره ش نه كرایه كاریکی ئەكرد یان ئەبووه پالئه وانێکی گه وره ی میژوویی یاخود وه ك نائیب عه ریف هه سه ن سه ربیع و عه ریف كازم به نده ر قاره مانانه شه هید ئەبوو. پاش چه ند رۆژێك له كاره ساتی سه رنه كه وتن، به نده كانی به ندیخانه ی ره شید كه بی نان و ئاو كرابوون له گه ل خۆره لاتنی رۆژی عی ته موزی ١٩٦٣ ئەو سه دان رۆله دلسوژه ی گه لی عێراق به كه له پچه كراوی هینرانه ده ره وه و به ره و (شه مه نده فه ری مه رگ) راپیچ كران. به عسییه فاشسته كان دوو رایان هه بوو له بریاردان به رامبه ر ئەم سه دان رۆله خاوه ن به هره و زانا و پزیشك و ئەندازیار و ئەفسه ری سوپایه. یه كێكیان ده سترپژكردن له هه موویان و كوشتنیان به كۆمه ل به مه به سته نه هیشته نی مه ترسی ئەوه ی جاریکی دیکه به شدار ی بكه ن له هیچ جوړه كرداریکی دوژمن به حیزبی فاشسته و هاوكاره كانیان. ئەو ویتریان: نه له ترسی رای گشتیی جیهان كه ئیستا هه مووی له هه ژاندا یه دژی ئیمه و ئەمه یه كجاری دوژمنمان بو زیاد ئەكات و سومعه مان دینیتته

سه سفر، با به شه منده فه ریکی باره لگر هه موو کون و درزیکیشی به قیر بئاخنین و بهم گهرمای ته موزه بیاننیرین بو سه ماوه و له ویوه بو به ندیخانه ی نوگره سه لمان، که بیگومان هه موو له ریگادا ئه مرن و وه ک قه زاوقه در ئه چیته ناو ده نگو باسه وه . رای دووه م په سه ندکرا و به ئاگاداریی هه موو سه رکرده کانی به عس و حکومت به گشتی ده سترکا به جیبه جی کردنی ئه م پلانه چه په له ی له جیهاندا وینه ی کهم بووه . که "بار" بارکرا ئینجا شوفیری شه منده فه ره که یان هیئابووه وه رایانسپاردبوو که زور به هیواشی ریگای (سه ماوه) بگریته بهر . ژماره ی ئه و ئه فسه ره لیپرسراوانه نزیکه ی هه زار کهس بوو "به گویره ی راپورته زانستییه کانی ئه و کاته هه بوون"، له ناو ئه و جووره شه منده فه رانه دا و به و گهرمایه ی سه ر له به یانی ۱۹۶۳/۷/۷ هیچ که سیک له ۲-۳ سه عات زیاتر بهرگه ی ئه و گهرمایه ناگریت، له کاتی کدا زیندانییه کان هه ندیکیان به که له پچه کراوی و هه ندیکیان به زنجیر به یه که وه به سترابوونه وه .

د . رافید سوچی ئه دیب

خۆراگریی زیندانییه کان به شیکه ی به هوی ئه وه وه بوو که هه ندیکیان پزیشک بوون داویان له هاوړپیکانیان کرد په نجبه ی خویان و هه ر شوینیکه دیکه ی له شیان که ده میان بیگاتی بمژن تا هه ندی (خوی) بگریته وه بو له شیان که گهرما خوی تیدا کهم کردووه ته وه و به شیوه ی ئاره ق کردنه وه دیته دهره وه . ئه مه و هه ندیک ئامۆژگاریی پزیشکانه ی دیکه که دکتور رافید ئه دیب یه کیک بوو له به ندکراوه کان رۆلی دیاری هه بوو تیایدا . دوا ی سه عاتی ک له که وتنه ریی

شهمه نده فهره که، زیندانییه کان بهر بهره توانای خورآگرییان که م بووه وه و توشی دل تیکه لہاتن و رشانه وه و نزمبوونه وهی فشاری خوین بوون. له شانسی ئه و قاره مانانه شهمه نده فهر له دوی (دوره) و له ئیستگه ی (مه حاویل) راوه ستا. لیره دا شو فییره که که ناوی عه بد عه باس بوو پییان گوتبوو باری فارگونه کانت هه موو شیشی ئاسنه گوتبووی له م راوه ستانه دا له (مه حاویل) کورپیکی گه نج سه رکه وته سه ره وه بۆلام و پیی گوتم خاله گیان ئه و باره ی پیته ئاسن نییه، به لگو مروفن و چاکترین رۆله ی گه له که مانن. عه بد عه باس یاریده دهره که ی خو ی نارد بۆ فارگونه کان. کاتی که راهیه وه لای وه ستای، رهنگی زهره هه لگه پابوو و هاواری کرد خیرا که وه ستا

قسه که راست ده رچوو. عه بد عه باس نه یه زانی داره مه ی تیکی پییه له شیوه ی شه مه نده فهریکدا که کون و که له بهره که شی به قیر گیراوه. کاتی که ئه مه ی زانی، شه ره ف و شه هامه تی ئینسانی کاری تی کرد و له بری ئه وه ی به خاوی و له سه رخوی لیخورین به و په ری توانای شه مه نده فهره که ی به خیرایی لیخوری و دوو سه عات پیش کاتی ئاسایش گه یشته سه ماوه. عه بد عه باس میفره جی بۆ مه زه ره ی کوری گیرابوو وه که: کاتی که یشتینه (هندییه) و

عه بد عه باس میفره جی

(دیوانیه) خه لکیکی زۆر له ئیستگه که راوه ستابوون و ئاو پرشی نی فارگونه کانیا ن ئه کرد بۆ ئه وه ی تۆزیک له گه رما و گره که ی سارد بکه نه وه. "له و کاته شدا ژنیک به په له به ره وه پیرم هات و په لاماری دهستی دام و ماچی کردم و گوتی تکایه به په له بیانگه یه نه" نه م ئه زانی ئه و هه واله چۆن گه یشتوو ته ئه و خه لکه، به وه ش

نه وه ستابوون به لکو هه والیان گه یانده بووه سه ماوه که راوه ستاین و دهرگای فارگونه کان کرایه وه زیندانییه کان وهک لاشه ی کولاو و به سه ریبه کدا که وتوو دهریبه پینه دهره وه و هه ندیکیشیان بورابوونه وه یه کیکیشیان که دکتور یه حیا نادر بوو گیانی له دهست دابوو. یه کیک له بنده کانی ناو شه منده فهره که نه فسه ریکی دهرمانساز بوو و خه لکی سه ماوه بوو، باوکی که به (باوکی تالیب) ناو نه برا له به غداوه هه والی گه یانده بووه شاره که ی خویمان (سه ماوه) و وای کردبوو خه لکیکی زور به ناو و خواردنی زوره وه چاوه ری میوانه کانیاں بکه ن و بیجگه له وهش باری لوریبه کی گهره ی پر له برنج و روژ و شه کر و چا و خورمای نارده زیندانی نوگره سه لمان بویمان. له و کاته شدا دکتور رافید و دوو پزیشکی دیکه له ناو بنده کاندا بوون، قه له مبرزاندا بو لای نه و جه ماوه ره ی نان و ناو و خواردنیان هینابوو و هاواریان کرد که س ناو و سارده مهنی نه خوات و تکایه مه یانده نی خیرا ناوی شله تین و خویمان بگه یه ننی، نه وه بوو به په له ته شتی گهره گهره و خوئیایان گه یانده نی و به مهش جاریکی تر له مردن رزگار بوون. یه کیک، له زیندانییه کان که هاوری حمده ی نه یوب بوو، نه و به پیره وه چوون و فریا که وتنه ی ناو نا "راپه پینه بیده نگه که ی سه ماوه".

که بپروانیته هه زار که س: برسی و تینو و هه موو جل و بهرگی ته پر به ئاره قی لهش و چاو دهر پوقیو له هیلاکی و ترس و مردن و برسیتی و تینویتییدا، چ کاره ساتیکی مروقیایه تی وا جه رگپر، فاشستیته به عسییه کان له ناخ و دهر وونی هه موو که سیکدا له بیر نه باته وه؟ به م جوړه باسکردنی نه م تراژیدیایه - بو نه وه یه روله کانی نه مپو و نه وه ی تازهش نازایه تیی تیکوشه رانی گه له که مان و به سه رهاته گهره کانی و گیانی شوپشگیپی و خو به ختکردنیان له بهرچاو و له سه زمان بمینیت. نه وه ی زانرا له کاتی خویدا: شه هیده کانی راپه پینی سه ربازگه ی ره شید که له روژی یه که مده ۲۰۰ که س بوون و ۴۶ که سی دیکه یان فه رمانی خنکاندنیاں درا و گولله باران کران و ژماره یه کیش له ژپر ئازار و نه شکه نه جده گیانی پاکیان له ده ستدا و چوونه کاروانی شه هیدانی حیزبی شیوعی و گه لی عیراقه وه. له ناو نه م

زیندانیاندا زه عیم غه زبان سه عد و عه قید ئیبراهیم سه سن جبوری و عه قید سه سن عه بود و عه قید سه لمان عه بدولمه جید سه سان و موقه ده م عه دنان خه یال و ره ئیس ئه وه ل لوتفی تاهیر و همدی ئه یوب و دکتور رافید سوبجی ئه دیب و فرۆکه وان ئیبراهیم موسه نا و ئه ندازیاری کاره با و ئه فسه ر عه بدولقادر شیخ و ره ئیس ئه وه ل سه لآح سه زاز و ئه فسه ر یه حیا نادر و جه میل مونیر ئه لعانی و ئه ندازیار سه سن زیوره و سه دان که سایه تی ئه م گه له یان له ناودا بوو.^۱

هه رچه نده راپه رینه که ی ۳ی ته موز سه رنه که وت به لآم هیژ و ئازایه تییه کی بی وینه ی دا به شورشگیران به تایبه تی به شیوعی و جه ماوهره فراوانه که یان. دوا ی ئه وه که عه بدولسه لام عارف و براده ره نه ته وه ییه عه ره به کانی کوده تایان به سه ر به عسدا کرد، ئاسۆیه کی گه شتر و فراوانتر هاته کایه وه و بپروای جه ماوهر به سه رکه وتن پته وتر بوو که ئه و زه بروه نگ و کوشتن و برینه نه یوانی به عس له سه ر حوکم به ئیلتته وه و له چه ند سه عاتیکدا رووخان.

ئیمه ش که له به غدا به نه ئینی کارمان ئه کرد، چالاکیان ئاسانتر بوو بۆ ریکه ستنه وه ی ریزه کانمان و روژانه ده یان ئه ندامان ئه به سه ته وه به حیزبه وه و باوه رمان به سه رکه وتن روو له هه لگشان بوو. شانازیان ئه کرد به پالنه وانیتی و خورپاگری سه رکرده قاره مانه کانمانه وه که به درنده ترین شیوه ی ئازار و ئه شکه نجه شه هید ئه کران.

سه لام عادل و جه مال هه یده ری و ئه بو سه عید و سه سن عوینه و محمه د حسین ئه بولعیس و نافع یونس و ده یان سه رکرده و سه دان کادر و هه زاران لایه نگر و دۆستی حیزب، ئه وانه بوونه چرایه ک بۆ روونا کردنه وه ی ریگای شورشگیریتی و که س به خه یالیدا نه ئه هات که پاش ئه و هه موو رووداوانه سه رکرده تییه حیزب جاریکی دیکه بکه وینه هه له و به تایبه تی هه له ی گه وره ی کوشنده وه .

^۱ ئه م زانیاریان له چه ند بیره وه ری و دیداری روژنامه وانیه وه سوودی لی وه رگراوه وه ک: نامه ی مه زهره عه بد عه باس کوپی شورفیری شه مه نده فره که، غه زبان ئه لسه عد ئه فسه ری شیوعی به ناوبانگ، ئه حمه د عه زاوی، کاظم سه ماوی و چه ند که سیکی دیکه .

گەر وهك زنجیره یه كه رووداو بگه رپینه وه سهر كوده تای ٨ی شوباتی ١٩٦٣، ئینجا پاش به یاننامی ژماره ١٣ی به عس بۆ له ناوبردنی شیوعیهی كان، له ٣ی ته موزی هه مان سالدا رۆله كانی ئەم حیزبه هه ولی هاتنه سهرحوكم بدهن به رووخاندنی حیزبی به عسی درنده، ته نیا راپه رینی ٣ی ته موزی ١٩٦٣ ئەبوو میشکی سه ركرده چه قیوه كانی ناو قورپاوی پاشكۆیه تی بچولینیت و ریبازی شوپشگێرانه یان پێ بگریته بهر، كه چی به ئیشاره تیکێ دهره وهی ولات پاشه كشه یه کی یه كجار ناپه سه ندیان كرد و خوینی هه زاره ها هاورپیان كرد به قوربانیی ئافه رینیکی ریفیژنیزی سوڤیت.

قاعیده ی حیزب و جه ماوه ری حیزب نه كه هه ر به م ئەم ریبازه چه وته رازی نه بوون، به لكو به هه موو شیوه یه ك دژی وه ستان به لام ئەنجام ئەوه بوو سه دان ئەندامی چالاك و تیکۆشه ر باوه ریان به حیزب نه ما و وازیان هینا.

من كه لیپرسراوی زانكۆی به غدا و ریکخستنی یه كیتی قوتابیان نهینی عیراق بووم، كاتیک لیپرسراوه كه م حسین جواد گومهر بوو داوای لی كردم به كۆمه ل بچین بۆ ساحه ی كه شافه بۆ پشتیوانی له (ئیتیحادی ئیشتیراکی) و چه پله لیدان بۆ عه بدولسه لام عارفی خوینرپێژ، پیم گوت ئەمه گه رته رین خیانه ته ئیوه له حیزب بگره له گه لی عیراقی ئەكه ن. به هیه جۆریك من ئەم فه رمانه ی ئیوه جیبه جی ناکه م و هه موو هاورپیان له م هه لویست و گۆرانه تان ئاگادار ئەكه مه وه. گوتم ئەم كاره وهك ریبازی سیاسی له ١٠٠٪ هه له یه و ته سلیمبونه به حوكمی كۆنه په رستی خوینرپێژ و وهك كاریکی ئەخلاقیش بی وه فایه و ناپاکیه له هه زاره ها شه هیدی دوینی و ئیسپاتی ئەوه ش ئەكات سه ركرده كانی ئیستای حیزب به هیه جۆریك سه ربه خویان نییه له بریاردان ناو ولات و گه لی خویان و ته نیا پاراستنی به رژه وه ندی ده وله تی سوڤیته كه ئەمه ش فری نییه به سه ر شیوعیتی و نیشتمانپه روه ریه وه.

كاتیک كه قاعیده و جه ماوه ری حیزب به توندی دژی ئەم هیله چه وته راوه ستان، سه ركرده كانی ئەم ریبازه كه وتنه پاشه كشه، بیگومان نه كه به باوه رپه وه به لكو بۆ پاراستنی پیگه حیزبیه كانیان و خۆكۆرندنه وه و ئاماده كاریی نوێ بۆ درێژه پیدان به هه مان هیلێ سیاسی خویان به جۆریکی دیکه.

هیللی ئاب (۱۹۶۴)

رئیکخراوه کانی حیزب به بیژاری و ده ربړینی نارېزایی رووبه پړوی هیلله پاکتاوییه که ی ئاب بوونه وه و ژماره یه کی زوریان وازیان له حیزب هیلنا و سه ره تاکانی ته که توله جیا جیاکان ده رکه وتن وه ک کاردانه وه دژئ سیاسته هه له کان و متمانه نه کردن به و سه رکردایه تییه ی که هه یه . منیش یه کی ک بووم له کادیره کانی حیزب و باوه پمان و ابو که په پیره و کردنی هیللیکی شورشگړی حیزب و جه ماوهر سازنه کات بو گورپینی ولات و رزگار کردنی له حوکمه دیکتاتوریه درنده که و دامه زرانندی حکومتی نیشتمانی دیموکراسی .

ئوه بوو یاداشتی کمان پیشکه شکردن به ناوی (تیمیک له کادره کانی حیزب) ئه تمه ناوړا کیتله ی (نه جم) که نه جم ناوی نه پنی هاوړی ئیبراهیم عه لاوی بوو له حیزبدا، بیجگه له خودی هاوړی ئیبراهیم عه لاوی و من، هه ریه ک له هاوړپیان شه هیدی نه مر خالید ئه حمه د زه کی و شه هید ره ئوفی حاجی قادر و شه هید ئه مین خه یون و فوناد ئه لئه میر و سه باح گورگیس و یوسف ره زین و ماجید عه لاوی و ئیبراهیم ئیسماعیل و نوری که مال و ئه بو ناجی له و کیتله یه دا بوون .

له یاداشته که دا باسی دؤخی حیزب و زه روره تی سوودوه رگرتنمان کردبوو له و نسکویه ی که حیزب توشی بوو، هه روه ها هؤکاره کان و چاره سه ره که شیمان باس کردبوو . له و بارودؤخه ورد و هه ستیاره دا هیللی گشتی ریکخراوه کانی حیزب به ته واوی جیاواز بوون له یه کتری . له کاتیکدا که لایه نگرانی هیللی ئاب ئه یانویست هاوپه یمانی بکن به لکو ته نانه ت حیزب بتویننه وه له ناو ریکخراویکی پان و پوری نه ته وه بییدا (ئیتحادی ئیشتراکی) و به ئاشکرا بانگه شه یان بو ئه مه ئه کرد و ئه یانگوت ئه وه ریگه راسته که ی گه شه کردنی ناسه رمایه داری و رؤخی سه رده مه . له به رامبه ر ئه وه دا چه ند ره وتیکی شورشگړی هه بوون که گرنگترینان ئه وه بوو که دواتر بوو به کیتله یه ک له شیواز و ناوه رپوکدا جیاواز بوو له و کؤمیته ناوه ندییه ی که به نارپه وا بالی کیشابوو به سه ر حیزبدا . ئیمه له

(تیمی کادر) دا هیچ مه به ستنیک و ره وتیکی جیا بوونه وه مان نه بوو له حیذب به لکو له روانگه ی پیگه ریخراوه ییه که مانه وه له ناو حیذبدا هه لئه سوراین و له سه ر بناغه ی یه کیتی حیذب کارمان نه کرد بو هه لئژاردنی سه رکردایه تییه کی شوپشگیپر که رابه رایه تی جه ماوه ری چه وساو هی گه ل بکات بو بنیادنانی حوکمیکی دیموکراسی و نیشتمانی.

له راسته وه: ئیبراهیم عدلاوی، قه حتان نه لمه لاک، فوئاد نه لئه میر، ماجید عدلاوی، نه بو زهر، له سه ر مه زاری شهید خالد نه حمده زه کی، ۲۰۰۳/۱۲/۱۰

من ئەو کاتە، مەبەستم سالی ١٩٦٤هـ، وەك باسەم کرد بەرپرسیاری ریکخراوەکانی زانکۆی بەغدا بووم کاتیك که لێپرسراوەکەم حسین جەواد گومەر (وەلید) پێی راگەیاندم که ئەبێت بەشداری بکەین لە ئاھەنگەکانی دامەزراندنی ئیتحادی ئیشتراکیدا، من قبوڵم نەکردو گوتم: "ئەو ئەلێی چی؟" گوتی: "گالتهیان پێیکە و بلێ بژی قارەمانی سی شۆرشەکە"، مەبەستیشی عەبدولسەلام عارف بوو. بەلێ هەندیک ئەندامی مەکتەبی سیاسی ئاوا بیریان ئەکردەووە که هەرە دیارەکەیان باقر ئیبراھیم و سەلام ناسری (ئەنوەر مستەفا) بوون، ئەم هیلە بلێن و نەلێن لە خزمەتی جەلادەکانی دوینیدا بوون - لە خزمەتی بکوژەکانی سەلام عادل و جەمال حەیدەری و حەسەن عوینە و ئەبوئەلعیس و محەمەد ئەلەبلی و نافع یونس و سەدان کادری سەرکردایەتی - (تاقمی شەمەندەفەری مەرگ و بەیاننامە ی ژمارە ١٣)^١ دا بوون. لەلایەکی دیکەووە ئیمە ریکخراوەکانمان بەو

^١ بەیاننامە ی ژمارە ١٣: لە یەکەمین رۆژی کودەتا رەشەکەدا حاکمی عەسکەری عەقید رەشید موسلیح ئەلتکریتی بەیاننامە یەکی خویناوی دەرکرد بە ژمارە ١٣، که تیایدا خوینی هەموو کەسیک لە هەر شوینیک بیت حەلال دەکات پشتیوانی نەکات لە کودەتا رەشەکەیان و رادیۆ و تەلەفزیۆنی بەغداش خویندیانەووە که ئەمە دەقەکە یەتی "لەبەرئەو ی شیوعیە بەکرێگراوەکان و هاوێشەکانی عەبدولکەریم قاسم هەولێ بی سەمەریان دا بو دروستکردنی ئاژاوە و ناآرامی لە ناو ریزەکانی گەلدا و ملکەچنە بوونیان بو فەرمان و رینماییه رەسمیەکان، بریار درا دەسەلات بدریت بە یەکە سەربازیەکان و هیژەکانی پۆلیس و حەرەس قەومی هەرکەسیک لە ناو بیەن که بیەویت ئاسایش تیکبەدات و ئیمە داوا ئەکەین لە هەموو رۆلە دلسۆزەکانی گەل هاوکاری دەسەلاتە نیشتمانییەکە بکەن بە رینماییکردنیان بو دۆزینەو ی ئەو تاوانبارانە و لەناوبردنیان، رەشید موسلیح ئەلتکریتی "پاشان بە یانیککی تری بە دوادا دەرکرد که تیایدا هەرەشە ی لە هاوالاتیان کرد لە دال دەدان و شارندنەووە و ئاسانکاریکردن بو هەلەتانی هەرکەسیک که دەسەلات بە دوایدا دەگەرێ و ئیمە بەیاننامە ی دوو هەمیش دەنوسینەووە لەبەر ئەو ی که بەیاننامە یەکی مەترسیدار و خویناوی یە و ئەمەش دەقەکە یەتی "لەبەرئەو ی گەلی بەخشنەو ی عیراق بە راستی

په روه رده ئه کرد که پیویسته توژیینه وه له سهر رابردوو بکه ن له پیناو ئاینده دا له ریگی هیلیکی شۆر شگیری ئامانجدار و باوه پیمان هه بوو به په یوه ندی له گه ل ئه وه هیزه نیشتمانیاندا که ئامانجگه لی هاوبه ش کۆمان ئه کاته وه له گه لیاندا نه که له گه ل ئیتحادی ئیشترایی عه ره بیدا. ناشیرینترین مه سه له له م سیاسه ت و له م هیله پاکتاوییه دا ئه وه بوو ئه وان به رده وام بانگه وازیان بو ئه کرد هه رچه نده رژیمی عارف ئه وانی قبول ئه ئه کرد و رازی نه بوو به کلکایه تییه که یان و دریژه ی ئه دا به جیه جیکردنی حوکمی ئیعدامی نا هه ق دژ به تیکۆشه ران.

مملانیکه له ناو حیزیدا په ره ی سه ند و ئیمه وه ک (تیمی کادر) بره ومان دا به کارکردن و قوتابیان وه کو زۆرینه یه کی ئاشکرا و رۆشن بیران و به تاییه ت ریکخواه کانی ئه ندازیاران له لای ئیمه بوون، ئه مه ش له وه له بژاردانه دا به رچه سه ت بوو که ئه نجامدران بو هه لبژاردنی نوینه رانی قوتابیان و له زانکۆکانی عیراقددا پالیئوراوه کانی ئیمه زۆرینه ی ده نگه کانیان به ده سه ته پنا و به هه مان شیوه ش هه لبژاردنه کانی سه ندیکای ئه ندازیاران له به رژه وه ندیی پالیئوراوه کانی ئیمه دا بوون.

تا ئه هات ئه وه ده نگانه به هیز ئه بوون که داوایان ئه کرد حیزب کۆنگره ببه سه تیت و ئه مه له هه موو ریکخواه کاندای په ره ی سه ند. من کاتی که بیره وه ریی هه ندیک سه رکرده ئه خوینمه وه پاش تیپه رپوونی ده یان سال و ئه ببنم پرن له بابته تی سه یر

پشتیوانی له شۆرش کردوو، ئه و شۆرشه ی که سه ریلندی و که رامه تی گه پانده وه بو عیراق و له به رئه وه ی ده مانه ویت هه موو ئه و تاوانبارانه ده ستگیر بکه ین که هه ول ده دن ئاسایش بشیوینن، ده سه لاته کان رایده گه یه نن که توندترین سه زای یاسایی ده ره ه ق به وکه سه انه ده گرنه به ر که هه ول ده دن هه لاتنی تاوانباران به شارنه وه یان یارمه تیان بدن یان ئاسانکاریان بو بکه ن یان ئاماده نه بن شوینی ئه و تاوانبارانه بدرکینن."

(تالب شیبب)ی ئه ندامی قیاده ی قوتری حیزبی به عس و یه کیک له سه رکرده کانی کوده تا ره شه که له بیره وه ریه کانیدا له کتیبی (گفتوگۆی خوین) که سالی ١٩٩٩ له لوینان - به بیروت بلاوکرایه وه، ده لیت "ژماره ی کوژراوه کانی گه لی عیراق له رۆژانی کوده تا ره شه که ی ٨ی شوباتی ١٩٦٣دا له نیوان ٥٠٠٠ تا ١٢٠٠٠ که س بوو."

و سەمەرە و بە خێرایى بە رووداوەکاندا تێئەپەرن، ئەو رووداوانەى که کاری خراپیان کردە سەر رێبازی حیزب و لەبرى پەیره وکردنى سیاسەتێكى شۆرشگێرپانە بە قۆستنه وەى دەرفەتە گەورە که پاش رووخانى حەرەس قەومى و دواى ئەوێ جەماوەر جارێکیکە روویکردەو حیزب، بە ئاشکرا جیاوازییەکی زۆر فراوان ئەبینم لەنیوان توانای سەرکردایەتی و ئاستە تیۆری و پراکتیکیەکی بە بەراورد بە قاعدەى حیزب که کۆلى نەدا و ملی نەدا بۆ هیڵە راستپەووە خۆپادەستکەرەکه . لەئەنجامی ئەو شدا چەندین دابەشبوونی گەورە روویاندا که دواتر بوونە هۆی کەرتکردنی ریزەکانی حیزب بە شیۆهیهکی تەواو کاریگەر.

تەکه تولى لیژنەى ناوچەى بەغدا که گەورەترین رێکخراو بوو لە بەغدا رێگەى ئەوێ گرتەبەر که داواى راپەرینی میلیى بکات بۆ رووخاندنى حکومەت و وەرگرتنى دەسەلات. هەلسورپاوانى ئەم تەکهتولە تەواو یەکدەنگ نەبوون لە چۆنیتی راپەرین و میکانیزمەکانیدا، بەلکو سەرکردەى وایان تیدا بوو که لە باڵی راستپەو و بوون و بەو هیواى سوارى شەپۆلە شۆرشگێرپیه که بووبوون که کۆنترۆلى بکەن، لەوانە حسین جواد گومەر و پیتەر یوسف. بۆ نمونە خوالیخۆشبوو حسین جواد گومەر یەکیک بوو لە جیبەجیکارە هەرە دیارەکانى هیڵە بەدناو و بەد ناوەرۆکەکەى ئاب. بەلام لە نووسینگەى رێکخراوى بەغدادا ئەندام و بگرە چالاکترین ئەندامیشیان بوو، عەزیز ئەلحاجیش لە ئەوروپاوە گەپابوو وە بىروبووچونى وای هەبوو جیاواز لە بىروبووچونى مەکتەبى سیاسى لەبەرئەو سوارى شەپۆلە که بوو چونکە ئەندامى مەکتەبى سیاسى و نووسەرێکی بەناوبانگ و کۆنترۆل ئەندامیش بوو لەچا و هاورپێکانیدا لە ناوچەى بەغدا که سەرپەرشتى ئەکرد.

لەلایەکی دیکەو رەوتێکی دیکە دەرکەوت بانگەوازی ئەوێ ئەکرد که گۆرپانکاری تەنیا بە شۆرش دیتە دى لە رێگەى کودەتایەکی سەربازى پشتیوانیلێکراو بە راپەرینی میلیى. رێکخراوەکانى حیزب که وتنە مشتومپى گەرم سەبارەت بە هیلى راپەرینی میلیى و هیلى کارى یەکلاکەرەو (کودەتای سەربازى

و شوپرش) و لایه نگرانی ئەم بیروبۆچونه پێیان وابوو که ئەوه پێی ناگوتریت کوده تا به لکو شوپرشیکه له ریگه ی کرده وه ی سه ربازی هاوپی له گه ل راپه پینی میلی که پشتیوانی لی ئەکات.

هه ره وه ک باسیشم کرد، هیلی (تیمی کادر) یش وه ک ئاراسته یه کی دیکه ده رکه وت و بانگه وازی ئەکرد بۆ خه باتی چه کداری وه ک ریگه یه ک بۆ رووخاندنی ده سه لاته دیکتاتۆرییه که.

ئا له م کاته دا من په یوه ندیم کرد به ژماره یه ک هاوپیوه له ریخراوه کانی لقی کوردستان و ئەم ریخراوه تاراده یه ک شوپرشگیڕ بوو که حیزب سه دان چه کداری هه بوو هاوپه یمان بوون له گه ل پارته دیموکراتی کوردستان له شوپرش کوردستاندا. جه نگا وه ره کانی حیزب له قوناغه جیا جیاکاندا گه لی ک قاره مانیتییان تۆمار کردوه و ئەمه ش به لگه یه له سه ره ئەوه ی که شیوعیه کان خاوه نی وزه ی شوپرشگیڕین. بیگومان پاش کوده تاکه ی ۸ی شوباتی ۱۹۶۲ و قه لاجۆکردنی شیوعیه کان له سه رده ستی کوده تاجییه کان، حیزبی شیوعی په یوه ندی کرد به شوپرش کوردستانه وه. ئەم بابته ش به شیکی دیکه ی هه یه که له بیره وه ریبه کانه دا تۆماری ئەکه م به لام پیویسته لی ره دا به په له ئاماژه بکه م بۆ ئەوه ی که هه لۆیستی پارته دیموکراتی کوردستان به سه روکایه تیی مه لا مسته فای بارزانی نه مر له میژوودا بیرناچیته وه چونکه سه دان و هه زاران شیوعی هه لاتووی ده ستی چه وساندنه وه ی به عسی له ئامیز گرت.

هاوپی شیهیدی سه رکرده ی هه لگه وتوو له کوردستان (ره وفی حاجی قادر) م رازی کرد په یوه ندی بکات به تیمه که ی ئیمه وه، ئەویش هاوپی ئیبراهیم عه لوی بینی و بوو به که سیکی زۆر نزیک له تیمی کادر بگره بوو به یه کیک له ئیمه.

ره وفی حاجی قادر ئەندامی لقی حیزبی شیوعی و کریکاریکی به توانای میکانیک و که سیکی کۆمه لایه تی و شیوعیه کی هه ره به ناوبانگ بوو. هه رچه نده له سه رده می (نوری سه عید) ه وه شیوعی و خاوه نی بیرى شوپرشگیڕانه و

خۆشه ويستی لیژنه ی لق و شیوعییه کانی کوردستان بوو، به لام دواچار و دواى سالانیکى زۆر ژيانى موخته فیتى له سه رده ستى به کریگیراوانى ئەمن و ئیستخبارات له سلیمانی شه هید کرا و ئەگەر شه هید نه کرایه له بارییدا بوو رۆلکی گه وره ی بگپرایه له کوردستاندا. له و رۆژانه دا حیزب رۆله ی ئازا و نه به زی هه بوو له سلیمانی که به رهنگاری هیرشه کانی ئەمن و ئیستخبارات ئەبوونه وه و نموونه یه کی گه نجه شوپشگپه کان بوون له ریپازی راستی حیزیدا. ئەبیت ناوی شه هیدان ئەکره می چه پسه و جه مالی عه لی فایز و هه روه ها تیکۆشه ران مسته فا چاوپه رش و که مال شاکیر و حه مه ئەمینی به رید و تایه ر و عه لی و سه للاح له بیر نه که م. ئەمان و ده یان هاوپی ئازای تر.

سه رکرده سه ره کییه کانی ئابی ۱۹۶۴ کی بوون؟

لیره وه ئەبیت بگه ریمه وه سه ر میژووی دروستبوونی به ره ی یه مینی ناو سه رکرده یه تیی حیزب که به هیلی ریفیژنیزم ناومان ئەبردن که سه ره تاي سه ره لدانی ئاشکرایان له ده رکه وتنی سیاسه تی خرۆشۆفه وه سه رچاوه ئەگریت. کوتله ی سی قۆلی به هادین نوری و زه کی خه یری و عامیر عه بدوللا که ئەندامی مه کته بی سیاسیی حیزب بوون، له و کاته وه رۆلی گه وره یان هه بوو له وه رچه رخانه ریپازی شوپشگپیی حیزبی شیوعی عیراقدای به ره و جیبه جی کردنی ریپازی نوپی خرۆشۆف. ئەم سی کوچکه یه بوونه گه وره ترین کۆسپ له پی شوپشگپیی حیزب و جه ماوه ری عیراقیشدا و ئەم سیاسه ته مله ورپییه ی ئەمان بۆ لاده ره ته حریفیه کانی سوڤنیت گورزی کوشنده ی له حیزب دا و هیلی ئابی ۱۹۶۴ ییش به ره مه می ئەو سیاسه ته بوو که سوارچاکانی دیکه یان هینایه کایه وه وه ک سه لام ناسری و باقر ئیبراهیم که دوو که سی سه ره کی بوون له م ریپازه کوشنده یه دا. هه رچه نده هیلی ریفیژنیزمی (ته حریفی) له ته موزی ۱۹۵۹-۱۹۶۱ هه وه ده ستپینئه کات، له و کاته وه که عه بدولکه ریم قاسم ده ستی کرد به شالاو بۆ سه ر

ریکخستنه کانی حیزبی شیوعی، به ریخوشکردن بۆ هیژه کۆنه په رسته شکاوه کان بۆ گه پانه وه سهر شانق و هیرشکردنیاں بۆ سهر حیزبی شیوعی و هیژه دیموکراتییه کان، له هه مانکاتدا قاسم په یوه ندیی هاوکاری ره سمیشی به حیزبی شیوعییه وه هیشتبووه وه بۆ مه رامی خۆی.

به رامبه بهم باره ئالۆزه، حیزب سیاسه تیکی شۆرشگێرانه ی نه گرت بهر و به هۆی جیاوازی بیروپای سهرکردایه تی و پارچه پارچه بوونیاں له نیوان هیلیکی شۆرشگێرانه بۆ ده سه لات وه رگرتن و هیلی دیکه ی به هیژتر که پیچه وانه ی نه مه بوون و هیلی خۆبه ستنه وه بوون به راویژکاری حیزبی شیوعیی سوڤیت و به رژه وه ندییه کانیه وه. ئه و کاته حکومه ت ده ستی دایه لیدانی ریکخستنه کانی حیزب و دۆسته کانی له ناو سوپادا و به پهرش و بلاوکردنه وه و ده رکردنیاں گورژیکی کوشنده ی له و ریکخستنه پته وه وه شانده.

هه ر ناوه روکی ئه م سیاسه ت و فیکره بوو که هه مان تا قمی سی کوچکه ی عامیر و زه کی و به هادین پیشه وه ی بوون و له سالی ۱۹۶۴ دا له هیلی ئابدا سه ری هه لدایه وه و بووه هه لدیژیکی گه وره ی نوێ بۆ ئه و حیزبه تیکۆشه ره ی که دوا ی کوشتن و برین و له ناو بردنی ئه ندام ولایه نگره کانی، دوا ی شوباتی ۱۹۶۳، ئازایانه هه لسا یه وه و به هیوا ی ریبارژیکی شۆرشگێرانه ی نوێ ده ست به ریکخستنه وه ی ریزه کانی کرایه وه.

چه ند قورسه لام و چه ند ئازارم هه یه کاتیک که بیر له و روژانه ئه که مه وه که به ته مای هه له اتنی روژیکی نوێ بووین له میژووی بزوتنه وه ی نیشتمانی و شۆرشگێری عێراق، که ئه گه ر ئه و ریبارزه سه ربکه وتایه و ده سه لاتمان وه ربگرتایه، نه ک عێراق به لکو گۆرانکاری گه وره له ناوچه که و جیهانیشدا رووی ئه دا.

کوتله سی قۆلییه که پیش سالی ۱۹۶۳، هه ولیان دا شه هید سه لام عادل له سکرتهیری لابه دن و هادی هاشم بخه نه جیگای، ئه وه بوو هه ردوو رابه ری گه وره ی میژووی حیزبی شیوعی له عێراقدا سه لام عادل و جه مال هیده رییاں دوورخسته وه و ره وانه ی مۆسکۆیاں کردن بۆ ئه وه ی گۆره پانه که بۆ خۆیاں و رابه ره سوڤیتییه کانیشیاں ته خت ببیت.

هیللی ئابی ۱۹۶۴ وەرچەر خانیکی که مه رشکیئی گه وره بوو که ئه بیټ هه تاهه تایه ناوی نه خشه کی شه کان و جیبه جیکه ره کانی له لیستی ره شی جولانه وهی شیوعی و نیشتمانی عیراقدای بمینیت.

به رامبه به مه هیلله یه مینییه ئه لقه له گوئییه، ریکخسته کانی حیزب و جه ماوهر ملیان بو نه دا، به لکو به توندی به ره له ستیان کرد و به هه موو شیوه یه که دژی ئه مه لادانه راوه ستان.

له مه بارودوخه دا من زور چالاکانه و به توندی دژی ئه مه ریبازه چه وته کارم کرد و نه مه هیشت ته نیا یه که سیش له ئه ندامانی ئه و لیژنه و ریکخستنه ی به ریپوه مه ئه بردن له گه ل ئه مه ریپوه یه مینی و هه لپه رسته دا برۆن.

له ئه نجامی ئه مه سیاسه ته چه وته دا ریکخسته کانی حیزب له واقیعه دا پارچه پارچه بوو، له رووی تیگه یشتن له ئامانجه کانی حیزب، له هه لویست به رامبه به حوکمی عیراق، له شیوه ی کارکردن بو هینانه دی ئامانجه نزیك و دووره کانی حیزب، له ناسینی دۆست و دوژمندا، له تاکتیک و ستراتیدیا، له ناسین و هه لویست به رامبه به یه کیتی سوڤیت و حیزبی شیوعی سوڤیت و به گشتی جولانه وهی شیوعی له جیهاندا.

که واته به هه یچ جوړیک نه فیکری یه کگرتوو و نه ریکخستنی یه کگرتوو له حیزبدا نه ما. به ره لالیی و درکاندن و باسکردنی هه له کانی حیزب و ناوهینانی سه رکرده کان له هه موو شوینی کدا بوو بووه کاریکی ئاشکرای دوور له گشت په یروه لینی نییه کان و بگره دوور له دابونه ریتی ئاسایی نیوان هاوړپیان. که سانی وه که ئیمه ش که شه و و روژ خه ریکی دامه زاننده وهی ریکخسته کانی حیزب بووین و ئاماده بووین بو قوربانیدان و خو به کوشتندان له ریگای حیزب و میلیله تدا، به خوینگه رمیه کی یه کجار ده گمه نه وه، هیوامان به و سه رکردایه تییه نه ما و ئه گه پراین بو چاره سه رکردنیکی وه ها که شو رشیگیری تی و سه ره خوئی حیزب بپاریژین و کار و تیگوشانمان به ریگای راستدا به ره و به دیهینانی ئامانجه کانمان به بهین که رووخاندنی حوکمی کۆنه په رست و درنده کان و به کورتی و هه رگرتنی ده سه لات بوو له سه روو هه موویانه وه.

به و شیوه به چه ند بیروپایه که له ناو حیزبدا دروست بوو. هه ندیک باوه پریان به گرتنه بهری ریبازی کوده تایی سه ریبازی بوو که له گه لیدا راپه پینیکی میلی روو ئەدات و ئەبیتته شوپشیکێ راسته قینه ی گه لی عێراق. به رامبه ر ئەمه ش هه ندیک ریکخستنی دیکه ی ناو حیزب که ناوه نده که ی لیژنه ی ناوچه ی به غدا بوو و ریکخستنیکی زۆر فراوان بوو باوه پریان به راپه پینی میلی هه بوو، و بو ئەم ریبازه شیان په نایان ئەبرده بهر بیروباوه پ و ئەزمونی گه لان و حیزبه شیوعی وشووشگێره کان له میژوودا.

لایه نی سییه میش له ناو حیزبدا دروستبوو، که به ناوی ئەو یادداشته وه ناو نراین که له ژێر ناوی (فریق من کوادر الحزب)^١ واته تیمیک له کادره کانی حیزب دامان به مه کته بی سیاسی. کادره کانی ئەم تاقمه کادره له زۆر شوینی جیا جیای ریکخستنه کاندایارمان هه بوو.

ریبازی ئەم پینگایه ی سییه م، خه باتی چه کدارانه بوو و له پیناوه و نامانجه دا چه ندین شه هید و قوربانیی دیکه مان به خشی خه باته که مان بووه به شیکیی دیار له میژووی جولانه وه ی شیوعی له عێراقدا. راپه پینی زۆنگاوه کانی خواریوی عێراق داستانیکه هه تا هه تابه ناوی ئازایه تی و له خو بووردنی تیکۆشه ره کانی ئەمینیت و ئەچیته پال راپه رینه میژووییه کانی دیکه ی حیزبی شیوعی عێراقه وه.

^١ د. علی که ریم سه عید، له کتیی (العراق البیریة المسلحة - حركة حسن السریع و قطار الموت ١٩٦٣) لاپه ره ٢٠٨ به م جو ره باس له گروپی (فریق ئەلکادر) ئەکات: "تیمی کادر کۆمه لیک بوون پیکه اتبوون له (٤٠-٥٠) تیکۆشه ری به ئەزمونی حیزبی که ئەندان یار و نووسه ر و دواتر بز نسما ن ئیبراهیم عه لای سه رکرایه تی ئەکردن. ئەندامه دیاره کانی ئەم گروپه بریتی بوون له ئەمین خه یون و مولازم فازیل عه باس و فاروق مه لای مسته فا. ئەم تیمه به ره له ستیی بزوتنه وه که ی ٨ شوباتی ١٩٦٣ یان کرد له ناوچه ی کارمییه، ئینجا پاشه کشه یان کرد به ره و باشوور. تیمی کادر پیش جیا بوونه وه ی قیاده ی مه رکه زی هه مان ره خنه و تیبینییه کانی قیاده یان هه بووه و له ژێر په رده ی نووسینگه یه کی ئەندان یاریدا که له گۆره پانی (نه صر) بوو له به غدا و ئیبراهیم عه لای و ماجید عه لای برای خاوه نی بوون، چالاکیان ئەنواند."

ریځخستنه کانی تیمپک له کادیره کانی حیزب (فریق من کوا در الحزب)

ریځخستنه کانی (فریق) له ناو قوتابیان و روښن‌بیران و سوپا و کریکاران و جوتیاراندا له به غدا و خوارووی عیراقدا هه‌بووین.

بۆ باسکردن له هه‌ندیک راستی میژووپی ئه‌و کاره‌ساته‌ی به‌سه‌رگه‌وره‌ترین و تیځکۆشه‌رت‌ترین حیزبدا هات، پیویسته زیاتر باسی ئه‌و بارودۆخه بکه‌م که تیایدا روویدا له ناو عیراق و له دهره‌وه‌ی ولاتیشدا که ده‌یان سال به‌سه‌ر ئه‌و رووداوانه‌دا تیپه‌ریوه به‌لام من و هه‌زارانی دیکه به‌ نازاری ئه‌و روژانه‌وه ئه‌تلیننه‌وه.

له مانگی مایسی ۱۹۶۴دا خروښوف سه‌ردانی قاهره‌ی کرد و سیاسه‌تی نویی سوڤیت رووی له‌سه‌ر هه‌لمالپا. له ناوه‌پاستی مانگی ئابی ۱۹۶۴دا به‌یاننامه به‌دناوه‌که‌ی حیزب وه‌ک هاوتاییه‌ک له‌گه‌ل سیاسه‌تی سوڤیت به‌سه‌رکرده‌یی خروښوف دهرچوو. له‌و روژه‌وه به‌رامبه‌ر به‌مانه به‌ره‌ه‌لستیکردنی کۆمه‌له بچووکه‌کانی دژ به‌ریڤیژنیزم و هیلی یه‌مینی له ناوچه جیا‌جیا‌کانی عیراقدا سه‌ری هه‌لدا و به‌ ئاشکرا له ناو هاو‌پییانی ناو‌زیندانه‌کان و ریځخستنه‌کانی حیزب له کوردستان و به‌غدا و ناوه‌پاست و خوارووی عیراق و دهره‌وه‌ی عیراقیشدا و تیځکۆشانیان گه‌شه‌ی سه‌ند.

له سه‌ره‌تادا، دژایه‌تیکردنی ریڤیژنیزم شینوازیکی نه‌رینی (سه‌لجی) وه‌رگرت که خوی له‌ وازه‌ینانی به‌ کۆمه‌لدا دهرخست له ئه‌ندامیته‌یی حیزب که له هه‌ندی جار و شویندا ئه‌و ده‌ستکێشانه‌وه‌یه گه‌یشه‌ ریژه‌یه‌کی زۆر به‌رز، هه‌ر بۆ نمونه له‌ بلاوکرایه‌وه‌یه‌کی لیژنه‌ی ناوه‌ندی ریځخستن (لتم) که له ۱۹۶۵/۰۹/۱۰دا دهریکرد، ریژه‌که گه‌یشه ئاستیکی سه‌رسوهره‌ینه‌ر، به‌جۆرێک که به‌یاننامه‌که ئه‌لێت:

"له هه‌ندیک ریځخراودا بۆ نمونه له به‌غدا (نه‌هره‌ین) ریژه‌ی وازه‌ینان گه‌یشه‌تۆته ۵۰٪ و له ریځخراوی (ب) باشوردا گه‌یشه‌تۆته ۲۵٪ و له ریځخراوی حه‌یده‌ریشدا (واته‌ فورات) هه‌مان ریژه‌ بوو."

حیزبی شیوعی عیراق له هه‌موو میژوویدا وازه‌ینانی وای به‌خۆوه نه‌دیوو. ته‌نا‌ته‌ سته‌م و چه‌وساندنه‌وه‌ درنده و ببه‌زه‌یه‌یه‌کانی دژی حیزبیش نه‌یان‌توانیوو

تا ئەو کاتە وەرە شیوعییەکانی عێراق تێک بشکێنن و هەزاران بەندکراو مردنیان هەلئەبژارد نەک وازھێنان لە حیزب یاخود راگەیانندی بەرائە لە حیزب و لە شیوعیەتی. کەواتە نھێنی ئەم جوۆرە وازھێنانە چی بوو؟ بە دلنایییەوہ نە ئەنجامی سەرکووتکردنە دێندانەکانی دۆژمن و نە ترسنۆکیی ئەم ژمارە زۆرە ی ئەندامان بوو، بەلکو ناپەرەزایی و نائومێدی و نەمانی متمانەیان بوو بەو سەرکردایەتیەیی کۆنترۆلی حیزبی کردبوو.

دژایەتیکردنی یەمینیەکان و ریفیژنیزم بە گشتی لە هەندیک شوێندا یاخیبوونی ریکخراوەیشیی وەرگرت، هەر بۆ نموونە ریکخراوە کرێکارییەکانی چینی و خواردنەوہ گازیەکان و پیشەسازی پیلۆ لە حیزب جیاپوونەوہ. هەرۆهە لە ساڵی ۱۹۶۴ دا گروپیکی بچکۆلە لە کادیرە حیزبیەکانی ناو ریکخراوی قوتابیان و هەندیک ریکخراوی دیکە کە یاداشتیان دژی سەرکردایەتی حیزب بلۆکێردەوہ، هەمان گروپ و تارێکی مونیر ئەحمەد (واتە بەھادین نوری)یان وەرگێرا و بلۆیان کردەوہ. ئەو وتارە ی بەھادین نوری لە گوژاری (مەسەلەکانی ناشتی و سوشیالیزم)دا نووسیبوو و سەرکردایەتیە یەمینیەکە ی حیزب ھەولێدا ئەو وتارە لە ریزەکانی خوارەوہ ی حیزب بشاریتەوہ، چونکە وتارەکە روخساری راستەقینە ی سەرکردایەتیە ریفیژنیزستەکە ی دەرخستبوو. لە پایزی ۱۹۶۴ دا خرۆشۆف دارپا و سەرکردایەتیەکە ی حیزبیش کە بە ریی کلکایەتیکردنی حوکمی عەبدولسەلام عارفدا ملی رێگای گرتبوو، وردە وردە پاشەکشە ی لە ھەلوێستە پەر ریسواییەکانی کرد ئەوہش بە ھیوای پاراستنی پێگە ی خۆی و مانەوہ ی لە سەرکردایەتیدا.

بێجگە لەوہ، لە ساڵی ۱۹۶۵ دا شەر لە کوردستاندا بەرپا بووہوہ کە ئەمەش گورزێکی دیکە بوو دژی درۆ و دەلەسەکانی ریفیژنیزستەکان کە باسی ۱۱ ئاسۆی درەوشاوە ی گۆرانی ناسەرما یە داربیان ئەکرد لە عێراقدا و خرۆشۆفیش پشستگیری ئەکرد. ئەو شەرە ی لە کوردستاندا بە فەرمانرەوایی عەبدولسەلام عارف

دهستیپیکرده وه شکاندن و ژیرکه وتنی سه رکرده یه مینییه کانی (ح.ش.ع) بوو که هه موو سیاسته کانیان له م روانگه یه شدا شکستی هیئا و ئینجا که وتنه پیشبرکی کردن له گه ل یه کتریدا بو وازهینان له هه لوئیسته کانی پیشوویان و بو ئه وه ش ئه و دوخه له ناو حیزبدا نه ته قیته وه، ئه وه بوو له ئاکامی شه پوولی نارپه زایی به رفراوان و له ئه نجامی مایه پووچبونی ته واوی هیلی ئابی ١٩٦٤ دا، سه رکردایه تییه ریفریژیسته که ی حیزب که له مؤسکو نیشته جی بوو برپاریدا سواری شه پوله شورشگیره تازه که بییت و خوئی و نیشان بدات که وازی له و ریپازه چه وته ی هیلی ئابی ١٩٦٤ هیئاوه، بو ئه و مه بهسته ش ره شنووسی به یاننامه یه کیان ئاماده کرد که هه ندیک ره خنه ی له ده سه لاتی عه بدولسه لام عارف گرتبوو به لام کرۆکی هیله ریفریژیسته که ی له چند ده برینیکی لاستیکیدا هیشتبووه وه به مه بهستی سه رلیشتیواندن.

ئه و سه رکردایه تییه هه موو ریگایه کی پیچاوی پیچیان ئه گرت به ر بو رازی کردنی قاهیره و ئیتحادی ئیشتراکی و رازی کردنی عه بدولسه لام عارف، به لام قاعیده ی حیزب به گشتی و به یه کده نگی هه موو ئه و هه ولانه یان پووچه ل کرده وه و ئه و سه رکردایه تییه یان ناچار کرد که دروشمی رووخاندنی ده سه لاتی عه بدولسه لام عارف و ئوتونومی بو کوردستانی عیراق به رز بکاته وه.

چه ند راستیییه کی دیکه ی مه لانی ی ناو حیزب

له سه ره تای سالی ١٩٦٧ دا هیله گشتیییه کانی مملانی ناوخوییه کانی حیزب ئاشکرا بوون و هه لوئیستی هه ریه ک له کۆمیته ی هه لپه رستی به غدا و کۆمیته ی ناوه ندی (ریفریژیست) ده رکه وت.

هه ر له م کاته دا عه زیز ئه لحاج دوا ی دوولیییه کی زۆر و پاش چه ندین ئاسانکاری که هاوری زافر (خالید ئه حمه د زه کی) پیشکه شی کرد له پیناو به هیژکردنی لایه نه کانی دژ به هیلی ئابی ١٩٦٤، گه رایه وه بو عیراق، له به ره وه کۆمیته ی ناوه ندی پیی باش بوو گۆرانکاری بکات له پیکهاته ی دهسته کانی سه روکایه تیدا بو

دهربازبوون لهو ئیفلیجییهی که له سالی ١٩٦٥ هوه تیی که وتبوو، زهکی خهیری (جندهل) یش بۆ هه مان مه به ست گه رایه وه. له و روانگه یه وه بریار درا مه کته بیکی سیاسی سه ر به کۆمیته ی ناوه ندی پیک به ئیزیت که زهکی و عه زیز و به هادین نوری (مونیر ئه حمه د) بیجگه له سکرته ر عه زیز محه مه د (نازم عه لی) که له ده ره وه ی ولات بوو له خو بگریت. ئه مه له و کۆبوونه وه یه ی کۆمیته ی ناوه ندیدا بریاری له سه ردرا که له مانگی شوباتی ١٩٦٧ دا به ئاماده بوونی هه موو ئه ندامه کانی به ستر. شانبه شانی ئه مه ش لیپرسینه وه له گه ل هه ندیک ئه ندای لیژنه ی به غدا کرا و به رپرسه سه ره کییه کان دوورخرانه وه، به لام ده سه لاتی سیاسیان هه ره ک خو ی مایه وه چونکه لایه نگریان له ناو ده سه ته کانی سه ر به کۆمیته ی به غادا مابوون.

کۆمیته ی ناوه ندی بۆ که مکردنه وه ی ناره زای قاعیده ی حیزب بریاری دا (کوده تای سه ربازی وه ک سیاسه تیکی ره سمی حیزب رابگه یه نیت). هه ر له و ماوه یه شدا ریخراوه کان بۆیان ده رکه وت که ئاماده سازی ئه کریت بۆ به ستنی کۆنگره ی نیشتمانی حیزب. ده ستپیکی کاره کانی ئه م مه کته به سیاسییه نوپیه ده رکردنی بلاوکراوه یه کی ناوخۆ بوو له ناوه راستی مانگی ئازاری ١٩٦٧ دا ده رباره ی (مه سه له ی کۆمیته ی به غدا) و تیایدا ئامازه ی کردبوو به و بارودۆخه تایبه ته ی که قه يرانه ناوخۆیییه که ی حیزبیان قول کردبووه وه و به ده ق ئه لیت:

"یه که مجاره له ژبانی حیزبیدا قاعیده ی حیزب رۆلکی کاریگه ر و ئه رینی بگریت له راستکردنه وه ی سیاسه ته پراکتیکیه هه له که ی حیزبدا، هه رچه نده نه یه توانبوو رۆبچیته ناو ره گوریشه فیکریه قووله کانی ئه و سیاسه ته وه."

پاشان مه کته بی سیاسی له ناوه راستی مانگی ئازاری ١٩٦٧ دا و به ناو نیشانی (له پیناو چالاککردن و ئاراسته کردنی مملانی فیکریه کان) له ناو حیزبماندا بلاوکراوه یه کی ناوخۆی دیکه ی ده رکرد که ئه م بلاوکراوه یه ده نگدانه وه یه کی باشی هه بوو به تایبه ت پاش کۆبوونه وه که ی نیسانی ١٩٦٥ چونکه به ریژه یه ک له

ناشكرایی و به ناوی مهكتهبی سیاسییوه رهخنه‌ی له هیله تهحریفیه‌كه ئه‌گرت، ئه‌مه‌ش ریزه‌كاني خواره‌وه‌ی حیزبی هاندا ئه‌م رهخنه‌گرتنه فراوان بكنه و داوای دوورخستنه‌وه‌ی ئه‌وانه بكنه كه له ده‌زگا سه‌ركردایه‌تییه‌كاني حیزبدا به‌پرسيارن له هیلی ئاب، شایه‌نی باسه بلاوكراوه‌كه‌ی مهكتهبی سیاسی هه‌رچه‌نده له پيشه‌كیه‌كه‌یدا به‌شيوه‌یه‌کی راست مه‌سه‌له‌كه‌ی باس كردبوو به‌لام له كو‌تاییدا كه‌وته پاساو هینانه‌وه بو هه‌لو‌یسته پر له هه‌له‌كه‌ی كو‌میته‌ی به‌غدا و ئه‌لئیت: "دواكه‌وتن و هه‌لئه‌نگوتنی به‌رده‌وام له هه‌لسه‌نگاندنی سیاسه‌ته‌كاني پيشوودا و دارشتنی ریبازی حیزب، هوكار بوون بو گو‌پینی وتی و نا‌ئارامیه‌كه بو قه‌یرانیکی قوولی ناوخوی. له‌راستیدا قه‌یرانه‌كه قولتربووه‌وه له ئاكامی ئه‌وه‌لانه‌ی كه روویاندا له‌كاتی هه‌لمه‌تی روشنبیرکردنی هاو‌پیان به‌ته‌كتیکه ره‌سمیه‌كه‌وه (واته شیوازه‌كاني خه‌بات) و ئه‌مه‌ش بووه هوی داب‌پان له خه‌باتی جه‌ماوه‌ری و له‌لایه‌کی دیکه‌شه‌وه بووه هوی خولقاندنی كه‌شوه‌وايه‌کی تازه‌ی گونجاو بو بوژاندنه‌وه‌ی چه‌مكه راستره‌وه‌كان به بیانوی قه‌لاچو‌کردنی هه‌په‌شه‌ی (چه‌په‌وه‌ی) و گشت ئه‌م بارودو‌خانه كیشه‌ی تیژ و قولیان دروستکرد له هه‌ندیک ریک‌خراوی گه‌وره‌دا."

دواچار بلاوكراوه‌كه هیرشی کرده‌سه‌ر "فیکر و ریبازه هه‌له‌كان له مه‌سه‌له نیونه‌ته‌وه‌یه‌یه‌کاندا" و ئه‌لئیت: "هه‌ندیک هاو‌پیمان له ریزه‌كاني خواره‌وه‌ی حیزب هه‌روه‌ها له‌ناو خودی ئه‌و کادیرانه‌دا به‌خروشه‌وه كه‌وتنه بریندارکردنی هه‌لو‌یستی هه‌ندیک ولاتی شو‌سیالیست له هه‌موو جی‌گایه‌ك."

ئه‌م بلاوكراوه‌یه كه شیوازی نوسینی (عه‌زین) و (زه‌کی) ی پیه ئه‌بینریت، ده‌ریئه‌خات كه نوسه‌ره‌كاني ده‌ستیان كردوو به پاشه‌كشی له هه‌لو‌یسته ره‌خنه‌یه‌كاني پيشوویان سه‌باره‌ت به هه‌ندیک سیاسه‌تی سو‌قیتی. پيشتر عه‌زین له ناملیکه‌یه‌کدا به ناو‌نیشانی (ده‌باره‌ی گه‌شه‌کردنی ناسه‌رمایه‌داری له عێرقدا - شوباتی ۱۹۶۵) غه‌مباری خوی راگه‌یاندبوو له نووسینه‌كاني عه‌لی خانوفا و

هه لۆیسته کانی گۆفاری (نیوتایمزی) سۆقیتتی که ستایشی حوکی عارف و داوای هه لوه شانندی حیزبی شیوعی عیراقییان کردبوو. هه روه ها ره خه نشی گرتبوو له رۆژنامه ی ئه لئه خباری بیروتی چونکه لایه نگری حوکی عارف بوو له عیراقدا (بروانه نامیلکه ی: الاستعمار جدید ۱۹۶۶)، به لام پاش ۱۹۶۷ زه کی خه یری (جه ندهل) پاشه کشیی کرد له هه لۆیسته کاتیبه کانی و دواتر عه زیز ئه لحاجیش شوینی کهوت، که ته نانهت پاش راپه رینه که ی پاکسازی دژی هه موو ره خه گرتنیکی ئاشکرا بوو له (ریقینیزی سۆقیتتی). هه لسوکه وت و ریپازی ئه م دوو که سه هه ولی رازیکردنی ئاراسته شوپرشگیپیه که ی قاعیده ی حیزب و هه لۆیسته ریقینیزیسته کانی حیزب بوو له یه ککاتدا، باشترین به لگه ش له ره شنووسی (به رنامه ی حیزبی شیوعی عیراقی) دا دهرئه که ویت که هاوینی ۱۹۶۷ بلوکرایه وه و دروشمه سه ره کیبه که ی بریتی بوو له: "گۆماریکی دیموکراسیی شوپرشگیپ له ژیر سه رکرایه تیی چینی کرئکار بو ته و اوکردنی شوپرشه نیشتمانیه دیموکراسیه که و ده ستپیکردنی شوپرشه سۆشیا لیستییه که ". دیاره ئه مه ش له ژیر کاریگری دروشمه که ی خرۆشو فدایه که له کۆتایی سالی ۱۹۶۳ دا رایگه یاند و ئه لیت حکومه ته بۆرجوازییه کان له ئاسیا و ئه فریقادا (دیموکراسیی شوپرشگیپن) و هه ول ئه دن به ریگه ی گه شه کردنی ناسه رمایه داریه وه بگه نه سۆشیا لیزم.

له داوای بلوکراوه ی (ململانیی فیکری)، مه کته بی سیاسی بلوکراوه یه کی دهرکرد دهرباره ی چه مکه کانی (ستراتیج و ته کتیک) که ئه مه داواین بلوکراوه ی حیزبیه له و ماوه یه دا و ئه مه ش له گه ل دوو بلوکراوه که ی پیش خۆیدا ئه یاننوانی قاعیده ی حیزب جۆش بدهن بۆ یه کلاییکردنه وه ی مه سه له که له گه ل چه مه سه ره کانی هیللی ئابی ۱۹۶۴، به رپرسیارانئ و بلوکراوه یه خیرا هه ستیان به مه ترسییه که کرد و له مانگی ئازاری ۱۹۶۷ دا ده ستیان کرد به دژه هیرش به ئه نجامدانی گۆرانکاری له هه ندیک ریخه ستندا و به دهرکردنی ئامۆژگاری دژ به هیللی ئاب ئه جوو لایه وه، به مه ش کیشه ناوخۆیه کان له ته قینه وه نزیکبوونه وه.

راپه رینی پاکسازی

که دهستدریژییه زایونیییه که له ۵ی حوزهیرانی ۱۹۶۷دا دهستیپیکرد بارودۆخی سیاسی له عێراقدا ئالۆزبوو، بۆیه جه ماوه ری عێراق دژی دهسه لاتی عارف که وته جووله چونکه ئه وه دهسه لاته نه چوو به دهنگ ههردوو گه لی میسری و سوریییه وه و له هه مان کاتیشدا هیزه دیموکراسیییه کانی ئه چه وسانده وه و سه رکوتی ئه کردن.

له م بارودۆخه روو له ته قینه وه یه دا سه رکردایه تی حیزبی شیوعیی عێراقی نه یئه توانی له پشت کۆمه له دروشمیکی شۆرشگیژی به تاله وه سیاسه تی کلکایه تی خۆی بشاریته وه یاخود داوا له ئه ندامانی خواره وه ی حیزب بکات چاوه پوان بن هه تا ئاماده سازیییه کان ته واو ئه بن گوایه بۆ رووخاندنی دهسه لات چونکه ئه م سه رکردایه تییه به جدی داوا یی ئه کرا هه لۆیستی راسته قینه ی خۆی ئاشکرا بکات که یان له پیشه وه ی جه ماوه ری شۆرشگیژی وه بپوات بۆ روخاندنی حوکمی عارف یاخود ده مامکه شۆرشگیژی و کوده تاییه که ی دابکه نیّت. به لام ئه وه ی که ئه م سه رکردایه تییه ریفیژنیسته کردی مه سه له یه که ئه یسه لمینیّت که به شیوه یه کی کۆتایی له پووی سیاسییه وه نابوت بووه، چونکه به درییایی شه ش رۆژه که ی جه نگ کۆمیته ی ناوه ندی خۆی شارده وه له ریکخراوه کانی حیزب و به ناوی زنجیره یه ک کۆبوونه وه ی نه زۆکه وه گۆره پانه سیاسییه که ی بۆ هیزه کانی دیکه و بۆ بزوتنه وه ی خۆرسکی جه ماوه ر جیه یشت.

پاشان له کۆتایی جه نگه که دا کۆبوونه وه که بانگه وازیکی نامۆی لیکه وته وه که داوا یی ئه کرد پشتگیری دهسه لاتی عارف بکریّت و دروشمی رووخاندنی دهسه لات رهت بکریته وه، ئه وه دروشمه ی که قاعیده ی حیزب له مانگی نیسانی ۱۹۶۵دا سه پاندنی، ئه مه قه یرانه ناوخوییه که ی حیزب و ململانیی نیوان ئاراسته و ته که توله جیا جیاکانی گه یانده ئاستیکی هینده ترسناک که له میژووی حیزبدا بیوینه بوون. یه کیک له ئه نجامه کان هه ره سه یینانی هاوپه یمانیته که ی نیوان هه ریه ک له عه زیز ئه لحاج و زه کی خه یری بوو که به ته واوی کۆنترۆلی مه کته بی

سیاسی و سیاسی هه موو حیزبی کردبوو. زهکی به ته واوی روویکرده تا قمی هیلی ئاب که پیکهاتبوون له به هادین نوری و عامیر عه بدوللا و سه لام ئه لناسری و لایه نگره کانیا، له کاتیکدا که عه زیز ئه لحاج چوو به باوه شی تا قمه که ی به غدا و هیله سیاسییه هه لپه رسته که ی ئه وانی گرته بهر و وازی هینا له هه موو ره خنه گرتنیک له ریفرینستی جیهانی.

له گه ل سه ره له دانه خیرا که ی ته که توله کۆنه کاندا یا خیبوونیکه ده سته جی له ناو ریزی کادیره ناوه ندیه کاندا ده رکه وت که هاو په یمان بوون له گه ل لپرسراوی هیله سه ربازییه که دا و له رۆژانی جه نکه که دا به یان نامه یه کیان ده رکرد ره خنه ی له کۆمیته ی ناوه ندی گرت و به ناوی (کۆنگره ی شیوعی عیراقی) ئیمزایان کرد، که ئه مه ریخراویکه له راستیدا بوونی نه بوو. به یان نامه که ناراسته وخۆ ره خنه ی له کلکایه تیکردنی یه کیتی سوؤقیت ئه گرت و داوای کرد پشت ببه ستریت به هیزه خودییه کانی گه لانی عه ره بی.

هه رچه نده ئه م به یان نامه یه کاریگه ریهه کی ئه وتۆی دروست نه کرد له سه ر ریخستننه کانی حیزب به لام رۆلی هه بوو له ته قاندنه وه ی مملانیکه ی نیوان باله جیا جیا کانی ناو کۆمیته ی ناوه ندی و هه روه ها له ته قاندنه وه ی مملانی له نیوان کۆمیته ی ناوه ندی و کۆمیته ی به غدادا. ئه وه بوو کۆمه لیک له کادری حیزب که دژ به ریفرینیزم و دواتر به ناوی (فه ریق ئه لکادر) ناسران ده سته پشخه ربیان کرد له ریخستننی ریزه نارازییه کانی ناو حیزب و کردیان به هیزکی ئه وتۆ که بتوانیت سه رکردایه تییه ریفرینسته که بهرکه نار بکات.

فه ریق ئه لکادر، که من رۆلیکی زۆر دیارم هه بوو تیایدا، هه ولی ریگرتنه بهری سیاسی تیکی شوپشگێرانه ی راسته قینه ی دا له ناو حیزبدا وه ک له شوینیکی تردا به دریزی باسی ئه که م.

كۆنفرانسى (فریق من كوادر الحزب - تیمیک له كادیرهكانى حیزب)

بۇ لىكۆلئىنەوۋە لە بارى نوپى حیزب و ناكۆكییهكانى، رىكخستنهكه مان بېرىارى دا كۆنفرانسىك بېهستتیت، ئەوۋە بوو لە سەرەتای سالى ۱۹۶۸دا لە گەرەكى عامل (حى العامل) لە بەغدا كۆنفرانس بەسترا. لە كۆنفرانسەكه دا ۳۰ ھاوپرى بەشدار بوون، ئىبراھىم عەلاوى، خالىد ئەحمەد زەكى، فاروق مەلا مستەفا، ماجىد عەلاوى، نورى كەمال ئەلغانى، ئەبو سەبرى، ئىبراھىم ئىسماعىل .تاد. ھەموو ئەندامانى كۆنفرانس لە شوپىنى جىياجىاى ناو بەغداوۋە بەھۆى ھاوپرى ماجىد عەلاوييەوۋە ئەگەيەنرانە شوپىنى كۆبوونەوۋەكە و چەند ھاوپرىيەكیش پاسەوانى چەكدارانەى كۆبوونەوۋەكەيان كرد.

پاش لىدوان لە بارى سياسىي عىراق و دەرەوۋى و لات بە درىژى، ئامادەبووان بەشدارىيەكى تىروتهسەلى گىرگرفتهكانى حىزبىيان كرد و بەگشتى و بە كۆى دەنگ ئىدانەى ھەلۆيسىتى يەمىنى سەركردايەتتى لىژنەى مەرکەزىيان كرد و ھەموو ئەگەرپاين بەدوای چارەسەرىكى و ھادا كە يەكئىتى ناو قاعىدەى حىزب و پەيوەندى توندوتۆل بە جەماوۋەرى گەلەوۋە بپارىژىن.

كۆنفرانسەكە لەبارەى بوونى دوو لايەن كە يەكئىكىيان بەناوى حىزبى شىوعىي عىراق - لىژنەى مەرکەزى و ئەويتريان بەناوى حىزبى شىوعىي عىراق - سەركردايەتتى كاتى كار ئەكەن، ئىمەش كە لە سالانى پىشووۋە ھەلۆيسىتمان بەرامبەر سياسەتى حىزب و ھىلى گشتى ئىستا و رەچاوكردنى ئەركەكانى ئەم حىزبە تىكۆشەرە ھەيە لە دواپۆژدا، ئەمانە ھەموويان گەياندىنە ئەوۋە كە راستترىن بپارى ئەوۋە بەكەوینە گفوتگۆ لەگەل سەركردايەتتى كاتى بۇ يەكخستنى تىكۆشانمان بەرەو سياسەتتىكى شۆرشگىرپانەى پىشتبەستوۋ بە پەپرەوۋە ماركسىزم - لىنىنىزمەكان.

بۇ ئەو مەبەستە سى كەس ھەلپىژىردرا: ئىبراھىم عەلاوى، خالىد ئەحمەد زەكى، فاروق مەلا مستەفا. ئەوۋەبوو لە چەند رۆژىكدا دەستمان كرد بە گفوتگۆ لەگەل: عەزىز ئەلھاج، حىسین جواد گومەر، مالىك مەنسور و ھەمىد ئەلسافى و ئەنجام بەياننامەى (يەكگرتنى حىزب - وحدة الحزب) لەئىوان سەركردايەتتى كاتى و تىمى كادەرەكانى حىزبدا دەرچوۋ كە بووین بە يەك و كاروبارى رىكخستن دراىە دەست لىژنەيەكى ھاوبەش بۇ يەكخستنەوۋەى ناو رىكخراوۋەكان.

سه ره تاکان

ههنگاه سه ره تاییه کانی ئەم کاره له سالی ۱۹۶۴دا به بلاوکردنه وهی یاداشتیک ده رکهوت که دابه شکره به سه ر ریکخواوه کانی حیزیدا و ره خنه ی له ریپازه ریفیژنیسته که ئەگرت. پاشان ئەم کۆمه له کادیره له مانگی مایسی ۱۹۶۷دا ههنگاویکی تریان دهستیپکرد. ئەوه بوو له بارودۆخی پاش دهستیژیییه که ی ۵ی حوزه بیراندا هه ندیک کادری حیزب له مانگی ۳۰ی حوزه بیرانی ۱۹۶۷دا کۆبوونه وه و تیایدا بریار درا ئامانجه کانی ریزه کانی خواره وهی حیزب رابگه یه نریت که بریتییه له دوورخستنه وهی سه رکردایه تیییه لاده ره که و به ستنی کۆنگره ی نیشتمانی حیزب و هه لبراردنی سه رکردایه تیییه کی نوێ که قاعیده ی حیزب پشتیوانی لی بکات و حیزب به ئاراسته ی شوپشیک مارکسی لینینیدا ببات و ئەوه دهسته به ربکات که حیزب هه ر پێشهنگی چینی کریکاری عیراق بیته له رپی خه باتیکی جدی و راسته قینه وه بو رووخاندنی ده سه لاته عارفییه کۆنه په رسته که و دامه زراندنی کۆماره دیموکراسییه میلییه که. دوا ی چه ند روژیک کۆبوونه وه، ره شنووسی یاداشته پێشنیارکراوه کان ئاماده کرا و نیشانی هه ندیک کادری حیزب درا بو دهسته به رکردنی به شداربوونی زۆرتین ژماره یان. له هه مان کاتیشدا هاوپی زافر که هه مان خالید ئەحمده زه کی که سی دووه می حیزب بوو یاداشتیک نووسی بو کۆمیته ی ناوه ندی (ته موزی ۱۹۶۷) که ئەو خالانه ی له خوگرتبوو که له کۆبوونه وه که ی ۳۰ی حوزه بیراندا په سه ندکراوو. جا له بهر گرنگی ئەم یاداشته و له بهر ئەوه ی یه کیکه له و به لگه نامه سه ره تاییا نه ی که هه ولیان دا حیزب بگه رپته وه بو هیله مارکسی - لینینییه که و ئامانجه کانی جه ماوه ری حیزبی به شیوه یه کی راست و دروست دارشت و یه کیک بوو له گولله ته قینراوه کان له جهنگی یه کلاکه ره وه دژی سه رکردایه تیییه ریفیژنیسته که، ئیمه لیژه دا چه ند برگه یه کی به نمونه ئەهینینه وه:

"له سه ره تای په نجاکانه وه، واته پاش قوناعی سه رکردایه تی هاوپی فه د، حیزیمان گیرۆده ی بیروبوچون و سیاسه ته راسته وه کان بووه و له ناوه راستی

۱۹۵۹ وە ئەم بېرۇبۇچوون و سىياسەتانه بەرجەستەتر بوون، بەلام لەماوەى نىوان حوزەيران - ئابى ۱۹۶۴ دا بەرەو كاملبون چوولە رەوتىكى رىفىژنىستىدا كە رووخسار و سنوورىكى ئاشكرای هەبوو. ئەم ئاراستەيه نەك هەر لە مەسەلە تەكتىكىيەكاندا بەلكو لە ستراتىجىشدا لە ماركسىزم و لىنىنىزم لايدا. ئىمە لىرەدا كارمان تاوتوئىكردن و بەدرۆخستنه وهى ئەم رەوتە پاكتاوخوازه نىيە بەلام پىمان خۆشە ئامازە بكەين بۆ ئەو راستىيەى كە سەربارى تىيەپبوونى زياتر لە دوو سال و نىو بەسەر هەولى هەمواركردنه وهيدا كەچى تا ئىستا بە جدى رەگورپىشە هزرىيەكانى و هۆكارە بابەتى و خودىيەكانى روون نەكرائونەتەوه و بە هىچ شىئەيه ك رەخنە لەخۆگرتن پەيرەو نەكرائە و حىزب ئەندامەكانى هوشيار نەكردووتەوه لەو هەلە گەورانە. بەلام ئايا چۆن ئەتوانىن تەنانەت هەر بىریش لە كارى وا بكەينهوه لەكاتىكدا كە زورىيەى هاوپرى بەرپرسىيارەكان لەو دۆخە و لە جىبەجىكردنى ئەورەوتە خۆيان لە پىگە بالاكانياندا ماونەتەوه و دوورن لە لىپرسىنەوه قورسەكەى كە شايستەيانە. هەر ئەوه نا بەلكو لەوهش خراپتر كە زورىيەى ئەوانە و لە ئەنجامى سروشتە راپا و رەنگاوپرەنگ و بى پرنسىپەكەيان، دروشمى شۆرپشيان زۆر بەرز كردهوه و خۆيان لەگەل بارودۆخە تازەكاندا گونجاند. پاش هەموو ئەمانە ئايا شتىكى نامۆ نىيە كە ئاسەوارەكانى هىلى ئابى ۱۹۶۴ تائىستا بىئىنەوه و حىزبان بېزىنن بە ناوى جىاجيا و دىمەنى جۆراوجۆرەوه؟ ئايا ئەگەر تەنيا هەر بە بىركردنه وهش باس لە رىفۆرمى رىشەيى بكەين بۆ قەيرانە ناوخۆيىەكانى حىزب، نابىن بە شوينكەوتووى رامانە شۆرپشگىرپىيە هەرزەكارىيەكان لەكاتىكدا كە پالەوانەكانى هىلى ئاب هىشتا، لە جەوهەردا و بەشىئەيهكى گشتى، لەهەمان پىگەى سەركردايەتییەكانى جارانياندا بن؟"

ياداشتەكەى هاوپرى زافر بە ديارىكراوى ئەم ئەركانەى خوارەوهى رىزەندى كرد كە جىبەجىكردنىان پىويستن بۆ رزگارکردنى حىزب لە قەيرانەكە و بۆ ئەوهى بىيئە پىشەنگىكى ماركسى - لىنىنى بۆ شۆرپشە پرۆلىتارىيەكە لە عىراقدا، لەوانە

سپرکردن و ده رکردنی تیگرای ئه و ئه نامانهی که به شدار بوون له داریشتن و جیبه جیکردنی هیلی ئابی ۱۹۶۴ و چاوخشانده وه به هه موو لیژنه و دامه زراوه حیزبیه کان و دروستکردنی ده سته یه کی چاودیی ناوه ندی بو سهرکردایه تیکردنی حیزب تا واده ی به ستنی کۆنگره ی نیشتمانی و ئه وه ش که پیوسته کاری جدی بکریت له ماوه ی دوو مانگدا ئه و کۆنگره یه ببه ستریت. دیاره بارودۆخی ئه و سهرده مه هاوکار نه بوو بو جیبه جیکردنی نه خشه که به وشووه یه ی که بۆی دیاریکراوه. جگه له وه ش (تاقمه هه لپه رسته که ی لیژنه ی به غدا) هه سته کردبوو به چالاکیه کانی هاوپی مارکسی - لینینییه کان که ئه م تاقمه پیی وابوو هه ره شه ن بۆسه ر کورسیه سهرکردایه تییه کانی ناو حیزب بۆیه ده سته پی شخه رییان کرد و نه خشه تایبه ته که ی خۆیان جیبه جیکرد به بی ره چاواوکردنی به رژه وه ندییه مه ده ئییه کانی دژی ریفیژنیزم. له ئه نجامی ئه مه شدا راپه پینی پاکسازی زیانی پیگه یشت و دواتریش په کیکه وت. کاتیکیش که کۆمیته ی به غدا هه سته به گوشه گیربوونی خۆی کرد و لایه نگره کانی لیی ته کینه وه، ده سته کرد به هاندانی سهرکردایه تییه ریفیژنیسته که دژی (فه ریق ئه لکادر) که له مانگی حوزه ییرانی ئه و ساله وه به وشووه یه کی فراوان گه شه ی ئه کرد. له ناوه راستی ته موزدا (تاقمه که ی به غدا) راپورتیکیان پیشکه شی کۆمیته ی ناوه ندی کرد، تیایدا داوایان کردبوو سزای (فه ریق ئه لکادر) بدات، که ئه و تاقمه له راپورته که یدا تۆمه تباری کردبوون به وه ی هه وللی (دابهبوون و تیگدان) ئه دن، راپورته که چالاکیه کانی فه ریق ئه لکادری بو کۆمیته ی ناوه ندی ده رخست و به هه ره شه ی له قه له مدا بۆسه ر ئه و سهرکردایه تییه ریفیژنیسته. راپورته که ئه لیت که بزوتنه وه دیموکراسییه که ی قوتابیان که وتووه ته ژیر کۆنترۆلی فه ریق ئه لکادره وه، پاش هه لبژاردنه قوتابییه که که له ۳۱ی ئازاری ۱۹۶۷دا له هه موو زانکۆکانی عیراقدار یئکخران و لیسته دیموکراته کان ریژه ی نزیکه ی له ۸۰٪ی ده نگه کانی هه موو قوتابییانی زانکۆکانی عیراقیان به ده سته هینا بوو. تاقمه که ی به غدا، فه ریق ئه لکادری به (توخمه جیا بووه وه کان - العناصر المنشقة)

ناوئەبرد، پاشان رووداویکی چاوه پواننە کراو روویدا کاتیک که کۆپییه که له یاداشتییکی نهینی (فهریق ئەلکادر) که وته دەست یه کیک له به شداربووانی کۆبوونه وه که ی ۳۰ حوزەیرانی ۱۹۶۷. ئەو یاداشته له ناو هەندیک کادیری حیزبی دژ به ریفیژنیزم دەستاودەستی پینە کرا. بەلام ئەمە به بۆچوونی لیژنە ی ناوبراو بەلگە یه که بوو بۆ ئەو شتە ی که لێی ئە ترسان. لە بەرئەوه تاقمە که ی به غدا بریاری دا پە لە بکات له جیبه جیکردنی نه خشه کوده تاییه که ی به بی بە شداریی کردنی قاعیده ی حیزب. بەلام عەزیز ئە لحاج که به م دوایه په یوه ندی کردبوو به و تاقمە وه له ژیر گوشاری لپرسینه وه دا که لیژنە ی جه مسەرەکانی هیلی ئاب و (جەندەل) ی هاوپه یمانی نویمان گرتبوویانە بهر، گومانی هەبوو له وه ی ئەو کرده وه کوده تاییه ی که بریاربوو جیبه جی بکریت، سەرکه وتن به دەست بهیئت، له بەرئەوه کتوپر بریاری دا له گەل (فهریق ئەلکادر) دا دیدار بکات که له سەرەتای ۱۹۶۷ هه ئەم بەر دەوام خۆی به دوور ئە گرت لێیان. عەزیز ئە لحاج پێشنیاری بۆ (فهریق ئەلکادر) کرد که له گەل کۆمیتە ی به غدادا هاوکاری بکەن بۆ جیبه جیکردنی نه خشه یه که پیکهاتبیئت له دەستگیرکردن و زیندانکردنی ئەو ئەندامانە ی لیژنە ی ناوه ندی که له به غدان و دوا ی ئەوه سەرکردایه تیه کی تازه بۆ حیزب دروست بکریت. بەلام نوینه رانی (فهریق ئەلکادر) رازی نه بوون هیچ دیداریک بکەن له گەل کۆمەلئیکا که جیبه جیکه ری سەرەکی هیلی ئابی ۱۹۶۴ بوون و جه ختیان کرده وه که قهیرانه که ی حیزب به وه چاره سه رنابیئت که سەرکردایه تیه کی ریفیژنیست بخریته جیگه ی په کیکی دیکه ی ریفیژنیست، ههروه ها شیوازه کوده تاییه گوشه گیره که ی تاقمە که ی به غدایان ره تکرده وه و جه ختیان کرده وه له سەر ئەوه ی که پیویسته قاعیده ی حیزب به شدار ی بکات له چاره سه کردنی قهیرانه که و له دوورخستنه وه ی شیوازه پیلانگێرپییه کان. بەلام عەزیز ئە لحاج ئەم بۆچونە ی قبول ئە نه کرد و پیی وابوو هەر ریگه چاره یه که خیرا و یه کلاکه ره وه نه بیئت ته واوی نه خشه که په که ئە خات و کار ئە کاته سەر بەر ده وامبوونی په یوه ندییه کان له گەل ناوه نده سۆفیتییه کاندان. بۆیه

پیی باش بوو قهیرانه که به شیوه یه کی غافلگیر و به بی دهنگه دهنگ چاره سهر بکریت به شیوه یه که مه سه له که وه کیشه یه کی ناوخیی مامه له ی له گه لدا بکریت که ته نیا که سه کانی کۆمیته ی ناوه ندی بگریته وه . که نه مه ش نیشانه ی نه وه یه عه زیز نه لجاج و هاوپه یمانه کانی هیشتا دیلی نه قلییه ته ریفیژنیستییه کهن که به چاوی سوک نه پروانته خه باتی جه ماوهر و له پله ی یه که مدا په یوه ندییه دهره کییه کان به هه ند وهر نه گریت . پاش شکسته یانی نه م دیدارانه له گه یشتن به ریکه وتندا کۆمیته ی به غدا پرۆزه کوده تاییه که ی جیبه جی کرد .

نه وه بوو رۆژی ۱۲ی نه یلولی ۱۹۶۷ تاقمه که ی به غدا به سه رۆکایه تی عه زیز نه لجاج هه ولیاندا خویان وه کو پۆلیس نیشان بدن و سه رجه م نه ندامانی مه کته بی سیاسی و کۆمیته ی ناوه ندی ده سنگیر بکه ن . به لام نه م هه وه سه ری نه گرت چونکه ته نیا توانرا دوو که س له گه وره ریفیژنیسته کان ده سنگیر بکرین که نه وانیش (زه کی خه ییری) و (به هادین نوری) بوون و دواتر نه وانیش به ناسانی هه له اتن . پاش شکسته یانی نه م شانۆگه ریبه لاوازه ، ئیتر تاقمه که ی به غدا و عه زیز نه لجاج هه ر نه و ریگه یان بو مایه وه که رووبکه نه قاعیده ی حیزب و داوای پشتگیریان لی بکه ن بو لبردنی سه رکرده یه تیبه ریفیژنیسته که و گردبوونه وه له دهری هیلکی شۆرشگری که کاربکات بو روخاندنی ده سه لاته کۆنه په رسته که و دامه زراندنی حکومه تیکی دیموکراسی به سه رکرده یه تیبه چینی کریکار ، شکسته یانی نه م پرۆزه یه بوو به سه ره تای راسته قینه ی راپه رینی پاکسازی . نه وه بوو له ۱۷ی نه یلولی ۱۹۶۷ دا کۆبوونه وه یه کی ناسایی کادری پیشکه وتوو له به یاننامه یه کدا بریاری دا کۆمیته ی ناوه ندی هه لپه رست دهربکات و سه رکرده یه تیبه کی ناوه ندی کاتی (قیاده مرکزیه مؤقتة) پیک به یینیت بو حیزب .

راپه رینی پاکسازی سه رده میکی نوئی له میژووی حیزبدا دروست کرد و ئاراسته شۆرشگرییه پرۆلیتارییه که ی بو گه رانده وه و توانای پیبه خشی به ریازه خه باتکه ره که یه وه بیته وه مه دانه وه .

به ناشکرا دهرئه کهوت که تاقمه هه لپه رسته که ی به غدا بیریان له م گۆرانکاریه گه ورا نه کردبووه وه، چونکه چاویان له وه بوو به پیلان و دهسیسه له پیگه ی خۆیاندایمینه وه و هاوکاریی دهره کی مسۆگه ر بیّت بۆیان. بۆیه چیت نه یانتوانی به رده وام بن له هه لۆیسته شاراوه کانیان و ناچار بوون مه به سته کانیان ناشکرا بکن. سه ره تا هه ولیندا بگه پینه وه بۆ باوه شی سه رکردایه تییه ریفیژنسته که.

له پاستیدا پیکهاته ی تایبه تی سه رکردایه تییه ناوه ندییه کاتییه که و بوونی زۆریک له ئەندامانی لیژنه کۆنه که ی به غدا تاییدا رهنگی دایه وه له وه هیله سیاسییه ی که سه رکردایه تییه کاتی گرتییه بهر. ئەمه ش یه که مجار له وه دا دهر کهوت که راپۆرتیه سیاسییه که ی کۆبوونه وه نائاساییه که ئەو به شه ی پشتگۆی خستبوو که په یوه ست بوو به مه سه له نیونه ته وه ییه کانه وه. به شه بلآونه کراوه که ئەوه ی پشتگۆی خست که ریفیژنستی سۆفییتی ده ستنیشان بکات و ئەوه ی دیاری نه کرد که ریفیژنستی راستره و بووه ته ریباری بته ره تی له بزوتنه وه ی شیوعی جیهانیدا. به لام هه وله کانی تاقمه که ی به غدا بۆ سه پاندنی ریباری تایبه تی خۆی به سه ر حیزبدا پاش راپه پینی پاکسازی له پپی نوینه ره کانییه وه له سه رکردایه تییه ناوه ندییه کاتییه که دا هینده ی پی نه چوو له به رده م هۆشیاریی ریزه کانی خواره وه ی حیزب و له به رده م ئەو مملانی فیکرییه ی که له جاران زیاتر په ره ی سه ندبوو شکستی هینا.

* * *

پاش ئەوه ی به کرده وه دوو حیزب هاتنه ئاراو ه که هه ردووکیان ناوی حیزبی شیوعی عیراقییان هه لگرتبوو، دهسته ی (فریق ئەلکادر) له روانگه ی ئەوه ی که یه کیک له ئامانجه سه رکییه کانی هاتوو ته دی و ته نها ئەوه ماوه تاقمه هه لپه رسته که ی به غدا بۆ قاعیده ی حیزب دهر بخت و ریزه کانی حیزبی لی پاک بکاته وه، له به رئه وه ئەم دهسته یه له ۲۶ ی ئەیلولی ۱۹۶۷ دا له یاداشتیکی نهینیدا خۆی راگه یاند که کۆبوونه وه که ی ۳۰ ی حوزه ییرانی ۱۹۶۷ په سه ندی کردبوو. یاداشته که له شیوه ی به یاننامه یه ک بلآو کرایه وه به ناوی (فریق من کوادر الحزب)

جهختی کرده وه که کۆمیته ریفیژنیسته ناوه ندیبه که بهرپرسیاره له قولبونه وهی قهیرانه ناوخوییه که ی حیزب و هه ر ئه م رییاره ریفیژنیسته ش بووه که کۆمیته ی ناوه ندی وای لی کرد هیلی ئابی ۱۹۶۴ بسه پینتیت و دهست بکات به هه لوه شانندی حیزبی شیوعی عیراقی و هه ول بدات بیتوینتته وه له زه لکاو ی ریکخواه کۆنه په رسته کاندایا. پاش ئه مه، یاداشته که دروشمه سیاسی و فیکریه بنه ره تیه کانی خوی ئاشکرا کرد که بریتین له خه باتی میلیی چه کدار بو رووخاندنی حوکمی کۆنه په رست و دامه زراندنی حکومه تیکی دیموکراتی میلی به سه رکردایه تی چینی کریکار و رووبه رووبونه وه ی به هیزی ریفیژنیستی جیهانی و ره خنه گرتن له هیزه سیاسییه جیهانییه که ی. به لام چالاکیه کانی فه ریق ئه لکادر ته نیا هه ر له مه سه له ی بانگه شه ی فیکرییدا کورت نه بووه وه چونکه بوونی تاومه که ی به غدا له دۆخیدا که کۆنترولی سه رکردایه تیه ناوه نده تازه که ی کردبوو ئه می ناچار کرد به رده وامی به خشیت به چالاکی سیاسی شۆرشگیر. بویه ده ستپیشخه ری کرد له ریکخستنی مه فره زه ی چه کدار له هۆره کانی باشووری عیراق و دیهاته کانی فوراتی ناوه راستدا. به لام چالاکیه کانی له کوردستاندا توشی قورتیکی گه وره ئه هات له ئاکامی تیرۆرکردنی تیکۆشه ری شیوعی ره وفی حاجی قادر که له کۆبوونه وه که ی ۳۰ ی حوزهیرانی ۱۹۶۷ دا راسپێردرابوو ئه ندامه شۆرشگیره کانی ئه وی ریکبخت.

به بۆنه ی یادکردنه وه ی را په رینی زۆنگاوه کانی خوارووی

عیراق له مانگی ئایاری ۱۹۶۸ دا

را په رینه کان که ئه لقه یه کی گرنگ بوون له سووربوون له سه رگیانی خۆبه خنکردنی شۆرشگیریی ئه و حیزبه ی ئیمه. له گه ل ئه وه شدا، سه ره تا هه ندیک سه رکه وتنی بینی به لام هیزه کانی حکومه ت به توانا و ژماره یه کی زۆر و چه کی سه ر زه وی و هیزی ئاسمانی به ره نگاری شۆرشگیره کانمان بوون. ئه م را په رینه بووه جیگای سه رنجی زۆر نووسه ر و چیرۆکنووس و شاعیر که ناوی پاله وانه کانیا ن

به هه لۆ و به شیر بردووه . راپه پینه که و ریڅخه ره کانی و قاره مانه کانی چوونه لاپه په یه کی رووناکی میژووی بزوتنه وه ی شورشگیږی چه وساوه کانی گه له که مانه وه . جوتیارانی ژونگاوه کانی غموگه و چه ممار تا ئیستا و نه وه له پاش نه وه نازایه تیی خالید ئه حمه د زه کی و هاوړیکانی بو یه که ده گږپنه وه ، که سه ره تای داستانیکی خویناوی بوو دژ به ده سه لاتی دیکتاتوری و فاشیستی کرا .

هاوړیکانم .. خالید ئه حمه د زه کی و شه له ش و موحسین چه واس و کازم مونه سیر سوادی ، ئیوه شه هیدی له یادنه چووی ئیمه و گشت چه ماوهری گه له که مانن که فیداکاریی ئیوه مان له یاده و له ویزدانماندا ئه میننه وه .

له و داستانه دا فرۆکه یه کی حکومت خرایه خواره وه و فرۆکه وانه که روتبه ی نه قیبی هه بوو له گه ل پینج پۆلیسدا کوژان . بیجگه له هاوړی شه هیده کان ، ژماره یه که هاوړی ده ستگیر کران ، زور نازایانه به رگه ی ئه شکه نجه و لیڅکولینه وه جوړبه جوړه کانی به عسیان گرت .

هاوړی عقیل چه به ش یه کیڅک بوو له و تیڅوشه رانه ی که فه رمانی له سیداره دانیان به سه ردا درا ، پاش ماوهریه که له ده رچوونی لیبوردنی گشتی سالی ۱۹۶۹ نازاد کران . له نامیلکه یه کی تایبه ت به راپه پینه که دا که له بلاوکه روه کانی (دار الغد) ده رچووه ، چیرۆکی راپه پینه که ی به درژی نویسیوه و له شوینیکیشدا باسی شه هید موته شه ر چه واس ئه کات . من له گوړه پانی سیاسیدا که ریم چه واس و موته شه ر چه واسم ئه ناسی که دوو برای تیڅوشه ر بوون له ریزه کانی حیزبدا و ئه نجامی له سیداره دانی موته شه ر به مجوره ئه گږپته وه : "موتته شه ر گوتوویه تی : کاتیڅ له کولېڅ ئه هاتمه ده روه تووشی به ریه که و تنیک بووم له گه ل چه ند قوتابیه کی به عسیدا ، له ئه نجامدا خوّم به ئو تومبیلکدا هه لواسی به لام ته قه یان لی کردم و منیش ته قه م لی کردنه وه و یه کیکیانم کوشت و ده ستگیر کرام ."

له روژی ۴۱ کانوونی دووه می ۱۹۶۹ دا به هاوړی موته شه ر راگه یه نرا که بریاری جیبه جیکردنی له سیداره دانی ده رچووه . به راستی موته شه ر پالنه وان بوو .

له کاتژمیر پینجی به ره به یاندا ئه و دلّه شۆرشگێره قاره مانه له جووله کهوت و مۆمیک له مۆمه کانی گه له خه باتکه ره که مان کورثایه وه .

ئیمهش به سرودى شۆرشگێرانه و سرودى ئومه ميهت له و کاتژمیره دا خواحافیزیمان لى کرد . هاوړی مۆتته شه ر حه واس سه عاته که ی دهستی به دیاری دا به من بۆ یادگار و نامه یه کیشی به خه تی خۆی دابوومی که له دهفته رى بیره وه ریبه کانمدا نووسراوه .

له چرکه ی له سیداره دانیدا ئه م لاوه قاره مانه هوتافى کیشا که : "قسه ی زیاترم نییه بیکه م بېجگه له وه ی هاوړی فه هد : (شیوعیتی به هیژتره له مردن و بهرژتره له کۆله که کانی له سیداره دان). " ئه مه یه کیک له و پۆلیسانه بۆی گێرپینه وه که له مه راسیمی له سیداره دانه که یدا به شدار بوو .

* * *

دوای راگه یاندى سه رکردایه تی ناوه ندى کاتییه وه له ۱۷ ی ئه یلولی ۱۹۶۷، هینده ی نه برد زیاتر له نیوه ی ریکخراوه کانی به غدا و زوربه ی ریکخراوه کانی لقی کوردستان و چه ندىن ریکخراوی گه وره ی به سره و کوت په یوه ندىیان کرد به قیاده ی موه قه ته وه . پاشان له ئاکامی ئه و مملانی فیکرییه دا تا ئه هات داخوازی قاعیده ی حیزب زیاد ئه بوو بۆ په پره وکردنى دروشمی خه باتی میلی چه کداری و داخوازی ده رکردنى وه لید (حسین جواد گومه ر) له قیاده ی موه قه ته . ئه م داخوازییه تا ئه ندازه یه ک رۆلى فه ریق ئه لکادری تیدابوو . له و ماوه یه شدا ده رفه ت ره خسا که سه رکردایه تیی کاتی نوینه رانی فه ریق ئه لکادر گفتوگو بکه ن بۆ دیاریکردنى ئه و خالانه ی که له سه رى ناکوکن . ئه و کۆبوونه وه یه ی که لایه نی یه که م : عه زیز ئه لحاج و حسین جواد گومه ر (وه لید) و حه مید سافى و مالیک مه نسوور و لایه نی ئیمهش : ئیبراهیم عه لاوی و خالید ئه حمه د زه کی و من بووین، و له مالى هاوړی (م . ج) له که راده مه ریه م له به غدا به پێوه چوو . هه ردوولا ریککه وتین له سه ر دادگا یی کردنى حسین جواد گومه ر له دادگا یه کی هاوبه شدا بۆ

دياريکردنی به پرسياريتي ناوراو له جيبه جيکردنی هيلی ئابی ١٩٦٤. ئەم ریکه وتنه بوو به سه ره تاي رووخانی حسین جواد و تاقمه هه لپه رسته که ی. له سه ره تاي سالی ١٩٦٨ دا سه رکردایه تیی ناوه ندیی کاتی به پشتیوانیی فه ریق ئەلکادر کۆبوونه وه یه کی فراوانی ریکخست بۆ کادری پیشکه وتووی حیزب که تیایدا حسین جواد وهک سه رکرده ی تاقمه هه لپه رسته که ی به غذا ریسوا کرا و هه لپه ژاردن ئەنجامدرا بۆ سه رکردایه تیی ناوه ندیی نوێ، ناوراو خۆی پالوت به لام هیچی به ده ست نه هینا. کۆبوونه وه که ریبازی خه باتی میلییی چه کدارانه ی په سهند کرد له روانگه ی به لگه نامه یه که وه که هاوړی زافر (خالید ئەحمده زه کی) ئاماده ی کردبوو. هه رچه نده عه زیز ئەلحاج ئەو به لگه نامه یه ی پیشکه ش کرد بی ئەوه ی ناوی سه رچاوه که ی ببات بۆ ئەوه ی به هی خۆی له قه له م بدریئ.

له ئاکامی ده رکردنی ئەم به یاننامه یه دا ریکخواه کانی فه ریق ئەلکادر په یوه ندییان کرد به حیزبه وه و ده ستکرا به ئاماده سازی بۆ خه باتی چه کدارانه ی میلییی، ئەوه بوو که هه موو ئاماده سازییه کانی هۆره کانی باشوور خرایه ژیر ده سه لاتی سه رکردایه تیی ناوه نده وه و هه ر له م کاته دا له ای حوزه یرانی ١٩٦٨ دا هه والی راپه رینی هۆره کان بلاو بووه وه وهک سه ره تاي سه رده میکی نوێ له خه باتی حیزبی شیوعیی عیراقد. راپه رینی هۆره کان که هاوړی شه هید خالید ئەحمده زه کی سه رکردایه تی ئەکرد له بارودۆخیکی دژوار و له کاتیکدا که کاروباری ریکخستن له ناو حیزیدا شیواو بوو، ئەم راپه رینه کۆتایی به و ململانی خۆپه رستانانه هینا که پیشتر بره ویان په یدا کردبوو. ئیتر خه باتی حیزبی شیوعی عیراق سنوری دروشمی رووتوقووتی تیپه پاند و چووه قۆناعی خه باتی شوپشگیپه وه. ئەم راپه رینه به به لگه ی مادیه وه سه لماندی که ئەو هیله شوپشگیپه چه ند راست و دروسته که قاعیده ی حیزب و کادیره هوشیاره کانی له میژوه داوای ئەکه ن.

هه رچه نده ئەو راپه رینه بزوتنه وه ی جه ماوه ریی له سه رتاسه ری عیراقد بووژانده وه، به لام مه رجه کانی به رده وامبوون و رووبه روو بوونه وه ی هیزه کانی رژیمی

له گه لدا نه بوو. به تایبته که هیشتا هه ندیک که سسی خۆپه رست له ناو ریزه کانی سه رکردایه تیی ناوه نددا مابوون و هه ولیان ئه دا یارمه تی له راپه رینه که بپن. هیزه کۆنه په رست و ئیمپریالییه کانیش له عیراقددا ئه وپه ری ترسیان لای نیشتبوو بۆیه راپه رینه که ی هۆپه کان ره نگدانه وه ی خیرای هه بوو له وه نه خشه یه دا که ناوه ندده ئیمپریالییه کان و توخمه به کریگیراوه کانی سوپای عیراق دایانرشت به وه ی که کورسی ده سه لات له کوده تایه کی سپیدا رادهستی تا قمه فاشییه که ی به عس بکه ن له ۱۷ی ته موزی ۱۹۶۸دا، واته ته نیا چه ند هه فته یه ک پاش ده ستپیکردنی راپه رینه که.

له ئاکامی ئه م بارودۆخانه دا حیزب رووبه پرووی کۆمه لیک ئه رکی گه لیک ئالۆز و دژوار بووه وه له کاتی کدا که هیشتا نه یه توانیبوو کیشه ناوخۆیه کانی چاره سه ر بکات و پاشماوه کانی تا قمه که ی به غدا دووربخاته وه. هینده ی پی نه چوو هه لمه تیکی خویناوی له لایه ن رژیمه تازه که ی به عسه وه دهستی پی کرد که ئه رکی یه که می بریتی بوو له سه رکوتکردنی بزوتنه وه شوپرشگی رپیه روو له هه لکشانه که.

له هه مان کاتیشدا توخمه هه لپه رسته کانی ناو سه رکردایه تیی ناوه ندی به دزیی حیزبه وه په یوه نندیان ئه کرد بۆ ئه وه ی بگه رپینه وه ناو حیزبه ری فیژنیسته که له کاتی کدا که عه زیز ئه لحاج وه که هه میشه دوودلی نیشان ئه دا و نه یئه توانی هه نگاویکی یه کلاکه ره وه بنیت. ئه وه بوو سه ره رای بریاری سه رکردایه تی بۆ کشانه وه ی کادیره پیشکه وتوووه کان به ره و دیهاته کان بۆ ئه وه ی دوورین له زه بره کانی دوژمن به لام ناوبراو ژیا نی ناوشاری به باشتر زانی له جیه جیکردنی بریاره کانی سه رکردایه تی و له ئاکامی هه موو ئه مانه دا له مانگی شوباتی ۱۹۶۹دا زوربه ی ئه ندنامه سه رکرده کان که وتنه ده ست پۆلیسی به عسه وه و ده یان که سیش له هه لمه ته که ی ئه و رژیمه فاشییه دا شه هید بوون. به عس هه ولی دا ئه م شکسته به کاربه ی نیت بۆ سه پاندنی که شوه وای راده ستبوون و مالییوونی جه ماوه ری گه ل به سووده رگرتن له پخۆشبوونی حیزبه ری فیژنیسته کان له عیراق و دهره وه دا.

به لام سه ره رای هه موو دژواری و توقاندنیک حیزب درپژه ی دا به ریبازه که ی خۆی

و ريکخواوه کانی حيزب و کاديره کانی که نه که وتبوونه دهست دوژمن دهستپيشخه ريبان کرد له دروستکردنی دهسته يه کی ليپرسراوی حيزبی بۆ سه رکردايه تيکردنی کاره کانی حيزب. له کۆتايی مانگی ئابی ۱۹۶۹ شدا له شاخه کانی کوردستان کۆبوونه وه يه کی فراوان ئه نجامدرا بۆ کادری پيشکه وتوی حيزب به مه به سستی هه لسه نگانندی ئه زمونه که ی حيزب و دياریکردنی هۆکاره کانی ئه م شکسته ی دوایی و هه لبژاردنی سه رکردايه تيبه کی نوئ. له ئاکامی ئه مه دا سه رکردايه تیبی ناوه ندی ره شنوسی به لگه نامه يه کی ئاماده کرد له کۆتايی ۱۹۷۰ دا و پاش گفتوگويه کی تيروته سه ل له سه ری له لايه ن ريکخواوه کانی حيزبه وه وه ک پرۆژه ی به لگه نامه يه کی نوئ پيشکه ش کرا به کۆنفرانسی سييه می حيزب که له سه ره تاي ۱۹۷۴ دا ئه نجامدرا.

کۆنفرانسی ۱۹۷۴ له (کانی سپيندار)ی ناوچه ی باله ک گيرا، که باره گای سه رکردايه تیبی قياده ی مه رکه زی سالانیک بوو له و ناوچه يه بووين. من له و کۆنگره يه دا به کۆی دهنگ بووم به ئه ندامی سه رکردايه تیبی قياده ی مه رکه زی.

ورده کاريی دیکه له سه رکوده تاکه ی

۱۸ تشرینی ۱۹۶۳ و رووخانی به عس

له پاش کوده تاکه هه ناسه يه کی ئيسراحه تم هه لکيشا و له خوشاردنه وه هاتمه ده ره وه و خوّم ئاشکرا کرد و چالاکیه کانم زياديان کرد. له ماوه يه کی که مدا چه ند ليژنه يه کم له زانکۆی به غدا و ليژنه يه کم بۆ دواناوه ندييه کانی به غدا دروست کرد و پاشان ليژنه يه کی بنه ره تيشم بۆ زانکۆ دروست کرد که هاوړپيان حکمه ت زيباری له کۆليجی په روه رده و جه ميل ئه لحه دیسی له کۆليجی بازرگانی و محمه د سديق له کۆليجی حقوق تيايدا بوون. هه ر بۆ ميژروش، له ناو هاوړپي چالاکه کاندای له کۆليجی بازرگانی له ده ره وه ی ليژنه که شه هيد زوهير عه لاوی بوو که سالی ۱۹۷۱ شه هيد کرا و له وکاته دا به رپرسياری ريکخواوه کانی فوراتی ناوه راست بوو.

لیژنه‌ی سه‌رکردایه‌تی قوتابیان‌ه که پیکهاتبو له من وه که بهرپرسیاری زانکۆ و هه‌ردوو هاوړی حسین عارف و سه‌باح گۆرگیس، دواتریش و پاش گه‌رانه‌وه‌ی له ده‌ره‌وه‌ی ولات هاوړی (مه‌هدی ئه‌لحافن)یش. هاوړی حسین جواد گومه‌ر بوو به لیپرسراوی ریکخراوه‌که، که من ئه‌وکاته و دواتریش به‌سه‌ره‌اتی زۆرم هه‌بوو له‌گه‌لیدا هه‌م له‌پرووی ریکخستن و هه‌م له‌پرووی فیکریشه‌وه.

ریکخراوه‌کانمان گه‌شه‌کردنیکی خیرایان به‌خۆوه بینی و هاوړپیان و لایه‌نگران به‌جۆش‌وخۆش بوون بۆ گه‌رانه‌وه‌ی چالاک‌ی و په‌ره‌پیدانی حیزب، جۆش‌وخۆشیکی وا که له‌میژووی حیزبدا وینه‌ی نه‌بووه، پاش ئه‌وه‌ی رووخانی به‌عسیان بینی له‌سه‌رده‌ستی هاوړپیکانی دوینیان بئ هیچ به‌ره‌نگارییه‌ک.

من له‌گه‌ل کۆمه‌لیک کادری تردا داوامان له حیزب ئه‌کرد سه‌رده‌می ده‌سه‌لاتی عه‌بدولکه‌ریم قاسم تاوتوی بکات و چۆنیتی رووخانی ئه‌و رژیمه و شکسته‌هینانی حیزب له‌رووبه‌پووبوونه‌وه‌ی کوده‌تاکه‌دا روون بکاته‌وه و بۆچی ئیمه‌ پاش ۱۹۵۹ ده‌سه‌لاتمان نه‌گرته‌ده‌ست و ئیستا چی ئه‌که‌ین و له‌سه‌ر چ بناغه‌یه‌ک ریکخراوه‌کان دروست ئه‌که‌ینه‌وه و هیله‌ گشتیه‌که‌ی حیزب چۆن ئه‌بیت. من ئه‌و رۆژگارانه‌م له‌بیره وه‌ک ئه‌وه‌ی دوینی بن و هه‌تا ئه‌مپۆش هه‌موو ورده‌کارییه‌کانم دینه‌وه یاد و له‌گه‌لیداندا ئه‌زیم سه‌ره‌پای تپه‌په‌پوونی ده‌یان سال به‌سه‌ریاندا.

له‌به‌هاری ۱۹۶۴دا بوو که له‌گه‌ل عه‌زیز محه‌مه‌دا له‌سلیمانیه‌وه گه‌پامه‌وه بۆ به‌غدا. له‌و ماوه‌یه‌دا و له‌چوارچیوه‌ی چالاکیه‌ جۆراوجۆره‌کانیشمدا له‌خه‌باتی نه‌هینیدا له‌به‌غدا چه‌ندین هاوړپیی مه‌کته‌بی سیاسی و سه‌رکردایه‌تی حیزب ناسی وه‌ک عومه‌ر عه‌لی ئه‌لشیخ که ئه‌ندامی مه‌کته‌ب سیاسی و سالخ دوگله ئه‌ندامی کۆمیته‌ی ناوه‌ندی و عه‌زیز ئه‌لحاج و دواتر ئارا خاچادۆر ئه‌ندامی مه‌کته‌ب سیاسی و شه‌هید ستار خزه‌یر کۆمیته‌ی ناوه‌ندی و توفیق ئه‌حمه‌د کۆمیته‌ی ناوه‌ندی و وینایه‌کی فراوانم بۆ دروست بوو سه‌باره‌ت به‌بارودۆخی ئه‌وسای حیزب و تیگه‌یشتم بۆچی ئه‌وه روویدا که روویدا سه‌رباری ئه‌وه‌ی ژماره‌یه‌کی زۆر

ئەندام و سەدان ھەزار لایەنگەر و جەماوەریکی فراوان لەسەر حیزب حساب ئەکران. سەرکاری ھەموو کارەساتەکان و شەھیدبوونی دەستەبەھکی پرشنگداری سەرکردایەتی حیزب کە پالەوانی راستەقینە بوون و سەلماندیان ئەوانە کۆمەڵە پیاویک بوون شەپەرەقۆچیان لەگەڵ ھەوردا کردوو ھەک مارکس وەسفی سەرکردەکانی کۆمۆنە پارسی پی ئەکات پاش رووخانی ئەو کۆمۆنەبەھ لە ساڵی ۱۸۷۱دا، بەلام ئەو قارمانانە یاخود زوربەیان دیلی فیکریکی راستەرەو بوون کە لە حیزبی شیوعی سۆڤیەتیەو ھە پاندبو بەسەریاندا و ھەندیکیان پێیان وابوو نۆنەتەو ھیبوونی حیزب ئەو ھەیکەچی فەرمانەکانی حیزبی شیوعی سۆڤیەتی بیت بە دەردی خوالیخۆشبوو زەکی خەیری ئەندامی مەکتەبی سیاسی بە ئاشکرا دەری ئەپری.

خۆم لەناو ئەو مەلانی و بۆچوونانەدا ھەئویست و

تیگەبشتنم ئەکویدا گەرسابوو ھە

کاتیکی کە ئەو ھەموو بەھەکداچوون و زۆرانبازیەتی ناو ریزەکانی حیزب بەرەوپووی ھەموو ئەندامان و لایەنگرانی حیزب بوونەو، ھەک بە دیری باس کردوون، ئەمەوئ کورتەتی رای خۆم لە ناخمدادەریپرم کە رەنگە زۆر کادری دیکەش ھەمان بۆچوون یا نزیکی ئەو ھەمان ھەبووبیت.

ھەر لە سەرەتای بەشداربوونەو ھە بەزوتنەو ھە سیاسی و بێگومان ھەر لە یەکەم رۆژەو ھە ریبازیکدا ملی رینگام گرت، باو ھەری تەواوم بە شۆرشگیری ھەبوو، رەنگە لە سەرەتای لاویتیدا تەبیر بە ئازایەتی و چوون بەگژ زۆلم و زۆر و لایەنگیری بزوتنەو ھە شۆرش بووبیت لەلام، دوا ئەو ھە خویندنەو ھە تیگەبشتنی ناو ریکخراو ھەکان بە تیوری و بە کارکردنی ناو حیزب چەسپاوتر بووبیت.

کە حیزب لە ساڵی ۱۹۵۸ بەدواو ھە بەتایبەتی دوا ۱۹۵۹ و ھەرچەرخانی ھەکو مەتی ھەبدولکەریم قاسم بەلایەنی تاکرەوی و رینگرتن لە چالاکیە دیموکراتییەکان، من زۆر بە ئاشکرا لەناو کۆبونەو ھە شانە و ئینجا لیژنە

حیزبیه کانی تیایدابووم لایه نگیری هاتنه سهرحوکی حیزیم ئە کرد.

دیسانه وه هه لۆیستم له کوده تایی ۱۹۶۳ و ریگای بهرگریکردن له دهستکه وته کانی شۆرشی ۱۹۵۸ و بهرهنگار بوونه وهی ئەو کوده تاییه به چهك و تیكۆشانی بهرده وامی چهكداری تا رووخاندنی، ریگا و هه لۆیستم بوو.

لیروه وه ئەمه ویت ئەوه بخه مه ناو لاپه ره کانی ئەم بیره وه ریبهانه م که هه لۆیستیکی نوئ و له ته مه نیکی گه وره بیتر و له پله یه کی حیزبیه پیشکه وتووی تازه دا تۆمار بکه م که هه لۆیستمه له ناکۆکییه کانی ناو حیزب له پاش سالی ۱۹۶۳ و به تاییه تی له دوای سه ره له دانی هیلی ئابی ۱۹۶۴ به دواوه .

من که به درژیی ئەو ناکۆکیانه م خسته روو و هه ندی هه لۆیستی خۆم تیدا ناشکرا کرد ئەمه ویت پوخته یه کی روونتر بخه مه بهرده م خوینده وارن که بیجگه له وهی چی و چه ند هه ول و تیكۆشانم هه بووه له و سالانه دا، له ناخدا چی ئە جوولا و کامه یانم به راسته ر و شۆرشگیرانه ئە بینی له و را جیا جیا یانه دا:

له نیوان هه ولی کوده تایی سه ربازی و راپه رینی تیكۆشانی چه كداریدا که به شیکی گرنگی تیكۆشانی چه كداری بوو له زۆنگا وه کانی خوارووی عیرا قدا: له گه ل زوربه ی خۆبه ستنه وه م به ئیلتیزامی حیزبیه لینییه وه به جیبه جی کردنی فه رمانه کانی حیزب، به لام له هه موو بواره کاندای شه خسیی خۆم ده ره ئه بری.

هه لۆیستی خۆم به کردار له گه ل بیر و پلانی کوده تایی سه ربازییدا بوو وهك به شیکی سه ره کی و ده ستپیکردنی شۆرش، به داگیرکردنی سه ربازگه کان و پاش ده سته سه رداگرتنیان، هیزشبرده سه ر کۆشکی کۆماری و هه ر شوینیکی تری سه ر به حکومت یا بهرگریکه ره له حکومت له هیزه کانی سوپا و پۆلیس و ئەمن و ئەوانی دیکه . ئەم هیزه ی هیزه شۆرشگیره سوپاییه که شانبه شان و به شدار بوون ئە بیته له گه ل چه كداره مه ده نییه کانی ئەندامان و دۆست و جه ماوه ری حیزب و گه ل به چهك و به خۆپیشاناندانی گه وره و له سه رانسهری ولاندا که به مه مانای شۆرشه که، که شۆرشی گه له، جیگیر ئە کات و جه ماوه ره ئە بیته خاوه ن ده سه لات.

ئەمە بە پېچەوانەى يەك لايەنەى يەككەى لەو دوو چارەسەرە: كودە تا يان راپەرىنى مىللى - كە ئەو ماوہ يە بووبوو بە جيگەى ليدوان و ناکۆكى زۆر. ريگەى سييەم كە وەك (تەكەتول) لەناو ريگخستنى (فريق من كوادر الحزب) كە بە (فريق) ناويان ئەبردين و من يەككەى بووم لە سەركرده كانى، هەرچىم پى كرا بۆ خۆئامادە كردن لە زۆنگاوه كانى خواروو كردم، بەلام لە موناقة شەى ناوخۆدا ئەوهم ئەگوت كە بەتەنيا بە راپەرىن لەويدا سەرکەوتن ناهيئىنە دى، بەلكو وەك بنكە يەكى شۆرشگىرى با هەبيت و تىكەل بە هەولدا نە شۆرشگىرىيە كە ببيت و هيژىكى دامەزراویش بيت لە ناوچە يەكى فراواندا، خۆى وەك هيژ و وەك ناوچە بە راگرى بهيئىتەوه.

ئەمەش لە مشتومرى ئەو وەهات كە من باوهرم بەو نەبوو كە ئەزمونى (گيفارا) و (دوبريە) جاريكى تر دووبارە ببيتەوه لە ميژوودا، بەجوۆرە (بوئرهى شۆرشگىرى) وەك چۆن بوو بە تاقىكردەوه و سەرکەوتنى گەورەى شۆرشى مەزنى كوبا بە سەركردايە تىي كاسترۆ و گيفارا، لە هەمانكاتدا بوو بە تاقىكردەوه يەكى نوئى بۆ ئىمپىريالىزم و دەولەتە ديكتاتورى و كۆنەپەرستەكانىش كە نەهيئن لەو جوۆرە و بەو شيوە يە گروپىكى شۆرشگىر بەو ژمارە يەوه بتوانن حيزب لەويوه دامەزرىنن و ولاتيش رزگار بكەن.

لەم گۆشە نىگايانەوه، لە ريگخستنى (فريق) تووشى مشتومر زۆر ئەبووين، بەتاييەتى لەنيوان من، بەم تيگەيشتنە مەوه و شەهيد ئەمىن خەيون بەجوړىكى پېچەوانەى مەوه و بە هەلچوونىكى پر لە دەنگە دەنگەوه. ئەمىن خەيون لاويكى شۆرشگىر بوو، زۆر ئازا بوو، لەگەل هەموو ئەو جياوازيانە ماندا خۆشەويستى ديار بوو لەنيوانماندا. ئەمىن لە سەرەتاي دەستپىكردى راپەرىنەكەوه لەگەل چەند هاوړپى تردا لە ئيمە جيابووهوه (سەباح گۆرگيس و يوسف رەزىن) و لە مەيدانى شەپر و شۆرشيشدا بنكەى خۆى لە شەهيدى نەمر خاليد ئەحمەد زەكى جيا كردهوه، خاليد لپرسراو و سەركردهى راپەرىنەكە بوو، ئەو روپاي بەجى هيشتبوو وە لە ژيانىكى سياسى و زانستى بەرزەوه هاتەوه و گيانى پاكى بۆ گەلەكەى بەخت كرد.

به شی چوارهم

ژیانی ناوخوی حیزب

رېڭخستنه كانى حېزب له سوپاي عىراقدا

من به هۆى كوده تاكه ى شوباتى ۱۹۶۳ وه سالىكى خويندنه كه م فهوتا، بۆيه له ۲۵ ى حوزه يرانى ۱۹۶۴ ى خويندنى زانكۆم ته واو كرد. دواى قۇناغى خويندن، له پرووى حېزبايه تىيه وه گواسترامه وه بۆ رېڭخراوه كانى سوپا و به جۆشوخوڭشېكى زۆره وه دهستم به چالاكى كرد به هيواي به شداريكردن له خهباتى شوڭرشيگيڭيدا و سالى ۱۹۶۵ چوومه كۆلجى ئىحتيات. خويندن و مه شقكردن له و كۆلجهدا ماوه ى شهش مانگ و سال و يان زياتر بوو كه ده رچووى ئه و كۆلجچه له سوپادا ئه بوو به مولانم. دواتر بووم به لىپرسراوى قوتابيانى كۆلجى ئىحتيات و كۆلجى سه ربازى و ژماره يه كى به رچا و هاوپرئ و لايه نگرىم كۆكرده وه، ئاى چهند خوڭشحال و ئاسوده ئه بووم و ويژدانم چهند ئيسراحه تى ئه كرد هه موو روژيڭ كه ئه نداميكي نوئى يان لايه نگرىكى تازهم ئه بينى بۆ ئه وه ى بيانخه مه ناو كاروانه شوڭرشيگيڭره كه وه، به لام زوربه ى په يوه ندىيه كان له رېڭخستنى سوپادا له بهر ئاشكرانه بوون ئه بووايه يه ك يه ك بيانبينم و روژانه كاتيكي زۆرم له كارى حېزبىدا به سه ره ئه برد.

رېڭخستنه كانى (هاشم)، كه ناوى خوازراوى رېڭخستنه كانى سوپا و (حسين) كه ناوى خوازراوى رېڭخراوه شوڭرشيگيڭره چه كداره مه ده ندىيه كان دوو ناو بوون روژانه له گوئما ئه زرنگانه وه و په يوه ندىم هه بوو به هه ردووكيانه وه.

شه هيد (ستار خزه ير) ئه ندامى كۆمىته ى ناوه ندى ماوه يه كى دوورودرئو بوو به لىپرسراوم و هاوپرئ ئارا خاچادۆر ئه ندامى مه كته بى سياسى ئه وىش له په يوه ندىدا بوو له گه لمد و ئارا خاچادۆر چه ندىن سال لىپرسراوى رېڭخستنه كانى (هاشم) بوو. ستار خزه ير، نمونه ى شيوعى ئازا و په روڭشى كاره كان و به دوا داچوونى چالاكيه كانم بوو. په يوه ندىشمان گه رم و لىوانلىو بوو له دلسوژى بى كۆتا بۆ فيكرمان و بۆ ئاينده ى بزووتنه وه كه له ولاتدا. به كرگيگىراوانى ده سه لاته خوئناوييه كه تىروريان كرد و كاتى خوئى ورده كارى شه هيدبوونه كه يم نه زانى چونكه له كاتى شه هيدبوونىدا ئيمه له يه ك رېڭخراودا كارمان نه ئه كرد.

گفتوگو جدی و گه رموگوپره کان له هه موو ریخزواوه کانی حیزبدا له وپه پری توندیدا بوون و ئە کریت ئە و قوناغه له میژوی ژبانی حیزبدا به قوناغیکی دیار ئە ژمار بکریت چونکه مملانی فیگری تیدا بوو.

له ناو حیزبی شیوعیدا پیشکه وتم و گه یستمه ئاستی ئە ندامی لیژنه ی محەلی و دواتر ئاستی لیژنه ی ناوچه، واته بهر له کۆمیتە ی ناوه ندی. هه رگیز په روش نه بووم بۆ وه رگرتنی پله، زیاتر له وه ی به باشترین شیوه ئەرکه که م جیبه جی بکه م به لام چالاکییه کان و پیزانی لیژنه پیشکه وتوووه کان پالنه ر بوون به ئاراسته ی پیشکه وتم له حیزبدا.

له سالی ۱۹۶۵ دا به پرسیاریتی ریخستنه کانی حیزم له سه ربازگی ئە بوغریب وه رگرت که گرنگترین ئوردوگی سوپا بوو له به غدا و عیرا قدا به هوی پیکهاته هه ره گرنگه کانی وه که هه موو به شه گرنگه کانی سوپای تیدا بوو (دوو که تیبه ی تۆپهاویژی ۱۷ و ۳۱ و که تیبه ی تانکه کان و پیاده و ئیستگه ی رادیو و ئەنباری چهک و ته قه مەنی و کارگه ی به تاربات).

یه کهک له ئە نجومه نه به ره تیبه کانم وه رگرت و له یه که مین کۆبوونه وه دا رووبه پرووی مشتومری توند بوومه وه له لایه ن تیکرای هاوپیانی لیژنه که وه و روونیان کرده وه که ئە وان باوه رپان به م سه رکرده یه تیبه ی ئیستای حیزب نییه چونکه سه رکرده یه تیبه کی ناشۆرشیگێره و ته نانه ت باوه ری به وه ش نییه هه ر به قسه باسی کاری شۆرشیگێری بکریت له ناو سوپادا و هه ول و چالاکییه کانی ته نیا هه ره له مژینی کار و جۆشوخروشه جدییه که ی ریخزواوه که مانه. چه ندین به لگه شیان له سه ر ئە وه هه بوو.

من هاوپیانم قه ناعت پیهینا که ئیمه له کاره که ماندا جدین لانی که م لیژنه حیزبیه که ی سوپا و بۆم ئاشکراکردن که خۆم دژی هه موو ره وتیکی راسته و وه هه لپه رست و سازشکارم.

کاتیکیش به قسه و به کرده وه ئە وه م بۆ سه له ماندن ئیتر کاره که له نیوانماندا ره وتیکی شۆرشیگێر و ریخزواوی وه رگرت و کاتیکیش که به جلی سه ربازییه وه وه که ئە فسه ر له گه ل هاوپیانی ئوردوگا که دا مامه وه بۆ ئە وه ی دلتیا بم له دۆخه

ئەمىنيەكە، پەرۆشى و جديبوون زياديان كرد لەناو ھاوړپيانداندا.

ئای ئەو رۆژگارە چەند پېرپوون لەو خەونانەى كە ھیوامان بوو بېنە دى و من و ھاوړپيكانى تری ئەو ريكخستنه بیرمان لى ئەكردنەوه و بە وردى نه خشه مان بو دانەپرشتن و بە ھەلوئىستی گەرم و گورپی ئەو گەنجانەوه كە ئەيانويست خەونى ئەو قارەمانانە بهیننە دى كە لەم ريكگەيەدا شەھید بوون. باسى بزوتنەوه كەى شەھید حەسەن سەریع و ئەو جورئەتە ناوازیەمان ئەكرد كە ريكخراویكى بچكۆلە لە سەربازگەى رەشید ھەولئى بو دا لە ۳ تەموزى ۱۹۶۳ كاتيك كە دەسەلاتى بە عس لەوپەرى ملھورپی و لەخۆبایبووندا بوو. قسەمان ئەكرد و ئازایەتیمان لە حەسەن سەریع و ھاوړپى قارەمانەكانییەوه ئەكردە ئیلھام لە یەكەمین ھەولئى جدی دا بو ئەوهى حیزبى شیوعى عىراق دەسەلات بگريته دەست.

لەم ماوہیەدا ئیمە خۇمان بە پڕۆژەى شەھیدبوون ئەژمار ئەكرد و پڕوامان بە سەركەوتن پڕوایەكى بەھیز بوو. نەخشەى ئەو كارەى كە دامانابوو ئەوہبوو كە جوولەكەمان لە ئۆردوگای ئەبوغریبەوه دەستپېكات بە كۆنترۆلكردنى ئۆردوگا كە و خویندەوهى یەكەمین بەیاننامەى شۆرش لەناو ئۆردوگا كەوه كە پەخشكەرەكانى رادیۆ لەوئى بوون و بەسترا بوونەوه بە كۆشكى كۆمارییەوه.

ھاوړپیان زانیان كە چەند كەرەستەيەكى تەكنىكى ھەيە كە ئەگەر بەدەستیان بەینن ئەتوانن ريكگرى بكەین لە بیدەنگ كردنى دەنگەكە لە كۆشكى كۆمارییەوه.

بە دەردى ھاوړپى ئارا خاچادۆر گوتى "ئیمە ھەموو شتیکمان بو ئەو مەبەستە ئامادە كرد." ئینجا پاش كۆنترۆلكردنى ئەبوغریب رەتلیك تانك بەرەو ئۆردوگای وەشاش ئەروات و لە ئۆردوگا كەدا كەتیبەيەكى ئیستمكانى لێیە. لەلایەكى دیکەوه ژمارەيەك ھاوړپى فڕۆكەوانى دوورخراوہ ھەبوون كە ئەوہندەى من بزائم گەپابوونەوه بو كارى جدى، لەوانە ھاوړپى و برادەرانم ھەردوو فڕۆكەوان فەرەیدون عارف و بەھزاد صائب. نەخشەكە ئەوہبوو كە پاش كۆنترۆلكردنى فڕۆكەخانەى سەربازگەى رەشید ئەلقەكان ببەسترین بە یەكترییەوه.

مەترسى ئەوہ لەئارادا بوو ئەو لیوا میسرپیە بێتە ناو مەسەلەكەوه كە لە

ئوردوگای تاجی جیگیر کرابوو. زانیاریم پیگه یشت که ریوشوینی باش گیراوه ته بهر بۆ ریگریکردن له جوولای لیوا میسرریبه که و گه یشتنی به ناوه نده گرنکه کان. هر حیزبیک یه ک ریز نه بیته ناوه ندیته نامینیت و دیسپلینی ئاسنین نامینیت و حیزبی شیوعییش له م یاسایه به دهر نییه چونکه یاسایه که هه موو حیزبیک نه گریته وه له هه موو شوینیک و هه موو کاتیکدا، نه مانی ناوه ندیته و دیسپلینیش نه بیته هوی نه وهی نهینیه کان به شیوه یه کی فراوان له ناو حیزبدا بلاوبنه وه.

به داخوه نه یلیم که له گه ل نه م هه موو خو ئاماده کردنه دا بۆ سه رکه وتن، من نه مزانی که مه کته بی سیاسی و لانی که م لیپرسراوه گرنکه کان، دژی کرده وه که ن و هه موو هه ولکیان نه خه نه گه پ بۆ نه وهی نه م ده سته که وته گه وره یه نه هینینه دی.

ململانی سهرکردایه تی و کاریگه ریبه کان

نه و ململانی تونده ی له سالی ۱۹۵۶ هوه و له دوا ی کۆنگره ی ۲۰ ی حیزبی شیوعی له یه کیتی سوڤیت دروست بووبوو، له ناو سه رکرده کان حیزبدا قولتر بووبوو وه و به ته وای گه یشتبووه ناو هه موو لیژنه کان حیزب و بگره گشت شاننه کان ریخسته نه کانه وه. هه روه ها گه یشتبووه راده یه کی نه وتو که بۆنی دوژمنایه تی لی نه هات. هه موو نه مانه ش ره نگدانه وهی جیاوازییه فیکری و هیله جیا جیاکانی ناو حیزب بوون چ له تیگه یشتن و چ له ریگای هه رلایه ک بۆ کۆنترۆلکردنی ده سه لاتی سه رکردایه تی و له کۆتاییشدا ریگا گرتنه به ری نه و سیاسه ته ی نه یانه ویت حیزبی له سه ر بروت. سه لام عادل که دواتر بووه سکرتری حیزب و ئازایانه ش شه هید بوو، توانی حیزب کۆ بکاته وه. کوتله سی قۆلییه که ی زه کی خه یری و به هادین نوری و عامیر عه بدوللا له م قۆناغه دا گۆرانیکی به سه رداهات و عامیر، زه کی و به هادین نوری به جی هیشت.

له و کاره نا په سه نده دوور له باری سیاسییه وه له پڕ وه که هه وره تریشقه یه ک بدات به ته وقی سه رماندا، له مه کته بی سیاسییه وه فه رمانیک هاته ناو ریخسته نه کان

حيزب له سوپادا داواى (جهردى) ئه كرد له هه موو ريڭخستنه كاندا و له فۆرميڭ دا كه زانيارى زۆر و وردى ئه ويست له سهر هه موو ئه ندامه كان. ئه مه دوور بوو له هه موو په يره و دابونه ريتى حيزبى نهيى ته نانه ت له كاتى ئاسايدا چ جاي ئه وهى له كاتى چاوه رپى رۆژانهى به رپار كردنى شوڤشيك بيت كه پيشره وه كهى ريڭخستنه كانى سوپا بيت.

ئه مه له لايه كه وه بى باوه رپى ئه و سهر كردانه بوو به كار ه شوڤشگيريه كه وه ك ستراتيز و وه ك ته كتيكيش، كات بردنه سهر و دواخستنى ههر ئه گه ريكى ده ستپي كردنى پرۆسه كه بوو. ئه م فروفيلئى ئه كرا، كاريگه رپى به كجار كوشندهى هه بوو بۆ دوا باوه رپى هه نديك كادر و ئه ندام به و سهر كردايه تيه راستره وه كه هه مان ئه و كه سانه بوون كه ريڭخستنه كانى حيزبان له سوپادا په رش و بلاو كرده وه له كاتى فه رمانه وايى عه بدولكه ريم قاسمدا. هه مان تا قم و هه مان فيكرى باوه رنه بوو به ريبازى شوڤش. خاوه ن بيروباوه ره به ستراره كان به سياسه تى حيزبى شيوعى سوڤيته وه كه له باتى شوڤش ريڭگاي ئاشتى و هاو كاريان گرتبووه بهر و باوه رپان وابوو كه به ريڭگاي به ره و پيشچوونى نا سه رمايه دارى (التطور اللارأسمالي) گه لان ئه گه نه ئامانجى خويان. وه ك تووتى خوڤندن و ئاوازه كانى نووسه ره سوڤيتيه كانيان ئه گوته وه و كۆپيان ئه كرد.

به مجۆره زۆرانبازيه كانى ناو حيزب به رده وام بوو. من ئه فسه ر بووم له سوپادا و بيڭگه له په يوه نديم به ريڭخستنه كانى حيزبه وه له ئۆردوگاي ئه بوغريب، ژماره يه كيش له ئه فسه ره كانى شوڤنه جيا جيا كانيش په يوه نديان به منه وه هه بوو، ههر بۆ يادگار و وه فا و باسى سه ره رزيان له وانه موقه دم عه لى محمه د شه ريف (عه لى خاله) كه له مه وقيعى شارى حله بوو و ره ئيس مسته فا حاجى عه بدوللا كه خانه نشين بوو و له به غدا بوو هه ريه كه شيان ليپرسراوى ژماره يه ك ئه فسه رى خاوه ن روتبه ي گه وره بوون. په يوه نديان به منه وه هه بوو. كاك عه لى خاله يه كيڭ بوو له ۱۱ كه سى سه ره كى ئه فسه رانى ئازادى خواز و سهر كرده كانى

فاروق مهلا مستهفا، ۱۹۶۵

شۆپرشى ۱۴ى ته موز و رۆژى ۱۴ى ته موزى ۱۹۵۸ يه كۆك له شوينه گرنه گه كانى ناو به غدا به سه ركردايه تى كاك عه لى ده سته به سه ردا گيرا. كاك مسته فا حاجى عه بدوللا كه روتبه ي ره ئيسى هه بوو له ۱۴ى ته موزى ۱۹۵۸ دا له هيز شېردنه سه ركۆشكى مه ليك و عه بدولئىلاهى (وه صى) مه ليك، بريندار بوو و ئه م دوو گه وه رپاوه تى كۆشه ره جيگاي شانازى حيزبى شيوعى و كورديش بوون كه به شداريى راسته و خويان هه بوو له به ره به يانى رۆژى ۱۴ى ته موزدا.

له و بيره وه رپيانه ي رۆژانى ئه بو غريب (ص) كه ده ركه وت جاسوسى حكومه ته له ناو ريكخستنى حيزبدا له گه رپه كى (الثورة) كوژرا. به كسه ر فه رمانى گرتنى دوو هاوړپي ريكخستنى سوپا له ئه بو غريب، (قاسم) و (مونير) ده رچوو، ئه و كه سه ته نيا ئه و دوو براده رهى ئه ناسى له ناو حيزبدا، كه ئه مه بوو به به لگه يه كى ديكه ي ئه و تاوانبار كردنه، و وه ك هاوړپييان گوتيان ئه و كه سه روتبه ي (ره ئيس عوره فاي وه حده) ي هه بوو به لام به پله ي (مولازمى دووهم) خانه نشين كرا. ئينجا ئه و دوو براده رهم نارد بۆ سليمانى له ويشه وه بۆ لقى (۱۰) ي پيشمه رگه ي حيزب كه هاوړپي مه لا عه لى (عه بدوللاى مه لا فه ره ج) سه رلقى بوو و فه رمانده ي هيزبى چالاكى (پ.م) ي حيزب بوو له و سالانه دا.

سه رده مى سه رپه رشتيكردى ريكخستنه كانى سوپا، ماوه يه كى گرنه بوو له ژياندا. پېر بوو له خو شى و خه م و خه يال. من كه شه رمم ئه كره لى پرسراوى

هاوړې موقه دهم على محمه د شهرىف بم و ره فتارم وهك لپرسراو نه نه كرد بهلكو وهك قوتابيهه كى نه و قسم له گه ل نه كرد، نه ویش پیاوړىكى بیفیز بوو، كه نه چومو لای بو شاری حله به زه رده خه نه یه كى پر باوه ربه خووه نه یگوت نیمه نهك ته نها حله مسوگه ره بهلكو نه توانین له كاتى پیویستدا هندی هیز و توانامان بگه یه نینه به غداش. من كه نه ندامى لیژنه ی سوپا بووم، راسته وخو په یوه ندیم به ریكخستنى سه ربازگه ی ره شیده وه نه بوو، بیجگه له راگه یاندنه نه پینه كانی حیزب، به هو ی هاوړې له یادنه چوم موقه دهمی فرۆكه وان فه ریدون عارفیشه وه نه مزانی كه ده سه لاتگرتن به سهر سه ربازگه ی ره شید و به تاییه تی بنكه ئاسمانیه كه ی كاریكه هه موو حسابیكى بو كراوه. فرۆكه وان ه ناسراوه كانی عیراق فه ریدون و به هزاد سائب و عه بدولنه بی جه میل و صه باح و نوری كه مال له و تیكو شه رانه بوون كه چاوه رپی رژی هه لمه ت و رووخاندنی حوكمی ناله بار و دوزمن به دیموكراسی و گه ل بوون.

هه ر بو به رزرنخاندنی هه ندیك براده رى نه وسا، له بیرم ناچیت له گه ل هاوړې ئارا خاچا دورد زوربه ی كو بوونه وه كانمان له مالى خوالیخو شبوو (حافز مسته قا قازى) نه كرا. كاك حافز شیوعیه كى كو ن و كه سایه تییه كى دیارى كو مه لایه تی و نه ده بییش بوو له ناو كورد دا، خاوه نی گوشاری روونا هی بوو كه له به غدا ده رنه چوو، نه شمبینی زور به ئومیدی سه ركه وتنى حیزبه وه یه .

به دريژایی سالی ۱۹۶۵ و تا حوزه يرانى سالی ۱۹۶۶ جموجولیکى پر له هیواى رووداوه چاوه روانكراوه كه هه موو توانا و هوش و هه ستمانى داگیركردبوو. له بهر خو مه وه و به بی دهنگی له گوړه پانى مه شقگردنه كه ی نه جه ف كه له وى نه فسه ر بووم، به یاننامه ی ژماره یه كى شوړشم نه خوینده وه و خوین به پاله په ستویه كى به ته وژم به له شه مدا نه گه را. بیرم نه كرده وه تو بللی شه رفه ی نه وه م پى ببه خشریت من نه م ئیعلانه بكه م بو گه لی عیراق، یان من رولیکى گونجاو ترم نه دریتى نه و روزه كه پاش ده سه لاتگرتنمان به سهر سه ربازگه ی نه بوغریب دا له

ده بابیه یه کهمدا ئەبم بۆ هیرشبردنه سەر کۆشکی کۆماری. سەرکه وتن ئەبینم یاخود وهک پالەوانی میژوویی، حەسەن سەریع و سەلاحی حەمە جەمیل ئەچمە کاروانی شەهیدانی ئەم گەله نەبەزەوه.

ئەمە هەستی سەدان و هەزاران تیکۆشەری حیزب و دۆستەکانمان بوو که له ناخهوه ئامادهی قوربانیدان بوون بۆ هینانه دبی ئامانجهکانمان.

حیزبی شیوعی کارگهیهکی گهورهی پیگه یاندن و پهروه ده کردنی کادری شۆرشگێڕ و رۆشنبیر بوو که له رێپهروی تیکۆشان بۆ به دیهینانی دروشمی نیشتمانیکی ئازاد و گه لێکی به ختیاردا ئامادهی قوربانیدان بوون به هه موو خوشییهکی ژیان و به ختکردنی گیانیشیان له م ریگایه دا.

په ره سه ندنی رووداوه کان به ئاراسته یه کی جیاوازا

رۆژ له دواى رۆژ و مانگ له دواى مانگ له چاوه پوانیه کی پر ئومید دا بووین بۆ فه رمانی حیزب.

له باتی ئیمه و له رۆژی ۳۰ی حوزه یرانی ۱۹۶۶دا له هه مان سه ربازگه ی ئەبوغریبه وه بانگه وازی کوده تای نه ته وه ییه عه ره به کان له ئیستگه ی رادیۆی به غداوه بلاوکرایه وه که به سه رکردایه تی عارف عه بدولپه زاق بوو، و به دهنگی عه قید هادی خه ماس به یاننامه ی یه که میان خوینده وه.

بۆ من و هاوڕێکانم ئەمە گورزێکی کوشنده بوو دای به تهوقی سه رماندا و هیوا و ئاواتیکی گه وره ی دوورخستینه وه.

ئەم تاقمه هه مان پلانی ئیمه یان هه بوو. له ئەبو غریبه وه ده ستپیکردن، به ره و سه ربازگه ی وه شاش، گرتنی ئەمانه و به ره و داگیرکردنی کۆشکی کۆمار.

هێزه کانی عارف عه بدولپه زاق نه یانتوانی ده ستبگرن به سه ره مه خزنه کانی ته قه مه نی ئەبوغریب دا، چونکه هێزی پاسه وانان به ره به ستیان کرد، له به ره ئه وه به چه ند ده بابیه یه کی بی چه ک و ته قه مه نی به ره و (وه شاش) هیرشیان ده ستپیکرد،

لەو پۆلە كە بەرھەلستىيان كردن دەبابەكان بەرھە دواوە كشانەو، ئەو دەبابانە دەبابەى مەشكردن بوون، بۆيە بە بەتالى رۆيشتن و گەرانەو.

ھادى خەماس خۆى بەپۆلەبەرى ئىستىخباراتى سوپا بوو لە عىراقدا و بە ناوى لىواى ئاسمانى عارف عەبدولپەزاقەو بەيانەكانى ئەخويندەو كە سەرۆك وەزىرانى پيشووى عىراق بوو، پيش ئەمجارە لە ۱۹۶۵/۹/۱۵ دا سەرۆكى وەزىران و وەزىرى بەرگرى عىراق بوو، ھەولى كودەتاي دا بەسەر عەبدولسەلام عارفى ھاوپييدا كە سەرۆك كۆمارى عىراق بوو و لەو رۆژەدا لە سەردانى (مەغرىب) بوو بۆ بەشدارىکردن لە كۆنگرەى لوتكەى عەرەبىدا لە شارى (دارلبەيزا). ھىزەكانى سوپا بە سەركردايەتى سەعيد سەيبى كە لايەنگرى سەرۆك كۆمار عەبدولسەلام عارف بوو ھەولەكانى عارف عەبدولپەزاقىيان لەبار برد و بەسەريدا سەرکەوتن. ئەو ھەبوو عارف عەبدولپەزاق و كۆمەلەكە لە ھاوکارەكانى لە ئەفسەرانى عىراق كە لە نەتەوھىيە عەرەبەكان و نزيك جەمال عەبدولناسر بوون رايانکرد بۆ مىسر و لە قاھىرە جىگىر بوون.

عەقيد ھادى خەماس كە لە سەرەككەكانى سەركردايەتى ھەولى كودەتاكە بوو، دەستگىركرا و لەكاتى لىكۆلئىنەو لەگەلئىدا گوتبووى: "دلتان خۆش نەبىت كە سەرکەوتوون بەسەرماندا، بەرھەلستى شىوعىيەكان لە ئەبوغرىب پشتى ئىمەى شكاند."

ئەمە بەشيكى ژىركەوتنەكەيان بوو، بەشيكى گرنگى دىكەشى ئەو ھەبوو ھىزەكەيان زۆر سنوردار بوو، و جەماوەريان لەگەل نەبوو كە لەھەمان كاتدا بەشدارى بكەن و بە خۆپيشاندانىكى گەورە لايەنگرييان دەربىرن.

پاش ئەم ژىركەوتنە و ھەلھاتن و گىرانى سەركردەكانيان، حكومەتى عىراق كەوتە لىكۆلئىنەو لەبارەى ناو سەربازگەكەى ئەبو غرىب و لەسەر ئەو زانىارىيانەى دەستى كەوتبوو، گۆرانكارىيەكى گەورەى لە بەشە سەربازىيەكانى ئەبو غرىبدا كرد و بۆ رىگرتن لە ھەر جموجولئىكى داھاتووى حىزبى شىوعى تىايدا، گەلئىك حسابى خۆى كرد كە بوو ھۆى ھەلۆەشانەنەو و پچرپچرپوونى بەرنامەكانى ئىمە و ئەو گرنگىيەى سەربازگەى ئەبوغرىب ھەببوو وەك جاران نەما.

که شوهه وا سیاسییه که

کۆبوونه وه که ی کۆمیتە ی ناوه ندییش له ناوخۆی ولاتدا له مانگی نیسانی ۱۹۶۵ کرا و کۆبوونه وه که ناچار بوو ئەم دروشمانه په سه ند بکات، هه رچه نده سکرته ر نازم عه لی (واته عه زیز محهمه د) یه کێک له هاوکاره کانی خۆی به تایبه ت نارده بوو بۆ ئەوه ی نه هیلێت دروشمی رووخاندنی حکومه ت به رزبکریته وه .

له ئاکامی ئەم ده ستیوه ردا نانه دا به یاننامه که ی کۆمیتە ی ناوه ندی له مانگی نیسانی ۱۹۶۵ دا دروشمی شوپشگێر و لیکدانه وه ی ریفیژنیستی تیدا بوو، به لام له گه ل ئەوه شدا ناوه نده سوؤقیته ییه کان پێیان وابوو ئەو به یاننامه یه ی که سه ردپه که ی دروشمی روخاندنی حوکمی عارفیه شکاندنی ئەو به لێنه نه یندیا نه یه که مۆسکۆ داو نی به حکومه تی میسر، به وه ی که حیزبه شیوعیه عه ره بییه کان ناچار بکات ملکه چی ئەو حکومه تانه بن که په یوه ستن به قاهیره وه . ئەوه بوو پاش ده رچوونی به یاننامه که و دابه شکردنی به سه ر ریکخواه کانی حیزبدا له ناوخۆی ولاتدا، رادیۆی (ده نگه گه لی عێراق) ده ستی کرد به په خشکردنی زنجیره یه کی درێژ له وتاری سوؤقیته یی وه رگێردراو که به ئاشکرا بانگه وازیان ئەکرد بۆ هیلێ ئابی ۱۹۶۴ سه باره ت به نکۆلیکردن له پره نسپی دیکتاتۆریی پرۆلیتاریا و وازه یان له رۆلی پێشه نگه ی چینی کریکار له شوپشی دیموکراسیدا و ستایشی حکومه تی میسر و ئاراسته سوؤشیا لیسته کانی و ئەو هه لوێستانه ی ئەکرد که پشتیوانن بۆ حکومه تی عارف له عێراقدا. به لام به هه رحال، هیلێ ئاب هه یچ پێگه یه کی نه بوو له ناو حیزبدا به لکو به گوشاری ده ره کی و به ده ستپێشخه ری توخمه هه لپه رسته کان سه پێنرا و ئەو سه رکر دایه تیه ی حیزب که له مۆسکۆ نیشته جی بوو هه ر گرنگی به وه ئەدا خۆی بگونجینی ت له گه ل بۆچوونه کانی ناوه نده سوؤقیته ییه کاند، له کاتی کدا که ئەندامانی کۆمیتە ی ناوه ندی له ناوخۆی ولاتدا نه یاننه توانی بۆچوونه کانیان سه پێنن له ئاکامی شه پۆلی به هیزی نا په زایه تی قاعیده ی حیزب و جه ماوه ر به گشتی .

لەرستیدا ھەندىك ئەندامى سەرکردايەتى لەدەرەوھى ولات لەژىر گۆشارى بەردەوامى ناوھەندە سۆڧىتتەيەكاندا بۆ پاشگەزبونەوھە لە بەياننامەى نىسان ناچارببون ئەم راستتەيە ئاشكرا بکەن. بۆنمونە لە وتارىكدا بەناوى بەھادىن نورى (ناجى) يەوھە كە مانگى حوزەيرانى ۱۹۶۵ لە گۆڧارى (مەسەلەكانى ئاشتى و سۆڧىيالىزم)دا بلاوكرايەوھە نووسەرەكە پىيى لىنا كە دەستپىشخەرى بۆ گۆڧىنى ھىلى حىزبى شىوعى عىراق لە قاعىدەى حىزبەوھە ھاتووه نەك ئارەزوى كۆمىتەى ناوھەندى بىت و بە جۆرە داواى لىبوردنىكەوھە لە بەياننامەى نىسانى ۱۹۶۵ دا ئەللىت (لەماوھى سالى رابردوودا بەردەوام گفئوگوى توندوتىژ ھەبووھە سەبارەت بە ھىلى سىياسى حىزىمان، ئەمەش نەك تەنيا لەناو رىزى ئەندامەكانىدا بەلكو لەناو ئەو جەماوھەرەشدا كە ئاراستەيەكى نىشتمانىيان ھەيە، لەبەر ئەوھە ئەتوانىن بلىين وىناكردنى ئەم ھىلە سىياسىيە تەنيا دەرەنجامى ھۆشيارى و درك پىكردنى كۆمىتەى ناوھەندى حىزب نىيە، بەلكو مولكى ھەموو شىوعىيە ھۆشيارەكان و جەماوھەرى شۆڧشگىڧرە كە لەماوھى شۆڧشى ۱۹۵۸ تا ۱۹۵۹دا دىكتاتورىيە سەربازىيەكەى قاسم و رژىمە بەعسىيەكەى دژ بە شۆڧش و ھەروھە لەژىر دەسەلاتى ئىستاي عارف يەحىادا بە كۆمەللىك تاقىكردنەوھى سەختدا تىپەڧرى.)

ھەروھە قاعىدەى حىزب و ئاراستە بالادەستەكە لەناو جەماوھەرى گەلدا دژى رژىمە كۆنەپەرستەكەى عارف ھەلكشان بۆ ئاستىكى تازەى وا كە لەوھەو پىش نەيگە يشتبونى و بوونە ھىزىك كە كەس نەيئەتوانى روبەڧوى بوھستىتەوھە. بۆيە لايەنگرانى خۆڧادەستكردن و پاكئاوكردن و پشتىوانانى ھىلى گەشەكردنى ناسەرمايەدارى ھەلگەڧانەوھە و بوون بە (شۆڧشگىڧر)!!

رىك لەم بارودۆخەدا بوو جەندەل (واتە زەكى خەيرى)، كە جەمسەرى كوتلە سى قولىيەكە بوو، لە ۲۲ى حوزەيرانى ۱۹۶۵دا نامە بەناوبانگەكەى نووسى بۆ كادىرە پىشكەوتووھەكانى حىزب بۆ ئەوھە رۆلى خۆى و ھاوڧىكانى لەو كوتلە ھەلپەرستەدا ئاشكرا بكات كە بالى كىشابوو بەسەر سەرکردايەتى حىزبى شىوعىيە

عیراقیدا له بارودخیکی کاره ساتباری بیۆینه دا و دهر فته میژوییه گه وره کانی شۆپرشى خه سار کرد و ریگه ی خوشکرد بۆ سه رکه وتنی دژه شۆپرش. به لام مه سه له که ههر له وه دا نه وه ستا که هه ولّ بدن تۆبه له گونا هه کانیا ن بکه ن، به لکو جه مه سه ره کانی پاکتا وکاری که ترسنا کترین رۆلایان گپرا له خا وکردنه وه ی مه سه له ی شۆپرش و ته سلیمبوون به دوژمنه چینایه تییه که، ده ستپیشخه ربیان کرد له وه ی خویان بکه نه پیشه نگی شه پۆله شۆپرشگپره تازه که و ئەوانه ی که جاران داوای هه لوه شانده وه ی حیزبی شیوعییا ن ئە کرد و مژده به ری سۆشیا لیزمه که ی عه بدولسه لام عارف بوون هه لگه رانه وه و به ته کتیک بوون به فه یله سوفی کوده تای سه ربازی شۆپرشگپری.

به م شیوه یه و له ئاکامی ناره زایی روو له هه لکشانی جه ماوهر و نابووتبوونی توندی هه مو هیله ری فیژنیسته که، له مانگی ئە یلولی ۱۹۶۵ دا کۆبوونه وه ی کۆمیته ی ناوه ندی ده ستپیشخه ری کرد له دهر کردنی بریاریکدا بۆ ریکخستنی کوده تیه کی سه ربازی به مه به ستی رووخاندنی ده سه لاتى عارف و وه رگرتنی کللی ده سه لات، ئە وان ههر به م بریاره نه وه ستان که ئە گهر به راستیا ن بوایه پیویست بوو به نه ئینی بیا نه ئیشتایه ته وه به لکو له سه ر لاپه ره کانی رۆژنامه کانی حیزبدا بلاویان کرده وه.

ئوه بوو له به یاننامه ی تایبته به کۆبوونه وه ی کۆمیته ی ناوه ندی له ئە یلولی ۱۹۶۵ دا نووسراوه: "نیمه ش وه کو هیزه کۆمه لایه تییه کانی دیکه به و ئاراسته یه دا ئە رۆین که توانا تایبته کانمان کۆبکه ینه وه و کاریکی شۆپرشگپرا نه ی یه کلاکه ره وه ئە نجام بده ی ن بۆ رووخاندنی ده سه لات به پشتیوانی ریکخراوه حیزبی و جه ماوهرییه کان".

گومانی تیدا نییه که حوکمی عارف لاواز و ته واو دابراو بوو له جه ماوهر، ده ستپیکردنه وه ی شه ر له کوردستاندا که له نیسانی ۱۹۶۵ وه هه لگه رسابووه وه که شوه وایه کی گونجاوی خولقاند بۆ زیادکردنی چالاکیی شۆپرشگپرا نه و ئە مه ش به ئاشکرا له گه شه کردنی ریکخراوه سه ربازییه کانی حیزب و کۆنترۆلکردنی پیگه ستراتیژییه کانی پایته ختدا ره نگی دایه وه، به لام ئە وه ی پیشوه خت نه خشه ی

كوده تايه كى سه ربازى رابگه يه نریت له لاپه ره كانى روژنامه تاييه ته كانى خویدا كه حيزبىكى شيوعى ئه نجامى بدات له راستیدا به مه به ستي ئاماده كارى نه بووه بو جیبه جيكردى نه خشه يه ك كه هيشتا پینه گه يشتبوو به لكو بو بیده ننگردنى قاعیده ی حيزب بووه كه داوايان ئه كرد هیلله ريشيرنيسته كه روتبكریته وه و لئپرسراوه كانى ئه و هیلله دوربخرینه وه .

موزايه ده كردن به دروشمه كه وه واكرد دوژمن وریا ببیته وه و دواتریش زه بریكى كوشنده بوه شینریت له ریکخواه سه ربازيه كانى حيزب .

به هه رحال كۆمیته ی ناوه ندی له ناوخوی ولاتدا (واته ئه و ئه ندامانه ی كۆمیته ی ناوه ندی كه له عیراقددا بوون و راسپێردرا بوون كاره كانى حيزب به رپوه بيه ن) وا خوی نیشان ئه دا كه په روژه بو جیبه جيكردى نه خشه ی كوده تاكه بویه له پایزی سالی ۱۹۶۵ دا له نامه يه كیدا بو مه كته بی سياسی حيزب كه له دهره وه ی ولات ئه ژیا، داواى لیکرد ره زامه ندی نیشان بدات بو جیبه جيكردى كوده تاكه و گوتی: "چاره نوسی ولات له م روژانه دا دیاری ئه كريت" و پيوسته كارى خیرا بكریت به رله وه ی "لايه نيك سه ركیشی بكات و به هیز و توانای كه متره وه ئه و كاره ئه نجام بدات كه كۆمیته ی ناوه ندی ئه توانیت دابینیان بكات و سه ركه وتن به ده ست به پینیت له هه وه كانیدا".

له پیناوی ئه وه دا كۆمیته ی ناوه ندی برپاری دا داواى كۆبوونه وه یه كى فراوان بكات بو تاوتوی كردنى سياسه تی حيزب پاش ئه وه ی كه بوى دهركه وت به ته واوی بیتوانایه له كۆنترۆلكردنى دۆخه ته قیوه كه ی ناوخۆدا.

ئهمه له مانگی ئه یلولی ۱۹۶۵ دا بوو كه كۆبوونه وه كه ی كۆمیته ی ناوه ندی برپاریكى دهركرد له پینا و "به شداريكردى ژماره یه كى گونجاوی كادیره سه ركردايه تيبه كانى حيزب له توژینه وه و دیاریكردنى ئه ركه هه نوکه ییه كانمان له دۆخى ئیستادا و له پینا و به دیه پینانی ئهم مه به سته برپاردرا كۆبوونه وه یه كى فراوان به ستریت كه بیجگه له هاوړپینانی كۆمیته ی ناوه ندی ژماره یه كى به رچاوی سه ركرده ی ریکخواه كانى حيزبیش به شدارى تیدا بکه ن".

کۆبوونه وه فراوانه که وه کۆنفرانسیکی حیزبی وابوو له کۆتاییهکانی تشرینی یه کهمی ۱۹۶۵دا له گوندی داریه سهر له ناوچهی خوشناوه تی به ستر. ۲۵ کهس له بهرپرسیانی ریکخراوه حیزبییهکان به شداریان تیدا کرد به و ئەندامانهی کۆمیتە ی ناوهندییه وه که له عیراقدای بوون، دواتر کۆبوونه وه که به (کۆبوونه وه ی ۲۵) ناسرا. کۆمیتە ی ناوهندی له م کۆبوونه وه یه دا ره چاوی ئە وه ی کرد هیچ که سیك له وانه به شدار نه کات که ههر له سهره تا وه رووبه پرووی هیلی ئاب بوونه وه و رۆلی گزنگیان هه بووه له دروستکردنه وه ی ریکخستنهکانی حیزب له دوا ی کوده تاکه ی ۸ ی شوبات. به شدار بوونه که ته نیا بهرپرسیانی ریکخراوه حیزبییه ههره گزنگهکانی گرتوه له وانه ی که به شی زۆریان بهرپرسیاریه تییهکانیان له لایه ن هه یئه ی ناوهندییه وه وه رگرتبوو که سهرکردایه تی حیزبیان به پشتیوانی ناوهنده سوڤیتییهکان گرتبووه دهست. به لام له گه ل ئە وه شدا کۆبوونه وه که ئە وه ته بالادهسته تیایدا رهنگی دایه وه که له ریزهکانی خواره وه ی حیزبدا بالادهسته بوون ئە مهش ئاماژه یه که بۆ ئاستی قوولی نارهزایه تی قاعیده له سهرکردایه تی حیزب و هیله سیاسییه که ی. کۆبوونه وه که دهسته کارکیشانه وه ی ئە وه ئەندامانه ی کۆمیتە ی ناوهندی لیکه وه ته وه که له عیراقدای بوون و سهرکردایه تییه کی نو ی هه لبرژیدرا ناوی لینرا (قیاده ی مه رکه زی)^۱ که کۆبوونه وه که هه لبرژارد بۆ به ریکردنی کارهکانی حیزب به شیوه یه کی کاتی هه تا به ستنی کۆنگره ی نیشتمانی حیزب که ئە رکی یه کلاییکردنه وه ی مملانی هزرییه که ی ناو حیزب و دیاریکردنی هیلی روون و راشکاوی سیاسی رووبه پروو کرابوو وه به مه به ستنی کۆتاییه تیان به و وتی وتی و ئە و نا ئارامییه زۆره ی که له ناو جه ماوهر و گه لدا هه بوو. هه روه ها بۆئه وه ی حیزبیش بخاته سهر ریگه ی سهرکردایه تیکردنی شۆرش.

هه روه ها بریار وابوو کۆنگره که له ماوه ی نو مانگی داها توودا له کوردستان

^۱ ئە م قیاده ی مه رکه زییه ناویک بوو بۆ ئە و پیشنیاره ی ئە و رۆژانه و (قیاده ی مه رکه زی) یه که ی پاش ئە یلولی ۱۹۶۷ نییه.

ببه ستریت، به لّام ههست کرا که ئەندامانی قیادهی مه رکەزی تازه ئەم نیازەیان په کخست چونکه لپرسراوه تازه کان دوودلییان نواند له گرتنه ئەستۆی ئەرکه کانیان و قەناعە تیان به به شداربووانی کۆبوونه وه که کرد ئەندامانی دەستله کارکیشاوهی کۆمیتە ی ناوهندی بگێرنه وه شوینی خۆیان.

ئەم بریاره و نیشانه کانی سه بارهت به لاوازی توخمه سه رکردایه تیه کان که له کۆبوونه وه که دا ده رکه وتن له یه که مجاردا ده رفه تی ره خساند بۆ توخمه نیشته جیکانی مۆسکۆ که دواتر گشت بریاره کانی ئەو کۆبوونه وه یه رابگرن و په کی بخن.

ئەم بریارانه سه ره پای ئەوهی که رهنگدانه وهی هه لۆیستی یه کلانه که ره وه و دوودلیی سیاسی تیدابوو به هاندانی ره وته ده سترۆیشتوو هه که ی حیزب له ناو عیراقد، به لّام زیاتر رۆلی ئەو ره وته ی تیدابوو که له ناو ریزه کانی حیزب و له ناو خۆی عیراقد بالاده ست بوو، ئەمه ش یارمه تیدەر بوو بۆ گه شه کردنی بزوتنه وهی دژ به ریفیژنیستی و ریکخستنه وهی له سه ر بناغه ی تازه .

یه کێک له و بریارانه بریتی بوو له (به هه له له قه له مدانی ئەو هیله سیاسییه گشتیه که حیزب له ناوه پراستی ۱۹۶۴ هه تا نیسانی ۱۹۶۵ گرتبوویه بهر).

ئەمه به پێی به یاننامه ی نهینی سه بارهت به کۆبوونه وه که به لّام له پراستیدا بریاره که جیبه جی نه کرا به هۆی هه ژمونی ئەو توخمه ریفیژنیسته ی که گه پینرایه وه بۆ سه رکردایه تی حیزب و ههروه ها به هۆی دوودلی و لاوازی توخمه ئەلته رناتیقه که ی سه رکردایه تی، چونکه به هه له ئە ژمارکردنی هیلی ئاب ته نیا به شیوه یه کی راگوزهر راگه یه نرا بۆ قاعیده ی حیزب و جه ماوه ر ئەویش له به یاننامه یه کی کورتدا که ۳ مانگ پاش کۆبوونه وه که بلاوکرایه وه له (مناضل الحزب) دا. بلاوکردنه وه کورته که ش هیچ هه لمه تیکی هزری تیدا نه بوو دژی هیلی ئاب ههروه ها ئەو هۆکارانه ش روون نه کراونه ته وه که ده رفه تیان خولقاند ریفیژنیزم کۆنترۆلی سه رکردایه تی حیزب بکات و رێگا خۆش بکات بۆ لادانه کۆنه په رستییه که .

کۆبوونه وهی ٢٥ و چالاکیه حیزبیه فراوانه کهی پاش ئه و کۆبوونه وه یه جه ختیان نه کرده سهر پاکتاوکردنی میراتییه خراپه کهی رابردوو، به لکو بایه خیان به شتیکی دیکه ئه دا که ئه ویش نه خشه ی (کاری یه کلاکه ره وه) بوو، واته کارکردن بۆ ریکخستنی کوده تا سه ربازییه که، ئه م نه خشه یه ش زوربه ی ههره زۆری لئیرسراوی ریکخراوه حیزبیه کانی سهرقال کوردبوو که به نیازپاکییه وه دهیانروانییه هه لسو پینه رانی ئه م بانگه وازه و به کرده وهش گه لیک گفتوگۆی دریز کرا بۆ تاوتوی کردنی توانا سه ربازی و سیاسیه که، به لام گه یشتنه بنه ست کاتیک به رپرسیارانی نه خشه که برپاری دواخستیان دا و تیگه یشتن له وهی که بارودۆخی ریکخراوه یی حیزب و ئاستی ئاماده کردنی جه ماوه رینگه نادهن به دهستبه کار بوونی خه لک بۆ رووخاندنی رژیم ههرچه نده لاوازه و له میلله تیش دابراوه، له بهرئه وه برپاردرا هه ولله کان چرپیکرینه وه له پیناو (ئاماده کردنی پیداو یستییه سه ره کییه کان). ریفرنیسته کان هه ستیانکرد ئه زانن کات بکوژن به وهی وا خۆیان نیشان بدن که لایه نگری نه خشه ی کوده تا سه ربازییه کهن به مه بهستی ئه وهی ئۆپۆزیسیۆنه شوړشگیزه که پارچه پارچه بکهن، سه ره نجام برپاره کهی کۆبوونه وهی ٢٥ سه بارهت به (کاری یه کلاکه ره وه) بوو به بیانویه که بۆ پوچه لکردنه وهی هه موو داخوازییه که بۆ لئیرسینه وه له لئیرسراوانی هیلی ئاب و دوورخستنه وه یان له سه رکردایه تیی حیزب. من و زوربه ی کادر هه ستمان ئه کرد که سه رکردایه تیه یه مینییه که ههر له بنه په ته وه دژی ئه و کاره ن.

زۆری پینه چوو دهسته ی سه رکردایه تی له ده ره وهی عیراق ده رفه تی په کخستنی برپاری کوده تا که ی بۆ ره خسا و سه ره له نوئی کۆنترۆلی سیاسه تی حیزبی کرده وه له ناو عیراقدا به لام کۆبوونه وه که برپاریکی وای ده رکرد که هینده ی دیکه مملانیی هزری قوول کرده وه که برپاری دا لیژنه یه کی یاریده ده ر دروست بکات بۆ قیاده مه رکه زی (ئه م قیاده ی مه رکه زییه برپاری کۆبوونه وهی ٢٥ که سییه نه ک قیاده ی مه رکه زیی دواپی) ئه رکه که ی بریتی بیته له ئاماده کردنی نووسراوه هزری و سیاسیه کان بۆ کۆنگره ی نیشتمانیی داها توی حیزب.

برپاری کۆبوونه وه که به دهق ئە یگوت " پوخته کردنی ئە زموونی قۆناغه کانی رابردوو به تایبەت قۆناغه کانی پاش شوپشی ته موزی ۱۹۵۸، به مه بهستی دابینکردنی پێداویستییه کانی به هیزکردن و گه شه پیدانی دیموکراسیی ناوخوا. "

کۆبوونه وه ی ۲۵ هه ریه که له عه زیز ئە لحاج و زه کی خه یری هه لبژارد بۆ ئە ندامیتی لیژنه یاریده ده ره که ی قیاده ی مه رکه زی که راسپێردرا بۆ ئاماده کردنی نووسراوه بنه په تییه کانی کۆنگره .

گرنگترین کاری ئە م لیژنه یه که دواتر رۆلێکی گرنگی گێرا له و مملانی هزرییه ی که پاشان هاته ئاراهه ، ئاماده کردنی به یاننامه یه کی سیاسی بوو که دواتر له ژیر ناو نیشانی (هه ولێک بۆ هه لسه نگاندنی حیزیمان له ماوه ی نیوان ۱۹۵۸ هه تا نیسانی ۱۹۶۵) بلۆکرایه وه .

یه که مجار به لگه نامه که له کۆتایی سالی ۱۹۶۵ دا له ده ره وه ی عێراق بلۆکرایه وه و به شیوه یه کی ناره سمی دابه شکرا، هه رچه نده پیکهاته کانی سه رکردایه تی پێیان ناخواش بوو.

ئهو به لگه نامه یه هه تا شوباتی ۱۹۶۷ به ره سمی بلۆنه کرایه وه، واته پاش دوو سال له نوینی بلۆ کرایه وه و ئە ویش کاتی که بوو که مملانی کانی ناوخوا ی حیزب له ته قینه وه دا بوون، به لام له گه ل ئە وه شدا توخمه ری فیژنیسته کان توانیان سی به شی ته واوی لێ بسپرنه وه، ئە مه ش به ره زامه ندیی نووسه رانی به لگه نامه که بوو که مانای وایه عه زیز و زه کی پاشگه ز بوونه ته وه له هه لوێستی پێشوویان له کاتی که که ره وتی دژه ری فیژنیستی له ناو حیزیدا رووی له هه لکشان ئە کرد. ئە مه ش راستیه که دواتر به باشی روون ئە بیته وه کاتی که په یوه ندیه پێچه وانه که ئاشکرا ئە بیته له نیوان گه شه کردنی ئاراسته ی شوپشگێری له قاعیده ی حیزب و پاشه کشیکردنی سه رکردایه تییه کانی ریکخواو.

ئهو سی به شه ی که لادرا بوون ته رخان بوون بۆ چاره سه رکردنی شیوازه کانی جه نگی میلی و ریکخستنی تیمه شوپشگێره چه کداره کان له بهر رۆشنایی ئە زمونی به رگری چه کدار له گونده کانی عێراقدا دژی کوده تا فاشیه که ی سالی ۱۹۶۳.

من که به درژی بی باس له م میژووه ئەکه م رهنگه بۆ خوینهری ناسایی زیاد له پیویست بیّت، به لام بۆ ئەو شیوعی و دۆستانه ی حیزب به شیکه له میژوویه کی گرنگی حیزب و ئەو مملانی و زۆرانبا زیانه ی ریزه کانی حیزب و بۆ شه خسی خویشم سالانیکی زۆر له م گیره و کیشه یه دا ژیانم برده سه ر، و هه ندیک له م زانیاریانه له راپۆرتیکی حیزبه وه (قیاده ی مه رکه زی) وه رگیراوه که خویشم به شدار بووم له ئاماده کردنیدا.

گرنگه لی ره دا که میک رابوه ستین بۆ تاوتویکردنی نووسراوه که ی (هه ولی هه لسه نگاندن) و ریپازی سیاسی هه ر کام له نووسه ره کانیا ن له ساللی ۱۹۵۹ و ه.

وه ک زانراوه زه کی خه یری (جه نده ل) یه کیکه له جه مسه ره کانی ئەو کوتله سی قۆلییه ی که سه رکرایه تیکردنی حیزبی گرته ده ست له کۆبوونه وه فراوانه که ی مانگی ته موزی ۱۹۵۹ دا و له و کوتله یه دا به رپرسیاریتی یه که می گرته ده ست. جه نده ل تا ئەندازه یه ک خاوه نی میژوویه کی سیاسی درژه به لام هه تا ئەو دوا ییه له ریزه کانی حیزبی شیوعیدا وه رنه گیرابوو، واته هه تا پیش قه له مبارزه نیشتمانیه که ی ۱۹۴۸ (وئبه ۱۹۴۸).

به لام عه زیز ئەلحاج که وه ک پالیئوراوی ئەندامی کۆمیته ی ناوه ندی به شدار ی کردبوو له و کۆبوونه وه فراوانه دا، یه کیک بوو له لایه نگره کانی هیلّه خۆرا ده سته که ره کلکایه تیکه ره که بۆ قاسم و ئەرکی پاسا و هینانه وه ی ئەو هیلّه خۆرا ده سته که ره ی کۆبوونه وه فراوانه که ی گرته ئەستۆ، نه ک هه ره وه به لکو راپۆرتی کۆنفرانسی دووه می ساللی ۱۹۵۶ ی کرد به پالپشت بۆ ئەو راپۆرتیه ی که حیزب ره خنه ی لیگرت و به فه رمی پاشه کشیی لی کرد.

له راستیدا ئەم ره گورپشه ریفیژنیستیانه ی عه زیز دواتر ده رکه وت له پێگه ی به شداریکردنی له تیپه پانندی هیللی ئابی ۱۹۶۴ دا، هه رچه نده ئەم راستیه هه ر شارداربووه وه له قاعیده ی حیزب. ناوبرا و له کۆبوونه وه کانی حوزه یران و ئابی ۱۹۶۴ دا به شداریکرد و یه کیک بوو له لایه نگره دیاره کانی هیلّه ریفیژنیسته که ی ده ره نجامی ئەو کۆبوونه وانه .

لەم روووە عەزیز ئەلحاج ژمارە یەك وتاری نووسی كە پاساویان ئەهینا یەو ە بۆ هیلە كە ی خرووشۆف، لەوانە وتاریك كە بە ھاوبەشی لە گەل (فوناد نەسار) دا لە ژمارە ی سییە می گوڤاری (مەسە لە كانی ئاشتی و سۆشیا لیزم) لە مانگی ئازاری ۱۹۶۴ دا بڵاویان كرده وە . لە و تارە دا داوی تیۆری (گواستە وە ی ئاشتی خوازانه) بەرە و سۆشیا لیزم ئەكە ن و هیرش ئەكە نە سەر حیزبە كانی دژی هیلە خرووشۆف .

لە ژمارە چواری هەمان سالی گوڤاری ناوبراودا بە نووسینیك پشتگیری ئەكات لە ريككە و تەنی راگرتنی شەپ لە كوردستاندا كە مانگی شوباتی ۱۹۶۴ راگە یە نرا . عەزیز ئەلحاج لە و روووە نووسیویە تی ئە و ريككە و تەنە دەتوانیت " مەسە لە ی ئاشتی و ئاسایش لە هەردوو خۆرە لاتی دوور و ناوەرێستدا بە هیزتر بكات " و ئەم قسە یە ی لە خرووشۆف وە وەرگرتبوو كاتیك خرووشۆف لە بروسكە یە كدا بۆ عەبدولسە لام عارف پیرۆزیایی راگە یاندنی ريككە و تەكە ی كرد .

هەتا پاش كە و تەنی خرووشۆف، عەزیز ئەلحاج هەر دیلی هیلە ریفیژنیستە خرووشۆقییە كە بوو، ئەمەش بە پووینی لە نامیلكە یە كدا دەرئەكە و یت كە لە مانگی شوباتی ۱۹۶۵ دا بڵاوی كرده وە بە ناو نیشانی (دەربارە ی گەشە كردنی ناسەرما یە داری لە عیراقد) كە تیایدا بیرۆكە بنەرە تیبە كە ی ئاراستە ریفیژنیستە كە ی تاوتوی كردووە سە بارە ت بە توانای بە دەهینانی سۆشیا لیزم لە ولاتە تازە پیگە یشتووە كاندا بە سەر كردایە تی چینی بۆر جوازی .

سە بارە ت بە كۆماری عەرەبیی یە كگرتووش دۆخە كە جیاوازە، بۆ نمونە حیزبی وە فد دواكە وت و حیزبە كانی دیکە كۆنە پەرست بوون . بزوو تە وە ی شیوعی تیایدا پەرشو بڵاو بوو . عەزیز ئەلحاج ئە لیت : " وەك زانراوە سەر كرده كانی كۆماری عەرەبیی یە كگرتوو و رده و رده سوودیان وەرگرت لە پریگە ی (راست و هەلە)، هەتا وایان لێهات بتوانن ریشوینی شوپشگێرانی قوول بگرنە بەر دژی بەرژە وە ندییە ئیستیعاری و سەرما یە دارییە كان، ئینجا بریاری هەستینكراویان وەرگرت بە ئاراستە ی دیموكراسی سیاسی، و بیر و باوەر و میتۆدە كە شیان بەرە و پێشە وە رۆیشت و تانیستاش هەر گەشە ئەكات " .

عهزیز ئه حاج له زوربهی زۆری شته کانی په یوه ست به عیراقه وه هاوبه شی کرد له گه ل ریفیژنیسته عیراقیه کاندای و له گه ل ئه وه شدا تیبینی ئه که یین که به لگه نامه ی (هه ولێک بۆ هه لسه نگاندن) هه لگه پانه وه یه که له هه لوئستی خۆی و (جهندهل) دا، به لام نه که به واتایه ی که ئه مه گوزارشتیک بیت له ئاره زووی شوپشگێره پانه و په یوه ندی چینایه تییان به ئاراسته شوپشگێره پرۆلیتارییه که وه، به لکو دهره نجامی هه لکشانی ره وته دژه ریفیژنیسته که بوو که ورده ورده خۆی سه پاند به سه ر ژماره یه که له خودی لپرسراوه ریفیژنیسته کاندای، هه رچه نده زۆریک له وانه جاریکی دی پاشگه زبوونه وه چونکه مه یله خۆپه رستییه که تیایاندا مه یلیکی ره سه ن و ریشه داربوو و کاتیک ره شه با ریفیژنیسته که به هیژبووایه ئه مان له گه لیدا ئه رۆیشتن، به لام ئه م به لگه نامه یه به ره مه یکی راسته وخۆی کۆبوونه وه ی ۲۵ بوو، هه ردوو نووسه ره که ش وازیان له هه لوئستی ریفیژنیسته که ی جارانیان هینا و په یوه ندییان کرد به ره وتی ئۆپوزسیۆنه شوپشگێره که وه.

به لگه نامه که سه رباری ئه و شوین په نجانه ی هیله ریفیژنیسته که به سه ریه وه، به لام رۆلیکی گه ره ی گێرا له روونکردنه وه ی ئه م هیله و قوولکردنه وه ی هۆشیاریی هزری له ناو حیزیدا و دواتر بوو به چه کیکی گرنگ له مملانی کردن دژی ریفیژنیزم له سالی ۱۹۶۷. به لگه نامه که جه ختی کرده سه ر هۆکاره بنه په تییه که ی له ده ستدانی شوپشی ته موز: "ئه گه ر حیزیمان خاوه نی گوشه نیگایه کی شوپشگێری راست بووایه له پاش ته موز به ئاراسته ی وه به ره هینانی توانا شوپشگێرییه کان بۆ وه رگرتنی جله وی ده سه لات له ولادت، ئه و ئه یه توانی له دۆخی کدا بیت له پۆزانی هه لسه نه وه ی ۱۹۵۹ دا ئه م ئامانجه به دی به یئیت و به گفتار و به کردار ببیته سه ر کرده ی ولات، ئه گه ر سیاسه تی حیزب نه که وتایه ژیر رکیفی ئه و ئه قلییه ته راسته وه ی که زهنده قی چووبوو له ئه گه ری به رپابوونی جه نگی ناوخۆ و ده ستیوه ردانی دهره کی هه رچه نده ئه وه ئه گه ریکی واقعی بوو".

ئەمەش دانپانانە بە بەرپرسیاریەتی هیئە ریفیژنیستە راسترەووەکە سەبارەت بە لە دەستدانی شۆرپش بە حوکمی ئەو هی کۆنترۆلی حیزبی کردبوو، هەرچە نە بە لگە نامە کە لێرە دا هەول دەدات برۆبیانوو و بەینیتەو بە هەلۆیستی کلکایەتی لە ژێر پەردە ی سەکرەنەو لە جەنگی ناوخوا و دەستتێوەردانی بیانی، کە ئەم ترسانە بە بیری پەیرەو کە رانی سیاسەتی کلکایەتیدا نە دەهاتن، واتە ئەوانە ی کە شۆرشیان کرد بە قوریانی بۆرجوازی قاسمی.

قوولبوونەو هی قەیرانە ریفیژنیستە کە و

تیزبوونەو هی مەملانی هزرییە کە

کۆبوونەو هی ۲۵ خالی وەرچەرخان بوو لە گەشەکردنی ناکۆکییەکاندا لە ناو ریزەکانی حیزبی شیوعی عێراقیدا و لەبری ئەو هی وە ک سەرکردایەتیە ریفیژنیستە کە ئاواتی بۆ ئە خواست ئەو قەیرانە کە لە کە بووانە چارەسەر بکات کە هەمو ئاستەکانی حیزبی گرتبوو، کە چی لە راستیدا ناکۆکییە کە قولتربوو و هە چونکە لە ناو کۆبوونەو کە دا هیئە ریفیژنیستە کە گۆشەگیر کرا و پاش ئەو هەش یە کسەر دوو تەوەر دەرکەوتن کە یەکیکیان لیژنە ی ناوچە ی بە غدا و ئەو ویتریان قیادە ی مەرکەزی بوو کە لەو کۆبوونەو هیە دروست بوون.

سەرکردایەتی ناوچە ی بە غدا پیکهاتبوو لە چەند توخمیکی هەلپەرسەت کە لەرووی ریکخراو هیەو لە پلە ی دوو مەدا بوون و سالی ۱۹۶۴ لە دەرهو نێردرا بوونەو بۆ عێراق پاش ئەو هی لە قوتابخانە ریفیژنیستەکاندا پڕکرا بوون لە چەمکی خروشۆفی سەبارەت بە (سروشتی سەردەم) و (سۆشیالیستی) بۆرجوازی ناسری و (پیشکەوتنخوازی) عەبدولسەلام عارف و یەکیتیە سۆشیالیستە کە ی. ئەمانە بە چاوی سوک ئەیانروانییە حیزبی شیوعی عێراقی و بە سەرسامییەکی زۆرەو تەماشای (زانا سۆفیتییەکان) و لیکدانەو تازەکانیان ئەکرد. بەلام زۆری پینە چوو ئەم توخمانە رووبەرۆوی هەلۆیستی ریکخراوەکانی ژێر دەستیان بوونەو

که په یوه ندى همیشه بیان هه بوو له گه ل جه ماوهرى به غدادا، نه و جه ماوهرى که رقى له رژیمی کونه په رست و خویناوی عارف بوو.

له ژیر کاریگری نه مه دا، نه و توخمانه هه لویستی خوین گوری و بوون به توندترین ناحه زی هیله ریفرینسته که له کوبوونه وهی ١٢٥ د و مه به ستیان نه وه بوو سواری شه پوله شوپشگیږه هه لکش او که بین پاش نه وهی که نه ستیره هیله ریفرینسته که ناو بوو. کاتی که مه سه له ی هه لبراردنی قیاده یه کی مه رکه زی تازه له کوبوونه وهی ١٢٥ د باسکرا نه م سه رکرده خوین بو نه ندامیتی سه رکرده تیبه نوییه که پالوت به لام هه موویان شکستیان خوارد و هه ندیکیان له دهنگی خوین زیاتر هیچ دهنگی دیکه یان نه هیئا.

نه مان هه ولینا د پاسا و بو نه و شکسته بهیننه وه و وایان راگه یاند که نه ندامانی کومیتیه ی ناوه ندی سه ره رشتیاری کوبوونه وه که پیلانیان لی گپراون، واته نه و نه ندامانه ی که کتوپر دروشمی (کاری یه کلاکه ره وه) واته کوده تای سه ربازیان راگه یاند.

سروشستی نه ندامه به زیوه کانی سه رکرده تیبه ریخراوی به غدا نه وه نه بوو دیفاکتو که قبول بکات و به و پیگه حیزببیانه ی خوین رازی بین، بویه برپاریاندا هیرشیکی فراوان بکه نه سه ر قیاده ی مه رکه زی، به پشتبه ستن به و ره و ته بالاده سته ی که له ریخراوه کانیاندا هه بوو له پینا و رووخاندنی سه رکرده تیبه تازه که و سه رکه وتنی خوین بو ناوه نده کانی به پرسیاریتی له حیزیدا. جا له بهر نه وهی ئاسان نه بوو ململانییه کی ئاشکرا بکریت له پینا و نه م ئامانجه خو په رستانانه، لیژنه ی به غدا رایگه یاند دروشمی (کاری یه کلاکه ره وه) که کوبوونه وهی ٢٥ له مانگی تشرینی یه که می ١٩٦٥ د په سندی کرد (دروشمیکی هه لپه رستانه یه) و له به رامبه ر نه وه دا دروشمی تاییه تی خوین راگه یاند: (راپه رینی چه کداری میلی).

به م شیوه یه نه بینین په پیره و که ره عیراقییه کانی سیاسیته کلکایه تی له شه و و روژیکدا بوون به بانگه وازخواری توندوتیژی شوپشگیږانه و فه یله سوفی کوده تا سه ربازییه شوپشگیږییه کان. هه روه ها ململانی هزرییه که ش بوو به شه پیک له نیوان

لايەنگرانى (كودەتا) و ھەلگىرانى دروشمى (راپەپىنى چەكدار) بەلام مەملانى تازەكە ھەر لە چوارچۆھە ئەقلىيەتە رىفېزىنىستەكەدا دەخولايەو، ھەرچەندە بانگەوازى گەورە و پىراقوبىرىقى بۆ ئەكرد لە راستىدا پىويستى بەو ھەبو توپزىنەو ھەيەكى جدى بىكرىت بۆ بارودۆخى تازەى عىراق و ئەو گۆرانكارىيە گەورانەى كە بەسەر نەخشەى ناكۆكى چىنايەتيدا ھاتون.

تاقمەكەى بەغدا پىي وابوو (راپەپىنە مىللىيە چەكدارەكە) برىتتىيە لەكارىكى سىياسى كە تەنبا پىويستى بە رىكخستى چەند خۆپىشاندىكى بچووكە و ئەركەكەى ھەلگىردنى (ئەو پزىسكەيە كە ئاگرەكە دروست ئەكات) بەو حسابەى كە راپەپىنەكە بەبۆچوونى ئەوان لەچەند كارىكى بچووكەو ھەشە ئەكات بەبى گۆيدانە ئاستى گەشەكردنى دۆخە سىياسىيەكە و ئامادەيى جەماوەر و ھىوايان لەسەر چەند نمونەيەك ھەلچىبىوو كە لە يەككە لە راپۆرتەكانىندا باسيان كىردبوون:

- مانگرتنىكى ئابورى گەشەبكات بۆ مانگرتنىكى سىياسى و بىتتە يەكەم پزىسكى راپەپىنەكە.

- خۆپىشاندىكى كە گەشەبكات بۆ بەرەكەوتنى چەكدارى و شەھىدى لى بکەوئتەو ھە جەماوەر بخۆشئىت.

- ياخيپوونى جوتياران و گەشەكردنى ياخيپوونەكە و پەلھاويشتنى بۆ شارەكان. خاوەنى ئەم راپۆرتانە خۆيان گىل كىرد لە پەند و دەرسى راپەپىنە نىشتمانىيەكان لە عىراقدا و ھەر ھەا گۆرانى دۆخە سىياسىيەكانىشيان لەپاش شۆرشى تەموزى ۱۹۵۸ ھەو ھەرامۆش كىرد و چەمكى راپەپىنى چەكدارىيان شىواند.

ئەمە پىچەوانەى بىروبۆچوونى مامۆستايانى چىنى كرىكارى جىھانى بوو. بۆنمونه لىنن پىي وايە لەسەدەى بىستەمدا شەرى كۆتايى يەكلاكەرەو ھەياتە دوايىن قۆناغى (جەنگە درىزخايەنەكەى نىوان چىنەكانە و چەكە بنەرەتتىيەكانى ئەم راپەپىنە برىتتىن لە سوپاي شۆرشگىر و ھۆكۆمەتى كاتى).^۱

^۱ كۆى بەرھەمەكان بەرگى ۱۱ / لاپەرە ۲۲۲

به هر حال مه به سستی تا قمه که ی به غدا نه وه نه بوو ستراتیژ و تاکتیکی مارکسی تاوتوی بکن به لگو هه ولیک بوو بۆ ئیحر اچکردنی رکا به ره کانیا ن له سه رکردایه تیی حیزبدا. له راستیدا تا قمه که ی به غدا له به یان نامه یه کدا له دهره نجامی کۆبوونه وه یه کدا له مانگی حوزه یرانی ۱۹۶۶ که لیژنه ی ناوچه ی به غدا نه نجامیدا به ئاشکرا ره خنه ی گرت له کۆمیته ی ناوه ندی و پاشان چه ند ریوشوینییکی گرت بهر بۆ پته و کردنی پیگی خوی و ناساندنی ناوچه ی به غدا وه ک ناوه ندییکی تازهی حیزب شان به شانی کۆمیته ی ناوه ندی.

له پیناوی ئەمه دا لیژنه ی ناوچه ی به غدا ژماره یه ک خۆپیشاندانی بچووی ریخست که کادیره حیزبیه کانی خوی تیکرد چونکه جه ماوه ر به شداری تیدا نه کرد. تا قمه که ی به غدا ئەم خۆپیشاندانه گۆشه گیرانه یان وه ک چه کیک به کارهینا له مملانی ناوخوا دا دژی کۆمیته ی ناوه ندی که نه یئه توانی هیچ کاریکی دیسپلینی ئەنجام بدات و ئەرکه ناوه ندیه کانی بچه سپینیت و لپرسراویتی خوی دهر برپریت، هه رچه نده له مانگی ئابی ۱۹۶۶ دا به لاغیکی دهر کرد تیایدا ره خنه ی گرتبوو له لیژنه ی به غدا و وه لامی تۆمه ته کانی دابوو وه.

به ئاشکرا دهر که وت که قه یرانه که ی حیزب مه ترسیی ته قینه وه ی لی ئە کریت و چیدی که کۆمیته ی ناوه ندی هیچ ده سه لات و ریژی نه ماوه له ناو قاعیده ی حیزب و ته نانه ت له لای ریخراوه سه ره کییه کانیشی.

جا بۆئه وه ی ئەم سه رکردایه تییه ریفیژنیسته قاعیده که ی خوی پاریژیت دروشمی (کوده تای سه ربازی) به کارهینا بۆ خه له تاندنی ریزه کانی خواره وه ی حیزب و له گه لیشیدا لیژنه ی به غدادی تۆمه تبار کرد به په کخستنی (کاری یه کلاکه ره وه) و سه رقاکردنی حیزب و دوورخستنه وه ی له ئەرکه شوپشگێرییه کانی.

له راستیدا داخوازی کوده تای سه ربازی هه ندیک پشتیوانی لئیده کرا له لایه ن ریخراوه حیزبیه کانه وه به و پییه ی که نه خشه یه کی دیاریکراوه بۆ رووخاندنی رژیمی عارف و رزگار کردنی گه ل له چه وساندنه وه کۆنه په رستییه که. قاعیده ی

حیزب هیشتا به باشی نهیئه زانی کین ئه و که سانهی ئه م بانگه وازه ئه که ن و چ مه بهستیکی نهینییان ههیه له پشتهی ئه م بانگه وازه وه .

ریفیژنیستهکان سوودیان له بارودۆخی خهباتی نهینی بینی به وهی که ده مامکێک زیاتریان ئه کرد به بهر رووخساری راسته قینهی خۆیاندا و به شیوهیه که ده رکه وتن زۆر دوور و جیاواز له ئامانجه راسته قینهکانیان ئه مهش به مه بهستی سوودوه رگرتن له کات و چه واشه کردنی جه ماوه ر .

رهنگه ئه م خاله مایه ی پیکه نین بیته که نووسه ری راپۆرته که ی مانگی ئابی ۱۹۶۴ هه رخۆی نووسه ری (کوده تا سه ربازییه که) بوو که دواتر له حکومه تی به عسدا بوو به وه زیر و قه له مه که ی وه ک عه ریزه نوس و پارێزه ر خسته خزمه تی ئه وه ی پاره ی زیاتر بدات . ئه م که سه ده ریخست که توانایه کی زۆری هه یه رهنگه کانی بگۆرپیت و له بانگه وازی هه لوه شاننده وه ی حیزبی شیوعیه وه پاش چه ند مانگێک خۆی له ژێر فه لسه فه ی کوده تا سه ربازییه کاندایه بشارپه وه .

به لگه نامه ی (کوده تای سه ربازی له راپه رپینیکی میلیدا ته واو ئه گونجیت به سه ر بارودۆخی و لاتماندا) که سالی ۱۹۶۷ به سه ر ریکخواه کانی حیزبماندا دابه شکرا ئه لیت: "کوده تای سه ربازی راپه رپینیکی میلیه و ئه کریته ببیته ده ستپیکێ سه رده می شوپشه کۆمه لایه تیه که . " هه روه ها ئه لیت " بارودۆخی و لا ته که مان پیوستی به ده ستپیشخه ربیه کی سه ربازییه و مه رج نییه ده ستپیشخه ربیه کی جه ماوه ری بیته " .

نووسه ره که بیری چووبوه وه که چه ند مانگێک له وه وه به ر نووسیبووی که سۆشیا لیزمه ناسرییه که " شه پۆلیکی میژووییه عیراق له گه ل خۆیدا راپینچ ده کات " به م جوړه و پاش ئه وه ی ته پلایان به ئه زمونی یه کیته ی سۆشیا لیتی عه ره بی لیدا، گۆرپان و بوون به مژده به ری ئه وه ی که سوپای حکومه ت که ره سه یه کی سه ره کییه بو شوپشه کۆمه لایه تیه که له عیراقدا و هه ولایان ئه دا له ری ئه وه وه هه مو رینماییه کانی مارکسیزم - لینینیزم ده رباره ی شوپش و ده ولته له ناوبه ن .

مارکس و ئهنگلس جهختیان ئهکرده وه که سوپا (کۆله که یه کی بنه پره تی دهوله ته)، لینینیش ئه لیت: "یه که مین ئامۆژگاری هه موو شوپرشیکی سه رکه وتوو، وه ک مارکس و ئهنگلس جهختی له سه ر ئه که نه وه، له ناوبردنی سوپا کۆنه که و گۆرینیتی به سوپایه کی نوئ".^۱

به پیچه وانه ی ئه م رینماییه بنه پره تیانه ی مارکسیزم - لینینیزمه وه، خاوه نی گوتاری (کوده تای سه ربازی...) نووسیویه تی: "له راستیدا سوپا بووه ته ئامرازیکی سه ره کی له مملانیی گه یشتنه ده سه لاتدا ... و هیه چینیك ناتوانیت بگاته ده سه لات ئه گه ر پشت به سوپا نه به ستیت وه ک ئامرازیکی بنه پره تی".

به م شیویه ئه بینین که مملانیی نیوان دوو لایه نه که، تا قمه که ی به غدا که دروشمی (راپه پین) ی به رزکردبو وه و کۆمیته ی ناوه ندی خاوه نی دروشمی (کوده تا) له بنه پره تا بریتییه له کۆمه لیک پاساوی ده ستکرد بو داپوشینی ئامانجه راسته قینه که یان که به ده سه تهینانی کورسی سه رکردایه تی حیزبه و دووره له پره نسپه کانی مارکسیزم - لینینیزمه وه.

له به رده م ئه و دوو ئاراسته هه لپه رستانه یه دا ئاراسته شوپرشگی پره مارکسییه که ده رکه وت به خه باتکردن دژی هه ردووکیان و دژی ئه و دوو تا قمه ی نوینه رایه تییان ئه که ن. له م که شه وه وا پر له ژاوه ژاوه هزری و موزایه ده ی دروی شوپرشگی پره یه دا، هاوپی شه هید خالید ئه حمه د زه کی (زافر) هه لکه وت وه که به رگریکاریک له ئاراسته شوپرشگی پره مارکسی - لینینیه که ی که ئیراده ی راسته قینه ی قاعیده ی حیزبی ده رئه پری.

هاوپی زافر بانگه وازی تا قمه که ی به غدا ی سه باره ت به (راپه پین) پوچه لکرده وه و ده ریخت که ئه م بیروکه یه بیروکه یه کی لاوازه و ئه وانه ش که بانگه وازی بو ئه که ن به راستیان نییه، به لام هاوپی خالید ره خنه کانی چرکده وه دژی بیروکه ی (کوده تای سه ربازی) به وپییه ی که ئه مه بیروکه ی تا قمه ده سه ترپویشته که ی ناو سه رکردایه تی حیزبه، ئه و تا قمه ی که توانیویتی هه ندیک له قاعیده کانی حیزب و هه ندیک له

^۱ کۆبه ندی به ره مه کانی بهرگی ۲۸ لایه پره ۲۸۴

رېځخراوه زه بېرته شپنه كان بڅه له تېننېت به دروشمه دروځكاني و داوايان لېبكات واز له مملاني هزريه كه بهينن و جهخت بكنه سهر ناماده كاريه سهر بازيه كان گوايه بو كوده تا چاوه پروانكراوه كه . له م باره يوه هاورې زافر له ياداشتېكا له سالي ۱۹۶۷ كه وه لامي راپورتېكي پي دابووه ده ربارهي (كوده تاي سهر بازي) نه لئيت:

"راپورته كه به پووني مه سه له ي (كوده تاي سهر بازي شوږشگېږي) چاره سهر كړدوه و به شپوه يه كي سهره كي راپورتي (راپه پيني چه كداري تاوتوي) كړدوه وه كه نه وه له راپورتي هه رسي هاورېكه دا هاتووه، به لام به شپوه يه كي جدي بېروا گرنگه كه ي ديكه ي تاوتوي نه كړدوه سه باره ت به جهنگي ناوخو. " نه و ليردا نامازه نه كات بو نه و ناراسته شوږشگېږه ي كه پيوست بوو حيزب جه ماوه ري پي روښنېر بكات و ناماده ي بكات بو جهنگيكي چه كدارانه ي دريڅخايه ن كه شيوازي جهنگيكي ناوخو وه رېگريټ و گه شه بكات هه تا ده سه لاتي ولات ده گريته ده ست.

هاورې زافر له وه لامي بانگه وازه كه ي (كوده تاي سهر بازي) دا نه لئيت: "كوده تا سهر بازيه كان ديارده يه كي تازه نين وه كه نه وه ي خاوه نه كاني راپورتي (كوده تا) رايه گه يه نن به لكو بېرؤكه يه كي كونه و هي پيش سه رده مي ماركس و نه نگلس و لينيه " و نامازه نه كات بو نه وه ي كه "لينين ره خنه ي گرتووه له شيوازي كوده تا (بلانكيه كان). " جه ختي كړدوه ته وه كه "كوده تاي سهر بازي شيوازيكه توخمه بوجوازيه جياوازه كان به كاري نه هينن بو توله سه ندنه وه و پاك تاو كړدني هه قي سه ريه كتر بيان و شيوازيك نيه له شيوازه كاني بزوتنه وه ي شوږشگېږانه ي پرؤليتاري"، بو نه مه ش دووخالي بنه رته ي باس نه كات: "يه كه م. كوده تاي سهر بازي پشتگيري فراواني گه لي له گه لدا نيه . دووه م. هه موو فه مانده گه وره كاني سوپا و نه فسه ره كاني ديكه سه ر به باله جيا جيا كاني ئوردو گاي دوژمن به شيوعي و چيني كريكار و نه ته وه ي كوردن". پاشان به رده وام نه بيت له بانگه واز كړدن بو پشتبه ستن به سوپاي حكومه ت وه كه نامرازيكي سه ره كيي شوږشه كؤمه لايه تيبه كه و نه لئيت: "سوپا وه كه ناميريك له بنه رته تا ناتوانيت له

دهوله تیکی سه رمایه داریی دهره به گدا سیسته میکی بیلایه ن بیّت، به لکو ئامرازئیکی چینایه تی سه ره کی ئه بیّت بو چه وساندنه وهی چینی کریکار و بزوتنه وه شوپرشگیپر که. "هاورئی زافر له کۆتاییدا ئه لیت: "چاره سه ری کۆتایی هه ربه وه دیتته دی که سوپا وه کو سیسته م هه لّبو ه شینریتته وه و سه ره له نوئی له سه ر کۆمه لیک بناغه ی شوپرشگیپری نوئی دروست بکریته وه."

بو ئیستا و دواپوژی بزوتنه وهی چه پ به گشتی له کوردستان و عیراقد... په ندوهرگرتن و لیکۆلینه وه له میژووی ئه م ململانیه ی ناو ریزه کانی حیزی شیوعی کاریکی به کجار پیویست و گرنگه بو تیگه یشتن له ئامانجه سه ره کییه کانی حیزب و رهنگ رشتن بو ریگای راست بو گه یشتن به ئامانجه نزیك و دووره کان، روونی له ره چاوکردن و دهستنیشانکردنی تاکتیک و ستراتیج دا... له ریپه وهی ئه م کارکردنه دوورکه وتنه وه له ریگای دووبه ره کی و تیکدر که گیانی هاوپرپیه تی و بینینی راستیه کان له بهرچاو و میشکی تیکۆشه ران ئه شیوینیت و به کگرتووی ریزه کانی په رش و بلاو ئه کاته وه. بو حیزب و ریخراوه مارکسییه کان، خو به ستنه وه یه کی پرنسیپانه ی دوور له وشکی به په یه وه لینینه کان مه رجی گه وره ی به ره و پیچچوونه، به ره لّایی له ریخستن و له ده ربپینی را و بوچووندا نه خریته جیگای ریخستنی توندوتۆل ئه گه ر نه لیم پۆلایین... ئیمه له قیاده ی مه رکه زیدا و پیش ئه وه له لیژنه ی مه رکه زیدا به و که موکوپییانه وه ئه ماننا لاند و ئه نجامیسی ئه وه یه که جیگای داخ و هه ولدانه بو چاره سه ر... هه روه ها له و کاروانه دریزه ی تیکۆشانماندا ئه وه ده رکه وت که نه بوونی سه رکرده و سه رکرده یه تی به توانا و خاوه ن تیگه یشتن و له پاش ئه وه خاوه ن بریار رۆلی زۆر گه وره ی هه یه له سه رکه وتن یا پیچه وانه که ی که دۆپان و ژیرکه وتنه .

له و ئه زموونه ی مندا له وه گه یشتم که رۆشنبیریتی کادر و سه رکرده به هه موو مانا کانیانه وه فاکته ریکی گه وره ی ئه و هۆ و ئه نجامه شه . نه بوونی زانیاری و رووناکبیری و زیره کییه کی ته واو سه رکرده ی هه ر دهسته یا حیزب ده کات به ئامانجی خوار خوئی

که هەرچی را و برپاری راست هه یه لئی تیکدهن و یاری به ئه قلی بکن. ئیمه له و گرفته گه وره یه ی له قیاده ی مه رکه زیدا به سه رمانهات، موسلیح مسته فا که به ههچ جوریک مه رچی سه رکرده ی تیدا نه بوو وه ئه یویست ئه و مه رجانه به که سانیک پرپکاته وه که له خو ی پیشکه وتووتر نه بوون. قه یرانی سه رکرده و سه رکرده یه تی کاریکی کوشنده ئه کاته سه ر ئه و ریکخراوه و سه ر هه موو لایه نه کانی تری ژیان. سیاسی بیته یا ئابووری. نه بوونی سه رکرده ی خاوه ن توانا ئه بیته هوی هه لوه شانده وه ی په پره وه راسته کانی ریکخستن وه دوا ی ئه وه به سه رنه که وتنی حه تمیی ئه و ریکخراو یا خود حیزبه .

چه ند به سه رهاتیکی ژیانی سه ربازی

سال و نیویک له ته مه نم له سوپای عیراقددا برده سه ر. شه ش مانگ به قوتابیتی و سه ربازی له کۆلجی ئیحتیات و نزیکه ی سالیکیش وه کو ئه فسه ر له سوپادا. له شوباتی ۱۹۶۵ تا ۱۹۶۶/۷/۲۰ له به غدا و ده وره یه که له سه لآحه دین و هه شت مانگ له نه جه ف و چوار مانگ له عه ماره ژیانم برده سه ر. له کۆلجی ئیحتیات که له ناو سه ربازگه ی ره شهیدا بوو، مه شقی ته واوی سه ربازیان پی کردین، ئه و مه شقکرده سوودی زۆری هه بوو بۆ په روه رده کردنی توانا و به رگه گرتنی مرؤف به برسیتی و به تینویتی له گه رما و سه رمادا و فیربوونی زه بت و ره بت و به گو یکردنی فه رمانی فه رمانده کان، هه روه ها فیربوونی به کارهینانی هه موو جو ره چه کیک.

لیره دا گرنگی سه ربازیتی ئیلزامی ده رئه که ویت که زۆر پیویسته بۆ هه موو گه نجیک له هه موو جیهاندا. ئیمه له کوردستاندا راستر وایه حکومه تی هه ریمی کوردستان په پره وی ئه م پیویستی و ئه رکه گه وره یه بکات که له رووی نیشتمانی و به ره وپیشچوونی کۆمه لگادا رۆلکی گه وره ی هه یه. ئیستاش له هه موو کات زیاتر پیویسته ئه و نه ریه به که لکه له مه زیاتر نه خریته پشت گو ی.

دوا ی ده وره ی سه لآحه دین ئه فسه ره کانیا ن دابه ش کرد به سه ریه که سه ربازییه کاند. ئیمه هه شت ئه فسه ر بووین دانراین بۆ ناوه ندی مه شقکردنی

نه جەف. پێش چوونمان بۆ نه جەف بیستبوومان فه مانده ی ناوه ند و مه وقیعی نه جەف عەقید (عه بدولئه میر نایف ئه له دیب) ه که پیاویکی توپه و شیتۆکه یه و گونجاندن له گه لیدا زۆر زه حمه ته. ئه م هه شت ئه فسه ره پاسیکمان گرت، خۆمان و جانتا و هه ندیک پێویستی تایبه تیمان تیکرد و به ره و نه جەف که وتینه پری. که گه یشتینه سه ربا زگه که بردینیا نه ژووری فه مانده .

سلاومان لیکرد، به توپه ییه وه گوته: "ئیه چین؟" گوتمان "ئه فسه رین و گواستراوینه ته وه بۆ ئیره". شیراندی به سه ماندا: "درۆ ئه که ن. هه شت ئه فسه ره به جاریک! من دوو ساله داوای دوو ئه فسه رم کردوو ئه م وه زاره تی بهرگریه هه چو پووجه ی به غدا نایاننیریت، ده ی ئیه له حاله تی (ئیسیتعداد) دا بوه ستن با بزانه ئیه چین؟ کی ئیه ی ناردوو؟" ده رکه وت ئه وه ی بیستبوومان له سه ر عەقید عه بدولئه میر شتیکی زۆر که مه. ته له فۆنی کرد بۆ زه عیم نه جم ئه لعانی که فه مانده ی لیوای ۹ بوو له حله و ناوه ندی نه جەف سه ره به و لیوایه بوو پێی گوته ئایا ئاگا داریت هه شت که سه به روتبه ی مولازم به جاریک هاتوون بۆ ئیره؟ ئه مانه چین و چیا ن لی بکه م؟ گویمان له زه عیم نه جم نه بوو، به لام دیار بوو زۆر خراپ توپه بوو بوو لئی. ئه مه یه که م رۆژمان بوو له نه جەف.

له رووداوه خۆش و ناخۆشه کانی عەقید عه بدولئه میر، یه کیکیان ئه وه بوو منی هه لبژارد مه شق به فه سیلیک بکه م و فلان رۆژ خۆم و فه سیله که که ۳۰ سه رباز بوون بچین له قایمقامیه تی نه جەف ئه وانیه ی ئه و ساله داواکراون بۆ سه ربازی به یه سه یه م و ته پل و موسیقاوه به ینم بۆ بنکه سه ربازییه که ی نه جەف.

که گه یشته مه لای قایمقام، ئه و لیسته م بینی که سه روو دوانزه هه زار که سه ی داواکراو بوون بۆ سه ربازی تی له دانیشتوانی نه جەف و کوفه. قایمقام گوته مولازم فاروق ره نگه نه زانیت که نه جەف و کوفه عه سه که ری ناکه ن، ئه مرۆ ته نیا ۹ که سه هاتوون له و دوانزه هه زاره. ئه وه بوو به م ده هۆل و زورنایه وه هینامن بۆ ناوه ندی مه شقکردنی سوپا له نه جەف. جه نابی فه مانده و ئه فسه ره کان له سه ر سه کۆ

دروستکراوه که بۆ ئەم ئاھەنگە راوھستابوون، کاتێک گەیشتینە بەردەمیان وەک نەریتی سوپا ھاوارم کرد "یمیناً انظر" واتە براوننە لای راست، بەرەو سەکۆکە. کاتێک فەرماندە ئەم نۆ کەسە ی بینی بە پێچەوانە ی دابونەریت ھاواری کرد بوەستن. منیش ئیعامز دا بوەستن. گوتی وەرە پێشەوھ مولازم. چووم. گوتی ئەمە چییە؟ پێم گوت گەرەم قایمقام ئەمەندە کەسی داوھ بە من و ئەلێت ھەموو کەس ئەزانیت نەجەف و کوفە عەسکەری ناکن و ھەموویان عەسکەری فیرارن! قیژاندی بەسەرمدا گوتی: تۆ نا، من بێ ئەقلم تۆ ئەنێرم بۆ ئەم ئەرکە و لە... دایکی ھەمووتان.. قایمقام، حکومەت، عەبدولسەلام و ئینجا بە تورپییەوھ چووھ ژووھەکە ی خۆی!

پاش سەعاتێک گوتیان لە تۆ سەربازە کەش پینجیان پریان کرد! منیش ھەر بۆ بەزم و خۆشی بەپەلە خۆم گەیانە فەرماندە، گۆتم قوربان لەو نۆیەش پینجیان پریان کردووھ. گوتی چوارەکەم بۆ بیئە. چوار کەسەکەم بۆ برد بە داریکی زۆر ئەستوور تییان کەوت و سەرگوئیلاکی ھەموویانی شکاند کە دەستمان گرت و پیمان گوت جەنابی فەرماندە ھەر ئەم چوارە ئەرکی نیشتمانیان بەجی ھیناوە بۆچی لییان ئەدەیت؟! گوتی ئەم سەگبابانە یەکی دە ریش درێژی ریش پانی ھینیان بە دواوھ یە بۆ واسیتە با ئەمانیش راکەن.

چیرۆکەکانی ئەو ھەشت مانگە ی نەجەف لە گەل عەقید عەبدولئەمیردا ھەر یەکەیان شانۆگەرییەکی پیکەنیناوی ھەلئەگریت کە ھەیفە ھەندیکیان تۆمار نەکەم. لە سالی ۱۹۶۵دا شەر لە کوردستان دەستی پئی کردەوھ، رۆژێک عەقید عەبدولئەمیر بە مولازم محەمەد عەلی عەبدولحسینی گوت خۆت ئامادە بکە سبەینی زوو وەرە ھەتا فەرمانی دەستھەلگرتن (امر انفکاک)ت لێرە بۆ بنووسم و تۆ گواسترایتەوھ بۆ (شیمال).

رۆژی دوایی و پاش راھینانی بەیانیان من ئەو رۆژە ئەفسەری ئیشکەر بووم بانگی کردم و گوتی مائی مولازم محەمەد عەلی ئەزانیت؟ گۆتم نەخیر، گوتی ئەوھ

ئوتومبیله کهم ئاماده کردووہ دوو سی سہریاز بهرہ له گهل خۆت و به بهندکراوی بیهینه، دلّم خه بهری داوه را ئه کات و ناچیت بۆ (شیمال).. شوؤفیره که مالیان ئه زانیت له کوفه یه.

به په له سی سہریازی دوو خهت و سی خهتم له گهل خۆم سوار کرد و چووم بۆ مالی مولازم محمه د عهلی که له راستیدا خۆم شاره زای بووم، ته ماشام کرد خه ریکی خۆکۆکردنه وه یه و پیم گوت فه رمانده نار دوومی به حه پسی بته مه لای، تۆ چی ئه کهیت؟ گوتی کاک فاروق من خۆم ته به عیبه تی ئیرانیم و ئایینیش پریگام نادات شه ر له گهل کورد بکه م، وا خۆم ئاماده کردووہ رائه که م بۆ ئیران. پیم گوت ده په له بکه من ئه لیم له مال نه بوو.

نیو سه عات تا سه عاتیکی پی چو لای فه رمانده گوتم وه لّلا تۆ زۆر زیره کیت و پیشبینی شت باش ئه کهیت. محمه د عهلی له مال نه ماوه. گوتی: نه و انیه من سه گ و سه گباب و شیت و کهرم که کوردیکی شیوعی ئه نیرم ئه فسه ریکم بۆ بگریت که نایه ویت بجیت بۆ شه ر له گهل کورد. گوتی ئه زانم درۆ ئه کهیت، وه ره مولازم ئوسامه تۆ بجۆ بیگره، ئوسامه ش سه ر به شیوعی بوو، تیم گه یاند که ئه گه ر تا تۆ ئه چیت رای نه کردبوو، نه یگریت و وه ره وه بلّی رای کردووہ!

کاتیك زانی رای کردووہ گوتی وه ره مولازم فاروق، ئه و سه گبابه به دار و ته خته و چادر حسینییه ی دروست کردووہ له ناو مه عه سه که ردا و ئاوی بۆ پاکیشاوه برۆ به په له تیکی بده. عه قید عه بدولئه میر خه لکی حله بوو و خۆشی وه ک مولازم محمه د عه لی شیعه بوو به لام به دین نه بوو، پیم گوت قوربان من ئه وه ناکه م. گوتی نه خیر ئه یکهیت ئه گینا ئه تده م به دادگای سوپا. گوتم که یفی خۆته من کورپه مه لا و عالمی دینی ئیسلامم چۆن کاری وا ئه که م!! تا قیمیکی دیکه ی نارد و له یه ک دوو سه عاتدا حسینییه که ی له گهل زه ویدا ته خت کرد و هه زار جنیوی به شیخ و مه شایخی ئه و ناوه دا.

له هاو پریانی نه جه ف، عوسمان دزه بی و کامیل ئه حمه د مه عروفم له گهل بوو. هه شت مانگی خۆش و ناخۆشمان برده سه ر.

ئىنجا ھەر بۇ تەواوكردنى ئەم باسەى عەقید عەبدولئەمیر ئەلھەدیپ، ئەم پیاوھ لە دەورەى عەبدولسەلام عارفدا بووھ و برادەرى نزیكى بووھ، لە سوپا دەرکراوھ لەسەر دوو شت: جارێك لە حەلە لەگەل ئەفسەرێكى لە خۆى بەرزتردا شەر ئەكات و تەقەى لێئەكات، ھۆكارەكەى دیکەش ئەوھ بوو كە گەیشتبووھ رادەى شیتتیتى و بە ھۆى ناتەندروستییەوھ خانەنشین بوو بوو، لەسەر تەقەكان سال و نیویك بەند كرابوو، پاش كودەتای ۸ى شوبات، عەبدولسەلام گێرپابووئەوھ بۆ سوپا.

ئەو ھەشت مانگەى لە نەجەف بووم، تێكە لاویبەكى زۆرم ھەبوو لەگەل خەلكى نەجەفدا، كەسانىكى زۆر رۆشنبیر و زیرەك لەم شارەدا ھەبوون، تا ئەو كاتەش حیزبى شیوعى لە نەجەفدا جەماوھریكى زۆرى ھەبوو.

بەھۆى ئەوھوھ كە مەرقەدى ئیمام عەلى لە نەجەفدايە، ھەندێك تاییبەتمەندیی لەم شارەدا دروست بووھ. سەرۆكى ئاینى مەزھەبى شیعی تێدايە. ھەموو شیعیەك لە عێراقدا ئەگەر كەسوكارى دەرمامەتیاں باش بێت كە ئەمریت ئەبەریت بۆ ئەو گۆرستانە گەورەییە نەجەف و لەوى ئەنیزریت و ئەوھ بوو تە پێشە بۆ ژمارەىكى زۆر لە دانیشتوان، ھەر لە ئۆتۆمبیل بۆ گواستەوھەیان تا قەبر ھەلكەن و پرسە بەرپۆھبردنەوھ. بۆ منیش دوو مالى دوو خۆشەویستی سلیمانى لەوى بوون، مامۆستا حەمە ئەمین حەسەن كە مامۆستا بوو لە قۆناغى ناوھەندیدا و لە پاش ئەوھ ھەتا كۆچى دوايیەكەى لە نزیكترین ھاوړیكانم بوو، ھەرچەندە ھاوړیم بوو بەلام ھەر وەك مامۆستا و براگەورەش سەیرم ئەكرد.

ھاوړی خۆشەویستم فەخرى حاجى عەبدوللای بۆسكانیش مالى لە نەجەف بوو، ئەمیش مامۆستای قوتابخانە بوو، ھەتا ھەتایە قسە خۆشەكانیم لە یادە، ئنجا بە ھۆى ئەو دوو مالى خانەدانەوھ خۆم و ھەندى لە ئەفسەرەكانیش كە لەگەلما بوون، مالىان وەك مالى خۆم وابوو. دانیشتنى زۆرى عوسمان دزەبى خۆشەویست، لە نوكتە و باسى سیاسەت، ئەو دانیشتنانەى لەو دوو مالى و لەگەل ئەو خاوەن مالانە خۆشتر ئەكرد و خۆمان بە غەریب و دوور لە سلیمانى نەئەزانى. یادى ھەرسێكیان بە بەرزى لە وێژداندايە.

پاش ههشت مانگ له نهجهف گواسترامه وه بۆ شارى عه ماره، بۆ ناوه ندى مه شقکردنى عه ماره. چوار مانگیکیش له عه ماره بووم هه تا ۱۹۶۶/۷/۲۰ له وى ته سربح بووم. هیشتا له عه ماره بووم، عه قید سه لآحه دین که فه رمانده ی ناوه ندى عه ماره بوو پیی راگه یان دین که سه رۆک کۆمار سبه ینى ئەگاته عه ماره، ئیمه ش چاوه پری بووین بۆ رۆژی داها توو سه رۆک کۆمار عه بدولسه لام عارف له گه رانه کهیدا به سه ر ناوچه ی خوارووی عیراق بگاته عه ماره و سه ردانی مه عه سه که ره که ی ئیمه بکات. ئە وه بوو له پر ده نگوباس گه یشته ئیمه و هه موو دنیا ش که فرۆکه که ی که وتوو ته خواره وه و خۆی و چه ند لیپرسراویکی عیراق له و روودا وه دا سووتان و گیانیان له ده ست دا. ئە مه ش له عیراقدا بۆ گالته پیکردن به سه رۆک کۆمار، گوترا: "صعد لحم نزل فحم" واته: (که سه رکه وت بۆ ناو فرۆکه که گۆشت بوو، له دابه زیندا به خه لۆزی هاته خواره وه)! له راستیدا ئە مه ده نگوباسیکی زۆر دل فیئککه ره وه ی ئە و رۆژانه بوو له لام. له ئە نجامی ئە مه دا عه بدولر ه حمان عارفی برای که وه زیری به رگری بوو کرا به سه رۆک کۆمار و قوناغیکی تازه له میژووی فه رمانر ه وایی عیراقدا هاته کایه وه. حکومه تیکی لاوازتر له وه ی عه بدولسه لام هاته سه رکرا.

من و وهرزش

هه ر له منالییه وه چه زم به وهرزش ئە کرد و هه واداری بووم. له تۆپی په پۆوه تا باله و فته بۆلینی کۆلان و گه ره ک و تا هه ندیک جۆری پیشکه وتووی وهرزش. له قوناغی سه ره تاییدا له ئیستیعرازی قوتا بخانه سه ره تاییه کاندایه دالیای یه که میی کورسی کورسییم وهرگرت. له ناوه ندىدا له یاری یاخود نمایشی (هه ره م) به شدار ئە بووم، و له بهر ئە وه ی من له هه موویان بچوو کتر بووم، بۆیه له سه ری سه ره وه ی هه ره مدا ئە بووم. له سه ره تایى و ناوه ندىدا یاریکه ریکی پیشکه وتوو بووم له تیئسی سه ر میز و له قوناغی زانگۆشدا هه ر له یاریکه ره دیاره کانی ئە م یارییه بووم، ئیستاش هه ر به رده وامم تیایدا.

دروستکردنی ههره، (سه ره وهی ههره می ناوه راست: فاروق مهلا مسته فا)، ۱۹۵۴

له فته بۆلینیشدا له منالییه وه تپیی گه رپهک و له دواناوه ندیدا له تپیی (ئاکو) یارییم نه کرد. دواى ئه وه له کۆلیجی ئیحتیات له م یارییه دا پیشکه وتم و بووم به ئەندامی تپیی سریه که مان. له بهر ئه وهی له ئیحتیات و پاشانیش که بووم به ئەفسه کاتی زۆرمان هه بوو، و منیش ئاره زووم تیدا بوو، بۆیه رۆژانه یان ههفتانه چند رۆژیک له به غدا و نه جهف و عه ماره له تپیه کانیاندا بووم و چند جاریک مه دالیا و جامی سه ره که وتنی تپیه که مان من وه رمئه گرت.

ژیانی به غدا و هاوړیکانم

له ناوکیشی بیره وه رییه سیاسییه کانیشدا ئه بیته چند لاپه رپهک له ژیانی که سیتی خۆیشم بنووسم. پاش ته واوکردنی ماوهی ناو سوپا، له بانکی بازرگانی عیراق له به غدا به فه رمان بهر دامه زرام، ئه و ماوهیه زۆر سوودم له کاری بانق وهرگرت، به تاییه تی که من له ناوه ندی گشتیی بانقدا بووم و له و سێ سال و نیوهی خزمه تم تیادا زۆر شت فیربووم چونکه به رپوه به رایه تی گشتیی بانقه که ئەویست پیم بگه یه نیته بۆ به رپوه بردنی لقی سلیمانی که له پلانیدا هه بوو بیکاته وه.

ئو چند ساله ی زوربه ی کاتم له شوقه یا خود خانوو له گه ل هاو پریانم خه سره و شالی و سهرداری برای و حه سهن زیوه به سهر برد، به زورییش که له گه ل سهرداردا نه بووم، سهردار نه نام بوو له پارتی دیموکراتی کوردستان، به لام هیچ ریگری یا ناخوشی دهرنه بری له به کارهینانی ماله که مان و چه ندین سهرکرده ی حیزب و چه کم نه هینایه ماله وه، زور گونجاو بوو له گه لمدا. ههر بو بیره وه ری و وه فاداری، له سالی ۱۹۶۳دا که به خوشاراوه یی گه پامه وه به غدا، ههر نه مان بوون باشترین هاو پری که به بی ترس میواندارییان کردم و له پاش ماوه یه کی که م له گه ره کی (کۆشکی سپی) له به غدا ژووریکیان له هه مان نه و ماله دا بو گرتم که خویان تیایدا نه ژیان، ژووریکیان بو کۆشش و خواردن و خواردنه وه مان دانابوو، نه ویتر بو نووستنی ههرسیکمان. دکتور خه سره و شالی بیروباوه ری له ئیمه وه نزیک بوو یا راستر وایه بلیم دۆستیکی ریکخراوی حیزب بوو. مرقیکی دهروونپاک و راستگو و قسه خویش، نه و چند سالیک له من و له سهرداری برای گه وره تر بوو. نه و سالانه ی ههرسیکمان پیکه وه نه ژیاين یه که مه سره ف و یه که گیرفانیش بووین، خه سره وی کۆچکردوو نه و ساله له کۆلیجی کشتوکال دهرسی نه گوته وه و پاش ماوه یه که چوو بو بریتانیا و دکتورای وه رگرت، له و خانوو و چند خانووی تردا که نه و چند براده ره پیکه وه نه ژیاين، من و خه سره و له ژووریکدا نه نووستین و به قسه ی خویش و باسی سیاسه ت و دلداریه وه دوا ساته کانی شه و مان به ری نه کرد. دوا فه رمانیشی کاکه خه سره و سه روکی زانکوی سه لاهه دین بوو له هه ولیر. پیاویکی ژیر و زانا بوو. حه سه نیش که خوی سهر به حیزب بوو نه و کاتانه ی سهردار له که رکوک دامه زرا من و حه سهن پیکه وه نه ژیاين ههر له و جوړه بوو له گه لمدا. من هه موو ژیاين و تا ئیستا خویشیم له په یوه ندیی خۆم به براده ره کانمه وه نه بیینی، نه و سالانه ی به غدا له براده ره نزیکه کانم بیجگه له و که سانه ی ناوم هینان کاکه عه به (عه بدولالی میرزا مارف) و نه رجومه ن قه ره داغی و دکتور ماجید نه حمه د عه زیز و به هزاد سائیب و فه ره یدون عارف کاتی زورمان پیکه وه نه برده سهر.

له پراسته وه، وه ستاوه كان: فاروق مه لا مسته فا، خه سره و شالي
 دانسته وه كان له پراسته وه: سه فوهت ره شيد، نه فراسياب عه بدولحه ميد، سه ردار غه ني شالي
 ريزي پيشه وه: كه مال ئيبراهيم، غه فور نه مين، عه لي نه حمه د حه مامجي
 سه يراني حه بانیه، ١٩٦٢/١١/٣

* * *

سالانتيك وهك نه ندامي (كۆمه له ي ئابووريناساني عيراق - جمعيه الاقتصاديين
 العراقيين) هاتوچۆي ئابووريناسانم نه كرد و له هه لېژاردنه كاندا جموجۆلي زۆرم
 هه بوو. دواچار كه من له به غدا بووم له هه لېژاردني ئابووريناساندا له سالي ١٩٦٧
 من له ليژنه ي هاوبه شي ليسي ديموكراسيه كاندا بووم كه نوينه ري حيزبي
 شيوعه ي عيراق - قياده مه ركه زي بووم و د. سه باح دوره نوينه ري ليژنه ي
 مه ركه زي بوو تيايدا. سنان شيببي و ئيسماعيل نه لراشد له گه لمان بوون، سه رۆكي
 ليسته كه ي ئيمه زاناي گه وره دكتور محمه د سه لمان حه سه ن بوو، كه به و هويه وه

زۆر جار چند ساعات له سه ریه ک له مائی خۆیان من سهردانم ئە کرد. ئە و زانا گه وره یه لیکۆلینه وه کانی ئۆسکار لانکه ی گۆرپیوو بو عه ره بی و له کۆچی دوایی زانای گه وره ئۆسکاردا خۆی لیکۆلینه وه کانی ته واو کرد، یه کیک له کتیبه به نرخه کانی دکتۆر محهمه د سه لمان حه سه ن (دراسات في الاقتصاد العراقي) یه که تا ئیستا نرخ و به رزیی خۆی هه یه . دکتۆر محهمه د سه لمان حه سه ن که له سالی ۱۹۶۸دا کوده تاجیبه کان داوایان لیکرد بییت به وه زیری نه وت، ره تی کرده وه . پاش ماوه یه ک له زیندانی به عسدا باری ده روونیان تیکدا و کۆچی دوایی کرد.

بەشى پىنچەم

ئە بە خداوہ بو کوردستان .. بەرہو پىشمەرگایەتى

سليمانى... گه رانه وهم بو سليمانى

له كوتايى ۱۹۶۸ و سهره تاي شالاوى به عس بوسهر حيزمان، له سهر داواى حيزب به غدام به جيھيشت بو ئه وهى ريکخستنى حيزب له سليمانى وه ريگرم. کازم سهار که شه خسى دوهم بوو له حيزبدا داواى عهزیز ئهلحاجى سكرتيرى حيزبى پيگه ياندم که پيويسته واز له ژيانى به غدا بهينم و بچم بو سليمانى. ئه و روزهانه شالاوى به عس بو سهر ريکخستنه کانى حيزب له سهره تايدا بوو، ريکخراوى سليمانى به هيز و توانا بوو، ئه وه ليکدرايه وه که کاتيک له به غدا لييدريين ئه بيت روو بکهينه کوردستان و خومان بو قوناغيكى نوي ئاماده بکهين. به لام گيروگرفتى سليمانى خوى چاره سه ريكى مه بده ئيانه ئه ويئت وهك هاوريى کازم گوتى: موسليح مسته فا ئه ندامى سهرکردايه تى حيزبه و له گه ل ليژنه ئى محاليى سليمانى زور نارپيکه و په يوه ندييان گه يشتووه ته بنهست و توتمه ت گورپنه وه به شتى ناشيرين بو يه کتر. ههروه ها گوتى: تو بيه به مه سئولى سليمانى و ئه توانيت رولپيكى باش بيينيت له م گيروگرفته دا و به ره وه مه سئوليه تى گه وره تر ههنگاو بنييت.

بو ئه م کاره چهند ههنگاويكى په له مان پيويست بوو، من هيشتا فه رمانبه رم له به غدا و که سيكى ئاشكرام له ژيانپيكى ئاساييدا و تا ئه و کاته جيگري ليپرسراوى ليژنه ئى سوپاي حيزبم.

هه ولئى گواستنه وهى كاري وه زيفيى خوم دا و له سليمانى جيگام بو دابين بوو. ريکخستنه کانى حيزبم له به غدا هيشته وه و به هاوريپياني ليژنه که م گوت با لاي خوم بمينييت له بهر ئه م سهره تاي شالاوهى به عس بو سه رمان. له سهر ئه وه ريککه وتين و به ره وه سليمانى هاتمه وه.

شه شه م روژى ده وامم بوو له کارگه ئى جگه ره ليپرسراوى ئيستىخباراتى عه سکه رى که ناوى عه قيد عه بدولکه ريم حه مدانى بوو له گه ل چهند سه ربازنيکيدا هاتن ده ستگيرم بکه ن، به لام ده رباز بووم و ئيتير که وتمه قوناغيكى تری ژيانه وه که خوشاردنه وه و خه باتى پيشمه رگايه تى بوو.

وهك بیره وه ریبه كه، رۆژك پيش ئه وه هاوړپم حه سه ن زيوهر كه له به غدا له شوققه يه ك پيکه وه ئه ژباين هه واليكي به عوسمانی حاجی ئه وړه حماني خزميدا بؤ ناردم كه (ئه من) هاتونه ته سه رمان و بؤ من گه راون، ئه و رۆژه ی هاتنه سه رم بؤ كارگه ی جگه ره، به فریكي زور باریبوو، و شهوی پيشوو له مالى خوالیخوشبوو غه نی شالی ده عوه ت بووم لای هاوړپي خوشه ويستم سه ردار. تا درهنگ قسه ی خوشمان كرد له گه ل غه نی ئه فهندي و خوالیخوشبوو عه تی خانی دايكي سه ردار كه ژنيكي يه كجار قسه خوش بوو و منبشي وه كو كوره كانی سه ير ئه كرد.

ئه وه دوا شهوی ئاشكرام بوو له و قوناغه ی ژباندا و ئه وه بوو بؤ چهند سالی داهاتوو ژبانم گوړپا به ژباينكي خوشاردنه وه له شاره كان و ناو باره گاكانی حيزب له شاخ و لاديكانی كوردستاندا. له سه ره تاي يه كابينماندا له گه ل موسليح بؤم ده ركه وت كه زور دوورين له يه ك له تيگه يشتنی هيلي سياسي حيزبه وه. ئيتر زور زوو كه وته پيلانگيران و هه ولدان بؤ جيبه جي نه كردنی فرمانی سكرتير و جيگري سكرتيري حيزب كه پيش گه يشتنه وه ی من نامه ی سكرتيري حيزبی پيگه يشتبوو ده رباره ی هاتنه وه ی من بؤ سليمانی و لپرسراوي تي من له سليمانی و كوردستاندا. باسی ناكوكي موسليح و تاقمه كه ی كه وتبووه سه ر زمانی هه موو براده رانی ريكخستن و لايه نگرانی حيزب. ئه م به هاوكاري يه ك دوو براده رانی خوی ويستی رووبه رووی زورينه ی كادره كانی سليمانی ببیته وه كه هاوړپيان حسين عارف و خوالیخوشبوو شيخ عه لی به رزنجی سه ركرده بيان ئه كرد و له راستيدا نوينه رانی راستگو ی ريكخستن و سياسه تی شورشگيرانه ی حيزب بوون.

ئه مه له كاتيكا بوو من فرمانی گرتم له چهند لايه كي ده زگا ئه منيبه كانی به عسه وه بؤ ده رچوو و توانای جوولانی ئاشكرام نه ما بوو.

موسليح گوتی من ئه زانم له به غدا له مه ركه زيكي گه وره تر له لقی كوردستانيشدا بوويت، به لام ماوه يه كه براده ريكم له هه ولپره وه هيناوه و با تاقی بكه ينه وه بؤ لپرسراوی سليمانی، پاش ئه وه قسه له ري و شويني حيزبی تو ئه كه ين. پيم گوت

پلهی حیزبی له لای من گرنگ نییه، به لّام پئیش هیئانی ئه و براده ره، ۱۴ ئه ندامی لیژنه ی محلی له سلیمانی هه ن هه موو یه کیکیان له و براده ره به توانا ترن. ئه مه ی تو ئه یکه یت تیگدانه نه ک چاره سه رکردن و به ره و پئیش بردنی ریکخواه کانی حیزب.

پاش چه ند دانیشتنیک له سلیمانی، مه ترسیی ئه وه م هه بوو تووشی گرتن بجم چونکه له لایه ک ئه من و له لایه کی ترئیستیخباراتی سوپا به دوامدا ئه گه پان و له م لاشه وه موسلیح که هه زار فروقیلّ و پیلانم له چاوه خیل و خواره کانیدا ئه بینی، بریارمدا شار به جی بهیلم و به ره و لادی مالئاوایی له شاره خو شه ویسته که م بکه م. بنکه ی پئیشمه رگه ی حیزب له گوندی گه ره زیل بوو، بریار درا بجمه ئه وی، گه ره زیل نزیک گوندی جافه ران و قه ره داغه .

ئه مه قوئاغیکی نو ی بوو له ژیانمدا ..

له پایته خت له دوو شوین: یه که م ئیشی خو م له بانکیکی خو ش و پئیشکه و تووه وه و له رووی حیزبایه تیشه وه له لیژنه یه کی هه ره به رزی حیزبه وه گه رابوومه وه بو سلیمانی بو باریکی تری ژیان، بو یه کسه ر فه رمانی گرتن و خو شار د نه وه و ئینجا له و په یوه ندییه حیزببیانه ی له به غدا هه مانبوو که بریتی بوو له گیانی پاکی هاوړپیه تی و تیگوشانی فیداکارییه وه، بو به رده م کار له گه لّ که سیکی نارووشنبیر و پیلانگیر له هاوړپیکانی خو ی. به راستی روژانکی یه کجار ناخو ش بوو، به لّام من ئیراده ی تیگوشان و هه ستکردنم به پئویستی به ره نگاریکردنی هه له و هه لپه رستان له ناخمدایه ره ی ئه سه ند و دلم قرچه ی ئه هات بو قوربانیه کانی ژیر ئازار و ئه شکه نجه ی به عسی فاشیست له به غدا. ئه مه م ئه دی و وینه ی تیگوشه رانی وه ک کارم سه فار و سامی ئه حمه د و ئه حمه دی ده لاک و مه تی هیندو و سالح عه سکه ری به به رچاومدا ئه هاتن و ئه چوون که ئه بیئت ئیستا له ژیر چ باریکی ئازار و و ئه شکه نجه دا بن.

په یوه ندیم به هاوړپیکانی دیکه ی سلیمانییه وه کرد که موسلیح یان ته جمیدی کردبوون یاخود پله یانی هیئابوو خواره وه و تو مه تی دروی بو هه ندیکیشیان

دروستکردبوو. ئەمانه‌ه‌مووی له‌کاتی‌کدا بوون که هێرشی دپندانە‌ی به‌عس بۆ سه‌ر هاورپییانمان ده‌ستی پێ‌کردبوو و زوربه‌ی سه‌رکرده‌کانی حیزب له‌به‌غدا ده‌ستگیر کرابوون. له‌ئەنجامی ئەو ناکۆکیه‌ی موسڵیح و تاقمه‌که‌ی که دوور له‌بنه‌رته‌ و په‌یره‌ و پرۆگرام و نه‌ریتی ناوخۆیی حیزب دروستیان کردبوو، زوربه‌ی کاده‌ر پێشکه‌وتوو و تیکۆشه‌ره‌کان به‌و شیوه‌یه‌ دوور له‌هه‌موو پێوه‌ره‌ حیزبیه‌کان دوورخرابوونه‌وه‌.

له‌و بارودۆخه‌دا ناچار بووم که په‌یوه‌ندیان پێوه‌ بکه‌م و هه‌ولێ ئەوه‌ بده‌م په‌رشوبلاو نه‌بنه‌وه‌ و پێکه‌وه‌ کار بۆ چاره‌سه‌رکردنی ئەو گیروگرفتانه‌ بکه‌ین، ئەوه‌ بوو گشت توانای خۆمان بۆ ئەو مه‌به‌سته‌ خسته‌ گه‌ر. هاورپییان شیخ‌عه‌لی به‌رزنجی و حسین‌عارف و حامیدی شیخ‌حه‌مه‌نوری و حه‌مه‌غریب ره‌شید و حه‌مه‌ئهمین ره‌شید (حه‌مه‌ئهمینی به‌رید) و مامۆستا عومه‌ر مسته‌فا و لیژنه‌ی هه‌ورامان که بریتی بوون له‌ هاورپییان فاتح و حه‌مه‌که‌ریم و مامۆستا زاھیر و ئەحمه‌دی حاجی‌عه‌لی و یاسین له‌ریزه‌کانی پێشه‌وه‌ی ئەم چالاکیانه‌دا بوون.

تا ئەو کاته‌، بێجگه‌ له‌ حسین‌عارف و شیخ‌عه‌لی به‌رزنجی، هاورپێ چالاکه‌کانی دیکه‌ی سلیمانی بریتی بوون له‌ ئەکه‌رمی عیزه‌ت نه‌جیب و حه‌مه‌سدیق و عه‌لی حامید و عه‌لی باراوی و سه‌دان ئەندامی حیزبێ.

به‌دیوه‌ ره‌سمیه‌که‌شدا شه‌ویک هه‌تا به‌یانی به‌ئاماده‌بوونی هاورپێ سابیر عه‌زیز (سامی) که موسڵیح کردبووی به‌ لێپرسراوی سلیمانی له‌گه‌ڵ چواره‌ ئەندام و پالێوراوی لیژنه‌ی محه‌لیی سلیمانی له‌مالی هاورپێ ئەکه‌رم عیزه‌ت نه‌جیب کۆبووینه‌وه‌ به‌بێ ئەوه‌ی بگه‌ینه‌ ئەنجامی‌کی ره‌وا بۆ چاره‌سه‌ری گرفته‌کانی رێکخستن که موسڵیح بۆ پاکتاوکردنی ئەو رێکخستنه‌ تیکۆشه‌ره‌ کاری بۆ کردبوو. په‌کێک له‌و ناخۆشیانه‌ی بوو بووه‌ جێی قسه‌وباس و هۆیه‌ک بۆ دوودلی خستنه‌ ناو هاورپییانه‌وه‌ ئەو تومه‌تبارکردنه‌ بوو که موسڵیح دابوو په‌ پال چه‌ند تیکۆشه‌ریکیان که گواپه‌ له‌و کرده‌وه‌ حیزبیه‌ی بۆ ده‌سته‌به‌سه‌راگرتنی پاره‌که‌ی په‌روه‌رده‌ی سلیمانی برپێکی لێ دزراوه‌. ئەو کرده‌وه‌یه‌ی که وه‌ک تێگه‌یشتم به‌ به‌رنامه‌ی شیخ

عەلى و حسين عارف و شەھىد ھەمە كۆلە بال دانرابوو و دەستەيەك لە ھاوړى ئازاكاني ئەو رۆژانه جيبە جيبان كړدبوو له عىراقدا دەنگيكي زۆرى دايەو وەك كړدەو وەيەكى شۆپشگيرانەى قيادەى مەرکەزى.

ھاوړى ھەمە كۆلە بال پاش سەرکەوتنى كارەكە بە دەستى حكومت و ھاوکارەكانى ئەو رۆژانەيان شەھىد كرا. ئەو پارەيە گەيەنرابوو بەغدا و درابوو دەست سكرتارايەتى حيزب، وەك بۆمان دەرکەوت ئەو تومەتە بى بنەما بوو و موسليح و تاقمەكەى ئەيانويست بۆ زپاندنى ناوى ئەو ھاوړپيانه بەكارى بهينن. جيبى دلخوشى زۆرى من بوو كە بە ھاوکارىي ئەو ھاوړپيانه توانيم ريگا لە دارووخانى ئەو ريکخستنانەى سلیماني بگرم و قەوارەى ليژنەى محەلى و ليژنەى شار و ليژنەى كريكاران و ليژنەى گەرەكەكان و ليژنەى ريکخستنى دەر بەنديخان و بەمۆ و .. تاد بهيلىنەو.

ئەو رۆژانە بيچگە لەو ناوانە، يادى تىكۆشەرانى وەك ھەمە فەرەجى بانىبى و عەلى پەش و دەرويش و لە ناو شاريش ئەو لاوہ ئازا و چاوانە ترسانەى وەك شەھىد ئەكرەمى وەستا ھەمە ئەمین (ئەكرەمى ھەسە) و شەھىد جەمالى عەلى فايز و مستەفا چاوپەش و كەمال شاكير و شەھىد لەتيفى ھەمە مراد و شەھىد بەكر ھەورامى و شەھىد عوسمانى نانەوا و شەھىد كەمال جەمال (بەختيار) لە ميشك و ويژداندا ماون و ئەميين و بەشيكن لە ھەزارەها رۆلە نەبەزەكانى حيزبى شيوعى عىراق - قيادەى مەرکەزى.

ھەر لەو دەورەبەرەدا پەيوەنديم كړد بە ريکخستنى خانەقینەو وەك شەھىد زۆران عەبدولعەزىز پشتيوان سەرکردايەتى ئەكردن و ئەو كاتە تا ئەو رووداوە دلته زینانەى روويدا وەك بەشيكى كاريگەر و نمونەى قارەمانيتى ناو شارى خانەقین و دەوروشتى و تا بنكەى پيشمەرگەمان لە نزيك گوندى خەرکنيى نزيك دەر بەندى بيلوولە روويەكى گەشى حيزب بوون و ھەلمەتە شيرانەكانيان بۆ سەر دوژمن ھاندەر بوو بۆ جەماوهرى ناوچەكە بۆ نزيكبوونەو ھيان لە ئيمە و دوژمنايەتيايان بۆ حكومتى بەعس.

کاتیك سهردانی ئه و بنکه یه م ئه کرد له پال شاخی به مۆی سهرکه شدا وه ک گه شتیکی خۆش و پپر له بیرهوه ریبه ئه و ناوچانه و قۆناغ به قۆناغی ئه و ریگا دووره تا خه رکنی، زیاتر له ههفته یه ک ریبرینی پیاده ی ئه ویست که رۆژی ههشت نۆ سهعات زیاتر ریمان ئه کرد، شهوان وامان ریکنه خست له و گوندانه بمینینه وه که هاوپیانی خۆمانی تیدا بوون.

بهره و گوندی گه ره زیل

گوندی گه ره زیل بنکه یه کی (پ.م) ی حیزب و ژماره یه ک هاوپی هه لاتوو له شاره کانه وه ی لی بوو. سهرلقه که مان که رکوی بوو ناوی ئه بو عه لی بوو، که سیکی چالاک و رۆح سووک بوو. له و پیشمه رگانه ی بیرم ناچن مه حمود فه ره ج و حه مه شکور شوانی و ئه حمه د هه ورامی بوون که هه ر یه که یان سه ره پهلک بوون له لقه که . هه ندیک ئه ندامی لیژنه ی محه لی سلیمانیش له وی بوون. باره گاکه مان مزگه وته که ی گه ره زیل بوو، که به هۆی میوانداری ئیمه وه له مزگه وتی که وتبوو و ئیمه له ژوره گه ره که ی نوێژکردندا بووین.

له گه ل گه یشتندا بۆ گه ره زیل، موسلیح بریاریدا ته جمیدم بکات. ته جمید له حیزبدا ئه وه بوو که هه ر ئه ندامی حیزبیت به لام له ریکشستندا هیچ فه رمانیکت پی ناسپیژدرییت. سه ره پای ئه و باره، رۆژ دوا ی رۆژ هه والی ناخۆش و جه رگه بری به غدا و شاره کانی دیکه مان پی ئه گه یشت. بۆ من که سالانیکی زۆر له ریکشستنه کانی به غدا کارم کردبوو و سه دان هاوپی له پایتهخت به جیهیشتبوو، زۆر سهخت بوو. له باریکی یه کجار ناخۆشی دهروونیدا بووم و زۆر نیگه رانبووم به نه زانیی هه والی هاوپیکانم.

دوا ی دهستکردن به شالای به عس بۆ سه ره قیاده ی مه رکه زی له سالی ۱۹۶۸ دا، موسلیح داموده زگایه کی چه ند که سیی هه له په رست و بیتوانا و نه خوینده واری به دهوری خۆیدا دروستکردبوو، لیژنه ی محه لی سلیمانی و لیژنه ی

شار و لیژنه‌ی هه‌ورامان و هه‌له‌بجه پشت گوی خرابوون و زۆر دلی به‌وه خۆش بوو که هاوړپییانی سه‌رکردایه‌تی ده‌ستگیر کراون و ته‌نیا ئه‌م له سه‌رکردایه‌تی له کوردستانه و به هه‌لی زانی بانگی سکرته‌یری به گویی خۆیدا بدات.

فاروق مهلا مستهفا، سه‌ره‌تای چوونه ده‌ره‌وه ۱۹۶۸

له ناو ریڅخراوه‌کانی حیزبدا ته‌که‌تولیکی بو خۆی دروستکردبوو، و زوربه‌ی کادیره‌کانی به کرده‌وه له کارخستبوو. یه‌ک روژ نه‌مدی موسلیح کتیبیکی به ده‌سته‌وه بیت. روژانه خه‌ریکی پاککردنه‌وه و ئالیکی ئه‌سپه‌که‌ی بوو. ئه‌سپه‌که‌ی موسلیح زۆر به‌خته‌وه‌ر بوو، له کاتیکدا له بنکه‌که‌دا که‌مترین و هه‌رزانتین خواردنمان هه‌بوو که نیسکینه به نانی تیگوشراوه‌وه ژه‌می هه‌ره دلخۆشکه‌ره‌مان بوو، جار جاریک ساوه‌ر و زۆر جاریش نان و چا. . موسلیح جۆی ئه‌کړی، ئه‌یشته‌وه و خویی پپوه ئه‌کرد وچکلیتی ئه‌هینا و ئه‌یکرد به‌ده‌م ئه‌سپه‌که‌وه، تاقه که‌س که هاوکاری ئه‌کرد له‌م کاره قیزه‌وه‌نه‌دا هاوړپیه‌ک بوو ناوی نادر بوو، نادر له‌گه‌ل موسلیحدا له هاوړپیی یه‌که‌تر نه‌ئو چوون، به‌لکو وه‌ک خزمه‌تکار و ئاغا و ابوون.

هەر له باسی نادردا، شه وێکیان له بنکه که مان دوور که وتبووه و له بهر ئه وهی ره بیهی جاشه کان زۆر نزیک بوون لیمانه وه له گه رانه ویدا هاوړی حه رهس هاواری لیکردبوو "بوهسته .. تو کیت؟" هاوړی نادر گوئی به هاواره که نه دا و حه رهس ته قه ی لیکرد و فیشه کیکی تفهنگه برنه وه که ی دابووی له پانی و هه لی ته کاندبوو. موسلیح رووی کرده من گوئی "ئه مه له ئیشی ریکه وت ناچیت!"

بو تیمارکردنی برینه که ی نادر، هاوار بو دکتور سلیمان (هاوړی عه لی که ریم) برا که فریای بکه ویت، به لام دکتورم دکتور نیمچه بوورانه وه یه ک بوورایه وه و ناچار هاوړی مسته فا چاوپهش به یاریده دانی من دهستان کرد به تیمارکردنی برینارییه که ی. بیجگه له م لایه نه، هاوړیانی دیکه زۆر ئیراده یان به هیز و نازایانه بوو له گه ل هاوړیانی مسته فا چاوپهش و عه لی که ریم و شه هید جه مالی عه لی فایز و یوسف که پ. م بوو له گه ره زیل، زۆر کاتمان به قسه ی خوئی خوالیخوئشو بو یوسف قادر ناسراو به (یوسفه لچه) وه ئه برده سه ر.

رۆژیک براده ریک هات گوئی: کتیب ئه گرین به دهسته وه حه مه شکور گالته مان پی ئه کات ئه لیت ئه مه حوجره یه .. مه کته به مردووتان مرئ یان هاتووین پیشمه رگایه تی بکه ین، بانگم کرد گوتم هاوړی حه مه شکور وه ره. مه سئولییه تیشم نه بوو به لام به راستی مه سئولی راسته قینه من بووم، گوتم بوچی سه ر ئه که یته سه ر ئه م براده رانه؟ شیوعیتی به شیکی گه وره ی خویندنه وه و خوینده وارییه و تیگه یشتنه له کۆن و له ئیستا و له دواوژ، بوچی گالته یان پی ئه که ییت که کتیبیان به دهسته وه یه؟ خو له شه ردا نین ئیستا. گوئی راستیه که ت پی بلیم هاوړی فاروق (شایانی باسه کاتیک که من چوومه گه ره زیل ناویان نام ئه مین، رۆژیک ئه م حه مه شکوره هات گوئی هاوړی ئه م بنکه یه هه مووی ئه زانیت تو ناوت فاروقی مه لا مسته فایه و ناویان ناویت ئه مین، هه ر من نه م ئه زانی منیش تیگه یشتم تو فاروقی مه لا مسته فایت. زۆر پیکه نیم گوتم حه مه شکور باوه رت بیت نه هاتووم خو م بشارمه وه و ناوی خو م بگوړم و هه تا هه تایه خو م به ستووه ته وه به

حيزبه وه، ئيتر بوومه وه به فاروق) گوتم بۆچى ئيستيفزاسى براده ران ئه كه يت؟
 ئه ي تو نازانيت وه كو بۆم باس كرديت خوئندنه وه چه ند گرنگه ؟ گوتمى هاوپرئ
 هه مووى ئه زانم، من نه خوئنده وارم و به راستى به سه رى تو له رووم نايه ت لاي
 ئه وانى ديكه بيليم، به غيليان پئ ئه به م هه ريه كه يان كتيبيكى به ده سته وه يه و
 ئيواره موناقه شه ي ئه كات و من نايانم، جه مالى عه لى فايز ديت به ئه نقه ست
 پرسيارى زۆرم لئ ئه كات نازانم جوابى بده مه وه . زوربه ي هاوپريان به په يوه ندى
 چاك و قسه ي خو ش كاتيان به سه ر ئه برد، گوتم ئه بيت له به يانيه وه كه كتيبيان
 به ده سته وه بوو بليت ئه رى هاوپرئ باسى چى ئه كه ن شتيكىم لئى فير بكن.
 دوامى براده ريكم كرد به مه سئولى حه مه شكور بو ئه وه ي خوئندنه وه و نووسينى
 فير بكات. پاش مانگيك حه مه شكور هه موو پيت و ژماره ي به ده ستي خو ي
 ئه نووسى و زۆر دلئ خو ش ئه بوو كاتيك شتيكى ئه خوئنده وه .

هه ر به م بۆنه يه وه له يه كه م رۆژى چوونه دهره وه مه وه بو بنكه ي گه ره زيل
 هه ستم كرد ئاستى رۆشنبريى ناو هاوپريكانى بنكه كه به سياسى و پيشمه رگه وه
 زۆر لاوازه و هيج گرنگيه كى پئ نه دراوه . به موسليم گوتم: باشه تو بۆچى
 هه فته ي جاريك يان خو ت ياخود ئه م سوارچاكانه ي قوتت كر دوونه وه وه ك
 لپرسراو هه ر جاره ي دهرباره ي لايه نيكي رووناكبريى سياسى ياخود فيكرى
 ياخود موناقه شه ي هئلى سياسى حيزب موحازه ريه ك ناده ن به م هاوپريانه ؟ زۆر
 به پيشنياره كه م بئ تا قه ت بوو و ته نيا به گالته پيكردى زانى و هيجى تر.

له و بنكه يه له گه ره زيل ماوه يه كى زۆر مائنه وه تا رۆژيك موسليح ليژنه يه كى
 هئنا و به ئاره زوى خو ي ناوى ليژنه ي سلئمانى و ليژنه ي فه رعى لئنا بوون.
 به راستى كه سه يرى ليژنه كه م ئه كرد كه ئه مان سه ركرده ي ريخستنئى فراوانى
 حيزب بن به رچاوم تاريك ئه بوو و دواروژيكي پر له ناؤميديم ئه هاته به رچاو.

ئه م چوار قولييه له سه ر سه ربانى به رده م مزگه وته كه كه به شيك بوو له ته واليت
 و حه وزى ده ست نويز گرتن، دانيشتبوون، گوتمى هاوپرئ من ئيعتيزار بو تو

ئەهینمەوه له بەردەمی ئەم لیژنەییە فەرعدا گۆتم فەرە یان سلیمانی؟ درێژە ی پێدا و گۆتی: که ئەم ماوێه ته جمید بوویت به هه‌له، تیگه‌یشتنه که مان هه‌له بوو. گۆتم من چه‌ز ئە کهم به‌کێک مه‌حزه‌ر بنووسیت، ئیستا تۆ چیت ئە ویت؟ گۆتی ئیمه هه‌له بووین، ئەتکه‌ین به‌ مه‌سئولی گه‌وره‌ترین ریکخراوی حیزب که حیزبی شیوعی عێراقی - قیاده‌ی مه‌رکه‌زی ماوێه‌تی ریکخراوی (کوت)ه، بچۆ بۆ ئەوئ، کوت چه‌ند ئە وه‌نده‌ی کوردستان ئەندامی تیا به، ئەمه‌ی هه‌یه و ئەوه‌ی هه‌یه. من ئەمزانی وایه به‌لام گۆتم من له ژیاندا هه‌چ شتیکی حیزبیم پی نه‌گوتراوه نه‌یکه‌م، بۆ نمونه وازم له ژیا‌نی به‌غدا هه‌یناوه، فه‌رمانبه‌ریکی مامناوه‌ندی بووم له ژیا‌نیکی خۆشدا بووم، له بانقیک بووم شوینیکی گه‌وره‌م هه‌بوو، هاتمه‌وه بۆ سلیمانی له‌سه‌ر فه‌رمانی حیزب و بۆ به‌که‌م جار له ژیا‌ندا ره‌فزی قسه‌ی تۆ ئە که‌م چونکه تۆ پیاویکی خائینیت. گۆتی من خائینم؟ گۆتم به‌لئ تۆ خائینیت محاو له‌ی هه‌چ شتی که نه‌که‌یت چونکه ئەم بنکه‌یه له‌ژێر ده‌سه‌لاتی تۆدا نییه! ئیستا ئەم سی براده‌ره که داتناون له‌لای من له‌ داشی دامه‌ بچووکتزن. به‌یه‌کیکیانم گۆت مه‌حزه‌ره‌که جوان بنووسه، چونکه خه‌تی زۆر ناخۆش بوو، ئەمه ئەمینیت بۆ میژوو. گۆتم به‌قسه‌ت ناکه‌م چونکه تۆ ئە ته‌ویت من له‌وئ بکوژریم یا نیازیکی ترت هه‌یه. له‌سه‌ر باب ته‌که ره‌ویشتم و گۆتم تۆ به‌ مه‌سئول نازانم و هه‌تا مردن ئەلیم خائینیکی گه‌وره‌یت. گۆتم تۆ له ناو ئەم هه‌موو خه‌لکانه نان نییه بیخۆین جۆ ئە شویته‌وه خوی پیوه ئە که‌یت چوکلیتیکی تی ئە خه‌یت و ئەیده‌یت به‌ ئەسپه‌که‌ت، بوویت به‌ گالته‌چی ئەم بنکه‌یه و بوویت به‌ گالته‌چی هه‌موو خه‌لک و براده‌ره سیاسی و پێشمه‌رگه‌کان له‌م گونده‌دا که خه‌لکی زۆر زۆر ئاساین، که‌س نییه جۆ به‌و شیوه‌یه بدات به‌ مایین یاخود ئەسپه‌که‌ی. که تیگه‌یشت هه‌چی بۆ نا کریت گۆتی کۆبوونه‌وه ته‌واو. له‌و کاته‌وه کۆمه‌لیک شت روویدا و دوا‌ی ئەوه‌ی باریکی تازه دروست بوو له ناو حیزبدا، هاوړی ئیبراهیم عه‌لاوی له سه‌ره‌تای سالی ١٩٦٩دا به‌ره‌و کوردستان هات. له‌و رۆژه‌ی ئیبراهیم عه‌لاوی هات قیاده‌ی ئیبراهیم عه‌لاوی بوو به‌ ئەساس،

موسلیح هه ولی ئەدا ئیبراهیمیش لابه ریّت. کاتیك کۆنفرانس به ستره له قهره داغ منیان بانگ نه کرد. چهنده که سیک موسلیحیان شکاند به رامبهه به وهی ته جمیدی کردبووم. له کۆتایی سالی ۱۹۶۹دا، ناوچهی قهره داغ که وته ئالۆزانی گهروگرفتی شه ری حکومت و چه کداره کانی به رامبهه پيشمه رگه ی کوردستان. ئەوه بوو ئەو هیزه بچووکه ی ئیمهش به ره و ناوچه ی شارباژیر کشایه دواوه. من ئەو رۆژانه له دیلێزه بووم. کاتیك هیرش به ره و ناوچه که هات ئەویم به جی هیشت و نزیک شاری سلیمانی له گه ل هاورپۆ شیخه علی به رزنجی یه کمان گرتوه و به و ئومیده ی له و ناوچه یه دا بگهینه وه به براده ران که هاورپۆ ئیبراهیمه علاویشی لی بوو، به شاخی گۆیژه دا هه لگه راین و به ره و گوندی کاژاو، له ویوه بۆ به رزنجه. پاش یه ک دوو رۆژ گه یشتینه حاجی مامه ند. شه ویک له حاجی مامه ند ماینه وه و رۆژی دوا یی چووینه گوندی قوله گیسکی که (ئارۆزه ر) یشیان پی ئەگوت، له مالی خوالیخۆشبوو شیخه عبداللای خزمی شیخه علی ماینه وه که تاقه مالی ئەو گونده جوانه بوو.

هاورپۆ ئیبراهیمه علاوی، فاروق مه لا مسته فا
 باره گای حیزب له کانی سپیندار، ۱۹۷۲

بۆ گه یشتن به هاوړیکانمان له ری بړین بهرده وام بووین و به هه موو گونده کانی سرۆچکدا تیپه پړین، به لام وهك بۆمان دهرکهوت ئه وان ریگایه کی تریان گرتبووه بهر و به یهك نه گه یشتن، بویه به ناچارى به موخته فیتی گه راینه وه سلیمانی. براده رانیش گه یشتبوونه (ناوکیله کان)، ئه و گونده میژووییه ی چه ند سالیك دواى بنکه که ی ئیمه له ناوچه ی بالهك، باره گای حیزبی تیدا دروستکرا بوو. بهرده وام په یوه ندی و نامه گۆرینه وه م به هاوړی ئیبراهیمه وه هه بوو و پا و بۆچوونمان سه بارهت به دواړوژی حیزب ده گۆرپییه وه.

قوئاغی دهرکردنی موسلیح مستهفا له حیزب

هاوړی ئیبراهیم به هاوړی که مال شاکردا نامه یه کی بۆ ناردم، نووسی بووی:

هاوړی دلیر (که ئه وکاته ناوی خوازراوی حیزبی من بوو):

بۆچوونه کانی تو له سه ر بارودۆخی حیزب و به تایه تی له سه ر موسلیح مستهفا هه مووی راست بوون. پاش گه یشتنمان بۆ ئه م ناوچه یه و بۆ باره گای حیزب له ناوکیله کان، بپارماندا سهردانی سه رۆکی پارتی و شوړش، مه لا مستهفا ی بارزانی بکه یین. من و موسلیح و ئه بو ئه نیس له پیش بهرپیکه وتنماندا بۆ لای بارزانی دانیشتنی کمان کرد بۆ ده ستنیشانکردنی ئه و خالانه ی له گه ل بارزانیدا باسی ئه که یین، که بریتی بوون له باری سیاسی کوردستان و عیراق و هه لۆیستمان له بهرام بهر حیزبی به عس و حکومه ته که ی. هه لۆیستمان له شوړشی کوردستان و بهرده وام بوون له هاوبه شیکردن تیایدا له ناوه وی ولات و دهره وه ی ولاتدا و له ئه نجامدا ری کخستنی په یوه ندی ئیمه و پارتی دیموکراتی کوردستان و داوا کردنی چه ک لییان بۆ به شداری کردنی فراوان له شوړش دا. موسلیح له پیش دانیشتنه که دا گوئی: ئه گه ر بارزانی داوا له ئیمه بکات له به غدا و شاره کانی دیکه ی که توانامان هه یه له جه لالییه کان بدین و به تایه تی له ئیبراهیم ئه حمده و جه لال تاله بانی ئیمه هه لۆیستمان چی ئه بیته؟ ئیمه ش واته من و هاوړی ئه بو ئه نیس پیمان گوت: ده لئین ئه وه ئیشی ئیمه نییه و به وه رازی نابین. به لام که چووینه

لاى بارزانى و هه ندىك قسه مان كرد، يه كسه ر موسليح پيى گوت: ئيمه داوا ئه كه ين چه كمان بده يتى بۆ ئه وهى هاوكارىي شۆرش بكه ين.
 بارزانى قسه كه ي پيى برى و گوتى: ئه وه ئاسانه به لام من داوايه كم له ئيوه هه يه ..
 بۆم بكه ن.

موسليح بى قه يد و شه رت و به پيچه وانه ي بريارى پيش سه ردانه كه و دوور له سياسه تى حيزب و بى ئه وهى روو بكاته ئيمه ره زامه ندىي نيشاندا.
 منيش (هاورپى ئيبراهيم) گوتم: جه نابى بارزانى ئه گه ر راى ئيمه وه رئه گريت وه ك حيزبى شيوعىي عيراق - قياده ي مه ركه زى، يه كه م ئه م قسانه ي ئه م براده ره راى شه خسىي خو ئيه تى و هى حيزب نيه. دووهم، ئيوه له گه ل ئه و لايه نه ي ديكه ي جولانه وه ي كورددا جياوازييه كتان هه يه ئه گه ر به شيوه ي گفتوگو چاره سه رى ئه م شه رده ي نيوانتتان بكه ن قازانجى شۆرشى كورد و هه موو گه لي كورد و عيراقيشه .

* * *

پاش ليكدانه وه ي ته واوى هه لو ئسته كانى موسليح له سه ره تاي شالاوه فراوانه كه ي به عس بۆ سه ر قياده ي مه ركه زى و گرتن و كوشتنى زۆر له سه ركرده كان و به بى هيج بريارىك، موسليح مسته فا خو ئى ناو نا سكرتيرى حيزب و كه وته ته جميد كردن و سه ركوتكردنى هه موو را و خاوه ن رايه ك له لايه ن كاده ركه كانى حيزبه وه كه به گشتى بووبوووه جيگاي گومانى سه ركرده و كادري پيشكه وتووى حيزب و به هۆى ناسكىي بارى سياسى و ئالوزانى ريكخستنه كانى پاش ئه و گورزه كوشنده يه ي به ر حيزب كه وت و له سه ر ئه و را و هه لو ئسته تانه ي ئه و ماوه يه زوربه مان كه من رۆليكي سه ره كيم هه بوو تيايدا و داواى ته جميدى موسليحمان كردبوو.
 كه هه رسيكيان گه رابوونه وه باره گاي حيزب هاورپى ئيبراهيم له گه ل هاورپيكانى ئه ويدا كۆبووبووونه وه و برياريان دابوو موسليح چه ك بكه ن و ته جميدى بكه ن تا كونفرانسيكى داها توى حيزب.

* * *

لقیکی پیشمه رگه ی حیزب له ناوکیله کان بوو، به کره رهش سه رلق و عهزه رهش جیگری بوو. عهزه رهش ناوی عهزیز ئه نوهر بوو خه لکی گه ره کی کانئسکانی سلیمانی بوو، به عهزه ی به هیش ناوئه برا، باجی به هیی دایکی ژنیکی تیگۆشه ره بوو که هه تا کۆچی دواپیشی هه ره له گه ل حیزبدا بوو. عهزیز خۆپیشی له سه ره تای لاویتییه وه رۆله ی حیزب و پیشمه رگه ی بوو.

ئه و هاوپیانه ی دیکه ش که له ناوکیله کان بوون بریتی بوون له مسته فا چاوپره ش، که مال شاکر، ئه کره می چه پسه، جه مالی عه لی فایز، به کره ه ورامی و مام برامیم. ئه م تیگۆشه رانه رۆلیکی مه ردا نه یان هه بوو له بهرگری کردن له بهرام بهر دوژمنه کانی حیزب و قاره مانانه و گیانفیدایانه چالاکییان ئه نواند. هه روه ها هاوپی خۆ به ختیار (که مال جه مال) و چه یده ره قه ساب، تارق حاجی سه عید، سه عدون فه یلی، سامی فه یلی و ئه بو سه میره و ژماره یه ک پیشمه رگه ی حیزبیشمان له گه لدا بوون. هاوپی ئیبراهیم داوی له من کرد لیژنه کانی سلیمانی ریکبچه مه وه و زۆر به په له بجم بۆ ناوکیله کان و له چه ند رۆژیکدا کاروباره په له کانمان ریکخسته وه.

* * *

له جیا بوونه وه کانی ناو ریکخسته کانی حیزب و هه ره حیزبیک کۆمه لئی پا و هه لویستی جیا جیا په یدا ئه بیته که هه ندیکیان له سه ر به نه ره تی مه بده ئی نابن. هه ره چه نده ئه وانه ی له گه ل موسلیح و تا قمه که یدا مانه وه ژماره یان که م بوو، به لام هه ندیك هاوپی تیدا بوو دلسۆزی حیزب بوون که من هه ولما یه که یه که ئه و براده رانه ببینم و هه لویستی ئه و تا قمه یان بۆ روون بکه مه وه که چه ند دوورن له به رژه وه نیدی حیزبه وه و چۆن کرده وه کانیشیان به تایبه تی ئه وه ی دوو که سی یه که میان جیگای گومانن.

له و کاتانه دا که حیزب لی ئه دریت و به تایبه تی له لایه ن حکومه ت و حیزبیک فاشستی وه ک حیزبی به عس، ته نیا کوشتن و برینی ئه وان نییه که حیزب لاواز بکات به لکو ئه و کاتانه که سانی لاواز له فیکر و له باوه ر نه بوون یا خود هه ندیکیان

به هۆی بهرچا و روون نه بوون به دواپۆژی حیزبه وه کاریگه ریه کی توندیان ئه بیته
له سه ره یه کگرتوویی حیزب و پته ویی ریکخستنه کانی.

هه ندیک هه لپه رسته یش ئه که ونه مله قوتی بۆ وه رگرتنی پایه و لپرسراوی
سه رووتر له توانا و له شاره زایی حیزبایه تییان. ئه مه ی دوایشیان یه کیک بوو له و
گرفتانه ی رووی دا، بۆ نمونه هاو پتیه که ئه ندامی لیژنه ی گه رپه ک بوو ئه وان سه ریان
خسته لیژنه ی لقی کوردستان! به لام کام لق!

هه ندیک گه رگرفت و هه لۆیستی سه یرمان هاته به رده م. ئه و کادرانه ی به توندی دژی
موسلیح و تیگه یشتنی و هه لۆیسته کانی بوون له و زۆرانبازییه ی ئیمه کردمان له گه ل
موسلیحدا و زۆر بچوو کمان کردنه وه، ژماره یه کی ناسراوی ئه و هاو پتیه یانه به رده وام نه بوون
له گه لمان و هه ندیکیان هه لۆیستی گۆشه گیریان هه لبژارد و چه ند که سیکیشیان سه رتاپا
ریباز و بیروباوه رپان گۆررا. ئه مانه ش هه مووی چاوه رپوانکراوه له ئه نجامی جیا بوونه وه کاندای
له هه موو حیزبیکدا که ژماره یه کی زۆر له نیوان دانیشتن و سه نگر گواستنه وه دا
یان میژووی خۆیان ئه دۆرینن یا خود له به رده وامبوونی تیکۆشانیناندا بیه یوا ئه بن.

به پچچه وانه ی ئه مانه شه وه که سانیککی خاوه ن بیروباوه رپه که له سه ره تاوه بۆ
قوربانیدان ملی ئه و ریکه یه یان گرتووه، توندوتۆلتی ئه بن و بیروپایان پته وتر ئه بیته
وه که له زوبه ی ئه ندامه کان و کادره کانی سلیمانی و که رکوک و هه ولپیدا روویدا.

هه تا هه تایه نه به زین و قاره مانیتیی ده یان هاو پتیه له کادره پیشکه وتووه کان له
یاد ناچیت و له خوار ئه مانیشه وه ئه و ریکخستنه په رشوبلاو پی کراره ی ده ستی
ئه و که سه هه لپه رست و دواتر (ناپاک) انه ی که به چالاکی و هه ول و ته قه لای شه و و
رۆژی کارکردن توانیمان ریکخستنه کانیان لی پاک بکه ینه وه، پته ویان بکه ین له سه ر
بنه رته ی ریکخستن و فیکری مارکیسیزم - لینینیزمدا ریکخراوه کان دابه مزینینه وه.

ئه گه ر ریکخستن به بی فیکر و فه لسه فه ی باوه رپیکراوی حیزب به تیۆری و به
کرده وه دانمه زیت له هه ر شله قان یا خود هیرشیککی دۆژمندا هه لئه وه شیتته وه یان
تووشی پچر پچری و ئالۆسکانیککی کوشنده ئه بیته.

بهره و ناوکیله کان

پینچ رۆژ هر له بهیانی زوه وه ئەکه وتینه ری هه تا ئیواره و شه وان له نزیکتین دی لامان ئەدا. هه موو دیه ک لپرسراویکی هه لپژیردراو یاخود دامه زراوی له لایهن هیژی پیشمه رگه و پارتییه وه تیدا بوو. ئەو پیشمه رگانه ی له گونده که لایان ئەدا لپرسراوه که به سه ر ماله کانی ئاوایدا دابه شی ئەکردن. به گویره ی توانای ئەو ماله که خانه خوئی ئەو شه وه ئەبوو خواردنیان پیشکەش به میوانه کان ئەکرد. به گشتی دیهاتی کوردستان ئەرکی زۆر گه وره ی ژیانی پیشمه رگه یان له سه ر بوو. سالانیک زۆر مال بی میوان نه ئەبوو.

که گه یه شتمه ناوکیله کان و هاوپیانم بینی، هه ستیک خۆشم له لا پهیدا بوو، قۆناغیک نویی پاککردنه وه ی حیزب بوو له و تا قمه ی که هه رچی بوون، ئەوه نه بوون له پینگه ی سه ر کردایه تیی ریکخستنیک بچووکى ئاساییشدا بن چ جای پیشهنگی و ریبه رایه تیی حیزیکی شۆرشگپری نازای وه کو قیاده ی مه رکه زی بکه ن. ناوکیله کان ئەکه ویته سه ر ریگای گه لاله و باله ک، گونده که به مبه ر و ئەوبه ری ریگا قیرتاوه که دا بنیاد نراوه و هه ر چواره وری به چیای به رزی پر که نده لان و به رده لان و داربه روو گیراوه و له به ری خوارووی ناوکیله کاندایا ئەو رووباره ی پیدا دیته خواره وه که له هه ر شوینیک ناویکی جیاوازی لینراوه. رووبار زۆر به خوړ و توندوتیژی ئەهاته خواره وه و له هه ندی شوینیشدا گۆمی بچووک بچووکى له پاش خۆی به جی ئەهیشته. دهنگی خوړه ی ئاوی رووباره که له دووری دهیان مه تره وه ئەبیسترا و خوشیه کی پر جوولان و چالاکی به گیانمان ئەبه خشی.

سالانیک ژیا نمان له گه ل هاوپیاندا له م باره گایه ی حیزب برده سه ر و بۆ هه ر لایه کی دیکه ی کوردستان یاخود ده ره وه ی ولات بچوومایه دوا جار ئەگه پامه وه بۆ ئەم مه لبه نده خۆشه ویسته.

له ناوکیله کان و له خوار باره گا که مانه وه که بریتی بوو له چه ند خانوویه ک که له دانیشته وانی ئاوایمان به کرئ گرتبوون، پارچه یه ک زه ویی گه وره شمان به و

شيوهيه لى گرتبون به كرى كه له وه رزى خويدا كشتوكالى پيوستمان تيدا
 ئەكرد. بامى و باينجان و تهماته و خهيار و كالهك. ئەمانه به رهه مى به كه لكى ئەو
 كاتانه بوو كه به شىكى زورى خواردنى روژانه مانى مسوگەر ئەكرد. نزيك رووباريش
 تهنورى نان و سه موونمان هه بوو كه سى ژمه برسيتىي ئەپه وانده وه و تيرى ئەكردين.
 جار جاريش چه ند بزنيكمان ئەبوو، هاوپريان ئەياندوشين و له شيره كه يان
 ماستمان دروست ئەكرد. كاتيک قهره بالغ بووينايه به يانيان بو به رچايى يه كى يه ك
 كه وچكى چيشتمان له و ماسته به رته كه وت، هه بوو به يه ك جار ئەيخوارد و
 هه نديكيشمان ئەمانسوو به پارچه يه ك نانى (ته نور) هكه ي خوماندا و توزه توزه به
 (چا) وه تام و له زه تىكى يه ك جار خو شمان لى ئەبينى.

* * *

ماوه يه ك به سه ر دهر كردنى موسليحدا تپه پرى، به لام ناوبراو له هه ولداندا بو
 گه رانه وه و كو كردنه وهى ئەوهى ئەيتوانى له هاوپريان و هه ندى پيشمه رگه ي حيزب
 وازى نه ئەهينا و پارتى ديموكراتى كوردستان به چه ند شيوه يه ك هاو كار بيان ئەكرد.
 روژنيك هاوپرى عه له ره ش گه يشته ناوكيله كان و هيلاكى ريگابرينىكى دوور و
 به پى روشتننىكى خيزاي چه ند شه وورپوژى پيوه ديار بوو. پى گوتين بويه وا به په له
 هاتووم ناگادارم موسليح هيزىكى كو كردوه ته وه و هيرش ئەكاته سه رتان. بو ناگادار كردنه وه
 و هاو كاريتان ريگاي شه ش هه وت روژم به سى روژ بريوه و خوم گه ياندوته لاتان.
 هاوپرى عه له ره ش ئەندامىكى كو نى حيزب و پيشمه رگه يه كى نازا و قاره مان بوو.
 چه ند روژنيكى پيچوو هه واليكمان بو هات كه شه و موسليح و هيزه كه ي و به
 هاو كارى به كى نه ينى پارتى هيرش ئەهينن و هه رچييان پى بكرىت له دژمان
 ئەيكه ن. ئيمه ش خومان بو ناماده كردن و ناموژگارىي ئەوه ش درا به هه موو
 هاوپريكانمان كه ته نيا مه به ستمان به رگرييه له خومان و له باره گاي سه ركرديه تى
 حيزب و ئەو هاوپريانه به موسليح خه له تاون نابيت به هيج جوړيك ببنه نيشانه ي
 گولله كانمان، ته نيا نامانجمان له م شه رهدا راونانiane و ره نغه موسليح واى

تیگه یاندبن که ده پانزه که سیکی و به ئاسانی ده ستگیرمان ئه کات. هاوړی ئیبراهیم و من، یه که به یه کی پیشمه رگه کانی خومان له و باره ئاگادار کرد و ئه مانزانی ئه و هاوړپیانه زور زوو راستیان بۆ ده رئه که ویت و واز له و ناپاکه ئه هینن. شه و له گه لاله وه به چهند ئوتومبیلک به ره و ناوکیله کان هاتن. که نزیك بوونه وه ته قه یه کی زورمان به سه ریاندا کرد و به پی دویان که وتین، هه موویان به ره و ژور رایانکرد و هیچیان پی نه کرا.

زور چاوم بۆ موسلیح خوی ئه گپرا، به لام له بهر تاریکی و راکه راکه ی هه موویان که راومانئنان نه که وته بهرچاوم.

ئه مه سه ره تای کۆتایی موسلیح مسته فا بوو، ئه و کۆمه له بچوکه ی له گه لیدا بوون په رشوبلاو بوونه وه و ژماره یه کیشیان هاتنه وه ریزه کانی حیزبه وه. وه ک چاوه پروانمان ئه کرد، موسلیح خوی و حه مه ئه مین چوونه لای حکومه ت و هه ریبه که یان له شویتیک وه ک فه رمانبه ری حکومه ت دامه زران!

بیره وه ریبه کانی ریکخستنه وه ی ریکخراوه کانی حیزب

هیچ شتیک له وه خۆشتر نه بوو له لام که پاش ئه و زه بپروزه نگه گه ورانه ی بهر حیزبمان که وت، بتوانین هاوړپیان پیچراو له حیزب و ریکخراوه لیدراو یاخود په رشوبلاو پیکراو یا لاوازه کان بگه رینینه وه باریکی ئاسایی نزیك له حیزب و دامه زرانده وه ی لیژنه کان و شاننه کان.

ئه و کاته ی باسی ئه که م، له حیزیکیدا تیکۆشانمان ئه کرد که فاشسته کانی به غذا هه رچی له توانایاندا بوو له کوشتن و برین و قه ناره و گرتنی هه زاران ئه ندام و دۆستی قیاده ی مه رکه زیدا دهسته چه په له کانیا خویناوی بووبوو، ئه توانم بلیم هیچ دهنگیکی پاراستنی مافی مروق به رامبه ر ئه م شالاوه درپدانه ی بهر زه نه بووه وه. جولانه وه ی شیوعی جیهان که ریفیژنیسته کانی سوؤیت سه رکرده بیان ئه کرد و دهنگیان بۆ بچووکتین تاوانی ولاتانی دیکه بهر زه ئه کرده وه نه ک نوزده یه کیان لی

نه هات به لكو به هۆي ريبازي چه وتي حيزبي شيوعى عيراق (ليژنهى مه ركه زى) پيخوشحالبون به م خلتانى خويناوردنهى هاوپپياني ئيمه . سه ركردايه تىي (ليژنهى مه ركه زى) ئه م شالاوه خويناوييه يان به ئه نجامى چه پره ويى ئيمه هه لئه سه نگانده و چاويان به رامبه ر ئه م تاوانه گه و رانه نوقانده و خه ريكي ريككه وتن بوون له گه ل حوكمى فاشستى به غدا و ئه وه بوو ئه م ريگا پر سه رشوپپيه يان به ره و (به ره ي نيشتمانى) برده له گه ل حيزبي به عسدا و دواچار چوونه حكومه تى به عسىي عيراقه وه . به عسىيه كان بو ئه وه ي زياتر سه رشوپريان بكن يه كيك له وه زاره ته كانى دايان به ليژنهى مه ركه زى (وه زاره تى داد) بوو !! كه به هه له له ليدان قبوليان كرد و ئه مانيش بوونه به شيك له و شالاوه درندانه يه له درى ئيمه . وه ك باسيشم كرد له ناوخوشدا موسليح مسته فائى ناپاك پهيدا بوو كه زياني زورى ليدان و ماوه يه كى زور خه ريكي كردين به كيشمه كيشى زوره وه و تا به و جوړه ي باسم كرد كو تايى هات .

له م باره ئالوزاو و سه خته دا و به نه بوونى هيچ سه رچاوه يه كى ده ره وه ي دارايى ژياني كوله مه رگى به لام سه ره به رزييمان ئه برده سه ر . ئه گه ر ئابوونه و هاوكارىي هاوپپيائمان نه بوايه له شاره كانى كوردستان و زياتر يش له به غداوه برسيتر ئه بووين و له په لوپوى جووله ي حيزبي ئه كه وتن بو ريكخستنه وه ي ريكخراوه كانمان له كوردستان و عيراقيشدا، چونكه هيچ به رپوه بردنيكى ئاوا پر زه حمه ت و ريگيرى ليكراو به بى پاره هه لئه ئه سوپا .

له و بارودوخه سياسى و ئابورى و ناكوكيانه ي خرابووه به ر ريگامان نه ياران و دوژمنانمان هه رچى له تواناياندا بوو بو ته نگه له چيني زياتر پيمان گه مارويانداين . بو كوژانده وه ي ئه و بليسه يه ي له ناو حيزبي شيوعى و جولانه وه ي نيشتمانيى كوردستان و عيراق هه موو كرداريكى دوژمنانه ي نامرؤفانه و دوور له ره وشتى سياسيان به ئه ركى سه ر شانيان دائه نا، هه ر له مملانى و دروستكردن و چاندنى خه لگى خويان له ناو ريكخستنه كان و بنكه كانمانه وه هه تا دوا شالاوى چه په لى ناردنى ژه هر و ئه لغام و هه ولدان بو ئه نجامدانى ته قينه وه له باره گاي سه ركردايه تيمانه وه كه له شوپينيكى

دیکه ی ئەم بیره وه بیه یانه باسیان ئە کهم، گشت ئەمانه مان بهرام بهر کرا به بی ئەوه ی بتوانن له پێگای نازایه تی و شورشگێری لامان بهن. من که به درێژی ئەم بیره وه بیه یانه تۆمار ئە کهم ته نیا بۆ یادگار نییه به لکو به شیکه له و میژووه ی روویدا و به پێویستی ئەزانم نه وه ی ئیستا و دواڕۆژ سوود له م ئەزمونه بیین و بزائن دوژمانی چینایه تی و فیکری هه موو چه کێک بۆ ئامانجی خۆیان به کارئه هیئن و سل له هه یچ په یڕه وه ی دادپهروه ری و مرقایه تی ناکه نه وه که له به نه پره تدا دوژمنی گشت ئەو په یڕه وه ان.

دهنگۆی گفتوگۆی شۆرش و حکومه تی به عس

له سه ره تای ساڵی ۱۹۷۰دا، دهنگوباسی په یوه ندی پارتی دیموکراسی کوردستان له گه ل حکومه تی به غدا له په ره سه نندا بوو به وه ی که سه ره تای گفتوگۆیه کی ئاستبه رز له نیوانیاندا دهستی پیکردوه. وا دیاره رووداوه کان به په له به ره و پێشه وه ئە پۆن. ئیمه ش به راسته وخۆیی هه ست به م باره نوێیه ئە که ی. چه ند جاریکه ئوتۆمبیلی لپرسراوی عێراقی به به رده مماندا تیئه په ری، وا له م رۆژانه دا سه دام حسین و هه ردان تکریتیشمان بی. من براده رانی خۆمانم راسپاردبوو که بازگه یه کی کاتی له به رده م گوندی ناوکیله کاندایابنن و هه رچی له و جۆره که سانه دین رۆژنامه و به یاننامه کانی حیزبی خۆمانیان به نه ی بۆ ئەوه ی بزائن ئیمه هه ین و ئۆپوزسیۆنین و حیزبی به عس به حیزبکی خوینرێژی دوژمن به گه لی کورد و کوردستان و هه موو گه لی عێراقیش ئە زانن.

ئیمه هه ستمان ئە کرد که حکومه تی به عس به ره و لاوازیوون رویشتوه. له رووی سوپایی و له شکرکێشی بۆ سه ر کوردستان ته واو هیلاک بووه و له رووی سیاسیه وه دوژمنی زۆری ناوخۆیی و ده ره کی هه یه و له باره ی داراییه وه شورشی کوردستان باری سه رشانی قورس کردوه بۆیه هه ولێ گفتوگۆ ئە دات و به ئامانجی سوود وه رگرتن له کات و ریکخستنه وه ی خۆی له هه موو لایه نه سوپایی و سیاسی و داراییه کاندای، ئە مه شی به بی راوه ستانی شه ر له کوردستاندا به هه یچ جۆرێک بۆ ناچێته سه ر.

نامه يهك له كاك ئيدريس بارزانييه وه و وه لامي من بويان

پيش گه يشتنى ههردوولا، به عس و پارتى، به ريككه وتن و راگه ياندنى به ياننامه ي نازارى ۱۹۷۰، روژي ك نامه يه كمان له كاك ئيدريس بارزانييه وه پيگه يشت كه بو منى ناردبوو، تيايدا فه رمانى ئه وه ي دابوو كه ناوكيله كان چولبكه ين و له ماوه ي ۴۸ سه عاتدا بگويزينه وه بو دولي شه هيدان.

ماناي فه رمانه كه ئه وه بوو كه له و ناوچه يه دووربكه وينه وه و بچينه دولي شه هيدان كه شوينيكي سه خته و هاتوچومان به خه لكه وه زور زه حمه ت ئه بييت و به كورتى ئه م گواستنه وه يه جوړه دوورخستنه وه يه كه ئه بوو بو ئيمه .

من وه لامي نامه كه م دايه وه كه ئيمه حيزبيكي سه ربه خوين و به هيچ جوړي ك ناماده نين فه رمانى ئيوه جي به جى بكه ين. ئه گه ر ئه تانه وييت ئيمه نازاد نه بين له ناوچه رزگار كراوه كانى كوردستاندا كه خو مان به رو له ي دلسوز و تي كو شه رى ئه م نيشتمانه ئه زانين، ئه وا راگه ياندني ك بلاو ئه كه ينه وه كه له مه ولا له كوردستانيشدا وه ك هه موو ناوچه كانى ديكه ي عيراق به نه ينى له ري كخستندا و له چالاكيي پيشمه رگايه تيدا كار ئه كه ين.

ئو سالانه ئيمه و پارتى له هاوكارييه كي ئاشكرادا بووين دژى حكومه ت له پيش ۱۱ى نازاردا و من ليپرسراوى په يوه نديى نيوان قياده ي مه ركه زى و پارتى و شوړش بووم.

هه ر هه مان روژ ده مه ويئواره كاك عيزه تى سليمان به گى ده رگه له كه دو ستايه تى له گه ل ئيمه دا هه بوو و خو ي كه سايه تيه كي ناسراو و گه وره ي ناوچه كه بوو، هات بو باره گاي ئيمه و گوتى بارزاني ئه يه وييت ئه مشه و خو ت و يه كيكي تر به نييت له سه ركرده كانتان و له باره گاي سه رو ك له گوندى ديلمان بتانبي نييت. شه و من و خدر سه يد سه لمان (ئه بو جه عفه ر) كه ئه ندامى سه ركردايه تى حيزب بوو چوو ين بو ديلمان. له وي كاك ئيدريس پيشوازيى ليكردين و پيگه وه چووينه لاي بارزاني.

چاوپیکه وتنی مه لا مسته فا بارزانی

یه کهم جار بوو به ته نیا یاخود به دانیشتنی دوو سی که سی مه لا مسته فای بارزانی بینم. زۆر شتم به میشکدا ئەهات که چۆن پیشوازیم ئەکات، به تایبه تی که ئەم دانیشتنه دوابه دواى نامه که ی کاک ئیدریسی کورپی بوو بۆم. ئایا به فه رمان کردن و تورپه بوون ده ست پی ئەکات یاخود نارده که ی به شوینماندا بۆ هیواش کردنه وه ی ئەو گرژیه یه .

بارزانی پیاویکی به شه خسییه ت و به هه بیه ت بوو، سه روسیمای سه رکرده یه کی خاوه ن ئەزموونی پیوه دیار بوو، له و ژوو ره ئاساییه ی دیلمانی پایته ختی شۆرشدا میژ و کورسی و ئەو چه ند کورسییه ی بۆ میوان دانرابوو به گویره ی ئەوسا نه ک ئیستا زۆر ئاسایی و دوور له فه نتازی بوو. من له نزیک میزه که وه دانیشتم که ئەو هه ندیک کاغز و قه له می له به رده ستدا بوو. زۆر به په له که وته پرسیار کردن له من. گوتی: تۆ کورپی مه لا مسته فای خو مانیت؟^۱ گوتی ئە ی بۆ وا ئە که یه ت؟ گوتم قوربان چیم کردووه؟ گوتی: چیت نه کردووه؟ تۆ بۆچی سه یته ره ت داناوه بۆ چه ردان و سه دام که هاتوون بۆ لای من؟ تۆ چیه ت؟ هه ر ده مم کرده وه وه لام بده مه وه به تورپه بوونیکه هیواشه وه گوتی: جار ی قسه مه که با لی بیمه وه . گوتم: فه رموو. گوتی: تۆ بۆچی ته لی ته له فۆن ئە پچرینیت که له ره وانده وه حکومت رایکیشاوه بۆ من و ئیمه له گف توگۆداین؟ تۆ چیه ت وا ئە که یه ت؟

- جه نابی بارزانی وه لام بده مه وه؟

- نه .. پی م نالییت تۆ پارهی شه کر و چا له من وه رئه گریت پار هت له کو ی بوو ۱۵۰۰ کلاشینکۆفتمان گرتوو له سه ر سنووری سو ریا به چی کپیوته و له کو ی؟ (هه موو جار یکیش به گرژیه وه ئە یگوت تۆ چیه ت) ئینجا ده ی وه لام بده ره وه .

^۱ (مه لا مسته فای سه فوه ت) ی باو کم یه کیک بوو له و سی که سه ی که له سالی ۱۹۴۳دا له سلیمانی ده رسیان به مه لا مسته فا بارزانی گوتوو. (بووانه فرانسۆ هه ریری، گو فاری مه تین، ژماره ۱۰۰)

من ئەو كاته گەنجیكى ٢٩ سال و بارزانى پیاویكى ٦٧ سال بوو. گوتم ئەزبەنى راستە ئیমে سەیتەرمان داناو و بەیاننامە و رۆژنامەى خوشمان داوونەتێ بە زمانى عەرەبى بۆ ئەوێ تێبگەن. ئینجا من پرسىارى ئەو لە جەنابت ئەكەم، لەباتى تورەبوون لەو بۆ سوود لەو كارەى ئیمة وەرناگرن. بارزانى گوتى: چۆن؟ گوتم: پێیان بڵێن خەلك و حیزبى بێجگە لە ئیمة نارازین بە رێكەوتن لەگەڵ ئیوهدا و هەول بەدەن دەستكەوتى زیاتریان لى بسینن!

بەم قسەى دەموچاوى بارزانى گۆرپا و گوتى: ئەى تەلى تەلەفۆن بۆ ئەپچرینن؟ لە وەلامدا بۆم باس كرد كە ئەو ئىشى ئیمة نییە و شوان و مەر و گورگ و هەموو شتێك بەو چیا سەختانە و تەلەفونیان بەسەر ئەرز و هەندى داردا و بەم مەسافە درێژەدا بۆ راکیشاون بزانه چى پچراندویهتى. ئەگەر ئیمة بمانەوێت ئەم گفتوگۆیانە لە ئیو تێك بەدەین لەو رێگا دوور درێژەى رەواندزەو بۆ ئێرە كە ئەمانە بە ئۆتومبیل دین ئەتوانین رێگایان لى بگراین یا تەقەیان لى بكەین. باوەر بكە ئەو ئیمة نین.

ئەم وەلامەشى بە دل بوو و هەندىكى تریش رووى خۆش بوو و گوتى: ئەى ئەم چەكانەى گرتوویمانە لەسەر سنوورى سوریا؟ من زۆر بە دلته نگییەو گوتم: گرتتان؟ بارزانى بە پێكەنینهو گوتى: بەلى گرتمان دە پیم بلى لە كوێو هیناوتانە؟ گوتم: جەنابى بارزانى پێش ئەوێ ئەم وەلامەت بەمەو بە پرسىاریك لە جەنابت بكەم.. هەموو جارێك بە من ئەلێت تۆ چىیت و واتە من بە هیچ نازانىت، ئەى ئەگەر من بتوانم سەیتەرە بۆ حەردان و سەدام دابنیم و تەلى تەلەفونى تۆ بپچرینم و ١٥٠٠ كلاسینكۆف لە دەرەوێ و لات بەینم هەلبەتە من شتم و شتێك هەم!

كە ئەم قسەى دەم كرد بارزانى چەند چركەىەك مات بوو و بى چاوتروكاندن چاوى تێپريم و لە پر دایە پرەمى پێكەنن.

گوتى: دەباشە ئینجا پیم بلى لە كوێو هیناوتە. گوتم دەیان هەزار كلاسینكۆف بە دەست پێشمەرگە و هاوولاتیانەوێهە ئایا ئیوە كریوتانە؟ كى ئەم

هه موو چه که ی پی ئه کپری؟ ئیوه ده رگایه کی گه وره تان بۆ کراوه ته وه ئیمه ش په نجه ریه کی بچوک، که به سوریدا هاتووه، ئه م په نجه ریه دامه خه ن ره نکه روژیک بیّت پیوستان پی بیّت.

بارزانی ئه م قسانه ی منی پی خوش بوو و به ته وای شیوه ی قسه کانی گۆرپا له گه لمدا. گوتم: ئینجا قوربان با راستیه کیشته بۆ باس بکه م. ئیمه له ده رکردنی موسلیح مسته فاوه په یوه ندیی پاره وه رگرتنمان له گه ل ئیوه نه ماوه، بزانه له چ لیسته یه کدا ناوی ئیمه ی تیداماوه لییان بکۆله ره وه !

دوای ئه م قسانه ده ستمانکرد به باسی بارودۆخی سیاسی و ئه وه شم به بارزانی گوت که تکایه کم هه یه لیّت.. له م مفاوه زاته ی هه تانه خۆت تا ره واندریش نه رۆیت بۆ دانیشتن له گه ل حکومه تدا. لئی پرسیم بۆچی؟ گوتم چونکه به عس غه داره و له وانه یه ئه مه هه مووی پلان بیّت بۆ کوشتنی جه نابت! زۆر پیکه نی و پاش ماوه یه ک ده ستی کرده ملم و ماچی کردم و گوتی: له شوینی خۆتان نه جولین ئیوه پیاون. دلّسۆزی منن. دلّسۆزی کوردستانن. به دوا داواکردنی من بۆ چه که کانمان دانیشتنه که برپایه وه و په یوه ندیه کانمان وه ک جارانی لی هاته وه.

* * *

لیّره دا به پیوستی ئه زانم باسی ئه و چه که گیراوانه بکه م که ئیمه له (یه مه نی خواروو) ه وه ئه مانه ئینا کاتیکی فه رمانه وایی یه مه نی خواروو دیموکراسی به ده ست حیزبی ئیشتیراکییه وه بوو که په یوه ندیه کی باشیان له گه ل ئیمه دا هه بوو، ئه و باره ی ده ستی به سه ردا گیرا، له سوریا وه هاوپی مسته فا چاوپه ش که کادریکی سیاسی و پیشمه رگه یه کی چالاکی حیزب بوو، هیّنا بووی.

* * *

رێککهوتنی ١١ ی ئازاری ١٩٧٠

ئەم رێککهوتنه به رووداویکی گرنگ ئەژمیرریت له میژووی شۆرشى ئەیلول و کوردیشدا بهگشتى. بۆ گفتوگۆکان و پیش ١١ ی ئازار چەند جارێک وهفدهکانی حکومهت به فرۆکه ئەهاتنه رهواندز و لهوێوه به ئوتوموبیل به بهردهم ئیمه دا به ناوکیلهکاندا ئەرویشتن بۆ بارهگاکانی پارتنی له ناوپردان و حاجی هۆمه ران.

ئەم هاتوچۆیانەى به سهروکایهتیی سهدام حسین ئەکران که ئەوکاته جیگری سهروکی کۆمار ئەحمده حهسەن بهکر بوو، رێککهوتنی ١١ ی ئازاری به دوا دا هات.

ئەم رێککهوتنه له لایه ن شۆرشه وه به سهرکهوتنیکی گه وره دانرا و له هه مان کاتیشدا لای حکومهتی عێراق و حیزبی به عسی دهسه لاتداره وه سهرکهوتن بوو بۆ خۆیان که به شه ر نه ئەگه یشتنه ئەنجامی له ناو بردنی شۆرش و توانای دارایی و سوپاییان له په ککهوتندا بوو. ئەم رێگایه یان گرتە بهر نه ک له باوه رپانه وه به مافی گه لی کورد به لکو وه ک تاکتیکیکی نه خشه بۆکیشر او بۆ کۆتایی هینان به شۆرش و دهسه لات چه سپاندنی خۆیان به سهر کوردستاندا که به سالانیکی دوور و درێژ نه یانتوانی له ناوی ببه ن. بۆ یه که مجار له میژووی عێراق و کوردستانی عێراقدا دانرا به مافی کورد به حوکمی زاتییه ک که کورد به پێوه ی ببات و هاوکاریش بێت له گه ل حکومهتی به غدا و به و گویره یه چه ند وه زیریک له پارتنی دیموکراتی کوردستان خرا نه وه زاره تی عێراقه و سی پارێزگاریش بۆ سلیمانی و هه ولێر و دهوک له ئەندامانی پارتنی یاخود که سانی باوه ر پیکراوی شۆرش دامه زران و گه لیک قایمقام و مودیری ناحیه و پۆستی ئیداری و پۆلیسیش رێککهوتنی له سه ر کرا.

له گه ل ئەم هه نگاوانه دا حیزبی به عس داموده زگا حیزبییه کانی خۆی له کوردستاندا بلاوتر و پته وتر کرد و بوونه مه لبه ندی وێژدان کپرن و خۆئاماده کردن بۆ قوناغیکی دیکه ی جاش دروستکردنه وه به شیوه یه کی به رفراوان.

* * *

ئیران و شای ئیران

ئیران و شای ئیران به ته وای تووشی سه رسورمان و راجله کینیکی زور بوون و چاوه پروانی کاری وایان له شوپش و به تایبته تی له بارزانی نهئه کرد.

ئینجا خوینهری خوشه ویستی ئه م بیره وهریانه ی من، زور به پیویستی ئه زانم کورته یه ک را و بوچوون و زانیارییتان له سه ر ئه م به یاننامه و ریکه وتنه ی ۱۱ ی نازاری ۱۹۷۰ بخرمه بهرچا و که له هه ندیک به لگه نامه دا تو مارکراون.

به شی شه شه م

هه تا ده ستیپ کردنه وهی شورش

هه نديك له پيلانه كاني به عس

ئامانجى حكومه تى به عس وهك باس م كرد ليدان و برانه وهى شوڤشى كورد بوو نهك له باوه رپه وه دان به مافه كاني گه لى كورددا بنيت. له مانگى كانونى يه كه مى ۱۹۷۰دا له سه ردانى كى وه فديكى شوڤشدا بو به غدا كه خوالىخوشبوو كاك ئيدريس بارزانى سه روكى بوو پيلانتيكان گيڤا بو كوشتنيان. كاك ئيدريس به رنه كه وت به لام عه ريف حه ميد كه تيكوشهر و قاره مانى كى ناسراوى پيشمه رگه بوو به خه ستى بريندار كرا.

پيلانى ۲۹ى ئه يلولى ۱۹۷۱

ئهم پيلانه به (پيلانى خو ته قاننده وهى مه لاكان) ناوبانگى ده ركرد. هه ر له سه ره تاي ريككه وتنه كه وه ليڤه و له وي گيروگرفت و گرڤى زور له ناوچه جياوازه كاني كوردستاندا روى ئه دا، بو داڤوشينى ده ستدريژييه كاني به رى حكومه ت له سه ره تاوه هه نديك وه فدى ناره سمبيان ئه نارد بو ده رپرينى راي حكومه ت و پاكانه كردن كه ئهم رووداوانه به فه رمان و ئاگاداريى خويان نيه. پاش ئه وهى دوو مه لا له رۆزى ۱۵ى ئه يلودا كه يه كيكيان عه بدولجه بار ئه عزه مى بوو پيشنيارى حكومه تيان هينا بوو بو بارزانى و ئه ويش به گوڤره ي راي خوڤى وه لامى دابوونه وه و دواى ئه وهى مه لاكان گه رابوونه وه به غدا، ئه مجاره وه فديكى هه شت نو كه سيان گه رانه وه بو ناوچه رزگار كراوه كان و له گه يشتنياندا بو حاجى هومهران، وهك ئه و كاته گوڤرا له كاتى عه سردا مه لا مسته فا گه يشته لايان بو ميوانخانه كه ي حاجى هومهران. عه بدولجه بار ئه عزه مى ده ستى كوردبوو به باس كردن له را و راسپارده كاني حكومه ت بو چاره سه ركردنى ئه و گيڤه و كيشانه ي له نيوان هه ردوولادا په يدا بوو بوون. هه ر كه بارزانى ده مى كردبووه وه ته قينه وه كه روويدا بو. له و كاته دا چايچيى ميوانخانه كه كه ناوى شه ريف بوو، چوو بووه ژووره وه و له كاتى ته قينه وه كه دا به ركه وت و كوژرا و به ريكه وت بووه سوپه ريك بو بارزانى. له ئه نجامدا ده ركه وت كه يه كيك له و مه لايانه كه ناوى ئيبراهيم خوزاعى بوو ته قيبووه وه.

له سه ره تا و له لیكۆلینه وه کانیشدا ده ركه وت خوزاعیش نه یزانیوه ئەم ئامیری ریکۆردەر (مسجله) یه ی پیوه ی به ستراره، بۆمپریژ کراوه .
 من که به دهنگ رووداوه که وه چووم بۆ حاجی هۆمه ران، له دانیشتنیکدا بارزانی چه ند جاریک به زه رده خه نه وه ته ماشای منی ئە کرد که بیرکه وتنه وه ی ئەو قسه یه ی من بوو که پیم گوتبوو به عس غه داره و هه ولێ کوشتنی جه نابت ئە ده ن.
 له ئە نجامی ته قینه وه که دا پارچه یه ک بهر ناوچه وانی که وتبوو و به پلاسته ریکی راست و چه پ شوینی زامه که دا پۆشرا بوو.
 رۆژ له دوا ی رۆژ ده رئه که وت که به عس به باوه ره وه مافی ره وای گه لی کوردی ناویت و له کاتی لاوازی خۆیدا ئەم ریککه وتنه ی کرد و له گه ل به هیزبونه وه یدا ئە وه بوو که رووی دا، به لام بۆ کوردیش سه رکه وتنیک بوو که ئە و دوژمنه سه رسه خته دان به مافی حوکمی زاتیدا بنییت و بووه قۆناغیکی نوێ له پیشکه وتنی خه باتی گه لی کورد دا.

گه رانه وه ی سه رکرده کانی بالی (م. س) ی پدک بۆ ناو شۆرش

ئە و دووبه رکی و کوشتاره ی له نیوان پارتی دیموکراتی کوردستاندا هه بوو که سه ره تاکه ی له جیا بونه وه ی مه کته بی سیاسی ئە وسا بوو له پارتی و هه تا ماوه یه ک پیش راگه یانندی ١١ ی ئازار ئە و به ره ره کانییه خویناویه به رده وام بوو.
 ئە م دوو لایه نه ریککه وتنه وه و بالی مه کته بی سیاسی ریگای ئاشتبجونه وه یان هه لبژارد له گه ل پارتیدا و به گویره ی ریککه وتنه که یان سه رکرده ناسراوه کانیان هاتنه وه بۆ ناوچه ی سه رکرده یه تی شۆرش.
 له گه ل هاتنه وه یاندا که له گوندی قه سرێ و له ناوچه ی بابه کراوای رایات دامه زرابوون و من رۆر زوو سه ردانم کردن و مامۆستا ئیبراهیم ئە حمه د و مام جه لال و عه لی عه سکه ری و عومه ر ده بابه و نه وشيروان مسته فا بوون و کاک حامید قادر ناسراو به حامید قه ره شیان له گه لدا هاتبووه ده ره وه .

كاك نهوشيروان مستهفا له ناوه مووياندا، نزيكتر بوو به من و له قوناغى خویندنى ناوه ندى و دواناوه ندييه وه له سليمانى دوستايه تيمان هه بوو. باسى نهوشيروان له بيره وه رييه كانمدا له مه و دوا زور دیتته پیشه وه. ماموستا ئبراهيم نه حمدم چهند جارئك له به غدا بينيبوو و دوستايه تيبى له گهل باوكمدا هه بوو و چهند جارئك باسى كوردايه تيبى باوكمى به خوشييه وه بو نه كردم.

على عهسكبرى و عومر ده بابهم كه متر دييوو، دواى نه و سالانه به تاييه تى له گهل كاك عهليدا دوستايه تيمان زور زيادى كرد.

سه بارهت به مام جهلال، كه له سالى ۱۹۶۸دا فه رمانى گرتم له لايهن حكومهت وه بو دهركرا، مام جهلال له ناوچهى سليمانى بوو. به هوى فونادى مهلا مه حمودى ئاموزامه وه كه كادريكى پيشكه وتووى بالى م.س بوو و زور نزيكى مام جهلال بوو، داواى بينينى كردم و نهويست كه نه گهر له توانايى داييت هاوكاريم بكات. من سوپاسم بو نارد و نه مزانى تومه تى من گهره يه و نه وه بوو كه وتمه ژيانى خوشاردنه وه و پيشمه رگايه تى. پاش نه وه له بيروت يه كترمان بينى و هه ره ليه كه م دانيشتمانه وه سه ره تاي هاوړپيه تيبه كى گهرم و خوشه ويستى له نيوانماندا پهيدا بوو.

* * *

هه ره له روژانى يه كه مى هاتنه وه يانه وه له قهسرى سهردانم كردن، دهعهوتم كردن بو ناوكيله كان. روژيك له به يانييه وه هه تا ئيواره له گوئى رووبار و چه مه كه ي به ردهم باره گاكه مانه وه كه كه پر و ساباتيكى جوانمان دروست كرد بوو نانى نيوه پويمان له وئى خوارد و چهند سه عاتيك له گهل هاوړئ ئبراهيم عهلاوى و چهند هاوړپيه كى ديكه كاتمان به باسى سياسهت له گهل ياندا برده سه ر.

پاش ماوه يه كه كاك نهوشيروان سه فهرى كرد و له قيه ننا جيگير بوو. روژ له دواى روژ له گهل مام جهلالدا په يوه نديمان په ره ي نه سه ند و زور جار كه من نه چووم بو لاي نه و كه به تاييه تى نزيك (ناوپردان) جيگير بوو بوو، شه وانيش له وئى

ئه مامه وه و ههردووکیشمان چه زمان له قسه بوو. من زور له زه تم له قسه خو شه کان و باسی میژووی ژینانی سیاسی و روشنبیری ئه و پیاوه هه لکه وتووئه بیینی. له شوینی تردا دهر باره ی هاورپیته تی مام جه لال و خو م باس ئه که م له کاتی جیا جیا و له شوینانی جیا وازدا. هه تا ئه مپۆ که ئه م چه ند دپره ئه نووسم ئه و خو شه ویستییه هه ر قوولتر بووه ته وه و ئه و سیفه ته شه خسیانیه ی به مام جه لاله وه هه یه و به دریزیایی سالانیك که تا ئه مپۆ ئه گاته نزیک ٤٩ سال، که کو ی ئه که مه وه به که سه وه نه مدیومه له ژیانمدا.

هه ر له و کاته شه وه له گه ل شه هید علی عه سکه ریش بووینه دۆستی نزیک. روژیک پیی گوتم: فاروق ئه مه ویت به راشکاوی باسیك هه یه بۆت بکه م... پیش چوونه ناو باسه که چه ز ئه که م به دلکی پاک و راستگویانه له من بگهیت، نه من ئه مه نده زه عیقم و نه ئیوه ش ئه وه نده ده سه لاتدارن لیقان بترسم. قسه یه که له سه ر من هه یه بۆ میژوو بۆت ئه گپرمه وه: گو ترابوو من له شه پیک له گه ل شیوعیه یه کاندایه سالی ١٩٦٣ له ناوچه ی به مۆ شیوعیه یه کی ده ستگیرکراوم هیئاوه و فیشه کیکم ناوه به ناو ده مییه وه، ئه م چپۆکه هه لبه ستراوه و به هیچ جوړیک راست نییه، ئه وه شت پی بلیم من قهت کۆنه په رست نه بووم و ئه و سالانه ی له به غداش بووین چه ند وتار و وتاری وهرگیروای ریبازی مارکسی و سۆشیا لیزم له روژنامه ی هاوکاریدا به ناوی خوازاوی (شالوو) هوه بلوو کردوو ته وه.

دیسانه وه ناوکیله کان

که باسی ناوکیله کان ئه که یین وه که گوندیکی بچکۆله ی ده ور گیراو له هه ر چوار لاره به چیا ی به رز و سه خته وه، ئه گه ر باره گای ئیمه نه بووایه له و ی و ئه و فه رمانانه ی نه دیبایه و ئه و رووداوانه ی له ناوخوا ی و به هۆی ئه وه ی بوو بووه بنکه یه کی شو رپشگیری له کوردستان و عیرا قدا به سه ر نه هاتایه، ئه مه نده ناو و ناوبانگی نه ئه بوو و وه که هه رگوندیکی ئاسایی ئه و ناوچه یه ئه بوو. له

ناوکیله کانه وه دهستان کرده وه به جموجۆلیکی فراوان بۆ به یه کبه ستنه وه ی ریکخراوه کانی حیزب له کوردستاندا و چالاکى نویش بۆ گه شه پیدانی حیزب له هه موو پوویه که وه ئه نجام ئه درا. ههروه ها ئه و گونده بووه بنکه ی ریکخستنه وه ی حیزب له عیراقیشدا و په یوه ندیهه کانمان به گشت شاره کانی به غدا و فوراتی ناوه راست و خوارووی عیراقه وه له وپوه ئه نجام ئه درا.

حکومه تی به عس کاتیک توانی (ح.ش.ع - لیژنه ی مه رکه زی) بخاته ناو به ره ی نیشتمانی! و حکومه تیشه وه، و به ئاگر و ئاسن به ره وپوو ی هیزه نه یاره کانی ئوپۆرسیۆن ببیته وه له عیراقدا بارودۆخیکی وه های به رپا کرد که بیجگه له شۆرشى کورد و پارتی دیموکراتی کوردستان ته نیا ئیمه وه ک حیزب و هیزیکی دیار له عیراقدا مابووینه وه که به ره نگاری ئه و دهسه لاته ببیته وه و به هیچ جۆریک سازشی له گه لدا نه که یین.

یه کیک له هه ولدانه کانی به عس بۆ نزیکبوونه وه ی ئیمه لییان راسپاردنی چه ند که سایه تیهه کی عیراقی بوو که په یوه ندیمان پیوه بکه ن بۆ گفتوگۆ له گه لیاندا و هه وله کان گه یشته راده یه کی وا که شه ویکی درهنگ که سایه تیهه کی گه وره و ناودار هاته لامان بۆ ناوکیله کان و په یامیکی زاره کیی سه دام حسینی پی گه یاندین که ئیمه ته نیا هیزین له عیراق و کوردستاندا رازی نابین به ته نانه ت گفتوگۆش له گه لیاندا. ئه مه له کاتیکدا بوو لیژنه ی مه رکه زی چوو بووه حکومه ته وه له گه لیاندا و پارتی دیموکراتی کوردستانیش ریکه وتنی ١١ ی ئازاری ١٩٧٠ ی له گه لدا مۆر کردبوون. راسپارده که ئه وه بوو قیاده ی مه رکه زی بجیته به ره ی نیشتمانییه وه و دوو وه زیریشمان هه بیته له وه زاره تی به عسدا، وه زاره تی پلاندانانیش یه کیک ئه بیته له و دووانه. هاوړی ئیبراهیم عه لوی و من له م دانیشته نا بووین و به بی لیکدانه وه و تاوتوی کردن ئه و داوا یه مان ره تکرده وه.

هه ر له و کۆششه ی به عس بۆ راکیشانی قیاده ی مه رکه زی، جاریکی تر که سیکی دیکه یان له لایه ن نازم گزاره وه نارد بۆ لامان که یان ئه وه تا قبوولی به شداریکردنی حوکم بکه یین له گه لیان یاخود چاوه رپی بین هه موومان له ناو ئه به ن. ئه مجاره یان من

له باره گای حیزب بووم و هاوری ئیبراهیم به ره و دهره وهی ولات به ریوه بوو. به هه مان شیوه وه لاهی ئه و براده ره م دایه وه.

پاش ئه مانه زنجیره یه ک شالاهی چه په لی توند کرایه سه رمان. بۆ نمونه چه ند جارێک توانییان خوارده مه نیی ژه هراویمان بۆ بنیرنه ناوکیله کان و ژه هر خوارده مان بکه ن. ژه هر خوارده ن و نه خوۆشکه وتنی هه ندی هاوړی شمان باوه پری لاواز نه کردین، به لکو رق و کینه ی به رامبه ر فاشسته کانی له ناوماندا قوولتر کرده وه. به ناوی دیارییه وه چه ند جارێک لوغمیان بۆ نارده ن که له کردنه وه یدا هه رچی له ویدا بیته بیکوژیت.

له سه ر ئه و ریگایه ی له ناوکیله کانه وه به ره و گه لاله و هه موو بنکه و باره گاکانی پارتی و سه رکردایه تی شۆرش ئه چوو چایخانه یه ک هه بوو خاوه نه که ی ناوی قادر بیکه س بوو. کاک قادر کوردی کوردستانی ئیران بوو، له گه ل خیزانه که یدا له ناوکیله کان دانه نیشت. ئه م پیاوه هه ندی شیوه و ریگردن و جموجولی له شارلی شاپلن ئه چوو. پیاویکی روو خوۆش و قسه خوۆش بوو.

گومانی ئه وه مان هه بوو که په یوه ندیی به ده زگای پاراستنی پارتیشه وه هه بیته. زۆر جار وه ک دیاریی به تاییه تی له هه ولیره وه خوارده مه نی و برنج و رۆن و شه کر و چاشمان به ناوونیشانی قادر بیکه سه وه بۆ ئه هات.

ئه مه له کاتی کدا بوو به عس چه ند جارێک جاسوس یا خود ئه ندامی شیوعیی رووخاوی له ژیر ئازار و ئه شکه نه جده ئه نارد بۆ ناومان بۆ چه ند مه رامی جیاواز - په کیکیان ئه وه بوو که بنه ی پته و دروستبکات له ناو بنکه و ریگخستنی حیزبدا. ئیمه ش که گومانمان هه بوایه له م جوۆر که سانه لیگۆلینه وه مان له گه لدا ئه کردن بۆ وه رگرتنی زانیاریی دوژمن و جوۆری جولانه وه یان به رامبه رمان.

رۆژیک به قادر بیکه سم گوت، کاک قادر دوژمن لوغمی چینه راومان به ناوی دیارییه وه بۆ ئه نیتریت، ئاگادار به و ده ست له هیچانه وه نه ده یت، من ئاگادار بکه تا براده رانی شاره زامان هه یه لی و رده بنه وه نه ک بته قیته وه.

هەولدانىك بۆكۈشتىن ۱۹۷۱/۱۲/۲۶

ھەر لەو چەند رۆژەدا بوو برادەرىكىمان ھات گوتى قادر بېكەس ئەلئىت بە ھاورپى فاروق بلېن ديارى بۆ ھاتوۋە، ھەر بەو برادەرى خۆمانم گوت بە راكردن بگەرەو ھەلە كاك قادر بلې دەست لە ھىچ نەدات وا خۆيشم دېم. نېوان من و چاىخانەكە ھەر سەد يان سەد و پەنجا مەترىك ئەبوو، خۆيشم بەپەلە بەرەو چاىخانەكە رۆيشتم، لە نيوەى رېگادا بووم گرمەيەكى گەرە و ئاگر و دوکەل لە چاىخانەكەو بەرز بوو ھە. پاش ماوہيەك زانىمان ئەو ھەولە بۆكۈشتىن من بوو. چەند كەسك كوزان و چەند كەس نابينا و چەند كەسك ديكە بريندار بوون. قادر بېكەس گوتبووى ئا بابزانم ئەو ديارىيە چىيە ھاتوۋە بۆ ھاورپى فاروق. لەبەر ئەو ھەى خۆى نزيكترين كەس بوو لە تەقىنەو ھەكەو، سەرى لە گيانى بوو بوو ھە. ئەو ھىش بوو بە شەھيدىكى رېگاي ئازادىخوۋازىي ئەم گەلە. ھاورپى سامى فەيلى لەو رپوودا ھەدا چاويكى لە دەست دا.

ھەر لەو رۆژانەدا لە بازگەى بەرزىو ھەكەم بازگەى پېشمەرگە بوو لەسەر رېگاي رەواندن بەرەو ناوچەى كوردستانى ئازادكراو ئوتومبىلېك ئەپشكنن كە پېناسەى خاوەنەكەى لە دوایدا گەيشتە دەست ئېمە، جانتايەك لە سنووقى ئوتومبىلەكەدا ئەبېت، پېشمەرگە لېى ئەپرسىت بۆ كوئى ئەچىت؟ گوتبووى شىوعىم و ئەچم بۆ ناوكېلەكان. پىئى گوتبوو ھەر ئەم جانتايەت بگەرەو، كابرا بە قسەى نەكردبوو، خۆى كرددبوو ھە و بە داخو ھە پىايدا تەقىبوو ھە و يەكسەر شەھيد بوو، نۆكەرەكەى ھكومەتىش راىكردبوو، بەلام پېشمەرگەكانى ديكە تەقىيان لى كرد و بەسزايان گەياند.

بوونى ئېمە لە ناوكېلەكان ئەبوو ھۆى دروستكردنى گىرگرفتى جياجيا بۆ خۆمان و بۆ شۆرشىش.

بۆ خۆمان بەھۆى ئەو ھەى تاقە رېگاي گەلالە و حاجى ھۆمەران و ھەموو شاروچكە و گوندەكانى ناوچەكە بوو كە زوربەيان بارەگاي سىياسى و پېشمەرگايەتى شۆرشى

تیدا بوو و ئه و سالانه ی ریککه وتنی ١١ ی نازار بهری ناوچه که به ره لالا بوو بۆ هاتووچۆی هه موو کهس، بۆ ئیمه هاورپییانی خۆمان به ئاسانی ئه گه یشتنه لامان به لام له هه مان کاتدا دوژمنیش ئه ی توانی به ئاسانی بگاته ناومان.

بۆ شوڤریشیش گرفتی ئه وه هه بوو که ئه وان له گه لّ حکومه تدا له ئاشتیدان و بگره هاوکارن له حوکمدا و چه ند وه زیریکیان له حکومه تی به غدا و ئیداره ی شاره کانی کوردستانیشدا هه یه . بوونی باره گای ئیمه ش له چه قی ئه و تاقه ریگایه دا که دوژمنی حکومه تین و چالاکیان هه یه دژی به عس له کوردستان و عیراقیشدا، ئه مه ناوکۆکیه کی دروست کردبوو له هه لۆیسته کاندای بۆ به ریۆه به رانی شوڤرش، حکومه تیش پارتیی ئاگادار ئه کرده وه له و بارودۆخه و بیگومان داوای لی ئه کردن که هه یچ نه بیّت سنووریک دابنن بۆ چالاکی و جموجۆلی ئیمه .

به رامبه ر به و ژه هر و ئه لغامانه ی بۆیان ئه ناردين ئیمه ش ئه وه نده ی له تواناماندا بوو به چه نده ها کرده وه ی شوڤرشگێرانه به رپه رچی شالاوه کانی حکومه تمان ئه دایه وه، به تایبه تی له به غدا که چه ند بنکه ی نه ینی و ئاشکرایانمان ئه دایه به ر ده سترپژ و نارنجۆک و زیانی زۆرمان پی ئه گه یانندن و هه ولمان ئه دا به تایبه تی له ناوچه ی لادیکانی ناوه رپاست و خوارووی عیراقدا په ره به تیکۆشانی خۆمان بده یین و خۆ ئاماده بکه یین بۆ تیکۆشانی چه کدار. ئه وه بوو چه نده ها به یه کدادانی چه کدارانه مان بوو له گه لّ هیزه کانی حکومه تدا به تایبه تی له لادیکانی حله و دیوانیه و به سه ره .

مه شق له سه ر چه کی جیاواز

له بنکه ی ناوکیله کاندای پۆل پۆل هاورپییانی (پ.م) به تایبه تی و هاورپییانی حیزبیش به گشتی له سه ر به کاره ییانی چه کی جیا جیا مه شقمان پی ئه کردن. له هه مان کاتدا ئه و هاورپییانه ی له و خولانه دا به شدار ئه بوون موحازه ره بیان له سه ر بابته جیا جیاکانی سیاسه ت و ئابووری و میژووی بزوتنه وه ی نیشتمانیی کوردستان و عیراق وه ره ئه گرت. خۆم یه کیک بووم له به ریۆه به رانی ئه م خولانه، به

تایبه تی به کارهینانی ئار پی جی (RPG) له بهر ئه وهی پيشتر ئه فسهر بووم له سوپادا په یوه ندیی به منه وه هه بوو.

کاری دروستکردنی ئه لغام و به کارهینانی و پووچه ل کردنه وهی له لای هاوړپیی شهید ئه بو سه میره بوو. ئه و هاوړپییانه ی له ریکخستننه کانی به غدا و ناوه پاست و خوارووی عیراقه وه ئه هاتن، له گه ل هاوړپییانی ریکخستننه کانی سلیمانی و هه ولپیر و که رکوک و خانه قین به یه که ئه گه یشتن و سوودیان له ئه زموونی یه کتریش وه رنه گرت له هه موو روویه که وه.

هه میشه له یادمه و بیرم ناچیت چوار هاوړپیی که له ناوچه ی شوانه وه ئاماده ی دوو خولی فیترکردن بوون په یوه ندییان به خوالیخوشبوو سه روکی لایه نی دووه می (حه قه) حه مه سووره وه هه بوو، و دوو سال له سه ر یه که جه نابی حه مه سوور ته زیحی قه زوانی تایبه تی به واندای بو ئه ناردم له گه ل سالو و خوشه ویستی ئه و پیاوه مه زنه بو قیاده ی مه رکه زی.

فه خری (خه لیل ئه لغه زالی) هاوړپییه کی خوینده وار و ئازا بو له ناوه پاستی خویندنی پزیشکی به غداوه له دهستی به عس هه لات و لپرسراوی عه سکه ری بنکه ی ناوکیله کان و دوا ی ئه ویش هه ر لپرسراو بوو که زوربه ی بنکه که مان له ناوکیله کان گواسته وه بو کانی سپیندار. فه خری هه موو کاره کانی خو ی ئازایانه جیبه جی ئه کرد و یه کی که بوو له ماموستاکانی خوله کانی مه شق پیکردن.

هاوړپییه که مان به ناوی خوارووی مه هدییه وه، له ریکخراوی جه له ولا (قه ره غان) هوه بو مه شقکردن بو ماوه ی مانگی که هاتبوو بو لامان. ئیواره یه که له کاتی ناخواردندا دیار نه بوو له سه ر سفره به کومه له که مان، دوا ی پرسین بو م ده رکه وت مانی گرتووه له خواردن، له بهر ئه وه ی هاوړپیی فه خری سزای داوه به هینانی سی بار دار که له چیاکانی نزی که باره گاکه مانه وه ئه هینرا. هاوړپییان گوتیان فه خری له سه ر زور خواردن سزای داوه. به و رووداوه زور دلگیر بووم و هاوړپیی فه خرییم بانگ کرد پیم گوت خواردنی ئیمه چیه تا سزای هاوړپییه که بدیه ت له سه ر

زۆر خواردن؟ مه هدی ئاماده ی هه موو وانه و مه شقه کانه و بو ماوه ی مانگیك لییره میوانه. به پیکه نینه وه گوتی: هاوړی به شی چوار پینچ کهس سه مومن و نیسکیڼه ی خواردوو و ئه مه یه که مجاری نییه، ئه بیټ خوی به جوړیکی تر رابهینیت!

پاش ئه وه دوو سی رۆژ له سه ر یه که مه هدی له کاتی ناخواردنی نیوه پړو دیار نه ئه ما. که پرسیم باشه ئه م هاوړییه به قه لافه تیشه چۆن به بی خواردن هه لئه کات و بزاندن تا که ی ئه م مانگرتنه ی بهرده وام ئه بیټ؟ چه ند هاوړییه کی ئه و خوله به پیکه نینه وه پییان گوتم هیچ خه می مه خو، له کاتی حه وانه وه ی نیوه پړودا مه هدی له گوی روبرو قه ژال ئه کوژیت و گوژسته که ی ده رئه هیڼیت و ئه یخوات. یه که مجار بوو بیستم که سیك قه ژال بخوات.

هاوړی مه هدی کاری خوی ته واو کرد و گه رایه وه شوینی خوی، ده رکه وت له روی داراییه وه وه زعی زۆر باشه، بۆیه پیاوانه په نجا جووت پیلاوی تایبه تی نارد بو ناوکیله کان وه که ده ربړینی سوپاس و خوشه ویستی بو هاوړیکانی.

هه ر ده رباره ی ژیاڼی ناو بنکه کانی حیزب. ئیمه به که مترین و هه رزانترین خواردن و زۆر به خوشییه وه ژیاڼمان ئه برده سه ر. راوه ماسیش له سه ر روبرو یاری بهرده ممان هه ندی کات سه رچاوه یه کی دیکه ی خورا کمان بوو. راوه ماسییه که له هاویندا ئاسان بوو به لام ئه و راوه ماسییه ی له زستاندا ئه کرا جیی سه رسورمان بوو.

به و سه رما و به سه له کی سه هۆله، چه ند هاوړییه کمان نارنجوکی ده ستردی خو مانیاڼ هه لئه دایه ئاوه که وه و به مه له وانی له و ئاوه سارده دا ماسییاڼ ئه گرت و له گوی ئاوه که ئه یان برژاند. پاله وانی ئه م چالاکییه هاوړییه کی عه ره بی خوارووی عیراق بوو که ناوی (جاسم) بوو.

هه رچه ندیش باسی ئه و فرنی سه مومن و نانه بکه م که هاوړی مسته فا چاوپه ش وه که وه ستای (به نا) دروستی کرد هیشتا که مه. چونکه ئه و نان و سه مونه ی ئه و فرنه به گه رمی ئه مانخوارد تامیکی یه کجار خوشی هه بوو، به تایبه تی له هاویندا که به باینجان و ته ماته ی تازه به تازه ی هاوړی عه زه ره شه وه ئه مانخوارد.

ژماره يه كه له هاوړپښاني هه لاتوو يا خود نه وانه ي هاتبوون بۆ باره گاي حيزب بۆ كاروباري ريځخستن وپيشمه رگايه تي له به غدا و شاره كاني ديكه ي عيراقه وه په يتا په يتا نه گه يشتنه ناوكيله كان، هه نديكيان نه و نه دامانه ي حيزب بوون كه به هوي شالوي به رده وامي به عس له سه رمان په يوه ندييان به ريځخستننه كاني خو يانه وه نه مابوو، چونكه زوربه ي ريځخستننه كان ليدرا بوون و زوريش له هاوړپښكان له زيندانه كاني به عسدا بوون.

نه م هاتوانه، ژماره يه كي زوربان لاي نيمه و هاوړپښاني پيشكه وتووي ديكه وه نه ناسرابوون، بويه ده زگا كاني به عس له زور شوينه وه هه ولي ناردني جاسوسيان نه دا بۆ جيگير كردنيان، هه نديكيش روخواو بوون و له ترسا هاتبوون و نه مانه ش دوو جوړ بوون: به شيكيان راستيه كانيان پي نه گه ياندين و هه نديكيش هه بوون خو يان مه لاس دابوو بۆ داهاتوويه كه رولتيكي دورثمانه مان به رامبه ر بيبن.

له و بارودوخه پر گريه دا به چاوديري خدر سه يد سه لمان كه نه ندامي سه ركردايه تي بوو و به (نه بو جه عفر) ناو نه برا قسه وقسه لوك و جموجولتيكي دورور له په يره وي حيزب و په يوه نديي هاوړپښانه يان دروست كرد كه گوايه سه ركردايه تي لقي كوردستان په يوه ندي به پارتی ديموكراتي كوردستانه وه هه يه. چه ند جارتيك من و هاوړپښاني ديكه ي كورد و عه ره ب كو بوونه وه ي گشتيي ناشكرامان له گه ل كردن بۆ وازه ينان له و بۆچوونه چه وته يان به لام هه نديكيان گو ييان گران بوو و به هيج جوړتيك راي خو يان نه نه گوړي. نه بو جه عفر كه به رپرسياريتي خوي هه بوو له ريځخستننه كاني به غدا و ناوه راستدا رولتيكي تيكدهرانه ي ناشكراي هه بوو. هه رچه نده نه بو جه عفر كورد بوو و خه لكي زاخو بوو و ژيانتيكي دورور و دريژي حيزبايه تي و تيگوشاني هه بوو، به لام هه موو كرداره كاني جيگاي گوماني زورمان بوو كه په يوه نديي به ده زگا كاني حكومه ته وه هه بيت. له به ر نه وه ي به يناوبه ينيش ون نه بوو، كه خوي نه يگوت خه ريكي ريځخستننه كاني حيزبم له به غدا. له و كاتانه دا، هاوړي ئيبراهيم عه لاوي له دهره وه ي

ولآت بوو، سهردانی چین و یه مهن و سوریا یی ئه کرد بۆ پته و کردنی په یوه ندیی سیاسی و ئینته رناسیۆنالیزمی حیزب.

ئهو هاوړپییانه داوایان کرد له باره گای ناوکیله کان بچنه دهره وه و له نزیك گونده که و له سهر رووبار چهنه که پریکیان دروستکرد. به ناردنی ئارۆخه و چهك توانیمان په یوه ندییان له گه لدا بهیئینه وه و ههندیکیان رابکیشینه وه، به لام ئهو جیابوونه وه یه یان هه تا گه پانه وهی هاوړپئ ئیبراهیم بهرده وام بوو.

ئهو وهی سهرنجی رانه کیشاین ئهو بوو له و کاتی هه ولئ که رتکردنه دا چهنه هاوړپییه کی پیشکه وتوومان له فوراتی ناوه راست شه هید بوون.

له دانیشتنی کدا که من وهك لیپرسراوی په یوه ندییه کانی حیزب له گه ل پارتی و شوپرشدا ئاماده ی بووم، کاک مه سعود بارزانی پیی راگه یاندم که که سیکی پیشکه وتووتان له ناودایه، زانیاری ته واومان هه یه بووه به پیایوی حکومت!

کاتیك هاوړپئ ئیبراهیم هاته وه ئهو هم پیی راگه یاند و لئی پرسیم خۆت رات چییه؟ گوتم به بیئ ئهو زانیارییه ی کاک مه سعود خۆم ده میکه گومانی ته واوم هه یه له و پیایوه.

یه کیك له ناوکییه کانی ئیمه له گه لیدا، ئهو بوو که به و شه ره شه ق و هه ولدانه زۆره ی بۆ په یداکردنی چهك ئه ماندا، ئهو بوو جه عفر بیئ هیچ بوونی پیلان و نه خشه یهك بریکی زۆر له و چه کانه ی ناردنه فوراتی ناوه راست و له ئه نجامدا چهنه هاوړپییه کی تیكۆشه ر و ئازا و چه که کانیشمان له دهست ئه چوو.

له لایه کی دیکه شه وه، پیلان و شالاوی حکومت بۆ سه رمان بۆ ئهم باره گایه ی ناوکیله کان په ره ی سهند و که وتینه بهرده م مه ترسیی زۆری ناردنی خه لکی گومانلیکراو. بۆیه بریارماندا ناوکیله کان وهك بنکه یه کی بچووک بهیئینه وه و له باریکی زۆر ناخۆشدا باره گامان گواسته وه بۆ گوندی گوپزان، که گوندیک بوو له سهر ریگه خۆله که ی نیوان گه لاله و شیرکاوه و به ره و بارزان.

له گوپزان چهنه خانوو و گه وپ و ته ویله یه کمان دهستکه وت، له گه ل هه ول و ته قه لای زۆردا بۆ پاککردنه وه یان، زووره کان هیشتا پر بوون له کیچ و پرشک و

ئەسپى و بۆنى ريخ و پاشماوھى تەپالە و پاشەپۇي ئازەلانى خانەخويى ئەو شوپناھ بۆ ئىمەى ميوانى تازەيان مابووه.

كە چووينە (گويزان) دوو بەرەككى ئەو بارەى ناوكيلەكان چارەسەر كرا. لە سەررو گوندى (دارلسەلام) و خوار گوندى گويزان لە ناو ئەو چىايانەدا دەستمان كرد بە دروستكردى گوندىكى بچكۆلە بۆ خۆمان و بە ماوھىەكى كەم بە كرئكارى و وەستايى و ئەندازارىيى ھاوپرئيان بارەگاي نويمان دوور لە ھەموو گوندىكان دروستكرد. تەنيا مام ئەحمەدى جووتيار لە سەررو ئىمە كە تەنيا خۆى و خيزانەكەى و تاقە كچەكەى خانوويەكئيان لە ناو مولكى خۆياندا ھەبوو، دراوسپى گوندىكەى ئىمە بوون.

بارەگاھەمان بېجگە لە چەند ھۆل و ژوورئىكى گەرە و بچوك، ژوورى چاپخانە و گەرماو و چەند تەوالئيتىك و فرېن و جىگاي چىشت لئنان و چا لئنانى ھەبوو. زەوييەكى گەرەشمان ھەبوو لەسەر ھەمان رى و شوپنى ناوكيلەكان بەلام زۆر بە فراوانى ھاوپرئى عەزە رەش كە لئپرسراوى ئىدارىي بارەگا بوو، بە ھاوكارىيى ھاوپرئيانى دىكە سەرقالى كشتوكالى ھەمە چەشنە بوو لە ھەوارى نويماندا.

بارى ژيان و شوپنى ئيسراھەتمان گۆرپا و كەوتىنەوھ چالاكىي زۆر و رىكخستىنەوھى كاروبارمان. بەھۆى ئەوھى لە رىگەى گشتىيەوھ دوور بووين و تەنيا رىگايەكى خۆل بە سەرروى بارەگاي ئىمەوھ لە گەلالەوھ ئەچوو بۆ بارزان، پۆل پۆل ھاوپرئيانى رىكخراوھكان پيشوازىيان لى ئەكرا و ھەموو وھ كووورەھەنگ لە چالاكيدا گفەمان ئەھات.

ليژنە محەلييەكانى ھەولئير و بادىنان و كەرڪوك و سلئمانى و خانەقەين بە شىوھىەكى دامەزراوتر لە پيشوو كەوتنە جىبەجى كردنى فەرمانە حيزبى و جەماوھرىيەكان. لە ھەمان كاتدا ھاوپرئيانى ناوچەكانى بەغدا و ناوھراست و خوارووى بەغدا پيشكەوتنىيان بە خۆوھ دى.

بوونى سكرتيرى حيزب لە بارەگاھەدا و پئىداچوونەوھى ناكۆكىي دروستكارووى ماوھى پيشوو ئىمەى خستەوھ بەردەم لئپرسراوئىتى زۆرەوھ. پاش لىكۆلئىنەوھى

ورد و له سهر بنه رته تی به لگه و شایهت و دانپیانانی چهند ناپاکیک توانیمان نه و گومانانهای هه مانبووه بخهینه بهر رۆشنایی ته و او. به گشتی و تایبه تیش بۆ وه لامدانه وهی هه ندیک له سهر کرده کانی (لیژنه ی مەرکه زی) به پرپواگه نده ی زۆر و به قسه و به نووسین بو بوون به پاریزهر و فرمیسکرپژئی نه بو جه عفر. لی رده ا نه م راستیه ی نه نووسم: ههر که یه کیک له جاسوسه گرنگه کانی حکومه تی به عسمان گرت، نه بو جه عفر خۆی ون کرد و دهرکه وت که رایکردووه ته لای پارتی و په نای بۆ بردوون که بیپاریزن. کاتیک داوامان کرد راده ستمان بکه نه وه که هه ندیک لی کۆلینه وه مان هه یه له گه لیدا و خۆتان به ئیمه تان گوتووه نه م پیاوه په یوه ندی به حکومه ته وه هه یه، براده رانی پارتی گوتیان نه وه راسته، به لام په نای بۆ ئیمه هیناوه و ئیوه نه توانن لای ئیمه لی کۆلینه وه ی له گه ل بکه ن. ئیمه به وه رازی نه بووین و هۆیه کی سهره کیشمان نه وه بوو که به و هۆیه وه پاراستن نه چیته بنج و بناوانی نه نینیه کی زۆری ناو حیزبی ئیمه وه. ماوه یه که ده سته سه ر بوو لای پارتی، ئیمه به هیچ جۆرک نه نیازمان هه بوو نه بریارمان دابوو دژی نه بو جه عفر شتیک بکه یین و بگاته راده ی کوشتنی.

له و رۆژانه دا لیژنه ی مەرکه زی له گروگالی گفتوگۆ و چوونه ناو وه زارهت و به ره ی نیشتمانی به عسدا بوون، وه که دوایی دهرکه وت نه بو جه عفر په یوه ندی به وانه وه کردووه له به رسیرین به و شیوه یه ی کاک که ریم نه حمه د له بیره وه ریبه کانیدا باسی نه کات، ئیتر بۆ لای نه وان یا حکومهت به دزیه وه له پیشی پیکابیک گواسته نه وه ی به ردی مەر مه پدا له ری گه لاله وه به ره و خوار هاتبوو و تاقه ریگاش ههر نه وه بوو که به بهر بنکه که ی ئیمه دا نه رۆیشت له ناوکی له کان. دیبوویان به جامانه که ی لای ده موچاوی داپۆشیبوو که نه و هاو پرپیانه نه یبینن، به لام چاویان پی که وتبوو وه دوای که وتبوون و له گوندی به رسیرین له نیک بنکه ی لیژنه ی مەرکه زیه وه ته قه یان لی کردبوو. بی نه وه ی هیچ فه رمانیکیان پی بیت بۆ نه و کاره، ته نیا دلگه رمییان له وه ی نه و به یینه چهند هاو ریبه کمان له

به غدا و ناوچه كانی حله و دیوانیه شهید بووبوون و گومان هه بوو كه ئه بو جه عفر دهستی هه بیته تیایدا بویه كه ئه و جاسوسه گیرا یه كسهر ئه م رایكرده لای پارتی وهك دهسه لاتداری ره سمی له ناوچه كه دا.

به م دووردریژییه ئه م باسه م نووسی وهك وه لامیك بۆ ئه و كه سانهی كه زوربه بیان له سه ركرده كانی لیژنه ی مه ركه زی بوون و تا ئیستاش ئه و باسه به جۆریکی دیکه بلاو ئه كه نه وه. ئه مه له كاتیكدا دهیان هاوپییان كه به دهستی به عس و داموده زگاكانیان شهید کران ئه مه ندهی ئه م رووداوه باسیان نه كرد چونكه له شایبولوغانی ریككه وتیاندا بوون له گه ل به عسدا.

هه ر بۆ میژوو: هاوپی ئیبراهیم عه لوی له هه موومان زیاتر به داخ بوو بۆ ئه و كوشتنه بی پریاره، هه تا سالی ٢٠٠٣ و كه وتنی سه دام، كاتیك فایله كانی ئاسایش كه وته به رده ست و به داخه وه ئه و گومانه ی له سه ر ئه بو جه عفر هه بوو، راست ده رچوو.

پارتیش وهك دهسه لات دوو هاوپی ئیمه یان گرت و له جیاتی ئه بو جه عفر ئیعدامیان كردن و هه ر دیسانه وه بۆ میژوو یه كیكیان ئاگاداری هیچ نه بوو و بووه قوربانی حوكمیكی سه ر پییی پارتی كه بگوتریت دهسه لاتیان له ده ست ناده ن و ئه م كاره یان به بی گویدانه ئه و هه موو په یوه ندییه ی هه مانبوو له گه لیاندا ئه نجام دا. سلوو له گیانی پاکی هاوپی ره شید مه خموری و هاوپی حسین (عه بدولر زاق) كه كادریکی پیشكه وتوو ی حیزب بوو.

ئه وه ی پارتی كردی دوور بوو له دادپه روه ری و دوور بوو له په یوه ندیی دوو حیزبی هاوکار به یه كتر، ئه مه نده په له یان بوو بۆ ئه وه ی دهسه لاتداری خویان رابگه یه نن، به بی لیکۆلینه وه له گیراوه كان و به بی پرسیک له ئیمه ئه و دوو هاوپییه یان كوشت كه یه كیكیان هیچ په یوه ندیی به و كاره وه نه بوو.

سهرنجیکی سهره ری. له کاروانی بهردهوام

هه مووکات من باوه پرم وابوو که په یوه ندیی شه خسی و سیاسی له گهل خه لکدا یاخود به مانای فراوانتر له گهل جه ماوهردا به شیکی گرنکه له ژیان و رۆلی گه وره شی هه یه بۆ ریپه وی سیاسی ئه و که سه. مرۆفی گۆشه گیر و دوور له جه ماوهر، دوور له براده رانی خویندن یاخود ئیشوکار ناتوانیت خزمه تی دیار و پیشکه وتوی هه بیته بۆ حیزیه که ی و بۆ گه له که شی به گشتی. هه ره وه ئه زموونی خۆم یه کیک له سیفه ته چاکه کانی ئه ندام یا کادر ئه وه یه خۆی ده ستپیشکه ر بیته بۆ ئه و جوړه په یوه ندییانه نه که به فه رمانی لپرسراو یا حیزیه که ی. ئه گه ر تاکه که سه ئه و سیفه تانه ی له سروشتیدا یا سهره تای په روه رده بوونی له ته مه نی منالییدا تیدا نه بیته، که که وته به رده م ئه و جوړه ژیا نه یاخود په یوه ندییه سیاسییه، ئه رکیکی هه ره پیوستی سهرشانیتی هه ولبدات به ره و گۆران، گۆرانی کۆمه لایه تی خۆی له ریگای په یوه ندیکردنی فراوانه وه به خه لک و ریخراوه جیا جیا کۆمه لایه تی و رۆشنبرییه کان، بیته به هاوړی به رده وامی (کتیب) که بیجگه له م سیفه ته ی باسی ئه که م، خۆی به شیوه یه کی گشتی بنیاد بنیت له گشت روویه که وه. وه که له ژیا نماندا ئه بینین، که سانیک هه ن گه یشتوونه ته پایه و پله ی به رزی سهرکردایه تی جیاوازی فه رمانره وایی، حیزبی، حکومه تی.. به چه ند پیوانه یه که هه لیانه سه نگیین: ئایا شایسته ی ئه و شوینه ن یا نا؟ به لی فلان که رۆشنبرییه و سوودی له ئه زموونی خۆی و خه لک بینیه له رووی په یوه ندی کۆمه لایه تییه وه، هه ره له به ته نگ خه لک هاتنه وه له خو شی و ناخو شیدا که بووه ته هۆی ئه وه ی خه لک خو شی بویت و شتی لیوه فی ر بیته، هه ره له زانیارییه کانیه وه هه تا ئه گاته بیفیزی و ده ستپاکی و ده م و زمان پاکی به رامبه ر هاوړی و دراوسی و کارمه ندانی و ده وروپشتی و سه روو خۆی و خوارووی خۆی.

من له م ته مه نه دريژدها هه موو جوړه کانم دیوه و یه که یه که ئه زانم و ئیوه ی خوینه ری ئه م چه ند دیپه راستی و دروستی ئه م قسانه لیک بده نه وه. هه یه گه یشتووه ته ئه و پله به رزه که چی چوار براده ری شه خسی خۆی نییه، نه له

شه کراو و نه له ته عزیی دراوسی و ناسیاوه کانیدا نابینیت، له شه ش وشه دا سی چواریکی زه م و تانووته له هه موو کهس، ئه وهی باری ئابووریشی باشه له م جوړه که سانه دا، به هیچ راده یه ک هاوکاری کهس نین. ئه م جوړه که سانه نابنه پیشپه و یا سه رکرده ی لیّهاتوو، یا خود ته نیا ئه ندای به که لک له ناو کومه لدا.

پچه وانه کانی ئه مانه ش بیگومان جوړه که ی تر ئه بن، خاوه ن چاکه و له پیشکه و تن و سه رکه و تندا ئه بن و برادر و هاوولاتی و گهل و نیشتمان که لکیان لی و ده رئه گرن.

هه ندیک هاوړیم له حیزیدا دیوه و ئه بیبنین ئه مه نده وشک و گوشه گیر بوون نه یان توانی و ناتوان چه ند ئه ندایک به ره و پیشپه ره و ده بکه ن و خویشیان له قاوغیکی زور سنووردادا مانه وه و نه بوونه ئه و پیشپه وهی که به هوی پله ی حیزی و ته مانی دریشیان له ناو ریزه کانی حیزیدا لییان چاوه پروان ئه کرا. من باوه ری ته اوام به و په یوه ندیبه فراوانه هه بوو که باسی ئه که م، له قوناغه کانی خویندنی ناوه ندی و دوا ناوه ندی و زانکوشدا ده یان هاوړی نزیکم هه بوون و سه دان دوست و ناسیاوی روزهی ترم هه بوو. ئیستاش که له زیانکی کار و ئابووری و دارایی و سیاسیشدا ئه ژیم ئه و په یوه ندیبه نام ده یان ئه وه نده یه.

چاپ و چاپخانه و یه که م بینینی مام جه لال

په یوه ندی من به مام جه لاله وه هه ر له یه که م بینین و دانیشتندا که له سالی ۱۹۶۸ دا بوو، ئاسویه کی کراوه و جوانی پیوه دیار بوو. که سیکی خوینده وار و ئه ده ب دوست به لکو ئه دیب و نو سه ریکی هه لکه و توو، سیاسیبه کی خاکی و بی فیز. مام جه لال بوو بووه هاوړی نزیکی که سایه تی فیکری و سیاسی کومه له تیگوشه ریکی ئیرانی که له ژیر ناوی ریگخستنیکی مارکسی لینینیدا و باوه رپوون به هیلی فیکری و سیاسی ماو تسیتونگدا کاریان ئه کرد.

به هوی مام جه لاله وه منیش بوومه دوستی ئه م هاوړیانه و ریگخستنه که یان: سازمانی ئینقیلابی توده ی ئیران که دکتور جه لال و دکتور ئیبراهیم و ئیسماعیل

له سه رکرده سه ره کییه کانیاں بوون. دکتور جه لال که پزیشک بوو ناوی کوروش لاشایی بوو. رۆژنامه که یان ناوی (ستاره ی سورخ) بوو، راده ی تیگه یشتن و پله ی بهرزی تیگه یشتنی بیر و باوه پی مارکسیزم - لینینیزی پیوه دیار بوو.

هه رچه نده ئه نجامی ناخۆش له ژیا نی هه ندیک له م تیگۆشه ره ئازایانه روویدا به لام پیوانه ی سه رکه وتن یا خود هاتنه سه ر حوکم ته نیا پیوانه نییه بو هه لسه نگانندیکی پر ویزدانی هه ر بزوتنه وه یه ک، به لکو رۆلیان له و ماوه و سالانی کارکردنیاں له به ره و پیشبردنی راده ی هۆشیاری و رووناکبیری چینایه تی و میللیدا چۆن و چه ند بووه، پیوانه یه کی ریالیستی راست و ره وانه. چه ند توانیوانه له و قۆناغه دا ریگخستن و ریگخراوه کانیاں به ره و پیشه وه ببه ن و رۆلی میژوویان تیایدا دیار و ئاشکرا بیّت و خزمه تی کاروانی خه باتی گه له که یان کرد بیّت.

فه هد خۆی و سه رکردایه تییه که ی وه ک دامه زینهر و بزوتنه وه ی فیکری و کارکردن له جوولانه وه ی چینایه تی و نیشتمانی له هه موو میژووی عیراقدا به جیاواز له هه موو که س و که سان و تا قمیکی سه رکردایه تی هه موو عیراق جیگای بهرزی خۆی گرت له سه راپای میژووی عیراق و جوولانه وه ی شیوعی ناوچه که و جیهاندا.

* * *

بو یه که مجار کۆبوونه وه ی من به ره سمی له گه ل ئه و هاوړپیانده وه ک نوینه ری حیزبی شیوعی عیراق - قیاده ی مه رکه زی له که رکوک له مالی هاوړپی شه هیدمان پاریزه ره فه تحوّللا عیزه ت بوو که چه ند شه و رۆژیکی خایاند. مالی فه تحوّللا له ئیمام قاسم بوو، خانووه که یان دوو ده رگای هه بوو هه ر ده رگایه کی له سه ر کۆلانیکی جیاوازا بوو. هاوړپییانی سازمانی ئینقیلابی دکتور جه لال و دکتور ئیبراهیم و ئیسماعیل بوون. له و دانیشتنه دا به درێژی باسما ن له په یوه ندیی هه ردوو حیزب و جوولانه وه ی شیوعی له عیراق و ئیراندا کرد.

بیروپای هه ردوولاما ن زۆر نزیک بوو له باره ی مه ترسیی گه وره ی ریفیژنیزی جیهانی بو سه ر بزوتنه وه ی شیوعی و سۆشیالیزی جیهان و نه هیشتنی

سه ربه خوئی حیزب و ریخراوه شیوعیه کان له جیهاندا و به ستنه وهی به ناوه نده وه که حیزبی شیوعی سؤقیّت بوو، که ئەم جوّره په یوه ندییهی (ح.ش.ع) ویستیان و حیزبه کانی بووبوون به پاشکوی دووربوون له په ییره وه (مارکسی - لینینی) په کانه وه و له بواری جیبه جی کردنی ئەو ئامۆژگاری و فه رمانانهی له ناوه نده وه دهرئه چوو گه وره ترین زیانی به ریپره وی بزوتنه وهی شیوعی جیهان گه یاند و دیارترینیان دارووخانی رژیمه کانی خوهره لاتی ئەو وروپا بوون به یه کیتی سؤقیّت خویشیه وه.

هه روه ها کاریگه ریّتی ئەو ریبازه چه وته له لای ئیمه ش له کۆتاییدا وه ک ئەنجامی حیزبی شیوعی عیراق و حیزبی توده ی ئیران خوئی نواند.

سازمانی ئینقلابی زۆر دۆستی مام جه لال بوون زۆریش خویشیان ئەویست و سوپاسیان ئەکرد بۆ ئەو هه موو هه ره وه ز و هاوکارییانه ی ئەیکردن. باسمان له چاپ و چاپه منیه کانی خویمان کرد، ئەوان ده زگای چاپی چاکیان هه بوو دهره ق به و زه مانه .

وه ک بۆم دهرکه وت ئەو هاوپیانه و پاش ئەو کۆبوونه وه یه ی که رکوک پیخوشا لّبوونی خویمان بۆ مام جه لال دهربریوو به و ناسینه هه روه ها پیکه وه باسی چاپخانه یه کیان کردبوو بۆ ئیمه .

ده زگای چاپ و چاپخانه

تیکۆشانی ئیمه له ریزه کانی قیاده ی مه رکه زیدا به گه روگرفت و که ندو کۆسپ و نه بوونی و ناکۆکی هه مه جوّره ی زۆردا تیپه ری. له گه ل ئەو کوشتن و برینه ی به سه ر سه رکردایه تی حیزبدا هات به تایبه تی له به غدا و له دوا ی کوده تا خویناوییه که ی دووه می به عسه وه له سالی ۱۹۶۸دا، شالاوی به عس هه موو داموده زگا کانی چاپخانه و راگه یاندنه کانیشی گرته وه.

له کوردستانیشدا ته نیا چه ند ئامیژیکی روئیۆ هه بوو که ئەوانیش له گه ره وکیشه کاندا له گه ل موسلیح مسته فا بهر تیکچوون و له ناوبردن که وتن به

جۆرّیک ئه و کاته ی به یاننامه ی ده رکردنی موسلیحمان ده رکرد له سلیمانی به ئامیرّیکی ده سترکد چاپمان کرد. ئامیرّه که! بریتی بوو له چوارچیویه کی ته خته و پارچه یه که قوماشی کریشه ی پیوه قایم ئه کرا که تۆزّیک له په ره ی نووسینی A4 گه وره تر بوو، له سه ر کاغه زی ستینسلّ نووسینه که مان ئه نووسی و ستینسلّه که مان ئه نووساند به چوارچیویه که وه، مه ره که به که مان ئه رشت به سه ریدا و به رۆله یه کی به قه در پانایی ده زگا که مان پیماندا ئه هیئا و لاپه ره یه که چاپ ئه کرا و به و جۆره لاپه ره له دوای لاپه ره .

چه ند ژماره یه کی ریگای کوردستان به و جۆره چاپکرا. یاریده ده ری من له و کارانه دا هاوړپیان حامید شیخ حه مه نوری و مه لا عه زیز و عه لی که ریم بوون. دوای ئه وه چه ند رۆنیویه کمان په یدا کرد و کارمان به چوارچیویه که نه ما!

چاپ و چاپخانه ی نوی

له یه که م دیدارم له گه لّ مام جه لالدا پاش ئه و کۆبوونه وه یه ی من و براده رانی سازمانی ئینقیلابی، مام جه لال گوتی: ده زگایه کی چاپی جۆری کۆنمان هه یه پیّم خوشه به دیاری بتانده می. بیگومان سوپاسیم کرد.

چیرۆکی ئه و چاپخانه یه و وه رگرتنی و گه یاندنی بۆ باره گای حیزب ئه وه ئه هیئیت به شیوه یه کی دریژ تۆماری بکه م.

بۆ راپه راندنی ئه و کاره سه ردانیکی نه یّینیم کرد بۆ سلیمانی. وه ک چه ند جاری تر شه و گه یشته سه رچنار و له ده رگای پشته وه ی مالی هاوړپیم سه رددار مسته فاوه خۆم کرد به مالدا. سه رددار ئه ندامی حیزمان بوو و زۆر به دلّسۆزی کاری ئه کرد و بۆ منیش که له پۆلی یه که می سه ره تاییه وه له قوتابخانه ی فه یسه لیه براده ربووین، خۆی و خیزانه که ی، ئه لوه ن خانی خوشکی به رزم زۆر خزمه تیان ئه کردم بی هیچ ترسیک له کاتیکدا که ئه یانزانی من فه رمانی گرتنم له سه ره و حوکمی ئیعدامی غیابییشم له ولوه بوه ستیّت.

هه موو قوناغه كانى خویندن من و سهردار پیکه وه بووین هه تا ده رچوونمان له کۆلیجی بازرگانی و ئابووری به غدا. سهردار له دواى شۆرشى ته موزى ۱۹۵۸ هه وه بووه ئه ندامى حیزبى شیوعى عێراق.

شه و باسى چاپخانه یه کم کرد که ئه بیته وه ریبرگرم و له مایکدا بو چه ند روژیک خه ریکی پێچانه وه یه کی گونجاو بین که به بارى ئیستر بیگویمزه وه بو ده ره وه . سهردار گوتى باشتین شوین مالى دایکمه له گه ره کی عه قارى.

ئایشه خانى دایکی و نه سرین خانى خوشکی پیکه وه ئه ژیان و پاش ئه وه ی نه سرین خانمان تیگه یاند، شه ویک ئوتومبیله که ی سهردارم وه رگرت که ئۆپلیکی تازه بوو، بى ئه وه ی بزانیته ئه و چاپخانه یه له کوپوه ئه هیتم، له مالى دایکی چاوه رپیی ئه کردم.

چاپخانه که له مالى کۆچکردوی خوشه ویستمان کاکه حه مه چاوشین بوو: بریتى بوو له ده زگایه کی قورسى چاپ و دوو قالی گه وه که ئه وه ی بیرم بیته هه ریه که یان ۶۰ × ۸۰ سانتیمه تریک ئه بوون، هه ر ته به قه ی زیاتر له سه د خانه ی پچوکی تیدا دروستکراوو، پیته کانی تیدا جیاکرا بووه وه زوربه ی پیته کانی سی جۆرى هه بوو: بو نمونه پیتی ب: (ب ، ب ، ب) بیی سهره تا و ناوه راست و کۆتایی وشه . به خۆم و کاکه حه مه و کاک ته های برای پارچه پارچه ی ئه و چاپخانه یه مان خسته سنووقی دواوه و سهر کوشنى دواوه ی ئۆپله که ی سهرداره وه و لیم خورپى بو مالى سهردار.

حه مه چاوشین له قوناغى ناوه ندىدا شیوعى بوو و له و کاته وه ئه مناسى و دوايش تا کۆچى دواى کرد هاوړپیه کی خوشه ویستم بوو، پاش ماوه یه ک چووه ریزه کانی پارتى و ئینجا یه کیتی نیشتمانی کوردستانه وه .

چاپخانه مان له مالى نه سرین خانى مسته فا مه زهه ر داگرت. ئه ویش و سهرداریش زۆر هاوکارییان کردم هه ر له داگرتنه وه و له پاشدا پیته کانمان له قالب و خانه کاندایه ره هینا و کیسه ی قوماشمان بو دروست کرد و هه ر جۆریکمان ئه خسته کیسه یه که وه .

پاش چه ند روژیک خۆم و هاوړی ئه حمه دی حه مه سالی که ئه ندامى لیژنه ی

کرێکارانی حیزب بوو و سالانی دواییش گه‌یشته لیژنه‌ی شاری سلێمانی به ئوتومبیلیکی فۆکسولێ کۆن که هاوڤی ئه‌حمه‌د لێی ئه‌خوڤی ئه‌م چاپخانه‌یه‌مان گه‌یانده ده‌ره‌وه‌ی شار. له‌ویدا له‌گه‌ڵ هاوڤی جه‌مالی عه‌لی فایز و هاوڤییه‌کی پێشمه‌رگه‌ی دیکه‌ی خۆمان نامانه سه‌ر پشته‌ی ئه‌و دوو ئیستهره‌ی ئاماده‌ کرابوون. به‌ پێی ریگامان گرتنه‌ به‌ر به‌ پێنج شه‌و و پێنج رۆژ به‌و شاخانه‌دا گه‌یاندمانه‌ باره‌گای حیزب له‌ گوندی گوێزان.

* * *

گه‌یشته‌نی چاپخانه‌که‌ شادمانییه‌کی خسته‌ ناو هاوڤیانه‌وه‌ له‌ باره‌گامان له‌ گوندی گوێزان. ده‌ستبه‌جێ ده‌ستمان کرد به‌ ئاماده‌ کردنی شوێنێکی کاتی بۆ ده‌ستبه‌کاربوون و فیڕکردنی چه‌ند هاوڤییه‌ک وه‌ک کرێکاری چاپخانه‌ بۆ چینی پیت و کردنی به‌ وشه‌ و جیگیرکردنی له‌سه‌ر ئه‌و قالبه‌ ئاسنانه‌ بۆ چاپکردنی لاپه‌ره‌ له‌ دوا‌ی لاپه‌ره‌. ئه‌لێم شوێنێک به‌ (کاتی) چونکه‌ له‌ هه‌مان کاتدا هاوڤییان خه‌ریکی بیناکردنی باره‌گاکه‌ بوون له‌ کانی سپیندار نزیک گوندی گوێزان.

کۆنفرانسه‌کانی ئه‌و سالانه‌ی حیزب

کۆنفرانسی رێخراوی پارێزگای سلێمانی

پاش ده‌رکردنی موسڵیح له‌ حیزب و وه‌ک ئه‌رکیکی ئاسایی بۆ په‌ره‌پێدانی رێکخستنه‌کانی حیزب، بپارماندا کۆنفرانسیک بۆ رێخراوی سلێمانی بگرین. له‌ مانگی تشرینی یه‌که‌می ١٩٧٠دا له‌ ناو گرده‌کانی توونی بابای دیوی ده‌ریاچه‌ی ده‌ربه‌ندیخان نزیک ئاوه‌که‌ شه‌ویک و دوو رۆژ کۆنفرانسمان به‌ست، تیایدا نه‌خشه‌ی داها‌تووی لیژنه‌ی محه‌لیی سلێمانی و فراوانکردن و به‌ره‌وه‌پێشبردنی حیزمان له‌ پارێزگای سلێمانیدا دا‌رشت. باسی زۆر له‌ یه‌کگرتوویی حیزب و گرنگیدان به‌ په‌ره‌پێدانی فیکریی شانه‌ و لیژنه‌کان به‌ گشتی و هیلی شو‌رشگێری حیزب له‌ کوردستان و عێراقدا کرا. کۆنفرانسه‌که‌ به‌ سه‌ره‌رشته‌یاریی من وه‌ک لێپرسراوی لقی کوردستان و شیخ

عەلى بەرزنجى ئەندامى لىق بەرپۆه چوو. رەنگە لە بەر ئەو ەى نووسىنەو ەى ئەم
بىرەو ەرىيانە پاش تىپەرپوونى دەيان سالە و تەنیا پشتبەستەم بە
يادەو ەرىيەكانە، ەندى لايەن و بەشنىك لە ناو ەكانم لە ياد نەبىت.

ەندىك لە ئامادە بووان برىتى بوون لە ەورپىيان: حامىد شىخ ەمە نورى،
ەمە غەرىب رەشىد، ئەحمەد ەمە سالىح، شىخ مەيدىن، مەلا عەزىز، ئەكرەم
مەمەد ئەمىن (ئەكرەمى ەپسە)، مەلا رەوف، فاتىح، مامۇستا زاھىر، ەمە
كەرىم، ياسىن ەمە فەرەج بانىبى، ئەحمەد حاجى عەلى، عەلە رەش، دەروىش و
ەمە ئەمىن رەشىد (بەرىد).

لە كۆتايىدا لىژنەيەكى مەلىيە نوئى ەلېزىردرا كە برىتى بوون لە حامىد شىخ
مەمەد نورى و ەمە غەرىب رەشىد و شىخ باقىر بەرزنجى چەند ەورپىيەكى تر.
لەو ەدوا كاروبارى رىكخستەن لە پارىزگاي سلىمانىدا زۆر بەرەو پىشكەوتەن ئەرۆشەت.

دەمەنىكى لە يادنە چووى ياداشتى چەند سائە..

من لە كاتى خۆيدا وەسفىكى ئەو بىرەو ەرىيەم كردبوو وە بە ناوى (زەرىا) وە و
لە گۆفارىكىشدا بلالوم كردبوو ەو. ەر بەو يادەو ە بەو شىو ە ئەدەبىيە تۆمارى
ئەكەمە وە لە گەل ەندىك گۆرپىنى ناو ەكاندا بۆ ناوى راستەقىنەى خاوەنەكانيان.

لە بارەگاي سەركردايەتەى حىزب بوو، ەوالىكمان پىگەيشت كە موسلىح
مستەفای ەرەشەى زۆر ئەنرەت بۆ چەند برادەرىكمان. ئەو ەى ناوى ەبوو لەو
ەرەشانەدا ناوى من و فەتحووللا عىزەت بوو. من دوور بووم لە تواناي
دەستگەيشتنى ئەو، كە ئەو كاتە لە دەزگاي ەيئەى فاشستى بەعسدا بوو لە
كەركوك، بەلام ەورپى فەتحووللا عىزەت پارىزەرىكى ناسراو بوو لە شارى كەركوك،
لە ەمان كاتدا بە نەينى لىپرسراوى لىژنەى مەلىيە حىزبان بوو لە كەركوك و
ئەندامى لىق كوردستان بوو. لە گەل بىستنى ئەو ەوالەدا بە باشم زانى خۆم بە
پەلە بگەيەنمە سلىمانى و بنىرم بە دواى ەورپى فەتحووللادا. بەيانى زوو لە

باره گای حیزبه وه له کانئ سپینداری نزیك گوندی گوێزان له گه‌ل هاورئ ئه‌کره‌م
 حه‌مه ئه‌مین (شه‌هید ئه‌کره‌می حه‌پسه) دا به‌رئکه‌وتین و به‌ره‌و گه‌لاله‌ و ئینجا بۆ
 گوندی وه‌رتئ، له‌و رۆژه‌ سارد و سه‌رمایه‌دا که به‌فرئه‌باری و تۆزه‌ تۆزه‌ ره‌شایی
 به‌ شاخه‌کان و ریگاکانیشمانه‌وه نه‌ئه‌هیشت و ئه‌بووه تابلۆیه‌کی گه‌وره‌ی سپی،
 پاش چوار سه‌عاتیک یا که‌میک زیاتر به‌پئ رویشتن نزیك نیوه‌رۆ له‌ مائی کوێخا
 عه‌بدوللا موختاری وه‌رتئ لامان دا.

چوار سه‌عات به‌ رپیدا رویشتبووین، له‌ نزیك ئه‌و گونده‌ گه‌یشتن به‌ چه‌ند براده‌ریک
 و هه‌ندیك پیکه‌وه راوه‌ستاین. ئیمه‌ ریگای زینۆی ئه‌ستیره‌کانمان له‌ به‌ره‌ و ئه‌وان
 به‌ویدا هاتوون. هه‌ر که من و ئه‌کره‌می براده‌رمیان دی به‌ره‌و ئه‌و رپیه‌ ئه‌پۆین، پیش
 هه‌وال پرسینی خۆمان و ئه‌و براده‌رانه‌ی له‌ لایانه‌وه هاتووین و ئه‌وانه‌ی ئه‌چین بۆ
 دیده‌نیان، یه‌کسه‌ر به‌ سه‌رسوورمانیکه‌وه پووین تئ کردین و هه‌ر چواریان ویستیان
 پیکه‌وه هه‌مان پرسیار بکه‌ن، هاورئ تاریق حاجی سه‌عید گوتی: "ئوه‌ به‌م به‌فره‌ بۆ
 کوئ ئه‌چن؟! به‌م پاشنیوه‌رۆ دره‌نگه‌؟! قه‌ت ناهیلین به‌ره‌و زینۆ و پلنگان برۆن
 چونکه‌ مردن نه‌بیئت نه‌ هیچی تر ئه‌بینن و نه‌ ئه‌گه‌نه‌ که‌س، با بگه‌رپینه‌وه بۆ ئه‌م
 گونده‌ نزیکه‌ و ئه‌مشه‌و له‌وئ بن هه‌تا سه‌به‌ینی بزائن چۆن ئه‌بیئت."

رۆژه‌که‌ رۆژیکی زستانی زۆر تووش بوو. به‌فر کلۆ کلۆ ئه‌هاته‌ خواره‌وه، ده‌می
 سال بوو سه‌رمای و امان نه‌دیوو، به‌فره‌که‌ به‌ جۆریک دای ئه‌کرد که ئه‌و دۆل و
 چیا گه‌ردن که‌ش و بلندانه‌یان وا سپی کردبوو که هیچی دیکه‌ت نه‌ ئه‌دی. ئه‌و
 چیا به‌رز و سه‌ختانه‌ی ئه‌و ناوچه‌یه‌، رووبه‌ریکی گه‌وره‌ی دارستان قه‌دپال و
 لوتکه‌یانی داپۆشیوه، که‌چی نه‌ ئه‌و دارستانه‌ چپه‌ و نه‌ ده‌یان دۆلی گه‌وره
 گه‌وره‌ی نیوانیان له‌ به‌ر به‌فر خالیکی ره‌شییان پپوه دیار نه‌ماوو، و زوربه‌ی دۆله‌کان
 به‌ هه‌ره‌سی به‌فر پپ بووبوونه‌وه.

گوئیمان نه‌دایه‌ قسه‌ی براده‌ره‌کانمان. ملی رپگامان گرته‌ به‌ر و به‌ هیوای ئه‌وه‌ی
 سوود له‌ جئ پئی ئه‌وان وه‌ر بگرین له‌ هاتنه‌ خواره‌وه‌یان دا، به‌ره‌و ژوور بووینه‌وه.

به فره كه به ره به ره زيادي نه كرد و هه تا سه ريش نه كه وتين هه واي سارد زياتر سه ري لووت وده موچاوماني نه ته زاندا، جامانه كانمان كرد به له چك و هه ر به ره وژوور نه بووينه وه .

نه كره م گوتي: من له هه موو ژيانمدا له هيچ نه ترساوم، به لام زور له م به فره نه ترسم. ترسي نه وه شم زوره ريگا ون بكه ين، باوه پيشم نيينه به م عه سره دره ننگه كه سي تره بيته به م ريگه سامناكه دا بروات.

من نه ك بليم له نه كره م نازاتر يا شاره زاتر بوويم، به لام من خوم نه مزاني بوچي به و روژه ناخوشه نه بي نه و ريگايه بپر ين. بويه به بيكه نيينكي دروست كراوه وه پيم گوت: كاكه برا من و تو هه ر هيچ نه بيته ده يان جار به م پرييه دا هاتووچومان كردووه و شاره زاي دار و به ردي نه م شاخانه ين، نه ي هه موو جاريك ناليين چاويشمان بيه ستنه وه و به رهلالي نه و ريگايه مان بكه ن ون نابين؟ نه مه له كاتيكا گوت كه نيتر به ره به ره جي پيي براده ره كانمان له ژير به فري تازه تر دا ون نه بوون و نه نه دوزرانه وه . به فري زور په يتا په يتا هه موو جي پي و ريچكه و ريگاكاني بي شوينه وار كردبوو.

ناخوشتر له سه رما و ترسي ري ون كردن، نه و ته مه زوره بوو كه واي كردبوو چه ند مه تريك زياتر له به رده م خومانه وه نه بينين.

هه رچه ند هه نگاويكي ش نه رويشتين قاچمان به ناو قوولايي نه و به فره زوره دا روئه چوون تاكيك له و پيالوه لاستيكه بي ناوكه ف و بي به رگي ناوه وه يه مان له ناو به فره كه دا له بي دا نه كه نرا و ناچار نه بووين نه ژتو داده ين و قول دريژبكه ين بو ده رهيئانه وه ي و له بي كردنه وه ي بو چه ند هه نگاويكي تر. له و كاتانه شدا كه دانه نه كه نران پر نه بوون له به فر و توژه توژه به هوي جوولاني پيوه به فره كه له ناويا نه توايه وه و نه بووه به فراويكي سارد و سه ري په نجه كاني نه ته زان، هه تا به ره به ره گه رميي قاچ به فراوه كه ي له ناو پيالوه لاستيكه كه دا شيله تنن نه كرد و نه گه ر به فري تازه خوي نه كردايه وه به ناويا، كه ميك له ناخوشي ريگاكه به و گه رماييه كه م نه بووه وه .

هه‌رچۆنێك بوو به‌سه‌ر سه‌ختی و به‌رزیی رێگا‌كه‌دا زال بووین و نزیك لووتكه‌ی (زینق) بووینه‌وه. لام وابی‌ت هه‌ر سه‌د مه‌تری‌كمان مابوو بگه‌ینه سه‌ره‌وه كه له‌به‌ر ده‌ممانه‌وه شتیك په‌شی ئه‌كرده‌وه، هه‌ر یه‌كه‌مان گومانی شتیکی لی ئه‌كرد، به‌په‌له و بێ‌ده‌نگی گه‌یشتیینه سه‌ری، ته‌ماشای ئه‌كه‌ین لایه‌كه راست له‌سه‌ر پشت كه‌وتوو، شه‌روالیك و كراسیك و قه‌مه‌سه‌له‌یه‌کی له‌به‌ردایه و ئه‌ویش سه‌رمای ئه‌ودیی شاخه‌كه‌ی كه پێیدا هاتبوو جامانه‌كه‌ی پێ كرده‌بوو له‌چك، ده‌ستی راستی خستبوو سه‌ر دلێ و هه‌ناسه‌ی لی برا بوو. هه‌ر چه‌ند جولانماند بێ سوود بوو. دیاربوو ماندوویی زۆر و سه‌رما له‌و دیوه‌وه ته‌نگیان پێ هه‌لچنیوه و كه گه‌یشتۆته سه‌ر لووتكه‌ی زینۆش (زینۆی ئه‌ستیره‌كان) ئه‌و با تونده هه‌میشه‌ییه‌ی له‌ویدا هه‌یه داویتی له‌ گیانی ئاره‌ق كرده‌وی و په‌قی كرده‌وه‌ته‌وه و له‌گه‌ل ئازاری دلیدا دوا هه‌ناسه‌ی له‌سه‌ر ئه‌و چیا مه‌زنه‌ دا‌بوو.

ئه‌كه‌رم به‌ چاویکی پر له‌ به‌زه‌ییه‌وه سه‌یری ئه‌كرد و سه‌ری بۆ من هه‌لپری و له‌ چاویدا دیار بوو پرسیار له‌ من ئه‌كات كه چی بکه‌ین؟ منیش به‌و هه‌سته‌ی ئه‌وه‌وه دوا ته‌ماشای ئه‌و به‌سته‌زمانه‌م كرد كه گیانی سپاردبوو، به‌ ناچاری به‌جیمان هیشت و به‌ ئه‌كه‌رم گوت به‌لكو ئیتر پێ هه‌لگرین چونكه‌ وا شه‌و داها‌ت و رێگه‌ی دوو سه‌عات زیاترمان له‌به‌رده‌مدا ماوه بۆ گه‌یشتن به‌ گوندی پلنگان.

شه‌و داها‌ت به‌لام دنیا هه‌مووی سپی ئه‌كرده‌وه، قسه‌وباسی ئه‌م به‌شه‌ی لای رێگاشمان زوربه‌ی هه‌ر باسی ئه‌و كۆرپه‌ بوو كه په‌ق بوو‌بووه‌وه. نزیك پلنگان بووینه‌وه سه‌گۆرپه‌ره‌و پیرمان هات، خۆمان گه‌یانده‌ ناو دی و بانگمان له‌ كاكه‌وپه‌حمانی خانه‌خوپی هاوین و زستانی ئه‌و گونده‌مان كرد و به‌ رووخۆشی و قسه‌ خۆشه‌كانییه‌وه كر‌دینی به‌ ژووردا و له‌به‌ر ئه‌و زۆپا گه‌وره‌ی داره‌دا دانیشتی‌ن كه هه‌موو لایه‌کی وه‌ك پشكۆی ئاگر سوور هه‌لگه‌پابوو، ده‌ستمان كرد به‌ خۆ گه‌رم كرده‌وه و جل‌وبه‌رگ وشك كرده‌وه و ئه‌وسا به‌ده‌م خواردنی له‌په‌ ساوه‌ره به‌تاموله‌زه‌ته‌كه‌وه باسی رێگامان بۆ كاكه‌وپه‌حمان ئه‌كرد. پێش ئیمه‌ ئه‌و هه‌والی

زه لامیکی له و حاله و له و رهنګه ی لی پرسین که نیمه یه که م دوو که س بووین به مردوویی دیبوومان.

گوتی: زورم هه ول له گه ل دا که نه پروات که چی نه یوت خاله پیاو پیاو بیت چوون له به فر نه ترسیت. که به کاکه وره حمانمان گوت نه و کورپه ی تو نه لیت به مردوویی له و دیو لووتکه ی چیاکه وه بینیومانه، قاقا دهستی کرد به پیکه نین. پیکه نینکی به کول و سهیر. دیاره قسه ی هاتبووه دی که به و جوانه مه رګه ی گوتبوو ره ق نه بیته وه و ناګه یته جی و نه و به قسه ی نه کردبوو!

منیش به نه کرهم گوت: تو بلئی نه و براده رانه ی هه ولیان له گه ل نیمه ش دا که به م روژه نه م ریګایه نه گرینه به ر با ره ق نه بینه وه به مردنمان قاقای وه کاکه وره حمانیان لی بدایه؟

* * *

روژی دواپی به یانی زوو له پلنگانه وه به ره و گوندی (کانی ماران) به ناو به فردا چوار سه عاتیګ ریګامان بری و پاش نه وه پچر پچر شه ش هوت سه عاتیګی تر ریګه مان به ره و سلیمانی بری.

شه و گه یشتینه نزیك شار و به ریګای دوور له بازگه کاندا خو مان کرد به شارد. بو سبه نی زوو هاو ریګه م نارد بو که رکوک، بو لای شه هید فه تحولا عیزهت و نه ویش به په له هات بو سلیمانی.

پیم گوت هه والیکمان پی گه یشتوو که موسلیح مستهفا هه ره شه یه کی وه های کردوو، له بهر نه وه خو م هاتمه ناو شاره وه، پیویسته لی ره بمینیته وه و نه گه رییته وه بو که رکوک.

گوتی من فرمانه که تان به جی نه هینم به لام با چه ند روژیکی پی بجیت نه چمه وه که رکوک و ده عوای زوری دادگا کانم له لایه که زوربه یان خه لکی هه ژارن، پاکتاوی کاره کان نه که م و به یه کجاری دیمه شاخ یا هه رشوینیک حیزب بریاری نه دات.

فه تحوللا له خیزانیکی دهوله مهندي خاوهن مولکی زور و گه وره بوو به هیچ جوریک بیری له پاره و ژيانی پر له خوشی و دهوله مهندي نهئه کرده وه. ئەندامی

شهید فهحوللا عیزهت

حیزب بوو له پیش شۆرشى ١٤ ته موزى ١٩٥٨ هه موو ژيانى له قوتابیتى که رکوک و ئینجا له کۆلجى حقوق له به غدا و دواى ده رچوونیش له زانکو، هه مووی وه ک تیگۆشه ریکى مه رد و ئازا برده سه ر. چه ند رۆژیک دواى ئه وه ئیواره یه ک له نووسینگه ی پارێزه ریتیه که ی خو ی هاتبووه خواره وه، چه ند درنده یه کی نوکهری حکومه تی به عس په لاماریان دابوو و فراندبوویان. هاواری کردبوو خه لکینه ئاگادار بن من پارێزه ر فه تحوللا عیزه تم وا ئەمانه ئەمرفینن.

شه هید فه تحوللا هیچ هه والیکى نه گه یشته ده ره وه و بیگومان له ژیر ئەشکه نه جا گیانی پاکی به حیزب و گه له که ی به خشیبوو، تا ئیستاش که س نه یزانی چۆن کوژراوه و له کو ی نیژراوه ئەگه ر گۆری هه بیّت. من که ماوه یه کی زور لیپرسراوی ریکخستنه کانی لقی کوردستانی حیزمان بووم کاتیک ئەچومه که رکوک له یه کیک له خانووه کانی حاجی عیزهت ئاغای باوکی فه تحوللا خۆم ئەشارده وه و ئەبووه مه لبه ندىکی نه ینى کۆبوونه وه کانی لیژنه ی محه لى که رکوک و لیژنه کانی دیکه ی حیزب که بو سه ر په رشتییان کۆئه بووینه وه.

* * *

له و لیپرسراویتیه مه دا وه ک به رپرسی لقی کوردستانی حیزب، سه ردانی هه ولیریشم ئەکرد و زوربه ی جار له مالى ئیسماعیل خو شناو یاخود حاجی تاهیر که ئەمیان بادینانی و خزمی خو شیمان بوو، ئەمامه وه و خزمه تیکى زور ئەکرام.

جاریکیان که چوومە مائی ھاوړی ئیسماعیل، دایکی لئی پرسیم چەند رۆژ ئەمینیتهوه؟ گوتم دە رۆژ. گوتمی لەچیدایت لەگەڵ ساوهر خواردنی پیشمەرگه بیدا؟ منیش که به نان و ماست و نیسکی مەقەر راهاتبووم، ساوهرم بەلاوه خۆش بوو و گوتم پوری ساوهر زۆر خۆشه. ئیوارە یەکهەم دوو برنج و شله و مریشکیان ریز کرد. ئیوارە ی دووهم لەسەر داوای خۆم بوو بە برنج و شله یەك. ئیوارە ی سێیەم بوو بە ساوهر. بۆ سبەینی خۆم کۆ کردەوه برۆم، دایکی ھاوړی ئیسماعیل گوتمی: بۆچی ئەرۆیت، خۆ گوتم دە رۆژ ئەمینیتهوه؟ بە پیکه نینهوه گوتم: لە دوو برنجەوه هاتوو ته سەر ساوهر، هەتا نەبووه بە نان و ماست ئەرۆم. دایکی ھاوړی ئیسماعیل گوتمی خۆت گوتمت حەزت لە ساوهره بۆیه لیم ناوه. منیش تێم گەیانند که ئەو قسە یە هەر گالته بووه و لەو دە رۆژەدا ئەبیت سەردانی شوینی تریش بکهەم بۆیه ئەرۆم. ئیسماعیل خۆشناوی ھاوړیم و دایکه پەر سۆز و چاکەکه ی زۆر خزمەتیان کردم.

سەفەرەکانم بۆ سوریا

چەند سەفەریم بۆ سوریا کرد. یەکهەمجاریان لەگەڵ کاک مستەفا چاوپرەشدا بوو و هەکو خۆی ئەلێت چاوساغم بوو بۆ رینگاوبان. حەز ئەکهەم و بۆ وردی و بۆ بیرەوهری ئەویش لەگەڵمدا لەو سەفەرەدا ئەوهی کاک مستەفا نووسیویەتی و هەکو خۆی بینووسمەوه. پاش ئەوه چەند تیبینییهک هەیه لەو باره یهوه و ئینجا باسی مانهوه و کاره حیزبیهکانم بکهەم لە سوریا و لوبنان. کاک مستەفا لە لاپەرە ۹۳ (یادهوهرییهکان)یدا نووسیویەتی:

دیسان سەفەر بۆ سوریا

پاش ریککهوتنی ۱۱ ی بازار هاتوچۆم ئاسان بوو بوو. بازگهکان که مەتر زەختیان ئەکرد و که مەتر رایانته گرتیت. ئەمجاره ھاوړی (فاروق مەلا مستەفا) ھاوړی سەفەرەم، بەلام چاوساغم منم که بچین بۆ سوریا بۆ ئەوهی ھاوړی فاروق کارهکانی ئەوهی جیبه جی

بکات. دووقۆلی بۆ سهفه ری سوریا کهوتینه ری. هاتینه ههولپر، ههردوو کمان جامانه ی سوورمان بهست. ئاسان بو، خه لکی سیاسیش هه میشه ته گه رپت فیل له دوژمنه که ی بکات به هه رپگه یه که بیته. له هه ولپره وه چووینه موسل و چووینه نه وه گه راجه ی ئوتومبیل که خه تی دیی (تاوس) دیت و ته گه رپته وه. به یانیان ته هات و دوا ی نیوه پوان ته گه رپاره وه. له ناو موسل له سه ر شه قامه که ی ته چووین بۆ گه راج، چاومان به (به هادین ته هه مد) کهوت، که له مه جلیسی ته شریعی بوو. کاک فاروقی ته ناسی، به لام منی نه ته ناسی. خۆمان لی لا دا چونکه له گه ل ده و له ت بوو. تاکسییه کمان گرت بۆ دیی تاوس، نه و رۆژه سه یاره ی خه ته که یان نه هاتبوو. زۆر شاره زای ته و رپگه یه نه بووین، که ته کسییه که لیوه ی رۆشیت. تاکسییه که به ره و ره بیعه رۆشیت، ئیمه ش زۆر ترساین، کاک فاروق گوتی ته گه ر زانیمان مه به ستیکی هه یه سایه قی تاکسییه که ته کوژین. پیش ته وه ی بگه یه ره بیعه، به لای راستدا لای دا بۆ دیی تاوس. گه یشتینه مالی کاک هه مید و هات به پیرمانه وه. مالی هه مید خانه خویمان بوون، ده مه ده می ئیواره بوو چووینه ژووره وه. پاش هه والپرسی کاک فاروقم پیناساندن، ژنه که ی کاک هه مید هات زۆپاکه ی به پشقل داخست. له وی دار نییه. به دهستی پشقلی کرده زۆپاکه وه، به هه مان ده ستیش بی ته وه ی بیشوات چای کرده قۆرییه که وه. که چای تیکرد کاک فاروق نه یخواره وه، گوتم کاکه ته وه شتیکی ناساییه، به لام من چایه کهم خواره وه. دوا ی ناخواردنی ئیواره یه کیک تا کو دیی (قۆلدمان) که دئییه کی سوریایه، له گه لماندا هات. به پشتی مه خفه ره که ی تاوسدا بردیانین. به که متر له سه عاتیک گه یشتینه ته وی، له ویش پیشوازییه کی گه رمیان لی کردین و ریزیکی زۆریان لیگرتین. شه ومان رۆژ کرده وه، به یانییه که ی سواری جیب بووین به ره و قامشلۆ. ئیتر وه ک جاران قۆناغ به قۆناغ بۆ هه لب و دیه شق. که گه یشتینه دیه شق ژه مبرده بوو بووین. پیکه وه دووقۆلی چووینه ریستورانتیک و نامان خوارد. دوا یی هاو رپکانی خۆمان دۆزییه وه. ته و ماوه یه سوریا هه ر پیکه وه بووین. کاک فاروق ئیشه کانی حیزی جیبه جی ته کرد و من رپنماییم ته کرد بۆ شوینه کان. جا لی ره دا هه قه به وستم: له گه لاله ی حاجی هۆمه رانه وه حیزب ده دیناری

داینی، حساب کرابوو. له موسل بایی دینار و نیونیک گۆشتم کری بۆ مالی کاک همید که خانه خویمان بوو و هاوکاری پهرینه وهی ته کردین. رهنکه کاک فاروق شتیکی زیاتر پی بووبیت، دۆخی دارایی مالیان باشر بوو. ئیمه ئاوا دهرویشی حیزب بووین، به ده دینار بۆ دیمه شق، رهنکه هه بیت پروا نه کات.

سه رنجیک له نووسینه که ی کاک مسته فا:

له گه راجه که ی موسل: (یه حیا ره شید جاف) مان له دووره وه دی نه ک (به هادین مه لا نه حمه د). یه حیا ئه و کاته قایمقامی قه زای شیخان بوو، دوا ی ئه وه بوو به پاریزگاری دهۆک و.. یه حیا مان له رۆژانی زانکۆی به غدا و پیش ئه وه ش له خانه قینه وه ئه ناسی. نه مانه ئیشت بمانبینی.

له گوندی تاوس و له مالی کاک همید زۆیا نه بوو، ئاگردانیک بوو ژنه که به پشقل ئاگری کرده وه و ئینجا چاکه ی به هه مان ده ست کرده قۆری چاکه وه. رۆر به پووی خۆشه وه میوانداریان کردین.

* * *

شام

ئیشوکاره کانم له شام و بیروت په یوه ندیکردن بوو به چه ند لایه نئیکی سیاسییه وه و بینین و کۆبوونه وه ش بوو له گه ل هاوپیانی ریکخواوه کانی حیزبی خۆمانه وه له شام به تایه تی و هه ندیک ولاتی دیکه وه.

له شام دوو خانوومان هه بوو حیزب به کریی گرتبوون، یه کیکیان (موزه فه ر نه واب) ی شاعیری تیدا بوو، ئه وی دیکه یان ژماره یه ک هاوپی تر، یه کیکیان هاوپی حه سه ن بوو که قوتابی کۆلجی پزیشکی به غدا بوو، بۆ کاری حیزب وازی له خۆیندن هینابوو.

مونیر چه له بی لپرسراوی سوریا بوو. مونیر ئه ندازیار و برای شه هید محه مه د چه له بی بوو.

عەلی شیبیی و عادل وه سفی که له سالانیکی دواییتردا به ناوی عادل عیراقی ناوبانگی پهیدا کردبوو، و له شاری بیروت به دهستی به عس شهید کرا له وی بوون. رۆژانیکی زۆر عادل که قوتایی کۆلجی بازگانی بوو له زانکۆی شام و ئەندامی لیژنەیی سوریای قیادەیی مەرکەزی بوو میوانداریی ئەکردم.

له شام خزمه کانمانم دۆزییه وه، هەندیکیانم له سلیمانییه وه به ناو ئەناسی که کۆر و کچ و نه وه کانی دکتۆر (مه حمود ساحیب)ن، من منال بووم دکتۆر مه حمود سالانیکی له سلیمانی به دکتۆری ژیا و بیری خالد و حه سانم مابوو. نزیکتیرینیان له منه وه (یه سار فه خره دین ساحیب) بوو که خۆی و ژن و باوک و خوشکان و دایکی زۆر حه زیان به بینیم ئەکرد و زۆر خزمه تیان کردم.

یه سار ئەفسەر بوو، به هۆی سیاسه ته وه له سوپا وه گواسترا بو وه بو فه رمانیکی مه ده نی. ئەو خزمانه مان ئەگەر من بمتوانیا به رۆژانه ده عه تیان ئەکردم و ههستی خزمایه تیان زۆر بهرز بوو پیمان ه وه.

یه کێک له که سه نزیکه کانی مالی دکتۆر فه خره دین ژنیکی قسه خوش بوو به ناوی (ئوم ئەحمه د)، زۆر نوکته و به سه هاتی سهیری له لایوو. شه ویکی له بلودان که خانوویه کی هاوینه ی مالی د. فه خره دینی تیدا بوو ئە یگوت ئە بیته گۆرانی کور دیم بو بلیت. منیش به وه دهنگه ناخۆشه م هه ولی جیبه جی کردنی داواکه یم دا. دهستی کرد به گریان. کچ و کور ه کانی د. فه خره دین سه ریان سوپما کاتیکی ئوم ئەحمه دیان بینی ئەگری. گوتیان چی قه وما وه؟ گوتی: "به م فاروقه دا ئەو کور ه م دیته وه یاد که ناوی فاروق بوو، که سوکارم نه یانه هیشته شووی پی بکه م و به زۆر منیا ندا به ئەبو ئەحمه د خوا لیلی خوش نه بیته. هه ره له بهر ئە وه ی ده وه له مه ند بوو. پیاویکی پیر بوو، بیانووی پی ئەگرتم. که جلوبه رگی ئاساییم له بهر ئەکرد ئە یوت تو حه ز له من ناکه یت و خۆتم بو ناگۆریت. کاتیکیش به رگی ته نکم بو ئەپۆشی و ماکیاجی جوانم ئەکرد، ئە یوت ئەمه بو کئی خۆت له ته ل داوه! خوا عافوی نه کات و له وه لاتر چیت."

له گهل مسته فاذا سهردانى مهرقه دى مهولانا خاليدم كرد كه له گه رهكى كوردانى شامدايه و ئيستاش به ئاواته وهم بارى سياسى ريگا بدات بچمه شام و ئه وه مرهقه ده گه وره و قه شهنگ بكم و مناره يه كى تيدا دروستبكم له هه موو شارى شامه وه ديار بيت، به تايبه تى كه مه زاره كه خوى به قه دپالى شاخيكه وه يه .

ئه وه ئه بيته ره مزىكى ديار ترى گه وره يى مهولانا خاليد كه بيرمه ندىكى گه وره يى كورده له هه موو ميژوودا و روله يه كى سليمانيش بوو له زور ولاتانى ئيسلاميدا ناوبانگى ده ركرد و ئيستا زياتر له هه موو كات له دنيا دا باسى خوى و ته ريقه تى نه قشبه ندى مهولانا په ره ي سه ندوه .

فاروق مهلا مسته فا
بيروت، ١٩٧٢

له بيروت چه ند لايه نيكي سياسى فه له ستينى و لوبنانيم دى، بو ئه وه ي په يوه ندىه كانمان به ره و پيش بچيت له گه لياندا. له چه ند بنكه يه كى فيدايى فه له ستينيدا روليكى باشمان هه بوو به تايبه تى له گه ل به ره ي ديموكراسى نايف حواتمه و له بنكه ي (بيئرلحه سه ن) روليكى سه ره كيما هه بوو.

په يوه ندىمان هه بوو به (به ره ي ديموكراسى ميللى) جورج حه به ش و هه روه ها به (فه تح) وه كه گه وره ترين ريكرراوى فه له ستينى بوو وه تا ئيستاش فه تح هه ر گه وره ترين ريكرراويى. من به پيناسه يه كى (فه تح) هاتوچوم ئه كرد و روتبه ي نه قيبى لئىنوسرابوو به ناويكى خوازاه وه .

جاریک که به ته کسی له شامه وه ئه چوو مه بیروت، شۆفیره که فه له ستینی بوو. لئی پرسیم ئه ری تۆ به پیناسه که ت که ئه یه دیته ده ست بازگه کان فه له ستینیت که چی له هجه ی قسه کردنت ته واو عیراقیه؟ گوتم: براهه م.. ئه ی ئیمه ی فه له ستینی ده رکراو له نیشتمانی داگیرکراوی خۆمان په رته وازه ی دنیا نه کراوین؟ من له دایکبووی سالی ١٩٤٨ ی شاری یافام و هه ر له منالییه وه باوکم و دایکم رایانکرده عیراق وا من هاتوو مه ته وه وه ک پيشمه رگه یه که به شداری ئه که م بو مافی گه له که م. کابرای شۆفیر ئاو به چاویدا ئه هاته خواره وه و به راستی منیش چاوم پر بوو له ئاو، ئه و بو فه له ستین و منیش بو سلیمانی.

* * *

ئه مجاره و جارانی داهاتووش که ئه چوو مه بیروت کۆچکردوو ی له یاد نه چوو (مسته فا جاف) م ئه بینی. کاک مسته فا ئه ندازیاریکی به توانا بوو و له ریکخراوی UN کاری ئه کرد و ناسینی من بو ی به هۆی هاوړی ئیبراهیم عه لاییه وه بوو که هه ردووکیان له له ندن خویندبوویان و هاوړی زۆر نزیک یه که تر بوون. میوانداری و کورد و ته نیش ماریفه ت له نازه نین قه فتانی خیزانی ئه هات که شازنیک ی رووخۆش و به خزمه ت بوو، و ماله که یان بوو بووه میوانخانه ی تیکۆشه رانی کورد و عه ره ب.

جاریکی تر بو سوریا و لوبنان - هاوینی ١٩٧٣

ئه مجاره له گه ل هاوړی عه زه ره شدا به پی رۆیشتن. به چه ند رۆژیک گه یشتینه زاخۆ. کاک ئیدریس نامه ی دابوومی بو (عیسا سوار) له زاخۆ که له په رینه وه دا بو به ری سوریا هاوکاریمان بکات. عیسا سوار ته نیا هاوکارییه کی بچووکی کردین، بانگی (به هجه ت) ی کرد که یه کیک بوو له ستافه کانی (پ.م) ی لای خۆی و گوته ئوتومبیلیکیان بو بگره به پارهی خۆیان بیانگه یه نیته سه ر ئاوی فیشخابور ئه چن بو سوریا، به لام با شۆفیره که ناسراو بیت له لات. شه و به جیبه شه که وتینه ری، ئه بوو پیش رۆژ هه لاتن بگه یه ئه وه ره و ئه و مه خفه ره نزیکه ی عیراق نه مانبینیت که ئه په رینه وه.

له رینگا تایه یه کی جیبه که په نچه ر بوو، که دابه زین بو گورینی، سهیری کرد ویل ئیسپانه ی پی نییه ته نیا پلایسیکی گوره ی پی بوو، به عه زیت و هیلاک بوونیکي زور به ههرسیکمان به پلایس هه پینج برغوه کانمان کرده وه و تایه که مان گوری. که گه یشتینه سهه ر ئاوی فیشخابور دنیا له تاریکی و روونیدا بوو. به و شیوه یه به که له ک په رینه وه ئه و به روه بو گوندی (خانک).

له ویوه بو قامیشلو و دوا ی روژیکي تر گه یشتینه شام.

ئه مجاره بیجگه له بینینی هاوړیکانمان و کارکردن بو هه لباردنی چه ند که سیک که ئاماده ی کونفرانسی هه موو عیراقی حیزب ببن، هاوړییان هه ولی ده رهینانی پاسپورت بوون بوم بو سه فه ریکي حیزبی بو ئه لبانیا. داویان له هه ردوو (به ره ی دیموکراتی بو رزگارکردنی فه له ستین) و (به ره ی میلی بو رزگارکردنی فه له ستین) واته: (الجهة الديمقراطية لتحرير فلسطين) و (الجهة الشعبية لتحرير فلسطين) کردبوو. بو ئاماده کردنی پاسپورتیش ماوه یه کی پی ئه چوو، له به رئه وه ئه مجاره زیاتر له جاری پیشوو له شام و له بیروت کاتم برده سهه ر.

مستهفا چاوپرهش، فاروق مهلا مستهفا، له مزگهوتی ئه مهوی له شام ۱۹۷۲

نیوان بیروت و شام به ته‌واوی به قه‌ده‌ر نیوان سلیمانی و که‌رکوک بوو (١١٠ کم) و هاتووچۆمان بۆ بیروت زۆر دووباره ئه‌بووه‌وه .

هاورپی ئیبراهیم عه‌لاوی له ده‌ره‌وه‌ی ولات بوو بۆ کاری حیزب. ئیمه په‌یوه‌ندییه‌کی باشمان هه‌بوو له‌گه‌ڵ هاوڕێیانی (یه‌مه‌نی خواروو) که شاری عه‌دن پایته‌خته‌که‌ی و حکومه‌ته‌که‌ی ناوی (حکومه‌تی یه‌مه‌نی دیموکراسیی میلی) بوو و حیزبی ئیشتراکی که عه‌بدولفه‌تاح ئیسماعیل و سالم ره‌بیع عه‌لی ناسراو به (سالمین) و عه‌لی ناسر سه‌رکرده سه‌ره‌کیه‌کانی ئه‌و حیزب و حکومه‌ته‌ بوون. به‌ چه‌کی جۆراوجۆر هاوکاریی ئیمه‌یان ئه‌کرد و به‌ هۆی برا فه‌له‌ستینییه‌کانه‌وه ئه‌مانگه‌یانده کوردستان بۆ پیشمه‌رگه‌کانی خۆمان له کوردستان و به‌شیکی زۆریشی ئه‌چوو بۆ ناوه‌راست و خوارووی عێراق. حیزبی به‌ره‌ی دیموکراسی یه‌مه‌ن حیزبیک بوو باوه‌ریان به‌ سۆشیا لیزم و بیروباوه‌ری مارکسیزم - لینینیزم هه‌بوو.

دوو گۆرانکاری که له سوریا و یه‌مه‌ن روویاندا گه‌وره‌ترین زیان بوو له ئیمه که‌وت، رووخانی کۆماری یه‌مه‌نی دیموکراسیی میلی یاخود یه‌مه‌نی خواروو، ئه‌وی دیکه گۆرانی حکومه‌تی نوره‌دین ئه‌تاسی و یوسف زه‌عه‌ین بوو له سوریا، ئه‌م رووداوانه کاریگه‌رییه‌کی نه‌رێنییان هه‌بوو له‌سه‌ر ئیمه، چونکه ئه‌و دوو لایه‌نه‌ی که‌وتن زۆر هاوکاریی ئیمه‌یان ئه‌کرد له هاتووچۆ و مه‌شقی سه‌ربازی و له‌گه‌ڵ یه‌مه‌نی خواروو وه‌ک حیزب و حکومه‌ت بیروپاشیان نزیک بوو له سۆشیا لیزم و دیموکراسییه‌وه هه‌لسه‌نگاندنیان بۆ هاوکاری له‌گه‌ڵ قیاده‌ی مه‌رکه‌زیدا له قازانجی ئیمه، واته له قازانجی بزووتنه‌وه‌ی شوێرشیگێری عێراق بوو.

* * *

رۆژیک له بیروت له‌گه‌ڵ موزه‌فه‌ر نه‌واب که ئه‌ندامیکی ناسراوی ئیمه بوو، سه‌ردانی قه‌یس سامه‌رائیمان کرد که که‌سایه‌تی دووه‌می به‌ره‌ی دیموکراسیی فه‌له‌ستین بوو له پاش نایف حه‌واتمه . من له‌وه‌پیش له به‌غدا قه‌یسم دیبوو، ئه‌م سه‌ردانه به‌شیک بوو له به‌سه‌رکرده‌وه‌ی حیزب و رێکخراوه جیاجیاکان له گۆره‌پانه‌که‌دا.

من به قهيس سامه رائييم گوت من و تو يهك جارى ديكه له به غدا يهك ترمان له
 كۆبونه وه يهكى حيزب ورئىكخراوه كاندا بينيوه . گوتى بۆچى بوو ئه
 كۆبونه وه يه؟ پييم گوت له دواى شه رى عه رهب و ئيسرائيل بوو له سالى
 ۱۹۶۷دا له پيئاوى پشتگيرىي كردنى شوپرشى فهلهستيندا بوو، كۆبونه وه كه
 بيچگه له من هه موو راتان وابوو كه به ناوى چهند كه سايه تيبه كى شيوعى و
 سؤشيا ليست و نه ته وه يى عه ره به وه مؤله تى ريكخراو يا خود كۆمه له يهك
 وه ربگرين بؤ پشتگيرىي بزوتنه وه ي شوپرشگيرىي فهلهستينيه كان و ناوى د.
 سه فا حافز و ئيبراهيم عه لوى و خه يره دين حه سيب برا، ته نيا من گوتم ئه وه به
 هيچ جورئىك جيبه جى ناييت و حكومهت به ناوى ئيمه و ئه و ناوه ناسراوانه مؤلهت
 نابه خشيت. به سه رسورمانئى كه وه گوتى يه عنى من ئه قليبته م وابوو كه مؤلهت له
 حكومه تى عيراق وه ربگرين! ئه وه من نه بووم! به پييكه نينه وه پييم گوت من و
 فايه ق به تى و د. سه باح دوره، ئه مانه بووين. كۆبونه وه كه ش له مالى ئيوه
 بوو!! كه هاتينه دهره وه به هاوپرئ موزه فهرم گوت: به ته ماى وه عد و په يمانى
 پياوى وا نه بين باشه!

له بيروت (موحسين ئيبراهيم) مان بينى كه سكرتيرى پارتنى كارى لوبنان و له
 گؤقاره كه ياندا (ئه لحوپيه) وتاريكم له سه ر مافى گه لى كورد نووسى.
 ئه و ماويه چاوه روانى پاسپورت بووين ده ستمان بكه ويئت، شه هيد شه هابى
 شيخ نورى و من به دوو ريگاي جياوازه وه، رۇژئىك له نزيك ناوچه ي ره وشه له
 بيروت له سه ر مه وعيدئى كه بؤمان دانرابوو، كاك شه هاب و من چاوه رييمان كرد.
 مارسيدسيكى كؤن بؤمان راوه ستا و هه ردووكمانى سوار كرد. شه هيد دكتور
 وه ديع حه داد بووكه ئه و كاته كه سايه تيبى دووه مى به ره ي ميللى بؤ رزگار كردنى
 فهلهستين بوو، پاش نيو سه عاتئى كه پان به ئوتؤمبيل، دكتور وه ديع دوو
 پاسپورتى داينى.

له شام و بیروت نزیکه ی مانگیك له گه ل کاک شه هابدا کاتی زۆر خوڤمان برده سهر به باسی سیاسهت و باسی زۆرتی یادگارییه کانمان له سلیمانی. کاک شه هاب زۆر قسه خوڤ و خوڤه ویست بوو. له دل و ناخه وه پیشکه وتنخواز بوو، بزوتنه وه ی کۆمۆنیزمی خوڤ ئه ویست.

مام جه لال هات بۆ شام. نیوه پۆیه که دهعههتی کردین بۆ ناخواردن. له وی زۆر به دلگرانییه وه به منی گوت که له شوینیك دانیشتبووین له گه ل ده پانزه که سدا موزه فهر نه واب درهنگ منی ناسیوه ته وه! گوتم مام جه لال ئه وه شاعیره و بزانه خه یالی له کوئی بووه. ئه مشه و دهعههتتان بۆ ئه کهم و وا ئه کهم ئیعتیزارت بۆ بهینیته وه چونکه من ئه زانم هاوپی موزه فهر جه نابتی زۆر خوڤ ئه ویست.

له مالی یه کیك له هاوپیکانی مندا ئه و شه وه تا به ره به بیان موزه فهر به شیعری خوئی و به دهنگه خوڤه که ی گۆرانیی گوت و شه ویکی یه کجار خوڤ و به تام بوو. بیجگه له من و کاک شه هاب، کاک شاسواری شیخ جه لالیش (شه هید ئارام) که له میهره جانی لاوان له ئه لمانیا وه هاتبووه وه له گه لماندا بوو. ئه وه گه پرایه وه بۆ به غدا و له شام لایدا بوو ههروه ها له هاوپیانی ئیمهش دکتۆر سلیمان ئه لوس و دکتۆر فهخری غه زالیمان له گه لدا بوو.

له سوریا وه بۆ ئه لبانیا

له (شام) هوه به فرۆکه گه یشتمه قیه ننا.

(فوئادی مه لاهه حمودی) ئامۆزا و هاوپی منالی و هه موو ته مه ن، له تشرینی یه که می ١٩٧٣ دا له قیه ننا هات به ره و پیرم بۆ فرۆکه خانه ی قیه ننا. ئه وه به یه که گه یشتنه مان له قیه ننا تام و چیژیکی خوڤی هه بوو چونکه دوو سالیك زیاتر بوو یه کمان نه دیبوو.

چه ند پۆژ و شه ویکی خوڤمان برده سهر به تایبه تی که کاک نه وشيروان مسته فاش له وی بوو و ئه و کاته دهستی کردبوو به خویندنی دکتۆرا. من و کاک

نهوشیروانیش له قوئاغی ناوهندی و دواناوهندییه وه هاوړپیه تیمان هه بوو، ئه و و فوئاد ریباریکی جیا یان هه بوو له من به لام فیکر و نیشتمانیپه روه ربی و دلسوژیی هاوړپیه تی وای کردبوو زور نزیك بین له یه کتری.

که له فرۆکه خانه دابه زیم فوئاد به دوو شت زور پیکه نی و هه روه ها خویشم. گوتی با برۆین جانته که ت وهرگرین. پیکه نیم و گوتم ئه وه تا به دهستمه وه یه. گوتی جانته ای جلوبه رگه کانت ئه لیم. گوتم هه ر ئه مه م پییه ! به دهستمه وه بوو له فرۆکه که دا و بیجامه یه ک و تاقمی ته راش و دوو کراس و پانتو لیکتی تیدایه. گوتی تو هاتویت بو گه لاله یان فیه ننا !! ئه و جانته بچوکه ش هه ر ئه وه بوو که به کو ل هه لم ئه گرت له هاتوچوی کاری سیاسی دهره وه ی شار و پیشمه رگایه تی ئه و سالانه دا.

دوو هه م، گوتی ئه ی پاره ت چه ند پییه ؟ گوتم فوئاد گیان به شی خو م پار ه م پییه و دوو سی شه و لای تو ئه بیم حسابی نووستنی مالی ئیوه و خو اردن و خو اردنه وه شم کردوه که ئاموزا و هاوړپیه کی نه جیبی وه ک تو ناهیلایت ده ست بکه م به گیرفاندا. ئه وه تا ۱۰۰ دولا رییه کم پییه و بلیتی ته یاره ی به لگرا دیشم پییه بو تیرانا. زور لای سه یر بوو و بیگومان ئه و بلیتی شه مه نده فه ری له (قیه ننا شه وه) بو بریم و تا ناو شه مه نده فه ره که خوا حافیزی لی کردم و به ره و به لگرا دی پای ته ختی یو گو سلا فیا که وتمه ری.

بو سبه ینی له به لگرا د په یوه ندیم به کونسولخانه ی ئه لبانیا وه کرد و بلیتی فرۆکه یان دامی و به ری یان کردم بو تیرانا.

چه ند رووداو یکی خو ش و میژووی بوو لام که وا له تیرانا دائه به زم و بو یه که مجار له ژیا نندا به ره سمی حیزبکی شیوعی ئه وروپا ئه بینم که ئیمه ی قیاده ی مه رکه زی به هو ی دژایه تی کردنی ری فیژنیسته کانه وه په یوه ندی حیزبایه تی ئومه میمان زور که م بوو.

بیرو باوه ر و هیلی سیاسی جولانه وه ی شیوعی له جیهاندا چه ند ریباریکی دیاری تیدا جیا بو بووه وه. بیجگه له ریباری سو فییتی که ئیمه به ریباریکی

یه مینی و ریفیژنیستمان (تحریفی) هه لسه نگانده بوو و میژووش ئه و پا و بۆچوونه ی ئیمه و زۆر حیزبی دیکه ی جیهانی سه لماند. ریپازی ماو تسیتۆنگ که به ماو یزیم یان به زمانی خۆمان به ماوی ناسراو بوو، له سه رانسهری جیهاندا په ره ی سه ندبوو.

ریپازی شۆرشگێپی ئه لبانیای ئه نوهر خواجه ش پۆلیکی دیار و نیمچه جیاوازی له پیره وی ماو تسیتۆنگ هه بوو، گیفارا و به دوا ی ئه ویشدا (دوبریه) بوو بوونه ره مزکی گه ره ی کۆمۆنیزم و شۆرشگێپی له جیهاندا.

ئیمه ی قیاده ی مه رکه زی نزیك بووین له هیللی ماو و له ئه لبانیاه. ئه مه نده مان له کلکایه تی (ح.ش.ع) چه شتبوو، ئه لبانیای ئه نوهر خواجه که سه ره خۆبی هه بوو له ریپازی چینی ماو تسیتۆنگیشه وه، نمونه و بلێسه یه کی نوێ بوو بۆ بزوتنه وه ی کۆمۆنیزمی جیهان. یه کیک له هه لسه نگانده کان بۆ مه زنی شۆرش و فیکری حیزبی کاری ئه لبانی ئه وه بوو که به شۆرش و به ره له ستیکردنی داگیرکه ره ئه لمانی و ئیتالیه کان خۆیان ولاته که یان رزگار کرد نه ک به هۆی سوپای سووری سوڤیته وه وه ک زوربه ی ولاته کانی خۆره لاتی ئه وروپا.

من که هه شت سالی ک له ژبانی خۆشاردنه وه و شاخدا ئه ژبام، هه لیکی زۆر خۆش و گرنگ ده سته که به شیوه یه کی ره سمی له لایه ن حیزبی خۆمانه وه نێردرام یا خود بانگکرام بۆ سه ردانیکی یه ک مانگی ئه لبانیا و کۆبوونه وه له گه ل سه رکردایه تی حیزبی کاری ئه لبانی.

له فرۆکه خانه هاوړپیان (پیرو) و (ئاکیمی) که ئه ندامی مه کته بی سیاسی حیزبی کاری ئه لبانی بوون پيشوازیان لیکردم. پیرو پيش چهند مانگیک وه زیری دهره وه ی ئه لبانیا بوو و ئیستاش له وه زاره ت هاتبووه دهره وه و گه رابوووه بۆ کاری حیزبی. حیزبی کاری ئه لبانی به سه رکرده یی ئه نوهر خواجه سیستمیکه تایبه تی خۆیان هه بوو. هه موو کادریک ئه بوو سالی مانگیک بگه رپته وه بۆ سه ر کاری پیشووی پيش هاتنه سه ر حوکمیان. محمه د شیخو که سه رۆکی ئه نجومه نی وه زیران بوو سالی مانگیک ئه گه رپه وه بۆ کاری پیشووی خۆی که له کیلگه یه کی کشتوکالدا کاری کردبوو.

ئەلبانیا تاقە دەولەت بوو کە ئاینی تیدا قەدەغە کرابوو. لەو پێش زوربە ی خەلکی ولاتە کە موسولمان بوون و کە مایە تییه کی مەسیحی تیدا بوو. زوربە ی مزگەوت و کلێساکانیان کردبوو بە قوتابخانە و نەخۆشخانە و مۆزەخانە. لەم رووه وه هەلە یه کی میژوو بیان کرد چونکه ریگرتن له ئاین به زۆره ملی کاریه ری پێچه وانە ی ئەبیت وه ک روویدا.

له جیاتی ئوتیل له میوانخانە یه کی حیزبیدا دابه زینرابووم کە گوتیان ماوه یه ک له مەوبەر ئەو حیزبه ئیرانییه لیڤه بوون کە هەموویان دکتۆر بوون، تیگە یشتەم کە برادرانی (سازمانی ئینقیلابی تودە ی ئیران) بوون کە یادیان هەر زیندوو ه له لام، دکتۆر جەلال و دکتۆر ئیبراهیم و کاک ئیسماعیل .. تاد.

ئەلبانییه کان زۆر شانازیان بە پالەوانی کی نیشتمانی پەروەری خۆیانە وه ئە کرد کە له جوانترین گۆرپە پانی تیرانادا پەیکەر یکیان بۆ کردبوو بە سواری ئەسپ و شمشیر یکی بەرزوه به دەستی وه. عوسمانییه کان چوارسەد سال ئەلبانیان داگیر کردبوو، بەلام دواجار ئەسکەندەر بیگ بۆ ماوه ی ۲۵ سال دەریه پاندبوون و یه کگرتنی ئەلبانیای هینابوو ه دی.

من له ئەلبانیا بووم کاتی ک شەری عەرەب و ئیسرائیل له ۵/۶ / ۱۹۷۳دا هەلگرسا و له کۆتای ئەو سەفەرە دا بووم کە سوودی زۆری فیکری و سیاسیم لی وەرگرت، له و ماوه یه دا گویم له چەند وتار و موحازەرە ی هاوپی ئاکیمی گرت کە پێیان ئەگوت فەیلەسوفی حیزب. سەردانی چەند شار یکی وه ک (شکۆدرا) و (دۆریس) م کرد هەروه ها چەند گوندیکم بینی کە ئەوه یان نیشان ئەدا جیاوازی لادی و شار ناهیلریت له رووی شوینی خویندن و تەندروستی و ئیشوکاروه و له هەموو رووه کان ی دیکه ی خزمەتگوزاری وه ک پرۆژەکانی ئاوو ئاوه رو و کاره باوه، ئەمه وه ک پەیره ویکی سۆشیا لیزی بېروباوه ری مارکسیزم - لینینیزم بوو. پاش تەواو بوونی ماوه ی سەفەرە که م به ریگای بولگاریادا بەره و تورکیا گەرامه وه بۆ سوریا و گە یشتە مه وه شام.

هه ر بۆ بیره وه ریبیش له سۆفیا ی پایته ختی بولگاریا به ریکه وت جه لال مه زهرم
بینی، پاش یه کترناسینه وه پیم گوت گرفتیکه گه وره م هه یه له سه فاره تی تورکیا
له سۆفیا، من ئەمه ویت به تورکیادا برۆمه وه بۆ شام به لام قیزه م ناده نی و ئەلین
ئیمه په یوه ندیمان نییه به ولاتی ئیوه وه. جه لال گوتی چۆن په یوه ندیمان نییه
گوتم ناخر من پاسپورتی یه مه نی خوارووم هه یه نه ک عیراقی. کاک جه لال زۆر به
ئاسانی کاره که ی بۆ چاره سه رکردم، له گه لمدا هاته وه بۆ کونسولخانه ی تورکیا،
گوتی من زۆر شاره زام تۆ کابرا به قسه وه خه ریک بکه و مۆری قیزه که یان له سه ر
میژیکه له ته نیشتییه وه. من مۆره که ی لی ئەده م و ئیمزاکانیشیان ئەزانم. به وجۆره
جیبه جیی کرد بۆم و خزمه تیکه گه وره ی کردم.

له م سهردانه دا بۆم ده رکه وت که من یه که م کوردی سیاسیم ئەلبانیا بینم و
ئهمه شم له ده فته ری بیره وه ریبه کانیه که یه که ی له مۆزه خانه کانیه تیرانادا نووسی.

بهشی جهوتهم

سالانی شاخ

چەند وېستگە يەكى ھەمەرەنگ ئە سالانى ژيانەدا ئە ناوچەى بەلەك

رۆژيەك ھەردوو شيركۆ، ھاورپم شيركۆ بيكەس لەگەل شيركۆى ھەژار مۆكريانى لە بنكەى حيزيمان لە ناوچەى بەلەك سەردانىان كردم. من بىرم كەوتەو كە كاك شيركۆى ھەژارم چەند جارتيەك لە بەغدا ديوە، بەلام شيركۆ بيكەس ھاورپمى زۆر نزيكم بوو.

شيركۆى ھەژار بەياننامە يەكى (كازيك)ى دامى، و ھەردووكيان داوايان كرد بيخوينمەو ھە و راى خۆميان پى بلیم، بۆ راستيش شيركۆى ھەژار بە رەسمى بە ناوى كازيك و خواھندارتيى ئەو بەياننامە يە قسەى ئەكرد و شيركۆ بيكەس يش لايەنگرى ناوھەرۆكەكەى بوو. كە خویندمەو بەبى راوھستان پيم گوتن ئەم بەياننامە يە لە رووى ھيلى سياسىيەو ھە ژور باشە و گۆرانكارىيەكى بنەرەتتى تىدايە لەگەل ئەو پەيرەو و بيروباوھرانەى من بيستبووم لەسەر كازيك.

بەياننامەكە چەند خالتيكى سەرھەكى تىدا بوو كە سەرنجى منيان راکيشا:

– تاوانباركردنى ئەو كەسانەى تاوانەكانى كانى ماسييان ئەنجامدبوو لە كوشتنى ئەو پۆلە شيوعىيەى شەھيدكران ھەروھە تاوانباركردنى ئەو كەسانەشى تىدا بوو كە لە پشت كردهوھەكەو بوون.

– بەياننامەكە بە روونى داواى بەرھەى نيشتمانىى كردبوو لە نيوان كازيك و پارتى ديموكراتى كوردستان و حيزبى شيوعىى عىراق – قيادەى مەرکەزىدا.

– باسى برايه تىى كورد و ھەرھەى تىدا بوو.

دەربارەى ناوخواى كازيك، ژمارە يەكى زۆريان دەرکردبوو لە ئەندامتيى كازيك كە زوربەيان لە سەركرده ناوھارەكانيان بوون بە تۆمەتى ترسنۆكى و خيانەتكارىى جۆراوجۆر. ئيمە ھيلى سياسىيەكەيمان لەلا باش بوو و بە رەزامەندى و پيخۆشبوونى خويان ژمارە يەكى زۆرمان لە بەياننامەكە چاپكردهوھ.

جەمال نەبەز لە نووسينيەكدا لەم باسە دوواوھ و من بە بەشدار ئەزانيت لە كارەكەدا. ھەرچەندە خۆى ئەلتي شيركۆى ھەژارم لە ئەلمانيا دى و گوتى فاروق

به شدار نه بووه له نووسینی به یاننامه که دا به لّام قسه کانی جه مال نه به ز جوریکی تر نه گه یه نیّت. من به پاشکاو ی به جه مال نه به ز نه لّیم من هیلی سیاسی نه و به یاننامه یه م پیّ خوش بوو و ژماره یه کی زۆرم لیّ بلاوکرده وه.

هر له و رۆژانه دا بوو کاک مه سعود بارزانی پرسپاری نه و به یاننامه یه ی لیّکردم، به هه مان شیوه وه لّامم دایه وه.

* * *

شهری سهرچیا

پیکدادانیک له نیوان پیشمه رگه و جاشه کانی سهرچیا رووی دا. پاش نه وه ی پیشمه رگه به سه ریاندا سه رکه وت، جاشه کان پاشگه ز بوونه وه و بهر برپاری لیبوردرنی شورش که وتن و گه پانه وه ریزی شورش. جاریکیان له لای کاک ئیدریس بووم خه ریکی پاره و ئازۆخه پیدانی به پرسپیک ی نه و تا قمه بوو. پاش رۆیشتنی کابرا گوتم کاک ئیدریس من پیشنیاریکم هه یه ! گوتمی چییه ؟

گوتم بۆچی پاره و چهک و هه موو په یوه ندییه کانتان له گه لّ نه م جوره که سانه راسته وخۆ ناکن له گه لّ چه کداره کانیان که هه موویان فه لاحن و دووریان بخنه وه له سه رۆکه کانیان. چونکه که لای حکومت بوون و ئیستا و نه وساش نه م سه رۆکه جاشانه به رازقی رزقی خویان نه بینن و ئیتر لییان جیانابنه وه !!

* * *

بیره وه ریی نه و سالانه م نه مهنده زۆره به خوشی و ناخوشییه وه هه موو کات له یادما دین و نه چن و نه لّی ئیستاش له بنکه که ی کانی سپینداردا له گه لّ نه و هاوپیّ خوشه ویستانه دا نه ژیم. له کۆبوونه وه کان و موناقه شه و کتیب خویندنه وه و مه شقی هه مه جوره و گالته وگه پی ناو هاوپییان له هۆله گه وره که ی باره گادا و چینی پیته کان له ژووری چاپخانه و لیّکۆلینه وه له جاسوسه کان و به رپیکردنی دهسته دهسته پیشمه رگه کانی حیزب بۆ به ره کانی شه پ، دیمه نی نه و چادره بچوکه ی خۆم له سه رووی

باره گاکه که کانیه کی جوان و ده ورگراو به سه وزایی و داری زور و دیمه نی میزه تخته
 پچوکه که م که تایپ رایته ریکی له سه ر بوو له گهل هندی کتیب و کاغز و قه له م.
 روژیک بوردومانیک خه ست کراین و ئیمه ش ته قه مان له فرۆکه کان ئه کرد.
 موشه کیک دای له و ته لاره جوانه خنجیلانه یه ی منیش. دوی بوردومانه که ته ماشامان
 کرد چادر و میز و تایپ رایته ر پارچه پارچه بوون و گر و دوکه لیان لی هه لئه ستا.
 هه ر له و یادانه ی شه رو بوردومان، ئیمه نزیك چپای زۆك بووین و له هیرشیکی
 دوژمندا، فرۆکه کان بوردومانیان ئه کرد و ئه مه نده نزم ئه بوونه وه وامان ئه زانی به
 ئه رزه وه نووساون. سامی شورش ئه و کاته ئه ندام بوو له حیزیدا و تازه هاتبووه
 دهره وه له هه موو براده رانی دیکه بی تاقه تتر بوو، له و کاته دا مسته فا چاوپه ش
 هاواری لیکرد که بچیته ناو کونه ته یاره که ی من و مسته فاوه، که سه ری پیاکرد
 گوتم به س ئاگادار به ماریکی تیدایه، به راستی وه هاش بوو. ئه گه ر بوردومانه که
 ته واو نه بووایه سامی گیانی دهر ئه چوو. ئیتر بۆ روژی دواپی ناردمان بۆ باره گای
 یه کیتی ئه دیدبانی کورد له ناوچه ی دهر به ندی رایات که هاوپی حسین عارف
 ئه یبرد به پیوه و دوور بوو له شه ر و بوردومانی روژانه ی فرۆکه جه نگیه کان.
 هه ر له باسی (کونه ته یاره) و له نزیك ئه و شوینانه ی ئیمه وه که هه لمان
 ئه که ند، دهر که وت ئه و شوینه ئاساری زوری کۆنی تیدایه: که وتینه گه ران به دواپی
 ئه و پارچه زورانه ی هه ندیکیان له قولایی خاکدا بوون و نزیکه ی په نجا پارچه یه ک
 له هه ردوو جووری دروستکراو له کانزا و له گل دۆزرانه وه.
 هه موو ئه مانه مان دا به کاک دارا توفیق چونکه چ وه ک شته کان و چ وه ک ئه و
 شوینه ی که تا ئه و کاته له ریزی شوینه وار و ئاساردا ناوی نه هاتبوو گرنگیان
 هه بوو، پاش به دوا داگه رانی زوری هاوپی ئیبراهیم عه لوی که سالانیکی زور
 خه ریکی ئه م لیکۆلینه وه یه بوو بۆ پشکنین به دواپی زمانیکی نه زانراودا که له
 هیلکی نیوان هیند و کوردستانی هه زاره ها سال له مه و به ر له سه ر ئه م هیله
 بازرگانی و هاتووچویه به کار هینراوه.

ره شنووسی ئەم لیکۆلینه وه گه وره یه ی ماوه و برا و هاوړپییانی هاوړپ
ئیبراهیمی کۆچکردوومان هه ول ئەدهین به هۆی چه ند شاره زایه کی گه وره وه
لیکۆلینه وه کان بখেینه روو.

که ئەو دۆزراوانه مان دا به کاک دارا که ئەمینی گشتیی روژنبیری و راگه یاندنی
شۆرش بوو و خه ریکی ریکخستنی پیشانگایه کی گه وره بوون بۆ ده رخستنی رووی
گه شی کوردستان، ئەوه بوو پیشانگا که له چه ند مانگی پیش ریکه وتنی شوومی
جه زائیری ۱۹۷۵ دا کرایه وه و منیش بانگ کرابووم بۆ ئاهه نگی کردنه وه که ی،
ته ماشام کرد ئەو ئاسارانه ی من دابووم به شه هید دارا توفیق هه مووی دانراوه له
پیشانگا که دا که ده یان خه لکی بیگانه له سیاسی و روژنامه نووسیان تیدابوو،
سه یریان ئەکرد و وینه یان ئەگرتن، یه که یه که لییان نووسرابوو: دیاریی ماموستا
فاروق مه لا مسته فا بۆ مۆزه خانه ی شۆرش.

هه ره له ویدا به کاک دارام گوت من پازیم به وه به لām له جیاندنا چه کمان بده نی
چونکه به دیاریی نه مداونه تی و مولکی شه خسیی من نین.
هه زار سلّو له گیانی پاکی شه هید دارا توفیق.

کتیبخانه ی نازادی له گه لاله

له سالانی دوا ی ۱۱ ی نازاری ۱۹۷۰ دا بۆ یه که مجار له میژووی ناوچه ی گه لاله و
باله کایه تی کتیبخانه یه کمان له گه لاله کرده وه، کتیب و گوژاری مارکسی و
پیشکه وتنخوازمان تیدا ئەفرۆشت و بلاو ئەکرده وه، کتیب و نامیلکه کانی ماو
تسیتونگ به شی سه ره کیی ئەو کتیبخانه یه بوو، زوربه یمان له به غداوه ئەکړی له
کتیبخانه ی (بیری نوی) ی شه هید شه هابی شیخ نوری، به هه رزان و هه ندی جاریش
نامه ی ئەنارد، من بۆم ئەنووسییه وه که ئیمه ئەو بیروباوه رپه له م ناوچه یه دا
بلاوئه که یه وه به هاوړپ چینییه کان بلّی ئەمانه له حسابه که ی ئیوه داشکینیت.
له گه ل شه هید شه هابدا سوعبه ت و قسه ی خوژمان له نیواندا هه بوو.

له چاپخانه که ی خوښمان هندی نامیلکه مان چاپ نه کرد، له گه ل ژماره کانی (ریځای کوردستان) که زمانحالی لقی کوردستانی حیزبی شیوعی ئیمه، واته قیاده ی مه رکه زی بوو، هه روه ها ژماره کانی (طریق الشعب) یش زمانحالی سه رکر دایه تی حیزب بوو به ژماره ی زور له کتیبخانه که دا بلاو نه کرانه وه و روژ له دوا ی روژ سه ردانکردنی خه لک بو ئه م سه رچاوه گه شه داره روو له زیاد بوون بوو. نه و سالانه گه لاله وه ک پایته ختی شوړشی نه یلول و ابوو.

عەلی زەردەشتی: دیاردهیه کی له بیرنه چوو

- له ۱۹۶۹ و ۱۹۷۵ تا -

له که سایه تیه ناسراو و ده گمه نه کانی نه و سالانه ی ناوچه ی باله ک ... (عەلی زەردەشتی) هه ر له روژانی یه که مه وه که گه یشتمه ناوچه ی باله ک له زور که س ناوی عەلی زه رده شتیم نه بیست وه ک پیاویکی به هه مه جوړه خاوه ن باسوخواس. هه ندیک به قسه خوښ و هه ندیک به ته علیقدر و شیّت و هیرشبهره سه ر هه موو که س ناویان نه برد. هه رکامیکیان به ته نیا نابیت به وه سفیکی ته واو بو ئه م پیاوه که نه توانم بلیم له م جوړه پیاوه هه ر عەلی زه رده شتیم دیوو تا نه و روژه. پیاویکی به ته مه نی تیکه ل له راستی و راستگویی و زمانزان و دنیا دیده، خو هه لگیښ و جنیو فروش، شیّت و دانا.

که سانیک ی دیکه ش به خاوه ن نه زموون و خوینده وار و زمانزان باسیان نه کرد. زور به په له بووم بو گه یشتن به م پیاوه به ته مه نه ی که نه وانیه ی باسیان نه کرد که سیان نه یاننه زانی عەلی زه رده شتی خه لکی کوپیه ! ناوکیله کان و گه لاله به ئوتومبیل نیو سه عات ری بوو. که چومه خزمه تی خوم پی ناساند زوری پیخوښ بوو، منیش له یه که م چرکه وه خوښه ویستی ماموستا زه رده شتیم تیدا دروستبوو. پیاویکی به ته مه ن و رووخوښ. بیجگه له زمانی خو مان، عه ره بی و تورکی و فارسی و ئینگلیزی و هیندی نه زانی. نه وه ی پیش هه موو شتیک سه رنجی راکیشام

دوکانه که ی بوو، که له سهر شه قامه سه ره کییه که ی گه لاله دوکانیکی گه وره ی هه بوو. دوکان جیگای کاسیبی زهرده شتی بوو و به شیکیشی به په رده یه ک جیا کردبووه و کردبووی به مال و تیدا ئه ژیا. دوو جوړه بابته له دوکانه که دا هه بوو: کاغز و قه لاهم و ده فتهر و لاستیکی خهت کوژاندنه وه، و بابته تی دووه م: وایه ر و تیپ و پلاک و پلایس - هه موو پیداو یستییه کی کاره با.

زهرده شتی تاقه که س بوو له گه لاله چاکهت و پانتولی له بهر ئه کرد، چه ند کورسییه کی بچوک له م دیوه خانه دا هه بوو له سه ریان دانه نیشتین، که میوان زور ئه بوو، له به رده م دوکان و شوسته که ی به رده میدا کوئه بوونه وه و ماموستا قسه ی بو ئه کردن. قسه کانی تیکه ل بوون له ئاموژگاری و میژوو، سیاست، ره خنه له خه لک و له کاربه ده ستان و به سه ره اته کانی خو ی. هه ر له دامه زران دنیه وه وه ک کریکاری نهوت له که رکوک هه تا کارکردنی له هندستان. به شداربوونی له کو ماری مه هاباد و هه ندیک جاریش قسه کانی به شیعیکی خو ی کو تایی ئه هات.

گه لاله پایته ختی شوړش بوو. هه موو سه ره کرده سیاسی و سه ریازییه کانی پیشمه رگه و که سانی ناسراوی ئه و روژانه سه ریان له ماموستا علی زهرده شتی ئه دا. هه ر له سه ره تاوه لی م پرسی ئه م ناوی (زهرده شتی) یه له کو یوه و له چییه وه هاتوو ه؟ گوتی یه که م زهرته شتی یه نه ک زهرده شتی، دووه م هه موو ئه دیانم تاقی کرده وه هیچیانم به دل نه بوو، ئه سلنه من باوه ریم به هیچ دینیکیش نییه!

زوری پی نه چوو من بوومه قوتابییه کی گوپرایه لی زهرده شتی و پاش ماوه یه ک روتبه ی (خه لیفه) ی خو ی پی به خشیم و ئه یگوت میللهت له سه دا پینج له ئه فکاری من تیئنه گات، فاروق له سه دا نه وه و پینج. کاک حه مه علی موفه تیشی په روه رده بوو له گه لاله و خه لکی هه ولیر بوو، گوتی ئه دی من چه ند له ئه فکاری جه نابت تی ئه گه م؟ زهرده شتی گوتی تو له سه دا (سفر) چونکه تو له گه لاله له گه ل رانکوچو غه دا بوینباغ ئه به ستیت، ئیتر چی له من تیئنه گه یت بی ئه قل!!

رۆڭك له گه لاله خوالیخۆش بوو ره فیه قچالاکم دی، تۆزیک قسه مان کرد و پیاسه یه کی کورت. گوتم کاک ره فیه تۆ عه لی زه رده شتی ئه ناسیت؟ گوتی به لئۆ قوربان. گوتم ده با سه ریکی بدهین. گوتی نایه م! گوتم بۆچی؟ کاک ره فیه گوتی عاله م له زمانی من خۆی ئه پاریزیت که چی من له م سه گبایه ئه ترسم. ره فیه قچالاک گوتی ده با بۆت بگیڕمه وه: ئه وا من له ئیستگه ی شوڕشم و نه ڕه م ئه گاته عاسمان، ئه مبیست کابرایه کی دوکاندار له گه لاله یه ناوی عه لی زه رده شتییه و باسی من ئه کات و ئه لیت ئه و ساله ره فیه قچالاک هاتووه ته سه رم بۆ ماله وه بمگریت له ده رگا که ی تره وه رامکردووه. منیش چه ند پیشمه رگه یه کم له گه ل خۆم برد به به رگی پیشمه رگه وه و پوزه وانه و کلیته وه. چووم بۆ لای، ده پانزه که سی له لا بوو، هه ر ده رکه وتم هاواری کرد (ئای ره فیه به سه ر باسی خۆتدا هاتیت، بیرت دی هاتیت بمگریت له ده رگا که ی تره وه رامکرد؟) باوه رت هه بیئت ئه مه نده م قسه حازر کردبوو پئی بلیم: کام ده رگا و کام کۆلان و کام شار هه ی بی ویزدان! که ئه و ئاوا ده ستی پیکرد ده مم وشک بوو، زمانم لال بوو، وه لامم بۆ نه درایه وه!! تۆش ئه ته ویت بمبهیت بۆ لای ئه م شیته!

زۆرم له کاک ره فیه کرد و بردم.

که گه یشتینه به ر دوکانه که ی پر بوو له خه لکی گوئیگر و موریدی زه رده شتی. کاتیک که ئیمه ی دی سلاویکمان لیکرد یه کسه ر گوتی باشه براده رینه ئه مه ره فیه قچالاکه. با پرسیاریکی لیکه م. کاک ره فیه گوتی فه رموو. پرسی ره فیه ق، حیزبی شیوعی عیراق کی دایمه زانند؟ ئه میش گوتی هاوری فه هد. عه لی زه رده شتی گوتی نه تزانی، حسین که ره لایی بوو. قچالاک گوتی مامۆستا زه رده شتی ئه مه میژوو و ناتوانم بلیم وایه. ئیتر زه رده شتی دنیا یه ک قسه ی له سه ره فیه قچالاک کرد هه ر له باسی فه ده وه بۆ چه نده ها تۆمهت بۆ کاک ره فیه ق. ره فیه قچالاکیش گوتی مامۆستا راست ئه که یهت به زاتی خوا بیرم چوو ئه و که ره لاییه بوو که تۆ ئه یلیت و سه یری منی کرد، گوتی ئه مه باشه جه نابی کاک فاروق؟!

زهردهشتی و کاک نوری نه حمهد تهها

کاک نوری نه حمهد تهها تیکۆشه ری دیرین و ناسراوی گه لی کورد نه و سالانه له گه لاله نه ژیا. نه و که به کیک بوو له نه فسه ره کانی سوپای عیراق، له سالی ١٩٤٦ هه سوپای عیراقی به جیهیشت و چوه ریزه کانی سوپا و کۆماری مه هاباده وه. دواي نه وه چه ند سالی ک له عیراق له زینداندا وه ک رۆله به کی ئازا ژیا نی برده سهر و له پاشدا به کیک بوو له سه رکرده کانی پارتنی دیموکراتی کوردستان. لیره دا نامه ویت له میژووی کاک نوری بدویم چونکه باس باسی عه لی زهردهشتیه، به لام نه م پیشه کیم نووسی بو نه وه ی تازه که کاک نوری نانسن. نه و سالانه ی دواي ١١ ئازاری ١٩٧١ کاک نوری له کاری سیاسی راسته وخوی پارتنیدا نه مابوو، له گه لاله و ناوچه ی باله ک ژیا نی نه برده سهر. به کیک بوو له هاتووچۆکه رانی دوکان یا خود بلین یانه که ی عه لی زهردهشتی و دوستانه یه بیان خو ش بوو.

له پر تیکچوون!!!

رۆژیک له گه لاله کاک نوریم دی زۆر بیتاقهت بوو. به پیچه وانه ی رووخوشی و قسه خو شه کانی و ته علیقی زۆر له خه لک و رووداوی زۆر، گوته فاروق یارمه تی تۆم نه ویت و فریام که وه. من وام زانی له گه ل یه کیک له سه رکرده کانی شوپش یا زیاتر له وه له گه ل باره گای سه ره کیی شوپش تیکچوونیک تازهی هه یه. گوتم چی بووه کاک نوری؟ گوته له سه ره نه وه ی کورد (بزن) ه یا (که وه) له گه ل نه م عه لی زهردهشتی به سه گبابه تیکچووم!!! ئی کاک نوری هاتووچۆی مه که و برایه وه. گوته کاکه له وه دا نه ماوه هه موو رۆژیک تاقم تاقم خه لک کۆ نه کاته وه و شیعیری له هه جووی مندا داناوه و له وسهر جاده یه بۆیان نه خوینیته وه.

باشه کاک نوری بۆچی نه م تیکچوونه روویدا؟ گوته: نه و نه لیت کورد له ته بیهه تی بزنده یه، ریشی بگرن بو کوپی به رن نه پوات، من گوتم نه خیر وه ک که و وایه، له سه ره کانی به کان نه خوینیت هه تا که وی تر بین و راوچی راویان بکات!!! نه م سوعه ته ی لی بووه به راست و هه زار شیعیری قۆری پر جنیوی له سه ره داناوم.

به په له خۆم گه یانده مامۆستام! عه لی زه زه ده شتی و پرس یاری ئه م به زمه م لیکرد و باسی میژووی کاک نوریم هیئایه وه بیری، به لام قسه ی لی وهر نه گرتم و گوتی جاری با پیت بلیم من گوتوومه تو خه لیفه ی منیت، خو نه مگوتووه ته داخل له کاروباری عائیلی ئیمه دا بکه ییت. زور سه رم سوپما و گوتم عائیلی چی؟! گوتی ئه ی نازانیت نوری ئه حمه دی ته ها میژدی نه جیبه ی کچی عه بده ی ئوتومیلچییه؟ گوتم ئینجا تو هه قی ئه وانته چییه؟ گوتی عه بده کوپی پووری منه!! له ویوه زانیم که ئه م مامۆستا زه زه ده شتییه خه لکی سلیمانیه و له گه ره کی پیرمه سوور هاتووه ته دنیاوه. هه رچۆنیک بوو شیعه ره کانم لیسهنه که ۱۲۰ به ییت بوو و هه جووی خراب و دوور له راستی کاک نوری تیدا بوو.

* * *

زه زه ده شتی له گه لاله وه گواسته وه یان راستتر بلیم گواسترایه وه بو چۆمان. ئه و کاته چۆمان بووه ناوه ندیکی گه وره ی بازرگانی و سیاسی و کۆمه لایه تی. روژیک حه بیب محمه د که ریم هات بو لای ویستی به گالته پیکردنه وه له گه ل زه زه ده شتی بدویت، زه زه ده شتی گوتی تو واز له م قسانه بهینه جاری با من کۆمه لیک پیشنیارم هه یه بته می. حه بیب سوچه تچی بوو و هه رچه نده سکرتری پارتی بوو و له کورده فه یلییه کانی به غدا بوو، کوردی ئه زانی به لام له و پایه به رزه شدا بوو، هه ر به عه ره بی قسه ی ئه کرد. به زه زه ده شتی گوت: هسه مو وکته هذا.. خلیلیا بتنکه و دزلیا للمکتب السیاسی: واته ئیستا کاتی ئه وه نییه و هه موو قسه کانتم بو بکه ره ته نه که یه که وه و بۆم بنیره بو مه کته بی سیاسی.

زه زه ده شتی پی گوت ده باشه ته نیا گوی له م توژه قسه یه بگره که هی منالیی ئیمه یه.. منالانی گه ره کی پیرمه سوور له سلیمانیه کۆنه بووینه وه و چیشته قوولیمان ئه کرد. حه بیب گوتی شنو هذا؟ گوتی منالان هه رییه که له ماله وه شتیکیان ئه هیئا.. یه کیک مه نجه ل، یه کیک تر توژیک برنج، ئه ویتره وت و چیلکه.. ئه ویتریان نان و خوئی و منالیکی دیکه توژیک روئی ئه هیئا.. به منیان

گوت ئه ی عه لی تو چی ئه هینیت؟ گوتم من فووم له سه ره . گوتیان فوو؟! گوتم به لی که ئاگره که ئه که یه وه خو ئه بیته یه کیك فووی لی بکات تا دائه گیرسیته و ئه که شیتته وه .. ئه ی چۆن! ئینجا جه نابی کاک حه بیب تو ش له م پله و پایه یه تدا، له م شوپشه گه وره یه دا وا دیاره هر فووت له سه ره و هیچی تر!!

زه رده شتی و ماو تسیتۆنگ

عه لی زه رده شتی سه ردانی باره گا سیاسی و عه سه که ریبه کانی نه ئه کرد، به لام بنکه و باره گا کانی ئیمه له و ناوچه یه دا شانسی میوانداریتی مامۆستا زه رده شتیان هه بوو. بیگومان هۆی سه ره کی په یوه ندبی به دۆستایه تیبی منه وه بوو. رۆژیک هات بو ناوکیله کان. هاوری سه بری که سه ر لقی هیزه که ی ئیمه بوو له ناوچه ی شوان له ویبوو، گوتی مامۆستا زه رده شتی رات چییه له هاوری ماو تسیتۆنگ؟ له وه لامدا گوتی من پرسیاریکت لی ئه که م، ئه گه ر چل سه ر مه ر و بزنت له ره واندن بده می ئه توانیت به ته نیا هه موویان بگه یینته ئه م باره گایه له ناوکیله کان؟ سه بری عه رب بوو به لام به باشی فییری کوردی بووبوو، گوتی نه وه لالا به م هه مو شاخ و داخ و شیو و دارستانه به یه کاجووهدا زۆر زه حمه ته ! زه رده شتی گوتی ماو تسیتۆنگ ملیاریک به رپۆه ئه بات و هیچیشیانی لی ون نابیت، ئه وه یه رای من، من و ماو تسیتۆنگ یه ک جیاوازییمان هه یه : ئه و خو ی ئاقله و میلله ته که شی ئاقله و به قسه ی ئه کات.. من خۆم ئاقلم به لام میلله ته که م به قسه م ناکات.

زه رده شتی و عه زیز

عه زیزی حاجی ئه حمه دی جۆلا.. هاوری و قسه خو ش و نوکته بازی کوچکردوو مان عه زیز یه کیك بوو له که سه هه ره قسه خو ش و سوعبه تچییه کانی تا ئه مرۆی سلیمانی، هاوری و دۆستی زۆر بوو، نزیکترینیان کاک مولازم عومه ر و به نده بووین. به پیشمه رگایه تی هاتبووه دهره وه، رۆژیک له دوکانه که ی زه رده شتی که

هاتبووه چۆمان ئەم حيواره له نۆوان عەزیز و زەرە شتیدا رووی دا. عەزیز کۆرپکی قۆز بوو، رانکوچۆغە و جامانە و پشتینی ئەستووری ئەبەست، کلاشینکۆف و دەمانچە و دووربینیکیش لە ملیدا بوو، بەم شیۆهیه هاتە خزمەت! عەلی زەرە شتی. زەرە شتی باسی تیکۆشان و کوردایه تی خۆی ئەکرد که تووشی گرتن و راوانان و لیدان بووه و تۆرانییه کانیش له که رکوک تیزابیان کردووه به دەموچاوی دایکیدا و شههید بووه. عەزیز گوتی: ئینجا ئەوانه چی یه له چاوه وهی به سه ر منداهات! گوتی: چیت لی به سه ر هاتووه؟ عەزیز: تۆ نازانیت چیم لی به سه ر هات و هەر بیژیشم نایه ت باسی بکه م و فشه ی پیوه بکه م.

- ده بلی بزانه چیت لی به سه ر هات.

× بی قه زایه بیت پیاو له ری کوردایه تیدا هه رچی لی بی ت نابی ت باسی بکات.. عه ییه بو تۆ!

- ده بلی چی بووه هه تیو.. دل م شه قی برد!

عەزیز گوتی: من له حیزبدا بووم.

- چاوت دهر بی ت، حیزب چی یه !!

× نه له پرۆگرام و نه له نیزام داخلی حیزبیدا ئەوهی که باس نه کرابوو له ریگای تیکۆشاندا به سه رت دی ت، من ئازایانه شانم دایه به ری.. تۆ چیت کردووه هه ر له خۆ ته وه خۆ ته هه لئه کیشیت؟

- ده بلی کورم چیت لی کرا؟

عەزیز گوتی: له ئینزیبا تخانه که ی سلیمانی گرتیانم، پاش ئەوهی هه موو ئازایان شکاندم به شه ق و به لیدان.. شه ش عه سه کهری چه ته ولی زرته بو ز یه کی شه ش جاریان (گ..م). تۆ شتی وات لی به سه ر هاتووه فشه که ر؟

زەرە شتی واقعی و پرما و ئەبلەق بوو.. گوتی: نه وه لالا.

پاش ئەوه که عەزیز دیار نه ئەبوو، مامۆستا زەرە شتی به پیکه نینه وه ئەیگوت: حیزه که دیار نییه !!

له گۆتاییدا ئەبێت وەسیتەکهی به و شیوهیهی خۆی بۆی کردم بنووسمهوه:
 "که مردم ده بار دار له زهویدا رابخه ن.. تهرمه کهی منی بخره سه، ئینجا
 ده بار داری تر به سه تهرمه کهمدا بلابکه نه وه و ناگری تی به ربه ن." دوا جاریش
 که عه لی زه رده شتیم بینی له رۆژانی شکسته کهی ئازاری ۱۹۷۵ دا بوو، له چۆمان،
 خواحافیزی له من کرد و گوتی به ره و سه رده شتی ئێران ئه پۆم. فرمیسک به خور
 به چاویدا ئەهاته خواره وه و منیشی هینایه گریان.

دیداری میدیا و رۆژنامه نووسان

سالانی ۱۹۷۳-۱۹۷۵ رۆژنامه نووس و نووسەر و کهسانی سیاسی سهردانی ناوچه
 ئازادکراوهکانی شۆرشیان ئه کرد بۆ کوردستان، بیگومان زوربه یاخود هه موویان
 ئەهاتنه ناوچهی سه رکردایه تیی شۆرش بۆ بینین و نووسینی وتار و رییۆرتاج.
 باره گای ئیمه ش یه کهک بوو له و شوینانهی ئه م کهسانه سهردانیان ئه کرد و به
 حوکمی لێپرسراوی من له حیزبدا، زوربهی ئه و دیدارانه له گه ل مندا ئه نجام ئه دران.
 ئەوانه ی له رێگای پارتیه وه ئەهاتنه لای ئیمه یان یاوه ر یاخود وه رگێرێکیان
 له گه لدا ئەهات.

جاریک له کانی سپیندار خه ریکی قوربه کاریی بینا دروستکردن بووین.
 رۆژنامه نووسیکی ئه وروپایی له گه ل کاک چیای عه باس به گی ساحیبه قپراندا هاتن بۆ
 لامان. چیا کورپکی رۆشنبیری چه پخوان بوو. زۆر لایان سه یر بوو که ئیمه به بی
 جیاوازی له بینا دروستکردنه که دا به شدارین، که یه کهکیان من بووم و لێپرسراوی
 یه کهمی ئه و باره گایه ی سه رکردایه تیی حیزبی خۆمان بووم.

جاریکی دیکه رۆژنامه نووسیکی فره نسی هات بۆ بینیمان. ته ماشام کرد وه ک
 وه رگێر دکتۆر ئه حمه د عوسمانی له گه لدا یه. دکتۆر ئه حمه د عوسمان سه رده میک
 له پاش شۆرش ی ۱۴ ته موزی ۱۹۵۸ کرابوه لێپرسراوی ئیستگه ی رادیۆی
 کوردیی به غدا وه ک که سیکی سه ر به حیزبی شیوعی. پاش ئه وه له سوؤقیت

دكتوراى له ميژوى كورددا وهرگرتبوو و بووه ماموستا له كۆلچى ئادابى زانكۆى به غدا. ته بيهه تيكي تايبه تى هه بوو له په يوه ندييه كانيدا كه حه زى نه ئه كرد خه لكى له خۆى بچووكتر له ته مه ن و له خویندنندا سه لامى لى بکه ن چ جاي ئه وهى له گه ليدا دانیشن و گفتوگوى له گه ل بکه ن.

جاريك كه هيشتا له به غدا بووين لايان پرسىبوو بۆچى فاروق سه لامى لى كردوویت وه لامت نه داوه ته وه؟ گوتبووى ئه وه "طه له بهى طه له بهى منه .. ئه وه چيه سه لام له من بکات."

كاتيك دانيشتين له باره گا و من لئپرسراوى حيزيېكم و ئه ویش ته نيا وه رگيڤه له گه ل رۆژنامه نووسىكى فره نسيدا، زۆر سه رى سوپما، منيش پيم گوت ماموستا له لات سه ير نه بيٽ و هيج گرژ مه به كه ئيستا ناچاريت نه ك ته نيا قسه م له گه ل بکه يت به لكو ئه بيٽ موته رجيمى من بيت. ئه گه ر طه له بهى تو پيشكه ويٽ بو تو عه يب نيه به لكو سه ربه رزيه !

گوتى له سه رى مه پۆ و ئه م قسانه بو ئه م پياوه ش مه كه. دواى تۆزنيك له باس و خواس و ده مه ته قىي سياسه ت كابر تىگه يشت فره نسيه كهى د. ئه حمه د زۆر باش نيه، لىي پرسى ئينگليزيه كه ت چۆنه؟ گوتى زۆر باشتره. ئيتر ده ستكرا به قسه كردن به زمانى ئينگليزى. رۆژنامه نووسه كه پرسىارى راي حيزىي ئيمه ي له من ئه پرسى ده رباره ي جياوازيه كانى نيوان يه كيتىي سوڤيٽ و چينى ميللى، منيش له گه ل بۆچوونه كانى چيندا بووم و باوه رى زۆرم به بيروباوه ر و هيلى سياسىي حيزىي شيوعىي چين هه بوو به رابه رايه تىي هاوړى ماو تسيتونگ و دژى هيلى سياسىي حيزىي شيوعىي سوڤيٽ بووم. به دريژى له و باسه ئه دوام. دكتور ئه حمه د عوسمان هه نديكى وه ك خۆى و زوربه ي به پيچه وانه وه وه رئه گيڤا.

پيم گوت ماموستا بو وا ئه كه يت؟ من ئينگليزى ئه زانم تو وه رگيڤيت ليڤه دا نابيٽ را و بۆچوونى خۆت ئاوه ها ده ربريٽ. گوتى به سه رى برات قسه كانى من له وهى تو راستتره !

که ئەم کهینوبهینەم بۆ رۆژنامە نووسە فرەنسییە که گێرایەوه زۆر پیکەنی و گوتی دەفەرموو پیۆیستمان بەم برادەرە نییە با خۆمان بە ئینگلیزی قسە بکهین. ئەم گێرانهوهیە بۆ ناسیاوانی دکتۆر ئەحمەد عوسمان لە مامۆستایانی هاوڕیی و قوتابییهکانی تامی خۆی ههیه.

چاوپیکه وتنیك له گهڵ رۆژنامه نووسیکی سویدی

به سوپاسیکی زۆره وه له برای خۆشه ویستم دکتۆر ئەحمەد بامەرینییه وه کاتیك سه فیری عیراق بوو له سوید و زووتریش به شدارى کارى سیاسى و شۆرشیش بوو ئەم چاوپیکه وتنه م پیکه یشت که له مانگی کانونی یه کهمی ۱۹۷۵دا له رۆژنامه یه کی سویدییه وه بۆی پاراستبووم.

ئەمە نووسینه که یه به وینه یه کی منه وه له گهڵ وه رگێرانی بۆ سه ر زمانى خۆمان:

جینگای سوپای عیراق (جۆلان) ه نهك كوردستان

فاروق ئەلیت:

یه کیتی سۆقیت کار بۆ بهرژه وه ندییه کانى خۆی ئەکات له سه ر حسابى میلیله تانى تر. فاروق سه رۆکی لقی کوردی حیزبى شیوعى مارکسى - لینىنى، قیاده ی مه رکه زییه . یۆران لوندین چاوپیکه وتنیکی کردوه له گهڵ هاوړی فاروق دهرباره ی بۆچی لیژنه ی مه رکه زی حیزبى شیوعى جیا بونه وه ی تیا دا دروست بوو و له نیوان گۆرانخوازان دهرباره ی تۆیژینه وه ی بارودۆخی عیراق وه تیروانین بۆ سۆشیال ئیمپریالیزم. - بۆچی له سالی ۱۹۶۷دا له حیزبه که تان حیزبى شیوعى جیا بونه وه؟

ئهرکی سه ره کیی هه موو پارتیکی کۆمۆنیست هه لگیره ساندنى شۆرشه و ده سته سه ردا گرتنى ده سه لاته بۆ کریکاران و جووتیاران.

ئیمه شانازی به پارتیه که مانه وه ئەکهین که له سالانی ۴۰ - ۵۰ کاندایه و کات ئیمه گه وره ترین قه واره ی سیاسى بووین و گه وره ترین دهر فەمان هه بوو ده سه لات بگرینه ده ست له

رېنگه‌ی هه‌لېژاردنی نازاده‌وه، به‌لام سه‌رکردایه‌تیی حیزبی شیوعی له‌لای وابوو هه‌ندیك تیگه‌یشتنی جودایان هه‌یه بۆ گۆرانکارییه‌کان. ئەوان نوینه‌رایه‌تیی هیلێکیان گرتبووه‌به‌ر که پشتگیری ئەو دەسه‌لاتانه بکریت که له لایهن بۆرجواکانه‌وه دانه‌ران بۆ نمونه رژیمی قاسم له سالی ۱۹۵۸ تا ۱۹۶۳ و ئیستاش حیزبی به‌عس، حیزبی شیوعیی عێراق له‌گه‌ڵ ئەوه‌دایه و به‌ شیوه‌یه‌کی ناشکرا لای داوه له بۆچوونی زۆرینه و بیروباوهری مارکسی - لینینی.

ئه‌م‌رۆ ته‌جێندای حیزبه‌که وه‌ك نوینه‌رایه‌تیه‌کی یه‌کیته‌ی سوڤیته‌ی کار ته‌که‌ن نه‌ك بۆ خه‌لك، بۆ نمونه تیروانینی حیزبی شیوعی (ل. م) له‌سه‌ر پرسى كورد پشتگیری كردنى ده‌سه‌لاته بۆ له‌ناو بردنى كورد. ئەوه‌ش به‌ پێی به‌رنامه‌ی یه‌کیته‌ی سوڤیته‌ی و پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانیته‌ی.

- به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی یه‌کیته‌ی سوڤیته‌ی چییه‌ له‌ عێراق؟

ئەو بزوتنه‌وه‌ نیشتمانییه‌ی که له‌ هه‌موو جیهاندا سه‌ری هه‌لداوه‌ پێشبرکێیه‌. سوڤیته‌ی به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی خۆی ته‌پاریزیت له‌سه‌ر حسابی میلیله‌تانی تر، به‌ روونتر مانای ئەوه‌یه‌ سوڤیته‌ی ته‌یه‌وێت کۆنترۆلی نه‌وتی عێراق بکات له‌رېنگه‌ی که‌نداوی عه‌ره‌بی / فارسییه‌وه‌.

- چ ناره‌زاییه‌ك هه‌یه‌ له‌ عێراق؟

حیزبی به‌عس ده‌سه‌لاتی ته‌واوی خۆی هه‌یه‌ و نوینه‌رایه‌تی چینی بۆرجوازییه‌کان ته‌کات له‌ عێراقدا. بۆرجوازییه‌کان خالی هاوبه‌شیان هه‌یه‌ له‌گه‌ڵ سۆشیال ئیمپریالیزم و ئیمپریالیزمی ئەمریکا. ناره‌زایی و ناکۆکی سه‌ره‌کی له‌ ولاتی ئیمه‌دا له‌ نیوان بۆرجوازه‌ بیرۆکراته‌کان و هاوکاره‌کانیاندايه به‌رامبه‌ر میلیله‌ت. خه‌لك به‌ گشتی رێکخراو نین، به‌لام ئۆیۆزیسیون هه‌یه‌، ئەویش پارتی دیموکراتی کوردستان له‌ ئیستادا سه‌ره‌ۆکایه‌تی ته‌کات. جگه‌ له‌و پارتیه‌، ئیمه‌ش لی‌ره‌ین که‌ پێکه‌وه‌ چالاکانه‌ کاری خه‌باتی چه‌کداری ته‌که‌ین له‌گه‌ڵ سی تا چوار گروپی نیشتمانی و حیزبه‌ سۆشیالیسته‌کان. زۆرداری و خراپه‌کاری حیزبی به‌عس وای کردوه‌ خه‌لك به‌ گشتی له‌ عێراق نه‌توانن سه‌ره‌ه‌ل‌دان بکه‌ن. به‌عسییه‌کان نوینه‌رایه‌تیی به‌رژه‌وه‌ندیی بۆرجوازییه‌کان ته‌که‌ن له‌سیاسه‌تی ده‌ره‌وه‌دا، ئەمه‌ش به‌ سه‌یروسه‌مه‌ره‌ نه‌بیریت کاتیک عێراق به‌ ناشکرا پشتگیری خۆشی بۆ پرسى فه‌له‌ستین نیشان داوه‌.

ئەبیت له بیرمان نەچیت بەعسییبه کان سیاسی کورت خایەن پەپرەو ئەکەن بۆ ئەوەی
هەمیشە کیتشە ی گەورە له ئارادا بیت.

ئیمە با بچینه وە بۆ چەند سالتیک لەمەوبەر کاتیک سوپای ئەردەنی قەساجانە یەکی
دروستکرد له دژی چە کدارە فەلەستینییه کان، له ئەردەن لە وکاتەدا سوپای عێراقی
هەبوو فەلەستینییه کان پەنایان برده بەر سوپای عێراقی بەلام سوپاکە ی عێراق بەهیچ
شیوە یە ک فەلەستینییه کانێ نە پاراست و هیچ گرنگیان پێ نەدان. ئەگەر عێراق بیەوێت
پەپرەوی سیاسی بکات نابیت سوپاکە ی بە کاربەتێت له دژی برا کوردەکان بە لکو
بیاننیریت بۆ جۆلان و سینا.

- تیگەیشتنی تۆ چیه دەربارە ی ناکۆکیه کانێ عێراق و ئێران لەسەر کەنداوی عەرەبی /
فارسی؟

بەرنامە ی ئێران ئاشکرایه، شای ئێران ئەیه ویت کۆنترۆلی دەروازە ی هەناردە ی نەوت
زامن بکات.

- بە چ شیوە یە ک بەعس ئەپروخینریت؟

تەنها بە شۆرشێ چە کداری له هەموو عێراقدا، ئیستا ئەم شۆرشە تەنها له کوردستان
هەیه و بۆیه ئەبیت پالپشتی لی بکەین.

هەردوو لمان دژی بەعسی فاشستین و هەول ئەدەین دەسەلاتیکێ دیموکراتی پیک
بەینین له رێگای هەلبژاردنە وە له لایەن خەلکە وە، کە ئۆتۆنۆمی بۆ کوردەکان دابین
بکات. ئەو پارتە سیاسیانه ی کە له گەلماندان دژی بەعس بیجگە له پارتی دیموکراتی
کوردستان، ئەمانەن: بەعسییه چەپەکان، سۆشیالیستی عەرەبی، کۆنگرە ی نیشتیمانیی
عەرەبی، حیزبی یه کیتی عەرەبی، و حیزبی سۆشیالیست.

دەسەلاتی سەربازی عێراق یه کیکه له دیارترین هیژەکان له عێراقدا هەتا ئیستا بۆ
مەرامی تاییهتی بە کارئەهینریت بەلام ئەبیت ئەوەمان له بیر نەچیت سەربازەکان بە زۆر
ئەو کارەیان پێ ئەکریت و هەموویان کوری جووتیار و کریکارن و ئەفسەرەکانیش
نوینەرایهتی بۆرجوازه کان ئەکەن.

به عسییه کان همیشه ئه نالینن به دهست نه خۆشی گومان کردنه وه له به شیخ له سوپای عیراق و بژاردیهان ئه کهن، ئه فسهره کان ئه خه نه به ندیخانه بیان له سیدارهیان ئه دهن، ئه وهش کاری کردووه ته سهریان و هاندره بۆ ته قینه وهی شهر له ناو سوپادا. به لام خه لکی به توانا له وی نییه.

- ئایا جه نه رال بارزانی سه ر کرده ی به هیزی شۆرشه که یه ؟

به لئ. ئه مرۆ ئیمه پیکه وه خه بات ئه که یین بۆ هه مان مه به ست چونکه به رژه وه ندیی هاو به شمان هه یه، خه بات ئه که یین بۆ ده سه لاتیکه دیموکراتی له عیراق ئیمه ئاور له دواوه ناده یینه وه که چی پرووی داوه.

ئه مه ویت نمونه یه که ت پیبلیم، کاتیک ریکه وتنی ۱۱ی ئازاری ۱۹۷۰ بوو، ناکۆک بووین، ئیمه باوه رمان وابوو خه باتی چه کداری ئه بوو به رده وام بیست، هه لیکی زیترین هه بوو بۆ له ناو بردنی به عسییه کان، سه رکه وتنی ته واو هه بوو به سه ر سوپای عیراق دا و زیانی زوریان پیکه یشتبوو له چیاکاندا، به لام ریکه وتنه که هه لیکی دا به به عسییه کان بۆ ئه وهی خۆیان کۆیکه نه وه بۆ ده ست پی کردنه وهی شهر. تیگه یشتنمان بۆ ئه م بابه ته وه ک خۆی ماوه. ریکه وتن له گه ل به عسییه فاشسته کان ناکریت و هه موو هه ولتیک له گه ل ئه وان شکست دینیت.

له ناو به عسییه کاندای ئیستا بیرورای جیاواز هه یه، ئه گه ر شهر به رده وام بیست ئه بیته هۆی ئه نجامدانی کوده تا له ناو سه ر کرده کانی به عسدا و له به ر ئه وه به عسییه کان بۆ ئه وهی دۆخه که ئارام بکه نه وه و له و کیشانه ده رباز بن گفتوگۆیان له گه ل پارتی دیموکراتی کوردستان ده ست پیکردوه، ئه وهش وا ئه کات بزوتنه وه که مان له مه ترسیدا بیست بۆیه ئه بیست زۆر به ئاگا یین.

"Irakarméns plats är på Golan Inte i Kurdistan"

—Sovjetunionen förtäroder sina egna intressen på andra nationers bekostnad, säger Faruk, ordförande för den kurdiska grenen av det marxist-leninistiska kommunistpartiet - Centralkommendot.

Göran Lundin har intervjuat kurdiskt kommunistiskt parti i Irak och synen på socialismen.

■ Vad är här ett parti med Israhela kommunistpartiet 1947?

■ Vad är kommunistpartiet Israhela? Det är ett parti som i princip är en av de största i länderna som har varit under brittisk styrelse. Det är ett parti som har varit under brittisk styrelse sedan 1947 och 30-talet till vi var det största partiet i landet och hade stora möjligheter att vinna makten i Irak.

■ Men i partiet hade kommittéer sig personligt med politiska förhållanden. Detta kommittéer i Irak och i den nordliga delen av Irak och i Irak och i den nordliga delen av Irak.

■ Det var en stor kommitté som var den största i Irak och i den nordliga delen av Irak.

■ Vilka intressen har kommittén?

■ De politiska intressena i Irak och i den nordliga delen av Irak.

■ Vilka är medlemmarna i Irak?

■ Marxistpartiet, som kämpar för en egendomlig socialism, är representerat för Israhela kommunistpartiet i Irak. Det är en del av Israhela kommunistpartiet som är en del av Israhela kommunistpartiet i Irak.

■ Beslutades i Irak om den egendomliga socialismen? Det är en del av Israhela kommunistpartiet som är en del av Israhela kommunistpartiet i Irak.

■ Vilka är medlemmarna i Irak? Det är en del av Israhela kommunistpartiet som är en del av Israhela kommunistpartiet i Irak.

■ Vilka är medlemmarna i Irak? Det är en del av Israhela kommunistpartiet som är en del av Israhela kommunistpartiet i Irak.

■ Vilka är medlemmarna i Irak? Det är en del av Israhela kommunistpartiet som är en del av Israhela kommunistpartiet i Irak.

■ Vilka är medlemmarna i Irak? Det är en del av Israhela kommunistpartiet som är en del av Israhela kommunistpartiet i Irak.

utan planera det på Golan, Golan och i Irak.

■ Vilken upplösning har Israhela kommunistpartiet i Irak? Det är en del av Israhela kommunistpartiet som är en del av Israhela kommunistpartiet i Irak.

■ Vad är det för ett parti? Det är en del av Israhela kommunistpartiet som är en del av Israhela kommunistpartiet i Irak.

■ Vad är det för ett parti? Det är en del av Israhela kommunistpartiet som är en del av Israhela kommunistpartiet i Irak.

■ Vilka är medlemmarna i Irak? Det är en del av Israhela kommunistpartiet som är en del av Israhela kommunistpartiet i Irak.

■ Vad är det för ett parti? Det är en del av Israhela kommunistpartiet som är en del av Israhela kommunistpartiet i Irak.

■ Vilka är medlemmarna i Irak? Det är en del av Israhela kommunistpartiet som är en del av Israhela kommunistpartiet i Irak.

■ Vilka är medlemmarna i Irak? Det är en del av Israhela kommunistpartiet som är en del av Israhela kommunistpartiet i Irak.

■ Vilka är medlemmarna i Irak? Det är en del av Israhela kommunistpartiet som är en del av Israhela kommunistpartiet i Irak.

به ریگاوہ: ھەندیک دەمەتەقی لەگەڵ خۆم

شیوعی ئەبێت شۆرشگێڕ بێت. شۆرشگێڕیش تەنیا چەك و راپەڕینەکان نییە بەلكو تیگەیشتنیشە لە ھەلۆیستی سیاسی و لەوہی بە چ جۆریك بەشداری لە ھەلبژاردنە جیاجیاكاندا بكات، ھەر لە نەقابەكانی كرێكارانەوہ تا نەقابە پیشەییەكان و رێكخراوە سیاسییەكان، لەسەر چ پرۆگرامیك لەگەڵ لایەنەكانی دیکەدا رێك ئەكەوێت كە ئەبێت بە ھەموو حالێك رێگای بەرەو پێشچوون بێت و روون و ئاشكرا و دوور لە تەمومژ و سەرلێشیواوی.

ئەبێت ئەوہ بڵم كە من لە ھەموو ژيانی حیزبیدا ھەر لە رۆژانی یەكەمی چوونە ناو یەكیتی قوتابیانەوہ كە لە نیوان پۆلی شەشەمی سەرەتاییەوہ تا پۆلی یەکی ناوہندی كە زۆر بە تەمەنی منالییەوہ چوومە ناو رێكخستەكانیانەوہ و ھەر لە قۆناغی ناوہندیدا چالاکیی حیزبیم دەستپێكرد، ھەر لە و كاتانەوہ ھەستی راستەقینە ی چەپرەوی و شۆرشگێڕیم تێدا بوو. لەو تەمەنەوہ بیجگە لە ھەلسوكەوتی رۆژانە ی سیاسی لە سنورێکی كەمیشدا بێت دەستم كرد بە خویندنەوہ بە گوێرە ی ئەو توانا و زانینە سەرەتاییە و ئەو نامیلکانەش كە لە بەر دەستدا بوون. بە مانایەکی تر ئەوہم ئەزانی و باوەرم وابوو كە ئەبێت شیوعی و حیزبی شیوعی پێش ھەموو كەس و گشت حیزبێکی دیکە ئازاتر و شۆرشگێڕتر بن. من زۆر دژی ئەو تیگەیشتنە بووم كە زوربە ی جار حیزب یاخود كادەرەكان دوو شتیان تێكەڵ ئەكرد: ناشتی لە جیھاندا و رێگرتنە بەری ناشتی لە تێكۆشاندا.

ھەر لەو تەمەنەشەوہ ھەستم ئەكرد كە حیزبی شیوعی یاخود راستر وایە بڵین ھێلی خاوەن دەسەلاتی ناو حیزب لە ھەلەدایە بەرامبەر ئەم تیگەیشتنە. ھەر وہا من ئەگەر ئەو كاتانە بە سادەیی لە رێرەوی حیزب و لە كەمترین ئاستدا بووم لە تیگەیشتن لە تیۆریی ماركسیزم – لینینیزمدا، پاش ماوہیەك زۆر بەرپوونی بەوردی لەو گەیشتم كە ھەلە ی ھەرە گەرە ئەوہیە حیزبی شیوعی لە مەسەلە نەتەوہییەكانی كورد بە رێبازیکی راستدا ناپوات.

ئه بوو به گویره ی زانستی ئه م ریگایه خوئی مه سه له ی چه وساندنه وه ی نه ته وه یی به به شیك دابنریت له چه وساندنه وه ی چینایه تی و سه رکردایه تی مه سه له ی نه ته وه یی نه داته ده ست حیزبه ورده بۆرچواکان و به پیچه وانه ی ئه وه وه ئه بوو به رگریکاری و رابه ریکردنی ئه م بواره گرنگه به ده ست حیزبیکه وه بیت که دژی چه وساندنه وه ی مرۆقه بۆ مرۆقه و له هه موو چین و توپزه کانی ناو کۆمه ل زیاتر به تنگ مافی مرۆقه و مافی گه لانه وه بن له چاره نووسی خویندا.

هه لگرتنی دروشمی به رگریکردن له مافه ره واکانی گه لی کورد ئه بوو به ده ست شیوعیه کانه وه بیت پیش نه ته وه ییه کان، نه ک وه ک تاکتیکی رۆژانه یا خود قوناغیک به لکو ئه بوو به باوه ریکی پته وه وه ئه وه پینمایه بکرایه و له ستراتیژی حیزیدا بوایه . من لیڤه دا مه به ستم ئه وه نییه حیزب ده سته رداره ی مه سه له ی کورد و مافه ره واکانی گه لی کورد بووه له عیراقداه لکو بۆ ئه وه ی خوینهری ئه م رایانه ی من لییان تیک نه چیت مه به ستم له سه رکردایه تییه به هه له چوه کانی حیزبه .

ئه گینا حیزبی شیوعی که له سالی ۱۹۳۴ دا دامه زراوه ، له سالی ۱۹۳۵ دا دامه زرینه ری حیزب هاوری فه هد له رۆژنامه ی (کیفاح ئه لشه عب) دا دانی ناوه به مافی گه لی کورد له سه ربه خویدا و دوا به دوای ئه وه ش به هه لویت و به په یره ی دیار ئه وه ی ده رپروه . من مه به ستم سه رکردایه تیکردنی مه سه له ی نه ته وه ییه تا گه یاندنی به ئامانجه ره واکه ی له سه ربه خوئی و دامه زراندنی حوکمی دیموکراسیی میللییه وه و به ره و سۆشیالیزم.

لیڤه دا ئه مه ویت ئه وه ده ربخه م که من هه موو کاتیک پیم وابوو که شیوعیه کان ئه بوو له تیکۆشانیاندا باوه رپیان به به رپه چدانه وه ی توندوتیژ بوایه به رامبه ره موو ده سته رییه ک بۆ سه ره هاوریکانیان و ریگه سته نه کانیا ن که ئه مه به شیکه له تیگه یشتن و له سه ره رۆیشتنی بیروباوه رپه سۆرشگرییه کانیا ن.

له کوردستان ده سته ریژی لیڤان و کوشتنی نارپه وا روویدا، له به غداد و ناوه رپاست و خوارووی عیراقیشدا هه ره و شیوه یه بوو، ئه مه شالاوئیکی دارپژراوی

دوژمنه کانی حیزب بوو. به بی هیچ روودانیک یاخود کرده وه یه کی ناٹاسایی له سالی ۱۹۵۹ دا چهنده که سیکی ناسراو په لاماری (ئه حمده غه فور) ی لیپرسراوی ریکخستنه کانی حیزبی شیوعی سلیمانیان دا که تیکۆشه ریک بوو پتر له ده سال له ژیر ئه شکه نجه دا له ناو زیندانه کانی فه رمانپه وایی پاشایه تیی عیراقددا خوږاگر و سه ربه رز بوو.

ئه م زنجیره ده سترژییه یان گه یانده ئه وه ی که چهنده تاوانباریک بتوانن به ئاشکرا چهنده رۆله یه کی تیکۆشه ری کورد و شیوعی سلیمانی له کانی ماسیی سلیمانیدا بکوژن و سه رکرده یه کی کریکاری و هک ئه وپه حمانی سالی خله بکوژن و ته رمه که شی بسوتینن.

هه روه ها له به غدا به عسی و نه ته وه چییه عه ره به کان به لیدانی خه لک و کوشتنی هه ندیکی دیکه چهنده گه په کیکی به غدا پاکتاو بکن له دۆسته کانی حیزبی شیوعی بۆ ئه وه ی ئه و گه په کانه ی و هک ئه عزمیه و جعیفر له که رخ له ناو به غدا قۆرخ بکن بۆ ته راتینی سیاسی خویان. به لی، بالیکی گه وره و به توانا له ناو حکومه تدا پشتگیری ئه کردن به لام حیزبیش ئه و سالانه زۆر له وه به هیزتر بوو که نه توانیت ئه م شالاهه دپنده کۆنه په رستیانه بشکینیت و راویان بنیت به هه مان شیوه ی توندوتیژی ئه وان.

ئه م نمونه بچوکانه ره نگدانه وه ی سیاسه تیکی ترسنۆکانه و مه یدان چۆلکردن بوو بۆ هیزه کانی دیکه ی ئه و مه یدانه. تا گه یشته ئه وه ی له و قوناغه دا شیوعی به ناسک و ترسنۆک بناسریت و هه موو ده سترژییه ک قبۆل بکات، به وه ش جه ماوه ریکی زۆریان لی دوورکه وته وه و ئه مه هۆیه کیش بوو له لاواز بوونی حیزب و که مبه ونه وه ی ئه ندنامه کانیشی.

هه ر له و رۆژانه وه دوو ریبازی جیاواز له یه ک له ناو حیزبدا دروست بوو که له دوایدا و هک بینیمان بوو به دوو رینگای جیاواز: شۆرشگێر و ناشۆرشگێر که جوانترین ناو له ناو کوردستاندا ناوبرا به شۆرشگێره کان و سیلمیه کان، به و

مانایه‌ی لایه‌نی یه‌که‌م ئه‌یویست به‌ ریگای شوپرشدا کاروانی خو‌ی به‌ره‌و پیش‌ببات به‌ره‌و وه‌رگرتنی ده‌سه‌لاتی سیاسی و لایه‌نی دووه‌میش به‌ ریگای ناشتی و سیلمی و سه‌لامه‌تیدا و به‌ رازیوون به‌ سه‌رکرده‌یی حیزبه‌ نه‌ته‌وه‌ییه‌ بو‌رژوازییه‌کان و تا گه‌یشته‌ ئه‌وه‌ی هیلی یه‌مینیی ریفیژنیست هه‌ول‌ بدات حیزب هه‌لبو‌ه‌شینتیه‌وه‌ و بیخاته‌ ناو ری‌کخستنیک‌ی نه‌ته‌وه‌یی عه‌ره‌بی عه‌بدولسه‌لام عارفی ئه‌و کاته‌دا که‌ ناوی (ئیتی‌حادی ئیشتیراکی) بو‌و.

ئاوه‌ها ئه‌و حیزبه‌ فراوانه‌ تیک‌وشه‌ره‌یان گه‌یاند ه‌ ئه‌م ئه‌نجامه‌ی ئیستا که‌ به‌ شه‌ره‌ش‌ه‌ق و سه‌وال‌کردنی ده‌نگ له‌ هیزه‌کانی دیکه‌ ئینجا بتوانیت له‌ هه‌لبژاردنه‌کانی کوردستان و عیراقدا یه‌ک نوینه‌ری هه‌بیت له‌ ئه‌نجومه‌نی نوینه‌رانی عیراقدا که‌ کاکه‌ی سه‌رکرتیریش خو‌ی حه‌زی لییه‌تی و خو‌ی پیش‌ ئه‌م ده‌وره‌یه‌ چوو ه‌ ئه‌و پۆسته‌وه‌ و له‌ کوردستانیشدا ته‌نیا یه‌ک نوینه‌ری هه‌یه‌ !!

* * *

پاش ئه‌م ماوه‌یه‌ کۆششی من هه‌ول‌دان بو‌و بو‌ ریگرتنه‌ به‌ری پته‌وه‌کردنی ئه‌و ری‌کخستنه‌ی منی تیدابووم و له‌و ری‌په‌وشدا هه‌ولی په‌ره‌پیدانی گیان و هه‌ستی شو‌رشگی‌پیم دا له‌ ناو ئه‌و ری‌کخستنه‌ و له‌ ناو جه‌ماوه‌ردا.

به‌ نووسینه‌کانمه‌وه‌ دیاره‌ که‌ من له‌ هه‌موو ژیا‌نی حیزبیدا له‌ به‌ره‌ی چه‌پ و شو‌رشگی‌پیدا بووم، دژی ملکه‌چی و هه‌لاتن و ترسنۆکی بووم. هه‌ر بۆیه‌ له‌و چه‌ند ری‌گایه‌ی که‌ له‌ ناو ری‌کخستنه‌کانی حیزبیدا هه‌بوو، له‌ سالانی دوا‌ی ۱۹۶۳ و کوده‌تا خویناوییه‌که‌ی به‌عسدا، من به‌ هه‌موو توانایه‌که‌مه‌وه‌ له‌ گه‌ل به‌ره‌ی شو‌رشگی‌پیدا مامه‌وه‌ و گویشم نه‌ئه‌دایه‌ ئه‌و شیکردنه‌وه‌ و لی‌کۆلینه‌وه‌ تیوریانه‌ی هاو‌پری‌ پیشکه‌وتوو و سه‌رکرده‌کان ئه‌یانکردن، بو‌ سه‌لماندنی ئه‌م قسانه‌م کاتیک له‌ سالانی دوا‌ی ۱۹۶۳دا که‌ وه‌ک له‌ لاپه‌ره‌کانی پیشووی ئه‌م یاده‌وه‌ریانه‌مدا باس‌م کردوووه‌ پا و بو‌چوونی ناو حیزب سێ ری‌چکه‌ی جیا‌وازیان گرتبوو، له‌ نیوان راپه‌رینی میلی و کوده‌تای سه‌ربازی و تیک‌وشانی چه‌کداردا، من که‌ ئه‌ندامی

ليژنهى سوپاي عيراقى حيزب بووم و پيش ئه وهى بشگه مه ئه و پله حيزبببه كه هه ره له ريزه كانى ئه و هيله دا كادريك بووم، به هه موو توانايه كمه وه له گه ل ئه و رايه دا بووم و بپواشم به سه ركه وتنى هه بوو، له هه مان كاتيشدا كه من يه كيك بووم له سه ركرده كانى (تيمى كادر) و باوه رپى ئه م كوتله يه ش تيكۆشانى چه كدار بوو به ده ستيپكردن له زۆنگاهه كانى خوارووى عيراقه وه، كه دوو بۆچوونى جياوازن، بى دوو دلى كارم بۆ ئه م ريگايه ش كرد له سه ر بنه رته ئه و باوه رپه م كه شوپش و شوپشگيريتى له كويدا و له چ كاتيكدا بيت من له گه ليدا بووم.

هه روه ها له و شالاوانه ي كرايه سه رمان به ليدان و كوشتن هه ره له سالى ۱۹۶۳ه وه من به توندى له گه ل به رپه رچدانه وهى ئه و تاوانانه بووم كه به رامبه ر هاوړپيانى ئيمه ئه كرا. هه ره له سليمانيبه وه تا كه ركوك و تا به غدا له هه موو سه رده مه كاندا و خويشم نه ك به راده رپرين به لكو به به شداريكردن له هه موو چالاكيبه كانى به رگرى له خومان و ياخود هيرش بردنه سه ر دوژمن و نه ياره كانمان، به و تيگه يشتنه وه كه شيوعى ئه بيت شوپشگير بيت نه ك به ناوى ئاشتيخوازييه وه ريگاي ترسنوكى و سه رشوپى به رامبه ر نه ياره چينايه تيبه كان و سياسييه كانيش به گشتى بگريت.

به داخه وه و پاش ئه و هه موو قوربانيبه گه و ره و گرانا نه ي شيوعيبه كان دايان هه ره له سه ره تاى دامه زراندييه وه تا ئيستا، رۆلى حيزبى شيوعى و بوونى له ناو كۆمه لگاي كوردستان و عيراقدا زۆر بچووكه، به لام دنيا ئاخو نه بووه و به تيگه يشتنى شوپشگيرانه له هه موو بار و لايه نه كاندا دواړۆژى سوشيا ليزم هه ر رووناكه و من گومانم نيبه له وه ئه گه ر نه وهى ئيستا و دواړۆژ له مملانيى چينايه تى و نه ته وه يى به باشى تينگه ن و زۆرانبازى سياسى له به ر رووناكيبى زانستى پيشكه وتووى ئيستا و به ستنه وهى به ميژووى پيشووه وه به ستن، هه زاران كادر و سه ركرده ي نووى پهيدا ئه بن و ئه توانن دواړۆژى پر به ختيارى و شارستانيتى له نيشتمانىكى ئازاددا فه راهه م بكه ن و چه وساندنه وهى مرؤف بۆ مرؤف ئه بيته ميژوويه كى كۆن.

بەشى ھەشتەم

دەربارەى ھەرەسى شۆرشى ئەيلول

ھەرەسى شۆرشى ئەيلول ئە سالى ۱۹۷۵^۱

لە كۆتايى سالى ۱۹۶۸ ھوۋە تا سەرھەتاي بەھارى سالى ۱۹۷۵، لەنيوان خۆشاردەنەھە و كارى نەيىنى حيزبىيەتە، لەناو شارەكانى سەليمانى و كەركوك ھەولپىردا و لەنيوان ئىشكردن لە ناوچە رزگاركر اوھەكانى كوردستاندا ژيانم بىردەسەر.

ئەو بىرەھەرييە پىرشانازىيانەھى قەرەداغ و گەرميان و قەد پالى بەمۆ و بنارى كۆپەكاژاو و دۆلى شەھيدان و سەفرە و زەرەون و شاخەپەش و ناوكيلەكان و گويزان و ناوپردان و قەسرى و ديلمان، ھەريەكەھيان شايەنى ئەوھن چەند يادگار و چەند چىرۆكىكيان لەسەر بنووسم.

ئەو سالانەھى لە ناوچەھى بالەكدا ئەژيام، زوربەھى بنكە و بارەگاكانى سەركردايەتەيى شۆرشى ئەيلول و سياسىيە كوردەكان لەو نزيكانەدا بوون منيش زۆر كاتى ئەو سالانە لىپرسراوى پەيوەندىيى حيزبى شىوعى عىراق - قيادەھى مەركەزى بووم لەگەل پارتى ديموكراتى كوردستاندا، بەھو ھۆيەھە زوربەھى سياسىيەكانى ئەو رۆژانەم ئەناسى و لە نزيكەھە ناگادارى رووداوھەكان بووم.

ئەو كاتانە شۆرشى كورد بە قۇناغىكى يەكجار ناسكدا تىئەپەرى. ھەلسەنگاندن و ھەلۆيستوھەرگرتن لىيى زۆر كەس و حيزب و دەولەتە خستبووھە گىژاوھە و سەريان لەھو ھاوكيشانە دەرئەئەكرد كە بارى سياسىيە ئەوكاتەيان پىك ھىتابوو.

شۆرش رىيازىكى روونى نەبوو، يان راستر وايە بلەين ئاسۆيەكى روونى لەبەردەمدا نەبوو، كۆمەلەك ھۆكارى جياجيا ھەبوون كە نەھىلان سەركردايەتەيى شۆرش دەسەلاتيان بشكىت بەسەر لىكدانەھە و شىكردەنەھە ئەو بارودۆخە سياسىيە ئالۆز و ناوخۆييانەھى تىيى كەوتبوون.

ھەندىك مىژوونووس و چەندەھا نووسەر يەكەك لە ھۆكارە كارىگەرەكانى سەرنەكەوتنى بزوتنەھە نەتەھەبى كورديان بە نەزانىنى دىبلۆماسىيەت داننا و

^۱ پىشتەر ئەم نووسىنە شىكارىيەم لە ژمارە (۳) ى مانگى ئازارى ۱۹۹۵ ى (گۆڧارى دوارۆژ) دا بلاوكردبووھەتە.

به دهنگه وه نه هاتنی کیشهی کوردیان له لایه ن هیزه گه وره کانی جیهانه وه
 ئەگێرایه وه بۆ نه فامیی و نه زانیی سیاسییه کانی کورد له چۆنیی پیه وهندی له گه
 هیزه گه وره جۆراوجۆره کانی جیهاندا و هه موئه و پرا و بۆچوونا نه شیان له
 سه ره نه نجامی کیشه که بنیاد ئه نا و سه ره نه که وتن و نه هاتنه دیی ئاماچه کانی
 شوپشیان به به لگهی ئه وه دا ئه نا.

لیره دا هه ندیک بیره وه ریهی ئەگێرمه وه و هه ندیک تیشک ئەخه مه سه ر چه ند
 لایه نیکی شوپشی ئه یلول به تاییه تی ده رباره ی ئه و شکسته گه وره یه ی له نازاری
 ۱۹۷۵ دا به سه ریدا هات، له و باوه ره وه که لیکۆلینه وه له میژووی هه ر
 جولانه وه یه ک یان شوپشیک نه گه یشتبیته ئاکامی خۆی، سوودبه خستر و پیوستتره
 له وه ی به ئه نجام گه یشتبیت، توێژینه وه و لیکۆلینه وه ی پله به پله ی سه ره که وتنه کان،
 هه نگاوه راسته کان و هه نگاوه چه وته کان هه ندیک راستی و رووناکی ئەخه نه سه ر
 رینگای ئاینده و درز و که لینی کاره ناته واوه کان پرئه که نه وه . توێژینه وه ی
 ره خه نگرانه یارمه تی ئه و که س و بزوتنه وانه ئەدات و له کاتی دروستبوونی باروڤوخی
 سیاسی هاوچۆری ئه وانه ی پیشوودا سوودی خۆی ئەگه یه نیت، به تاییه تی بۆ
 ئه وانه ی بیانه ویت په ند له تاقیکردنه وه ی خۆیان و گه لانی تریش وه ربیگرن.

* * *

پاش یه کهم جه نگی جیهانی، ده وله ته ئیمپریالیسته کان له سه ر بنچینه ی
 دابینکردنی به رژه وه ندیه هه وه شه کانی خۆیان و ده وله ته هه ریمیه کانی ناوچه که،
 کوردستانیان به سه ر عێراق و تورکیا و ئێران و سووریدا دابه شکرد. سیستمی
 سه رمایه داریی جیهانی ئه و سه رده مه داوای گه لی کوردیان بۆ دامه زراندنی
 قه واره یه کی نه ته وه یی له گه ل به ره له ستیکردنی ئه م داوایانه له لایه ن حکومه ته کانی
 عێراق و تورکیا و ئێران و سووریاوه خسته ته رازووه وه و گه یشته ئه و ئه نجامه ی که
 به رژه وه ندییان له گه ل ئه و ده وله تانه دا به های زیاتره بۆ خۆیان له مافی ره وای
 گه لی کورد بۆیه دابه شکردنیان به سه ر کوردستاندا سه پاند.

هەر له وکاته دا ئه و چوار دهوله ته ی که کوردستانیان به سهردا دابه شکرا کیشه ی کوردیان به گرفت و مه ترسیی هاوبه ش دانا و هه موویان له سه ر یگه گرتن له سه ره لدان و سه رکه وتنی شوپشی کورد له گه ل یه کدا گونجاون و ئه گه ر به گویره ی بارودوخی تایبه تی یه ک یا دوو دهوله تیان ئاوپتیکیان له کیشه ی کورد دابیته وه، تائیتا هه ر بۆ به کارهینانی گه لی کورد و بزوتنه وه کانی بووه دژی دوژمنه کانی خویان و له ئه نجامدا سازشیان له سه ر گروگرفته که کردووه و بزوتنه وه ی کوردیش قوچی قوربانیی ئه و ململانیه بووه، بۆ ئه مه ش نمونه زۆره و پێویست به ئاماژه بۆکردنیان ناکات.

تۆکه ره کانی ئه وسای ئینگلیز و هه ندیک خوینده وار و میژوونوسی ساکار، شیخ مه حمودی نه مریان به وه تاوانبار ئه کرد که نه یزانیوه مامه له له گه ل ئینگلیزدا بکات بۆیه (حکومه تی کوردستانی باشور) له ژیر سیبه ری ئالای ئینگلیزدا نه چه سپا و رووخینرا. ئه مه زولمیک ی بیویژدانانه یه نه ک را و ره خنه ی هه له له قه واره ی حکومه ته که ی به لکو هاواری بۆ حکومه تی شوره ویش برد، که هیشتا دوو سالی ته واو به سه ر شوپشی ئوکتۆبه ردا تینه په ریبوو، تا یارمه تی گه لی کورد بدات. به لام ئینگلیز له سیاسه تیدا نه بوو ده وله تیک بۆ کورد دروست بکات ده نا ئه یتوانی یه کیک له ئینگلیزخواهه کان به ینیته پیشه وه و حوکمی کوردستانی بداته ده ست وه کو چۆن له پله و پایه ی به رزی حکومه تی عیراقدای جیی بۆ کردنه وه.

قازی محمه د دوا ی ئه و گیزاوه ی پاش دووه م جهنگی جیهانی هاته ئاراوه، ویستی سوود له و باره نیوده وله تییه وه ربگریت و کۆماری مه هاباد به رده وام بییت، به لام له یه ک ئالۆزانی باری ئه وسا و به رژه وه ندیه کانی هیزه گه وره کانی جیهان، کۆماره که یان خلتانی خوین کرد و خویشی ریگای سیداره ی هه لبژارد.

مهلا مسته فای بارزانی، به دریزی هه موو ئه و سالانه ی سه رکردایه تی شوپشی کوردی کرد، بۆ په یدا کردنی پشت و په نایه کی به هیژ بۆ شوپشه که ی، بۆ وه رگرتنی یارمه تی و هاوکاری سیاسی و دارایی، ده رگا نه ما لی نه دا و حکومه تیک نه ما په یوه ندیی پێوه نه کات.

راسته هۆکاره ناوخواییه کان بۆ دامه زراندن و پته وکردن و پاشان سه رخستنی هه ر بزوتنه وه یه که یان شوپرشیک کۆله که ی سه ره کییه، به لام هه ندیک جار هۆکاره ده ره کییه کان رۆلی زۆر کاریگه ر ئه بینن.

کوردستانیش وه که خاکیکێ زه وتکراو و دابه شکراو به سه ر چه ند ده وله تیکدا و له وباره جوگرافییه ئالۆزه دا که تیایدا یه، تا ئه مپۆ له به رژه وه ندی هیزه گه وره کاندانه بووه، سه ره خۆیی یان شیوه یه که له هوکمرانی خۆیی، ته نانه ت له چوارچۆیه ی هه ریبه کی که له و ده وله تانه ی پێیانه وه لکی ندراره بۆ سه لمینن.

لیدوان و شیکردنه وه ی لاپه ره کانی میژووی شوپرشێ کورد و سه رجه م جولانه وه ی سیاسی کورد له هه موو کوردستاندا و به تاییه تی له م کاته ناسکه دا و به راوردکردنی هه ندیک ئه زموونی سیاسی و هه لسه نگانن و تیگه یشتن و ده رکردنی ئه و هۆکارانه ی ئه بنه مایه ی توندوتۆلی و پته وی له به ره ورپووبونه وه ی ئه م تاقیکردنه وه نوێیه ی کوردی تیدا یه و ئه نجامی زانراو نییه، ئه رکیکێ دلسۆزانه یه و کاریکی یه کجار پێویسته.

خۆشباوهری به گفتم و په یمانی ئێران

له زستانی ۱۹۷۴ دا پرسیاریکم له دکتۆر مه حمود عه لی عوسمان، ئه ندامی مه کته بی سیاسی پارتی دیموکراتی کوردستان کرد، ده رباره ی ئه گه ری ریککه وتنی عێراق و ئێران و چی رووئهدات و ئایا پارتی چی ئه کات؟ له وه لامدا گوتی: ئه وه قه ت روونادات!

منیش بۆ جه ختکردنه وه له پرسیاره که م هه والیکێ رۆژنامه یه کی له نده نیم پێ گه یاند که نووسیبووی (وه زیرانی ده ره وه ی عێراق و ئێران به نهینی له جنیف کۆبوونه ته وه). به لام دکتۆر مه حمود گوتی: هه رچییه که رووبدات ئێرانییه کان بۆمان ئه گێرنه وه و به بی ئاگاداری ئیمه هه یچ ریککه وتنیک روونادات!

ئه م قسانه ره نگدانه وه ی ئه و خۆشباوه رییه بی بنه مایه بوو که سه رکردایه تی شوپرشێ کورد له وکاته دا به ئێرانی هه بوو، به لام رووداوه کانی دواتر هه مووی به باکرد.

بارى نيوڤه و ئه تىي ناوچه كه پيش ريڭكه وتتى ۶ى نازارى ۱۹۷۵

حيزبى به عس بۆ جارى دووهه م له ۱۷ى ته موزى ۱۹۶۸دا فرمانه وايى عيراقى گرته دهست. كوده تاى ۱۷ى ته موز، وهك خويان ئاشكرايان كرد، به هاوكارىيى حيزبى به عس و گوره ئه فسه رانى سه رده مى عارفى ئه نجام درا. له ۲۰ى ته موزى ۱۹۶۸دا، حيزبى به عس كوده تايه كى ديكه ي كرد و ئه فسه ره كانى وهك سه روڭ وه زيران عه بدولر ه زاق نايف و وه زيرى به رگرى (ئىبراهيم داود) يان له حوكم دوورخسته وه و گوتيان ئه مانه نوڭه رى ئه مريكان. كوده تاكان هه ردووكيان برياينه و بى ته قه و بى خويىن رشتن براهه وه.

وهك له دواييدا په رده له سه ر نه ئينييه كانى كوده تاكه هه لمارا، هوى سه ره كى بۆ به رپا كردنى كوده تاكه ترس و له رزى ئه مريكا و برى تانيا له لاوازىيى حوكومه تى عه بدولر ه حمان عارف و په ره سه ندى تىڭكوشانى شيو عىيه كان بوو به تايبه تى له پاش راپه رپىنى ۱۷ى ئه يولوى ۱۹۶۷ و سه ره ه لدانى يه كه م راپه رپىنى چه كدارىيى (قىاده ي مه ركه زى) له زوڭئاوه كانى خوارووى عيراق، ئه و راپه رپىنه ي كه چه ند ئيمپرياليزم و كوڤنه په رستانى عيراقى ترساند، ئه وه نده ش دلى سه ركرده كانى يه كى تى شوره وىيى ئه وسا و حيزبى شيو عى ليژنه ي مه ركه زى (ل. م) ي باوه رپىڭرا وىانى له عيراق خسته مه راقه وه و هه ر له و كاته ي حوكومه تى به عس ده ستى به كوشتن و برپىنى قىاده ي مه ركه زى كرد و زياتر له ۵۰ سه ركرده و كادرى پىشكه وتووى له چه ند روژيڭدا، له ژىر زه برى ئازاردان و ئه شكه نجه دا پارچه پارچه كرد، سوڤىت روژ له دواى روژ له حوكومه ته نيشتمانىيه روو ره شه كه ي! به عس نزيكتر ئه بووه وه، حيزبى شيو عىيى (ل. م) يش، به په له هه نگاوى هاوكارىيى له گه ل ئه م رژيمه دا هه لئه نا.

له و هه لچوون و داچوونانه ي په يوه ندىيه كانى عيراق به خوړئاوا و خوړه لاته وه و له ئه نجامى سياسه تى به عس بۆ سازشى گه وره و ئه مبه ر و ئه و به رى نيوان هه ردوولادا، له پىنا و مانه وه و به هيز كردنى خويدا، دانى به حوكومه تى ئه لمانىايى خوړه لاته نا و ئه م دانپىدانانه ده هوڭ و زورنالىدانىكى زورى بۆ به عس تىدابوو،

سه بارهت به وهی به کهم حکومتی دهره وهی حکومته ته (سۆشیالیسته کان) بوو که ئەو (ههنگاوه میژوویییه) بنیّت. دواتریش عیراق په یمانی هاوکاری و دۆستایه تی و بهرگیی هاوبه شی له گه لّ یه کیتی سۆفیتدا مۆر کرد. ههروه ها له حوزه ییرانی ۱۹۷۲یشدا حکومتی عیراق بریاری خۆمالیکردنی نه وتی دا.

ئەم هه لۆیست و گۆرانکاریانیه سیاسه تی عیراق له مهیدانی سازشکردنه نیوده وه له تیهکاندا وه های له خۆرئاوا کرد، په یوه ندی به دۆسته دیرینه کانیه وه پته و بکات و نه هیلّیت ته رازووی ته وه ری به رامبه ربوونی ئەم دۆستایه تیه به ره و پشچوو به لای سۆفیتدا سهنگینتر بیّت. ناوچه ی کهنداو، که زوربه ی زۆری یه ده کی نه وتی جیهانی تیدایه، ئەوساش و ئیستاش ناوه ندی ناکۆکی گه وره و گۆره پانی به یه کدادانی مۆتۆپۆله سه رمایه دارییه کان بووه.

ئیرانیش وه ک هیژیکی هه رییمی گه وره له ناوچه کهدا و له سایه ی (شاهنشاهی ئاریامیهر) دا به سه ره رمی خۆرئاوا و سه گی پاسه وانی کهنداو ناوئه برا بو خۆیشی که وتبووه هه وای ئەوه وه بییّت به ئیمپراتۆری ناوچه که و ئیران به ره و په ره سه ندیکی سه رمایه داریی بالا به ریّت و ته لاری ئیمپراتۆرییه تیکی گه وره بنیاد بنیّت که له ناو ده وه له ته هه ره گه وره کانی جیهاندا دیار بیّت.

خۆرئاوا به سه رکردایه تی ئه مریکا، له و روانگه یه وه که ئیران پاشکۆی سیسته مه جیهانییه که ی خۆیه تی، خۆیشی هاوکار و ری نیشانده ری سیاسه تی ئیران بوو له رهنگرپشتنی سیاسه تی هه رییمی و نیوده وه له تیدا.

ناکۆکی نیوان عیراق و ئیران له سه ر (شه تول عه ره ب) و هه ندیک شوینی سنوره کان به شیکی دیکه ی ئەو ناکۆکی و نارپکییه میژوویییه نیوان ئەم دوو ده وه له ته بوو که له گه لّ شه ری سارد و داگیرکردنی سی دورگه که ی کهنداو ئالۆزوتر و کلپه دارتر بوو.

له م بارودۆخه تازه یه دا ئیران زیاتر له سه رکردایه تی بزوتنه وه ی کورد نزیک ئەبووه وه و له و کاته دا که هه ندیک درۆ و ده له سه ی نه ژادی ئاریایه تی کورد و فارسیش ئەخرایه سه رخوان، له ناو ئیراندا داپلۆسیینی بزوتنه وه ی کورد له

گەرمەیدا بوو، مافەکانی گەلی کورد لە کوردستانی ئێراندا بە توندی پێشیل کرابوو، بەلام رییازی بەکارهێنانی کێشەیی کورد بۆ مەرام و بەرژەوهندی خۆیان بوو. سیاسەتی شای ئێران و لەپشت ئەویشەوه سیاسەتی ئەمریکا و ھەموو خۆرئاوا. شۆرشی کوردیش ھەک بزوتنەو ھەیکە مێژوویی گەلیکی چەوساوە و زۆرلیکراو، کەوتبوو نێوان ئەم بەرداشە ھەریمی و جیھانیانەو. ئاسۆی دۆستایەتی ھیچ لایەکی تری بەدی نەئەکرد و مەترسیی پلێشاندنەو ھە لەلایەن حکومەتی بەعسەو مەترسیەکی گەرەبوو.

لەنێوان دان پێدانان بەو پلانەیی بەعس داینابوو بۆ جیبەجۆی کردنی رێککەوتنامەیی ۱۱ ئازاری ۱۹۷۰، کە لەراستیدا ئەویش پلان نەبوو بەلکو پیلانیکی دووربینانە بوو بۆ ئیحتیواي مەسەلەیی کورد و پوکاندنەو ھە ناوھەرۆکە نەتەو ھەیی و دیموکراسییەکی و لەنێوان گەفت و پەیمانانی ئێران و ئەمریکا بۆ پشتگیری مافەکانی گەلی کورد، ئەو گەفت و پەیمانانەیی بەدەم ئەدران و نەئەچونە سەر کاغەز. ئەو دووئەلی و راراییەیی لەناو ریزەکانی سەرکردایەتی شۆرشی کورددا ھەبوو، پاش گەفتوگۆیەکی نەھینی و پاشان ئاشکرا لەگەڵ حکومەتی بەغدادا بە پێداگرتن لەسەر جیبەجۆی کردنی مەرجەکانی شۆرش بۆ ھەو و بە پستی پەیمانەکانی ئێران و ئەمریکا، پابەندی گەفتەکانی حکومەتی بەعس نەبوو.

حکومەتی بەغداد بە ھۆی چاکبوونی ئابووری خۆی لەپاش خۆمالی کردنی بەرھەمھێنانی نەوت و پڕچەک کردنی نوویی سوپاکەیی کە دوای پەیمانانی دۆستایەتی و ھاوکاری کردنی عێراقی - سۆفیتیدا ھاتە ئەنجام، زۆر لە جارێ سەرچۆلتر و سەرکیشتر بوو. ئەو مل نەدانەیی شۆرشی کوردی کرد بە ھەلیکی مێژوویی و لەبار بۆ ھەلگیرساندنەو ھە شەر و پاکتاو کردنی شۆرشەکی. بێگومان بەعسییەکان بۆ پلان نەھاتنە مەیدانی جەنگەو، بەلکو لەگەڵ شەردا، دوو چەکی کاریگەری تریان بەدەستەو بوو، یەکەمیان: ھەول و کۆششی جەمسەریی دیپلۆماسی و سازشکردنی نێودەوڵەتی. دووھەمیان: سیاسەتی چەواشەکردن و دیماگۆگی (تضلیل) سەبارەت

به (گوایه) دانپینان به مافی گه لی کورد دا به دامه زانندی دوو ئه نجومه نی راپه راندن و یاسادانان (ته نفیزی و ته شریعی) و شانبه شانیشیان پروپاگه نده یه کی سیاسی گه وره و فراوان، بۆ ئه م سیاسه ته ی له ناوه وه و دهره وه ی عیراقدا.

شکستی نازاری ١٩٧٥

شۆپرشى ئه یلول (١٩٦١-١٩٧٥) به یه کیک له شۆپرشه گه وره و درێژخایه نه کانی کورد ئه ژمێردریت له سه رانسه رى میژووی کورد دا.

ئه م شۆپرشه به شیکی زۆری کوردستانی عیراقی له ژیر ده سه لاتی حکومت ده رهینا و زرگاری کرد و چوارده سال ده سه لاتی خۆی به سه ر لادیکان و چه ند شارۆچکه یه کی ئه و ناوچانه دا گرت که ژماره ی دانیشنوانیان له ملیۆنیک تیئه په ری. تائه وکاته هه یچ شۆپرشیکی کورد نه ئه وه نده چه کداری له ریزه کانداهه بووه و نه ئه وه نده ش پشتگیری و به شدار بوونی جه ماوه ری گه لی به خۆوه دیوه.

شۆپرشى ئه یلول له سالی ١٩٦١ هوه تا سالی ١٩٦٩ توانی به ره به ستی پینج شالای سوپای حکومت بکات، دواى کوده تاکه ی به عس له سالی ١٩٦٣ دا توانی هیرشی دپندانه ی هیزه هاوبه شه کانی عیراق و سوریا بشکینیت.

له سه رده می شۆپرشى ئه یلولدا و پاش چه ندین شه ر و گفتوگو له ١١ نازاری ١٩٧٠ دا، حکومتی عیراق شیوه ی ئوتۆنۆمی (حوکمی زاتی) بۆ کوردستانی عیراق سه لماند. هه رچه نده ئه م سه لماندنه له چوارچیوه ی پلانیکی به عسدا بوو بۆ کپکردنی ده نگى بزوتنه وه ی کورد و بچووک کردنه وه ی ئامانجه کانی و له دوا ییدا هینانه وه ی بۆ ژیر رکیفی خۆی، به لام ریککه وتننامه ی ١١ نازار هه ر به قوناغیکی نوێ له به ره و پیشچوونی یاسایی مه سه له ی کورد له عیراق ئه ژمێردریت.

ئه م شۆپرشه فراوانه ی که هه لگری ئامانجی ره وای نه ته وه یی گه لی کورد بوو، بۆچی له پر له کاتیکی چاوه پوان نه کراودا شکستی هینا و ئه و کاره ساته گه وره یه ی له نازاری

١٩٧٥ دا به سه رداها ت؟

زوربەى نەتەۋەبىيە كوردەكان ھەموو ھۆكارەكانى ئەو كارەساتەى بەسەر شۆپشى كورددا ھات بۆ ھۆكارە دەرەككەكان ئەگىرپنەۋە و ھۆكارەكانى دىكە ئەخەنە پىشت گوى.

راستە پىلانەكەى ۶ى ئازارى ۱۹۷۵، لەنيوان عىراق و ئىراندا، دەمىك بوو رەنگى بۆ رىژرابوو، رىشەى ھەبوو، فراوان بوو، چەند دەۋلەتتەك لە نەخشەكەيشانىيان بەشداربوون، بەلام ئەۋە يەكەم پىلان نەبوو دژى ئەو شۆپشە بكرىت و لەبەردەم پتەۋىي جولانەۋەى كورددا چەندىن پىلان و شالائى ناوخۆ و نۆدەۋلەتى خۆيان نەگرت.

ئەمجارە ھۆكارە ناۋەكەكان بوونە درز و قلىشى گەرە لە رىزەكانى شۆپشدا و لەگەل توندىي گورزى رىككەوتنى ۶ى ئازارى ۱۹۷۵ دا، سەركرەكانى شۆپش توشى ھەژانىكى گەرە بوون و ھەردوو ھۆكە يەكيان گرت و ئەو كارەساتە جەرگەرەيان لىكەوتەۋە.

بلاۋبوونەۋەى ھەۋائى رىككەوتنى ۶ى ئازار

دەنگوباسى رىككەوتنى جەزائىر لە ئىستگەكانى رادىۋى جىھانەۋە بلاۋكرايەۋە، ئەو رىككەوتنەى شاي ئىران و سەدام حسين بە دەلالىي سەرۆكى جەزائىر ھوارى بۆمدىن، مۇريان كرد و بوو بە مۆركىك بە تەۋىلى دوژمنان و پىلانگىرە ھەرىمى و جىھانىيەكانەۋە، ئەو پىلانگىرەنەى بۆ بەرژەۋەندىي ئابوورى خۆيان مليۋنەھا ئادەمىزادى ولاتانى ژىردەست ئەخەنە ژىر پى و ژىر خاكەۋە.

كاتى بلاۋبوونەۋەى ھەۋالەكە لە بنكەى سەركرەدەيەتى حىزب بووم لە بنارى شاخى رەشى نىك دىي گوزان و دراوسىي لوتكەى چىاي سەرى ھەسەن بەگ. ھەر بە بىستنى، زۆر بەپەلە بەرەو بارەگاي مەكتەبى سىياسىي پارتى دىموكراتى كوردستان كەوتمەرى.

كە گەيشتمە (م. س) پارتى نە كاك ھەبىب مەمەد كەرىم - سكرتيرى پارتى و نە دكتور مەحمود عەلى عوسمان كە كارگىرى مەكتەبى سىياسى بوون و بە

جووته کاریان به پیره ئه برد، لهوئ نه بوون، خوالیخوشبوو نوری شاوه یس له جیگای ئه وان دانیشتبوو.

کاک نوریش مه ترسی له ریککه وتنه که هه بوو، ئه ترسا ئیران نه هیلتیت بارزانی به ئاسانی بگه پیره وه بو کوردستان. له قسه کانی ئه و تیگه یستم که بارزانی پیش ئاشکرکردنی ریککه وتنه که ی جه زائیر بانگراوه بو ئیران و دکتور مه حمودیشی له گه لدایه . ئه و رۆژه ژماره یه کی زور کادر و لیپرسراوانی پیشمه رگه م دی، زور به ی خه لکه که سه ریان له و رووداوه سوورما بوو، به ترس و گومانه وه ئه یانروانییه هه لویستی ئاینده ی (دۆسته کان) و هه ریه که چه ند ئه گه ریک له به رده میدا بوو^١.

هه لویستی حیزبی شیوعیی عیراق - قیاده ی مه رکه زی

حیزبی شیوعیی عیراق (قیاده ی مه رکه زی) یه کیک بوو له هیزه به ره لستکاره کانی به عس و له ناوچه رزگارکراوه کاندایه بکه و چه کداری خوئ هه بوو. له یه که م چرکه ی بیستنی هه والی ریککه وتننامه ی جه زائیره وه، هه لویستی روون و ئاشکرای وه رگرت و به نووسین و شیوه ی جوړاوجوړی تر بلاوی کرده وه، هه لویستی به رده وامبوونی شوپش و به ره لستکردنی شالای حکومه ت و ره تکردنه وه ی ریککه وتننامه ی ٦ ی نازاری وه ک ریگای راستی شوپشگیرانه راگه یاند. شوپشی کورد پیویستی به به خۆدا چونه وه یه کی قوول و فراوان هه بوو بو ئه وه ی گوړانکاری بنه په تی له ریپاز و فیکر و ریکخستنیدا به دیبه ی نیت. له و کاته دا قیاده ی مه رکه زی جاری بو هه لویستی خوئ به هه موو لایه کدا ئه دا و ده ستنیشانی که موکوورپییه کانی ئه کرد و پیشنیاری بو چاره سه رکردنیان ئه خسته روو، ده نگوباسی قاره مانیتی پیشمه رگه له چه ند به ره یه کی شه ردا ئه وه ی ئه چه سپاند که به ره لستکردنی سوپای به عس له بارودوخی کشانه وه ی هیزه کانی ئیراندا و

^١ ئه و سالانه، به تاییه تی دوا ی ١١ ی نازاری ١٩٧٠، زاراوه ی (دۆست) یان له بری ناوه ی نانی ئیران به کاره هیتنا.

پشت به خۆبهستن، گیانی نیشتمانپهروه‌ری و ته‌وژمی شوپرشگيريتی، ده‌ماری پيشمه‌رگه ئه‌بزوينيت و فيداكارييان زياتر جوش ئه‌دات.

ح. ش. ع - قياده‌ی مه‌رکه‌زی هه‌ر له‌یه‌که‌م رۆژی جياپوونه‌وه‌ی له‌هیلای راسته‌ه‌وی ته‌حريفی حيزب له‌ئەیلولی ۱۹۶۷دا، که‌وتبووه‌ به‌ر شالاویکی چه‌ند چه‌مه‌سه‌ری جۆراوجۆره‌وه، حکومه‌تی به‌عس به‌کوشتن و برین و راوانان و (ل. م) یش به‌پروپاگه‌نده‌ی سه‌رکيشی و سه‌رچلی و چه‌په‌ه‌وی مه‌ترسیلیکراوی هه‌لۆیستی قياده‌ی مه‌رکه‌زی، بۆ پال پپوه‌نانی به‌عس بۆ خه‌ستکردنه‌وه‌ی شالاوه‌که‌ی، هيرشی به‌رده‌وامی حيزب و حکومه‌ته‌ به‌ناو سۆشیاالیسته‌کانی خۆره‌لاتی ئه‌وروپا و له‌سه‌روو هه‌مووانه‌وه‌یه‌کيتی سۆفیت، به‌چه‌ند شیوه‌ی جياجيا.

له‌وکاتانه‌دا قياده‌ی مه‌رکه‌زی که‌ریگای تیکۆشانی سه‌ختی خويناوی چه‌کداری هه‌لبژاردبوو بۆ به‌ره‌نگاریوونه‌وه‌ی فاشیزم، له‌کوردستاندا ریگای راستی به‌رده‌وامبوونی له‌هاوکاریی پارتی ديموکراتی کوردستاندا گرتبووه‌به‌ر، ریگای به‌شداریکردن له‌شوپرش کورد دا نه‌ک دوزمنایه‌تیکردنی. ئه‌لیم له‌و سالانه‌دا قياده‌ی مه‌رکه‌زی بيجگه‌ له‌يارمه‌تی ئه‌ندام و لایه‌نگرانی خۆی هيج سه‌رچاوه‌یه‌کی تری دارایی نه‌بوو، له‌کوردستانیشدا له‌و رۆژه‌وه‌ (موسلیح مسته‌فا)ی ناپاک له‌حيزب ده‌رکرا، بۆ ئه‌و يارمه‌تییه‌ بچوکه‌ی چه‌کداره‌کانی حيزب، ئه‌وانه‌ی له‌ریزی پيشمه‌رگه‌دا بوون، مانگانه‌یان بۆ ژيانی خۆیان هه‌بوو، هيج جۆره‌ په‌یوه‌ندییه‌کی داراييمان به‌پارتی و ده‌زگاکانی شوپرشه‌وه‌ نه‌مابوو.

ئە‌و رۆژه‌ی ریککه‌وتننامه‌ی ۶ی ئازاری ۱۹۷۵ی تیدا بلاو کرایه‌وه، قياده‌ی مه‌رکه‌زی له‌کوردستاندا خاوه‌نی که‌مه‌تر له‌دوو هه‌زار دینار بوو! کاتیک ویستی چه‌که‌کان و کتیبخانه‌ی حيزب بگويزيته‌وه، ئه‌م پارهییه‌ ئه‌مه‌نده‌ی ئیستر، که‌تاقه‌هۆی گواستنه‌وه‌بوو، پێ نه‌ده‌کردرا که‌ئە‌و مه‌به‌سته‌ی پێ مه‌یسه‌ر بیٔت.

من وه‌ک لپرسراوی قياده‌ی مه‌رکه‌زی له‌کوردستان، له‌سه‌ره‌تادا له‌گه‌ل کاک ئیدریس بارزانیدا له‌و رووداو و باره‌سیاسییه‌ تازه‌یه‌ داوین و داوامان لیکرد سه‌رۆک

بارزانی ببینین. ئەو رۆژه قسه کانی کاک ئیدریس جیی دلخۆشی بوون، بۆ بهر هه لستیکردنی دوزمنانی گه له که مان، هیوا به کی زۆری تیدابوو. هه ر ئەو رۆژه له زمانی یه کێک له لپرسراوه کانی پێشمه رگه، که کاک عیزه ت سلیمان به گی ده رگه له بوو بیستم که سه رۆک بارزانی له ئیران گه راوه ته وه و رای وایه که (ئیمه شوپشمان به ۳۰ که سه وه ده ست پیکردوه، ئیستا به م هه موو هیزو توانایه وه چۆن واز له شوپش دینین).

کشانه وه ی هیزه کانی ئیران

ئه وه ی ئیمه ناگاداری بووین و ئەمانبینی، ئیرانییه کان چه ند که تیه به یه کی دژه ئاسمانیان هینابوو هه مدیوی حاجی هۆمه رانه وه، هه روه ها توپخانه کانیان له ناوچه کانی نزیک به ره ی شه ردا بلاوکردبووه وه، بوونی سوپای ئیرانی و موخابه راتی ئیرانی له زۆر شوینی کوردستاندا شتیکی ئاشکرا بوون، له گه ل بلاوکردنه وه ی ریکه وتننامه ی جه زائیردا ئەم هیزانه ی ئیران به بی خواحافیزی! خۆیان و توپ و توپخانه کانیان پێچایه وه و به ره و ئیران گه رانه دواوه.

ئەم شیوه کشانه وه یه ی ئەوان بوو به هۆی ترس و له رز و ره شبینی بۆ ئەوانه ی باوه رپیان به دۆستایه تی شای ئیران هه بوو. رق و کینه شی له دلای ئەوانه دا زیاتر ئەکرد که باوه رپیان وابوو ئیرانی کۆنه په رست و دوزمنی دیموکراسی و مافی گه لی کورد، ته نیا بۆ به رژه وه ندیی خۆی، به ناوی یارمه تیه وه ده ستی یارمه تی بۆ شوپشی کورد دریزکردوه.

به یه گه یشتنه کان بۆ به ره هه لستیکردن

بیجگه له ئیمه که پێشهنگی بانگدانی به ره هه لستیکه ر بووین، شه هیدان عه لی عه سه که ری و تاهیر عه لی والی به گ له ریزی پێشه وه ی ئەو تیکۆشه رانه دا بوون، که هه ولای به ره هه لستی (مقاومه) یان ئەدا. ناسیاویتی ئینجا براده ریتی کاک عه لی و من له سالی ۱۹۷۰ هه وه ده ستی پیکرد، ئەو چه ند ساله براده ریتییه کی به تینمان

هه بوو، به لام له گه ل كاك تاهير هاورپي منالي بووين و له سالي ۱۹۵۵ دا شانته يه كي يه كي تي قوتابيانى سهر به حيزبي شيوعى له خوئندنگه ي ناوه ندى سليمانى كو ي كرد بووينه وه و هه ميشه هاورپي يه ك بووين.

من هه لوئىستى حيزم بو ئه وان روونكرده وه و كه وتينه هه لسه نگاندى هه موو رووداوه كان و ئه و هيز و توانايانه ي پشتيان پيئه به سترت له به ره له ستيكردندا. هاوكات له گه ل ئه و بينيانه دا، له گه ل هاورپياني كو مه له ي ماركسى - لينينيى كوردستان كه به نه ينى كاربان ئه كرد، يه كترمان دى و راوبوچوون و پيشبيني ئه و روژه و داهاتوومان ئه گوږييه وه. شه هيد شه هاب شيخ نوري و كاك فهره يدون عه بدولقادر هه لوئىستى كو مه له يان بو ئيمه ده رپري و ريككه وتين روژانه يه ك ببينين و كار بو به ره له ستي و شوږش بكه ين.

له گه ل هه ردوو شه هيد تاهير و شه هاب دا چه ند جار يك له مالى كاك بابا تاهيري شيخ جه لالى حه فيد له ناوپردان كو بووينه وه كه ئه ويش لايه نگرى به ره له ستي ئه كرد. يه كيكي تر له و كه سه ناسراوانه ي هه لوئىستى دياربان هه بوو بو هه ولدانى به ره له ستيكردنى شالوى حكومت و به رده وامبوونى شوږش و ئيمه په يوه نديمان پيوه ي هه بوو، شه هيد نوري حه مه عه لى بوو، شه هيد نوري كو مه ليك ليپرسراو و پيشمه رگه ي له گه لدا بوو كه ناماده بوون بو به شداربوون له و شيوه شوږشه ي داهاتوو كه ليى ئه دواين.

هه ر له به سه راچوونه وه ي ئه م بيره وه ريبانه دا ئه بيت هه لوئىستى جواميرانه ي كاك نوري مه لا مارف له ياد نه كرپت كه به په رو شه وه هانى هه موومانى ئه دا و ناماده يى خو ي بو به ره له ستيكردن نيشان ئه دا.

كاك نوري يه كيك بوو له ئه فسره سه ربازيه كاني شوږشى ئه لول و ئه ويش وه ك زور ئه فسره و كادري ديكه له شاخ پيى وابوو رو لي پيوستى پي نه دراوه. روژيكيان كاك نوري پيى گوتم: "چوومه ته لاي بارزاني و پيم گوتوه ئيمه كو مه ليك ئه فسره ين كه هيج رو ليكمان پي نه دراوه و به دلنياييشه وه ئه گه ر ريگه ي

کارمان پی بدریت، کوده تا ناکهین! " دواتر کاک نوری گوتی: " بارزانی فهرمانیکی بو ئیمزا کردم و منی کرد به (فهرماندهی هیژی بهرگری میلی). .. ئه وهش یه عنی هیچ! " له بادینانیش په یوه ندیمان به کاک ره شهید دۆسکییه وه کرد زۆر به گهرمییه وه په یمانی هاوکاریکردنی پیداین.

پی راگه یاندنیکى چاوه روانه کراو

له تاریک و لیلى ئیواره یه کی ئه و رۆژانه ی ئازادا، له گه ل چه ند هاوپییه کدا گه رابووینه وه بنکه که ی خۆمان، دلّمان به بهرهمی چالاکیی ئه و رۆژه خۆش بوو. فرۆکه کانی حکومهت بۆردومانیان ئه کرد و تۆپه کانیان زه و بییه کی زۆریان ئه کیلا و گرمه و زرمه ی هه موویان بۆ ساتیک بیده نگ نه ئه بوون، به لام ئه و گیانه شوپشگێرییه مهردانه یه ی له زۆر که سدا به دی ئه کرا، به سه ره موو ترس و مالویرانی و خوینرژاندا زال بوو، هیواى ئه وه مان هه بوو که پاش کشانه وه ی ئیران له کوردستان شوپش به به ژنیکی بهرتر و بهرگیکی جوانتر و ناوه پۆکیکی نویتره وه ههنگاو به ره و سهرکه وتن هه لئه هیئت.

ئه و ئیواره یه له پر شه هید دارا توفیق سه ری لیداین و راسپارده یه کی کاک ئیدریس بارزانی پی راگه یاندین که ئه وه ی له بینینه کانی پیشوودا له سه ری ریککه وتبووین، نایه ته دی و پارتی بریاری کشانه وه ی داوه بۆ ئیران، با قیاده ی مهرکه زیش هه ولّ بدات خۆی بگه یه نیته سوریا.

له و چرکه میژووویه پر ناسۆره دا، شه هید دارا به خه م و په ژاره یه کی زۆره وه ئامازه ی بۆ ئه وه کرد که ئه مه یه که م شوپش نییه و دوا شوپشیش نابیت که ئیمپریالیزم بۆ بهرژه وه ندییه کانی خۆی ئه یکاته قوریانی. هیژه نیوده وه له تییه کان ئه مه پیشه یانه. هه ره شه هید دارا کاتی خۆی مامه له ی سۆفیتی بۆ باس کردبووم که چۆن له سالی ۱۹۶۳ دا پۆناماریۆف، که ئه و کاته پالیئوروی مه کته بی سیاسیی حیزبی شیوعی سۆفیتی و لپرسراوی په یوه ندییه کانی دهره وه ی حیزب بوو، به مدا

راسپارده يه كى بۆ بارزانى ناردبوو كه دژى به عس شه ر بكات و يه كى تى سوڤىت هه موو پشتيوانىيه كى لىئه كات تا راده ي چهك و به رگ و خواردن فرپيدان به هوى فرۆكه وه، به لام كاتىك له گه ل به عسدا رىك كه وتن له به لىنه كانيان پاشگه ز بوونه وه و هاوپه يمانى تى به عسيان له هاوپه يمانى تى گه لى عىراق و بزوتنه وه ي كورد به لاوه په سهندتر بوو.

چاوپىكه وتنى بارزانى

مه لا مسته فای بارزانى سه ركرده ي هه ره ديارى رزگارى نه ته وايه تى كورد بوو له نيو سه ده ي رابردودا. له سه رده مى بارزانيدا بزوتنه وه ي كورد و شوڤشى كوردى به پاره يه ك گه يشت له هيج سه رده ميكي پيشووترا پى نه گه يشتبوو، بارزانى نه مر پياوئى كه به هه يبه ت و خاوه ن كه سايه تيه كى به هيزيش بوو، له رووخساريدا سالانىكى دوور و دريژ خه بات و ماندويى تى به دى ئه كرد. ئه و شه وه من بۆ چاوپىكه وتنى چووم و چه ند سه عاتىك به ئاماده بوونى زوربه ي ئه نامه كانى لىژنه ي ناوه ندى پارتى له گه ليدا دانىشتم، ئىش و ئازار و سه سه ره تىكى زۆر له رهنگ و دهنگ و چاويدا دياربوو. هه رچه ند ئه يويسه ت به ئازايى و زالىى كه سايه تى خوى، له و ته نگوچه له مه و كاره ساته گه وره يه دا، ئه و هه سه ته ي ناخى داپوشىت، به لام يه كى وه كو من كه چه ند جار له كاتى خوى و ناخوشيدا ديبووم، هه ستم به و ئازار و سه سه ره ته قووله ي ناو دل و ده روونى ئه كرد.

بارزانى رووى تىكردم و داواى بيروپاى ده رباره ي رووداوه كان لىكردم. منيش بيروپاى حيزم پى راگه ياند به وه ي كه رىكه وتننامه ي جه زائىر رووداوىكى زۆر سه ير نيه به لامانه وه، سه ير هه لويسى ئىوه ي (قه سه كه رووى له بارزانيه) خاوه ن ميژووى ئازايه تى و تىكوشانن واز له به رده وام بوونى شوڤش به يئن و بكشىنه وه بۆ ناو ئىران، بۆ ژىر ده سه لاتى پيلانگى ره كه !

بارزانى گوتى: راست ئه كه ن ئه مه پيلانىكى گه وره يه، به لام هه رچونىكى لىك ئه ده ينه وه، ناتوانين ئىستا به ره لستى شالاوى عىراق و دوژمنايه تى ئىران

بکهین. ئەم شەپه له مه ودا زۆر ئەکه ویت له سه زمان. من له م باره ی دیته پیشه وه به مه سه له حه تی نازانم له مه زیاتر کوپی کورد به کوشه ت بدهین. دنیا ش زۆری به به ره وه یه، ئیران که که وه ته به ری دوژمنا یه تییه وه، وه زعی کورد زۆر تر سناک ئەبیت، ئەم هه موو به ره ی شه پانه .. دابین کردنی چهک و ته قه مه نی و خواردن بۆیان، به ریۆه چوونیان مه حال ئەبیت.

من به دریی له سه مه ترسی وازهیئان و چوونه ناو ئیران دوام و به شیوه یه کی تر باری داها تووم بۆ شی ئەکرده وه، ئیمه باوه پیمان وابوو سه ره له نوێ به شوپرشدا بچینه وه و له سه ره بنه مایه کی تر ناوه پۆکه که ی بگۆر دیریت و له سه ره بنچینه یه کی شوپرشگێرانه تر و پشت به ستووتر به جه ماوه ری چه وساوه و زه حمه تکیشی کوردستان دابه زریته وه و له سه ره تاوه له شیوه ی شه پی به ره یی (جههوی) یه وه بگۆریت به شه پی پارتیزانی، ئەوا مه ترسی ئەو گه مارۆدانه تر سناکه ی که ئیمپریالیزم و نوکه ره کانی و عیراق ئەیکه نه سه ره شوپرش کورد، کهم ئەبیته وه و شیوان و پیشوییه کی به ربلاو ئەکه ویته ناو ئیرانه وه، به تایبه تی ئەوکاته، دوو مانگ ئەبوو زانکۆی تاران مانگرتنیکی گشتی و سه رکه وتووی دژی حکومه تی شای تیدابوو، بزوتنه وه ی دژ به شا و فه رمانپه واییه که ی له په ره سه ندندا بوو.

ئیمه راما ن وابوو که دامرکانده وه ی گپی ئەم شوپرشه کاریکی گه وه ئەکاته سه ره گه لی کورد و پلانی ته عریب و ته بعیس هه موو کوردستان ئەگریته وه.

کاک ره شید سندی یه کیئک بوو له سه ره کرده ناو داره کانی پارتی و پیشمه رگه، به شداری کرد له مشتومره کاندا و بۆچوونه کانی منی به ره شبینی له قه له م دا و وه های مه سه له که خسته پوو که بارزانی کاتی خۆی به ناو سی دهوله تدا کشایه وه و رووی له یه کیتی سوڤتیت کرد و شوپرش هه لگه یه رسانده وه. له وه لامدا من ئەوه م گوت که کات و شوپین جیاوازه و نابیت به هیوای دواپۆژ، هه لی ئەمپۆ له ده ست بدهین و قوربانی زیاتر بدهین.

پاشان و دوا ی به شدار بوونی چه ند که سیک له و باسانه دا، سالح یوسفی و کاک سامی عه بدولپه حمان و دکتۆر مه حمود، من به ناوی حیزبمانه وه ئەم به رنامه یه م پیشکه ش کرد:

- ۱- ئیعلانکردنی بهرده و امبوونی شۆرش.
- ۲- تاوانبارکردنی هه لۆیستی ئێران و ئەمریکا و جه زائیر.
- ۳- دامه زانندنی به ره یه کی نیشتمانی له کوردستاندا.
- ۴- پارتی دیموکراتی کوردستان بێته ناو (التجمع الوطني العراقي) یه وه، که ههوت حیزبی عێراقی تیدا کۆبوو بوونه وه و قیاده ی مه رکه زی لایه کی سه ره کی بوو تیایدا.
- ۵- ده ست به سه راگرتن و شارندنه وه و گوێزانه وه و دابه شکردنی چه ک و ته قه مه نی به سه ر ئه و ناوچانه دا که ئه بنه بنکه ی سه ره کی له ئاینده ی شۆرشدا.
- ۶- زۆر به په له و سه ره له نوێ، هیزه کانی پیشمه رگه به و شیوه و پیکهاته یه ی بۆ شه ری چه ته گه ری بگونجین، دابه زرینه وه و ئه و حیزب و گروپانه ی له به ره ی داهاتوودا ئه بن، له هه موو کاروباره کانیدا به شدار بن.
- پاش ئه وه ی هه ندیک مشتومر و بیروپا گوێینه وه ی ساده له سه ر به رنامه که کرا، داوام له بارزانی کرد له حاله تی مانه وه و به رده و امبوونمان له سه ر شۆرش، پێویستی مانه وه و به رده و امبوونمان بۆ دابین بکه ن.
- بارزانی له و پێویستیانه ی پرسی، منیش به پاره و چه ک دیارییم کرد. رووی کرده شه هید سالح یوسفی و سامی عه بدولپه حمان و داوای ره ئیانی کرد له سه ر داواکانی ئیمه، ئه وانیش هه ردووکیان لایه نگه ری داواکه یان کرد. که باس له چه ند و چۆنی کرا، خوالیخۆشبوو ئیدریس بارزانی پێشنیازی کرد ئه وه به کۆمه له باس نه کریت و بخریته بهینی خۆی و منه وه و پیکه وه له سه ر ورده کارییه کان ریک ئه که وین.
- ده رباره ی پاره، کاک ئیدریسیش وه ک بارزانی خۆی له وه پێش باسی ئه کرد ده ری خست که باری داراییان زۆر خراپه و چه ند مانگیکه یارمه تی پیشمه رگه ش دابه ش نه کراوه، له ئه نجامدا به ره و رووی کاک محمه د عه زیز کراینه وه، ئه ویش نامه یه کی کاک ئیدریسی نیشانی نوێنه ره که ی ئیمه دابوو که نوسراوه ۶۰۰ دیناریان بۆ سه رف بکه ن، ئه ویش نووسراویکی نارد بۆ ئه مانه تی دارایی و پاره که که

هاته وه، له باتی شهش سه د، هزار دینار بوو، ئیتر نه مانزانی کاک محمه د عه زیز
 ئه و زیاده یه ی خستبووه سه ر یاخود کاک عه لی عه بدوللا که ئه مینی گشتی دارایی بوو.
 ده رباره ی چه کیش له وئ هیچیان نه داینی، کاک ئیدریس له گه ل یه کیک له
 لئیرسراوه کانی خۆیاندا ریک که وتبوو که له پشتی قه لادزیوه به یه ک بگه یین و بریک
 چه کی هه مه جوره یان لی وه ربگرین، کاتیک هیزه که ی ئیمه له کشانه وه دا بووین، له
 ناوچه ی باله که وه بو شارباژێر، بریار وابوو له و شوینه ی ریک که وتبووین له سه ری
 چه که کان وه ربگرین، به لام پیش گه یشتنی ئه و هیزه ی ئیمه بو ئه و شوینه تاقمیک
 چه کدار ریگیان پیگرت و شه پیک روویدا، یه کیکیان لی بریندار کرا و دوو
 که سیشیان لی ده ستگیرکرا، ئه وه بوو به هوی گۆرینی ریگا و بی ئه نجامی ئه و
 مه وعیده به هوی ئه و رووداوه وه. پاش سالانیکی دریز بۆمان ده رکه وت که ئه و
 لئیرسراوه چاوه پئی ئیمه ی کردوو و که نه یگه یشتووینی، له گه ل هیزه که یدا به ره و
 ئیران کشاوه ته وه، ئه ویش عریف ده رویش بوو.

دوای ئه و کۆبوونه وه یه له گه ل بارزانی و سه رکرده کانی پارتیدا، دوا پزیسکی
 هیوای به ره له ستی و په ره پیدان به و شوپشه کوژایه وه. پاش ئه و چاوپیکه وتنه ی
 بارزانی که دوا جار بوو له ژیاندا بینیم، به ره به یان بوو له یه کیک له ژوره کانی
 میوانخانه که ی بارزانی له حاجی هۆمه ران، نووسه ری به ناویانگ جه رجیس
 فه تحوللام دی، خه وی زپابوو و بۆله بۆل و ئاخ و داخی بوو، ده میک بیروپرامان
 ئالوگۆر کرد و دوا قسه ی ئه مه بوو: (انتم قاوموا... وانا فی الخارج اکتب عنکم).
 (ئیه بهرگری بکه ن .. منیش له ده ره وه ده رباره تان ئه نووسم).

سه رباری ئه و که شه وه وای بی ئومیدییه، ده ستمان کرد به په یوه ندی
 گورجوگۆل و به په له به هه موو لایه ن و لئیرسراو و ئه و که سانه ی ریککه وتبووین
 له سه ر به رده وامبوونی شوپش.

شکستی جولانه وه که ئه مه نده گه وره بوو که سه عات له دوای سه عات و روژ
 له دوای روژ ده نگوباسی تازه ئه بیسترا و دوودلی ئه خسته ناو ریزی ئالا

هه لگره کانی شوږشی داهاتووه وه. دواي گفتوگو له نيوان قياده ي مه رکه زي و کومه له ي مارکسي - لينيني و نه و کس و هيژانه ي شهيد تاهير عه لي والي به گ سه رکرده يان بوو، که له دهر به ندي رايات به يه ک گه يشتين، بريايمان دا له پينجوين يه ک بگرينه وه و له ويوه ده ست بکه ين به پلان دانان و که وتنه خو بو ريکخستني به رهنگاري و پهره پيداني بزوتنه وه ي چه کداري. شهيد تاهير نه وکاته جيگري فهرمانده ي هيژي خه بات بوو، پيشتريش فهرمانده ي هيژ بوو، باره گاکه ي له پينجوين بوو، بوچوونيش وابوو که له سه ره تادا کردني ناوچه ي شارباژير به مه لبه ندي هيژ و چالاکيه کانمان راسترين هه نگاهه. قياده ي مه رکه زيش له ناوچه ي شارباژيردا لقيک پيشمه رگه و بنکه ي هه بوو. جگه له مانه ش نزیکيمان له سليمانيه وه که مه لبه ندي هيژ و چالاکيه کاني کومه له و قياده ي مه رکه زي بوو، نه بوونه بنکه يه کي شوږشيگري له ناوچه که دا. ئيمه وه ک قياده ي مه رکه زي ده ستمان کرد به گويزانه وه ي، نه وه ي توانيمان بيگويزينه وه، بو ناوچه ي سليماني، نه وه ي نه شمانتواني به هو ي نه بووني ته نانه ت پارهي کريني هه ندي ئيستر بو نه و مه به سته خستمانه ژير خاکه وه و به هيواي دهره ينانه وه ي، له داهاتودا.

له سه ر بريايره که ي دهر به ندي رايات، ئيمه گه يشتينه پينجوين، له گشت نه وانه ي برياير بوو يه ک بگرينه وه، ته نيا کاک تاهير عه لي والي به گ له وي مابوو. براده راني ديکه گه يشتبوونه وه سليماني.

نه و ئيواره يه ي گه يشتينه پينجوين، پاشماوه ي کوگاکاني شوږش تالان نه کرا و ته قه له هه موو لايه که وه نه بيسترا، تا قم تا قميش پيشمه رگه به ره و ئيران و به ره و عيراق ريچکه يان به سستوو. شهيد تاهير پيشوازيه کي گه رمي ليکردين و پيي راگه ياندين که هه ر نه و ماوه ته وه و نه ويش چاوه رپي ئيمه نه کات. که که وتينه گفتوگو، نه ويش هاتبووه سه ر نه و رايه که ئوميد ي هه لسانه وه له و باره ناکري ت و نه بيت بزوتنه وه ي شوږشيگري خو ي بو هه لومه رجيکي تر ناماده بکات، گوتي باوه رم وايه من نه گه ر بگه ريمه وه بو عيراق ئيعدام نه کریم، بويه ناچارم به ره و

ئیران بپۆم، راشم وایه ئیوهش به ته نیا به هیچ جۆریک توانای شه پرتان نییه و چاکتر وایه ئیوهش به رهو عیراق بپۆنه وه و قوریانی بی حساب نه ده ن. ئیمه له و کاته دا، زۆر دلگیر بووین به و هه موو گۆرانه ی به سه ر دوا هه ول و کۆششماندا هات بۆ به ره له سترکردنی شالاوی دوژمن، به یانی زوو به ره و کورپه کاژاو که وتینه پری، کاک تاهیر و چه ند پيشمه رگه یه که هه تا (راوگان) به پریان کردین و له گه ل نازاری زۆری له یه که جیا بوونه وه دا، خواحافیزیمان له یه که کرد، تفه نگیکی زیادی لامابوو به دیاری دای به ئیمه و خۆی گه رایه وه بۆ دواوه، ئیمهش به ریگای حاجی مامه ند دا به ره و به رزنجه و ئینجا به ره و گوندی کاژاو که وتینه وه پری.

له کاژاو، ئه و ئەندامانه ی سه رکردایه تی حیزب که له ناو کوردستاندا بووین، له گه ل چه ند ئەندامیکی سه رکردایه تی لقی کوردستان و چه ند کادریکی تری پیشکه وتوو، به درپێژی له هه موو بارودۆخی کوردستانمان کۆلییه وه. پاش لیکۆلینه وه له م باسانه:

١- مانه وه ی ئیمه به ته نیا له مه یدانى شه پردا

٢- توانای عه سکه ریمان

٣- خراپیی زۆری بارى داراییمان

٤- توندو تیژی هه رهس که کاری کردبووه سه ر جه ماوه ری کوردستان و

ته نانه ت سه ر ئه و ناوچه و دیپانهش که بنکه کانمانی تیدایه

٥- هاتنی ده نگوباسی که هیزیکی گه وره ی تازه ته سلیمبوو، ئاماده کراوه بۆ

لیدانی ئیمه

٦- ئەگه ری گه یشتنی کۆمه کی مالى، له ده ره وه ی ولاته وه پیمان که زۆر

زه حمه ته و هه شبیت جیگای هیچ ناگریت بۆمان.

گه یشتینه ئه و ئەنجامه ی که ته نیا به ئیمه، که حیزبیکى (مارکسی - لینینی)

ین و حیزبی (ش. ع) لیژنه ی مه رکه زیش له وه به مانه وه له به ره ی سیاسى و

عه سکه ری به عس دا راوه ستاوه، هه موو هیزه کانی شۆرشى کورد، یان

گه یشتوونه ته خاکی ئیرانه وه یان رازی بوون به و لیبوردنه گشتیهی که حکومه تی به عس دای به هه موو به شدارانی جولانه وهی چه کرداری کورد، ته نیا به ئیمه به رده و امبوونی شۆرش و به ره له ستیکردنی شالای حکومه ت، ناکریت، به هیوای خۆپیکه خستنه وهی نوی و هاتنه پیشه وهی هه لومه رجیکی تر، په یمانمان به یه ک دا له گه پانه وه ماندا سه ری حیزب و شه هیدانمان و خۆمان به رز راگرین، و وه ک به شیک له جولانه وهی نیشتمانی سوپا شکاوی ئه و رۆژانه ئیمه ش دوا لایه ن، دواکه س، ئه و باره مان که وته سه رشان.

هه له سه ئگانندی په یوه ندیی پارٹی و قیاده ی مه رکه زی

حیزی شیوعی عیراق (قیاده ی مه رکه زی) ته نها حیزب بوو له کوردستاندا به ئاشکرا چالاکى بنوینیت و په یوه ندی به پارٹی دیموکراتی کوردستانه وه هه بیت، هه رچه نده ئه م دوو حیزبه له به ره یه کی نیشتمانیدا یان په یمانیکی ناوخۆیی نووسراودا کۆنه بوو بوونه وه، به لام هاوکاری و دۆستایه تی له سه ر ئاستی سیاسی و عه سه کری به یه کییه وه به ستبوون.

باوه ری ته واوی حیزی شیوعی عیراق، قیاده ی مه رکه زی به مافی گه لی کورد له برپاردانی چاره نووسی خۆیدا و گه یشتنی به ئامانجه نه ته وهی و دیموکراسیه کانی، باوه ری به وهی چه وساندنه وهی نه ته وهی به شیکه له چه وساندنه وهی چینایه تی، زه مینه ی په یوه ندیه کی مه بده ئی له گه ل پارٹی دیموکراتی کوردستاندا ره خساندبوو.

قیاده ی مه رکه زی پینج بنکه ی له کوردستانی رزگارکراودا هه بوو، له هه موو ناوچه کاندا به شداری شه ری دژی سوپای عیراق ئه کرد. له شاره کانیشدا چالاکى رۆری سیاسی و شۆرشگیری هه بوو.

له ده ره وهی ولاتیش، ده نگیکی دلیر بوو، له و کاتانه دا که هه ندیک هیزی سیاسی عیراقی ئه یانویست له سه ر مینه به ره کانی بزوتنه وه رزگارخوازه کانی

فه له ستین و یه مهنی دیموکراتی و سوریا و لوبنان و ئه وروپاوه هه ولی ئابلوقه دانی شۆرشی کورد بدهن و رووه رزگار یخواز و دیموکراسییه که ی له و هیژ و جوولانه وانه بشارنه وه، ته نیا لایه نی په یوه ندیی به ئیران و ئه مریکاوه بخه نه روو، قیاده ی مه رکه زی له سه ر ئه و مینه برانه وه و له ناو ئه و ولاتانه دا به هه موو توانا و گشت شیوه یه که بهرگری له شۆرشی کورد و پارتی دیموکراتی کوردستان ئه کرد.

قیاده ی مه رکه زی یه کێک بوو له هیژه سه ره که یه کانی (التجمع الوطني العراقي) که له شام دامه زرا و له و به ره فراوانه عێراقییه دا چه سپینه ری داوا و ئامانجه کانی گه لی کورد بوو، ریگی دۆستایه تی و هاوکاری ئه و ری کخسته نی له گه ل شۆرشی کورد دا تهخت و ئاسان کرد.

له سالی ۱۹۷۴ دا خوالیخۆشبوو ئیدریس بارزانی داوای لی کردین په یوه ندی به حیزبی شیوعی چینه وه بکه ین و هه ول بده ین به یه کیان بگه یه نین. حیزبان ئه و داوایه ی پی باش بوو، هه ولی دا بیه یئیته دی، چین به چاوی گومانه وه ئه یروانییه په یوه ندییه کانی شۆرشی کورد به ئیرانه وه و داواکه شیان به جو ره یارییه که دا ئه نا له گو ره پانی سیاسه تی ئه و روژانه دا، به لام قیاده ی مه رکه زی توانی هه ندیک له باری سه رنجیان بگو ری و ئه گه ر ئه و هه ره سه ی له ئازاری ۱۹۷۵ دا دابکه وتایه، هاوپی چینییه کان پيشوازیان له وه فدیکی هاوبه شی قیاده ی مه رکه زی و پارتی دیموکراتی کوردستان ئه کرد.

حیزبی کاری ئه لبانیش له هه مان روانگه وه ته ماشای شۆرشی ئه کرد، من وه ک نوینه ری قیاده ی مه رکه زی له سالی ۱۹۷۳ دا، سه ردانی ئه لبانیام کرد. گفتوگۆیه کی زۆرم له گه ل سه رکرده کو مونیسته کانی (تیرانا) دا کرد و باوه ریم وابوو که هه ندیک له سه رنجه کانیان له مه ر شۆرشی کورد، گو رانی دیاری به سه رداها ت.

پارتی دیموکراتی کوردستان به و هیژه گه وره و جه ماوه ره فراوانه یه وه که هه یبوو وه ئیمه پشتگیریمان ئه کرد، له باتی ئه وه ی به ره و هاوکاری راسته قینه و دامه زراندنی به ره یه کی فراوان و په یوه ندی دیموکراسی هه نگاو هه لبنی ت،

ناره زووی دهسه لاتداری و پاوانکردنی گۆره پانی سیاسی ته نیا بۆ خۆی، رۆژ له دای رۆژ تیدا قوولتر ئه بووه وه، دووربینانه ته ماشای هاوکاری خۆیانان له گه له قیادهی مه رکه زیدا نه ئه کرد، بگره به پێچه وانه وه پلان دائه نرا بۆ ته سک کردنه وهی جموجول و بنکه کانمان و له کاتی دروستبوونی بچووکترین کیشه دا گورزی خۆیان ئه وه شانند و دلخۆشیی خۆشیان به دهره نجامه کانی نه ئه شارده وه .

ئه توانین هۆکاری ئه وره فتاران له م خالانه دا کۆبکه یه وه یه که م: ناره زوو و بریاری په یره وکردنی سیاسه تی دهسه لاتداری تاکه حیزب له کوردستاندا.

دوو هه م: پاراستنی هاوکیشهی په یوه ندییه کانی پارتی به ئیران و هاوکاره کانی ئیرانه وه و بوونی حیزبکی شیوعی که هاوپه یمان و دۆستی پارتی بێت له ناو شۆرشدا. سییه م: کزی یا نه بوونی په یوه ندییه حیزبی شیوعی عیراق، قیادهی مه رکه زی - به مه لبه ندییه کی نێوده وه له تیی کاریگه ره وه .

ئه مانه جگه له هه ندیک هۆی ئایدۆلۆجی و چینه یه تیی قوول. سه ره پای ئه وه هه مو وه وه له ی دامان بۆ دروستبوونی به ره یه کی نیشتمانیی له کوردستاندا بۆ ئه نجام بوو، هه یچمان به هه یچ نه ئه کرد و ئاسنی ساردمان ئه کوتا.

هۆیه کانی شکستی ۱۹۷۵

پاش ئه م رابوردنه به سه ر سالانی پێش شکستی ۱۹۷۵ دا و ئه و بارودۆخه سیاسیانه ی پێش ئه م رووداوه، ئه توانین هۆیه کانی شکسته که بکه ین به دوو به شی سه ره کییه وه: هۆکاره ناوه کییه کان و هۆکاره دهره کییه کان. ئه م دوو هۆیه بوونه ئه نجامیکی به یه که وه به ستر، به هه ردووکیان کاریان کرده سه ر باری چۆنایه تی شۆرشه که و له روودانی ریککه وتننامه ی جه زائیردا هه ردوو هۆیه که پیکه وه نووسان و پیکه وه گورزی به هیزی خۆیان له جه سته ی ئه و شۆرشه که وره یه ی گه لی کورد وه شانند و به و ئه نجامه یان گه یاند.

هۆکاره ناوه کییه کان

۱- کزی و نزمی رادهی هوشیاری سیاسی و روشنبیری.

ئهدامانی ریکخستنه سیاسی و پیشمه رگایه تییه کانی شۆرش، که له بنه رهدا ههستی نه ته وهیی و نیشتمانی پالی پیوه نابوون بۆ ناو ریزه کانی پارتی و شۆرش، به ئومیدی گۆرانکاری له باری ژیاناندا له هه موو روویه که وه. ئه بوو روژ له دواي روژ به په ییره وکردنی بهرنامه یه کی نوئی شۆرشگێرانه گۆش بکرین و هۆشیارییان به ره وپیش ببهن و تیگه یشتنیان له ده روپشتی خۆیان و له دنیا قوول بکه نه وه و کادره کان و لپرسراوه کان به ره و چاره سه ری ئه م که موکوپییانه ببهن و له گه ل لاوازیی ریکخستنی سیاسی و سه ربازی و کزیوونی زه بت و ره بت له ریزه کانیا نندا. به تایبه تی له دواي ریککه و تننامه ی ۱۱ ئازاره وه ئه و هۆیا نه ریکخستنه کانیا ن به ره و پوکاندنه وه ئه برد و نه یانته هیشت به ریکگایه کی راست و تیگه یشتوو تردا ری پی بگرنه بهر.

۲- گۆرانی هیزی پیشمه رگه، له هیزیکی شۆرشگێرپییه وه بۆ له شکرکی نیزامی به بی راهینان.

ئه و جوتیارانه ی به ئاره زوی خۆیان و بۆ جیه جیکردنی ئه رکی نه ته وهیی و نیشتمانی هاتبوونه ریزه کانی هیزی پیشمه رگه وه و له سه ره تادا به نانه ره ق و ساوه ر و توژیک شه کر و چا قایل بوون، به ره به ره به تایبه تی له پاش ریککه و تننامه ی ۱۱ ئازاری ۱۹۷۰ه، گۆران به ره و دروستکردنی سوپایه کی نیزامی و باری سه ربازی و ئابوریان چوه ئاستیکی تره وه.

له سه ره تادا (پاسه وانی سنور) یان لی پیکهینرا، پاشان هه موو هیزی پیشمه رگه وه ک سوپا مانگانه یان به گویره ی پله ی هه رکه سیك له له شکردا بۆ برپایه وه.

وه ک ئه م گۆرانکارییه ی روویدا، ئه بوو ئه و له شکره راهینانی سه ربازی گونجای پی بکریت له گه ل باری پیکهاتوی خۆیدا، له هونه ری شه ر و پلان و توانای دوژمن به ئاگا بکرین و چۆن له له شکرکی نیزامیدا سه رباز و ئه فسهر فیتری

بەكارھېنانى چەك و پالانى شەپ ئەكرېن و بە خويندىنى رۆژانەى ھەموو وانە سەربازىيەكان گۆش ئەكرېن، ئەبوو لەم حالەدا ھىزەكانى پېشمەرگەش ئاۋەھا رابەرى بكرانايە.

۳- سەرھەلدىنى جياوازىيە چىنايەتى لەنيوان سەركرەدە و لىپرسراوان و پېشمەرگەدا، ھەر بەھۆى رىككەوتنى ۱۱ى ئازار و ئەو جى و رىيەى كە شۆپشى تىكەوت، بارى دارايى شۆپش گۆپانى بەسەردا ھات. زۆر بە روونى ئەوانەى سووديان لەو بارە تازەيە ۋەرگرتبوو لەوانىتر جيا ئەكرانەۋە. سەركرەدە و فەرماندەى ھىز و بەتالىون، خواردن و جلو بەرگ شىۋەى ژيانيان زۆر بەپەلە گۆپا و زوربەيان لەو كاتى نەبوونىدە بوون بە خاۋەن ئۆتومبىللىش.

دروستبوونى ئەو جياوازىيە چىنايەتییە، بىزارىيەكى زۆرى خستە ناو پېشمەرگە و دانىشتووانى ناوچە رزگار كراۋەكانەۋە. ئەوجۆرە بىزارىيانە ئەگەر لەكاتى ئاشتىدا يان لە بارودۆخى ئاسايىدا زۆر كارنەكەنە سەر ئەۋبارە، ئەۋە دەركەوت لەكاتى شكست و تىك شكاندا ئەبنە ھۆيەكى كاريگەر لە كەمكرەنەۋەى تەۋرمى شۆپشگىرپانە لە گيانى پېشمەرگەكاندا بەتايىبەتى و لەناو ھەموو جەماۋەردا بەگشتى.

۴- پەنابەرەكانى ئىران. ئەو بىرپارەى پېش دەستپىكرەنەۋەى شەپ، لە ئازارى ۱۹۷۴دا درا بۆ ھاندانى ھەموو ھاۋلاتيان بۆ شار بەجىھىشتن و رووكرەنە ناوچە رزگار كراۋەكان ۋەك فشارىك بۆسەر حكومەتى عىراق و دەرختنى جەماۋەرىتى شۆپش، كۆمەلەك ئەنجامى رەچاۋنەكراۋى لى پەيدا بوو. زوربەى ئەوانەى شارىيان بەجىھىشت، بە خۆپىشاندىكى كاتىيان ئەزانى و حسابى مانەۋە و كەوتنە بەر بۆردومان و تۆپ بارانىيان نەكرەبوو، ژمارەيەكى زۆريان بە خاۋوخىزانەۋە ھاتبوونە دەرەۋە. ئەمە خۆى لە خۆيدا دلسۆزى و قوربانىدانى زۆرى تىدابوو، بەلام ژمارەيەك گىروگرفتى ئالۆزكاۋى ھىنايە كايەۋە. سەركرەدايەتى شۆپش كە ئەم بانگەۋازەى بۆ ھاۋلاتيانى دلسۆز بلاۋ كەردەۋە، خۆيشى حسابى بۆ دابىنكرەدى

شوین و ژیانى ئەو ژماره زۆره نه کردبوو، به تاییه تی که ئەگەر شهڕ هه لڭگیرسیته وه، وه که رووی دا، له بهرئه وه په نابرایه بهر ئیژان بو چاره سه رکردنی ئەم کیشه یه . ئەوه بوو له دوای بۆردومانکردنی هه له بجه و قه لادزی و توندوتیژ بوونی شهڕ به گشتی، ژماره ی په نابهره کان به رزتربووه وه، هه ژاره کان له ئۆردوگاگاندا ژیانى چه رمه سه رییان به سه ر ئەبرد و خیزانی ده وله مه ند و لئیرسراوه کانیش له شاره کاندا، به گویره ی پله ی ئەوانیش، له شارى بچووک و گه وره دا دابه ش بوو بوون .

ئەم ئۆردوگایانه باریکی گران بوون له گیروگرفتی به پێوه چوون و به پێوه بردنیاندا و له دواییشدا بوونه یه کیک له و هۆیانە ی ئەژنۆی هه زاران پێشمه رگه و لئیرسراویان هینایه له رزین، که ئەگەر په پیره وی ریککه وتننامه ی جه زائیر نه کریت و شوپش به رده وام بیټ، به پێچه وانە ی ویستی شای ئیژان، ئەوا ئەو هه زاره ها خیزانه به ژن و مناله وه لای رژی می پیلانگێری چه په لی شای ئیژان بارمه ئەبن .

۵- مانه وه ی په یوه ندییه عه شایه رییه کان و نه بوونی پێشکه وتنی کۆمه لایه تی . له گه ل ئەو ژماره زۆره جوتیار و زه حمه تکیش و قوتابییه ی هاتبوونه ریزه کانی پێشمه رگه و لایه نگیری زۆری جه ماوه ری شاره کانیش بو شوپش، هیشتا په یوه ندییه عه شایه ری و خیله کی له ناو شوپشدا باو بوو وه له زۆرکاتدا له سه روو گشت په یوه ندییه حیزبییه کانی خویشیان وه بوو . بیگومان ئەمه ریکه وت نه بوو، به لکو په یوه ندی هه بوو به سه روشتی چینایه تی و کۆمه لایه تی سه رکردایه تی شوپشه وه، ته نانه ت که کۆمه له جاشیک له تۆبه کارییه کدا به اتنایه ته وه ریز، مانگانه و ئازۆخه ی چه کداره کانیان له پێ سه رۆکه که یانه وه ئەدانى، له کاتی کدا هه لۆیستی راست ئەوه بوو سه رۆکه کانیان کارکه ناربخه ن و راسته وخۆ په یوه ندی به چه کداره کانیا نه وه بکه ن، تا ورده ورده ئەو په یوه ندییه یان هه لبوه شیته وه .

ئەبوو سه رکردایه تی شوپش ئاوپی له به رژه وه ندی جوتیاران و زه حمه تکیشانی کوردستان بدایه ته وه و بیرى له هه ندیک چاره سه ری کیشه

كۆمەلایەتى و چىنايەتییەكان بىكردايەتەوۋە و بەرەو پېشى بېردنايە، بەرەو پىچرانى پەيۋەندىي خىلەكى و دروستكردنى پەيۋەندىي نوپى كۆمەلگاي ئاراستە بىكردايە. سەركردايەتیی شۆرش رىيازى قولكردنەوۋەى ناوەرپۆكى شۆرشەكەى نەبوو، بۆيە لەكاتى نوشوستيدا ئەو جۆرە پەيۋەندى و پىكھاتانەى ناو رىزەكانى شۆرش بوون بەھۆيەكى لاوازى و پساندىنى نەك خۆراگرتن و بەرەو پېشبردى.

۶- نەبوونى بەرنامە و ھىلىسى سىياسىي دىيارىكراو و روشن. پىكھاتنى پارتى دىموكراتى كوردستان لە چەند چىنى كۆمەلایەتیی جياواز و نوپنەرايەتییان بۆ ئەو چىنانە ناكۆكىي فىكرى و سىياسى بەردەواميان لەسەر ھەموو پەيرەو و ھەلوئىست و پەيۋەندىي سىياسى ناو ولات و دەرەوۋەيدا، رىزەكانى پارتىيى خستبووہ مەملانىيەكى ھەمىشەيىوہ. شۆرشى كوردىش ھەر لەسەرەتايەوہ و بەھۆى ئەوہى پارتى سەركردايەتى ئەكرد رەنگدانەوہى ئەو راستىە بووہ. ھەر لە رۆژانى جياوازى و ناكۆكىي ھەردوو بالى ھەمزە عەبدوللا لەلايەك و ئىبراھىم ئەحمەد و مام جەلال لەلايەكى ترەوہ، ئىنجا دروستبوونى دووبەرەكى بەھىزى نىوان ھىلى ئىبراھىم ئەحمەد - مام جەلال و ھىلى مەلا مستەفای بارزانى ھەمىشە پارتى و شۆرشى كورد گۆرپەپانى ناكۆكى و بەيەكدادانى بەردەوامى توندوتىژى نىوان ئەودوولايەنەدا بوو، ئەو ناكۆكيانە تا ئەمپۆ بەردەوامن و بنچىنەى سەرھەلدانى و ئامانجەكەشى دەستگرتنە بەسەر سەركردايەتى شۆرشى كورد و دەسەلاتى سىياسى لە كوردستاندا.

توندوتىژى ئەم ناكۆكيىە وای كورد، كە ھەرچى كارىك لاىەكيان بىكات، كاردانەوہيەكى لەلايەن ئەولاوہ بىيت، كە تەواو بەپىچەوانەى كارەكەى ئەمىيان بىيت. ئەم ھۆيە و دروستبوونى چەند ھۆيەكى تر لە ئەنجاميدا، رىگاي بەرەو پېشچوون و گەشەكردنى چەند لاىەنى پارتى و شۆرشى گرت و ھۆيەكى كارىگەر بوو لە پەيدا نەبوونى بەرنامەى دىيارىكراو و ھىلى سىياسىي روشن لەبەردەم سەركردايەتیی شۆرشدا.

ئەمە جگە لەو هی هەر لەسەرەتای بەرپابوونی شۆرشی ئیلولی ۱۹۶۱یشەو، هەلچوون و داچوونیکێ زۆر لە دروشم و داواکارییهکانی شۆرشدا هەبوو. هەر لەوای جیبهجیکردنی مافی گەلی کورد، لامەرکەزی، حوکمی زاتی، حوکمی زاتی راستەقینە، هەتا فیدرالی.

لەم داواکاریانەدا روانگهی روون و بەرنامهی لیکۆلراوه و سنوور و چوارچێوهی یاسایی تیاياندا روون نەبوو. تەنانەت لە گفتوگۆکانی نوێنەرانی شۆرش و حکومەتی عێراقدا، زۆرجار داواکارییهکان بریاری تەواویان لەسەر نەدراوه و لەکاتی گفتوگۆدا شتی تازە لەلایەن حکومەتەو هینراوه تە سەر میز و بەری ئەمبەر، واتە شۆرش دەریارەیان هیچی پێ نەبوو.

لە گفتوگۆکانی سالانی ۱۹۷۰-۱۹۷۴ و پێش شەپ دەست پیکردنەو داوا و دروشمەکانی کورد ئالۆزییهکی زۆری تێدابوو. بەرنامە و هیلی سیاسی پارتی دیموکراتی کوردستان لەنیوان گفتوگۆ لەگەڵ حکومەتی عێراق و پەيوەندی بە حکومەتی ئێران و کامیان هەلبیژێرن، کەوتبوو گیژاویکی سیاسی گەرەو. هەلنەسەنگاندنی واقعییانەیی ئەو بارودۆخە و نادیری ریبازی سیاسی رەنگکیشراوی پارتی، شلەقان و شیوانی زۆری خستبوو ریزهکانیەو.

لە رۆژانی دوایی مانگی ئازاری ۱۹۷۵دا، کاتیکی کە بەرەکانی شەپ بەهۆی بریاری کشانەو بو ئێران، تووشی هەژان و شکست بووبوون، مەکتەبی سیاسی پارتی دیموکراتی کوردستان نامەیهکی کراوهی بو حکومەتی عێراق و حیزبی بەعس بلاوکردەو تیايدا داوای گفتوگۆی ئاشتیانەیی کرد! ئەمە لەوکاتەدا نەک هەر تاکتیکیکی سەرئەووتوو، بەلکو ئەو بریارە ئاوینەیی شلەژانی سیاسی و نەبوونی روانگهی روون لە بەرنامە و ریباز و هیلی سیاسیدا بوو.

ھۆكۈمەت دەرىجىسىدىكى كەسپ

كوردستان بە چەند دەۋلەتتە ئابلۇقە دراۋە كە ئىستا گشتيان دژى سەربەخۆى كوردستانن و ئو سەربەخۆىيە ئەژنۆى ھەموويان ئەھىننيتە لەرزە و بەرژەۋەندىيان ئەخاتە مەترسىيەۋە . بە درىژايى شۆپشى ئەيلول، توركيا سنوورى لە شۆپش داخستبوو، ناوبەناو و بەگويرەى سياسەتى ھەرىمى خۆى دوژمنايەتى سويابىشى ئەكرد .

سوريا لە سالى ۱۹۶۳دا، كە ئەوكاتە ھەردوو رژىمى بەس ماۋەيەكى كەم تەبا بوون، لەشكرى خۆى نارد و ھاوكارى لەگەل سويپاى عىراقدا كرد بو لىدانى شۆپشى كورد . پاش تىكچوونى پەيوەندى ھەردوو بەس و سەرھەلدانى ناكۆكى توندوتىژى لەنيوانياندا كەوتنە پىلانگىران لەيەكترى، نە ئەوساۋ نە داۋى ئەۋەش ھاوكارى سوريەكان بەرادەى پىويست نەگەيشت و تەنيا لە دالەدانى ھەندىك سياسى و پروپاگەندە و رىگادان بە ھاتوچۇدا مايەۋە . لە سالانى پىش ۱۹۷۵يشدا و لەگەل ئەو ھەموو ھەول و كۆششەشدا كە (التجمع الوطني العراقي)يش داى و كە خۆيشيانى تىدا بوون، سوريا رادەى ئەو پەيوەندىيانەى بەرز نەكردەۋە .

ئىران بەھۆى سەركەوتنى شۆپشى ۱۴ تەموزى ۱۹۵۸ ھە و پىچراندنى ئەلقەيەكى گرنكى پەيمانى سەنتۆ لە عىراقدا، كەوتە دوژمنايەتىكردنى عىراق . پىش ھەلگىرساندى شۆپشى ئەيلول، ئىران پەيوەندىيە بە ھەندىك دەربەگ و عەشايەرى كوردەۋە كردبوو .

كە شۆپشى ئەيلول بەرپا بوو، ئىران بە ھەلى زانى پەيوەندى بكات و دەست بخاتە ناو كار و رىبازىيەۋە . شۆپشى كوردىش ھەر لەوكاتەۋە، لە بى دۆستى و بە ھەلسەنگاندنى ئەو ھاوكىشەيەى ئەلئىت (دوژمنى دوژمنم دۆستەم) سەرەتاي دۆستايەتى لەگەل ئىراندا دامەزراند . ئىرانى شا، نە دۆستايەتى و نە پەيوەندىيە دىپلۇماسى، نەيىستەۋە بە مەسەلەى كوردەۋە، تەنيا بو بندەستخستنى شۆپشى كورد و سوود لىۋەرگرتنى لەكاتى پىويستدا، ئەو جۆرە پەيوەندىيەى ئەكرد .

هه لۆیستی ئیران پاش چوارده سال دۆستایه تی و هاوکاریکردن، به ریکه وتنی جه زائیر هاته سر:

- ۱- کشانه وهی کتوپری هیزه کانی له کوردستانی عیراق.
 - ۲- برینی هه موو یارمه تی چهک و تهقه مه نی و پاره یهک له شوپش.
 - ۳- ری برین له هینانی خوارده مه نی و هاتووچۆی بازرگانی و مرویی.
 - ۴- هه په شهی داخستنی سنوور به پووی شوپشدا نه گهر به رده وام بیته.
 - ۵- هه په شه یان لیدانی هه موو جموجۆلیک له نزیك سنووری خۆیه وه.
 - ۶- هه په شهی به بارمه دانانی هه زاران خیزانی پیشمه رگه و هاوالاتیانی په نابهری کورد له ئوردوگا کانی ئیراندا.
 - ۷- دروستکردنی پشتینیکی نه منی هاوبهش به هاریکاری حکومه تی عیراق له مدیو و ئه ویدیوی سنووری دهوله تی نیوان عیراق و ئیراندا.
- هه ره له وکاته دا ئه مریکاش پاشه کشه ی له سه رتا پای مه سه له که کردو به و هه لۆیسته، دوژمنایه تی بی په چه ی ئیمپریالیزمی ئه مریکی بو گه لی کورد ئاشکرا کرد.
- لیکۆلینه وه له هه لۆیستی ئیران و ئه مریکا به رامبه ره شوپشی ئه یلول، ته نیا به سه ر اچوونه وه یه کی میژووی نییه. به لکو بو ئه مپۆی کورد که به ئه زموونییکی یه کجار ناسکدا تیئه په ریته، گرنگیه کی زۆری چه ند سه ره ی هه یه پیویسته به وردی و قوولی سوود له و تاقیکردنه وه جه رگبرانه وه ربگیریته.
- هه ره ها له م دنیا یه دا که رۆژانه روودای گه وره ی سیاسی تیدا سه ره له ئه دات، ئه بیته به چاوی پشکنینه وه به دوا ی راست و ره وانیه ی هه لۆیسته دا بگه ریته و له و سازشه نیوده وله تیانه ی پیش ئیسته بکۆلینه وه. بو ئه وه ی ره ش و سپی له یه کتری جیا بکه ینه وه و چیتر چه واشه نه کریین.

با چاویک به م به لگه نامه گرنگه دا بگپین و چند نه زمونیکی لی وه ریگرین^۱:
 له سالی ۱۹۷۶ دا کومیته یه ک بو لیکۆلینه وه له چالاکیه نهینیه کانی ده زگای
 هه والگریی ئه مریکی به سه رۆکایه تی (ئۆتیس پایک) دامه زرا و راپۆرتی کۆمیته که
 به ناوی سه رۆکه که یه وه بلاوکرایه وه. له به ره وه ده ولته تی ئه مریکا غه درپکی
 گه وری له بزووتنه وه ی کوردی کردبوو، بۆیه به هیچ چه شنیک نه یئه ویست
 راپۆرته که بلاویکریتته وه.

راپۆرته که ساغی کردووه ته وه که وا له مانگی ئابی ۱۹۷۱ دا مهلا مسته فای
 بارزانی په یوه ندی به سه رکردایه تی هه والگریی ناوه ندیی ئه مریکیه وه له تاران
 کردووه و داوای کۆمه کی دژی عیراق کردووه. ئه م نامه یه وه لامی نه بووه. له
 ئازاری سالی ۱۹۷۲ دا دیسان داواکه دووپات کراوه ته وه ئه م جاره یان هه ردوو
 نامه که که ئاراسته ی (کۆمیته ی چله ی) کراوه که سه ره رشتی سه رجه م چالاکیه
 نهینیه کانی موخابه راتی ئه مریکا ئه کات. ئه وساش کینسجه ر سه رۆکایه تی ئه کرد.

زانیا رییه که له راپۆرتی (ئۆتیس پایک) دا دوا ی لیکۆلینه وه به مجۆره گه لاله کراوه:
 ئه و به لگانه ی لای کۆمیته که کۆکراونه ته وه ئه یسه لمینن که برپاره که له پله ی
 یه که مدا وه کو دلنه وایی ئیرانی هاوپه یمان دواوه که دلسۆزانه هاوکاری ئه کرین و
 پیشیان وایه له عیراقی دراوسینیا نه وه مه ترسی هه ره شه یان لینه کات. دوژمنایه تی
 نیوان هه ردوولاش دیرینه یه، له بنه ره تیشدا جیاوازییه کانیان ریبازی عه قیده یی
 نییه به لام له وکاته دا په یوه ندی به ویلایه ته یه کگرتووه کانی ئه مریکا وه هه یه.
 هه روه ها له راپۆرته که دا هاتووه که: ئامانجی ویلایه ته یه کگرتووه کان له
 یارمه تیدانی کورد بو ئه وه نه بووه بتوانن سه ربکه ون و ته نانه ت مافی ئۆتۆنۆمی

^۱ ئه م ده قانه له کتیبی (شوێرشێ کوردستان و گۆرانکارییه کانی سه رده م - خه باتی
 شاخه کان یان راپه رپینی شاره کان) له نووسینی حیکمه ت محمه د که ریم (مهلا
 به ختیار) هوه وه رگیراوه.

سه ربه خووش وه ربگرن، ئەگەر کورد له عێراقدا مافی وا وه ربگرن بۆی ههیه کاربکاته سهر کوردهکانی ئێرانیش. ئەمه کێشه بۆشا دروست ئەکات.. ههر له بهرئهووی سهرکردایهتی شوپشیش به کرێگراویان نه بووه بۆیه تهنیا به رادهیهکی ئەوتۆ یارمه تیان داوه که سهرکهوتنی گهوره وه دهست نه هێنیت نه وهک کار بکاته سهر کوردی ئێرانیش. ئەگەر وانه با واته ئەگەر سهرکردایهتی بارزانی خووی به ئەمریکا و ئێران فرۆشتبا، بیگومان ئەو کاته بی ترس وهکو بزوتنه وه به کرێگراوهکان یارمه تیان ئەدا و له وهش نه ئە ترسان که سهرکهوتنی گهوره وه دهست بهێنیت.

دوا بهشی راپۆرته که که راستیهکی میژوویی، یان با بلیین دانپیانانیککی غه درلیکردنه گه وره که ی تیدایه که ئەمریکا له کوردی کردووه، به راشکاوی ئەلین: سیاسه تیککی بی رهوشتانه مان به رامبه ر کورد هه بووه، نه یارمه تیمان دان و نه لێشیان گه راین کێشه کانپان له گه ل حکومه تی عێراقدا چاره سه ر بکن، هانمان دان و پاشان وازمان لێهینان.

ئهم دانپیانانه ی ئەمریکا ئەمه نده روون و بی غه ل و غه شه، که هه یچ درێژه پێدان و ته نکیدکردنی ناوێت، که چه ند بی رهوشت بوون و چپیان به گه لی کورد کردووه . ده با بزانی شای ئێران خووی ئەلێت چی و چۆن هه لوێستی خووی ده رئه بپری، ئەوه تا به بی چه ندوچوون و بی دلنه وایی له چاوپیکه وتنه که یدا له گه ل (مه مه د حه سه نین هه یکه ل) که له رۆژنامه ی (الانوار) بیروتی له ١٩٧٥/٢/٩ دا بلاوی کردوه ئەلێت: "به لی، یارمه تی شوپشی کوردمان دا و له ماوه ی دوایدا ئیمه هیزی کاریگه ر بووین پشتیه وه، که لایه نگه ریمان لی راگرت، ئەوه رووی دا که دیمان. ئەمه ویت ئەوه بلیم که من شوپشی کوردم دروست نه کردووه، به لام ته ماشام کرد خووی وهک راستیهک دروست بووه و هه یه .. سالانیک بوو رژی مه فه رمان په واکانی عێراق دوژمنایه تیان ئەکردین .. هیزی پروپاگهنده ی ئاشکرا و دوژمنایه تی نه شاراوه و تیکه ره کانپان به سنوورماندا ئەکرده ژووره وه . هه ندی جاریش پیکدادانی چه کدارانه رووی ئەدا.

لە شۆپرشى كورد دا ھەلىكم بەدى كرد. بە خۆم گوت: بۆچى بەكارى نەھىنم؟ ئەو بوو بەكارم ھىنا .. بۆچى نا؟ ئايا من ئەمە ویت كىشەى كورد ھەلبىگىرسىنم؟ بەدلىنبايىو ھە نا .. بىرت نەچىت من لە ئىراندا كەمايە تىيەكى گەورەى كوردم ھە يە!"

راپۆرتەگەى كۆمىتەى ئوتتیس پاىك زۆر بە راشكاوى راستىي پەيوەندىيەگانى ئەمەرىكا بە شۆپرشى كوردەو ھەخاتەرۆو كە برىتى بوو ھەم چەند خالە:

۱- مەسەلەى كوردیان ئەمەندە بچووك ھەلسەنگاندوو ھەنانەت ھەوالگىرى ئەمەرىكى ھەلامى رەتكردنەو ھەشى نەداو ھەتەو بە مەلا مستەفا بارزانى، كە لە ئابى ۱۹۷۱دا داواى كۆمەكى لىكردوون دژى عىراق.

۲- دواچار كە ئەمەرىكا ھەنگاوىكى بچووكىشى ناو ھەرەو كىشەكە، بۆ دلنەوايى ئىرانى ھاوپەيمان بوو كە لە عىراقى دراوستىيانەو ھەترسى ھەرەشەيان لىئەكات.

۳- زۆر بە ئاشكرا راپۆرتەكە ئەو راستىيە رۇشن ئەكاتەو كە، ئامانجى وىلايەتە يەكگرتووگانى ئەمەرىكا لە يارمەتيدانى كورد بۆ ئەو ھەنەبوو ھەتوان سەرىكەون و ھەنانەت مافى ئۆتۆنۆمى سەرىكەو ھەرىگرن، ئەگەر كورد لە عىراقدا مافى وا ھەرىگرن بۆى ھەيە كار بكاتە سەر كوردەگانى ئىرانىش، ئەمە كىشە بۆ شا دوست ئەكات.

ئەمە خۆى ھىچ شىكردنەو ھە لىكۆلینەو ھەى قوولى ناوئىت، خۆى بەبى پىچ و پەنا ھەلوئىستى ئەمەرىكا لەسەر مەسەلەى كورد پىشان ئەدات. تەنبا بەرژەو ھەندىي ئەمەرىكا خۆى برىارى چەند و چۆنىتى ھەلوئىستى بەرامبەر گەلانى دنبا ئەدات و ھىچ پەيرەوكردنىكى دىموكراتى و مافى مرۆڤ لەكايەدا نىيە و ئەو مافانە لەلای ئەوان زاراو ھە روونتر و لە بەرژەو ھەندىيەگانى سەرمایەدارى ئەمەرىكادان بۆ ھەلىنجانى دوا تىوكى نەوتى ئەم و لاتانە، بۆ گەشە پىكردنى ئابوورى خۆيان و مانەو ھە دەسەلاتيان بەسەر زورىي جىھاندا.

شای ئیرانیش له و لیدوانه ی له گه ل (هه یکه ل) دا ئه و راستیه ئه چه سپینیت و هه رچی ته مومژ هه یه به سه ریه وه ناهیلیت که شۆرشی کوردی بۆ ئامانجه گلاوه کانی خۆی به کارهیناوه له و کاته دا که به بهرژه وه ندیی خۆی زانیوه .

دوو هۆکار کاتی دهستبهردار بوونه که بیان یه کلا کرده وه

یه کهم:

ئه و تیکشکانانه ی له شه پی پاییزی ۱۹۷۴ دا به رامبه ر سوپای عیراق به سه ر شۆرشی کورد دا هات که سوپای عیراق چه ند ناوچه ی رزگارکراوی گرته وه و بۆ شۆرش نه ئه گیرایه وه ، ئیران له وه ئه چیت زۆر له م ئه نجامه ترسابیت که شه ر بگاته سه ر سنووری خۆی . سوپای ئیرانیش هه رچه نده زۆر چه کدار و گه وره بوو، به لام له وسه رده مه دا، له هه یچ شه پیکدا به شداری نه بوو بوو تا بتوانیت به کردار و تاقیکردنه وه توانای خۆی هه لسه نگینیت، به رامبه ر سوپایه ک که له سالی ۱۹۶۱ هه به رامبه ر شۆرشی کورد ئه جه نگا .

دووه م:

حکومه تی عیراق ملی بۆ سازشی سه رشۆری به رامبه ر ئیران که چ کرد، وازی له مافی عیراق له ئاو و خاک و سه روه ریی نیشتیما ن هینا . ئه مه هه لیکی میژوویی بوو که شا به تریک دوو نیشان بپیکیت:

أ- ئه وه ی له ناکوکی عیراق و ئیرانی ئه خوازیت، به ریکه وتنیکی نیوده وه له تی باوه رپیکراو بۆی هاته دی .

ب- له و شه پوشۆره و له مه ترسیی گه یشتنی بۆ ناو ئیران رزگاری بوو .

له کاتیکدا سه رکردایه تی شۆرش هۆشیارانه حسابی بۆ په یوه ندیه کانی به حکومه تی ئیرانه وه نه کردبوو، ئه زمونی کۆماری کوردستان له گه ل حکومه تی ئیران و هه مان (شا) دا بیرچوو بووه وه ، بۆ به تینکردنی په یوه ندی خۆی و حکومه تی ئیران که وته هه له ی گه وره و کوشنده ی دوژمنایه تیکردنی توندی

جولانهوهی کورد له کوردستانی ئێراندا و کارگه‌یشته‌ گرتن و راوانان و کوشتنی چه‌نده‌ها سه‌رکرده و کادری شوپشگێری کوردستانی ئێران و به‌ ساغی یان به‌ کوژراوی راده‌ست به‌ حکومه‌تی ئێرانی کردن.

که‌ریم سه‌عید مه‌سیفی له‌ کتێبه‌که‌یدا ۳۰ سال‌ خه‌بات و ولاتیکی وێران - چاپی سوید، ئەلیت (ئهو سه‌وداگه‌رئیتییه‌ی سه‌رکرده‌یه‌تی شوپش، زۆر به‌ گران له‌سه‌ری که‌وته‌وه‌ هه‌م له‌لایه‌ن جه‌ماوه‌ری ولاتپاریزی کوردستانی بنده‌ستی ئێران، بوو به‌ مایه‌ی بێزاری له‌ناو شوپشدا). هه‌روه‌ها ئەم نووسه‌ره‌ ئەلیت (سه‌رکرده‌یه‌تی شوپش له‌ سالێ ۱۹۷۲دا که‌ ته‌واوی روویان له‌ ئێران کرد، هه‌ر له‌و ساله‌دا شا په‌یامی بو‌ سه‌رانی رژیمی عێراق نارده‌بوو، داوای لیکرده‌بوون، که‌ ئەگه‌ر ئەوان ئاماده‌بن داخواییه‌کانی ئێران له‌سه‌ر سنوور له‌گه‌ڵئاندا جێبه‌جێ بکه‌ن، ئێرانیش ئاماده‌یه‌ یارمه‌تی خو‌ی له‌ کورد بپێت. رژیمی عێراق له‌پێشدا گو‌یی بو‌ ئەو داخواییه‌ شل نه‌کرد. به‌لام که‌ شه‌ر ده‌ستی پیکرده‌وه‌، بو‌ی ده‌رکه‌وت که‌ هێزی سوپا ده‌ره‌قه‌تی کوردان نادات، ئینجا پێشنیاره‌که‌ی شای به‌بیرداهاته‌وه‌ و له‌ئه‌نجامدا له‌ جه‌زائیر ئەو ریککه‌وته‌ن مۆرکرا) (بروانه‌ لاپه‌ره ۵۵-۵۹ی کتێبی ناوبراوی سه‌ره‌وه‌).

سه‌رکرده‌یه‌تی شوپشی ئەیلول نه‌یتوانی و نه‌یزانی ته‌رازووی هاوکاریکردن له‌گه‌ڵ ئێران وه‌ک ده‌وله‌ت و له‌گه‌ڵ بزوتنه‌وه‌ی نه‌ته‌وه‌یی و نیشتمانیی کوردی ئێران بو‌ به‌رژه‌وه‌ندیی خو‌ی رابگریت، ئەوانی دوا‌ی خو‌ی پێ لاوازکرد و ئەنجامی ئەوه‌ش له‌ دوا‌ی ریککه‌وتنی ۶ی ئازاری ۱۹۷۵دا به‌ روشنی ده‌رکه‌وت و کاری کرده‌ سه‌ر شوپش له‌ کوردستاندا.

دوا ره‌خنه‌ی میژوویی له‌ سه‌رکرده‌یه‌تی شوپشی ئەیلول به‌لای منه‌وه‌ شیوه‌ی کو‌تاییه‌ینانه‌ به‌و بزوتنه‌وه‌ گه‌وره‌یه‌ و کشانه‌وه‌یان بو‌ ناو خاکی ئێران به‌ بێ ده‌نگی و به‌ بێ ده‌رکردنی به‌یاننامه‌ یان روونکردنه‌وه‌یه‌ک بو‌ جه‌ماوه‌ر و ته‌نانه‌ت بو‌ پێشمه‌رگه‌ش که‌ هو‌ و ئەنجامه‌کانی ئەو کاره‌ساته‌ی تیدا شی بکاته‌وه‌ و باسیکی دوا‌پوژی زانراویشیان بو‌ بکات.

ئەو پیلانە گەورەیی نازاری ۱۹۷۵ دژی گەلی کورد و، بە کارتیکردنی ھۆیە ناوھکییەکانی لاواز بوونی شۆرش لە پیش ریککەوتنە کەدا، بوونە دوا ھۆکاری سەرگرتنی پیلانە کە و ئەو شکستە گەورەیی بە سەر شۆرشیی ئەیلول دا ھینا، کۆتایی بە یەکیک لە بزوتنەو ھەرە بە ھیزەکانی کورد ھینا و رژیمی فاشستی بە عس بایی رەشی بە سەر کوردستاندا کیشایەو و لە ھەموو عیراقیشدا رەگوریشیی خۆی قائمتر کرد.

لە گەل ئەو رەخنە و سەرنجانەدا ئەبیت گەلی کورد بە چاوی ریزەو تەماشای قارەمانیتی و قوربانیدانی ھەزارەھا شەھید و کۆلەواری مال و یران و ئیش و نازارکیشان و ھیلاکبوونی سالانی دووردریژی ۱۹۶۱-۱۹۷۵ی شۆرشیی ئەیلولەو بەکات. لە گەل دەربرینی ھەموو ئەو رەخنە و کەموکوویی و ھەولە گەورانەدا، شۆرشیی ئەیلول ھیشتا ھەر بە یەکیک لە شۆرشە گەورەکانی گەلی کورد ئەژمێردییت، کە بۆ ھاتنەدیی ئامانجە نەتەوہییە رەواکانی گەلی کوردستان خەباتی خویناوی و درێژی کرد. ئەنجامی تیکشکاندنی ئەو رۆژانە و بەلگەنامەکانی دوا شکستە کە، ئەو ھیان ئاشکرا کرد کە سەرکردایەتی شۆرشیی ئەیلول ھەلەیان کردووە، کەموکووپیان ھەبوو، بەلام نۆکەری ھیچ ھیزیک و ھیچ دەولەتیک نەبوون.

بەشى نۆيەم

قۇناغى دواى ھەرەس

دواى هه رهس

رۆژانێكى يه كجار ناخۆش بوون، دل تهنگ و پرله ئازار و ته مومژى ئاينده يه كى نارۆشن. ههستکردن به شكستى بزوتنه وه يه كى پر قاره مانئىتى گه لىكى چه وساو به دهستى پيسترين و درنده ترين رژيمى ديكتاتورى فاشستى.

به لام زوربه ي ئه و هاوړى و براده رانه ي له شوړشه وه گه رانه وه بۆ ناو شاره كان سه ربه رز بوون و بيجگه له و بوومه له رزه يه ي كه له ئه نجامى ئه و پيلانه گلاوه نيوده وه له تيبه دا روويدا، هه مو به شانازيه وه باسى سالانى ناو شوړش و قوربانيدانه كان و هيرش و هه لمه ته ئازايانه كانى پيشمه رگه ي كوردستانمان ئه كرد تاكه تاكه يه ك نه ببيت كه سم نه ئه دى چاوشوړ ببيت به رامبه ر كورده خو فرۆشه كان به به عس به لكو به پيچه وانه وه به سووكى ته ماشايان ئه كرا و قيژمان لبيان ئه هاته وه.

دواى شكسته كه ي ۱۹۷۵ و گه رانه وه مان بۆ ناوشار، داموده زگاكانى حكومه ت زۆر به هيمنى له گه ل ئه و كه سايه تى و پيشمه رگانه دا هه لسوكه وتيان ئه كرد و به هه مو شيوه يه ك ئه يانويست دلى خه لك رابگرن به ئوميدى ئه وه ي حيزبى به عس ببيت به جيگره وه ي حيزبه سياسيه كانى كوردستان. ئه مه له كاتى كدا بوو كه ح.ش.ع (ليژنه ي مه ركه زى) له حكومه تى عيراق و ليژنه ي ته نفيزى حوكمى زانيدا، ئه وان و چه ندين كه سايه تى سه ربه خو له و داموده زگايانه دا بوون، حيزبى به عس سه ركرده يى به ره ي نيشتمانى! و ئه و چه ند حيزبه ي ئه كرد كه له واقيعدا هه مو ده سه لاته كان به ده ست خو يانه وه بوون و هه وليان ئه دا كه ئه و كه سانه ش كه پاش شكسته كه چوونه ته ئيران بگه ريئنه وه و په يتا په يتا وه فديان به شويندا ئه ناردن، ئه م هه وله يان تا راده يه كى ديار بۆ چووه سه ر.

له سه ر داواى هاوړپيانمان له ده ره وه ي ولا ت و به ئاگادارى و را و برپيارى ئه و چه ند كادره پيشكه و توه انه ي حيزب من و هاوړى ئيسماعيل (عه فان چلميران) كه ئه ندامى سه ركردايه تى حيزب (ق.م) بوو، چووین بۆ لوبنان بۆ بينينى سكرتيرى حيزب هاوړى ئيبراهيم عه لاوى كه له پيش روودانى پيلانى ۶ى ئازارى ۱۹۷۵ وه

له لوبنان بوو. زۆر به دریژی لیکدانه وه مان بۆ باری سیاسی ئه و روژانه کرد و گه یشتینه ئه و ئه نجامه ی من و ئیسماعیل بگه پینه وه بۆ کوردستان و بپاری حیزب به هاو پیکانمان بگه ینین که بریتیه له وه ی حیزب له دهره وه ی ولاتدا له پاراستنی ئه م ریکخراوه ی که هه یه به رده وام ئه بیته و ئیمه ش لیره پاش ئه و شکسته گوره یه که ئیمه شی گرتبووه وه به هیمنی هه ولی خۆپاراستن بده یین و به شیوه یه ک که وا دیار بیته چالاکی ریکخستمان نییه و بتوانین ئه و ژماره هاو پیکانه ی ماومانه به هیوای ئه وه ی له دوا روژیکی تر دا و پاش پاراستنی شه ره فی سیاسی خۆمان ریک بخرینه وه .

له سالانی ۱۹۷۵ به دوا وه تا ۱۹۹۰ چوار جار سه فه رم بۆ دهره وه ی ولات کرد و هه ر جاره ی له شوینیک: لوبنان، ئەلمانیا، فپهنسا، به ریتانیا له گه ل هاو پیری ئیبراهیم دا یه کمان ئه دی. چه ند جار ریکش هاو پیکانه ی بیجگه له من، به ناگاداری من، بۆ هه مان مه به ست سه ردانیان هه بوو.

* * *

دوا ی شکستی ۱۹۷۵ و ئه و باره ی به سه ر قیاده ی مه رکه زیدا هات، چه ند که سیک له ئەندامانی ئیمه که له دهره وه ی ولات ئەژیان و له راستیشدا دوو که سی یه که میان له دوو حیزبی جیاواز له جولانه وه ی شیوعیه وه هاتبوونه ناو حیزبه وه ، به لام نه گه یشتبوونه هه یچ پله یه کی حیزبی و ته نیا ئەندام بوون، بانگه وازیکیان به ناوی (یه کگرتنی قاعیده - وحدة القاعدة) وه بلاو کرده وه و بوونه ریکخستنیکه ی جیاواز ، به لام بیجگه له یه ک دوو هاو پیری خوارووی ریکخستنه کان، که سی دیکه یان بۆ رانه کیشرا ته نیا چه ند که سیک نه بیته که پیش هاتنه ناو قیاده ی مه رکه زییه وه براده ریان بوون. ئه م جوولانه وه یه نه ییتوانی فراوان بیته: ئه م کرداره ی ئه و براده رانه زیانیکی زۆری دا و که وتنه ناوه یینان و قسه وباسی هه رزه کارانه ی سیاسه ت. ئه نجامیش پاش ماوه یه ک به سه ر لیشیواوییه وه وازیان له جموجۆلی ئه و ریکگه یه هینا و ئه و چه ند که سه پیشکه وتوو ه یان به ره و ریکخستن و بزوتنه وه یه کی

دوور له فيكړی مارکسی و عه لمانییه تیش رویشتن و بوون به به شیک له بزوتنه وهی ئیسلامی.

* * *

پاش ئه و کاره ساته ی ۱۹۷۵ که به سهر شوپشی کورددا هات، قیاده ی مه رکه زیی ئیمه ش له و شکست و شکانده گورزی گه وره مان به رکه وت.

له کاتیکدا که ژماره یه که له ئه ندامانی سه رکر دایه تیی حیزب ماوه یه که بوو له دهره وهی ولات بوون، ئه وانه ی له ناویشه وه بووین هه موو له یه که راده ی تیگه یشتندا نه بووین به رامبه ر ئه و رووداوه گه وره یه، من که که سی یه که م بووم له پله ی حیزیی کوردستاندا و چالاکترین که سیش بووم له هه موو حیزیدا، ئه و کاته ی هاوړی ئیبراهیم له دهره وهی ولات ئه بوو، زوربه ی کار و په یوه نندییه کانی به شه کانی دیکه ی عیراقیش به من ئه سپیږدرا.

له و ته نگوچه له مه قووله دا من پیش هه موو هاوړیانی حیزب ئیعلانی به رگریکردم کرد و به ناگایی هه موو سیاسییه کانی ئه و ناوچانه، جموجولی فراوانم ده ستپیگرد و له گه ل هاوړیانی تر دا دیدار و کوبوونه وهی زورمان به م ناراسته یه دا کرد.

هاوړی ئیبراهیم به په له رای خوی بو من نارد که ئه و (موقاوه مه) یه ی تو ئالایت هه لگرتووه کاریکی گه وره و نازایانه یه، به لام به رای ئیمه و به لیکنانه وهی ئه م باره سیاسییه، کاریکی سه رکه وتوو نابیت. ئه مه ئه مگیړیته وه بو سالانی دوی ۱۹۷۵ و هوکاره سه ره کییه کانی سه رنه که وتنی ئیمه (به ته نیا) له به رده و امبوونی ئه و به رگریکردنه و ئینجا ئه گه پیمه وه بو سه ر ئه و که موکوپریانه ی قیاده ی مه رکه زیی هه یبوو له سالانی دوی شالاهه توندوتیزه که ی به عس له سالی ۱۹۶۸ هوه، شه هیدبوونی سه دان ئه ندامان و ده یان سه رکرده و کادری پیشکه وتووشمان له ناو ئه م ژماره یه دا. له هه مانکاتدا رووخانی عه زیز ئه لحاج که سکرتری حیزب بوو، پاش ئه و کوشتن و برین و سه رکوکار بیانه، بیگومان حیزب زور لاواز بوو له رووی ریځخستنه فراوانه کانی و له رووی جوړی کادر و هه ندیک

سه رکرده شه وه که لاوازی فیکری و ریکهستنیا پپوه دیار بو وه له به کهم رۆژی هه ولدانی کۆکردنه وهی ئەندام و ریکهراوه لیک دابری پراوه کان له ئەنجامی ئەم شالاهه چه په لانهی به عس له لایه ک و له لایه کی تره وه حیزبی شیوعی عیراق (لیژنه ی مەرکه زی) وه ک حیزبی شیوعی ره سمییش له به غدا و گشت ناوچه کانی عیراقدا به هاوکاری ئاشکرا له گه له به عسدا له گۆره پانی سیاسیدا هه بوون و دوژمنایه تی قورسی قیاده ی مەرکه زینیشیان به توندوتیژی ئەکرد.

ئیمه ی قیاده ی مەرکه زی به جۆریک بیتوانایی داراییمان پپوه دیار بو که له په لوپۆی خستبووین بۆ هاتوچۆی کادر و ژیانی کادری خۆشاردووی شاره کان و به پپوه بردنی ئەو تیپه چه کدارانه ی له ناوه پراست و خوارووی عیراقدا هه مانبوو، چند هاو پپوه کی پیشکه ونوو مان شه هید بوون و فریای به پپوه بردنیکی گونجاوی داراییان به باشی نه ئەکه وتین. له و ماوه یه دا چند سه رکرده یه کی به توانمان وه کو ناجی سه بری (ئهبو محسین) و رافیع کوبه یسی و زوهیر عه لاوی شه هید بوون ئەوه ش به شیک بوو له شالاه ی به عس و تۆکه ره کانیان که بووه هۆی لاوازبوونی ئەو ریکهراو و تیکۆشه رانه مان له ناوه پراست و خواروودا.

ئهو هاوکاری و یارمه تیانه ی ئەگه یشتنه حیزب هه ندیکیان له هاو پپوه یانی دهره وه ی ولاته وه که زوربه یان خویندکارانمان بوون له ئەوروپا و هه ندیکی تریشی له به خشین و ئابوونه ی ئەندام و دۆسته کانمانه وه له ناو ولاتدا بۆ کۆئه کرایه وه که له نزمترین راده ی پپوه یستدا بوو.

هه موو هاو پپوه یانی له دهره وه ی ولات بۆ به رده وامبوونی ئیشوکاری ناوخۆ له په یداکردنی چه ک و ته قه مه نیدا بوون بۆ پپوشمه رگه کانمان له کوردستاندا و زیاتریش بۆ چه کداره کانمان بوو له ناوه پراست و خوارووی عیراقدا که زوربه ی له هاو پپوه یانی حیزب و حکومه تی یه مه نی خوارووی دیموکراسییه وه دابین ئەکرا و به زه حمه تیکی زۆر بۆمان ئەگه یه نرایه کوردستان. ئەو سه رچاوه یه شمان پاش تیکچوونی حیزبی ئیشتیراکی یه مه نی و جیابوونه وه یان بۆ دوو بالی سه ره کی و

پاشان رووخانی ئەو فهمانزەوا پېشکەوتنخوازه که وهک (شۆرشیکى شههید) چووه میژووه، بهوجۆره ئیمه ئەو سهراچاوهیه شمان نهما که دۆستی نزیکمان بوون.
 له کوردستانیشدا ههچهند له گهڵ پارتهی دیموکراتی کوردستان هاوکار و دۆست بووین و ههندیك یارمه تیمان ته نیا بۆ پېشمه رگه کانمان لی وهرئه گرتن، ئەوانیش ناو به ناو چه پۆکیکیان پیاذا ئەکیشاین بۆ ئەوهی فراوانتر نه بین!

جیاوازیی سه رهکیی ئیمه و هیللی ئەوبه ری بزوتنه وهی شیوعی، باوه پبوونی ئیمه بوو به خهباتی چه کدار و راستگۆیانه و هه مو هه ول و کۆششیکمان له پینا و ئەو باوه په ماندا ئەدا. هه ر له راپه پینی ژۆنگاوه کانی خواری عیراق که هاوپپی ژۆر نزیکی خۆم خالید ئەحمه د زه کی که ئەندامی یه ک لیژنه ی حیزبی بووین، سه رکرایه تی کرد و له گهڵ چه ند هاوپپیه کی دیکه یدا شه هید بوون، هه تا هه ولی شۆرشیکى چه کدارانه ی سوپا و راپه رین.

به لئى سه رنه که وتین له رووخاندنی ئەو رژیمه دا، به لām بیروباوه ریکى نویمان له عیراق و کوردستانیشدا خسته ناو خه لکه وه و به گیانیکی فیداکاری و رۆشنیری شۆرشگێرانه هه زاره ها گه نجان پینگه یاند که ئەمه یان سه رکه وتنیکی گه وره یه بۆ دواپۆژیکی تر.

قیاده ی مه رکه زی وه ک ریکخستن ئەو کاره ساتانه ی به سه ردا هات، به لām سه ره رزین به میژوو مان. سه ره رزین به وهی که ئەو بلیسه یه نه کوژاوه ته وه و ناکوژیته وه. به شدار بووین له په روه رده کردنی نه وه یه کی نویدا که ئیستا خه ریکه کاروانی نوئی ئەو بیروباوه ره و به سه رکرایه تی هه ندیک له و هاوپپی تیکۆشه رانه مان که له سه ره مان ریباز به رده وامن و من هه یچ گومانم نییه که ریکخستنیکى نوئی شۆرشگێر به پپوه یه و به شدار ئەبیته له هینانه دی نیشتمانیکى ئازاد که پېشکەوتنخوازی و دیموکراسی و یاسا سه ره ره ئەبیته تیایدا و چه وساندنه وهی مرۆقی تیدا به ره و نه مان ئەپوات. من گه وره ترین هیوام له ژیاندا ئەوه یه به ته واویش نه بیته به لām سه ره تایه کی راست و ره وان بیته بۆ دامه زاندنی ریکخستنیکى فراوان که باوه ری به و په پیره وان هه بیته و کۆمه لگه که مان به ره و شارستانیته ی و دادپه روه ری به ریته.

هر له م روانگه یه وه و به هۆی سه رکه وتن له کۆمه لیک پڕۆژه ی ئابووری و به که لکدا بۆ ولات و میلله ته که مان خۆی له خۆیدا خزمه تیکی روون و دیاره و به هۆیه وه توانای داراییشم پێشکه وتوو وه له سه ره هه مان بیروبا وه پرم، هاوکاریی ژماره یه کی زۆر ریکخراوی چه پ و چالاکیی مه دهنی و سه دان قوتابی له قۆناغی جیا جیادا و ههروه ها هه ژاران بووه ته پڕۆگرامیکی هه میشه یی له ژیانمدا. په یمانی ئه وه شم داوه که هه تاهه تایه ئه وه خۆشه ویستییه ی هه مه بۆ بیروبا وه پرم، واته بۆ گه ل و نیشتمانم کهم نه کات و په ره بسینیت، خوینی شه هیده کانی هاوڕێشم به هه موو مانا کانیانه وه له یادما بمینیت.

خانوو هه کی مائی باوکم و سه ره تای کار و کاسبی

وه ک ژیا نی خۆم، هه موو خیزانه که مان خاوه نی خانوویه کی بچوک بووین که له باوکمه وه بۆمان به جیما بوو. ئه وه خانوو ه کی که من تیایدا له دایک بووم و دواتر دایکم تیایدا ئه ژیا و ناوبه ناو یه کی که له خوشکه زا کانیان بۆ هاوده نگی و هاوکاریی له گه لیدا ئه ژیان، ئه وه خانوو ه کی تیایدا له دایک بووم و گاگولکیم تیایدا کرد و پیم گرت و زمانم له ویدا پزئا، بیری هه موو سووچ و ژوور و حه وشه و میوه جوانه که ی سه ره سه کۆ خنجیلانه که ی و به رسيله و تری میوه که ی سه ری و کیسه هه لدرورا وه کانی دایکم ئه ی دروو بۆ ئه وه ی هی شووه تری شوپبو وه کانی له زه رده واله پێ پاریزیت، ئه وه سه ربانه خۆشه ی ده وری به چیغ گیرابوو له هاویندا تیایدا ئه نووستین، هه ره له وه سه ربانه وه یاری و ته راتینی خۆم و هاوڕیکانی منالیم له یاده که سنوور له نیوان سه ربانی ماله کاندان هه بوو. به وه سه ربانانه دا گه ره کا و گه ره که به بازبازین به سه رباندا و به ئاشکرا و هه ندیک جار به دزییه وه توو و شاتو و به رسيله و تری و هه ناری ماله دراوسی کانیان ئه خوارد، له م خانوو ه دا زۆرتترین یادگاریی باوکم و دایکم و برا و خوشکه کانم هه یه تا چوونه قوتابخانه و هه موو قۆناغه کان تا ده رچوون له دوانا وه ندی و به جی هیشتنی سلیمانی بۆ به غدا بۆ خویندن له زانکۆ.

له پاش زیاتر له حهوت سال له ژيانی خوشاردنه وه و شوږش، گهراومه ته وه
 ئەم خانووه. ئیستا که هەر دایکمی تیا به و منیش هاتوومه وه بی ئیشوکار پلانی
 زۆرم له میشکدایه بو داها تووی ژیان، به داخیکی زۆره وه ئەلیم به که م پلان و
 پرۆژم ئە وه به که ئە بیته ئەم خانووه بفرۆشم و ههول بدهم ئیشیک به پاره که ی
 بکه م. به یانی به که خه ریکی نان و چا خواردن بووین له گه ل دایکدا له پر شه مسه
 خانی دراوسی مان به گریان وه هاته ژوره وه، گوتی بیستو مانه خانووه که
 ئە فرۆشن، توخوا ئە وه غه دره مه که ئەم خانووه مه رقه دیکه بو هه موو گه ره ک!!
 هیچ چاریکی تر نه بوو، پاش رازیکردنی دایکم و برا و خوشکه کانم که گفتی
 ئە وه م پیدان له داها توودا ئە وه به شان ه یان به زیاده وه بده مه وه، برا و خوشک هه ر
 به که له مالی خۆیاندا بوون، من و دایکیشم خانویه کمان به کری گرت مانگی به ۱۸ دینار.
 خانوو فرۆشرا به ۳۲۰۰ دینار، فولکس واگنیکی کۆنم پیکری به ۹۰۰ دینار و به و
 پاره به ی لی مایه وه دهستم کرد به ورده ئیش.

لیره دا ئە مه ویت به راشکاوی مه به ست له باسکردن و گیرانه وه ی که وتنه کاره وه
 به کاری سه ره به ست یا خود نازاد و دوور له وه زیفه ی حکومی و به دریتی بدویم:
 دوو مه به ستم هه به، به که میان وه ک بیره وه ری خۆم، دووه میان وه ک ئە زمونیکی
 نوپی که سیک که سالانی پيشووی له قوناغه کانی خویندنه وه هه تا ده رچوون له
 زانکو و بینینی چه ند کاریکی حکومی له بانق و له ده ره وه به سه ربردووه، بیجگه
 له وه ی ژیان به ریوه بردنه، من زور به ی کاتم به ئیشوکاری حیزبایه تیشه وه ئە برده
 سه ر و حه وت هه شت سالی ش دوا ی ئە وه له شاخ و شاره کان به نهینی ژيام وا دنیا
 به جوړیکی تر وه رچه رخواه و که وتوومه ته ناو ژیانیکی جیاواز و پیوستی
 کارکردنی نازاده وه.

ئەم ئە زموننه ی من له م رۆژانه وه دهستی پیکرد و به ره و ژوور هه لکشا و بوومه
 خاوه نی کار و پرۆژه ی جیاواز که خۆم هه مووی به به سوود ئە زانم بو خۆم و گه ل
 و ولاته که م، له بارودۆخیکی پر ره نجکیشان و چاونه ترسی و گیروگرفتی زۆردا.

با ئەم ژیانه و ئەم ئەزموونه ببیته دهرس و چاولیکه ریبی نه وهی نوئی که مروؤف به توانای خوئی و به ئیرادهیه کی پته و به به کارهینانی ئەقلی خوئی و ئەزمونی کهسانی تر ئەتوانیت سه رکه وتن به دیبهینیت، بی ئەوهی خوئی به خه لک یان حیزبدا هه لبواسیت، یا خود ریگی هه لپه رستی و سه رشوئی بگریته بهر.

من که ده رچووی کۆلیجی بازرگانیی زانکۆی به غدا بووم نزیکه ی چوار سالیش له پاش ده رچوون، فه رمانبه ر بووم له بانقی بازرگانیی عیراق و له و سالانه ی دوای ده رچوون و کاری بانقی بازرگانیی له به غدا ئیواران ژمیریاری کۆمپانیایه کی ئەهلش بووم که دوو پیاوی چاک خاوه نی سه ره کیی بوون، حاجی جه لعوت هیتی و ئەندازیار خه لیل دووری، زانین و شاره زاییه کی باشم هه بو له زۆر لایه نی کاروکاسبی و به ئینده رایه تیدا. خه لیل دووری و حاجی جه لعوت گه وره ترین به ئینده ر و پیاوانی خاوه نکاری به غدا بوون ئە و چه ند ساله .

بانقیش جیگایه کی زۆر باش بوو بو فیربوون و به و دوو شوینی ئیشه ، شاره زاییه کی چاکم په یدا کرد که تا ئیستا جیگه یان دیاره له پیگه یشتنی مندا.

هه ر له سه ره تای ده سترکنم به کاری سه ره به سه وه باوه ریم به وه هه بوو، کار بچووک بیت یان گه وره به شی خوئیان پلاندانانی ئەو بیت و له ده سته پیکردندا ئەبیت سووربیت له سه ر جیبه جیکردنی پلانه که، له وه ش گرنگتر به دوا داچوونی ئەو جیبه جیکردنه له پلانه که گرنگتره . خاوه نکار ئەبیت باوه ری به راویژکردنی له خوئی شاره زاتر هه بیت و ئەزموونی سه رکه وتوویی کهسانی تر روناککه ره وهی ریگی ئەمیش بیت، به بی ئەم په یره وانه سه رکه وتن زۆر زه حمه ته .

له ده وره به ری مانگی ئەیلول و تشرینی ۱۹۷۵دا به دوای کاردا ئەگه پام. بیستم له زانکۆی سلیمانی قۆنته راتی چاککردنه وهی قه ره ویله و دۆلاب و کورسی و میزی به شه ناوخوییه کانی قوتابیان هه یه . به گویره ی راگه یاندنه که ی ئەوان له گه ل کاک شاسواری حه مه ئاغای براده رمدا ته نده رمان وه رگرت و زۆر به هه رزان پرمان کرده وه، له ئەنجامدا داواکه ی ئیمه یان نه خسته ناو پیشبهرکیی کاره که وه .

تیگه یشتم که ئەو فه رمانبهره ی لئپرسراو بوو له و کاره ترسابوو ئیشه که بدات به من! و ئەو ئیشه بچوکه شی پی رهوا نه بینیم.

دووهم هه ولدان بۆ وه رگرتنی ئیشیکی تازه ئەوه بوو له ئیداره ی محه لیبی سلیمانی چاککردنه وه ی دیواریک و ئاو و ئاوهرۆی خانویه که هه بوو بۆ من ده رچوو به ۱۴۰ دینار هه فته یه کی پئچوو لام وایی ۲۰-۳۰ دیناریکی قازانج کرد.

له شاره وانی سلیمانی قوتته راتی دوو پانزه مه تر درئیژی دروستکردنی ئاوهرۆی سنووقییان دامی که بایی ۸ هه زار دینار بوو، ۱۵ مه تری له کۆتایی شیوی قازی و ۱۵ مه تری له کۆتایی شیوی جوله کان بوو. ئیشه که زۆر قورس بوو چونکه شیو و ئاوکه که به بن دیواری خانوه کاندایه پئه بوو و خانوه کانی هه موویان دیواری گل و خشتی قور بوون و هه ر داروخانیکی بباویه تووشی گیره وکیشه ی زۆر ئەبووم له گه ل خاوه ن خانوه کاندایه. که ده ستم کرد به ئیش تیگه یشتم ئەم ۳۰ مه تر درئییه ی سه رۆکی شاره وانی داویتی به من و منه تی زۆریشی به سه ردا کردم، به شیکه له ۳۰۰-۴۰۰ مه تر ئاوهرۆی سندوقی که دراوه به دۆستیکی خویان، ئەم ۳۰ مه تری گه پاره ته وه بۆ شاره وانی چونکه شوینه کانیان شیوی قازی و شیوی جوله کان بوو مه ترسیی له دارووخانی خانوه کانی ئەمبه ر و ئەوبه ری هه بوو. ته واکردنی ئەم کاره چه ند مانگیکی پئچوو، هه مووی پرپوو له دلله پراوکیی خۆم و وه سته که ریمی حاجی که ئیشه که ی بۆ هه لئه سوپانم. نزیکه ی ۵۰۰ دینارمان قازانج کرد. قه ت له بیرم ناچیت که کاریکی بچوکی تازهم له ئیداره ی محه لیبی سلیمانی وه رگرت بایی ۱۵۰۰ دینار بوو، که ده ستم کرد به هه لکه ندنی زه ویی گرده که، ده رکه وت به هه لده چووین و ئەندازیه که ی هاوکاریی ئەکردم حسابی گل هه لکه ندنی کردبوو، که ئەو شوینه هه مووی به رد بوو. خوالیخۆشبوو فه تاح به گی ئەندازیاری ئیداره محه لی زۆر یارمه تی دام و به کۆمپریسه ری خویان هه موو هه لکه ندنه که ی بۆ ته واکردم، ئەمه ش بووه ئەزموونیکی بچوکی نوی. کوردیش ئەلی هه ر ئەقله و له خه ساریک.

به هۆی هاتووچۆی به غداوه و ناسینی حاجی جه لعوت و خه لیل دووری و هه ندیک ناسیاوی دیکه م که کار و پرۆژه و کارگهی گه وره یان هه بوو، به ره و ئه وه چووم که به ردی موزاییک - مه رمه پ له سلیمانیه وه به م بۆ به غدا بۆ فرۆشتن. تا ئه و کاته چه ند که سیك ئه و کاره یان هه بوو، که باس م کرد هه ردوو خوالیخۆشبوو عومهری حاجی عه بدولره حمان و جه مالی میرزا حه مه سه عید به ردیان له پینجوهینه وه ئه برد بۆ به غدا. بووین به هاوکار له و ئیشه دا و منیش چه ند کارگهی گه وره ی کاشی و مه رمه پی به غدام ئه ناسی، ماوه یه ک به و کاره وه خه ریک بووین، دوو پیایوی راستگۆ و ده ستپاک و خۆشه ویست بوون.

پاش ماوه یه ک بیرم له وه کرده وه که بۆچی ئه م به رده به هارپراوی نه گه یینینه به غدا. بۆ یه که م جار من که ساره یه کی هارپینی به ردی مه رمه پم له شه قامی شیخ عومهر له به غدا کپی به هه زار دینار و له تانجه رۆ دامنا. ئه م کاره م زۆ سه رکه وتوو بوو، به رده هارپراوه که پیی ئه وتريت موزاییک، له به غدا و هه ندی کارگهی سلیمانیش ئه مفرۆشت مانگی پتر له ۱۵۰۰ دیناری قازانج ئه کرد.

ئه مه له کاتی کدا بوو به پاره و هاوکاریی هاوپیی خاوه ن هه لۆیست و دلسوژم ماجید عه لوی خه ریکی هینانی کارگه یه کی بلۆکی کۆنکرتی بووین که له چوونیکه به غدا دا باسی ئه و پرۆژه یه م بۆ ماجید و هاوپیی خۆشه ویستی هه ردوو کمان فوناد قاسم ئه لئه میر کرد و گوتم ئه م کارگه یه کارگه یه کی سه رکه وتوو ئه بیته و له سلیمانیدا دوو کارگه ی تیدایه، ئه وه ی من پیشنیارم کرد کارگه یه کی مامناوه ندی بوو که به هه لسه نگانندی خۆم چوارده هه زار دیناری تینه چوو. ماجید گوته من سه به نی ئه و پاره یه ت ئه ده می و ده ست به کار به، کارگه یه کی زینیت (Zenith) م له تانجه رۆ دانا که به ماوه ی ۲-۳ مانگ شوینم بۆ ئاماده کرد و ئامیره کانم له ئه لمانیاوه گه یانده تانجه رۆ.

هه موو رۆژیک سه عات پینجی به یانی له خه و هه لئه ستام به و پیکابه ده ستی دووه دا ئه چووم به گونده کانی زرگۆیز و سه دو بیست و به رده که پ و سه ماوات و تا

دیی ره مه زان کریکاره کانم کۆ ئه کرده وه و ئه مهینان بۆ سه ر ئیش له تانجه رۆ. که ئه و کارگه یه م له سالی ۱۹۷۶ له تانجه رۆ دامه زراند، زه وییه کم له کۆچکردوان عه بدوللای کونجرینی و عوسمانی قادر اغا به کری گرتبوو. ئه وه یه که م کارگه و بگره ئاوه دانینی کار بوو که له نیوان پرده کۆنه که و پرده تازه که ی ئیستا هه یه و ئه و کاته ته واو نه بوو بوو، له و ناوچه یه دا هاته دنیا وه .

ئیواران کریکاره کانم ئه گه یانده وه بۆ گونده کانی خۆیان و ئه هاتمه وه بۆ تانجه رۆ له گه ل خوالیخۆشبوو کاک عه لی سه عید که هاوکار و سه ریه رشتیاری کارگه که بوو ئه گه راینه وه بۆ ئوفیسه که مان له سه ر جاده ی پیره میرد که هه شت مه تر دوو جابه که ئه بوو دوکانه که م له کاک یاسین خه لیلی هاوپی خۆشه ویستم گرت به کری مانگی به دوو دینار، یادی ئه و عه لی سه عیده دلسۆزه م هه تا هه تایه له بیر ناچیت که نمونه ی پاک ی و ده ستپاک ی و دلسۆزی بوو.

ئه وکاته دانه ی بلۆک ئه فرۆشرا به ۱۲۰ فلس، به ره مه ی کارگه که مان وه ک ئه وترا نه ئه که وته ئه رز، به هۆی چاک ی و پته وییه وه رۆژ به رۆژ ئه فرۆشرا، وه ک باس م کرد به پارهی ماجید دروستکرا و منیش به و جوړه به ریوه م ئه برد، قازانجیش به نیوه یی بوو، پاش سالتیک مایه ی ده رهات و هه ستم ئه کرد که توانای ئیشی گه وره ترم هه یه کارگه که م له گه ل داموده زگای کارگه یه کی ده ستیی شتایگه ر فرۆشت به چل و دو هه زار دینار به هه ردوو برا کاک که ریم و کاک که مالی سه عید ته ها کۆیی، که دوو پیاو چاک و کاسبی چالاک بوون، شوینی کارگه که و ئه و چه ند ژووړه ی تیایدا بوو تا ئیستا له سه ر که ناری ئاوی تانجه رۆ ماوه ته وه .

ئه مه سه ره تایی قازانجیکی باش بوو بۆ ئه و رۆژه و ئه و سه رمایه بچوکه ی من و هاوپی که م. به ره و کاری به لێنده رایه تی هه نگاوم نا و یه که م ئیشم له گه ل کاک ئه که رمی سالی ره شه و کاک جه میل نوریدا به بینا یاخود ته لاری ته کیه ی تاله بان ی ده ست پی کرد، ئه مه ناوه ره سمیه که ی بوو ئه گینا ئه م بینایه له سه ر جیگای مزگه وتی ته کیه رووته دا بنیات نرا که دائیره ی ئه وقافی سلیمانی خاوه نی بوو.

له گهل کاری روژانه و تیگه یشتن له بازار و به لئنده رایه تی، په لی زیاترم هاو یشت، به پیناسی دوو به لئنده ری به غدا هه ردوو ئه ندازیار عه بدوللا جابیر و ئه لیا س بوترس بینای ۶۰ شوقه ی (فه رمان به ریتی ئاودیری دوکان) م گرت به شه ریکایه تی ئه وان که پاره بدهن و کاره که ش ئیمه بیکه ین، له و کاته دا ئه ندازیار دلشاد ره شیدی خزم و وه ستا محمه دی وه ستا حه مه ئه مین (حه مه ی حه پسه) ی هاو پیم کرد به هاو به ش. ئه و بینایانه ئیستاش ماون له دوکان، دوو سالی پیچوو به جوانی و سه رکه وتویی کارمان ته واو کرد، قازانجی زور باشمان لی کرد. من باوهرم به وه هه بوو، له گهل ده سته که وتی تازه و په ره سه ندنی کار و داها تدا پیشه و کار بگورم به ئیشی گه وره تر، ئه م تیگه یشتنه و باوهر بوون به توانای په ره سه ندووی خوم به رزه ئومیدی تیا دروستکردم.

له راسته وه: که مال، شه هید ئه کره می وه ستا حه مه ئه مین (ئه کره می حه پسه)، فاروق مه لا
مسته فا، جه میل نوری، ئه کره می مه جمودی سألحی ره شه، ته کیه رووته، ۱۹۷۹

له سالی ۱۹۸۵دا له ریره وی گه پانمدا به دواى کار و پرۆژه ی نویدا بیستم که وه زاره تی کشتوکالی عیراق چوارده مه جزه ره ی مریشک سه رپرین و پاککردنی هاوچه رخ هاورده ئه کات و هه ر پارێزگایه کیش یه کیکی بهر ئه که ویت. پاش به دوا داگه پان و به دوا داچوونی هه واله که و لیکۆلینه وه له قازانج و زیانی ئه م پرۆژه یه که وتمه هه ولدان بۆی. من بریارم له سه ر ئه وه لا دروست بوو، که ئه مدی بازارپی ولاته که پیویستی به چهنده ها سه رپرینخانه ی مریشک هه یه چونکه زوربه ی زۆری ئه م خوارده نه گرنکه له دهره وه ی ولاته وه و به تایبه تی له ئه مه ریکا و به رازيله وه ئه گه یشته ده ست کپیاره کان، به ره مه مک که فرۆشتنی مسۆگه ر بیت یه که م مه رجی سه رکه وتنی تیدایه، بۆیه که وتمه گه پان به دواى ئه م پرۆژه یه دا.

له کوردستان ته نیا مه جزه ره یه کی حکومی هه بوو له هه ولیر درا بوو به کرێ به ئه حمه د ئیسماعیل که مه جزه ره یه کی بچووکى نیوه ئۆتوماتیک بوو، له سه رکه وتووی ئه وه دا کاک ئه حمه د خه ریکی بیناکردنی یه کیکی تازه بوو که یه کیکی بوو له و چوارده مه جزه ره یه ی هاتبووه ناو ناوانه وه. له به غدا مه جزه ره یه کی گه وره تری تیدا بوو که به مه جزه ره ی ئه بو فارس ناوی دهرکردبوو وه خاوه نی مؤله تی ژماره (۱) ی ئه و کاره بوو له عیراقدا. چووم بۆ لای ئه بو فارس که ناوی (یه حیا یاسین) بوو زۆر پیاوانه ورد و درشتی ئه و کاره ی بۆ باس کردم و من و دلشادی برده ناو مه جزه ره که وه و زۆر هاوکاری کردین به پیدانی زانیاری و هانی داین لئی رانه وه ستین و گوتی: (ئه گه ر هاوکاریت ئه ویت ئاماده م.)

به مجۆره که وتمه ناو کاریکی تازه وه، کاریکی گه وره و به سه رمایه یه کی گه وره ی ئه و کاته که ئه گه ر خۆم له ئیشی کارگه ی بلۆک و که ساره و هه ندیک به لئنده رایه تی سه رمایه یه کی بچووکم هه بوو، به لام دلشاد و وه ستا محمه د که کردم به هاوبه ش سه رمایه یه کی یه کجار که میان هه بوو. قۆلمان لئ هه لکرد ده ستمان کرد به بینای کارگه که و ئاماده کردنی هه موو پیویستییه کانی ئامیر و داموده زگاکانی له هۆله نداوه، هه رسیکمان به و ئاماده کارییه وه زۆر ماندوو بووین.

ئە ی پارە ی له کو ی؟ خانوو ه که ی خۆم که له گه پ ه کی تو ی مه لیک دروستم کردبوو خسته ره ه نی بانکی کشتوکاله وه . ئینجا په نام بۆ ماجید برده وه که هاوبه شیم بکات له م کاره گه وره یه دا و ئە وه بوو به ده نگمانه وه هات و خۆیشی قازانجی دیاری له م پرۆژه یه کرد .

هەر بۆ ئە وه ی که هه موو که س له کار و سه رمایه م تییگات، به شیکی زۆری ئە وه که سانه ی نه وه ی ئیستام مه به سته که ئازایه تی و ئیراده ی پته وی مرۆف و دلخۆشیی به به شداریکردن له ئابووری و لات ه که دا زۆر کۆسپ ته خت ئە کات، په یوه ندیی باش و سه رپاستی و ده ستپاکیش خه لک به یه که وه ئە به سستی و کاری به کۆمه لیان سه ره ئه خات. به ۳۰۰ سه د هه زار دیناری ماجید و ۷۰ هه زاری خۆم و ره هن کردنی خانوو ه که م و وه رگرتنی دووسه د هه زار دینار قه رز له بانق و، یه کی بیست هه زاری دلشاد و وه ستا محمه د ده ستمان کرد به ئیش. ئە و رۆژه ئە و پرۆژه یه ی ئیمه گه وره ترین کارگه یاخود پرۆژه ی به ره مه هینان بوو له سلیمانیدا. په یتا په یتا دۆست و که س و بازرگان و خاوه ن کاره کان ئە هاتن بۆ سه یری ئە م پرۆژه جوان و گرنگه . هه ر بۆ زانینی نرخ ی دینار و دۆلاریش، ئە وکاته دیناریک ۲,۵ دۆلار بوو. پێشتر پتر له سی دۆلار بوو.

له زنجیره ی ئیشوکاره کانمدا و گۆرپینی ئە م جۆره به جۆریکی دیکه ی ئیش، نامه ویت په یوه ندییه سیاسیه کان تیهه لکیش به م باسانه بکه م، له کۆتاییی قوناغیکیدا ئە گه ریمه وه بۆ ئە و میژوانه ی باسیان ئە که م.

به رپۆه چوونی مه جزه ره له و کاته دا کۆمه لیک کۆسپ و گپروگرفت ئە هاته ریگای. ئە و سالانه به هۆی شه ری عیراق - ئیرانه وه باریکی ئابووری نو ی هاتبووه کایه وه نرخ ی که ره سه ی یه ده ک و نه بوونی کادری هونه ریی ته واو کاتیکی زۆری ئە و یست بۆ به رپۆه بردن و به ره وپیشه وه بردنی کار و به ره م هینان.

له سلیمانی و ده ورپشته کیلگه ی مریشک به خپوکردن که م بوو، له گه ل به ره وپیشه چوونی ئیشی ئیمه خه لکیکی زۆر که وتنه دروستکردنی کیلگه ی په له وه ر (ده وا جن) که به شیوه یه کی دیار ئە م پیشه یه په ره ی سه ند و هاوالاتیان سوودیان

لهم پیشه‌یه وه‌رگرت، و بهره بهره کارمندی هونه‌ریشمان په‌روه‌رده کرد. هر بۆ راستی ئه‌م قسانه ئیستا که کۆتایی سالی ۲۰۱۶یه، باشترین کارمندی هونه‌ری کاره‌با و میکانیکی کۆمپانیای ئاسیاسیل تاقمیکن له‌و‌گه‌نجه‌ته‌مه‌ن بچووکانه‌ی ئه‌و سالانه‌ی مه‌جزره که له کریکاری ئاساییه‌وه له‌وی پیگه‌یشتن و ئیستا له راده‌ی هره بهره‌ری هونه‌ریدان له ئاسیاسیل.

له‌بهر ئه‌وه‌ی پرۆژه‌که‌ی ئیمه که‌وتبووه سه‌ر سنووری نیوان ناوچه‌ی ده‌سه‌لاتی حکومه‌تدا له نزیک گوندی ئه‌للایی له بازیان و ده‌سه‌لاتی پیشمه‌رگه له‌و ناوچه‌یه‌دا، ئه‌که‌وتینه به‌ر هه‌لسوکه‌وتی گرژی پشکنینی داموده‌زگا‌کانی حکومه‌ت. له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا کۆمه‌لیک سه‌ربازی راکردووشمان ئه‌شارده‌وه و زۆر کاتیش ویستگه‌یه‌ک بووین بۆ ده‌رباز بوونی که‌سانیک له‌ویوه بۆ ناوچه‌ی ئازاد.

سه‌ربرینخانه‌ی مریشکی بازیان بووه هۆی په‌یدابوونی هه‌لی کار بۆ سه‌دان که‌س و پیگه‌یاندنی که‌سانیکی دیکه‌ش بۆ په‌لی به‌رزتر له کریکاری ئاسایی و له‌بهر ئه‌وه‌ی کیلگه‌کانی مریشکی سلیمانی به‌شی به‌ره‌مه‌ینانی پرۆژه‌که‌ی نه‌ئه‌کرد به‌رده‌وام لۆرییه تایبه‌تییه‌کانمان به‌پۆه‌بوون بۆ موسل و به‌غدا و هه‌ندی کات خوار به‌غداش بۆ کرینی مریشکی زیندوو و هینانی بۆ سه‌ربرینخانه‌که (مه‌جزره). له ئه‌نجامی سه‌رکه‌وتنی ئیشه‌که‌دا بریارماندا فراوانی بکه‌ین به‌ بنیادنانی کیلگه‌یه‌کی گه‌وره‌ی مریشک به‌خیوکردن و پرۆژه‌ی هه‌له‌ینانی هیلکه (مه‌فقه‌س) و کارگه‌ی گه‌وره‌ی ئالیکی په‌له‌وه‌ر (عه‌له‌فی ده‌واجن). که به‌شیکی ته‌واوکرا و هه‌ندی که‌ به‌ره‌مه‌ینانی تیا هاته‌دی و به‌هۆی شه‌ری عیراق و کوه‌یت و هیرشی سوپای عیراق بۆ سه‌ر پرۆژه‌کانمان ته‌واو نه‌کرا.

سالی ۱۹۸۸دا به‌شداریم له پرۆژه‌یه‌کی گه‌وره‌ی مریشکی هیلکه‌که‌ردا کرد که هاوبه‌شییه‌کی گه‌وره بوو له نیوان من و هاوبه‌شه‌کانی خۆم به‌ریژه‌ی ۱۵٪. کۆچکردووی له یاد نه‌چووم دکتۆر ره‌وف عه‌زیز و بریایان عومه‌ر سه‌عید (وه‌ستا عومه‌ر) و حاجی جه‌مالی شانگه‌ر و حاجی کامیلی برای و جه‌مالی حه‌مه ره‌شید و ته‌لعت نادردا.

ئهم پرۆژه یه مان له هه راج کردنی پرۆژه حکومیه کاندا کریه وه که له وه زاره تی کشتوکالی عیراق له به غدا کرا به ٩٥٢٠٠٠٠ (نۆ ملیۆن و پینجسه د و بیست هه زار دینار) به ٢٠٪ پیشه کی و ئه ویتری به قیستی سالانه به قهرز. ئهم پرۆژه یه زۆر سه رکه وت و له مانگی به که میدا جیاوازی سه رکه وتنی ئیداره ی که رتی تایبه ت به سه ر ئیداره ی که رتی حکومیدا به پروونی ده رکه وت.

عیراق بریاری دا گشت پرۆژه کانی ده واجین (جووچک هه له ئینان، ئالیکی په له وه ر، مریشک به خێوکردن، مریشکی هیلکه هه له ئینه ر، و سه ربرپنخانه کانی مریشک) له خاوه نیستی حکومه ته وه بگۆریت بۆ که رتی تایبه ت، ئهم بریاره ی سه رکه وتنیکی دیار بوو له ئابووری عیراقدا له م که رته گرنگه دا به تایبه تی که پرۆژه حکومیه کانی به شیوه ی موزایه ده ی ئاشکرا ئه فرۆشت.

دوای راپه رینی ١٩٩١ و دارووخانی حکومه تی به عس له کوردستاندا و کشانه وه یان له ئیداره ی کوردستان، هه ندیک هه لسه وکه وتی سه یر له داموده زگا کانی (به ره ی نیشتمانی) و دوای ئه وه راسته وخۆ له لایه ن هه ندی که س و لایه نی یه کیتی نیشتمانی کوردستانه وه به بره بیانوی دوور له یاسا به رامبه ر ئه وچه ند پرۆژانه کرا که ئه مه چۆن هی ئیوه یه و له کویتان بوو. ته نانه ت ئه و جوۆره تونده رپه ییه به رامبه ر خاوه نداریتی مه جزه ره ی بازیان کرا دژی من که زه ویی مه جزه ره و هه موو ئامیر و داروبه ردی مولکی تایبه تی بوو و هیچ په یوه ندیه کی به حکومه ته وه نه بوو. کار گه یشته ئه وه ی شه ویک (دوو ئار پی جی) یش نرا به م پرۆژه یه وه که سلیمانی ته نیا ئه مه ی تیدا بوو. له دواییدا که دۆکیومینته کانمان خسته پروو و به سه ر که سان و لایه نه کانی ناو یه کتیدا بلاوم کردنه وه، و له مانه ش گرنگتر کاتی ک مام جه لالم ئاگادار کرده وه، ئیتر ئه م ته نگ پی هه لچنینه کو تایی هات.

هه ر له م جوۆره کردار و رووداوانه ی له و ماوه یه دا هاته ریگام که له هه موویان توند وتیتر و ناربه واتر بوو، (پرۆژه ی فینک) بوو که بریتی بوو له هه شت خانووی دروستکراو بۆ گه شت و گوزار که من له که سانیکی دیکه م کریه وه وه و تازه ته واو

بوو بوو، يه كيك له سهركرده كانى نهوساى يه كيتى داواى ليكردم پينج خانوويانى بدهمى، كاتيك پيم گوت بوجيته؟ گوتى بو نيشته جيپوونى خوم. من زور به نهرمى ويستم تى بگه ييتم كه نه مه تاچه شويني گه شتوگوزار ييه له م ناوچه يه دا و بگره له كوردستانيشدا كه مابيتته وه خه لك بتوانيت سوود له خانووه كان و باخه فراوانه كانى و مه له وانگه كه ي ببينيت و نه گهر خانوويه كى خوم بووايه پيشكه شم نه كرديت، نه و له كه لى خوى دانه نه به زى و نه يگوت نه مه ويته و گه ياندييه هه ره شه كردن به وهى كه نه گهر رازى نه يم به زور داگرى نه كات و يان له گه ل زهوى ته ختى نه كات ياخود نه مانداته بهر نار پى جى .. تاد.

منيش به رامبه ر نه و توندتر بووم و له وه لامدا پيم نه گوت زور به هه له دا چوويت نه گهر وا بزانيت من له هه ره شهى تو ياخود هه كه سيك له م دنيايه دا نه ترسم، و كه سيش نييه بتوانيت مالى خوم لى داگر بكات. دواچار نه م درامايه م بو هاوپرپى خو شه ويستم مولازم عومه ر گيرايه وه كه به بهرچاوى خومه وه ته له فونى بو كرد و پيى گوت كاك فلان، فاروق برادهرى نزيكى مام جه لاله هه روه ها هى كاك نه وشيروان و منيشه، نه م پياوه نيشتيمان په روه ريكي ناسراوه و پيش ئيمه ش پيشمه رگايه تيبى كردووه چون به م شيوه يه ره فتارى له گه لدا نه كه يته؟

له كو تايدا به وه لامى ترى كاك عومه ر و كاك نه وشيروان و داوى نه ويش به هه لويسى توندى كاك نه وشيروان و كاك عومه ر و مام جه لاليش كه پيى زانى زور توندتر وه لامى بو نارد كه واز له م ريگا چه وته به ينيته !! وازى هينا و سوپاسى هه رسى براى خو شه ويستم نه كه م.

له سه ره تاى مانگى نيسانى ۱۹۹۱ كه سوپاى عيراق هيرشيان هينا يه وه سه ر كوردستان و شاره كانى سليمانى و هه ولير و دهوكيان داگر كرده وه، هيزه كانى (حه ره س جمهورى) په لامارى مه جزه رى بازانيان دا و هه رچى به كه لكى دزين هات دزيان، و هه موو لورى و پيكاب و تراكتور و ده مپه ره كان و هه رچى ئيركونديشن و سيستميك بگوازيته وه له بنيان هه لكه ند و دزيان هه نديكيان تيكشكاند.

گه وره ترین زیانی ئه و هیرشه بهر ئیمه کهوت. پاش شکاندنیان و پاشه کشه یان گه راپنوه وه سه ر پرۆژه که و به هول و ته قه لا و سه رفکردنیکی زۆر سه ر پربنخانه ی بازیانمان پاش ٧-٨ مانگ به چاره که توانای جارانییه وه خسته وه کار، به لام نه چوه وه سه ر باری خۆی و له پاش ماوه یه که له کار کهوت، به داخراوی به شه کانم له هاوبه شه کان کرپیه وه و شوینی مه جزره ئیستا پرۆژه یه کی ده رمانسازیی خۆمی تیدا به .

پرۆژه ی ده واجینی هیلکه مان به زوویی که وته وه کار وه پر به توانای خۆی که وته به ره مه پنهان. به ره مه ی هیلکه ی به گشتی له سالی کدا گه یشته راده یه کی به رز و بیجگه له پیوستیی سلیمانی هیلکه ئه نیردرا بو به غدا و پارێزگاکانی دیکه ی عیراق.

ئا له م کاتی به ره سه ندنه دا که بره وی زۆری هه بوو و قازانجی دیاری به دیه پنهان، من بیرم له زۆر کاری دیکه ئه کرده وه، که پیوستیی به سه رمایه هیه و ئه نجامیشی باشتر ئه بیته له م پرۆژه یه که من ١٥٪یم هیه و چه ند به شداریکی بچووکیشم له گه لدا به له م به شه ی خۆم. پاش وه رگرتنی رای هاوبه شه کانم که کاک عومه ر حسینی هاوړپم یه کیک بوو له وانه و به ره سمیش به ریوه به ری پرۆژه که بوو، و وه که په یه وه ی یاسایی و عورف و عاده تیش به هاوبه شه کانن کۆمپانیام گوت من به شه که ی خۆم ئه فرۆشم ئه گه ر ئیوه بتانه ویت به که سی دیکه نالییم، قسه که شم و کرپنه که شیان پی خۆش بوو، دوا ی چه ند رۆژیک ریکه وتین که به شه که ی خۆمیان پی بفرۆشم به دوانزه ئه وه نده و نیوی سه رمایه که ی خۆم، واته یه که پشک که نرخ یه که دینار بوو لیان کرپمه وه به دوانزه دینار و نیو بو هه ر پشکیک. ئه مه ده سته که وت و سه رکه وتنیکی گه وره بوو بو من.

هه ره ها من و هاوبه شه کانن ئه م پرۆژه یه که دلم خۆشه به وه ی هه ر سه رکه وتوون و له به ره و پیشچووندان و له په یوه ندی خۆشدا ین، حاجی جه مال و حاجی کامیلی شانه دهر و وه سته عومه ر سه عید فه تاح و هاوړپکانیانن. له وساشه وه هه ر که به ره مه میان هه بوویته مالی ئیمه یان بی هیلکه نه کردوه .

ژنەينان و قوناغىكى نوي له ژيانمدا

پاش ئەوھى كەوتمە سەر ئىشوكارى ژيان بەرپۆھە بردن، تەمەنى ئەوھم ھاتبوو، ياخود راستتر وايە بلّيم له دواكەوتن يا بەسەرچوون نزيك ئەبووھوھ كە ژيانى خيزانى پيك بەينم.

من كە ھەوت ھەشت سال له نيوان خوشاردەنەوھى ناو شارەكان و پيشمەرگايەتى و كارى سياسىي شاخ بووم، ھىچ پەيوەنديەكى پيش وەختم نەبوو بۆ دروستكردن و دامەزراندنى قوناغىكى نوي ژيان، لەبەر ئەوھ لەگەل ھەموو خەريكبونم بە دوای ئىشوكار و بەرپۆھە بردنیدا ئەم ئەركەش پرسين و گەپان و پاپۆژكردنى ئەوئيت بۆ گەيشتن بە ئەنجامىكى گونجاو. خو ئەم كارە لە زوربەى كارەكانى ديكە قورستەر كە دوو كەس خيزانىكى نوي پيكبەينن و شەو و پۆژ ھەموو تەمەن پيكەوھ بە ئارامى و ئاسوودەيى بژين.

زوربەى كەس ئەلّين كە ژنەينان لە ولاتى ئيمەدا و بە تايبەت لەو سال و سەردەمەى ئيمە تايادا بووين، وەك ئىستاي سلّيمانى و كوردستانيش نەبوو، كە كچ و كور بە سەربەستى لە شوئنه گشتيەكاندا يەكتر ببينن و لە بيروپا و تەبيەتى يەك بگەن و شارەزا بن بۆ ماوھەيەكى دريژ.

ئەگوترا ژن ھينان وەك يانسىب وايە و ھات و نەھاتى تيدايە و كەس ناتوانيت لە ئەنجامەكەى دلّيابيت.

بارى دارايى من، پاش خانوو فروشتن و كاسبىيەكى بچوك گەيشتبووھ ئەوھى جوړە روونىيەكى تيدابيت. كە خانوويەكم گرت بەكرى بە ۱۸ دینار و ۱۷۰۰ دینارم تەرخان كەردبوو بۆ (ژن و مال) وەكو ئەلّين مال دروست كردن و جلوپەرگى بوکئنى. بەم پارە كەمە مالمان پيك ھينا. ئينجا ئەبيت بلّيم كە ھاوبەشم (پەخشانى مستەفای موفتى) ھىچ كۆسپىكى نەھينايە ريگای ئەو مال پيكبەينانە و زۆر بە بەرزى ھاتەپيشەوھ كە بىرم نەچووھ و ناچيت. پەخشان كە لە ۱۹۷۷/۲/۲۲ بوو بە ھاوبەشى ژيانم نە ئەوسا و نە ئىستا گوئى نەدايە چەند و

چۆنیتی رادهی ژیان و ژنیکی زۆر به تهنگه وه هاتوو بووه له ناخۆشی و نهخۆشیمدا و کورد وتهنی دلسۆز و بهرهم بووه بۆ من و منالانی ههردوو کمان. من له یادی ژنهینانم دا ئه بیئت چاکه و خۆشه ویستی سه بیحه خانی خوشکی په خشان و کاکه ئه حمه دی میرزا غه فووری میزدیم بیرنه چیئت. کاک ئه حمه د ته نها ئاوه لزاوام نه بوو به لکو برایه کی گه وره ی ره وشت بهرز و خاوه ن مالی کراوه ش بوو بۆ ئیمه .

سه ره تای ژن هینان

سه ره پای نا په زایه تی هه ندیک له که سوکاری په خشان به بیانوی ئه وه ی من شیوعیم و فه رمانی له سیداره دانم له سه ر بووه، ئه م کاک ئه حمه د و سه بیحه خانه له جیگای خوشک و برا و خه زوور و خه سووی بهرز و به نرخی ئیمه بوون. له م خزمایه تییه تازه یه دا ئه بیئت به تایبه تی باسی مامۆستا محمه د توفیق بکه م که له بهر ئه وه ی تا قانه و خۆشه ویستی دایکی بووه به (حه مه ی حه لاور) مه شه ور بوو. مامۆستام حه مه ئه فهن دی که له دووی سه ره تاییدا مامۆستام بوو، من بووم به ئاوه لزاوای واته به خزمیککی نزیک که به رده وام یه کترمان ئه دی. خۆی و

ئەختەرخانى ژنى كه هيچ كات له خوشكه كانم دورتر نه بوو ليمه وه جيگاي خوشيه كي تازهم بوون. ماموستا له سالي ۱۹۲۲ له سليمانى له دايك بووبوو وه له ۲۰۰۶/۹/۴ كوچى دوايى كرد. ماموستا يه كيك بوو له وه گه نجانەى شارى سليمانى كه له سالي ۱۹۴۲ دا له گه له عبدالواحيد نوري و نه عيم به دهوى يه كه م شانەى (ح.ش.ع) بوون له سليمانى. له سالي ۱۹۹۴ له ژماره ۵ى گوڤارى دواپوژدا چاوپيكيه وتنم له مباره يه وه له گه لدا كرد و به دريژى ئه و ميژوووه رووناكه ي ئه و سالانه ي بو باس كردم.

ئىستا كه ئه م بيره وه ريبانه ئه نووسم، خاوهنى دوو كچ و دوو كوړم: زينو، زهريا، زرينگ، زينو كوړ و كچيكي هه يه: راسان و نارە. هه ر چوار مناله كه م له زانكو ده رچوون و زوربه يان خاوهنى شه هاده ي به كالوريس و سه روو ئه وه شن له بازرگاني و ياسا و ئەندازياري و زانسته سياسيە كان. جيگاي دلخوشيشمه كه هه رچواريان ريگاي خویندنه وه و روشنبيريان گرتوو ته بهر و بربوواوه رى پيشكه وتنخوازيان هه يه و هه مووشيان زمانزان. يه كيك له ئاواته كانى من له بواري خيزانيدا ئه وه يه ئه م كوړ و كچانه م ريك بن له ناو خوياندا و ئه و دايكه دلسوژه شيان بو هه موويان هه ميشه به يه كگرتوويى ئه وان و مناليان دلخوش بيت. بو منيش ئاوات و ئامانجى گه وره م ليسان ئه وه يه بيجه له ريگاي نيشتمانپه روه رى و خوشه ويستيان بو هه ژاران، ئه و پرژه گه ورانه ي من دروستم كردوون به ره و پيشى ببه ن و له يه كيان نه ترازينن به تايبه تى ئه وانەى بو قازانج نه كراون وه ك پرژه خزمه تگوزارييه ته ندروستى و په روه رده ييه كان. په خشانيش هه ر به ته ندروستى باش و ميزاج خوشى بپاريزن چونكه دايكيكى يه كجار دلسوژيانه .

هه روه ها هيوام وايه له دواپوژدا پاراستنى ئه و كادر و فه رمانبه ره دلسوژانه ي كاره كانمان كه پرژه كان له گه له خومدا به رپوه ئه به ن و به قه د پرژه كان ئه مانيش گرنگيان هه يه، بپاريزن و به هه موو شيوه يه ك دليان رابگرن بو وه فا بويان و به رده وامبوون و په ره پيدانى ئه م پرژه انه ي رولى دياريان هه يه له پيشكه وتنى كوردستاندا.

راپه رینی ١٩٩١

من نامه ویت وهک میژوونوسه کان دریزه به هه موو لایه نه کانی راپه رینی مه زنی ١٩٩١ی کوردستان بدهم چونکه دهیان و سه دان کهس له به شدار بیوانی و له نیشتمانپه روه ران له زۆر لایه ن و گۆشه یه وه له سه ریان نووسیوه . من که بیره وه ریبی خۆم له م کتیبه دا ئه خه مه به رچاوی خوینه ره کانی له چه ند شوینیکدا مه به سستی خۆم له بلاوکردنه وه ی ئه م بیره وه ریبانه ده رخستوه ، بۆیه ئه مه ویت به کورتیبه کی پر مانا له هه ندی هۆ و رووداوه کانی و ئه نجامه کانی بدویم .

بۆ ئه وه ی نرخی گه وه ی راپه رینه که به به رزی و مه زنی رابگرم ، که تیروانین و سه رنجی خۆم له چه ند روویه که وه باس ئه که م ، له سه ره تاوه هه لسه نگانندی ئه و راپه رینه به کاریکی پیوست ئه زانم ئینجا هه ندیک سه رنجیشی له سه ر باس ئه که م .

راپه رین ئه نجامی تیکۆشانیکی دهیان سالی پیش روودانیتی ، هه ره له خه باتی سالانی پیش و پاش دامه زرانندی حکومه تی کوردستان به مه لیکیتی شیخ مه حمودی نه مر ، هه تا دامه زرانندی کۆماری مه هاباد له کوردستانی ئیران و له نیوان ئه و میژووانه و هه تا گه یشتن به شوپشی ١٤ی ته موزی ١٩٥٨ی عیراق ، کورد به شدار بوو له دهیان تیکۆشانی سه ختی رووبه پوو بوونه وه ی چه وسینه ره وه کانی چ به شیوه ی خۆپیشانان و راپه رین و مانگرتنی سیاسی و به ره له ستکردنی داموده زگا حکومییه کان به زۆر شیوه ی جیاواز بۆ داوای مافی دیموکراسی و نه ته وه یی خۆی و به بی پشوودان و ملکه چ کردن بۆ دوژمنانی . له سالانی ١٩٦١ی شه وه شوپشی کورد به جۆریکی نوی هاته کایه وه و قه له مبارزیکی گه وه ی تیدابوو له چاوه موو شوپشه کانی پیشوو له رووی ناوه رۆکه وه چونکه ١١ی ئه یلولی ١٩٦١ له سه ره تا دا وهک به ره له ستیکردنی ژماره یه ک ده ره به گ له کوردستاندا به رامبه ر یاسای چاره سه رکردنی کشتوکال پهیدا بوو ، ئه و یاسایه ی زه ویسی ده ره به گه کانی به سه ر جوتیاراندا دابهش ئه کرد . له هه مانکاتدا فه رمانزه وایی نیشتمانی عیراق به سه رکردایه تی عه بدولکه ریم قاسم ریژه ویکی

تاکرپه وی و نواندنی زه برونه نگی گرتبووه بهر به رامبه به هه موو ئه و ده نگانه ی که دیموکراسییان ئه ویست بۆ عیراق و عه بدولکه ریم قاسمیان له ئه نجامی دوارپوژیکی رهش ئاگادار ئه کرده وه که ئه و ریپازه ی به ره و حوکمی دیکتاتوریی دوور له میلله تی ئه بات. ئه و کاته عه بدولکه ریم قاسم که وتبووه سه رکوتکردنی جوولانه وه ی نیشتمانی و دیموکراسییی کوردستان که خۆی له هیز و لایه نگرانی پارتی دیموکراتی کوردستاندا ئه بینییه وه، له هه مان کاتیشدا ریگای ئازادیی ته نانه ت رۆژنامه گه ریی له حیزبی شیوعیی عیراقیش گرت و که وته راوانان و گرتنیان.

پارتی دیموکراتی کوردستان که مه لا مسته فای بارزانی سه روکی بوو و ئیبراهیم ئه حمه دیش سه کرتیری بوو که وته ناو هه لومه رجیکی ئالۆسکاوی سیاسی و چینایه تی و کۆمه لایه تییه وه، که له ئه نجامدا به وه لیی هاته دهره وه که ئه و جوولانه وه چه کداره سنوورداره ی دهره به گ و عه شایه ره کان بگریته ده ست خۆی و بیگۆرپیت به بزوتنه وه یه کی داواکه ری مافی میلله تی کورد له چوارچێوه ی عیراقیکی دیموکراتدا. ئیتر شوپرسی ئه یلول بووه ئه و شوپرشه ی که رووبه ریکی فراوانی له ناوچه کانی کوردستانی عیراقدا گرته وه.

دوای کوده تای ۱۹۶۳ و ۱۹۶۸ ی به عس، ئامانجی ئه م شوپرشه فراوانتر بوو، لیدان و کوشتن و برین و ته ختکردن و سوتاندنی دیهاتی کوردستانیش گه یشته ئاستیک که له میژووی کوردستان دا رووی نه دا بوو. جگه له هه ندیک پشهودان به هۆی گفتوگۆکانی حکومه تی به غدا و سه رکردایه تی شوپرشه وه نه بیته تا سالی ۱۹۷۵ ی شکستی گه وره ی شوپرسی ئه یلول ئه م گه لی کوردستانه له ژیر زه برونه نگی سوپای عیراق و جاشی کورددا له ئازار و چه وساندنه وه و کوشتن و برین و له سیداره دانی رۆله کانیدا بوو.

دوای شکستی ۱۹۷۵ و سه ره له دانه وه ی شوپرسی نوێ به هه موو لایه نه کانیا نه وه جوړیکی دیکه له توندوتیژی دهستی پیکرده وه و به ته ختکردن و نه هیشتنی مرۆف و داروده خت و کشتوکال و ئازهل له پتر له ۴ هه زار گوندی کوردستاندا، شالاوه

دپنده فاشستییه کان دهستی پیکرده وه و گه یشته ئه و راده یه ی که کیمیا بارانی شار و شاروچکه و دیهاتی کوردستان بو قه لاجوکردنی ژیان له کوردستاندا بکریت. هه له بجه بووه ره مزى ئه و تیکۆشانه ی گه له که مان و حوکمی فاشستی به عسیش چوو دپری یه که می فاشسته کانی میژوو وه.

نامه ویت باسی شه ری ئیران و عیراق و شه ری که نداو بکه م چونکه له میژوودا به دوینئ ئه دریتته قه لاه م و منیش وه ک گوتم لیکۆلینه وه نانووسم، به لام ئه بیت کاریگه ری شه ری که نداو بو روودا وه کانی دوا ی ئه و شه ره هه میشه له به رچاو بیت. کاتیك سوپای هاوپه یمانان به سه رکردایه تی ئه مریکا هیرشى هینایه سه ر هیزه کانی عیراق و له کوهیت ده ریپه پاندن و به ره و به غدا راوینان، له شاره کانی خواری و ناوه پاستی عیراقدا راپه رپین به رامبه ر به داموده رگا ئیدارییه کانی حکومت دهستی پیکرد. ئه گه ر ته رازووی بالانسه کانی سیاسه تی ئه مریکا لاسه نگ نه بووایه و سازشی له گه ل سه دام حسین نه کردایه، راپه رپین یان هر ناویکی دیکه ی لی بنین به غدایشی ئه گه رته وه و حوکمی به عس و سه دام له و ساله دا ته فروتوونا ئه بوو.

ئا له و بارودوخه سیاسی و عه سه که ریبه دا له ناوچه کانی کوردستاندا شار له دوا ی شار راپه رین دهستی پیکرد و به هوی ئه وه ی سه رکردایه تی راپه رپین ئاگادار و خۆ ئاماده کار بوون بو روودانی ئه م راپه رپینه و له یه که م چرکه وه هیرش کرایه سه ر هیزه کانی حکومتی به عس له کوردستاندا و له چه ند روژیکدا له په لوپۆ خران. رق و کینه ی په نگخواردووی گه لیکی چه وساو ه ی دهستی فاشسته کان و نوکه ره کانیا ن بووه هیژیکه گه وره ی شو رشگیزانه و ئه و روژانه ی راپه رپینی کوردستان چوو میژوو ی گه له که مان و گه لانی دیکه ی چه وساو ه و داپلۆسراوی دهستی زۆرداران وه.

سه رکه وتنی هاوپه یمانان به سه ره شه کری سه دام حسیندا وای کرد راپه رین هه موو شاره کانی خواری و ناوه پاستی عیراقیش له هه مان کاتی راپه رپینی کوردستاندا بگریته وه، به لام له گه ل ریکه که وتنی هاوپه یمانان به سه روکایه تی

هیزه کانی سوپای ئەمریکا له گه‌ل سه‌دامدا له ۱۹۹۱/۵/۳ راپه‌پینه‌کانی خوارووی عێراقی خسته به هیزشی درپدانه‌ی سوپای عێراق و چه‌کدارانی حیزبی به‌عسه‌وه و ئەو شارانه‌یان خلتانی خوین کرد.

راپه‌رینی ۱۹۹۱ سه‌لماندی که زۆرداران هه‌رچه‌نده به‌هیز بن به‌لام که دوور بوون له جه‌ماوهر و ژیانیان و سه‌ربه‌ستییان، له ئە‌نجامدا هه‌ر ئە‌پووخین و میژووش به‌پنجه‌وانه‌ی ئە‌وانه‌وه که سه‌ربه‌رزی بو‌ نیشتمانپه‌روه‌ران و تیکۆشه‌رانی رێگای نازادی ئە‌نووسیت، سه‌رشۆپی و ناپاکی له‌سه‌ر دوژمنانی تۆمار ئە‌کات.

هیزه‌کانی جه‌ماوهر به‌ سه‌رپه‌رشتی و سه‌رکرده‌یی پیشمه‌رگه‌کانی کوردستان زۆر به‌ گورجوگۆلی و نازیانه داموده‌زگای حکومه‌ت و حیزب و نۆکه‌ره‌کانیان له کوردستاندا پامالی.

نه‌مانی فه‌رمانه‌وایی به‌عس، نه‌مانی کوشتن و بپینی بی‌ ویژدانانه، نازار و ئە‌شکه‌نجه، قه‌ل‌اچۆکردنی مرۆفی کورد به‌ پیر و گه‌نج و مناله‌وه، رووخاندن و سووتاندنی زیاتر له ۴ هه‌زار گوندی کوردستان بوو. به‌ واتایه‌کی کورترکراوه، به‌عس بریتی بوو له هه‌ولێ له‌ناو‌بردنی کورد و چۆل‌کردنی کوردستان وه‌ک ولات و کردنی به‌ که‌لاوه‌یه‌کی ته‌خت کراو به‌جۆریک که کونده‌به‌بووش هاواری لی‌ هه‌لبسیت. ئە‌و نه‌مان و رامالینه‌ی به‌عس و نۆکه‌رانی و داموده‌زگا‌کانی گه‌وره‌ترین ده‌ستکه‌وتی گه‌لی کورده‌ نه‌ک له‌ سه‌ده‌ی بیست دا به‌لکو له‌ سه‌رتاپای میژووی گه‌لی کورددا چونکه هیچ دوژمنیکی کورد به‌و جۆره پاکتاوی خاک و مرۆف و داروبه‌ردی نه‌کردبوو.

من به‌ هه‌موو ئە‌و ره‌خنانه‌ی هه‌مه‌ له‌ هه‌ندی رووداو و لایه‌نی راپه‌پین و دوای راپه‌پین و دامه‌زراندنی حکومه‌تی هه‌ریمی کوردستان، لام وایه هه‌مووی به‌ گشتی بچووکت‌رن له‌و بوومه‌له‌رزه‌یه‌ی دوژمنی کوردی له‌ کوردستاندا هه‌ژاند و ته‌خت و تاراجی رووخاندن.

سه رنج و ره خنه دواي سه رکه وتنی را په رین

وهك چه نديجار دووباره م کردووه ته وه که گه وره یی راپه پین و کاریگه ریتی بۆ سه ر نه وسا و دواپۆزی کوردستان له هه موو که موکوورپیه کان و رووداوه کانی مه زنتر بوون، به رامالینی دپنده ترین هیزی دوژمن به گه لی کورد له هه موو میژوویدا. به لام نه مه نه وه ناگه یه نیّت که ره خنه له هه ندیک لایه ن و له هه ندیک رووداوه نه گریّت که ره خنه کان یه کهم شت بۆ ده رخستن و تۆمارکردنی رووداوه نااسایی و نایاساییه کانه و دووه م بۆ دهرس وه رگرتنه له هه له کان بۆ دوویات نه بوونه وه و ریگای راست گرتنه بهر بۆ به ره وه پیشچوونی کۆمه لایه تی و یاسایی و شارستانیتی.

نه بوو سه رکه ردایه تیی راپه رین ریگریی ته وای بکردایه له وه هیرشه زۆرانه ی خه لک کردیه سه ر داموده زگا مه ده نییه کانی حکومه ت که له راستیدا مولکی میلله ت خۆیه تی، وهك دائیره کانی تاپۆ و دادگاگان و په روه رده و ..تاد و تالانکردن و سووتاندن، له زۆر شوین کار گه یشته ده سته سه رداگرنتی ئامیری زۆر ره وانه کردنیان بۆ ولاتانی دراوسی بۆ فرۆشتنیان که له وکاته دا زاواهی (ناویدی کردن) چوو هه ره هنگی زمانه که مانه وه. گه یشته نه وه ی هه رچی کیلی گه یاندن هه یه له نیوان شاره کاندایه ژیر زه وی هه لکه نریّت و تالان بگریّت.

نه وه موو شوقل و ئامیری هه لکه ندن و ئوتومبیلانه به نرخی هه رزانیشه وه بۆ ماوه یه کی دووردریژ نه برانه دهره وه ی ولات و نه فرۆشران. به راستی نه مه گورزیکی گه وره بوو بازرگانه ده ست و دل پیسه کان له ئابووری کوردستانیان دا و نه وه کاره ناهه موارانه چینیکی تاییه تییان له وه جۆره که سه دژ به قانون و به رژه وه ندیی نه م ولاته به رپا کرد که بووه بنه په تیکی نوئ بۆ نه م گه نده لیبیه ی تا نیستا به چه ند شیوه یه که له ولاته که ماندا خۆیان نه نوین هه ر شوینه و هه ر کاته به به رگیکی تازه وه. من وهك ئابووریناسیک به نه رکی سه ر شانی خۆمی نه زانم بیجگه له بیره وه ریی، لیکۆلینه وه یه که له سه ر نه و قۆناغه بکه م له دهرفه تیکی تردا، که به شیکی له ژیر نه م ناوینشانه نه بیّت (لادیکان به ره و شار و شارستانی به رین یا شاره کان به ره و لادی و په یوه ندیی خیالیه تی).

له رپرهوری رۆژنامه نووسی و میدیاگهریدا

بۆ یهکههجار له ژياندا له ساڵی ۱۹۵۹ که له پۆلی یهکهمی کۆلیجی بازرگانی و ئابووری بووم له زانکۆی بهغدا، بههۆی ئارهزوی زۆرم له خویندنهوه و نووسین، و که دکتۆر عیزه دینی براشم له رۆژنامهی (نازادی) بوو وه خویشم ئەندامی حیزبی شیوعی بووم، چومه رۆژنامهی (نازادی)ی زمانحالی لقی کوردستانی حیزب که له هه مان باره گای رۆژنامهی رۆژانهی ئیتیحاد ئەلشعب (اتحاد الشعب) دا بوو، وه که هه له چن و وردبینی کۆتایی له چاپخانهی (وهفا) ئەوه سه رهتای چوونه ناو کۆپری چاپ و چاپخانه و رۆژنامه نووسی بوو بۆ من.

هه ره له ساڵی ۱۹۶۰ دا وهکو پیشه ی رۆژانه که له وهزاره تی ئیرشادی عیراقی فه رمانبه ر بووم، له گۆقاری (عیراقی نوێ) دا که به چه ند زمانیک ده ره ئه چوو، که سی سه ره کی بووم له گۆقاره که دا و هه روه ها له کاروباری وه رگێرانی کۆمه لیک بڵاوکراوه ی ئەو وهزاره ته .

له ساڵی ۱۹۶۰ دا یه کیتی لاوانی عیراق - لیژنه ی کوردستان داوایان له من کرد که به شدارییان بکه م له هه ندیک چالاکی راگه یاندا. یه کیک له و کارانه که پیم سپێردرا پیشکه شکردنی به رنامه ی (لاوانی کوردستان) بوو له ئیستگه ی به غدا به شی کوردی. هه فته ی جاریک من و کاک فه رهاد ئەحمه د ئەم به رنامه یه مان ئاماده ئەکرد و له ئیستگه ی به غداوه بڵاومان ئەکرده وه. زوربه ی به رنامه که له سه ر ده نگوباسی یه کیتی لاوان و ده سته وته کانی ریکخراوه که بوو بۆ لاوانی کوردستان و عیراق.

به رپوه به ری گشتی ئیستگه ی رادیۆی به غدا زه عیم وه حید بامه رنی بوو، پیاویکی نه زان بوو له رووی رۆشنبیری و راگه یاندا و سیاسه ته وه. ئەبوو به رنامه کان پێش پیشکه شکردنی بخوینتته وه و ئیمزای بکات ئەوسا ئیمه بیخوینینه وه، هه رچی به دل نه بووایه ئەیکوژانده وه. منیش ئەمگوت باشه، به لام له خویندنه وهیدا له ستودیۆ هه موو ئەوانه ی ئەو به دلی نه بوو، ئەمخوینده وه. که به وه ی زانی برپاری دا ئیتر پی نه که یه وه به و دامه زراوه یه دا و ئەو به رنامه یه وه ستینرا.

له سالانی ۱۹۶۸ تا ۱۹۷۵ نووسهر و وهرگیژی سهره کی ریگی کوردستان و ته ریق ئەلشعب (طریق الشعب) ی قیاده ی مه رکه زی بووم به ههردوو زمانی کوردی و عه ره بی. ئەم کارانه زیاتر مئشکیان کردمه وه و به ره و خویندنه وه ی هه مه جو ره ی کتیب هانی دام، چونکه نووسهر یان وهرگیژ ئە گه ر راده ی خویندنه واری یا زیاتر بلئین روونا کبیری نه بیته، ئەوا له مهیدانی رۆژنامه نووسی و راگه یاندندا سهرکه وتوو نابیت. له سالی ۱۹۹۴دا و پاش په یوه ندی کردن به چه ند براده ری رۆشنبیر که تیگه یشتنمان و بیروبا وه پیمان زۆر نزیك بوو له به که وه و تیروانینمان ده باره ی ئیستا و دوا پۆژی سیاسی ولات و به تایبه تی باوه ربوونمان به ریگی راستی

مامۆستا حه مه ئەمین حه سه ن

سۆشیا لیزم بۆ هه موو مرقایه تی وه ک یه ک و ابوو، گه یشتینه ئەو ئەجمه ی که (گۆقاری دوا پۆژ) ده ربکه یین. له گه ل مامۆستای مه زمان کۆچ کردوی له یادنه چووم هه تا هه تایه، کاک حه مه ئەمین حه سه ن و مامۆستا فوئاد قه ره داغی که هه ردووکیان به رۆشنبیری گه وه ناسرابوون و خاوه نی ئەزموونی دیار و به نرخ بوون بریاری ده رکردنی گۆقاری دوا پۆژمان دا. حسین عارفی هاو پۆی دیرینیشم به شدار بوو له هه ندی رووی ئەم بریار و چالاکیه ماندا.

له ژماره دووی دوا پۆژدا، نامه یه کی هاو پۆی ئازیزم د. ئیبراهیم عه لوی - سکرته یی (ح.ش.ع) قیاده ی مه رکه زی تی دایه، له بهر گرنگی نامه که و له و کاته دا ده رکه وتنی په یوه ندیی به رده وامی هه ردوو کمان، به باشم زانی ده قی ته وای ئەو نامه یه له م لاپه رانه دا بلاو بکه مه وه:

برايانى دەستەى نووسەرانى گۇڧارى شكۇدارى دوارپۇژ

لەگەل دەرچونى گۇڧارى دوارپۇژ لە سەرەتاي سالى ۱۹۹۴د، سلاو و پېرۇزبايى خۇمتان پېرادەگەيەنم. خوازىارى دەستكەوت و پېشكەوتنى گۇڧارەكەتاتم لە ئەنجامدانى پەيامە پېرۇزەكەيدا، بە ھەلگرتنى ئالاي بىرى پېشكەوتنخوازانە و داكۇكىكردن لە مەسەلەكانى گەلى عىراق بە گشت نەتەوہ و لايەنەكانىيەوہ، بەتاييەتى، مەسەلەى گەلى تىكۇشەرى كورد. ئەم دەستپېشخەرىيەتان مايەى خۇشحالئى و پشتگىرىي شەيدايانى نازادى و پېشكەوتن و سۇشپاليزم و لايەنگرانى مەسەلەى رەواى گەلى كورد ئەيىت.

دوارپۇژ لە بارودۇخىكى ميژوويى تاييەتى و لە وەرچەرخانىكى گرنكى رەوتى گشت مرۇقايتيدا، دەر دەچيىت.

ئاشكرايە ئەم چەند سالەى دوايى، ھەرەسەينانى سيستەمى سۇڧىتى و قەيران (نەزمەى) بىرى سۇشپاليزمى و، شلەژانىكى گشتى لەو سيستەمە سىياسى و ئابوورىيەى لە كۇتايى ھەردوو جەنگى جىھانى يەكەم و دووہمەوہ بەسەر جىھاندا زالبوو، بەخوۋە دى. ديارە ئەم رووداوانە، بە شىۋەيەكى زۇر توندوتىژ، لە عىراقدا، زياتر لە ھەر ولايتىكى دىكە، لە جەنگى ئەم دوايىيەى كەنداو و، لە ئاكامەكانيدا و لە ئەنجامە راستەوخۇكانى بارودۇخى نوئى جىھاندا رەنگياندايەوہ.

زۇر ئاسايە، ئەم ھەژانە سىياسىيانە لە جىھاندا گۇرئانكارى گەورە لە ھۇشيارى و بىر و ھەلئويستى مليۇنەھا كەسدا بکەن؛ رامان و پرسىيار و چەواشەيى فيكرى بجنەوہ. بىنگومان ئەم حالەتانە ماوہيەكى دوورودرېژ دەخايەنن؛ چونكە لەگەل ئەوہشدا كە زۇر لە سەلمىنراوہكانى ماوہى پېشوو بەلاوہ نراون و ئەو خۇشخەيالىيانەى بېرۇكراسيى رزىوى حوكمرانىيى بە ناوى سۇشپاليزمەوہ پىشەبەستەن رەوينەوہ، بەلام ھىشتا ئەم ھۇيانەى كىشەكەيان ناوہتەوہ، نەك ھەر لە ناستى جەماوہرى گەلدا بەلگو بۇ زۇر كەس لەوانەى خۇشپان بە ھۇشيار دەزانن و لە مەيدانى خەباتى شۇرشگىرئانەدا كاردەكەن، روون نين.

بۇيە كارى فيكرى سۇشپاليزمى و ديوكراتى ئەركىكى بەپەلەيە و كەسانى خاوەن فيكرى پېشكەوتوو دەخاتە بەردەم ئەركىكى بىنچىنەيى وەھا كە شياوى كۇششىكى بەردەوام يىت.

له نیوان مهسهله فیکریه نوییه کاندا کۆمه لیک مهسهله دهرده کهون وه که مهسهلهی دیوکراسی، که بۆ ئیستا و دوارژیش بایه خیان ههیه. له بهر شه به بی زامنکردنی به دیلی دیوکراسی که توانای ژیان و خو راگرتنی له بهرام بهر گوشاری دهره کی و ناوه کیدا هه بیته، ناتوانریت پشت به رووخاندنی سیسته مه دیکتاتوریه کان به ستریت، ههروه ها ساده ترین مافی سیاسی و نه ته وایه تی زامن ناکریت و، له ئاکامدا هه ره هولداینک بۆ گۆرانکاری سیاسی نه بیته کاریکی روو کهش و له وه تیپه ر ناکات که تاقمیک کی خوینرپژ جینی تاقمیک کی دیکه ی خوینرپژ بگرته وه و گه لیش له ژیر سایه ی سه رکوتکاری و حوکمی به هه وه سدا به بی به شی له مافه سه ره تاییه کان ی مرؤف بمیته وه.

ئه گه ر چی چه ندین لایه ن مهسه له ی دیوکراسی یان خسته وه ته روو وه له ناوه نده بالاکانی دیپلوماسی نیوده وله تیدا ده گوتریته وه، به لام هیشتا له واقیعی سیاسی ولاته دواکه وتوه و کانه وه، له وانه ش له واقیعی ولاته (سۆشالیسته کان) ی جارانه وه، دووره. بینگومان دیوکراسی بۆ ولاتیکی وه کو عیراق له جوغزی ئاره زوویه کی خه یالی دهرناچیت چونکه به جددی و راشکاو ی به رهنگاری حه قیقه تی ئەم کیشیه ناکریت ؛ هۆیه کانیش ته نها هه ر زۆرداری و ده سه لاتی تاکه که سی رژی مه فه رمانه واکان نین له و ولاتانه دا یان بۆ جددی نه بوونی جوولانه وه کانی ئۆپوزیسیۆن (معارضه) ناگه رپته وه، به لکو په یوه ندی به لیلی کیشیه ی دیوکراسی و مه ودا ی توانای به دیه ینانی له ولاتیکی ناسه رمایه داری په ره سه ندرودا هه یه. ئەبیته سه ره تا شه وش بلین که ته نها گه شه کردنی سه رمایه داری سیسته میکی سیاسی لیبرالی ناسه پینیت. میژووی سه رمایه داری له ئەلمانیا و ژاپۆن و دیارده ی گه شه کردنی بیته ندازه ی شه مرۆی پیشه سازی له ولاتانی رۆژه لاتی دووردا شه وه دهرده خه ن. شه وه ی که دیوکراسی له هه ندیک ولاتی رۆژئاوای وه که بریتانیا و فره نسا و ولاته یه کگرتوه کانی شه مریکادا به دیه ات، هۆیه که ی بۆ پیدایسته یی نابووریه کانی گه شه کردنی سه رمایه داری له نیوان که رته تایه ته ییه کانی سه رمایه و بازاری سه رمایه داریی نازاده وه گه شه ی کرد. ئەمه ش کیپرکیی نازادانه ی، وه که هۆیه که بۆ به دیه ینانی لیوه شاهه یی (کفاته) نابووری، ده خواست.

سەبارەت بە ۋىلاتانەى مېژوۋىيە كى دېرىنيان لە ناۋەندىتى دەۋلەت و دەستېرىشىتى بەسەر كۆمەل و بەرھەمھىناندا ھەبوو ۋەك چىن و ژاپۇن و ناچەى ئىسلامى و ھەندىك ۋىلاتى ئەۋروپايى ديار ۋەك رۇسىيا و ئەلمانىا... ھتد، گەشە كەردنى سەرمایەدارى تىياندا بە رۆلى بنچىنەى دەۋلەتەۋە لە ھەردوۋ كارى بەرھەمھىنان و دابەش كەردندا، گىرى خواردبوو. لەم ۋىلاتانەدا، لە چوارچىۋەى سەرمایەدارىدا، بەدېھىنانى دېموكراسى ئاسان نەبوو. سىستەمە پەرلەمانىيە كانىشىيان بەھۇى ھۆكارە دەرەككە كەنەۋە پىكھاتىبون. ئەم راستىيە دواى ھەرەسھىنانى سىستەمى سۆقتى لە رووسىادا بە ئاشكرا دياربوو، كە نەبوونى بنەما كۆمەلەيتى و سىياسىيە كانى سىستەمىكى سەرمایەدارى شىۋە خۆرئاۋايى ھۇ راستەقىنەى نابوتىي ئەۋ تاقمە سىياسىيانە بوون، كە لە چەندىن سالى رابردوۋدا ناۋەندى دەسەلەتتىان لە مۆسكۇدا بەدەستەۋە بوو. ئەم راستىيە سەرەتايىيە لەلەى دەزگا سىياسى و ئەكادىمىيە بالاكانى وىلايەتە يەكگرتوۋە كانى ئەمريكىا، تەننەت يەكەم جار، ديار نەبوو؛ بەلام ئىستا ديارە و خەرىكەن جەنگىكى ساردى نوئ نامادە دەكەن. ئايا ئەمە واتاى ئەۋە دەگەيەنەت كە ھەرگىز دېموكراسى لە ۋىلاتىكى ۋەكو رۇسىيا يان لە باروۋخىكى نىك لىمانەۋە - ۋەك عىراق - بەدى نايەت؟

بىروا ناكەم ۋەھا بىت، بەلكو من ۋەھاى ئەبىنم كە دېموكراسى لەم جۆرە ۋىلاتانەدا سىستەمىكى سۆشالىستى دەخاۋزىت، نەك لە شىۋەى سۆقتى، بەلكو بە پىي ئەۋ ھەلومەرجەى باروۋخى مېژوۋىي ئىستا دەپرەخسىنەت و لەلەين ئەزمونى ھەدوۋ شۆرشى سۆقت و چىنى لەخۇيدا كۆبكەتەۋە و لەلەيكە دىكەۋە ئەۋ شۆرشە زانستىيە ئىستا لە ھەلومەرجى داروۋخانى ھىزە سەرمایەدارىيە گەۋرەكاندا پىادە بوۋە، لەبەرچاۋ بگىت.

سەلماندى ئەم بۆچوۋنە، ئەۋ پىسارە بە مېشكدا دەھىنەت كە ھۇ سەرنەكەۋتنى سۆشالىزمى سۆقتى و پەپرەۋ نەكەردنى رىبازى دېموكراسى لە ژيانى سىياسىدا چى بىت؟ بەلى ئەمە پىسارىكى بەجىيە. لە دىدگای منەۋە ئەۋە بۆ مەھالېۋونى سۆشالىزم ناگەرېتەۋە بەلكو بۆ پىنەگەشىتنى فىكرى سۆشالىستى دەگەرېتەۋە كە لە پىداۋىستى دېموكراسى ۋەك بنچىنەيەكى پابەند بە سۆشالىزمەۋە تىنەگەشىتتوۋ لەبەر ئەۋە ۋەھا

بۆی ده چون که دیکتاتوریی سیستمی (سۆشالیستی)ی فه رمانره وا دیکتاتوریی پرۆلیتاریا ده ره بریت و شه راستییه یان فه رامۆش ده کرد که ده ولته تی خاوه ندرایی هۆیه کانی به ره مه پنهان، جا شه ده ولته ته هه رچۆنیک بیته، ده ولته تی چینیک کۆمه لایه تی ته بیته یان له جیی چینیک خاوه ندار و له هه مان کاتدا فه رمانره وا شه بیته. له م حالته شدا وازه پنهان له ئیمتیازاتی سیاسی و ئابووری به حوکمی بانگه شه ی راگه یاننده کانی له بهرزه وه ندی شه ده ولته ته نییه.

شه مرۆ ساویلکه یه تی له وه دا خۆی شه بینیت که باوه ر به بانگه شه ی (پوکانه وه)ی ده ولته له گه ل بنیاتنانی سۆشالیزمدا بکریت، پاش شه وه ی میژووی شۆرش سۆقیتی ده ولته تیکمی مه رکه زیت و خۆسه پینتری له تزاریم (القیصریه) به خۆوه دی.

سه ره نجامی کاری دوو نه وه پتر له بنیادنانی (سۆشالیستییدا) گه لانی سۆقیتی رووتکرده وه له هه رچی هۆ و ئاره زوویه ک هه یه بۆ بهرگریکردن له سۆشالیزم.. سۆشالیزمیک که نمونه ی وه کو بیریا و بریجنیف و دوای شه وانیش گۆرباچۆف و یه لئسینی لپرسکا. له بهر شه وه من وه های شه بینم که جه ختکردن (تأکید) له سه ر مه سه له ی دیموکراسیی ناویته به دادی کۆمه لایه تی وه ک بنچینه ی هه ر خه باتیکمی سۆشالیستی، سه رکه وتن شه نجامی شه بیته و خزمه تی جه ماوه ری زه جمه تکیش ده کات.

باری ئیستای عیراق چۆنه؟

به پتویستی نازام بارودۆخی ئیستا بجه مه روو و ئاماژه بۆ شه هۆکارانه بکه م که به م بارودۆخی گه یاند، چونکه ئیتر سروشتی سیستمی فه رمانره وا و شه دۆخه جیهانییه ش که هیشتوویه تییه وه و درپژه به ژبانی ده دات روون و ئاشکران. ههروه ها ره نگه شیکردنه وه ی شه و سیاسته جیهانییه گونجاو نه بیته، که له عیراقدا، وه ک خالی یه کانگه ربوونی زوربه ی بهرزه وه ندییه نیوده ولته تییه جیهانییه کان، جیی خۆی کردۆته وه. به لام پتویسته ئاماژه به دوو خالی گرنگ بکه م: یه که میان شه وه یه که بارودۆخی ئیستای عیراق ناساییه و له هیمنی و دامه زراوی به دووره، له بهر شه وه ده شپته رووبه رووی

چەندىن ھەژانى گەورە بېيتەوہ ؛ چەندىن ھەژان كە رەنگە بەپېتى ئەو روالەتەنەى ديارن نەتوانرېت پېشېبىنى بىكرېن، بە تايبەتى، ھاوسەنگىي ھېزەكان و ئەو پەيوەندىبە دەولەتتېبانەى بە بەردەوامى بارودۆخى ئىستايان راگرتوہ، روو لە گۆران و داھىزانە. دووہم خال، كە لە دىدگای منەوہ گرنگترە، ئەوہىبە بۆ كېشەكەى ئىستا چارەسەر بدۆزىتتەوہ دوای ئەوہى راستى بارودۆخەكە ئاشكرا بووہ و ھەموو گەل بەدەست بارى گرانى ئەو بەشمەينەتى و برسېتېبەوہ دەنالېتن كە ئەم جەنگەى دوایى كەنداو، سەرەپراى داپلۆسېن و تېرۆر و زەوتكردنى سادەترىن ئازادى و مافى مرۆف، بۆيانى بەجېھېشتوہ. چى پېويستە؟ يەكەم: پېكھېتەنى بەدىلېكى نىشتىمانى دىموكراتى بۆ ئەم بارە، لەبەر ئەوہى گۆرەپانى ئۆپۆزىسېونى سىياسى عىراق ھېشتا ھەر چۆلە ئەبېت ھەول و كۆشش بۆ پىادەكردنى ئەم بەدىلە بدرېت.

كە دەلېين ئۆپۆزىسېونى عىراق لە ئارادا نىبە ماناى نكوولېكردن لەو (ئۆپۆزىسېونە) نىبە كە دەزگاكەنى راگەياندى دەولەتان جاروبار باسى لىوہ دەكەن. بەلام ئەم (ئۆپۆزىسېونە) پابەندى ئەو بارودۆخە دەولەتتېبەىبە كە بوونى پېبەخشیوہ. ئەو بارودۆخەش بە پېچەوانەى ماناى وەزعى ئىستای عىراقەوہ نىبە، بۆبە ئەم (ئۆپۆزىسېونە) لە ھاوكېشەى سىياسى عىراق دەچېتە دەرەوہ و راگۆرېنەكانى ئەم دوایبەى بوارە دىپلۆماسى و نەوتىبەكان خەرىكن ئەو پەرى سوودى نېودەولەتتېبى داواكراو، يان ئەوہندەى بە كەمترىن خەرجى مومكېنە بە دەستى دەھىنن و، ھەلوېستى توندى ئەمرىكا رووبەرووى ھەلوېستى ئاشكرا ئەبېتەوہ بەتايبەتى پاش ئەوہى بەرەى دىپلۆماسى نېو ئەندامە ھەمىشەبېبەكانى ئەنجومەنى ئاسايشى نېو دەولەتتېبى درزى تېبوو.

ئا لەم بارودۆخە نوېبەدا گەل ئەبېتە ھېزى راستەقېنە و گۆرانكارى ئەبزوېنېت. بەلام بزووتنەوہى ئەنجامدەرى گەل لە بۆشاىبىدا پېكناىەت بەلكو پېويستى بە تەوہرەبەك ھەبە لە دەورى كۆبىنەوہ. تەوہرەبەك باوہر پېكراو و شاىەنى رېزى جەماوہر بېت، بۆبە ناتوانرېت پىشت بەو توخم و جەستە ساردبووہوانە بەسترېت كە لە سازشە نېو دەولەتتېبەكاندا سواون.

ئوهی من بانگه شهی بۆ ده کهم پیکه پینانی ئیتیلانیکی هیزه چهپ و پیشکه وتنخوازه کانه. ریکخستی کار و یه کبونی توانایانه له پیناوی بهر یه که نیشتمانی یه کگرتووی فراواندا که گشت رهوته نیشتمانییه کان بگریته وه به جیاوازی فیکری و ناسنامهی نه ته وایه تی و ئاینیه کان. به مه گه لی عیراق به گشت لایه نه سیاسی و نه ته وایی و ئاینیه کانیه وه ده توانیت به دیلی سه رکه وتوو بۆ بارودۆخ و سیاسه تی ئیمپۆ دابین بکات.

به بۆنه ی ده رچوونی گوڤاری دواړۆزه وه جاریکه دیکه پیروزیایی ئهم ده ستپیشخه ریه تان لیده کهم. هیوادارم چرایه کی بری پیشکه وتنخوازی و دیوکراسی و پشتیوانیکه نوئی خه باتی گه لی کوردی تیکۆشه ر بیت.

ئیراهیم عه لاوی

١٩٩٤

* * *

گوڤاری دواړۆز به لای منه وه پیناگرتن و سووربوون بوو له سه ر ریبازی فیکری و ئه خلاقیهی خۆم که بۆ هاوړپیانم ده رکه ویت ئیمه له سه ر هه مان رینگای تیکۆشان به رده و امین، هه روه ها هه ردوو برا، مامۆستا هه مه ئه مین هه سه ن، به درێژایی ژیانیهی ئه ندام بوو له حیزیدا و له جیا بوونه وه شماندا کادری ناسراوی قیاده ی مه رکه زی بوو، هه وره ها کاک فوئاد قه ره داغیش له سه ر هه مان رهوت و تیگه یشتنی سووشیالیزم بوو وه تیکۆشه ریکه به ئه زموونی ئه م ریبازه بوو.

گوڤاری دواړۆز وه ک میژوو یه کهم ژماره ی له کانونی دووه می ١٩٩٤ دا ده رچوو شه شه م ژماره ش له کانونی یه که می ١٩٩٨ دا گه یشته ده ست خوینده وارانی. هه رچه نده ته نیا شه ش ژماره ی لی ده رچوو، به لام وه ک ناوه پۆک و هه ولدانیکه تر له به رده و امبوونی به رنه دانی ریبازی فیکری و سیاسی خۆماندا له کتبخانه ی کوردیدا جیگایه کی بچوکی گرت.

ئەم گۆفاره پېر بوو له وتاری به نرخی فیکری و سیاسی و بیروباوهری مارکسیزم - لینینیزم له کاتیکی وه هادا بوو به پئویستمان زانی خوینده واران بزنان بهرده و امین له سه ره ئه و بیروباوهره بیجگه له سوودی بو هه وادارانی ئەم ریگا به نرخیه . ههروهها ژماره یه ک نووسه ری نزیك ئەم بیروباوهره شی هیئایه وه نزیك خۆی و چهنده ها وتاری به نرخیان تیدا بلأو کرده وه .

هه ره له م چوارچۆیه شه دا ئە بیئت چاپخانه بچکۆله که ی (سه فوه ت) له یاد نه که م که به ناوی باوکه وه ناوم نا، بیجگه له شه ش ژماره ی گۆفاری دواړۆژ، ژماره یه ک کتیبیشم پی له چاپ دا .

ههروهها وه ک یادگار یکی خۆشی شاعیری گه وره و سیاسی و هونه رمه ندی داهینه ر چه مه سالح دیلان هه ره به م بۆنه یه وه ئە خه مه وه یاد و به رچاوی خوینه رانی ئە م نامیلکه یه ی خۆم که له ژماره (۵) ی ته موزی ۱۹۹۸ ی گۆفاری دواړۆژدا بلأو کرایه وه . ئە م هه لبه سته ی ماموستا دیلان، که له ه یچ شوینییکی تر دا بلأو نه کراوه ته وه، له سه ر داوای من به خه تی خۆی بو ی نووسیمه وه . له گه ل را و بۆچوونی جیاواز له سه ر ستالین، هه لبه سته که شاکاریکی گه وره ی دیلانه و نرخیکی میژوویشی هه یه :

بۆ مه رگی رابه ریکی کۆمۆنیستی

محمد سالح دیلان

پیشه وای به رزی چینی کریکار	قه لای نازادی
تیری ناراسته ی دلئی سته مکار	مۆسیقای شادی
نالآ هه لگری ناشتی جیهان	به رامبه ر به شه ر
چرای رزگاریی ریگه ی میلله تان	گه نجی عیلم و فه ر
باوکی دلئسۆزی ملیۆنه ها که س	کیوی زانیاری
ری پيشانده ری ئاین و مه به س	ناشکرا و دیاری
تیشکی زیړینت چرای کوردستان	بۆ شه وی تاری
ئه ستیره گه شه ی ئاسۆی نیشتمان	جریه داری

* * *

مردن له ناستت لیوه له ره ی بوو	پرس کهن له مردن
به رۆژ و به شهو چه رمه سه ره ی بوو	بۆ زه فه ر بردن
چۆن ویرای توخنی چریسکه که وئ	وا به ئاسانی
یا وهک په روانه رووناکی ئه دی	بۆ ریگاوبانی
ئه بی مردنیش که تیگه بی لیّت	بالئ شکاوه
هه لئه پرووزئ بگاته ناو جیّت	خه یالئ خاوه
بۆیه وا توانی به کورنوش بردن	بگاته بهر پیّت
بگاته راستت به ئارهق رشتن	بگاته ناو جیّت

* * *

ههنگاویکی نوئ له کاری راگه یاندن و روشنبیریما

نوێترین ههنگاوی من له کاری روشنبیری و راگه یاندن، ئه وه تا زیاتر له سالیکه دهرفه تیکی ترم دهستکهوت بۆ دامه زانندنی دهزگای (دواپۆژ - بۆ رووناکبیری و راگه یاندن) که سالیك به سه ر دامه زانندیدا تیده په ریّت. ئه مجاره یان ئه م دهزگایه به هاوکاری سه ره کیی نووسه ر و بیرمه ندی ناسراو دکتۆر شیرکو عه بدوللای هاوپیّم هاته مه یدانه وه که بریتییه له سایتی دواپۆژ و رادیۆی دواپۆژ و بلاوکه ره وه ی کتیبی هه لبژێردراو بۆ به شدارییکردن له گه یاندنی نوێترین بابته تی روشنبیری و چاوگیژانه وه به بابته تی میژوویی تایبته به میژووی کورده وه که تا ئیستا نه که وتبیّه به رده م خوینه ری کورد. به هیوای په ره پیدانی ئه م ریبازه نوێیه که خزمه تی فیکری پیشکه وتخواز بکات له پیناوه ره وه پیشچوونی گه له که مان.

* * *

بهشيك له كارمه‌ندانى دهزگای رووناكبیری و راگه‌ياندنى دواړوژ، ٢٠١٧

به لگه كان

قه سام شهرعى كه په يوه ندييه خيزانيه كانى مه ولانا خاليدى نه قشبه ندى و
حاجى مه لا ره سولئ ديلئزه روون نه كاته وه:

التاريخ: ١٩٤٨/٤/١٩	محكمة الشرعية السلیمانية	العدد
٩٤٨/٩٨		٩٤٨/١١٧

ان من سكان محلة دركزين الشيخ فتاح ابن الشيخ محمد خان توفي منذ خمسون
سنه بلا زوجة عن اولاده الشيخ عبدالرحمن و الشيخ عزيز و الشيخ قادر و الشيخ
محمد امين و الشيخ عارف و امه و حبسه ثم توفي المزبور الشيخ عبدالرحمن منذ
خمس واربعون سنة عن اولاده الشيخ رشيد و الشيخ شريف و الشيخ محمد .. و
خديجه . ثم توفي الشيخ عزيز منذ اربعون سنة بلا زوجة عن اولاده الشيخ توفيق و
الشيخ صالح و الشيخ خالد ورعنا و امه وسلمى و خورشيد ثم توفي المزبور الشيخ
قادر في عين السنة بلا زوجة عن اولاده أحمد و تمينة و ايساف و امه و مينا و رعنا و
غونجه . ثم توفي المزبور الشيخ محمد أمين منذ ثمانية و ثلاثون سنة عن اولاده
الشيخ سعيد و الشيخ كريم و الشيخ احمد و رعنا و بيروز، و امه و شيرين و صافيه،
ثم توفيت المزبوره ، صبيحه شيخ فتاح منذ خمسة و ثلاثون سنة عن اولادها ملا

توفيق المتولد من زوجها المتوفي حمه آغا سليمان و عطيه من زوجها المتوفي الاخر
الشيخ سعيد وفهيمه من زوجها المتوفي الاخر خضر، ثم توفي المزبور الشيخ امين
الشيخ فتاح في عين السنة عن اولاده الشيخ عبدالله الشيخ جلال و رعنا و خورشيدة،
ثم توفيت المزبورة خورشيدة بنت الشيخ محمد ابن الشيخ فتاح بلا زوجة من ابنها
المنفرد حمه رشيد ابن ملا توفيق بن سليمان. ثم توفيت امينة بنت الشيخ عزيز ابن
الشيخ فتاح في عين السنة بلا زوجة عن ولديها محمد و رحمة من زوجها السابق
رستم. ثم توفيت المزبورة خورشيدة بنت الشيخ عزيز ابن الشيخ فتاح منذ ثلاثين
سنة عن زوجها الحاج عارف بن مصطفى واولادها منه محمد اديب و احمد و عاصمة،
ثم توفيت المزبورة سلمة بنت الشيخ عزيز ابن الشيخ فتاح من عين سنة عن ابنها
المنفرد محمد بن زوجها المتوفي شريف، ثم توفي المذكور الشيخ خالد ابن الشيخ
عزيز ابن الشيخ فتاح في عين السنة بلا زوجة و ولد عن اشقائه المزبورين الشيخ
توفيق و الشيخ صالح و رعنا. ثم توفي المزبور الشيخ توفيق ابن الشيخ عزيز منذ
ثمان وعشرين سنة عن شقيقه المزبورين الشيخ صالح و رعنا. ثم توفيت المزبورة
رعنا بنت الشيخ عزيز ابن الشيخ فتاح في عين السنة عن زوجها الحاج ملا رسول
و اولادها منه ملا محمود و ملا مصطفى و نجم الدين و حفصة. ثم توفي المذكر الشيخ
صالح ابن الشيخ عزيز منذ خمس و عشرون سنة عن ولديه الشيخ رشيد و عطية، ثم
توفي المزبور الشيخ شريف ابن الشيخ عبدالرحمن في عين السنة عن ابنه المنفرد
جاسم. ثم توفيت المزبورة غنجة بنت الشيخ قادر ابن الشيخ فتاح في عين السنة عن
بنتها المنفردة امينة المتولدة من زوجها المتوفي احمد بن حسن ويس و اشقائها
المزبورين الشيخ احمد و تمينة و ايساف و امانة و مينا و رعنا. ثم توفي المزبور
الشيخ احمد أبن الشيخ قادر في عين السنة بلا زوجة و ولد عن اشقائه المزبورين
و عمه المزبور الشيخ عارف ابن الشيخ فتاح ثم توفيت المزبورة عطية بنت الشيخ
محمد امين ابن الشيخ فتاح منذ اثنين وعشرين سنة عن اولادها حسن و حمه غريب و
رعنا المتولدين من زوجها السابق محمود بن شيخة. ثم توفي المزبور حسن بن محمود

شيخة في عين السنة عن زوجته خديجة بنت الشيخ عبدالرحمن وولديه فائق وبهيه بلا زوجة و ولد عن اشقائه المزبورين الشيخ كريم و الشيخ سعيد رعنا وابنة و شيرين. ثم توفي المزبور الشيخ كريم ابن الشيخ محمد امين بلا زوجة و ولد في عين السنة عن اشقائه المزبورين الشيخ سعيد و رعنا و أمينة و شيرين. ثم توفيت المزبورة شيرين بنت الشيخ محمد امين ابن الشيخ فتاح منذ عشرين سنة عن ابنها المنفرد رسول بن حسين. ثم توفيت المزبورة امينة بنت الشيخ فتاح في عين السنة عن زوجها أمين بن جاسم بك واولادها . منهم خسرو و ثم توفي المزبور خسرو بن امين بك تسعة عشر سنة عن والده المزبور امين بك و زوجته بهيه بنت جميل ابنه المنفرد منها محمد نجيب ثم توفيت المزبورة اجى بنت امين بك عن والدها المزبور امين بك و بنتها المنفردة آتوله المتولدة من زوجها السابق حسن آغا ثم توفي المزبور امين بك في عين السنة عن ولديه المزبورين خالد و جميلة ثم توفي المزبور الشيخ محمد ابن الشيخ عبدالرحمن منذ ثمانية عشر سنة عن زوجته رحمة بنت الشيخ سعيد وابنه المنفرد الشيخ لطيف. ثم المزبور الشيخ عارف ابن الشيخ فتاح في عين السنة من زوجته امينة بنت نور محمد واولاده نجم الدين و عاصمة و حصفة و عطية و صبرية و فاطمة ثم توفي المزبور الحاج ملا رسول عن زوجته عطية بنت الشيخ سعيد المزبورة واولاده ملا احمد و ملا محمود و ملا مصطفى و نجم الدين و حفصة ثم توفي المزبور ملا توفيق بن سليمان منذ عشرين سنة تقريبا عن زوجته سلمة بنت الحاج عزيز واولاده حمه رشيد المزبور و عبدالله و محمد و احمد و جميلة و خانم، ثم توفيت المزبورة مينا بنت الشيخ قادر عن زوجته حمه امين منصور وابنها المنفرد منه صابر، توفي المزبور صابر بلا زوجة و ولد عن والده المزبور حمه امين بن منصور ثم توفيت المزبورة رعنا بنت الشيخ محمد ابن الشيخ فتاح ثمان سنين بلا زوجة و ولد عن شقيقها المزبورين الشيخ عبدالله و الشيخ جلال ثم توفي المزبور الشيخ عبدالله الشيخ محمد منذ سبعة سنين عن زوجته فهيمة بنت ملا غفور و شقيقة المزبور الشيخ جلال ثم توفيت المزبوره فهيمة بنت ملا غفور منذ ست سنين عن شقيقها

محمود ملا غفور ثم توفي المزبور الشيخ رشيد ابن الشيخ عبدالرحمن ابن الشيخ فتاح منذ اربع سنين عن شقيقته خديجة وابن اخيه الشيخ لطيف ابن الشيخ محمد ابن الشيخ عبدالرحمن و جاسم ابن الشيخ شريف ابن الشيخ عبدالرحمن ثم توفي المزبور الشيخ سعيد ابن الشيخ محمد و امين ابن الشيخ فتاح عن زوجته حنيفة بنت حمهى بكر و عائشة بنت حسين بك و اولاده عثمان و على و فهيمة و خاور و صبيحة ثم توفيت المزبوره فهيمة بنت مام خضر منذ سنة واحدة بلا زوج و ولد عن اخيه من الاب صابر بن مام خضر و اخته من الام عطية بنت الشيخ سعيد و ليس له وارث شرعى آخر عدا من ذكر سواء كان حاضرا او غائبا منهم ذلك من البيان المعطي من قبل هيئة اختيارية محلة دركزين المؤرخ ١٨/٣/١٩٤٨. والاخبار الشرعية الوارد من قبل الشاهدين ملا عارف بن محمد و عبدالقادر مصطفى الساكنين في محلة سرشقام والمؤدين للبيان المذكور وعليه بموجب الفرائض الشرعية تصح المسألة الارثية - من (ثلاث وعشرون مليوناً ومائتين واربعه وثمانون الف و ثمانمائة اسهم).

منها للمزبور خالد بك بن امين بك (ثمانمائة وثمانية آلاف وخمسمائة اسهم) والمزبورة جيملة بنت امين بك (اربعمائة واربعه آلاف ومائتان و خمسون سهما) والمزبورة بهيه بنت جميل (واحد وخمسون الفا وتسعمائة و خمس و سبعون سهما) والمزبور نجيب بن خسرو بن امين بك (مائتان واربعه وتسعون الفا وخمسمائة و خمسة وعشرون سهما) والمزبوره (أتوله بنت حسن آغا) (مائة وثلاثة آلاف وتسعمائة وخمسون منهما) ولكل واحدة من المزبورات (تمينه و ايساف و آمنة و رعنا) بنات شيخ قادر (خمسمائة واربعه و ستون آلاف وثلاثمائة اسهم) والمزبورة امينة بنت احمد من غنجة بنت الشيخ قادر (مائتان وسبعة آلاف وتسعمائة اسهم) وللمزبور حمه امين بن منصور (خمسمائة واربعه وتسعون الفا وثلاثة اسهم) وللمزبور نجم الدين ابن الشيخ عارف ابن الشيخ فتاح (تسعمائة و خمسة الاف و ثمانية وخمسون سهما) ولكل واحدة من المزبورات امينه بنت محمد و عطيه و حفصة و صبرية و فاطمة و عاصمة بنات الشيخ عارف ابن الشيخ فتاح (اربعمائة وخمسون الفا وتسعمائة وخمس و عشرون سهما) وللمزبورة خديجة بنت

الشيخ عبدالرحمن ابن الشيخ فتاح (مليون واحد وعشرة الاف وثمانمائة وثمانون سهما) وللمزبور جاسم ابن الشيخ شريف ابن الشيخ عبدالرحمن (مليون واحد ومائة وثمانية وثمانون الفا اسهم) وللمزبور الشيخ لطيف ابن الشيخ محمد مليون واحد وتسعة و ستون الفا ومائتا اسهم) وللمزبورة رحمة من زوجتي الشيخ سعيد ابن الشيخ محمد امين (ثلاثة وستون الفا سهم) ولكل واحد من عثمان و علي ابن الشيخ سعيد ابن الشيخ محمد امين مائتان واثنان وخمسون الفا اسهم) ولكل واحدة من خاور و فهيمه و صبيحة بنات الشيخ سعيد ابن الشيخ محمد امين (مائة وستة و عشرون الفا اسهم)، ولكل واحدة من رعنا و بيروزة و امينه بنات الشيخ محمد امين و رسول ابن حسين من فراش شيرين بنت الشيخ محمد امين (خمسمائة و اربعة الاف اسهم) وللمزبورة رعنا بنت محمود شيخه (ستون الفا وخمسمائة وثمانون سهما). وللمزبورة حمه غريب بن محمود شيخه (مائة وعشرون الفا وتسعمائة و ستون سهما) و للمزبور فائق ابن حسن سبعون الفا وخمسمائة و ستون سهما و للمزبورة بهية بنت حسن (خمسة و ثلاثون الفا ومائتان و ثمانون سهما) و للمزبور حاجي ملا عارف بن مصطفى (ثلاثة وثمانون الفا ومائة وستون الفا) ولكل واحد من محمد اديب و احمد امين المزبور الحاج ملا عارف مصطفى (تسعمائة وستون الفا و سبعمائة و اثنان وتسعون سهما) وللمزبورة عاصمة بنت حاجي ملا عارف مصطفى (تسعة واربعون الفا وثمانية مائة و ستة وتسعون سهما). ولكل واحد من المزبورون ملا مصطفى و ملا محمود و نجم الدين ابناء الحاج ملا رسول مائتان واربعة الاف و خمسون سهما وللمزبور حفصة بنت الحاج ملا رسول (مائة والغان وخمسة وعشرون سهما) و للمزبور ملا احمد ابن حاجي ملا رسول (سبعة و ثلاثون الفا وسبعمائة و ثلاثون سهما) وللمزبور الشيخ رشيد ابن الشيخ صالح ابن الشيخ عزيز (مليون واحد واربعة و ثلاثون الفا وثمانمائة و ثمانون سهما) و للمزبورة عطية شيخ صالح (خمسمائة و سبعة عشرة الفا واربعمائة واربعون سهما) وللمزبور محمد ابن رستم (مائتان و واحد وعشرة الف وسبعمائة و ستون سهما) وللمزبورة رحمة بن رستم (مائة وعشرون الاف وثمانمائة وثمانون سهما) وللمزبور محمد بن شريف (ثلاثمائة واثنان و

ثلاثون الفا وستمائة واربعون سهما) وللمزبوره عطيه بنت شيخ سعيد (خمسائة وتسعة الاف وثمانائة و خمسة و خمسون سهما) وللمزبور صابر بن مام خضر (ثلاثمائة وستة واربعون الفا وخمسائة اسهم). وللمزبوره سلمى بنت الحاج عزيز (مائة وثلاثة الاف وتسعمائة وخمسون سهما) وللمزبور حمه رشيد بن ملا توفيق سليمان (ستمائة وتسعة وتسعون الاف و تسعمائة و ثلاثون سهما) و لكل واحد من عبدالله و محمد و احمد ابناء ملا توفيق بن سليمان (مائة و خمسائة و اربعون الفا و خمسائة و ثلاثون سهما) و لكل واحدة من المزبورين جميلة و خانم بنتي ملا توفيق (اثنان و سبعون الفا و خمسة و ستون سهما) و للمزبور شيخ جلال ابن الشيخ محمد امين ابن الشيخ فتاح (مليونان و اربعمائة و خمسة و عشرون الفا و خمسائة اسهم). وللمزبور محمود ابن ملا غفور (ثلاثمائة و ستة و اربعون الفا و خمسائة اسهم) وعلى طالب الوارث المزبور ملا محمود ابن الحاج ملا رسول هذا القسام الشرعي تسجيلا في ١٩٤٨/٤/١٩ ..

عدد الاضبارة محكمة شرعية السليمانية م / تصحيح القسام الشرعي
المدعي / احمد مجيد مولود الساكن في محلة دركزين
المدعي عليه / ملا محمود حاجي ملا رسول الساكن في محلة الاسكان اضافة للتركه

لقد نظم المدعي عليه القسام الشرعي الرقم ٩٤٨/١١٧ و المؤرخ ١٩٤٨/٤/١٩ .
الصادر من محكمة شرعية السليمانية لمورثنا المدعو الشيخ محمد امين شيخ فتاح
ولكنه كتم اربعة بنات من ورثة صافية بنت شيخ محمد امين ابن شيخ فتاح حيث
كان للمتوفيه صافيه المذكورة اعلاه ولدان هما حسن و حمه غريب محمود شيخه و
خمسة بنات هن امنه و سلمى و سلطانه و خورشيدة لم يذكر اسم اربعة بناتها وهن
كل من امنه و سلمى و سلطانه و خورشيدة بنات صافيه بنت شيخ حمه امين شيخ
فتاح . بل ذكر ولديها و بنتها رعنا والمذكورين اعلاه وان وارث بنات الصافية
المذكورين اعلاه والذين لم يذكر اسمائهم في القسام الشرعي المذكور هم ١ . امنه
توفت بلا زوج عن اولادها كل من احمد و حمه صالح و صابر و مينا و بهية اولاد
مجيد مولود ٢ . سلمى توفت بلا زوج عن ولديه حمه صالح عزيز ٣ . سلطانه توفت
بلا زوج عن بنتها امينه بنت حسن ٤ . خورشيدة توفت بلا زوج عن اولادها حمه
صالح و مجيد و شمس اولاد قادر خسرو و سبب المدعي عليه من حرمان هذه
الورثة المذكورة من التصرف بالدار التسلسل ١١١٥ الواقعة في محلة دركزين
عليه جلب المدعي عليه الى المحكمة والحكم عليه بتصحيح القسام الشرعية المذكور
اعلاه هذه الدعوة و تحميله كافة مصاريف المحاكمة اضافة للتركه ...
حصتي في الدار المرقمة المذكورة تسلسل ١١١٥ محلة دركزين

القاضي

المدعي

المدعي

به كه م به يان نامه ي شو رشى ١٤ اى ته موز:

البيان رقم واحد

صادر من القائد العام للقوات المسلحة الوطنية

بسم الله الرحمن الرحيم

أيها الشعب الكريم

بعد الإتكال على الله وبمؤازرة المخلصين من أبناء الشعب والقوات الوطنية المسلحة، أقدمنا على تحرير الوطن العزيز من سيطرة الطغمة الفاسدة التي نصبها الاستعمار لحكم الشعب والتلاعب بمقداراته وفي سبيل المنافع الشخصية إن الجيش منكم وإليكم، وقد قام بما تريدون وأزال الطبقة الباغية التي استهترت بحقوق الشعب، فما عليكم الا أن تؤازروه. وأعلموا أن الظفر لا يتم إلا بترصينه والمحافظة عليه من مؤامرات الاستعمار وأذنا به وعليه فإننا نوجه إليكم نداءنا للقيام بإخبار السلطات عن كل مفسد ومسيء وخائن لاستئصاله. ونطلب منكم أن تكونوا يداً واحدة للقضاء على هؤلاء والتلخص من شهرهم. حركة تموز ١٩٥٨

أيها المواطنون:

إننا في الوقت الذي فيه نكبر فيكم الروح والوطنية الوثابة والأعمال المجيدة، ندعوكم الى الإخلاق والسكينة والتمسك بالنظام والتعاون على العمل المثمر في سبيل مصلحة الوطن.

أيها الشعب:

لقد أقسمنا أن نبذل دماءنا وكل عزيز علينا في سبيلكم، فكونوا على ثقة واطمئنان بأننا سنواصل العمل من أجلكم وان الحكم يجب أن يعهد إلى حكومة تنبثق من الشعب وتعمل بوحى منه وهذا لا يتم إلا بتأليف جمهورية شعبية تتمسك بالوحدة العراقية الكاملة وترتبط برباط الأخوة مع الدول العربية والإسلامية وتعمل بمبادئ الأمم المتحدة وتلتزم بالعهود والمواثيق وفق مصلحة الوطن وبقرارات مؤتمر باندونج. وعليه فإن الحكومة الوطنية تسمى منذ الآن (الجمهورية العراقية). وتلبية

لرغبة الشعب فقد عهدنا رئاستها بصورة وقتية الى مجلس سيادة يتمتع بسلطة
رئيس الجمهورية ريثما يتم استفتاء الشعب لأنتخاب الرئيس. فالله نسال أن يوفقنا
في أعمالنا لخدمة وطننا العزيز انه سميع مجيب

بغداد، في اليوم السادس والعشرين من شهر ذى الحجة سنة ١٣٧٧ هجرية،
الموافق لليوم الرابع عشر من شهر تموز سنة ١٩٥٨ م.

العقيد الركن عبدالسلام محمد عارف

القائد العام للقوات المسلحة الوطنية وكالة

١٩٥٨/٧/١٤

دهستورى كاتىى دواى شو رشى ١٤ى ته موز

الدستور المؤقت لعام ١٩٥٨

بعد قيام ثورة ١٤ تموز ١٩٥٨ أُعلن عن سقوط القانون الأساسي العراقي لسنة ١٩٢٥ وتعديلاته كافة، وتطبيق الدستور المؤقت لعام ١٩٥٨ رغبة في تثبيت قواعد الحكم وتنظيم الحقوق والواجبات لجميع المواطنين، وقد أشار هذا الدستور المؤقت إلى أنه واجب التطبيق في فترة الانتقال إلى أن يتم تشريع دستور دائم.

وقد أشار الدستور المؤقت لعام ١٩٥٨ إلى احترام حقوق المواطنين وصيانة حرياتهم، وأن العرب والأكراد شركاء في هذا الوطن، ويقر هذا الدستور حقوقهم القومية ضمن الوحدة العراقية، كما ركز الدستور على حرية الاعتقاد والحريات الشخصية وحرمة المنازل وحرية الأديان وأن تسليم اللاجئين السياسيين محظور، كما نص الدستور على أن يتولى رئاسة الجمهورية مجلس سيادة يتألف من رئيس وعضوين، ويتولى مجلس الوزراء السلطة التشريعية بتصديق مجلس السيادة، كما أكد الدستور على استقلالية القضاء وأن القضاء لا سلطان عليهم في قضائهم لغير القانون، ولا يجوز لأية سلطة أو فرد التدخل في استقلالية القضاء أو في شؤون العدالة، وينظم القانون الجهاز القضائي ولأول مرة اعتبر نظام الحكم جمهورياً بعد أن كان ملكياً مقيداً بدستور.

وإليك النص الكامل للدستور العراقي المؤقت لعام ١٩٥٨:

لما كانت الحركة الوطنية التي قام بها الجيش العراقي بمؤازرة الشعب وتأييده في ١٤ سنة ١٩٥٨ تهدف تحقيق سيادة الشعب والعمل على منع اغتصابها وضمان حقوق المواطنين وصيانتها ولما كان الحكم السابق في البلاد الذي تم التخلص منه قائماً على أساس من الفساد السياسي إذ اغتصب السلطة افراد حكموا على خلاف إرادة الأكثرية وضد مصلحة الشعب إذ كان هدف الحكم تحقيق منافعهم وحماية

مصالح الاستعمار وتنفيذ مآربه كما جاء ذلك في البيان الاول الذي أعلن للشعب في يوم ١٤ تموز سنة ١٩٥٨ في بدء الحركة الوطنية وتضمن سقوط نظام الحكم الملكي وقيام الجمهورية العراقية.

فإننا باسم الشعب نعلن سقوط القانون الأساسي العراقي وتعديلاته كافة منذ ١٤ تموز سنة ١٩٥٨ ورغبة في تثبيت قواعد الحكم وتنظيم الحقوق والواجبات لجميع المواطنين نعلن الدستور الموقت هذا للعمل بأحكامه في فترة الانتقال إلى أن يتم تشريع الدستور

الباب الأول

الجمهورية العراقية

المادة (١): الدولة العراقية جمهورية مستقلة ذات سيادة كاملة.

المادة (٢): العراق جزء من الأمة العربية.

المادة (٣): يقوم الكيان العراقي على أساس من التعاون بين المواطنين كافة باحترام حقوقهم وصيانة حرياتهم ويعتبر العرب والأكراد شركاء في هذا الوطن ويقر هذا الدستور حقوقهم القومية ضمن الوحدة العراقية.

المادة (٤): الإسلام دين الدولة.

المادة (٥): عاصمة الجمهورية العراقية بغداد.

المادة (٦): يعين العلم العراقي وشعار الجمهورية العراقية والأحكام الخاصة بهما بقانون.

الباب الثاني

مصدر السلطات والحقوق والواجبات العامة.

المادة (٧): الشعب المصدر السلطة.

المادة (٨): الجنسية العراقية يحددها القانون.

المادة (٩): المواطنون سواسية أمام القانون في الحقوق والواجبات العامة ولا يجوز

التمييز بينهم في ذلك بسبب الجنس أو الأصل أو اللغة أو الدين أو العقيدة.

- المادة (١٠): حرية الاعتقاد والتعبير مضمونة وتنظم بقانون.
- المادة (١١): الحرية الشخصية وحرمة المنازل مصونتان ولا يجوز التجاوز عليهما إلا حسب ما تقتضيه السلامة العامة وينظم ذلك بقانون.
- المادة (١٢): حرية الأديان مصونة وينظم القانون أداء وظيفتها على أن لا تكون مخرجة بالنظام العام ولا متنافية مع الآداب العامة.
- المادة (١٣): الملكية الخاصة مصونة وينظم القانون أداء وظيفتها الاجتماعية ولا تنزع إلا للمنفعة العامة مقابل تعويض عادل وفقاً للقانون.
- المادة (١٤):

أ. الملكية الزراعية تحدد وتنظم بقانون.

ب. الملكية الزراعية مصونة بموجب القوانين المرعية إلى حين استصدار التشريعات واتخاذ التدابير الضرورية لتنفيذها.

المادة (١٥): لا يجوز فرض ضريبة أو رسم تعديلهما أو إلغاؤهما إلا بقانون.

المادة (١٦): الدفاع عن الوطن واجب مقدس وأداء الخدمة العسكرية شرف للمواطنين وتنظم أحكامها بقانون.

المادة (١٧): القوات المسلحة في الجمهورية العراقية ملك للشعب ومهمتها حماية سيادة البلاد وسلامة أراضيها.

المادة (١٨): الدولة وحدها هي التي تنشأ القوات المسلحة ولا يجوز لأية هيئة أو جماعة إنشاء تشكيلات عسكرية أو شبه عسكرية.

المادة (١٩): تسليم اللاجئين السياسيين محظور.

الباب الثالث

نظام الحكم

المادة (٢٠): يتولى رئاسة الجمهورية مجلس السيادة ويتألف من رئيس وعضوين.

المادة (٢١): يتولى مجلس الوزراء السلطة التشريعية بتصديق مجلس السيادة.

- المادة (٢٢): يتولى مجلس الوزراء والوزراء كل فيما يخصه أعمال السلطة التنفيذية.
- المادة (٢٣): القضاة مستقلون لا سلطان عليهم في قضائهم لغير القانون ولا يجوز لأية سلطة أو فرد التدخل في استقلال القضاء أو في شؤون العدالة وينظم القانون الجهاز القضائي.
- المادة (٢٤): جلسات المحاكم علنية إلا إذا قررت المحكمة جعلها سرية مراعاة للنظام العام والآداب.
- المادة (٢٥): تصدر الأحكام وتنفذ باسم الشعب.
- المادة (٢٦): تنشر القوانين في الجريدة الرسمية ويعمل بها من تاريخ نشرها إلا إذا نص فيها على خلاف ذلك، وإذا لم يذكر فيها تاريخ تنفيذها تنفذ بعد عشرة أيام من اليوم التالي ليوم النشر.

الباب الرابع

أحكام انتقالية

- المادة (٢٧): يكون للقرارات والأوامر والبيانات والمراسيم الصادرة من قائد القوات المسلحة أو رئيس الوزراء أو مجلس السيادة في الفترة من ١٤ تموز ١٩٥٨ إلى تاريخ تنفيذ هذا الدستور المؤقت قوة القانون وهي تعدل ما يتعارض مع أحكامها من نصوص القوانين النافذة قبل صدورها.
- المادة (٢٨): كل ما قرره التشريعات النافذة قبل ١٤ تموز سنة ١٩٥٨ تبقى سارية المفعول ويجوز إلغاء هذه التشريعات أو تعديلها بالطريقة المبينة بهذا الدستور المؤقت.
- المادة (٢٩): ينفذ هذا الدستور المؤقت من تاريخ نشره في الجريدة الرسمية.
- المادة (٣٠): على وزراء الدولة تنفيذ هذا الدستور.
- كتب ببغداد في اليوم التاسع من محرم الحرام سنة ١٣٧٨ هـ الموافق لليوم السابع والعشرين من شهر تموز سنة ١٩٥٨ م.

محمد صالح محمود وزير الصحة	محمد نجيب الربيعي رئيس مجلس السيادة محمد مهدي كبة عضو مجلس السيادة خالد النقشبندي عضو مجلس السيادة
الدكتور إبراهيم كبة وزير الاقتصاد	عبدالكريم قاسم رئيس الوزراء ووكيل الدفاع
فؤاد الركابي وزير الاعمار	عبدالسلام محمد عارف نائب رئيس الوزراء ووزير الداخلية
بابا علي الشيخ محمود وزير المواصلات والأشغال	الدكتور عبدالجبار الجومرد وزير الخارجية
محمد حديد وزير المالية	الزعيم الركن ناجي طالب وزير الشؤون الاجتماعية
هديب الحاج حمود وزير الزراعة	مصطفى علي وزير العدالة
وزير المعارف	الدكتور جابر عمر
وزير الإرشاد	محمد صديق شنشل

وینہ کان

بردنی تەرمی حاجی مەلا رەسول بۆ گۆرستانی سەیوان، ۱۹۲۷

مه‌لا مسته‌فای سه‌فوه‌ت

لوبنان، ۱۹۴۲

مه‌لا مسته‌فای سه‌فوه‌ت، ۱۹۴۴

مہلا نئے حمہد حاجی مہلا رھ سول (نئے حمہد فائز)

مہلا مہ حمود حاجی مہلا رھ سول ، ۱۹۶۹

نه‌جمه‌دین ئه‌فه‌ندی حاجی مه‌لا ره‌سوول (ن. ئاری) ، ۱۹۶۸

مه‌لا مسته‌فای سه‌فوه‌ت

له چه په وه:

دوو که سی خواره وه: که مال محمه د سه عید، نه وشیروان فوئاد مه سنی
ریزی خواره وه: جه مال حسین ناغا، چه سن وه ستا ئه مین ده لاک، ئه کره م حاجی
چه ملان، ئه نوه ر مه حمود، جه میل گورون، عومر حاجی عه لی، جه بار ئه حمه د سا بر،
ئیسما عیل حاجی سه عید چه لواچی

ریزی سی: ماموستا: داود ئه فهندي ماموستای وهرزش، عومر ()، ()، قادر
حاجی محمه د مسگر، ماموستا عه بدوللا، به هزاد جه میل سائیب، عومر حاجی
چه مه سالح، ئه نوه ر ئه حمه د سه یقوللا، نه زهت که ریم.

به ریوه بهر: ماموستا جه لال محمه د سه یقوللا

سه ری سه ره وه: فاروق مه لا مسته فا، نوری حاجی شیخ که ریم، سه لاج جه لال سائیب،
سامال چه مه ناغا، جه مال عومر میوژه، عه بدوللا سه بری سابونچی، نه وزاد چه مه سه عید
عه نبر، محمه د مه حمود، ره مزی ئیسحاق، به کر سه عید، چالاک ئه حمه د فه می

پۆلی ۳، مه کته بی فه یسه لییه، ۱۹۴۹

له چه په وه:

ریزی خواره وه: فاروق مه لا مسته فا، نه وشیریوان فوناد مه سستی، که مال حه مه
سه عید خه یات، نه وزاد جه لال محه مه د، عومه ر محه مه د سالیج به گ، سه فوه ت ره شنید،
ئیحسان غه فور، چالاک نه حمه د فه همی

ریزی دوو: سه لاج شیخ ره وف نه قیب، عومه ر محه مه د، محه مه د عه بدوللا نازی،
بورهان مه سره ف، سالار حه مه ناغا، که مال عیزه ت، جیران قه زه رؤس، نه نوه ر
مه حمود، به هزاد جه میل سائیپ.

ریزی سی: ماموستا حسین سالیج ناغا، نه زهه ت که ریم به گ، جه بار نه حمه د سابر،
سالار نه مین، نه فراسیاب مه جید یاوهر، محه مه د مه حمود، جه مال قادر، (.....)،
ئیسماعیل حاجی سه عید حه لواچی، جه لال ئیبراهیم سنگه ر، نه نوه ر نه حمه د
سه یقوللا، به ریوه به ری ماموستا جه لا محه مه د سه یقوللا

ریزی سه ره وه: یونس، نه ناسراوه ته وه، نه ناسراوه ته وه، فه ره ج حاجی سالیج،
عومه ر محه مه د حه مامچی، جه مال سنگه ر، نه ناسراوه ته وه، نه ناسراوه ته وه

مه کته بی فه یسه ئیبه، ١٩٥٠-١٩٥١

فاروق مهلا مستهفا

خانه قین، ۱۹۵۱

فاروق مه‌لا مسته‌فا، سه‌ربانی ماله‌وه له ده‌رگه‌زین، ۱۹۵۱

دانیشتوو: فاروق مه‌لا مسته‌فا

له‌راسته‌وه: زولال مه‌جید سه‌لیم ئاغا، عیزه‌دین مسته‌فا ره‌سول، عه‌لی حاجی

قادر، سه‌ره‌تای په‌نجاکان

ريزي يه كه م

له راسته وه: نه ناسراوه، محمه د جاسم، محمه د محمود، حه سه ن حسي ن، فائق
 محمد صالح، نه حمه د محمه د سه لته، نه وه ي پشته وه نه ناسراوه، ره نوفي حاجي
 عه لي، نه ناسراوه ته وه، نوري نه حمه د كه ريم، محمه د محيدين
 دانيشتوه كان: عه تا ره شي د، سه ردار به هادين، عيزه ت ره شي د، فاروقي مهلا
 مستهفا، جه لال نه مين سامسون، محمه د فه تاح، نديم شوكت، عوسمان محمه د

له‌پاسته‌وه: جه‌لال مه‌لا ئه‌حمه‌د حاجی مه‌لا ره‌سوڤ (هاوسه‌ری ئه‌خته‌ر خان)،
ئه‌خته‌ر خان (خوشکی فاروق مه‌لا مسته‌فا)، فاروق مه‌لا مسته‌فا، خانه‌قین ۱۹۵۴

قادر مه‌لا ئه‌حمه‌د حاجی مه‌لا ره‌سوڤ، ۱۹۵۶/۲/۲

ناوه‌کان: ۱. مامۆستا عه‌زیز محهمه‌د، ۲. محهمه‌د سه‌ید جاسم، ۳. فاروق مه‌لا
 مسته‌فا، ۴. که‌مال ره‌شید مه‌لا ئی‌براهیم، ۵. جه‌لالی ساما‌غا، ۶. عیزه‌ت ره‌شید
 ده‌شتی ته‌یاره‌خانه‌که (گه‌ره‌کی عه‌قاری)، ۱۹۵۵/۱۲/۲۳

له‌پاسته‌وه: سال‌ج عه‌لی، فاروق مه‌لا مسته‌فا، جه‌میل نوری، ناوه‌ندی سلیمانی

فاروق مه‌لا مسته‌فا،

۱۹۵۶/۵/۵

فاروق مه‌لا مسته‌فا به‌جلی

که‌شاه‌وه، قوتابی ناوه‌ندی

سلیمانی، سه‌رچنار ۱۹۵۶/۲/۲۱

له‌راسته‌وه: جه‌میله‌ سالح‌ قادر (دایکی‌ فاروق‌ مه‌لا‌ مسته‌فا)، فاروق‌ مه‌لا‌ مسته‌فا،
مه‌لا‌ مسته‌فای‌ سه‌فوه‌ت، ته‌لعت‌ مه‌لا‌ مسته‌فا، کانی‌ خان، ۱۳/۳/۱۹۵۸

ناوه‌پراست: فاروق مه‌لا مسته‌فا، خۆپیشاندان، به‌غدا، ۱۹۵۸

دانیشتووه‌کان له راسته‌وه: ئه‌نوه‌ر عوسمان، حسین عارف، قادر میرزا که‌ریم، فاروق

مه‌لا مسته‌فا، ۱۹۵۹

له راسته وه: فاروق مهلا مستهفا، عوسمان شیخ کهریم، عهلی مهلا عهبدوللا،

مرگه وتی حاجی مهلا ره سول، ۱۹۶۱

له راسته وه: حسین عارف، فهرج ئه حمه د، ئه نوهر عوسمان، فاروق مهلا مستهفا،

کامیل نوری، شارع ره شید - حه یده رخانه - به غدا ۱۹۶۱/۱/۷

(وه ستاوه کان له راسته وه: حسین فه تحوللا، د. فه یسه لّ حه به، جه لالی ساماغا،
فاروق مه لا مسته فا، سهر دار مسته فا مه زهر)، گه شت بۆ ناوچه ی صدور له به غدا ١٩٦٢/٢/٢١

له راسته وه: شه هید مه حمود کهریم، فاروق مه لا مسته فا، ئیحسان غه فور، باخی
گشتی سلیمانی

دانیشتوه‌کان له راسته‌وه: فهوزی مهلا مه‌حمود، فاروق مهلا مسته‌فا، نه‌جمه‌دین حاجی مهلا ره‌سول، حیکمهت به‌حرانی، رۆسته‌می همه‌ی رۆسته‌م، فه‌ره‌یدون وه‌ستاوه‌کان له‌راسته‌وه: فازیل مهلا مه‌حمود، ئازاد نه‌جمه‌دین حاجی مهلا ره‌سول، سه‌رچنار، ۱۹۶۲

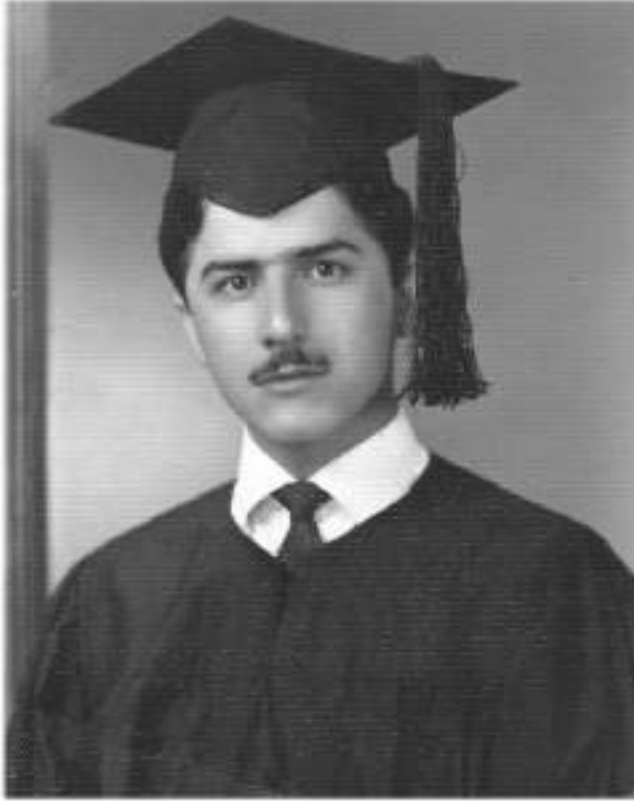
فاروق مهلا مسته‌فا، محهمه‌د سه‌عید خه‌یات، به‌رئگه‌ی به‌غداوه، ۱۹۶۲

له‌پاسته‌وه: سه‌ردار مسته‌فا مه‌زه‌ر، جه‌لالی ساماغا، فاروق مه‌لا مسته‌فا، گه‌شت
بۆ سه‌دی هندیه - حله، ۱۹۶۲

وه‌ستاوه‌کان له‌پاسته‌وه: پینجه‌م (فاروق مه‌لا مسته‌فا)، تیپی فته‌بۆلینی کۆلیجی
ئیحیات، ۱۹۶۴

فاروق مہلا مستہفا
دہرچوون لہ زانکۆ، ۱۹۶۴

قوتابییه کوردهکانی کولێجی بازرگانی به غدا، ١٩٦٤

وه رگرتنی خه لاتی فته بۆلین له عه مید سه عدون حسین - فه رمانده ی کۆلیجی
ئیه تیات، سالی ١٩٦٥

له راسته وه: فاروق مهلا مستهفا، حسين فهتوللا، نه بيل يوسف، سامي عنتهر،

كوليجي ئيحتيات ١٩٦٥/٣/١

له چه پوهه يه كه م: فاروق مهلا مستهفا، نه جهف، سرده مي ئه فسهرى ئيحتيات، ١٩٦٥

لهراسته وه: حهسه ن زئوهر، ئه رجومه ن قه ره داغی، فاروق مه لا مسته فا، ۱۹۶۶

فرۆکه وان فهره یدون عارف نه جیب، فاروق مه لا مسته فا، سه لمان پاک، ۱۹۶۷

فوءاد مه لا مه حمود، سلیمانی، ١٩٦٧

فازیل مه لا مه حمود، سلیمانی، ١٩٦٧

شهید زوهر عه لوی

شهید نه مین خه یون

فاروق مەلا مستەفا، موختەفییی له کەرکوک ۱۹۷۱

فاروق مەلا مستەفا، د. ماجید ئەحمەد عەزیز ئاغا، بەغدا

که‌مال شاکر

شه‌هید جه‌مال عه‌لی فایز

خه لیل نه لغه زالی، فاروق مه لا مسته فا، ناوپردان، ۱۹۷۱/۸/۱۵

فاروق مه لا مسته فا، (ران) کچی د.
عیزه دین مسته فا ره سول، ناشی
شیخی، ته موزی ۱۹۷۱

مسته فا چاوپهش، فاروق مهلا مسته فا

فاروق مهلا مسته فا،
پیشمه رگایه تی

له‌پاسته‌وه: خه‌لیل ئیبراهیم غه‌زالی، فاروق مهلا مستهفا، عه‌لی شیبیبی، عادل
عه‌بدولمه‌هدی، دیمه‌شقی، ۱۹۷۲

فاروق مهلا مستهفا، شه‌هید شه‌هاب شیخ نوری، شام ۱۹۷۳

نوری ئه‌حمه‌دی ته‌ها، فاروق مه‌لا مسته‌فا، له‌ ده‌ربه‌ندی رایات، ۱۹۷۱

فاروق مه‌لا مسته‌فا
کانی سپیندار، ۱۹۷۱

فاروق مهلا مسته فا
بيروت، ١٩٧٢

د. عيژه دين مسته فا ره سول

له راسته وه: شههید ئیسماعیل
ئهحمده (له ١٩٧٤/١١/٣ له
شه پری سه رتیز له نزیك چپای
زۆك شههید بوو)، مهحمود قادر
فه رهج، شههید جه مالی عه لی فایز
(شهوی ١٥/١٦ ی ته موزی ١٩٩١
شههید کرا)

له راسته وه: ئهحمده، له تیف
شیخ ئه وره حمان کانی مارانی،
فاروق مهلا مستهفا، عه زیز
ئه نوه (عهزه رهش)، کانی
سپیندار، ١٩٧٣

سه‌ره‌تای ژن هی‌نان، ۱۹۷۷

سه‌ره‌تای ژن هیئان، ۱۹۷۷

له‌پاسته‌وه: په‌خشان مسته‌فا موفتی، جه‌میله‌ سالیح
قادر (دایکی فاروق مه‌لا مسته‌فا)، فاروق مه‌لا مسته‌فا
سه‌ره‌تای ژن هیټان، ۱۹۷۷

له پاسته وه: فاروق مهلا مسته فا، شیرکو بی کهس، فرهج ئه حمه د،
سالانی هه شتاکان

له چه په وه: د. عیزه دین مسته فا ره سول، یاسین خه لیل، فاروق مهلا
مسته فا، دلشاد ره شید

له چه په وه: ماجد عه لوی، فاروق مهلا مستهفا، خوالیخوشبوو (ټه بو حه یدهر)، دلشاد ره شید، حه مهی حه پسه

له راسته وه: کامهران محمه د ټه حمه د (کامه رانی تاپو)، جه مالی حه مه سور، یاسین خه لیل، فه ره ج ټه حمه د، مستهفا سه ید مه جید، جه مال شادان، کاک حه مهی به کر، فاروق مهلا مستهفا، جه مال حه مه ره شید، سلیمانی، نه وه ده کان.

مام‌جه‌لال، فاروق‌مه‌لا‌مسته‌فا، قه‌لا‌چوالان ۱۹۹۱

مهسعود بارزانی، فاروق مهلا مستهفا

له پاسته وه: فاروق مه لا مسته فا، د. بهرهم سالج، کۆسرهت ره سول، مام جه لال،
ئیره ایم عه لاوی، ماجید عه لاوی

ٹیبراہیم عہلاوی، لہسہر مہزاری ہاوی (فہد)، ۲۰۰۳/۱۲/۱۰

فاروق مهلا مستهفا، ماجید عہلاوی

له‌گه‌ل د. رافد ئه‌دیپ و خیزانه‌که‌ی / بریتانیا - ١٩٧٥

یاسین خه‌لیل

مام جهلال، فاروق مهلا مستهفا، لهگه‌ل زهریا و زینگ (کوپانی فاروق مهلا
مستهفا)، قه‌لاچوالان، ۱۹۹۱

نه‌وشیروان مستهفا، زنویر، فاروق مهلا مستهفا

له چه په وه: زه ریا، هاورپی عه زیز محمه د، زرنګ، فاروق مه لا مسته فا، زینۆ

کامهران محمه د ئه حمه د (کامهرانی تاپۆ)، فاروق مه لا مسته فا

په خشان مستهفا موفتی، زنویر فاروق مهلا مستهفا

له چه پوهه: فاتمه (باچی)، مونیره، دلسوز (خوشکه زای فاروق مهلا مستهفا)

زرنگ و زینۆ

زه‌ریا و زرنگ

ئەختەر مهلا مستهفا، زنویر فاروق مهلا مستهفا،

سلیمانی، ۱۹۹۳/۵/۱۵

په‌خشان مسته‌فا موفتی، فاروق مه‌لا مسته‌فا

له پاسته وه: ته حسين قادر، سهروه قادر، فاروق مهلا مستهفا، زنویر،
 زینۆ، سهدار قادر، په خشان مستهفا موفتی، زهريا، زرنګ، نه ورۆزی ۲۰۱۵

له پاسته وه: شوان، زینۆ، په خشان مستهفا موفتی، فاروق مهلا مستهفا،
 زهريا، زنویر، زرنګ

د. شیرکو عه بدوللا، پاسار شیرکو، ده زگای رووناکییری دواروژ، ٢٠١٧

من كه ئەم قسانە ئەكەم ئازار دلم ئەگوشیت وەك
حەسرەتێك بۆ ئەو رۆژە شكۆدارانەى خەباتكردن بۆ
دروستكردنەوہى پەيوەندى و بنیادنانەوہى ریکخراوہ
حیزبىيەكان لە بارودۆخێکدا كە لە ھەموو ھەنگاویک و
لە ھەموو پێچیکدا مردن و دەستگیرکردن ھەرەشەى لى
ئەکردین. ئەوانە رۆژگارێکن كە ھەتا ئەمرم ھەمیشە بە
یادیانەوہ ئەژیم و شانازییان پێوہ ئەكەم.